

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE CIENCIES
FLORA DE CATALUNYA

PER

JOAN CADEVALL

Professor a l'Escola Industrial de Terrassa

AB LA COLABORACIÓ DE

ANGEL SALLEN

Corresponent de la R. Academia Espanyola

VOL. I. FASCICLE 1

PÀGINES 1-96

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

PALAU DE LA DIPUTACIÓ : BARCELONA

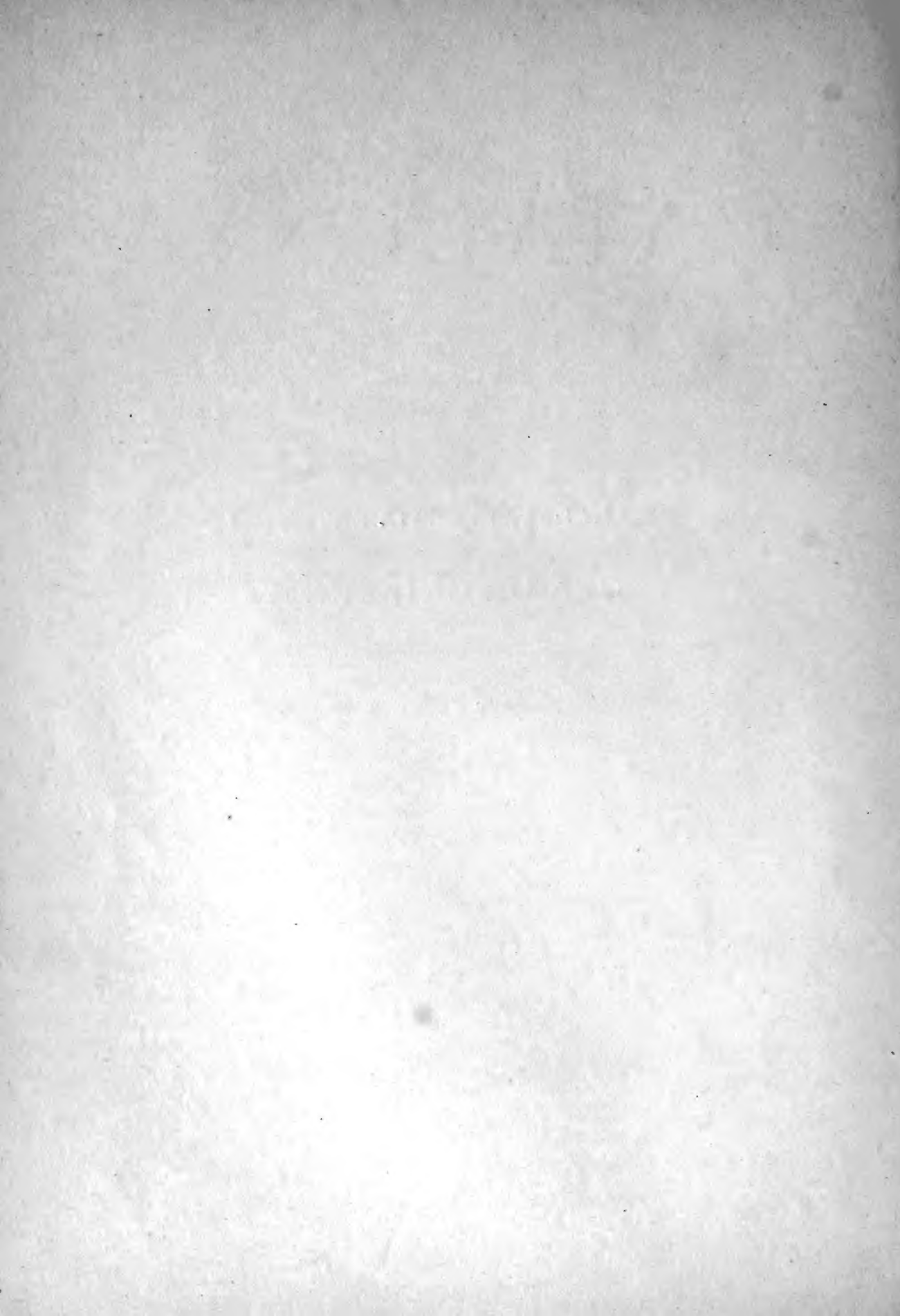
Havent comensat la estampació de la FLORA DE CATALUNYA abans de dictarse les Normes Ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans, l'aplicació de les meteixes al text de l'obra no podrà ferse sino a partir del segón volum.

Oliva, impressor : Vilanova y Geltrú (Barcelona).

BIND

N

CADEVALL-SALLENT
FLORA DE CATALUNYA.

FLORA
DE
CATALUNYA

ENUMERACIÓ Y DESCRIPCIÓ DE LES
PLANTES VASCULARS ESPONTANIES DE L'ANTIC PRINCIPAT
FINS AVUY CONEGUDES Y DE LES MÉS IMPORTANTS
QUE S'HI CULTIVEN

PER

JOAN CADEVALL Y DIARS

Doctor en Ciències Naturals, Llicenciat en Ciències Exactes
Professor a l'Escola Industrial de Terrassa
Membre de la «Real Academia de Ciencias y Artes» de Barcelona

AMB LA COLABORACIÓ DE

ANGEL SALLENY Y GOTÉS

Doctor en Farmàcia
Corresponent de la «Real Academia Española» de Madrid

INSTITUT DE CIÈNCIES : BARCELONA

MCMXV

.C3

v.1

PRÒLEG

L'estudi de les plantes sota l'aspecte medicinal y econòmic és tan antic com l'home, però el llur estudi des del punt de vista taxonòmic y geogràfic, amb objecte científic, es a tot arreu, y singularment al nostre país, relativament modern. Y no es pas que'ls catalans s'hagin mostrat negligents en aquesta mena d'estudis, puix que a Catalunya y per catalans s'organisà el més important jardí botànic que fins a mitjans del segle XVIII hi hagué en tota Espanya (Colmesr., *La Botánica y los botánicos de la península hispanolusitana*, 159).

El primer botànic català que emprengué amb veritable profit aquesta tasca, fou Francesc Micó, nat a Vich en 1528, qui, després d'estudiar Medicina y Farmacia, recorregué ambdues Castelles y Extremadura y les principals montanyes de nostre Principat, descobrint unes 30 especies noves que, descrites y dibuixades per ell mateix, foren publicades a Lyó per Dalechamp en 1587, en sa *Historia generalis plantarum*.

Les aficions de Micó sembla que foren heretades per la dinastia dels Salvadors, que al segle següent feren de Catalunya l'empori dels coneixements fitogràfics, essent el seu concurs sol·lici-

tat pels primers botànics del món. Joan Salvador, nat a Calella en 1596, deixeble y col·laborador de Micó, portat de les seves aficions, dóna la volta a Espanya y manté relacions amb Barrelier y altres botànics contemporanis. El seu fill Jaume, el més eminent dels Salvadors, que naixé a Barcelona en 1649, també farmacèutic, fou íntim amic y company d'excursions de Tournefort, que'l visità tres vegades a Barcelona, anomenantlo el *Fènix* de la seva patria «*gentis suae phoenix*», essent tingut per un dels primers fitògrafs de la seva època. Durant la seva llarga vida, puix visqué 91 anys, formá, a més d'un gran herbari, un jardí botànic a Sant Joan Despí, que resultà ser el més important d'Espanya.

Els seus fills, Joan y Josep, recorregueren les Balears, y el primer fou també company dels famosos germans Antón y Bernard de Jussieu (1715-1717), comissionats pel Govern francès, en la memorable expedició per Espanya y Portugal. Per fi, Jaume Salvador, fill de Josep y nét de l'altre Jaume, conservà els tresors d'aquella il·lustre dinastia y fou fidel depositari de les seves immarcesibles glories.

Joan Minuart, nat en 1693, oriunde de Sant Celoni, deixeble de Jaume Salvador y farmacèutic de Sant Cugat del Vallès, després a Barcelona, més tard apotecari major de l'Hospital general de Madrid, herborisà per Castella y Catalunya, unes vegades sol y altres en companyia de Quer y de Bolós, mereixent l'apreci del gran Linneu; fou íntim amic del deixeble predilecte d'aquest, Lœffling, durant la seva estada a la capital d'Espanya.

Josep Quer, fill de pares espanyols, nascut a Perpinyà, recorregué dos anys després de Minuart, com a cirurgià de l'exèrcit, gran part d'Espanya y de Italia; fou fundador y professor del primer jardí botànic de Madrid, autor d'una Flora espanyola (1762-1764) que, per separarse de les idees linneanes, no correspongué a la seva ben adquirida fama.

Succel a Quer en la direcció del jardí botànic, Miquel Barnadas, natural de Puigcerdà, metge de Carles III, botànic distingit, que en son *Specimen Florae Hispaniae*, reuní la descripció de dues mil plantes y molts dibuixos; aquesta obra, adicionada per Lagasca, es vengué a Londres en 1829 amb el títol de *Herbarium pictum hispanicum*. El seu fill Miquel Barnadas y Clarís fou també distingit botànic, y en 1793 succel a Palau en la càtedra que exercia en el Jardí Botànic. Digne és també de ser citat Antoni de Bolós, farmacèutic olotí, consogre de Minuart, per les seves herborisacions per Catalunya y per un bon herbari que formà amb plantes pirenenques, on figuren, pintades per ell, varies orquídies.

Tenim, doncs, que durant una gran part dels segles xvi, xvii y xviii, els autors catalans no solament posen a Catalunya al nivell de les nacions més avensades des del punt de vista fitogràfic, sinó que difonen llurs coneixements per tota Espanya, fundant en la capital d'aquesta institucions que no trigaren a assolir fama y renom per tota Europa. Mes durant els darrers anys del segle xviii y la primera meitat del xix, decau visiblement l'entusiasme per aquets estudis, ja sigui per manca de mestres de reconegut prestigi, ja per considerarlos equivocadament mancats de la utilitat que se'ls havía concedit fins aleshores.

A un altre català, al eximi Antoni Cebrià Costa, catedràtic de la Universitat de Barcelona, cabé la gloria de restaurar al nostre país la decaiguda afició a l'estudi de les plantes. Portat pel seu ardor juvenil, recorre Catalunya formant un valió herbari; descobreix y descriu especies noves, que amb gran zel cultiva al jardí d'aquella Universitat literaria, y comunicant amb la seva paraula pulcra y castiça l'entusiasme als seus deixebles, forma escola ben poixant y més nombrosa que la formada pels Salvadors dos segles enrera.

Dispersats per Catalunya aquests deixebles, però formant tots

part de la Societat Botànica Barcelonesa, es converteixen en actius y fervorosos corresponsals del seu mestre, al qual remeten plantes de distintes localitats, consultantli els dubtes y dificultats que'ls suggerien les seves troballes. Aixís s'anava enriquint el seu Herbari, el més complet que fins allavors s'havia format a Catalunya, y pogué escriure aquell *Catálogo razonado* (1877) que conté 2414 especies, al qual més tard afegí un *Suplemento* que'n comprén 930. Aquest treball, el més acabat y conciençut que fins avuy s'ha publicat a Catalunya, és resultat de la col·laboració de tots, com se veu clarament al fullejarlo. Hi figuren, les moltes especies que personalment havia recolectades en els seus nombrosos viatjes, plantes de la Segarra, remeses per En Joan Puiggarí, que durant alguns anys exercí a Prats de Rey la medicina; de la plana de Vich, recullides pel nostre distingit y malaguanyat condeixeble En Ramón Masferrer y Arquimbau; d'Olot, les Guillerfes y altres comarques, com a resultat de les detingudes exploracions d'En Estanislau Vayreda, Ramón Bolós y Joan Teixidor; de Cadaqués, facilitades pel seu professor En Frederic Trémols ⁽¹⁾; de Berga, que'l farmacèutic Francesc Grau estudià amb singular afecte; del voltants de Barcelona, recol·lectades pel metge En Joan Montserrat y Archs; de Lleyda, enviades per En Ramón Agelet, més tard catedràtic a Granada ⁽²⁾ y particularment el canonge González; y finalment, per altres persones merament aficionades, a les quals s'havia encomenat l'entusiasme del mestre convertit en apòstol d'aquesta patriòtica tasca. També nosaltres, que'ns honorem d'haver estat deixebles de tal mestre, sentirem el foc de sa paraula amb tant de vehemencia, que des que en 1870 abandonàrem la *alma ma-*

(1) Teixidor va deixar un Herbari que'l Sr. Puigpiqué cedi a la ciutat de Manresa; Trémols ne deixà un de important, galantment donat per la senyora viuda a l'Academia de Ciencies de Barcelona.

(2) Agelet possela un ric herbari amb molts exemplars de Boissier y Reuter de plantes espanyoles, que'l banquer de Lleyda, Sr. Llorenç, ens va cedir graciosament.

ter fins avuy, isolats a fòra, en mitj dels afers de delicats càrrecs y deures professionals ineludibles, no creiem haver deixat transcorrre un dia sense que les plantes hagin ocupat el nostre pensament per alguna estona o per algunes hores. Benefides siguin les plantes, qu'en més d'una ocasió mitigaren les nostres penes, endolcint hores amargues de la vida!

Alguns dels deixebles de Costa publicaren pel seu compte el resultat de les propries exploracions y estudis, com En Masferrer, qui en 1877 va publicar *Recuerdos botánicos de Vich*, y En Vayreda qui, tres anys després, donava a la impremta *Plantas notables de Cataluña*, y l'autor d'aquestes linies, qui en 1890 entregava a la «Real Academia de Barcelona» la *Flora del Vallés*, seguida de varies *Memorias* sobre plantes noves, crítiques o rares. Y no fem menció d'En Colmeiro, qui en 1872 donà a llum un *Catálogo de plantas observadas en Cataluña*, perquè fundadament y honradament creiem que les exploracions d'aquest botànic, malgrat de l'honrós càrrec que exercia, apenes sortiren del recinte que guardava l'Herbari Salvador. Costa no havia tingut successor, ni n'ha tingut encara avuy en la seva càtedra.

També han prestat el seu generós concurs a l'estudi de la nostra Flora alguns reputats estrangers, com Picot de Lapeyrouse, qui en 1813 publicà la *Histoire abrégée des plantes des Pyrénées*, l'abat Pere Andreu Pourret, nat a Narbona en 1754, qui recorregué Catalunya, y expatriat per la revolució francesa, s'establí a Barcelona, on tingué ocasió d'estudiar l'Herbari Salvador que li serví de molt, diu, en els seus treballs sobre plantes noves d'Espanya (*Trabajos botánicos del abate Pourret, por Colmeiro*, 8); Zetterstedt qui en 1856 creuà la Vall d'Aràn y a l'any següent va publicar *Plantas vasculares des Pyrénées principales*; Timbal-Lagrave (1863-1871) recorregué la meteixa Vall, publicant varies *Memories* sobre plantes del Pirineu Central; Pere Bubani, qui des de 1836 a 1862 visità gran part de Catalunya i quasi tot

el Pirineu y passà alguna temporada a Berga, per la amistat de Grau, haventse publicat després de sa mort el fruit de les seves exploracions sota la denominació de *Flora Pyrenaea* (1893); Gaston Gautier, qui en companyia de Arvet-Touvet y de Trémols, efectuà en 1897 un viatge per Catalunya, a fi de recollir espècies del difícilíssim gènere *HIERACIUM*, publicant també el primer una *Flore des Pyrénées Orientales*; Webb, qui herborisà per la província de Tarragona y va publicar els seus *Otia hispanica*; Coste y Soulié, qui recentment han visitat part del Pirineu Central y publicat una *Florule* de la Vall d'Aràn, y alguns altres que visitaren Catalunya y conreuren l'amistat dels seus botànics.

Més a pesar de tants y tan valiosos esforços, la Flora de Catalunya és molt lluny de la seva fi. Caldrà encara la col·laboració d'algunes generacions y la de diversos homes abnegats per a portarla a fells terme. La extensió del seu territori, la manca de vies de comunicació en algunes comarques, malgrat els progressos realitzats aquets anys darrers, la complexitat de la seva orografia, amb grans altituds y forts desnivells, les seves planures y cingleres, les seves valls frondoses y aspres serralades : les seves congestes y regions pantanoses, les seves abruptes cascates, llargues riberes y sinuoses costes braves, la diversitat, en fi, del seu terreny y del seu clima, que fan possible la existencia d'espècies africanes y altres de la zona glacial, han determinat una vegetació variadíssima, y una Flora tan rica pel nombre com per la qualitat de les espècies. Per altra banda, regions hi ha encara en l'antic Principat, singularment a les províncies de Lleida y Tarragona, que apenes han estat visitades per cap botànic; y a les millor explorades resten per a descobrir y més per a rectificar no poques espècies. Això prové, en primer lloc, d'haver-hi hagut, entre'ls exploradors, més *amateurs* que veritables botànics, y per tal motiu s'han confós moltes plantes,

haventse publicat veritables enormitats científiques⁽¹⁾. Fins han mancat a no pocs professionals coneixements tècnics, especialment base morfològica per a la diagnosi de les espècies, y això motiva unes vegades greus errors y altres descripcions confuses y veritablement indesxifrables. Y encara ha succeït que altres més versats en estudis fitogràfics, obligats a servir-se de textos francesos o italians, on se descriuen plantes molt afins, però específicament distintes de les nostres, han prè a aquestes per aquelles, cometent equivocacions que han d'esmenarse.

Per tots aquests motius creiem que si resta alguna cosa per a descobrir en les comarques menys explorades, major es encara el treball que s'imposa per una revisió y depuració de les espècies que s'han trobat y donat per conegudes.

En segon lloc, dificulta també l'assoliment de l'ideal el diferent concepte taxonòmic que avuy se té de l'espècie, puix sense entusiàsmarnos la pulverisació d'aqueixa, realisada per alguns autors contemporanis, pensem que a vegades no basta arribar fins aquí, sinó que cal conèixer les principals modalitats que ofereix, representades per les varietats o per les rasses.

Dèu concedirse també alguna major atenció a l'estudi dels híbrids, que abunden més del que's creia, presentantse alguns ben definits y amb caràcters propis.

Per les raons exposades, serà fàcil comprendre com és vast al nostre país el camp de la especulació fitogràfica y lluny de la pretensió, que seria pueril, d'oferir al públic un treball ni perfet, ni complet, a pesar de haverli dedicat més de quaranta anys amb el major zel y entusiasme. Molt més modesta és la nostra aspiració, puix no havem fet altra cosa, tal volta sense conseguirho, que avençar una mica més la fita en el camp de la

(1) Basta dir que al revisar, en 1904, les plantes de Montserrat, creguerem haverne de suprimir aprop de 350 espècies, que gratuïtament s'atribuïen a la dita montanya, tal volta a canvi de les moltes que, trovantshi, han deixat de ser citades.

botànica, esperant que nostres deixebles y successors, amb més encert y coratge, treballant segurament en circumstancies més propícies y en un ambient més favorable, veuràn realisat un dia el somni de nostres amors, restant definitivament coneguda la Flora Catalana.

A tots preguem que procurin corretgir y completar nostre treball, que per modest que sigui, ha tingut de lluitar amb grans dificultats y entranya no pocs sacrificis. Si algún mèrit hi troben, més que a nosaltres, en justícia correspon a l'Institut de Ciencies, qui el patrocina y als que'ns encoratjaren en nostres decaiments y ens prestaren el concurs d'una cooperació generosa.

Al estimat amic y eminent mestre En Carles Pau, de Segorbe, qui tan afectuosament ha solventat nostres dubtes amb la seva reconeguda competència, facilitantnos medis de comprovació y estudi, mitjansant l'arsenal immens de la seva biblioteca y herbaris; al H. Sennén, que tan bells descobriments ve realisant a Catalunya, per la galanteria amb què posà a la nostra disposició les seves riques col·leccions y pels interessants exemplars que'ns ha proporcionat; a l'antic y distingit deixeble P. Marcet, pels materials recullits a Montserrat y al Miracle; a Joaquim Codina, il·lustrat metje de la Sellera, qui amb gran profit estudia les plantes d'aquella comarca gironina; a Conrat Pujol, nét de Grau, intel·ligent explorador de la alta Segarra y de gran part de Bages y del Bergadà; a Pius Font y Quer, farmacèutic militar, que ha estudiat amb singular afecte la comarca de Bages y n'ha publicat una *Flora*, de veritable mèrit; a Manuel Llenas, per les importantíssimes col·leccions que efectuà y vam revisarli, mentre fou recol·lector de la Junta Municipal de Ciencies Naturals, de Barcelona; a nostre comprofessor Eugeni Ferrer, per les especies recullides a la costa y als camins més enlairats del Pirineu Oriental; als meritíssims deixebles Salvador y Josep Maluquer,

jurisconsult y enginyer respectivament, per les plantes o claricies que'ns facilitaren, y a tots aquells, en fi, que han contribuït amb les seves llums, exemplars o dades a enriquir nostre treball, donem, des d'aquest lloc, un fervorós vot de gracies, fent de bon grat una menció especial y honorable dels doctors Christ, de Basilea, Luizet, de Taverny y Henriques, de Coimbra.

ALGUNES OBSERVACIONS

SOBRE LA OBRA

Seguirem en conjunt la classificació de Decandolle, empleant, no obstant, el sistema dicotòmic pera arribar a la determinació dels respectius grups. Adoptem, doncs, la serie descendent, començant per les plantes vasculares, considerades fins avui d'una organisació més complicada, amb risc de que algun amant de novetats ens califiqui de rutinaris y antiquats per no seguir la corrent de la moderna escola alemanya. Però no havem procedit aixís sense un madur examen. En efecte, si es principi axiomàtic que en l'exposició de tota doctrina dèu procedirse de lo més senzill a lo més complicat, es també notoria la conveniència de passar de lo més conegut a lo que ho es menys, pera no fadigar prematurament la intelligencia dels neòfits.

Y encara que aquestos dos principis són ordinariament concordants y armònics, esdevenen antitètics en algunes ciències biològiques, puig que ni lo més senzill resulta ser sempre lo més conegut, ni lo més complicat es lo més difícil de conèixer. Per aquest motiu es més fàcil la determinació d'una *papaveracia*, per exemple, que la d'una *gramínia* o la d'un *equisetum*, no obstant oferir aquestes plantes una organisació menys complicada; y se familiarisa més aviat el principiant amb els sèpals, pètals, etc., de la primera, que amb les glumes, glumeles y espores de les darreres, l'exàmen de les quals exigeix el continuat aussili del microscopi y fins preparacions adequades.

Quan se tracta d'inventariar y conèixer les plantes que constitueixen la nostra Flora, treball molt superior a la vida d'un home, per lo qual es just y necessari utilisar els materials acumulats per nostres predecessors, creiem

que és més útil augmentarlos y depurarlos que capgirarlos y ordenarlos de bell nou, moguts per controvertibles raons y molt discutibles ventatges. Una vegada coneguda totalment la Flora de Catalunya, serà ocasió aleshores de emprendre amb més coneixement y oportunitat que avuy un treball d'agrupació racional, fundat en un seriós estudi de lo nostre y en harmonia, si és possible, amb el criteri unànim dels botànics.

Per altre part, conforme a n'aquest mètode estàn ordenats tots els herbaris clàssics d'Europa, y amb ell acaben de publicarse, o s'estàn publicant, les monumentals Flores de Coste, de Rouy, de Bonnier y d'altres, de mèrit ben remarcable.

Finalment, devots admiradors del nostre mestre, l'eximi botànic català Costa, de gloriosa memoria, havem volgut seguir les seves petjades pera que en tot moment pugui apreciarse el procés que a Catalunya han seguit els estudis fitogràfics.

Etimologies. — Útil és conèixer l'origen dels noms tècnics, genèrics y específics empleats pera designar les plantes, y estranyem molt que s'hagi mirat un assumpte tan important amb tan poc interès per la majoria dels botànics. Moltes flores res no diuen d'aquests noms; algunes poques donen dels genèrics etimologies certes, dubtoses o manifestament equivocades; però generalment cap no explica els noms específics, com si aquests estiguessin mancats de tota importància. No obstant, si aquestes denominacions no's donen arbitrariament, sinó que s'ha procurat derivarles del llatí o del grec, formantles amb subjecció als preceptes establerts en la taxonomia botànica, deuen ser d'un gran valor per estar lligades amb algún caràcter o circumstancia de la planta. Desgraciadament no sempre ha estat aixís y la arbitrietat sembla haver estat per alguns autors la única norma de conducta. Això fa que la interpretació sigui sumament difícil y fins impossible en alguns casos. Intentarem, doncs, explicar aquestes etimologies sempre que'n sigui possible, o manifestar sincerament la nostra opinió en el cas contrari.

Noms vulgars. — Aquests noms no tenen el valor que generalment se creu, per la senzilla raó que un meteix nom s'aplica a plantes ben diferents o varia en les distintes comarques. Consignarem, aixís y tot, els noms vulgars catalans, particularment de la nostra localitat, y els castellans de les especies més conegudes, afeginthi, encara més, els seus equivalents francesos, italians, anglesos y alemanys.

Limits y Zones. — Compresa entre els $40^{\circ}32' - 42^{\circ}55'$ de latitud y el $3^{\circ}52' - 7^{\circ}$ de longitud oriental del Meridià de Madrid, Catalunya pot representarse esquemàticament per un triangle rectangle invertit, que té per base la ser-

ralada pirenenca, des del Cap de Creus a Pont de Rey (Vall d'Aràn), estant el vèrtex al riu de la Cenja, sota Uldecona, als confins de l'antic regne de València. La hipotenusa, amb marcades inflexions, ve representada per la costa llewantina. ⁽¹⁾

Una cordillera nascuda a Finestrelles, que segueix pel Cadí, cap a Organyà, Solsona, Cardona y Calaf, y continúa per Serra la Llena, baixant y bifurcantse cap al sud, amb una branca al Coll de Balaguer y una altra als ports de Horta y de Beceit, divideix el territori català en d'ues vessants desiguals, una occidental, més plana, petita y continental, y altra oriental, de terror molt trencat y mediterrania. La superfície, doncs, presenta en conjunt un marcat desnivell de N. a S. y SE.

La exposició meridional de Catalunya determina una major perpendicularitat en les radiacions solars, augmentant la temperatura, y la gran extensió de les costes eleva a l'atmòsfera enormes masses de vapor aquós que cobreix la regió litoral y s'estén per l'interior fins a les altes valls de la zona mitjana. D'aquestes dugues causes en resulta un clima més temperat del que per la seva latitud li correspòn, y aquesta influencia, com és natural, trascendeix a la seva flora. Per aquest motiu, no solament comprèn aquesta en conjunt plantes de regions més meridionals, sinó àdhuc algunes propries de països càlits. Però des del nivell de la mar fins al límit interior de les neus perpètues, que a la Maladetta y al Puigmal pot fixarse a uns 2,700 m., resulten prop de 16 graus d'avenç cap al pol, admetent com fan molts, un descens de 1° per cada 160 m. d'elevació atmosfèrica. D'aquí neixen les següents zones y regions en què s'ha dividit Catalunya.

ZONA LITORAL INFERIOR O BAIXA. — Comprèn no solament les costes banyades pel mar, sinó que en alguns punts s'estén cap a l'interior formant grans planures, com a l'Empordà, Plà de Barcelona y Camp de Tarragona.

Botànicament ve caracterisada per la presència del garrofer, margalló (*Chamaerops humilis*), *Psamma arenaria* y altres a la part meridional; y a la septentrional per l'alloc (*Vitex Agnus castus*), *Ampelodesmos tenax* y l'alzina surera.

ZONA MITJANA. — Comprèn des de la zona litoral fins a la falda dels Pirineus, excloentne els cims de les montanyes més elevades. L'olivera, la figuera, el cèp, l'alzina y la ginestera són les plantes arbories y arbustives que millor la caracterisen.

(1) Com que els límits naturals son més exactes que'ls arbitrariament fixats pels homes, considerarem com a catalanes algunes localitats fronterisses, sempre que per l'identitat de condicions judiquem que les plantes que s'hi troben tampoc poden mancar a les immediates de Catalunya.

ZONA SUPERIOR O PIRENENCA.—Comprèn des de la zona mitjana fins als més enlairats cims del Pirineu y pot considerarse dividida en les quatre regions següents :

1.ª Regió de les altes valls. Des de 500 a 1000 metres de altitud, y figuranhi la major part de les valls d'Aràn, Bohí, Pallars, Andorra, Cerdanya, Ribas, Olot, la Mola, Montsant, Serra la Llena, Prades, Montserrat, alt Bergadà, Plana de Vich, Montseny y Guilleríes. S'hi cultiven especialment el blat, blat de moro, fajol, aufals y la patata. Es la regió predilecta de les plantes pratenses. Entre les especies arbories y arbustives hi predominen el roure, pí sorrut, uró, vern, castanyer, avellaner, muixera, gines-tell y buixerola; y entre les plantes herbacies es de notar l'abundancia de trèbols, umbel'líferes, orquidies y falgueres, y l'escàs nombre de plantes aromàtiques.

Entre les especies d'aquesta regió mereixen citarse les següents :

Berberis vulgaris, *Viola mirabilis*, *V. Arenaria*, *Dianthus Cartusianorum*, *D. monspessulanus*, *Linum viscosum*, *Geranium nodosum*, *Oxalis Acetosella*, *Rhamnus cathartica*, *Genista pilosa*, *Ononis rotundifolia*, *Trifolium montanum*, *T. aureum*, *Astrágalus purpurascens*, *Vicia sepium*, *Cracca Gerardi*, *Láthyrys cirrosus*, *Spiraea Ulmaria*, *Potentilla argentea*, *Epilobium collinum*, *Saxífraga catalaunica*, *S. Aizoon*, *Laserpitium gállicum*, *Angelica silvestris*, *Peucedanum Oreosélinum*, *Bupleurum ranunculoides*, *Astrantia major*, *Aster Willkommii*, *Artemisia camphorata*, *Tanacetum vulgare*, *Carpesium cernuum*, *Echinops sphaerocephalus*, *Circium acaule*, *Carlina Cýnara*, *C. acaulis*, *Lactuca virosa*, *Campanula persicifolia*, *Gentiana cruciata*, *Pulmonaria affinis*, *Asperúgo procumbens*, *Atropa Belladonna*, *Verbascum Chaixii*, *Verónica urticaefolia*, *V. Chamaedryis*, *Euphrasia hirtella*, *E. salisburgensis*, *E. pectinata*, *Odontites lanceolata*, var. *Olotensis*, *Melampyrum pratense*, *M. cristatum*, *Calanintha grandiflora*, *Salvia glutinosa*, *Népeta latifolia*, *Melittis melissophyllum*, *Plantago media*, *Pl. serpentina*, *Globularia nana*, *Rumex scutatus*, *Allium oleaceum*, *Phalangium liliago*, *Asphódelus albus*, *Convallaria verticillata*, *Listera ovata*, *Orchis viridis*, *Lúzula nivea*, *L. multiflora*, *Scirpus setaceus*, *Carex tomentosa*, *C. alba*, *C. leporina*, *C. echinata*, *Agrostis vulgaris*, *Holcus mollis*, *Kæleria cristata*, *Cynosurus cristatus*, *Danthonia decumbens*, *Agropyrum caninum*, *Polyístichum Filix-mas*, *Asplenium Filix-fémina*, *Scolopendrium officinale*, *Nothoclaena Maranta*, *Peléa hastata*, etc.

2.ª Regió subalpina. — S'estén des dels 1000 als 1700 metres de altitud; hi pertanyen doncs no solament una gran part del Pirineu sinó els cims de quasi totes les montanyes que figuren en la regió anterior. El segle, l'espelta y la patata són les úniques plantes que encara es cultiven en

aquesta regió. Els seus arbres propis són : el faig, l'abet y el bedoll, devent-se esmentar també les següents especies :

Thalictrum aquilegiaefolium, *Th. Costae*, *Anemone nemorosa*, *A. ranunculoides*, *Ranunculus Thora*, *R. montanus*, *R. aconitifolius*, *Alyssum Peyrusianum*, *Viola Bubani*, *Drosera rotundifolia*, *D. longifolia*, *Lychnis diurna*, *Silene ciliata*, *Arenaria capitata*, *Pirola chlorantha*, *Geranium pratense*, *Rhamnus alpina*, *R. pumila*, *Ononis striatus*, *Anthyllis montana*, *Astragalus aristatus*, *Ornithopus perpusillus*, *Bunium Carvi*, *Potentilla alchemilloides*, *P. splendens*, *P. caulescens*, *Rubus idaeus*, *Alchemilla vulgaris*, *Eryngium Burgati*, *Lonicera pyrenaica*, *Senecio adonidifolius*, *Prenanthes purpurea*, *Phyteuma spicatum*, *Arctostaphylos officinalis*, *Onosma echioides*, *Pulmonaria longifolia*, *Miconia borraginea*, *Erinus alpinus*, *Antirrhinum molle*, *Stachys Heraclea*, *Paris quadrifolia*, *Linaria ciliata*, *Lavandula vera*, *Galeopsis ochroleuca*, *Daphne Mezereum*, *Passerina dioica*, *Thesium alpinum*, *Veratrum album*, *Iris xiphoides*, *Iunco trifidus*, *Carex frigida*, *Asplenium viride*, *Lycopodium Selágo*.

3.ª Regió alpina. — Comprèn des dels 1700 als 2700 m. d'altitut. L'únic arbre que s'hi troba es el pi negre (*Pinus uncinata*), y entre els comptats arbusts figuren els narets (*Rhododendron*), la *Azalea procumbens* y alguns salzes arrapats a les roques y enfonsant les seves arrels a les escletxes. Poden considerarse propies d'aquesta regió les especies següents :

Thalictrum alpinum, *Anemone alpina*, *A. vernalis*, *Adonis pyrenaica*, *Ranunculus parnasifolius*, *R. pyrenaicus*, *Aquilegia pyrenaica*, *Papaver alpinum*, *Erysimum pumilum*, *Arabis alpina*, *Cardamine pratensis*, *C. alpina*, *C. resedifolia*, *Alyssum cuneifolium*, *Draba pyrenaica*, *Kernera saxatilis*, *Biscutella coronopifolia*, *Hutchinsia alpina*, *Viola palustris*, *V. biflora*, *Asterocarpus sesamoides*, *Silene acaulis*, *S. Borderi*, *S. rupestris*, *Saponaria cespitosa*, *Gypsophila repens*, *Viscaria alpina*, *Alsine cimifera*, *Arenaria purpurascens*, *A. tetraquena*, *Sagina Linnaei*, *S. Cherleri*, *Cerastium trigynum*, *C. alpinum*, *Linum alpinum*, *Hypéricum Burseri*, *Ononis cenisia*, *Trifolium alpinum*, *Tr. Thalii*, *Sorbus chamaeméspilus*, *Circaea alpina*, *Saxifraga Clusii*, *S. caesia*, *S. Androsace*, *S. opositifolia*, *Astrantia minor*, *Galium pyrenaicum*, *Valeriana globularifolia*, *Adenostyles albifrons*, *Erigeron uniflorus*, *Senecio Tournefortii*, *Artemisia Mutelina*, *Leucanthemum alpinum*, *Carduus carlinoides*, *Leontodon pyrenaicum*, *Crepis pygmaea*, *Campánula pusilla*, *Rhododendron ferrugineum*, *Primula farinosa*, *Pr. integrifolia*, *Soldanella alpina*, *Gentiana nivalis*, *Myosotis pyrenaica*, *Linaria alpina*, *Verónica aphylla*, *V. alpina*, *Bartsia alpina*, *Pedicularis pyrenaica*, *Calamintha alpina*, *Scutellaria alpina*, *Plantago alpina*, *Pl. monosperma*, *Polygonum viviparum*, *Empetrum nigrum*, *Salix pyrenaica*, *S. reticulata*, *S. herbacea*, *Tofieldia caliculata*,

Allium Victorialis, *Erythronium Dens-canis*, *Nigritella angustifolia*, *Juncus alpinus*, *Luzula lutea*, *L. spicata*, *Carex pyrenaica*, *C. sempervirens*, *Phleum alpinum*, *Sesleria disticha*, *Poa alpina*, *Festuca scoparia*, *F. Es-
kia*, *F. alpina*, *Polypodium phaegopteris*, *Aspidium Lonchitis*, *Allosurus
crispus*, *Selaginella spinulosa*.

4.ª **Regió glacial.** — S'eleva des dels 2700 als 3000, o més, que assoleixen els pics més alts. En la part superior, coberta per les neus perpetues, solament són possibles espècies criptogàmiques, y al límit inferior d'aquelles se troben varies fanerògames herbàcies, però cap arbre ni arbust. Entre aquelles espècies, són dignes d'enumerarse les següents :

Ranunculus glacialis, *R. alpestris*, *Draba Wallenbergii*, *Iberis spatulata*, *Viola cenisia*, *V. cornuta*, *Geranium cinereum*, *Vicia argentea*, *Potentilla nivalis*, *Sedum atratum*, *S. sphaericum*, *Saxifraga ratiana*, *S. arctia*, *Galium cometorrhizon*, *Valeriana dioica*, *Homogyne alpina*, *Erigeron alpinus*, *Senecio leucophyllus*, *Hieracium glanduliferum*, *Phyteuma hemisphaericum*, *Gregoria vitaliana*, *Euphrasia minima*, *Oxyria digyn*, *Juncus arcticus*, *Carex cúrvula*, *Agrostis rupestris*, *Festuca glacialis*.

THALICTRUM COSTÆ TIMB.

ADONIS INTERMEDIA WEBB. ET BERILL.

FLORA DE CATALUNYA

PLANTES

- I { Amb estams, pistils y llevors Tipus 1.er Fanerógames.
Sense estams ni pistils; amb espores. Tipus 2.^{on} Criptógames.

Tipus 1.er – FANERÓGAMES

- I { Llevors vestides o closes en un pericarpi distint,
Secció 1.ª Angiospermes.
Llevors despullades o be pròximes a una escama,
Secció 2.ª Gimnospermes.

Secció 1.ª – ANGIOSPERMES

- I { Llevors amb dos cotiledons, flors generalment pentàmeres, fulles
amb els nervis ramificats y anastomosats; tronc format de capes
concèntriques, arrel de base única Classe 1.ª Dicotiledonies.
Llevors d'un sol cotiledó, flors trímeres, fulles amb els nervis no ra-
mificats ni anastomosats, tronc sense formar capes concèntriques;
arrel fasciculada. Classe 2.ª Monocotiledonies.

Classe 1.ª – DICOTILEDONIES, DC.

- I { Perigoni senzill Sub-classe 4.ª Monoclamidies.
Perigoni doble 2.
2 { Corola polipètala, inserta amb els estams al receptacle,
Sub-classe 1.ª Talamiflores.
Corola poli-gamopètala, inserta amb els estams al calze,
Sub-classe 2.ª Caliciflores.
Corola gamopètala, estaminífera, inserta al receptacle,
Sub-classe 3.ª Coroliflores.

Sub-classe 1.ª - TALAMIFLORES, DC.

1	{	Calze de 2 sèpals caducs.	2.
	{	Calze de 3 a 12 sèpals o divisions.	3.
2	{	Corola <i>papaveracia</i> , estams lliures, 4 o be indefinits, fruit capsular o siliquiforme	4. Papaveracies.
	{	Corola esperonada, estams diadelfes en 2 grupus formats de un estam y dos mitjos cada un, fruit siliculiforme	5. Fumariacies.
3	{	Estams indefinits (12 o més)	4.
	{	Estams definits (menys de 12).	12.
4	{	Arbres o arbustes de fulles alternes	5.
	{	Herbes o matetes de fulles alternes o be oposades	6.
5	{	Fulles senzilles, fruit petit y sec (<i>carcerulus</i>).	17. Tiliacies.
	{	Fulles compostes, unifoliolades, fruit gros y carnós (<i>hesperidium</i>), 26. Hesperidies.	
6	{	Estams monadelfes o poliadelfes	7.
	{	Estams lliures	8.
7	{	Estams monadelfes, fruit polaqueni o capsular, fulles alternes, estipulades	18. Malvacies.
	{	Estams poliadelfes (3-5 fascicles, a vegades poc marcats), fruit capsular o bacciforme, fulles oposades, sense estipuletes.	20. Hipericinies.
8	{	Pètals laciniats, desiguals, poc aparents, fruit capsular, 10. Resedacies.	
	{	Pètals sencers o escotats, iguals, molt visibles	9.
9	{	Fruit bacciforme, flors grans, solitaries	10.
	{	Fruit sec, rares vegades bacciforme, y en aquest cas, flors petites y arraïmades	11.
10	{	Fruit molt estipitat; plantes llenyoses, de llocs secs.	7. Caparidies.
	{	Fruit assentat, plantes herbacies, aquàtiques	3. Nimfeacies.
11	{	Fruit capsular, prefloració torsada, fulles generalment oposades, 8. Cistacies.	
	{	Fruit polaqueni o uni-pluri-folicular, rarament bacciforme, prefloració quincuncial, fulles generalment alternes	1. Ranunculacies.
12	{	Arbres o be arbustes	13.
	{	Plantes herbacies o una mica llenyoses a la base	17.

FLORA DE CATALUNYA

13	Fulles alternes o fasciculades 14. Fulles oposades. 15.
14	Flors hexàmeres; arbustes espinosos, fulles fasciculades, dentades, 2. Berberidies. Flors pentàmeres, arbustes sarmentosos, fulles alternes, palmatilobades 22. Ampelidies.
15	Flors irregulars, fruit capsular, fulles multifoliolades, 25. Hipocastanies. Flors regulars, fulles senzilles. 16.
16	Fruit 2 sàmares, arbres de fulles palmatilobades. 21. Acerinies. Fruit bacciforme, arbustes de fulles enteres 29. Coriariacies.
17	Flors irregulars, de divisions molt desiguals. 18. Flors regulars, de divisions quasi iguals 20.
18	Corola no esperonada, 8 estams monadelfes, càpsula comprimida, bilocular, disperma. 12. Poligalacies. Corola esperonada, estams sinanteris, càpsula no comprimida, unimulti-locular, polisperma 19.
19	Calze persistent, herbaci, càpsula unilocular, fulles estipulades, 9. Violacies. Calze caduc, petaloide, càpsula 5-locular, carnososa, que s'obre amb elasticitat, fulles sense estípules 24. Balsaminies.
20	Corola <i>cruciforme</i> , estams tetradínams, fruit siliquiforme, 6. Crucíferes. Corola de 3 a 5 pètals, no <i>cruciforme</i> , ni estams tetradínams, ni fruit siliquiforme 21.
21	Fruit format per 5 aquenis aristats, units a un eix, del qual se desprenen amb elasticitat, fulles alternes 19. Geraniacies. Fruit càpsula policocca 22. Fruit capsular; rares vegades <i>bacca</i> 23.
22	Càpsula inermes, 3-5-cocca, septicida o loculicida, fulles senzilles y generalment amb piquets glandulosos 28. Rutacies. Càpsula espinosa, 5-cocca, septicida, fulles paripinnades, sense'ls piquets glandulosos 23. Zigofilies.
23	Estams soldats a la base. 24. Estams lliures 25.
24	10 estams, fulles trifoliolades 22. Oxalidies. 5 estams y altres 5 rudimentaris, fulles enteres. 16. Linacies.

- 25 { Fulles en rosetó, o una sola caulinar; plantes no estoloníferes, de llocs humids. **11. Droseracies.**
 La major part de les fulles en *rosetó*; plantes estoloníferes, de llocs àrids, 3-5 estils amb 1 estigma indivís, o 5-lobat . **31. Pirolacies.**
 Fulles oposades o verticilades **26.**
- 26 { 1 estil **27.**
 2-5 estils **28.**
- 27 { 6 estams; plantes herbàcies, de tronc fullós, ajegut, difús, sense estípules **13. Frankeniàcies.**
 8-10 estams; plantes carnoses de troncs escamosos, drets, senzills, **30. Monotropàcies.**
- 28 { Corola en general pentàmera, càpsula uni-, rarament 5-locular, quasi sempre sense estípules **14. Cariòfilies.**
 Corola 3-4-mera, càpsula 3-4-locular, amb estípules. **15. Elatínies.**

Família 1.ª – RANUNCULACIES, JUSS.

(De *Ranunculus*, un dels gèneres més importants de la família).

Flors hermafrodites, regulars o irregulars; 3-15, generalment 5, sèpals petaloïdes, quan la flor es apètala; 4-12 pètals, freqüentment amb una escameta a la base, a vegades diminuts o nuls per abort; estams indefinits; fruit polaqueni o uni-pluri-folicular; rarament bacciforme. Herbes o mates sarmentoses, de fulles en general alternes y sense estípules.

1	{	Fruit bacciforme, 4 pètals petits, blancs; fulles 2-3 ternatisectes,	18. Actaea.
		Fruit polaqueni	2.
		Fruit uni-, pluri-folicular	9.
2	{	Perigoni senzill, petaloïde	3.
		Perigoni doble	6.
3	{	Tronc fullós.	4.
		Tronc escapiforme	5.
4	{	Fulles oposades, estil plumós	1. Clématis.
		Fulles alternes, estil curt	2. Thalictrum.
5	{	Involucre distant de la flor	3. Anemóne.
		Involucre immediat a la flor, a guisa de calze.	4. Hepática.
6	{	3 sèpals, flors grogues	8. Ficaria.
		5 sèpals	7.
7	{	Sèpals petaloïdes, pètals sense escameta a la base	5. Adonis.
		Sèpals no petaloïdes, pètals amb escama petita a la base	8.
8	{	Carpels de 2 gibositats a la base, cornuts	6. Ceratocéphalus.
		Carpels no geperuts, becaruts	7. Ranúnculus.
9	{	Perigoni senzill.	9. Caltha.
		Perigoni doble	10.
10	{	Folículs lliures.	11.
		Folículs més o menys soldats	15.
11	{	Flors irregulars.	12.
		Flors regulars	13.
12	{	Sèpal superior en forma de morrió	17. Aconítum.
		Sèpal superior esperonat	16. Delphinium.

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE CIENCIES

13	{	Pètals grans, vermells, calze herbaci	19. Paeonia.
		Pètals petits, verts, calze petaloide	14.
14	{	Pètals linguiformes, 5-15 sèpals grocs	10. Trollius.
		Pètals tubulosos, 5 sèpals blancs	12. Isopyrum.
15	{	Pètals tubulosos, petits, verts	11. Helléborus.
		Pètals esperonats, grans, més o menys blaus	15. Aquilegia.
		Pètals bilabiats	16.
16	{	Pètals més grans que'l calze vert.	13. Garidella.
		Pètals més petits que'l calze blavenc.	14. Nigella.

Genre 1. - CLÉMATIS L. (1)

(Del grec κληματίς, llatí *clématis, idis*, la clématis o clemàtide, nom de quatre plantes sarmentoses [κλήμα, sarment] en Plini y Dioscórides, que la descriuen com semblant al *smilax* o arinjol [sarsa] que s'entortolliga y enreda: *proximis locis illigans se sicut smilax... serpente per arbores.*)

Flors blanques, perigoni senzill de 4-5 sèpals petaloïdes; aquenis amb una cua llarga plomosa, formada per l'estil acreixent y disposats en capítol; fulles pseudo-compostes, oposades y tronc estriat.

1	}	Tronc herbaci, fistulós, dret, flors petites en raïms umbeliformes, oposats, 1. Cl. recta.
		Tronc llenyós, macís, filaire; flors petites formant panotxes axilars o terminals 2.
2	}	Fulles pseudo-recompostes, sèpals llisos per dintre, anteres més llargues que'ls filaments; receptacle allisat. 2. Cl. Flammula.
		Fulles pseudo-compostes, sèpals tomentosos per les dugues cares, anteres més curtes que'ls filaments; receptacle pilós. 3. Cl. Vitalba.

1. - Clématis recta L.—Cl. erecta ALL.

(*pel seu tronc dret.*)

Sinonimia. — Flammula Jovis vel recta; ridorta, vidiella; virumbelles, herba bromera; *cast.* la clemàtide; *fr.* clématite (droite); *it.* vitalbino, clematitide; *al.* aufrechte Waldrebe.

Tronc d'aprop de 1 m., *dret, fistulós, herbaci*; fulles *pseudo-compostes, imparipinnades*, amb 2-4 parells de fulletes, *ovato-cordiiformes*, enteres, verdes per l'anvers y glauques pel revers; flors blanques, en panotxa *subumbelada*; 4-5 sèpals tomentosos a les vores; aquenis comprimits. Planta insípida o de gust herbaci.

Geografia. — A les vores de rius y aigües corrents, desde la zona mitjana a la superior; Castellgalí, aprop de Manresa, y altres punts de la comarca de Bages; Sant Climent y Font de les Adous (Fonts del Bastareny-Bagà); Montseny, Ribas, Olot; abundant cap a Menarguens, seguint els reguerols de la ciúquia de Balaguer. = Prats de Molló (Bub.); a les vores del Muga, entre Hostalet y Cabanas, Figueras (Sen.) — Maig-Agost. (2)

(1) S'accentuaràn els noms sistemàtics genèrics o específics, pera evitar alguna viciosa pronunciació introduïda a la nomenclatura botànica. Així, s'escriurà: *Aconitum*, en lloc de *acónitum*; *Ficaria ranunculoides* y no *ranunculoides*, etc.

(2) Les localitats ahont l'autor ha vist les espècies descrites figuraràn en primer terme, y, separades per =, seguiràn els altres llocs amb el nom del botànic que les hi menciona, acompanyat de la senyal ! si les ha vistes l'autor o figuren així al *Catàlec* de COSTA.

Clematis Flammula

2. - Cl. *Flammula* L. ⁽¹⁾

(*diminutiu llatí de flamma, bandereta; pel plogmall del fruit.*)

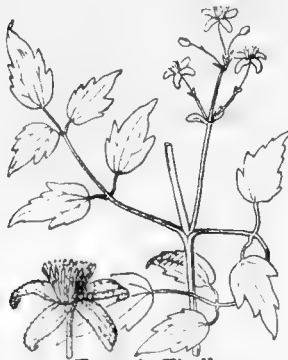
Sinonímia. — Herba de llagues, herba de Job (y com la anterior); *cast.* hierba muermera; vidriera, gata rabiosa; *fr.* clématite brûlante, odorante; flammèle; *pop.* herbe aux gueux; *it.* fiammole, viticcio; *al.* (gemeine) Waldrebe, Brennkraut.

Tronc sarmentós, filaire pels peciols de les fulles convertits en circells; *ple y llenyós*; fulles pseudo-recompostes, de 1-4 parells de fulletes *petites, ovades*, o lanceolato-linears, enteres o 3-lobades; flors blanques de *panotxa clara*; sèpals

pubescents per defora y *glabres* per dins; amb les vores tomentoses; anteres *més llargues* que'ls filaments; receptacle glabre; aquenis *molt comprimits*. Plantes de gust *acre, cremant*.

Rassa C. MARÍTIMA L. — Fulles inferiors *pseudo sobre-recompostes*, fulletes petites y *més estretes*.

Geografia. — Per torrenteres y vores de camps y vinyes: desde'l litoral de Barcelona fins al Vallès; Montserrat, la Segarra y Bages = Camp de Tarragona, Priorat (Csta). La rassa C. MARÍTIMA, al Vallès y a Montserrat. — Juny-Set.

Clematis Vitalba

3. - Cl. *Vitalba* L.

(*de vitis alba, que en Plini significa bryonia o carbassina, de tronc filaire. Cf. Apul. herb. κληματίτις clematitís.*)

Sinonímia. — Manxiula, vidarsa, vidauba, vidalba, ridorta. També herba de llagues, per més que les fulles no son càustiques y al Montseny les donen als cabrits (Costa); Iligabosch; *cast.* muermera (hierba); hierba de los pordioseros o de los lazarosos; clemátide (2), vid blanca; *fr.* berceau de la Vierge, clématite des haies, herbe aux gueux, viorne, vigne blanche (no's confongui amb la *bryonia*, qu'es una cucurbitacia); *it.* vitalba, viorna, erba dei censiosi; *angl.* Old-Man's-Beard (la sola

especie que cita Hooker, *British Flora*), Traveller's joy; *al.* Clématis, Waldrebe.

Tronc sarmentós, filaire, *ple y llenyós*, fulles pseudo-compostes de 1-4 parells de fulletes grans, *ovato-subcordiformes*, enteres, festonades; flors blanques, de *panotxa furnida*; 4 sèpals tomentosos per les *dugues cares*; anteres *més curtes* que'ls filaments; receptacle *pilós*; aquenis poc comprimits.

(1) El grabat representa la rassa *maritima*, no el tipus.

(2) *Vilorto* o *velorto* es una especie de clemátide con las hojas más anchas y flor inodora. (Acad.)

FLORA DE CATALUNYA

Ranunculacies.

G. 1. - Clématis.

— α INTEGRATA DC. — Fulletes enteres o molt poc dentades.

Geografia. — Es comú per marges, boscos y torrenteres (1), desde la costa fins als Pirineus. La α INTEGRATA DC., al Vallès. — Maig-Jul.

Usos y aplicacions. — Molts dels noms que porten ja indiquen bastant les seves qualitats. A Berga y a altres punts s'usa per curar el bronc o borm de les cavalleries l'especie *recta*, fentlos hi respirar la vahó de la planta aixafada.

Els *turions* o brots naixents se mengen com espàrrecs o enciam. La planta es revulsiva a la manera que ho es el tey (*Daphne Gnidium*) y molt irritant. Ja d'antic té la Clématis aplicacions a la medicina: *egregii effectus*, diu Plini. Es l'ἄμπελος ἀγρία de Dioscor. o ἀγριάμπελος de Teofr.; *viburnum gallorum*. L'infus de les llevors de la *Vitalba* es diurètic y disminueix l'albúmina en la hidropesia o anasarca.

(1) Ja el nom anglès de la planta: *traveller's joy* (lit. goig o joya del viatger), aludeix a l'alegría que sent el qui va de camí, quan se trova amb aquesta planta que li anuncia la proximitat de la població ahont s'encamina.

Genre 2. - THALICTRUM L.

(Del grec *θάλικτρον* Dioscor., *thalictrum* de Plini probablement; pot aludir-se, si derivava de *θάλλω*, que vol dir *reverdir*, al vert brillant dels seus plansons).

Flors grogues, blanques o violades, perigoni senzill, de 3-4 sèpals petaloides, caducs; aquenis poc nombrosos, amb costelles longitudinals, o be alats; fulles alternes, quasi sempre pseudo-sobrerecompostes, ternades y estipulades; plantes herbàcies, perennes.

- 1 { Aquenis grossos, trialats, penjants; flors blanques, rosades o purpures; foliols acompanyats d'estipuletes 4. **Th. aquilegifolium.**
 { Aquenis petits, amb costelles longitudinals. 2.
- 2 { Arrel tuberosa, flors grans, blanques, en panotxa corimbiforme terminal; sèpals més llargs que'ls estams 5. **Th. tuberosum.**
 { Arrel fibrosa, flors petites, groguenques o virido-purpures, sèpals més curts que'ls estams 3.
- 3 { Flors virido-purpures, en raim clar; pedicels fructífers reflexes; aquenis pedicelats 6. **Th. alpinum.**
 { Flors groguenques, en panotxa ± ramificada; pedicels fructífers drets; aquenis sentats 4.
- 4 { Fulles més llargues que amples, flors y estams drets, anteres esmotxades (mútiques) 5.
 { Fulles tan amples com llargues; flors y estams penjants; anteres apiculades. 6.
- 5 { Foliols trasovato-cuneiformes, no glandulosos; estípules més amples que la veyna; aquenis ovoïdo-rodons 7. **Th. flavum.**
 { Foliols oblongo-linears, pelosos o glandulosos, estípules més estretes que la veyna; aquenis elipsoïdo-oblongs 8. **Th. mediterraneum.**
- 6 { Tronc solcat; aquenis ovoïdes, *ventruts* exteriorment a la base, amb costelles poc marcades; planta molt polimorfa 9. **Th. minus.**
 { Tronc quasi llis; aquenis amb costelles molt marcades. 7.
- 7 { Rizoma estolonífer, foliols mitjans, prims; aquenis regularment ovoïdes: planta glabra o glandulosa 10. **Th. saxatile.**
 { Rizoma no estolonífer; foliols petits, bastant consistents; aquenis ovoïdo-orbiculars: planta pubescent-glandulosa, pudenta 11. **Th. fétidum.**

Thalictrum aquilegifolium.

dant a Santa Fe del Montseny; St. Hilari, Montsolí, Guillerries, la Cerdanya y Nuria. = Pir. Or., cap a Camprodon (Isern!), la Cerdanya espanyola (Trem.!); prats d'Eyne (Gaut.) — Jul.-Ag.

4. - *Thalictrum aquilegifolium* L.

(o *aquilegiaefolium*; de fulles de *Aquilegia*.)

Tronc d'aprop de 1 m., glabre, lleugerament estriat, fulles amb *estipuletes*, de foliols grans, fisionats o lobats; glabres y de revers glauc; flors violades, rosades o blanques, en panotxa furnida; filaments estaminals dilatats a l'àpex y més amples que l'antera; aquenis pedicelats, trialats, glabres y penjants.

— β UMBELLIFORME Csta. — Panotxa més espessa y subumbelada, filaments estaminals estretament *petaloides*.

Geografia. — Llocs silvestres y frescals de les zones mitjana y superior. — La β UMBELLIFORME Csta., abundant a Santa Fe del Montseny; St. Hilari, Montsolí, Guillerries, la Cerdanya y Nuria. = Pir. Or., cap a Camprodon (Isern!), la Cerdanya espanyola (Trem.!); prats d'Eyne (Gaut.) — Jul.-Ag.

5. - *Th. tuberosum* L.

(per la forma de l'arrel.)

Arrel *tuberosa*, tronc de 3-5 dm., simple, dret, estriat, subafili, per esser les fulles quasi totes radicals, foliols petits, tridentats, *glaucescents* pel revers; més llargs que'ls estams, antereres esmotxades; filaments *filiformes*; aquenis costelloso, *sentats*, *fusiiformes*; bec *curt*.

— β RAMOSUM Vay. — Tronc ramificat desde la base, fonament estriat; angulós; flors y fruys majors.

Geografia. — Boscos montanyosos arids de la zona mitjana: Montserrat, la Puda; Montcau, sobre Ordal; Montsant; Plana d'Ancosa, cap a St. Magí de Brufaganya; la Segarra, envers Calaf; Sallent y altres punts del Pla de Bages. = Al Miracle (Marcet!); Cardona; Solsona, al cim de Sant Bartumeu (Bub.); Font Salada de Vich (Masf.); Ports d'Horta (Tarrag.) (Vidal!). — Maig-Juny.

La β RAMOSA Vay., a Montserrat (Puj. J!) y Pobla de Ciervoles, aprop de Serra la Llena (Gonz.!).

6. - *Th. alpinum* L.

(per la zona o regió ahont habita.)

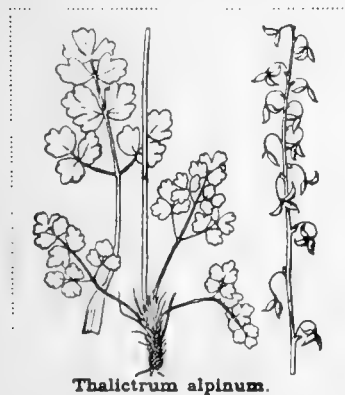
Rizoma prim, tronc de 5-15 cm., simple y afili; fulles *pseudorecompostes*, fulletes petites, trasovades, 2-3-lobades; flors *virido-purpurines*, en raim clar, pedicels fructífers *reflexes*; aquenis costelloso, bec *curt* y *recorvat*.

Geografia. — Pastures de la regió alpina: freqüent a la Vall de Nuria. = Altures de la Cerdanya (Vay.); Puigmal (Puigg.); cadena principal de la Cerdanya, vessants espanyola y francesa (Gaut.); Setcases, Vall de Llo;

Bassibé; Maladetta (Bub.); Castanessa (Isern). — Jul.-Ag.

Thalictrum tuberosum.

Thalictrum alpinum.

Thalictrum flavum.

Var. *COLUMNARE* Csta. — *TH. CATALAUNICUM* Pau. — Se distingeix de l'anterior pel tronc recte y fullós fins a l'àpex; per la panotxa de rames dretes, estreta; y aquenís més petits y rogencs.

Thalictrum mediterraneum.

Thalictrum minus.

7. = *Th. flavum* L.

(de flavus, groc; pel color de les flors.)

Tronc de 6-15 dm., dret, *acanalat*, fistulós, fulles pseudorecompostes o pseudo-sobrerecompostes, de foliols trasovato-cuneiformes; flors groguenques, dretes, en panotxa *corimbiforme*; estams drets; anteres *mútiques*; filaments filiformes; aquenís ovoïdo-globulosos, amb costelles *superficials*.

Subsp. *TH. COSTAE* Timb.-Lagr. — *TH. FLAVUM* L. var. *EXSTIPELLUM* Csta. LÁM. 1. — Fulles *pseudorecompostes*, fulletes *glauques* y *fortament nervudes* pel revers; panotxa *piramidal* ± *fullosa*; anteres llargues, estretes, *sub-apiculades*; aquenís amb costelles *prominents*.

Geografia. — El tipus, a la montanya de Cabrera (Salv.!) y Camps de Tarragona (Webb.). — La subsp. *TH. COSTAE* Timb. - Lagr., comuna per torrents y prats humíds de St. Hilari y Montsolí; a la Cerdanya, per les vores del Carol. — Comarca de les Guilleríes baixant fins a Osor y Anglés (Vay.); Collsacabra (Trem.!). — La var. *COLUMNARE* Csta., a Collsacabra (Trem.!, Vay.!), Plana de Vich (Masf.!, Cabanas (Sen.!). — Jul.-Ag.

8. = *Th. mediterraneum* Jord.

(per la habitació y forma estreta de les fulles.)

TH. ANGUSTIFOLIUM L. — *TH. FLAVUM* var. *ANGUSTIFOLIUM* Gr. et G.

Tronc d'aprop de 1 m. fistulós, fulles pseudorecompostes o pseudosobrerecompostes, foliols ± peluts o *glandulosos*; els inferiors *oblongo-cuneiformes*, els superiors *linear-enters*; flors groguenques, dretes, *aglomerades*, a l'estrem de les branques formant una panotxa ± clara; estams drets; anteres *mútiques*; aquenís elipsoidals, amb costelles y bec.

Geografia. — Prats y llocs humíds de la regió mediterrània; recs y llocs herbosos de Castelló d'Empúries. — Comú vers la Closa Pastella (Vay.); Sant Pere Pescador (Bolós, Llen.!). — Juny-Jul.

9. = *Th. minus* L.

(per contraposició al *TH. MAJUS*, dels Alps.)

Tronc de 25 cm., a 1 m., solcat, glabre o glan-

dulós y una mica fistulós; fulletes de forma y grandaria variables, *glauques* pel revers; flors groguenques, penjades, en *panotxa clara* y \pm fullosa; estams *penjants*, anteres *apiculades* y filaments filiformes; aquenis *sentats*, ovoido-fusifformes, *superficialment* costel·losos: plantes molt poliformes.

Subsp. *MAJUS* Jacq. LÁM. 2.—Fulletes grans, de 1'5-3 cm., d'ample; les inferiors, ovades, glabres: planta no fètida.

Var. *CADEVALLII* Sen. et Pau.—Planta més robusta, foliols virido-obscur per l'anvers, amb prou feynes glaucs y bastant nervuts pel revers.

Subsp. *SUBCUNEATUM* Pau.—Fulletes mitjanes, cuneiformes a la base: planta poc fètida.

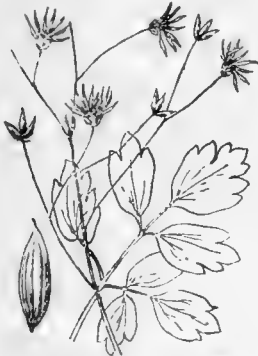
Subsp. *MONTERRATENSE* Pau.—Fulletes mitjanes o petites, *orbiculars*, *pubescent-glanduloses*, *cordiformes* a la base: planta fètida.

Subsp. *PUBESCENS* Schl.—Fulletes petites, *orbiculars*, molt *pubescent-glanduloses*, no escotades a la base, *vert cendroses*: planta molt pudenta.

Geografia.—Comú als llocs montanyosos y pedregosos de quasi tot el país; Montserrat, Sant Llorens del Munt; Castellar d'en Huch; Ribas; Olot.—Vich (Masf.); Nuria (Vay.).

La subsp. *MAJUS* Jacq. a Montserrat.—Vall d'Aran (Timb., Llen.1); y la var. *CADEVALLII* Sen. et Pau, entre Ripoll y Sant Joan de les Abadesses (Sen.1); la subsp. *CUNEATUM* y la *MONTERRATENSE* Pau, a Montserrat, y la *PUBESCENS* Schl. a dita montanya y a Olot.—Figueras (Sen.).—Mg.-Juny.

Totes aquestes subespecies, tipus de la major diferenciació en el respectiu sentit, se troben a Montserrat, unides per trànsits insensibles.

Thalictrum saxatile

10. = *Th. saxatile* DC.

(de saxum, roca; per la seva estació.)

TH. COLLINUM Wallr., forma del *TH. MONTANUM* Wallr., subsp. *TH. MINUS*, sec. Rouy.

Tronc dèbil, flexuós, *superficialment* estriat, fullós desde la base a la panotxa, fulletes *primes*, de *peciols filiformes*, ovato-cuneiformes, *glauques*, 2-3-lobades, flors blanquinoses, petites, de pedoncles *capilars*, en panotxa *amplíssima*, *pauciflora* y *fullosa*; estams penjants, anteres llargues, estretes, *apiculades*; aquenis en *capitols* de 2-5, *sentats*, fusiformes y costel·losos.

Geografia.—Boscos y llocs herbosos de la regió pirinenca; Vall de Ribas; Queralps.—Nuria (Trem.1); Setcases; Vilallonga, Camprodón y Conca del Fluvià; Morens, Salarsa, al Pir. Or. (Vay.); Banys de Tredós; Vall d'Aran (Comp., Hb. Costa).—Jul.-Ag.

11. = *Th. fetidum* L.

(fa referencia a la seva mala olor.)

Tronc llis o debilment estriat, *escamós* a la base, *pubescent-glandulós* y *pudent*, com tota la planta; fulletes *petites*, *glauques*, 2-3-lobades; flors groguenques, penjades, en panotxa molt

Thalictrum fetidum.

Ranunculacies.

G. 2. - Thalictrum.

oberta; aquenis *ventruts*, *ovoido-orbiculars*, pubescent-glandulosos, molt *costellosos* y de bec *llarg*.

Geografia. — Llocs pedregosos de les altes montanyes; Vall de Llo (Gaut.); aprop de Montlluis (Lap.); Pir. Or. (Coste, Rouy). — Jul.-Ag.

Les arrels del TH. FLAVUM son purgants y diurètiques; també les fulles son laxants: d'ahont li ve'l nom de ruibarbo dels pobres. Dóna un color groc que pot tenyir la llana. THALICTRUM designa també el *Sisymbrium Sophia*, que es una *crucifera*, y l'*Anthemis còtula*, *composta*.

Els noms d'aquestes plantes solen referirse a la habitació y mala olor, comparada a la *ruda* o *valeriana*: *fr.*, rue des près; r. des chèvres ou des bois; *al.*, Wiesenraute; *angl.*, meadow-rue; *hol.*, waterruit. L'*al.* Kröten distel, lo meteix se refereix al *flavum* (O. Weise) que al *minus* (Grimm.) — El *fr.* pigamon; *it.* pígame, son obscurs; tenim la forma *piganum* de la Edat Mitjana y Renaixement: pēgānum (πήγανον) de Apul. es la ruda.

Genre 3. - ANEMÓNE L.

(Del grec ἀνεμώνη, fleur qui s'ouvre au moindre vent. A. Bailly; de ἄνεμος, el vent; aludint a que algunes especies creixen en llocs alts y ventilats, y també perque tenen els estils acreixents y plumosos, batuts pel vent.)

Flors blanques, vermelloses o groguenques, perigoni senzill, de 5-10 sèpals petaloides, caducs; aquenis numerosos en capítol, \pm comprimits, sense costelles ni ales; estil plumós o becarut, involucre distant de les flors solitaries o be en umbela. Herbes perennes, de fulles totes radicals.

- I { Aquenis amb estils plumosos, flors solitaries 2.
- { Aquenis amb estils becaruts 4.
- 2 { Foliols del involucre peciolats, semblants a les fulles, flors blanques o grogues **A. Alpina.**
- { Foliols del involucre assentats, no semblants a les fulles, planta molt pilosa, 3.
- 3 { Fulles amb 1-2 parells de foliols ovats, 2-3-fides, flors blanques per dintre y violades per fora **A. vernalis.**
- { Fulles 2-3-pinnatisectes, de segments dividits en lacinies linears, flors rojenques **A. Pulsatilla.**
- 4 { Involucre assentat, flors blanques en umbela, aquenis llisos. **A. narcissiflora.**
- { Involucre breument peciolat, flors grogues, solitaries o 2-3 en umbela, aquenis pubescents **A. ranunculoïdes.**
- { Involucre llargament peciolat, flors blanques, rosades o purpurines, solitaries; aquenis pubescents. **A. nemorosa.**

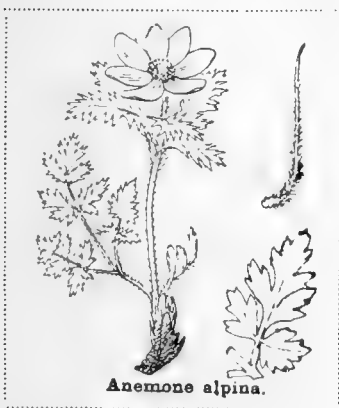
12. - Anemóne Alpina L.

(per la seva habitació.)

Sinonimia.—Flor del vent; *cast.* flor del viento, viola blanca (la que te la flor d'aquest color.)

Rizoma \pm groixut, cama de 1-4 dm., peluda, sedosa, fulles al principi peludes, després glabrescents, 3-pinnatisectes; fulletes de l'involucre *peciolades*, semblants a les fulles radicals; flors grans, dretes, solitaries, blanques o grogues y d'un violeta pàlid a fora; sèpals elíptics y *peluts*, aquenis oblongs, *pilosos*, amb l'estil llarg y plumós.

Geografia.—Boscós de Segalés, sitis herbosos de Nurià, al Peu de la Creu de'n Riba, roques de Coll de Jou = Puig de la Foixera, al S. de Ribas (Vay.), Vall d'Aràn,

Roques d'Artiga de Viella (Llen. l); Salau, Montgarri (Bub.)— Mars-Jul.

Anemone vernalis.

Vall d'Aràn, Pics de Saburedo, Montluda (Llen.) = Maig-Jul.

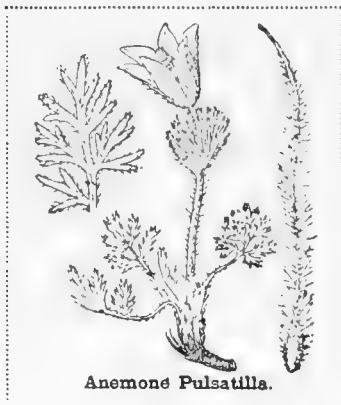
13. - *A. vernalis* L.

(per l'època de la seva florescència.)

Sinonimia. — *Cast.* eléboro falso, pulsatila.

Rizoma groixut y negrós, cama de 0'5-1 dm., peluda, sedosa, fulles pubescents, *pinnatisectes*, amb 1-2-parells de foliols *ovats*, 2-3-fids.; fulletes de l'involucre *sentades*, multilaciniades, *no semblants* a les fulles; flors grans, dretes, solitàries, *blanques* per dins y *violàcies* de fora; sèpals elíptics, *pilosos*, *sedosos*; aquenis oblongs, *pilosos*, amb l'estil llarg y plumós.

Geografia. — Rasos de Peguera, piçarres del Puigmal y altures de Nuria. = Set Cases, Vilallonga (Isern I); La Toza, sobre Maranges (Vay.), Cambradases (Bub.);

Anemone Pulsatilla.

Cases (Amo), Port de Benasch (Lap., Gren.) — Maig-Juny.

14. - *A. Pulsatilla* L.

(de pulsare, agitar; aludint a la seva flor penjada, moguda pel vent.)

Sinonimia. — *Cast.* pulsatila, flor del viento.

Rizoma groixut y negrós, cama de 1-3 dm., peluda, sedosa; fulles peludes, 2-3-*pinnatisectes*, amb els derrers segments *linears*, fulletes de l'involucre *sentades*, multilaciniades; flors grans, solitàries, dretes y a la fi *penjades*, *vermelloses* o *violates*; sèpals elíptics y *peluts* ± *recurvats* a la meitat superior; aquenis *oblongs*, *peluts* y amb l'estil llarg y plumós.

Geografia. — Rara als Pirineus Orientals, cap a la Llagone (Bub.), La Cerdanya (Gaut.); Camprodón, Set

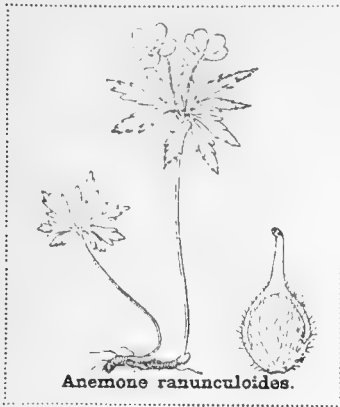
Anemone narcissiflora.

15. - *A. narcissiflora* L.

(per les flors umbelades com els narcisos.)

Rizoma fibrós y *pardo*, cama de 1-4 dm., peluda; fulles *llargament peciolades*, *palmatisectes*, amb 3-5 segments *trífids* y *laciniats*; fulletes de l'involucre *sentades* y *semblants* a les fulles; flors *blanques* en número de 2-6, en *umbela*; sèpals y aquenis *glabres*, més del *doble* llargs que llur bec.

Geografia. — Punts alts de la Cerdanya (Vay.); Pirineus Orientals (Bolós Herb.), maciç de Madràs (Gaut.); Vall de Eyne (Lap., Gr. et G.); Port de Benasque (Zett.); Vall d'Aràn, a la vora de Bassibé (Trem. ex Pau), cc. al peu de l'allau d'Artiga de Viella (Llen.) — Juny-Jul.

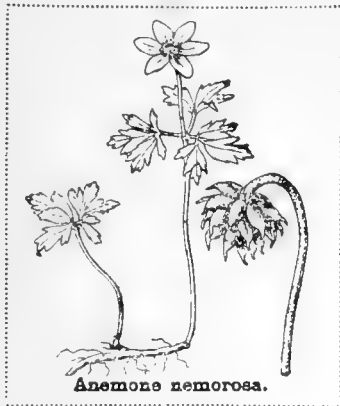
16. - A. ranunculoides L.

(per l'aspecte de ranuncule.)

Sinonimia. — *Cast.* ranillo, ranúnculo de bosque.

Rizoma prim, carnós, trencadiç, cama de 1-3 dm., prima y glabre; 1-2 fulles distants de la cama, *palmatisectes*, de 3-5 segments peciolats, inciso-dentats, fulletes de l'involucre *breument* peciolades, y semblants a les fulles; flors *grogues*, solitaries o 2-3 en umbela, pedúncol a la fi *recurvat*, sèpals ovats, *pubescents*; aquenis *pubescents*, *poc més llargs que llur bec*.

Geografia. — Bosc de Segalés. = Als Prats d'Olot (Bolós), Montseny (Salv.!), Platraver, Cim de Comanegre, vores del Fluvià, cap a les Preses (Vay.); al voltant de Vernet (Gaut.); boscos d'Artiga de Viella (Llen.!). — Mars-Abr.

17. - A. nemorosa L.

(de nemus, nemoris, el bosc; per la seva estació.)

Sinonimia. — Rosella borda o silvestre; *cast.* anémone de los bosques, amapola silvestre, ranúnculo blanco.

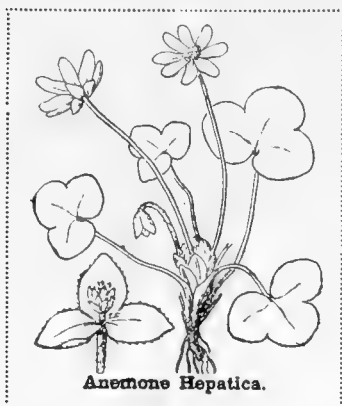
Rizoma prim, carnós, trencadiç, cama 1-3 dm., prima, 1-2 fulles distants de la cama, *palmatisectes*, de 3-5 segments peciolats, inciso-dentats; fulletes de l'involucre *llargament* peciolades y semblants a les fulles; flors *blanques, rosades o purpurines*, solitaries, pedúncol a la fi *recurvat*, sèpals ovats, *glabres*; aquenis *pubescents, més del doble llargs que llur bec*.

Geografia. — Boscos y prades de Montseny cap a Santa Fè. = La Sellera (Cod.!), camí de Seba a Viladrau (Jov.); vores del Ter fins a Girona; Querulps y camí de Camprodón (Vay.); Collsacabra (Isern!); Prats d'Olot (Bolós); Sant Feliu de Pallerols (Salv.); Prats de Molló (Bub.). — Abr.-Maig.

Genre 4. - HEPÁTICA.

(Del grec *ήπατικός*, referent al fetge; per la semblansa que tenen amb aquesta entranya els tres lòbuls de les fulles.)

Flors blavenques o blanc rosa; perigoni senzill de 6-9 sèpals petaloides generalment blavencs; involucre de tres foliols ovats, enters, assentats, molt acostats a la flor, figurant un calze; aquenis tomentosos, de bec curt, en capitol; fulles radicals coriàcies, 3-lobades, persistents.

18. - *H. triloba* Chaix.—Anemóne Hepática L.

(pels tres lòbuls de la fulla.) ⁽¹⁾

Sinonimia. — Herba fetgera o felera, viola de llop; *cast.* hierba del hígado, hierba de la Trinidad, hepática, trébol de prados; *it.* erba Trinità; *fr.* herbe du foie, herbe de la Trinité; *ang.* liver-leaf; *al.* Leberblume.

Geografia. — Als boscos del Montseny, Montserrat, Sant Llorens del Munt, Ubach, el Bergadà y Ribas. = Vich (Masf.); boscos y torrents de Nuria (Vay.).—Abr.-Jul.

Proprietats. — Avuy no té de bon tros l'us que tenia avans, ni la reputació. Se li atribuïa la virtut de curar les obstruccions del fetge. No's confongui amb la pulmonaria o hepática (líquen), ni amb la *Marchantia polymorpha* (hepática).

(1) Grec *τρίλοβος*, de *λοβός*, que aquí significa la divisió de la fulla, com en el *ΡΑΝ. ΤΡΙΛΟΒΟΣ*. Propriament es la unglà de la fulla de la rosa, aplicantse igualment a algunes entranyes com el fetge.

Genre 5. — ADÓNIS L.

(Nom mitològic de la planta que brotà de la sang d'Adonis, al ser ferit pel singlar.)

Flors rojes o grogues, grans, solitaries y terminals; perigoni doble, regular; calze de 5 sèpals petaloides; 3-9 pètals d'ungla plana, no nectarifera; aquenis nombrosos, arrugats, de bec curt, en espiga; herbes generalment anuals, de fulles alternatives, dividides en lacínies linears.

1	{	Anteres grogues, aquenis angulosos, de bec revoltat, plantes perennes. A. pyrenaica.
		Anteres nigro-violacies, aquenis de bec recte, plantes anuals. 2.
2	{	Sèpals peluts, aplicats als pètals plans, aquenis de bec negròs, geperuts sota del bec y subdentats a la base del marge inferior A. flammea.
		Sèpals glabres. 3.
3	{	Sèpals oberts, pètals cóncavos, aquenis amb la vora superior quasi recta y sense dent; bec unicolor A. autumnalis.
		Sèpals aplicats als pètals plans 4.
4	{	Pètals vermells o grocs, aquenis amb una dent a la base del marge inferior y dugues al de dalt, voltats d'una cresta transversal \pm marcada sobre la base, bec unicolor A. aestivalis.
		Pètals d'un groc de sofre, aquenis més petits amb una dent a la base del marge superior, sense cresta transversal, bec bicolor A. intermedia.

19. — **Adonis pyrenaica DC.**

(per la seva habitació.)

Perenne, tronc de 1-3 dm., subpubescent; fulles 3-4 vegades ternades dividides en lacínies linears, les radicals grans, llargament peciolades; flors grogues, sèpals glabres, 10-12 pètals trasovats; anteres grogues; aquenis subprismatics, angulosos, pubescents, de bec llarg, comprimit y revoltat.

Geografia. — Timbes y barrancs al O. de Coma de Vaca, r.; altures de la Cerdanya, de Nuria a la Molina (Vay.), Cambradases, a la vora de Finestrelles y les valls d'Eyne, Llo y Planés (Rouy.); valls de la cadena fronterera de Planés, Eyne, Nuria y Llo (Gaut.); valls

d'Eyne y Llo; Careñà; sobre Castanessa, Bassibé (Bub.) — Juny-Jul.

Montserrat, r.; sembrats de Viloví, al Penadés, pujant fins a Sant Magí; Vallcebre y Ripoll. = Plana de Vich (Masf.); camps de Prats de Rey (Puigg. l, Puj. C. l); la Cerdanya (Vay.); generalment la β ABORTIVA Gr. et G. — Maig-Jul.

20. - A. flammea Jacq.

(pel color de foch de les flors; de flamma.)

Sinonimia. — Cast. cantárigas, rosa del diablo, relámpago.

Annual, tronc de 2-4 dm., fulles multífides, flors d'un vermell viu o rares vegades grogues; sèpals *peluts*, aplicats sobre'ls pètals, que son 3-5, plans, estrets; anteres negres, violacies; aquenis en espiga llarga, cilíndrica, clara, de bec *negrós*, inclinat sobre l'àngul intern, geperuts sota'l bec y *subdentats* a la base de la vora inferior.

— β ABORTIVA Gr. et G. — 3-5 pètals vermells, molt desiguals y \pm aguts, sèpals glabres.

Geografia. — Camps de Tarrassa, cap a Olesa de Montserrat, r.; sembrats de Viloví, al Penadés, pujant fins a Sant Magí; Vallcebre y Ripoll. = Plana de Vich (Masf.); camps de Prats de Rey (Puigg. l, Puj. C. l); la Cerdanya (Vay.); generalment la β ABORTIVA Gr. et G. — Maig-Jul.

Julià del Llor (Cod, l), Girona (Bub.). — Abril-Set.

21. - A. autumnalis L.

(per allargarse la seva florescencia fins a la tardor.)

Sinonimia. — Ull de perdiu, bulits; cast. adonis negro, gota de sangre, ojo de perdiz; prado de Murcia.

Annual, tronc de 2-4 dm., fulles multífides, flors d'un vermell fosc, sèpals glabres, oberts; 6-8 pètals *concavo-convivents* amb una taca negra a la base; anteres d'un negre violat, aquenis en espiga *oblonga*, espessa, bec dret, curt, *unicolor*, la vora superior quasi *recta*, sense dent.

Geografia. — Comú als sembrats, desde'l plà de Barcelona y el Penadés fins a la regió pirinenca = Sant

22. - Ad. aestivalis L.

(perque la seva florescencia assoleix l'estiu.)

Annual, tronc de 2-4 dm., fulles multífides, flors vermelles, rarament grogues, sèpals glabres, aplicats als pètals, que son 5-10 oberts, plans, d'un vermell clar o groc de llimona; anteres d'un negre viola, aquenis en espiga *oblongo-cilíndrica*, espessa, amb una dent a la base de la vora inferior y dugues a la superior, voltats d'una cresta *transversal* \pm marcada sobre la base; bec dret, ascendent, *unicolor*.

— α MINIATA Jacq. — Pètals de color de mini.

— β FLAVA Vill. — Pètals grocs.

Ranunculacies.

G. 5. - Adónis.

Geografia. — La α *MINIATA* Jacq. als sembrats de Ripoll; alt Bergadà, cap a Rebot y Coll de Pal; Menarguens, cap a Balaguer, r. = Olot (Bolós!); Camps de la Cerdanya (Vay.).

La β *flava* Vill., a Err, la Cerdanya (Vay., Gaut). — Abr.-Juny.

Adónis intermedia.

23. - *Ad. intermedia* Webb. et Berth. — *A. citrina* DC. — *A. microcarpa* DC. LÁM. 3. (per la seva situació taxonòmica, color de les flors y menor magnitud del fruit.)

Annual, tronc de 7-15 cm., ramificat desde la base, fulles multífides, amb les lacinies curtes y mucronades; flors d'un groc de sofre, sèpals glabres, aplicats als pètals, que son plans, oblongs; anteres d'un negre viola; aquenis en espiga oblonga, compacta, petits, amb una sola dent a la base de la vora superior, sense cresta transversal, bec recte o subrecurvat, unicolor.

Geografia. — Comú als camps de Lleyda. = Als puigs y més amunt del cementiri a cada banda de la carretera de Tarragona (Blavia sub var. *FLAVA* DC. de l'*AD. AESTIVALIS* L.). Pera Costa, està emparentada amb l'*A. CITRINA* y la *A. FLAMMEA*, prenentse per una forma de l'*A. AESTIVALIS*. Se distingeix d'aquesta pels aquenis més petits, sense cresta transversal a la base, y el bec bicolor y no terminal. — Abr.-Juny.

Genre 6. - CERATOCÉPHALUS MOENCH.

(Del grec κέρασ, atos, banya, y κεφαλή, cap; pels aquenís terminats en bec falciforme.)

Flors grogues, perigoni doble, 5 sèpals cotonosos, 5 pètals amb ungla plana, nectarífera, aquenís amb dos geps a la base, allargats en bec falciforme, 5-6 vegades més llarg, *scapus* o cama de 3-10 cm., fulles laciniades, digitades, linears; planta blanquinosa, tomentosa.

24. - *C. falcatus* PERS.

(pel aquenís falciformes; remarcantse el caràcter ja senyalat en el gènere.)

Sinonimia. — Cast. ranillo (cf. n.º 16); rositas del campo, hierba centella.

Geografia. — Camps cultivats y fora de conreu; comú al fossó del Castell de Lleyda. = Camps de Sta. Coloma de Queralt (Salv. !); Prats de Rey (Puigg. !), cap a Calaf y altres indrets (Csta); Espuga de Francolí (Llenas !); Cardona y Serrateix (Puj. C. !); Espinaglosa, a la vora del Miracle (Marc. !), Tarragona (Gibert). — Maig-Juny.

Genre 7. - RANÚNCULUS L.

(Diminutiu de *rana*, la granota; aludint a les aigües estancades ahont viuen algunes espècies (estació), y també a que algunes d'aquestes son veritables amfibies, e. c. el *R. DIVERSIFOLIUS* (1). Se correspon amb *BATRACHIUM*, βατράχιον, qu'es la mateixa planta d'Hipòcrates y de Dioscòrides.)

Flors grogues, blanques o vermelloses; perigoni doble; 5 sèpals generalment, 5 pètals d'ungla plana, quasi sempre amb una escama o fosseta nectarífera; aquenis no geperuts a la base, acabats en bec curt y disposats en capítol: herbes de fulles alternes, sense estípules y a vegades aparentment estipulades per la porció lliure y terminal de les veines.

1	}	Aquenis arrugats transversalment, pedúncols fructífers formant arc, flors blanques, pètals sense escama nectarífera; plantes aquàtiques.	2.
		Aquenis no arrugats transversalment, pedúncols erectes, plantes generalment terrestres	7.
2	}	Fulles totes uniformes, de 3-5 lòbuls enters, pètals apenes més llargs que'l calze, amb l'ungla blanca, receptacle glabre, 20-30 aquenis subapiculats,	25. <i>R. hederaceus</i> .
		Fulles que van per sobre l'aigua, reniformes; les enfonzades, o be totes, dividides en segments capilars; pètals amb l'ungla groga.	3.
3	}	Fulles superiors que sobreneden (surants) y normalment reniformes	4.
		Fulles submergides, y normalment totes dividides en lacínies capilars	5.
4	}	Pedúncols tant o poc més llargs que les fulles; pètals 1-3 vegades més llargs que'l calze, estams més llargs que'ls pistils; receptacle hemisfèric, erissat,	26. <i>R. diversifolius</i> .
		Pedúncols 2-6 vegades més llargs que les fulles, pètals una vegada més llargs que'l calze; estams més curts que'ls pistils; receptacle cònic, finament pelut	27. <i>R. Baudotii</i> .
5	}	Segments de les fulles llargs, quasi paralels; receptacle glabre, aquenis de bec curt.	28. <i>R. fluitans</i> .
		Segments de les fulles curts, divaricats; receptacle erissat.	6.
6	}	Pedúncols 3-5 vegades més llargs que les fulles, segments foliars estesos en cèrcol; aquenis atenuats en bec sortit; receptacle globós,	29. <i>R. faeniculaceus</i> .
		Pedúncols no més llargs que la fulla mentres dura la floració; segments foliars estesos en tots sentits, aquenis subapiculats, receptacle ovoide; planta polimorfa	30. <i>R. trichophyllus</i> .

(1) De cap manera's pot admetre lo que diu un insigne botànic contemporani, qui veu en la paraula el verb *colere*, *cultum*, habitar; la terminació de la veu genèrica es senzillament diminutiva; aixís *rapunculus* s'ha format de *rapum*, el nap: *colo*, *colere*, el tenim sí en *sepincola* (*viola*, var. de la *alba*); *alpicolum* (*Thalictrum*) y en altres.

- 7 { Aquenis finament arrugats, de bec molt curt, en capítol oblong, flors petites, nombroses, d'un groc esmortuit; pètals sense escama nectarífera, **31. R. sceleratus.**
- 7 { Aquenis llisos o be tuberculosos, generalment en capítol globós. 8.
- 8 { Flors blanques o rosades 9.
- 8 { Flors grogues 14.
- 9 { Fulles enteres, nervudes 10.
- 9 { Fulles dividides 12.
- 10 { Sèpals pilosos, fulles radicals ovato-cordiformes; pedúncols tomentosos, aquenis grossos, inflats, de bec recorvat . . . **32. R. parnassifolius.**
- 10 { Sèpals glabres, fulles radicals no ovato-cordiformes, pedúncols glabres o llanuts 11.
- 11 { Pedúncols glabres, fulles radicals ovato-lanceolades, obtuses, peciolades, les caulinars amplexicaules, acuminades, tronc glabre, aquenis amb nervis prominents **33. R. amplexicaulis.**
- 11 { Pedúncols llanuts, fulles totes lanceolades, les caulinars sentades, tronc glabre a la base, aquenis llisos, o amb nervis poc marcats. **34. R. pyrenaeus.**
- 12 { Tronc d'aprop de 1 m., ramificat, multiflor; fulles grans, palmatisectes, de 3-7 segments trasovato-cuneiformes, receptacle pilós. **35. R. aconitifolius.**
- 12 { Tronc de 1-2 dm., freqüentment simple y uniflor; fulles petites, receptacle glabre. 13.
- 13 { Fulles radicals ternatisectes, sèpals erissats, ferruginosos; aquenis alats a la part superior, bec recte **36. R. glacialis.**
- 13 { Fulles radicals cordiformes, 3-5-fides, sèpals glabres; aquenis no alats, bec recorvat **37. R. alpestris.**
- 14 { Fulles enteres o dentades 15.
- 14 { Fulles dividides 19.
- 15 { Pedúncols axilars, aquenis no carenats 16.
- 15 { Pedúncols opositifolis, aquenis carenats. 17.
- 16 { Fulles radicals escamiformes, la caulinar inferior gran, reniforme, festonada, flors petites **38. R. Thora.**
- 16 { Fulles totes lanceolato-linears, enteres, flors grans **39. R. gramineus.**
- 17 { Plantes anuals, de 5-30 cm., fulles inferiors ovato-cordiformes, les mitjanes ovato-oblongues, les superiors lanceolades, flors molt petites, sèpals glabres, aquenis finament tuberculosos, de bec curt, **40. R. ophioglossifolius.**
- 17 { Plantes perennes, de més de 30 cm. 18.

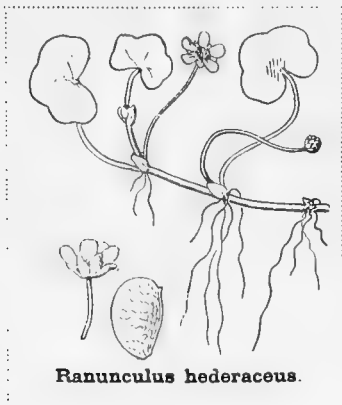
FLORA DE CATALUNYA

Ranunculacies.

G. 7. - Ranúnculus.

18	{	Fulles molt llargues, lanceolades, acuminades, les summergeïdes cordiformes; pedúncols assolcats, flors grans, sèpals pilosos, aquenis comprimits, bec ample, curt.	41. R. Lingua.
	{	Fulles ovades o be oblongues, les superiors lanceolato-linears, no acuminades, pedúncols no assolcats, flors petites, sèpals pubescents, aquenis inflats, bec curt	42. R. Flammula.
19	{	Plantes anuals, aquenis tuberculosos o espinosos	20.
	{	Plantes perennes, aquenis llisos.	23.
20	{	Sèpals tombats, aquenis petits, caducs	21.
	{	Sèpals estesos, aquenis grans, persistents	22.
21	{	Pètals apenes tant llargs com el calze, d'un grog pàlid, receptacle glabre, aquenis ab tubèrculs prominents	43. R. parviflorus.
	{	Pètals 1-2 vegades més llargs que'l calze, d'un grog viu, receptacle pilós, aquenis finament tuberculosos o llisos	44. R. Sardóus.
22	{	Tronc fistulós, fulles radicals cordiformes, 3-5-lobato-partides, pedúncols assolcats, aquenis tuberculoso-espinosos, bec ample, recorvat.	45. R. muricatus.
	{	Tronc plè, fulles radicals 3-partides, pedúncols no assolcats, aquenis generalment espinosos, bec linear-alesnat, quasi recte.	46. R. arvensis.
23	{	Pedúncols axilars, capitols fructífers ovoides o be oblongs	24.
	{	Pedúncols opositifolis, capitols fructífers globosos	25.
24	{	Sèpals tombats, bec dels aquenis recorvat y tant llarg com el fruit, fulles radicals 3-partides o 3-sectes	47. R. Monspeliacus.
	{	Sèpals estesos, bec dels aquenis recte, y més curt que'l fruit, fulles radicals heteromorfes, ovato-dentades o en forma de vano.	48. R. flabellatus.
25	{	Receptacle glabre, pedúncols rodons (<i>téretes</i>)	26.
	{	Receptacle pilós, pedúncols generalment estriats o assolcats	27.
26	{	Plantes glabres, aquenis ventruts, pubescents, bec fortament recorvat, fulles radicals reniformes, les caulinars digitades, assentades.	49. R. auricomus.
	{	Plantes ± piloses, aquenis plano-comprimits, de bec poc recorvat, fulles radicals de contorn pentagonal.	50. R. acer.
27	{	Sèpals tombats, pilosos, rizoma bulbiforme, tronc assolcat, aquenis de bec curt, ample y ganxut	51. R. bulbosus.
	{	Sèpals estesos.	28.

- 28 { Pedúncols rodons, sèpals pubescents, aquenis comprimits, de bec curt, recorvat y menys llarg que la tercera part del fruit, fulles pentagonals, tripartides 52. *R. montanus*.
 Pedúncols estriats, sèpals pilosos, aquenis comprimits, de bec curt, ample, incurvat o quasi recte, fulles grans, 3-partides, amb les divisions amples, inciso-dentades 53. *R. macrophyllus*.
 Pedúncols assolcats, sèpals pilosos. 29.
- 29 { Tronc radicant amb llargs estolons, aquenis de bec poc recorvat, fulles ovoides, pinnatisectes, amb 3 segments trilobats. 54. *R. repens*.
 Tronc dret, aquenis de bec circinat, fulles palmatisectes, amb 3-5 lòbuls inciso-dentats 55. *R. nemorosus*.

25. - *R. hederaceus* L. — *R. asarifolius* Diard.

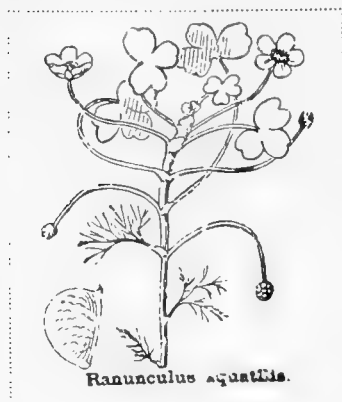
(per la forma de les fulles, que tenen alguna semblança amb les de l'eura (hedera) o del asarum.)

Perenne, de 1-3 dm., d'un vert clar, glabre, de tronc radicant, fulles reniformes, de 3-5 lòbuls superficials, enters y obtusos, llargament peciolades; estípules amb orelletes curtes; flors molt petites; pètals estrets, oblongo-cuneiformes, iguals als sèpals o poc més llargs; blancs, inclosa l'ungla (1); 5-10 estams; aquenis obtusos, glabres, breument apiculats; receptacle nu.

Rassa *R. HOMOEOPHYLLUS* Ten. — *R. HEDERACEUS*, var. *CÆNOSUS* COSS.

(Rouy, *Flore de Fr.* I. 60). — Troncs surants y més robustes; fulles més grans, de 5 lòbuls, a vegades festonats; aquenis nombrosos (40-60), de bec caduc y circinat.

Geografia. — Aiguamolls, recs y prats humits y arenosos: a la Cerdanya; Font de Puigalt, aprop de Cadaqués; sobre Rocabruna, Vilarnadal, Capmany (Vay.); molí d'Eyne (Lap.), abundant a la Cerdanya, aprop d'Angustringa (Bub.); Ceret (Gaut.) — La rassa *HOMOEOPHYLLUS* Ten. a les aigües del Baix Empurdà (Vay.). — Maig-Jul.

26. - *R. diversifolius* Gilib. — *R. aquatilis* L. et auct. plur.

(de dos classes de fulles, y per la seva estació.)

Perenne, de 1-3 dm., tronc robust, fistulós, fulles ordinariament heteromorfes; les que nedan, reniformes, de 3-5 lòbuls ± fondos, llargament peciolades, les enfon-

(1) Prodr. de Wk. III, 906.

zades dividides en segments capilars; pedúncols d'igual llargaria o poc més llargs que les fulles; flors grans, pètals amplemment trasovats, 1-3 vegades més llargs que'ls sèpals, que son blancs y d'un gla groga; estams més llargs que'ls pistils; aquenis nombrosos, grossos, de bec molt curt, receptacle hemisfèric, generalment molt erissat. Planta polimorfa.

Rassa R. TRIPHYLLUS Wallr. — Les fulles que suren reniformes, 3-partides o 3-sectes, de lòbuls cuneiformes subenters o bé escotats.

Geografia. — Aigües estancades y corrents; vores del Segre a la Cerdanya; estanys de Roses; torrens a la vora de Portlligat, de Cadaqués; basses y estanys de Vidreras y Sils, = Pla de Barcelona (Csta.); Olot (Vay.).

La planta per nosaltres observada pertany a la rassa R. TRIPHYLLUS Wallr.

27. - R. Baudotii Godr. — R. confusus Godr. auct. catal.

(dedicada a Baudot.)

Perenne, tronc de 1-6 dm., robust, fistulós; fulles normalment heteromorfes, les que neden, reniformes, de 3-5 lòbuls cuneiformes, llargament peciolades, les submergides multi-laciniades; pedúncols 2-6 vegades més llargs que les fulles; flors grans, pètals trasovats y cuneiformes, 1-2 vegades més llargs que'l calze, blancs y d'un gla groga; estams més curts que'ls pistils; aquenis petits, en gran nombre, inflats al àpex, de bec curt; receptacle ovoïdo-cònic, finament pelut.

Subsp. R. EMPORITANUS Sen. et Pau (pro sp.) — Troncs breument radicans, estams més llargs que'ls pistils, aquenis arrodonits al àpex, bec curtíssim, receptacle pelut.

—α. FLUITANS G. et G. — Aquàtica y amb les fulles superiors reniformes, tripartides.

—β. SUBMERSUS G. et G. — Aquàtica, amb totes les fulles dividides en lacínies capilars.

—γ. TERRESTRIS G. et G. — Terrestre y amb totes les fulles dividides en lacínies curtes y gruixudetes.

Geografia. — Les tres, abundants a les aigües estancades y corrents y a les seves immediacions; a Castelló d'Empúries, Roses y Palau. = Pla del Llobregat (Vay.); al Bergadà (Puj. C. I.); aigües corrents de Sant Climent; Vilartolí (Sen. I.). — Maig.

28. - R. fluitans Lamk.

(que sura o neda.)

Perenne, tronc robust, molt llarg (fins a 5-6 m.); fulles totes dividides en segments capilars, quasi paralels, atenuats al àpex; estípules llargament adherents, les superiors amb orelles amples, pe-

dúncols gruixuts, que surten de l'aigua, tant llargs com les fulles; flors grans, 5-10 pètals trasovats, *dobte llargs que l'ungla*, amb l'ungla groga; aquenis rodons al àpex, bec curt; receptacle subglobós, *glabre*.

Ranunculus divaricatus.

Ranunculus trichophyllus.

Ranunculus sceleratus.

Geografia. — Aigües corrents : Perelada, aigües del Llobregat (Sen.!) ; Pir. Or., Pertús, Boulou, Empurdà, et alibi (Bub.); comuníssim al litoral del Rosselló (Gaut.); frontera d'Aragó (Losc.). — Abr.-Maig.

29. = faeniculaceus Gilib. — R. divaricatus Schr.

(*per les fulles semblants a les del fonoll; o perque les lacínies s'estenen en cercols.*)

Perenne, de 1-5 dm., tronc prim y fràgil; fulles petites, *submergides, dividides en lacínies filiformes, curtes, rígides y esteses en cercol*, o de *contorn orbicular*; estípules sense orelletes; pedúncols *prims, assolcats, y 3-5 vegades més llargs que les fulles*; flors grans, de pètals amplement trasovats, 1-2 vegades més llargs que'ls sèpals, *blancs y d'ungla groga*; aquenis *glabres o poc peluts, atenuats en bec sortit; receptacle globulós, erissat.*

Geografia. — Basses y recs : Pedrafità (Puigg.!) — Maig.

30. = R. trichophyllus Chaix.

(*de τριχ-, τριχός, cabell, y φύλλος, forma adjectivada de φύλλον, fulla: de fulles capilars.*)

Perenne, de 1-3 dm., tronc poc robust, fistulós, *fulles ordinariament totes dividides en lacínies capilars, esteses en tots sentits; pedúncol no atenuat al àpex, tot lo més tan llarg com les fulles* en el moment de la floració; pètals trasovato-cuneiformes, de 1'5-2 vegades més llargs que'ls sèpals *blancs y d'ungla groga*; 5-15 estams més llargs que'ls pistils; aquenis *erissats y un poc aguts; receptacle ovoide-cònic, erissat; planta molt polimorfa.*

Geografia. — Aiguamolls, estanys y recs del litoral y de l'interior : Montcada; Camp de la Bota y Càn Tunis, aprop de Barcelona; Empurdà, aprop de Cadaqués. — Espuga de Francoll (Lien.!) ; Espunyola, cap a Berga (Puj. C. !); Vich (Masf.); Ripoll, la Cerdanya, y al estany de Puigcerdà (Vay.). — Primv.

31. = R. sceleratus L.

(*que en llatí significa pernicios, aludint a les seves propietats tòxiques.*)

Anual, tronc de 1-8 dm., dret, assolcat, fistulós; fulles lluentes; les radicals reniformes, de 3-5 lòbuls incisos, llargament peciolades, les caulinars de 3 segments 2-3-fids; pedúncols assolcats; flors petites, nombroses, d'un grog pàlid, brillants,

pètals apenes més llargs que'ls sèpals, sense flosseta nectarífera; aquenis molt petits y nombrosos, finament estriats y de bec curt, en capítol oblong que sobressurt dels pètals.

Geografia. — Estanys, recs y aiguamolls: Castelló d'Empúries. — Rosas; estanys de Sils (Bub.); aigües de Furtià, Empúries, Cinclans, Castelló, Roses (Vay.); Sant Pere Pescador (Bolós, Llen.!). No sembla tan comú com indica Costa. — Maig-Sept.

32. - R. parnassifolius L.

(*per la semblansa de les fulles amb les de la Parnassia*). *Herba de mal grà*.

Perenne, tronc de 5-30 cm., simple o ± ramificat, *cotonós*, lo meteix que'l pedúncol y el marge de les fulles; les radicals *amplement ovato-cordiformes*, les caulinars *lanceolades*, amplexicaules; flors de 1-25, blanques, o lleugerament rosades, en umbela; sèpals peluts; aquenis en capítol globulós, *grossos, inflats, de cares llises y bec dilatat a la base y recurvat*.

Geografia. — Llicorelles y pedruscam dels Pirineus; comú cap al Puigmal, Finestrelles y demés altures de Nuria; Puigllançada y Coll de Pal, al Cadí. — Rasos de Peguera (Grau); Maladetta (Lap.) — Jul.-Ag.

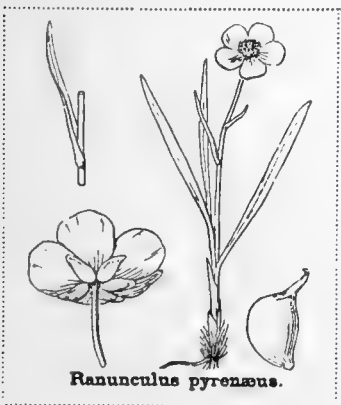

33. - R. amplexicaulis L.

(*per les fulles que per la base abracen el tronc.*)

Perenne, tronc de 1-3 dm., robust, simple o poc ramificat, *glabre*, lo meteix que'l pedúncol; fulles radicals *ovato-lanceolades*, glabres o amb alguns pèls llargs; enteres, *subcoriacies y peciolades*; les caulinars *lanceolades, amplexicaules*; flors *blanques*, grans, solitaries o poc nombroses, sèpals *glabres*; aquenis *inflats*, amb les cares *marcades de nervis sortits y bec recurvat*; receptacle cònic y un poc erissat.

Geografia. — Pastures elevades dels Pirineus Orientals y Centrals; sobre Coll de Jou; aprop de Font Romeu (Gaut.), Vall d'Eyne (Lap.); Prats alpins dels Pirineus Centrals cap a Bassibé (Comp.); ports de la Picada y de Benasch (DC. et botan. plur.); Ports de Pallars (Lap.); pastures de Pumeró y Aiguamoix (Llen.!). — Juny-Jul.

34. - R. pyrenaicus L.

(*per la seva habitació.*)

Perenne, tronc de 1-3 dm., simple o poc ramifi-

cat, *glabre*, pedúncol cotonós o glabre; fulles *radicals lanceolades, glabres*, amb alguns pèls a la base; les superiors *linears o lanceolato-linears, sentades*; flors *blanques*, solitàries o poc nombroses; sèpals *glabres*; aquenis en capítol ovoide o subglobós, inflats, de cares llises o de nervis poc marcats, amb bec *curt y recorvat*.

— β . BUPLEURIFOLIUS DC. = R. BUPLEURIFOLIUS Lap. — Fulles lanceolades, tronc uniflor.

Subsp. R. PLANTAGINEUS DC. = R. PLANTAGINEUS All. — Tronc més robust, pauciflor, aquenis amb *nervis sortits*.

Subsp. R. ANGUSTIFOLIUS DC. — Fulles *lanceolato-linears o linears*; tronc prim uni-quadriflor; aquenis llisos, en capítol globulós; *pedúncols glabres*.

Geografia. — Pastures elevades dels Pirineus; la β . *bupleurifolius* DC. a Nuria cap a Finestrelles. = La subsp. *R. plantagineus* DC. a la Vall d'Aràn; congestes de Montluda y altres llocs elevats (Llen. I); altures de Noucreus (Ferr. I); Coll de la Marrana; Costabona, Morens (Vay.); Vall d'Aràn, aprop de Siat, a la vall del Juella, Penyablanca, Bassibé (Timb.).

La subsp. R. ANGUSTIFOLIUS DC. a Nuria, cap a Finestrelles = Montlluís, Gargantilla, esquerdes de Rojà, Costabona, (Vay.); Prats de Molló; Font Romeu (G. et G.); Pirineu Oriental (Rouy.). — Juny-Jul.

N. B. — Encara que G. et G. donen aquesta planta com especie distinta, compresa entre el R. AMPLEXICAULIS y el R. PYRENAEUS (*Flor. de Fr.* I, 29) y com a tal la dona també Willk (*Prodr.* III, 916), Rouy la considera subsp. y Coste (*Flor. de Fr.* I, 23), com a mera varietat del R. PYRENAEUS. Per la nostra part podem ategir que a Finestrelles hem observat peus de pedúncols *glabres* y altres de *llanuts*, amb molts d'altres que semblaven establir el trànsit dels primers als segons.

35. - R. aconitifolius L. (1)

(per la semblansa de les fulles amb les del acònit.)

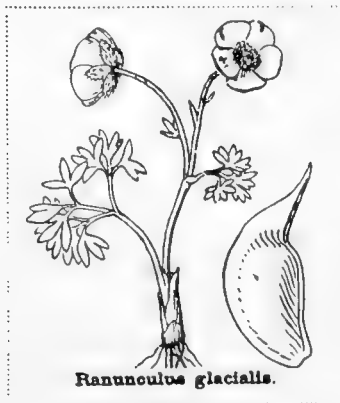
Perenne, tronc de 4-11 dm., flexuós, ramificat, esparramat; fulles *palmatisectes*, de 3-7 segments *trasovato-cuneiformes*, inciso-dentats; pedúncols y sèpals pubescents, flors *blanques*, pètals *trasovats*, aquenis en capítol globulós, inflats, glabres, de bec *recorvat*; receptacle pelut.

Rassa R. PLATANIFOLIUS DC. — Segments foliars llargament acuminats; pedúncols glabres, flors més grans.

Rassa R. INTERMEDIUS DC. — Fulles radicals tripartides, bracties linears, enteres; planta de menor talla.

Geografia. — Torrenteres, barrancs, boscos y prats humits del Pirineu: al Bergadà, al bosc de Segalés; torrents de Nuria = Morens (Vay.); Vall d'Aràn, Viella (Llen. I). — Jul.

La rassa PLATANIFOLIUS L. a Nuria. = Solaneta de Costabona amb el tipus (Vay.). La rassa INTERMEDIUS, al Clot de l'òs, apr. del pla de Beret y Marimanya, de la Vall d'Aràn (Llen. I).

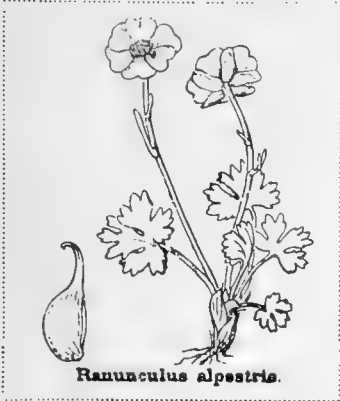
36. - R. glacialis L.

(per habitar o viure a la zona glacial.)

Perenne, tronc de 8-12 cm., simple o ramificat, fulles radicals *ternatisectes*, de segments *tripar-*

(1) A la *Geografia de Catalunya* que s'està publicant, s'ha estampat, segurament per erro de compaginació, en lloc del gravat d'aquesta especie, el corresponent al R. PARNASSIFOLIUS L.

tits, peciolades, les caulinars sentades o breument peciolades; flors *blanques, rosades o purpurines*, en nombre de 1-5; sèpals *erissats, ferruginosos, persistents*; 5 pètals molt dilatats a l'apex; fosseta nectarífera, circuida d'una *membrana hialina*; aquenis molt nombrosos, llisos, glabres, *alats* a la part superior, de bec *recte*.

Ranunculus alpestris.

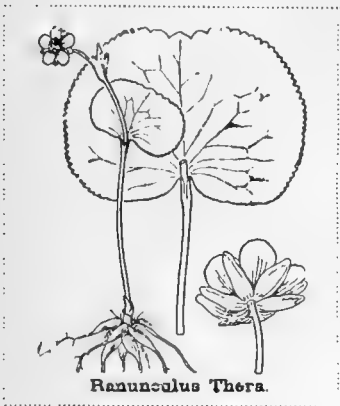
Geografia. — Pedruscam de les altes montanyes pròxim a les congeses: Nuria, de Noufonts al naixement del Fresser (Salv. !); Vall de Carencà, cap a la collada de Noucreus (Vay., Gaut., Ferr. !); Vall d'Eyne (Bub., Gaut.); Renclusa de la Maladetta (Costa). — Jul.

37. - R. alpestris L.

(*per analogia, se diu de la habitació o zona alpina o elevada.*)

Perenne, tronc de 5-10 cm., dret, y generalment simple; fulles radicals peciolades, *rotundo-cordiformes, 3-5-palmati-partides*, segments *incisofestonats*, les caulinars 1-3 *sentades*, linears o l'inferior trifida; flors *blanques*, en nombre de 1-3; sèpals glabres, pètals cordiformes; fosseta nectarífera *nua*; aquenis llisos y *glabres*, inflats, de bec *recorvat*.

Geografia. — Escletxes de les roques de les altes montanyes: Vall d'Eyne (Lap., G. et G.); montanya de Bassibé (Compñ.); Vall d'Aràn, roques del port de Benasque (Bub., Llen. !). — Juny-Jul.

Ranunculus Thora.

38. - R. Thora L.

(*probablement del grec θηρόρα, de θηρίον, destrucció; aludint a les seves propietats estremadament mortíferes.*)

Sinonimia. — Cast. tósigo florido, tora, centella, rejalgat.

Perenne, d'arrels *tuberoses*, tronc de 1-2 dm., simple, glabre; fulles radicals *esquamiformes*, la caulinar inferior *gran, sentada, reniforme*, festonada, venoso-reticulada; les següents *ovades*, laciniades o enteres; flors petites, *grogues*, solitaries o geminades; sèpals glabres, 5 pètals poc més llargs que'l calze; fosseta *nua*; aquenis inflats, de bec *llarg y recorvat* al apex.

Geografia. — Roques calices de les aites montanyes: al Bergadà, al bosc de Segalés (Grau, Bub., Puj. C. !); Pobla de Lillet (Costa), Coll de Jou (Vay.); Port de Benasch (Bub.); Artiga de Viella (Llen. !). — Juny-Jul.

Ranunculus gramineus.

39. - R. gramineus L.

(*del llatí gramen, graminis, l'agram, per la semblansa de les seves fulles, en quant a forma y nervació, a les de certes graminies.*)

Perenne, de rizoma inflat, cabellut y fibres tuberoses; tronc de 1-4 dm., simple o ramificat; fulles totes lanceolato-linears, enteres, nerviades; flors *grogues, grans*, en nombre de 1-8, llargament *pedunculades*; sèpals glabres; pètals *triangulars cuneiformes*, una vegada més llargs que'l calze; *aquis inflats, rugoso-costelluts*, de bec curt y un xic arquejat.

Var. *LATIFOLIUS* Csta. — Fulles radicals oblongo-lanceolades.

Geografia. — Pastures seques y montuoses de la regió mediterrània : comú a Montserrat, al Ubach, Sant Llorens del Munt y Montsant : Masgranada, sobre Ordal; Sant Magí de Bru-faganya y varis punts de la Segarra, amb la variant *LATIFOLIUS* = Prats de Rey (Puigg. Herb. Costa). — Maig-Juny.

Ranunculus ophioglossifolius.

40. - *R. ophioglossifolius* Will.

(*de ophioglossum, la falguera anomenada llengua de serp; per la semblansa de les fulles amb les frondes de dita criptògama.*)

Annual, tronc de 1-3 dm., dret, ramificat, fistulós, *radicant als nusos inferiors*; fulles glabres, enteres o denticulades; les inferiors llargament *peciolades, ovato-cordi formes*; les mitjanes *elíptico-oblongues*, y les superiors *lanceolato-linears*, sentades; pedúncols *generalment opositifolis*; flors petites, d'un grog pàlid, llargament *pedunculades*; sèpals *glabres*, pètals *un poc més llargs que'l calze*; *aquis molt petits, espurnejats de tubèrcols hialins*; bec molt curt.

Geografia. — Basses y estanyols de la regió mediterrània : abundant a Sils y Vidreras. = A l'Empurdà, Sant Feliu de Guíxols (Bub.); Capmany, Cantallops, Cap de Creus (Vay.); aigües estancades de Vilarnadal (Sen. l); Port-Vendres (Gaut.). = Maig.-Juny.

Ranunculus Lingua.

41. - *R. Lingua* L.

(*llatí lingua, llengüeta; sent segurament referència a la forma de les seves fulles aèries.*)

Sinonímia. — *Fr.* grande douve; *al.* grosser Hahnenfuss; *ang.* great spear-wort.

Perenne, estolonífera, tronc de 8-10 dm., dret, robust, ramificat y fistulós; fulles glabres, enteres o denticulades, les *summergides ovato-cordi formes*, les demés molt llargues, *lanceolato-acuminades, semi-amplexicaules*, dretes; pedúncols *assolcats*, opositifolis, llargs; flors grans, grogues; sèpals pilosos, pètals lluent; fosseta nectarífera amb una escama curta; *aquis nombrosos*, en

capítol globulós, *comprimits, carenats amb un bec ample, curt y persistent.*

Geografia. — En aigües estancades : Riuvell, entre Armentera y Empúries (Vay.!). - Juny.

42. - R. Flámmula L.

(llatí flámmula, la bandereta; alusió a les seves fulles ovades, sostingudes per llargs peciols, com banderetes.)

Sinonimia : cast. flámula y apio de ranas; fr. petite douve; al. brennender Hahnenfuss; ang. lesser spear-wort.

Perenne, no estolonífera, tronc de 1-4 dm., ascendent o ajegut, radicant, ramificat, fistulós; fulles enteres o denticulades, les inferiors ovades o bé oblongues, llargament peciolades, les superiors lanceolato-linears, no acuminades, subsessils; pedúncols estriats, opositifolis, llargs; flors petites, grogues; sèpals pubescents, pètals lluent, escama

nectarífera molt curta; aquenis en capítol globulós, inflats, llisos, de bec molt curt, estret, un poc encorvat, caduc.

Geografia. — Prats pantanosos, recs y aiguamolls : a la Cerdanya, a Talltorta = Plà de la Pinya, aprop d'Olot; Capmany (Vay.); a la Vall d'Aràn, Bosost (Comp. in Hb. Cad.). — Jul.-Ag.

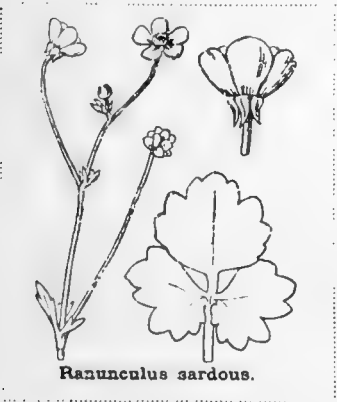

43. - R. parviflorus L.

(a imitació del llatí multiflorus, s'han format grandiflorus, parviflorus, etc. Vol dir de flors petites.)

Annual, tronc de 1-4 dm., estès, difús, pilós; fulles blanament peludes, d'un vert esblaimat, les inferiors orbicular-cordiformes, lobato-festonades, les superiors tripartides, amb els lòbuls trifids, totes ± llargament peciolades; pedúncols peluts, estriats, opositifolis, 2-4 vegades més llargs que'l capítol; flors petites, d'un grog pàlid, sèpals reflexes, pètals apenes tan llargs com el calze, y freqüentment la major part abortats; receptacle glabre; aquenis poc nombrosos, comprimits, coberts de petits tubèrcols, terminats d'un pèl recorvat; bec tres vegades més curt que'l fruit, ample a la base y recorvat.

Geografia. — Llocs frescos cultivats o incults : als prats de Mollet; vinyes de Tarrassa, boscos de l'Ubach, abundant aprop de la casa Vella y a la Font de la Portella. = Puigreig, Serrateix, Marlés, Sallent (Puj. C.); a les vores del Fluvià, cap a Besalú; Olot, al bosc de la Tosca, Dosquers y Esponella (Vay.). — Maig.

44. - R. Sardós Crantz. — R. Philonotis Retz.

(llatí Sardós, sard, de Cerdanya; sardóa herba,

es l'herba sardonía de Plini, que mata tot fent riure; philónotis, del grec φίλος, amic y νοτίς, humitat, planta que viu en llocs inundats.)

Anual, tronc de 1-5 dm., dret, ramificat y \pm pilós; fulles peludes, d'un vert esblaimat, trilobades o trisectes, amb els segments inciso-dentats; pedúncols assolcats; flors grans, d'un grog bonic, sèpals reflexes, pètals trasovato-cuneiformes, 1-2 vegades més llargs que'l calze; receptacle pelut; aquenis nombrosos, petits, comprimits, finament tuberculosos y a vegades llisos; bec curt y un poc encorvat.

— δ . INTERMEDIUS Poir. — Planta glabre, aquenis tots o quasi tots llisos.

— ϵ . MEDITERRANEUS Griseb. — Planta \pm pilosa, poc elevada, aquenis llisos y poc nombrosos.

Subsp. R. XATARTII Lap. — Planta de 10-15 cm., pubescent, flors més petites, pètals una vegada més llargs que'l calze, aquenis petits y tuberculosos per les dugues cares.

Subsp. R. TRILOBUS Desf. — Planta de 2-5 dm., hispida, pètals poc més llargs que'l calze, d'un grog pàlid; aquenis tuberculosos per les dugues cares.

Rassa R. RHÆDIFOLIUS DC. — Fulles trisectes, amb el segment del mig major y més llargament peciolat, tots tripartits.

Geografia. — Aiguamolls y camps humits: litoral de Barcelona, Camp de la Bota, Càn Tunis y la Farola; Prat de Llobregat y prats de Montcada, predominant la δ . INTERMEDIUS Poir. = Immediacions d'Olot (Vay.). — Primv.

La ϵ . MEDITERRANEUS Griseb, a Montcada, Prat de Llobregat, Sils et alibi.

La subsp. R. XATARTII Lap. als prats pantanosos de l'Estany de Palau, aprop de Castelló d'Empúries.

La subsp. R. TRILOBUS Desf. al litoral, Montcada, Mollet y Sils. = Cap a Sant Boy (Csta); Girona, la Selva (Vay.); Castelló d'Empúries, Sant Feliu de Guíxols, Palamós (Bub.); Cabanas, aprop de Figueras (Sen.); Prats de Molló (Gaut.).

La rassa RHÆDIFOLIUS DC., a Montcada y a Vidreras.

45. - R. muricatus L.

(murex, com tribulus, significa en llatí els abriulls de ferre amb que mancaven la cavalleria; muricatus califica a varies plantes que presenten aquesta semblansa.)

Sinonimia: cast. abrojos a cuatro.

Anual, tronc de 1-3 dm., difús, glabre; fulles rotundo-cordiformes; 3-5-fides, de divisions festonades, les superiors llargament cuneiformes; pedúncols assolcats y opositifolis; flors petites, grogues; sèpals molt oberts, \pm peluts; pètals més llargs que'l calze; receptacle glabrescent; 6-12 aquenis grossos, comprimits, amb carena ample y aguda, y cares cubertes de tubèrcols espinosos, bec

ample, ensiforme, recorvat y tant llarg com la meitat del fruit.

Geografia. — Prats humits: Montcada; Tarrassa; serra de l'Ubach; detràs del Guitart; comú a Vidreras = Plà de Barcelona (Csta); Empúries (Llen. !). — Mars-Maig.

46. - *R. arvensis* L.

(*de arvom, el camp conueuat, deriva el llatí arvalis, y els botànics han fet arvensis per analogia amb hortensis, venint de hortus.*)

Sinonimia : cast. gata rabiosa, hierba del amor, coronilla de la Virgen.

Annual, tronc de 2-4 dm., dret, ramificat, glabre o pubescent, fulles d'un vert pàlid, trisectes, de segments peciolats y 2-3-fids; *pedúncols no assolcats*, flors petites, d'un grog pàlid; sèpals oberts, peluts; pètals un ters més llargs que'l calze; receptacle hispid, 4-8 aquenis *grans, comprimits*, de cares erissades de *tubèrcols espinosos*, bec *recte*, linear-alesnat, *tant llarg* com la meitat del fruit.

Geografia. — Sembrats y terres cultivades : desde la costa a l'Urgell; comarca de Bages, al Bergadà y Guilleríes fins a la cordillera pirenaica. — Maig-Jul.

47. - *R. monspeliacus* L., non Asso.

(*Mons Péssulum es Mompeller, d'aquí Monspessulanus, monspeliacus y monspeliensis.*)

Perenne, de rizoma curt amb fibres *tuberoses y estolons filiformes*; tronc de 1-4 dm., dret, simple o ramificat; piloso-pubescent; fulles *virido-blanquinoses, sedoses*, quasi totes radicals, *tripartides o trisectes*; flors grans, grogues, poc nombroses; *sèpals reflexes*, peluts, sedosos, pètals trasovats; receptacle glabre; aquenis en capítol elíptic o bé oblong, comprimits, carenats, de bec *encorvat y quasi tan llarg* com el fruit.

Geografia. — Llocs secs incults : Prats y selves de Llaugostera (Trem.; ex Pau); cap a Cadaqués (Trem., ex Vay.); Banyuls, Colliure (Bub.). = Abr.-Juny.

48. - *R. chaerophyllus* L. — *R. flabellatus* Desf.

(*del llatí flabellum, el vano o manxeta; per la forma de les fulles primordials; chaerophyllon o chaerephyllon χαίρέφυλλον de χαίρω, alegrarse, y φύλλον, fulla; pel color vert bonic de les fulles.*)

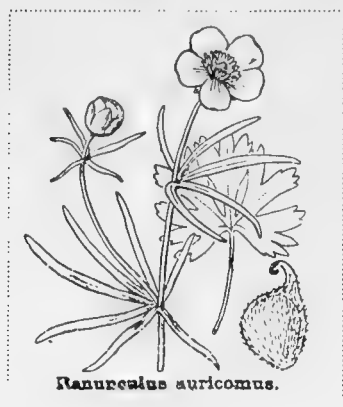
Perenne, rizoma curt amb fibres *tuberoses y altres filiformes*; tronc de 1-3 dm., dret, simple o ramificat, pelut, sedós; fulles en sa majoria radicals, *piloso-sedoses, tripartides o bipinnatisectes*, de segments oblongs; *pedúncols no assolcats*; flors grans, grogues, poc nombroses; sèpals oberts,

Ranunculacies.

G. 7. — Ranúnculus.

peluts, pètals trasovats, el doble llarg dels sèpals; receptacle glabre; aquenis en capítol *oblong*, comprimits, carenats, de bec *quasi recte* y *més curt que'l fruit*.

Geografia. — Paratges herbosos y secs : prats de Vidreras, al baix Empurdà. = Cadaqués (Trem., ex Vay.). — Abr.-Maig.

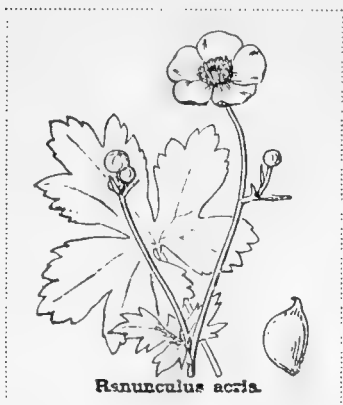

49. - *R. auricomus* L.

(del llatí aurum, or, y coma, cabellera; pel color grog daurat dels pètals.)

Perenne, tronc de 1-3 dm., dret, ramificat, fistulós y glabrescent; fulles radicals llargament peciolades, *reniforme-orbiculars*, *festonades* o *trifides*, les caulinars *digitades*, *sentades*, pedúncols no assolcats; flors grogues, bastant grans, sèpals oberts, pubescents, pètals freqüentment en part abortats; receptacle glabre; aquenis *pubescents*, *ventruts*, de bec *recurvat*, igual al ters del fruit.

Geografia. — Paratges frescos y umbrosos de les altes montanyes : Nuria, Fontnegra, Coll de Pal. = Pic de Comanegra, sobre Monàs, Sant Amans, Nuria, Coll d'Eyne, la Cerdanya (Vay.); collet de Noucreus (Puj. J., Gaut.), vall d'Eyne (Bub.). — Jul.-Ag.

50. - *R. acer* L.

(acer, acris, acre, es un adjectiu que guarda la forma acris *pera'ls femenins*; com que ranúnculus es un *diminutiu masculí*, li correspon la forma primera acer (1), que's tradueix per funest, crudel.)

Perenne, tronc de 3-6 dm., dret, ramificat, fistulós, glabre o amb pèls aplicats; fulles radicals *pentagonals*, *palmatipartides*, de 3-5 lòbuls *incisodentats*, les superiors tripartides, lacínies linears; pedúncols rodons; flors mitjanes, grogues; sèpals oberts, peluts; pètals 1-2 vegades més llargs que'l calze; aquenis glabres, *comprimits*, de bec *recurvat*, més curt que la meitat del fruit.

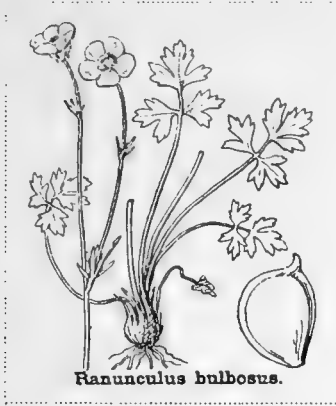
Subsp. *R. BORAEANUS* Jord. — *Fulles radicals llargament peciolades, profundament palmatipartides*, amb les últimes divisions estretes, nombroses y separades.

Subsp. *R. STEVENI* Andr. — *Fulles radicals breument peciolades, menys profundament 3-5-partides*, divisions ovato-cuneiformes, separades.

Geografia. — Boscos, prats, vores de rius y camins : desde'l litoral al Pirineu; abunda a Montcada, Sant Llorens del Munt, falda y regió mitja del Montsey, Guilleríes, Menarguens, a les vores del Segre, Vall de Ribas; al Bergadà y Empurdà, predominant la subsp. *R. BORAEANUS* Jord.

La subsp. *R. STEVENI* a la vall de Ribas. = Querulps, Nuria (Vay.). — Juny-Jul.

(1) Que es tal com l'usa Rouy.

51. = *R. bulbosus* L.

(de *bulbe* o *sebeta*, pel seu rizoma globulós.)

Sinonimia. — Cast. joyel de agua, hierba velluda, pata de gallina.

Perenne, de rizoma *bulbiforme*, acompanyat d'*arrels fibroses*, tronc de 2-6 dm., dret, pilós o pubescent, lo mateix que les fulles; fulles inferiors de contorn ovat, *trisetes*, de segments *tripartits*, inciso-dentats, sent el mitjà *marcadament peciolat*; pedúncols assolcats; flors bastant grans, d'un grog bonic; sèpals reflexes, peluts, *escama nectarífera* y *quasi tan ample com l'ungla*; aquenis *molt comprimits*, de bec *curt, ample, arquejat* y

molt més curt que la meitat del fruit. Planta polimorfa.

Rassa *R. BULBIFER* Jord. — Rizoma gros, fulles grans, biternades, d'un vert clar, ordinàriament amb taques violades.

Rassa *R. ALBONAEVUS* Jord. — Planta robusta, rizoma gros, deprimit, fulles ternades o biternades, tacades de blanc.

Subsp. *R. ALEAE* Wk. — Rizoma apenes bulbiforme, amb fibres grosses y llargament atenuades; pedúncols solament assolcats a la part superior.

Geografia. — Prats, boscos y llocs herbosos y montuosos de tot el país, desde'l litoral fins a la regió subalpina; la rassa *BULBIFER*, a Sant Fost aprop de Montcada; la *ALBONAEVUS*, a Sant Llorens del Munt, Tarrassa y altres punts del Vallés. La subsp. *R. ALEAE* Wk. als prats de Nuria y Puigllançada. — Maig.-Jul.

52. = *R. montanus* Willd.

(per la seva habitació a la montanya.)

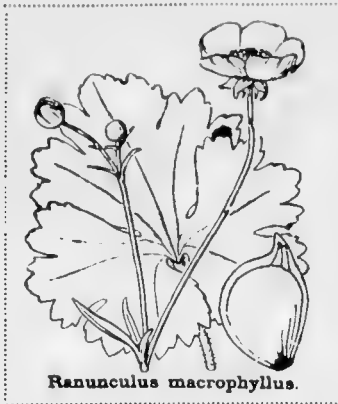
Perenne, tronc de 5-25 cm., dret y quasi sempre uniflor; fulles radicals, de contorn *pentagonal, tripartides*, amb les divisions trasovades, inciso-dentades; la caulinar inferior *sentada*, 3-5-partida, en segments *linear-lanceolats*; pedúncol *arrodonit*; flors grans, grogues, sèpals *pubescents*; escama nectarífera *quasi nula*; receptacle pelut; aquenis comprimits, de bec *curt recorvat*, menys llarg que la tercera part del fruit.

— *γ. GERANIFOLIUS* Pourr. — Fulles radicals petites y breument peciolades, les caulinars nulles o

1-2; l'inferior tripartida, en divisions linears; tronc de 6-15 cm.

Subsp. *R. GOUANI* Willd. — Fulles caulinars 2-3 *amplexicaules*, de 3-5 divisions *trífides*, aquenis de bec *circinat*; plantes de 2-5 dm.

Geografia. — Pastures y llocs humits de les altes montanyes: Nuria, al Peu de Finestrelles, Fontnegra, Noucomes; Coll de Pal, la var. y la subsp. = Comabella (Ger.), Morens, La Toza, Coll de Jou, Coral, Camprodón (Vay.); Maladetta (Csta); Bielsa (Comp.); Vall d'Aran, Port de Viella, Pumeró, la subsp. (Llen. I). — Jul.

Ranunculus macrophyllus.

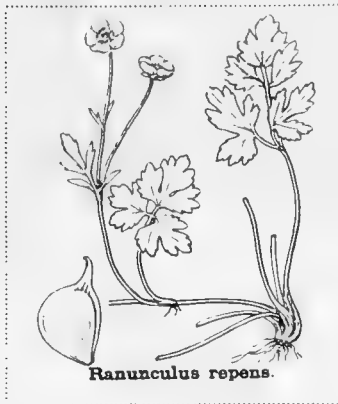
53. - *R. macrophyllus* Desf.—*R. palustris* G. et G. — *R. còrsicus* DC.

(del grec μακρός, gran, y φύλλον, fulla, per les seves grans fulles radicals; se aludeix, ademés, a la seva estació, a les llacunes o llocs pantanosos, y a la seva habitació preferent a l'illa de Còrcega, corsus o còrsicus).

Perenne, rizoma amb fibres fasciculades, ± tuberoses; tronc de 3-5 dm., dret, ramificat, fistulós, poc fullós, erissat a la part inferior, lo meteix que'ls peciols; amb pels estesos; fulles peludes, les radicals grans, pentagonal-orbiculars, tripartides; de divisions amples, inciso-dentades, la del mig *trífida* y les laterals *bífides*; pedúncols *estriats*; flors

grans, grogues; sèpals peluts, a la fi estesos o subreflexes; aquenis *comprimits*, de bec *curt, ample, incurvat*, o quasi recte.

Geografia. — Aiguamolls y llocs humits del litoral, probablement importat d'Argelia (Rouy, Flore de France, I, 100); especie espanyola argelina (Gaut., Flor. Pyr. Orient. 65); Balears (Ascherson, ex Wk. Prods. III, 935); Portvendres, r. r. (Gaut., Rouy); a la Provença y Rosselló (Coste). — Maig-Juny.

Ranunculus repens.

54. - *R. repens* L.

(del llatí repere, arrossegarse, pel seu tronc radicanant o arrossegadís).

Sinonimia. — Botons d'or; cast. ranúnculo de prado.

Perenne, tronc de 2-5 dm., *radicanant, estolonífer, ascendent*; fulles *ternades o pinnatisectes*, de segments amples, *trífids o tripartits*, inciso-dentats, el mitjà més *llargament peciolat*; pedúncols *assolcats*; flors grans, d'un grog bonic, a vegades dobles; sèpals *estesos, peluts*; escama nectarífera *obcordiforme, més estreta que l'ungla*; receptacle *pelut*; aquenis *comprimits*, de bec una mica *corvat*, igual a la tercera part del fruit.

Geografia. — Prats, vores de les corrents y llocs humits de tot el país, desde la costa fins al Pirineu.—Primv.

Ranunculus nemorosus

55. - *R. nemorosus* DC.

(de nemus, némoris, el bosc o selva; aludint a la seva estació).

Perenne, tronc de 2-5 dm., dret, y pelut com els peciols; fulles *peludes*, les radicals *pentagonals, tripartides o trisectes*, de segments 2-3-partits,

Ranunculacies.

G. 7. - Ranúnculus.

inciso-dentats; pedúncols *assolcats*; flors grans, grogues; sèpals estesos, *peluts*; receptacle *pelut*; aquenís *glabres*, comprimits, de bec *recurvato-circinat*, més llarg que la tercera part del fruit.

Rassa R. AUREUS Schl. — R. NEMOROSUS, var. PAUCIFLORUS DC. — R. TUBEROSUS Lap.; rassa GLABRATA sec. Pau. — Tronc quasi simple, *pauciflor*, *glabrescent*; lòbuls de les fulles radicals *ajuntats*; flors d'un grog d'or.

Rassa R. ALMANSII Jord. — Tronc ramificat, *multiflor*, *erissat*; lòbuls de les fulles radicals \pm *separats*; flor d'un grog fosc.

Subsp. R. TIMBALI Mab. et Gaud. — Rizoma gros, curt y quasi horitzontal; tronc y fulles pilosos, les basilars grans, reniforme-pentagonals; subtrisectes; amb els segments que's cobreixen per les vores; flors d'un grog de taronja.

Geografia. — Boscos umbrosos dels Pirineus: la rassa R. AUREUS al bosc de Segalés, aprop de Berga. = Ports de Benasque y de Salau, Montgarri (Bub.). La rassa R. ALMANSII a Nuria, llocs herbosos immediats al Salt del Aygua = Boscos de Ripoll, Ribas, Camprodón, Olot, Vidrà y Pirineus (Vay.); Vall d'Aràn, Viella (Llen. I).

— La subsp. R. TIMBALI Mab. et Gaud. = R. TUBEROSUS Lap. = R. LANUGINOSUS Benth., Amo, Csta. et Δ A. plur., non L. (Rouy, Flore de France I, 98), al bosc de Segalés (vidit Pau) (1); Setcases (Isern I); montanya de Cabrera (Sen. I).

56. - R. Luizetti Rouy. — R. *parnassifolius* \times *pyrenaicus* Luiz. — R. *parnassifolius* L, var. *angustifolius* G. et G.

Tronc de 5-15 cm., glabre inferiorment, tomentós a la part superior, lo meteix que'ls pedúncols; 1-3 flors blanques, lleugerament rosades; fulles radicals *oblongo-lanceolades*; llargament *peciolades*, un poc *araneoses* pel anvers; les caulinars *lanceolades*, *subamplexicaules*.

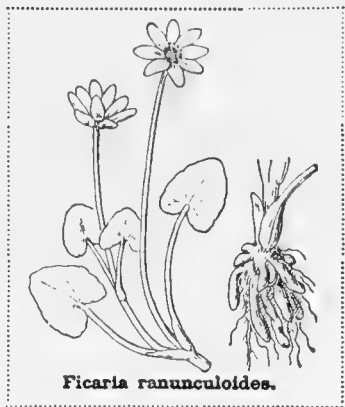
Geografia. — Nuria, llocs pedregosos al peu de Finestrelles, 22 Jul. 1907, inter parentes legi. r. r. = Coll de Nuria (G. et G., Gaut.); Vall d'Eyne (Gaut. et Massot).

(1) Aquesta planta té manifestament el receptacle *pelut-erissat*, mentres que'l R. LANUGINOSUS L. el presenta *glabre* (G. et G., Flor. de Fran. I, 33; Coste, Flor. Franc., I, 29); además, segons Wk. (Prodr., III, 939) el R. LANUGINOSUS no es planta espanyola ni pirinenca. Efectivament no l'hi senyalen Gaut., Csta ni Rouy; ni la va veure Bub., qui ja suposa que se la confonia amb el R. NEMOROSUS DC. (Bub. Flor. Pyr. III, 787).

Genre 8. - FICARIA Dill.

(De *ficus*, per les seves arrels tuberoses comparades a *figuetes*).

Flors grans (2-3 cm. diàm.), solitaries, d'un grog brillant; pedúncols assolcats; 3 sèpals verdosos, pètals 6-12 trasovats, amb escama nectarífera; aquenis petits, en capítol globulós, pubescents, inflats y de bec curtíssim; herbes perennes, d'arrels fasciculades, *tuberoses*; tronc de 1-3 dm., estès, ramificat, glabre; fulles ovato-cordiformes, lluentes, enteres o superficialment sinuoso-dentades, amb llarg peciol enveinador.

Ficaria ranunculoides.

57. - *F. ranunculoides* Roth. — *Ranunculus Ficaria* L.

(del grec εἶδος, de εἶδος, forma; per la semblansa amb un renoncle.)

Sinonimia. — Herba de les morenes; cast. celi-donia menor, hierba de las almorranas; fr. ficaire, éclairette; al. gemeine Feigwurz; angl. pillewort or lesser celandine; figwort.

Geografia. — Camps y boscos humits: Montcada, vores del Besós; Vidreras; Cadaqués; Sant Hilari. — Plà de Barcelona (Csta); Vich (Masf.); Olot (ex.); llocs frescos y argilosos de la regió infra-pirinenca (Vay.). — Maig-Jul.

Subsp. *FIC. GRANDIFLORA* Rob. — *RANUNCULUS FICARIAEFORMIS* Schultz. — Planta més robusta, fulles *més grans*, *groixudetes*, suborbiculars; flors de 3-5 cm. de diàm., sèpals d'un blanc groguenc, escariosos; *aquenis erissats*.

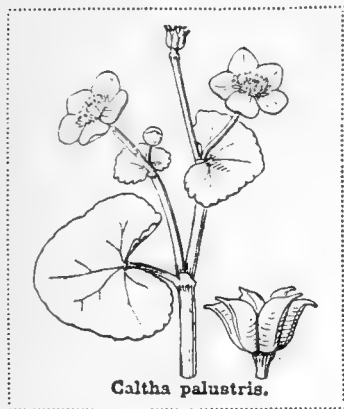
Llocs frescos y ombrívols: Collsacabra (Isern I, ex Csta); paratges humits d'Olot (Vay.). — Primv.

S'usa la planta tota; es verí acre, quan es tendra.

Genre 9. - CALTHA L.

(Del grec κάλαθος, *copa*; en llatí *viola groga* y *caléndula*; fent referència aquí a la forma y color de la flor).

Flors grans, solitàries, 5 sèpals d'un grog d'or; pètals nuls; 5-10 folícols lliures, uniseriats, de bec curt, recte, divergent o ganxut, llevors biseriades: herbes perennes, glabres; tronc de 2-4 dm., ascendent, fistulós, assolcat, lluent; fulles cordato-reniformes, festonades, les inferiors llargament peciolades, les superiors assentades.

58. - *C. palustris* L.

(*de palus, llacuna o estany; per la seva estació*).

Sinonimia.—Flor del mal d'ulls; *cast.* calta, centella palustre; *fr.* populage; *it.* farferugine; *al.* Sumpf-Dotterblume, Kuhblume; *angl.* marsh-marigold.

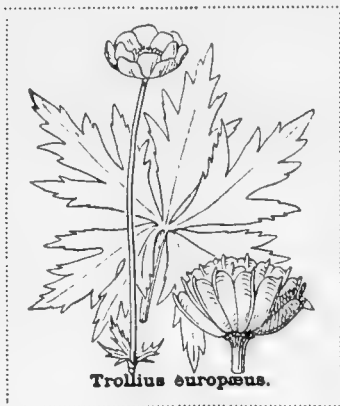
Geografia.—Prats humits, vores de riuets y rierols: la Cerdanya; Nuria, al peu del Santuari; Coll de Pal. = Als Pirineus; Olot; Castanessa y Bassibé (Csta); Vila-llonga (Isern I).—Abr.-Ag.

Genre 10. - TROLLIUS L.

(Del alemany antic *trol-troddel*, globus; aludint a les seves flors globuloses o en forma de bola).

Flors d'un grog pàlid, grans, *globuloses*; 6-15 sèpals petaloïdes, caducs; 6-15 pètals molt petits, *linears*; folicols nombrosos, *lliures, multiseriats*, de bec curt y *encorvat*: herbes perennes, d'arrel fibrosa; tronc de 1-5 dm., dret, glabre, simple o poc ramificat; fulles d'un vert fosc per l'anvers; *palmatisectes*, de segments *tripartits, inciso-dentats*, les inferiors *peciolades* y les caulinars *sentades*.

—β. *NAPELLIFOLIUS* Roep.—Fulles grans, de segments fundament tripartits, lòbuls divergents, inciso-aguts, flors llargament peciolades; planta de 3-6 dm.

59. = *Tr. europæus* L.

(*pertanyent a la flora d'Europa*).

Sinonimia.—Flor de S. Patllari; rovells d'ou; *fr.* boule d'or; *it.* paparia; *al.* Kugelranunkel, Trollblume; *angl.* globe flower.

Geografia.—Prats y pastures de montanya: Queralps, al peu de la font de la Ruiria; camí de Nuria, al Salt del Aygua y tocant a la Creu de'n Riba; bosc de Segalés; rasos de Peguera. — Sctcases (Ortega, Bub., Isern I, Carbó); Surroca y montanyes de Berga (Csta); Platraver (Vay.); Montgarrí (Bub.).—Jul.-Agost.

La β. *NAPELLIFOLIUS* Roep. — Pel camí de Queralps a Nuria.

Genre 11. - HELLÉBORUS L.

(Del grec ἑλλέβορος, qu'es el nom d'aquesta planta; llatí *elléborus*). (1)

Flors verdoses, 5 sèpals subpetaloides, persistents; 5-10 pètals petits, tubulosos, subllabiats; 1-6 folicols uniseriats, coriacis, soldats per la base; inflats y arrugats transversalment; de bec alesnat; herbes perennes, de fulles radicals pedati-sectes, amb 7-11 segments oblongo-lanceolats.

- I { Tronc anual, nu fins a les branques; sense bracties; fulles radicals destruïdes a l'hivern; pedades, amb 9-11 segments, doblement dentats; sèpals estesos, **60. H. viridis.**
- I { Tronc perenne, amb moltes fulles sota les branques; de bracties ovato-enteres, fulles totes caulinars, de 7-11 segments dentats; sèpals drets, verts, amb les vores purpúries, planta pudenta. **61. H. fetidus.**

Helleborus viridis.

60. - H. viridis L.

(en llatí vert; alusió al color de les flors, particularment dels sèpals).

Sinonimia. — Marxivols; baladre; *cast.* eléboro verde, verdegambre verde; hierba de ballesteros.

Tronc *anual*, de 3-5 dm., poc ramificat, *pauciflor*, nu fins a les branques y sense bracties; fulles 1-2 radicals, destruïdes a l'hivern, *llargament peciolades*, de 9-11 segments, oblongs o lanceolats, *doblement dentades*; les superiors sentades, *palmitipartides*; sèpals verts o vermellosos, *estesos*, quasi plans; folicols oblongs, de bec recte, igual a la meitat del fruit; planta *inodora*.

Geografia. — Boscos umbrosos y frescals: Montseny, Sant Hilari, Montsolí; Ripoll, Ribas, Queralps, Nuria, Segalés y altres llocs del Bergadà. — Bach del mont, fins a Lladó (Vay.); Anglès, Amer, Vilaller (Salv.); Setcases (Isern!), — Febr.-Jul.

a Lladó (Vay.); Anglès, Amer, Vilaller (Salv.); Setcases (Isern!), — Febr.-Jul.

N. B. — Alguns fruits consten de 5-6 folicols en lloc dels 3 que senyala Wk.

Helleborus fetidus.

61. - H. fetidus L.

(per la seva mala olor, planta pudenta).

Sinonimia. — Marxivols; *cast.* pie de grifo; *fr.* patte d'ours, pied-de-Griffon; *al.* stinkende Nieswurz; *angl.* Setterwort, bear's foot, stinking hellebore.

Tronc *persistent durant l'hivern*, de 4-8 dm., robust, ramificat, *multiflor*, nu a la base y molt fullós sota les branques, amb bracties ovades, enteres; fulles totes caulinars, de 7-11 segments lanceolats, dentades; sèpals verts, vorejats de porpra, *drets, connivents, còncavos*; folicols oblongs, de bec recte, igual a la meitat del fruit; planta *pudenta*.

Geografia. — Rives, boscos y torrenteres: al Vallés; al Penadés; comarca de Bages; Berga, Bagà, Ribas, Que-

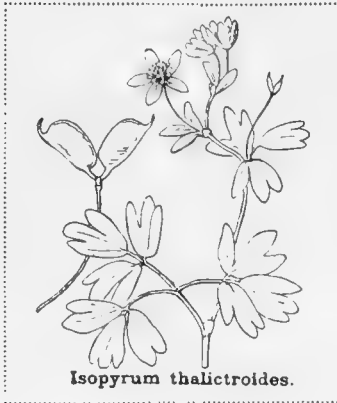
ralps, Nuria; Sant Hilari, et alibi... Dec. — Mars.

(1) Alguns veuen en aquesta paraula una composició d'un verb y un nom, que interpreten: *pastura mortifera*; lo qual ens sembla un poc arbitrari.

Genre 12. — ISOPYRUM L.

(Del grec ἴσος, *igual*, y πυρός, *blat*, (1) per la semblansa dels folicols amb els grans del blat. Diosc. designa amb aquest nom ἰσόπυρον una fumariàcia).

Flors blanques, 5 sèpals petaloïdes, caducs; 5 pètals molt petits en forma de corn; 1-3 folicols ovoïde-comprimits; de bec recte y més curt que'l fruit: herba perenne, d'arrels fasciculato-fibroses, tronc de 15-25 cm., dret, prim, simple o poc ramificat, nu a la base; fulles primes, glauques, peciolades, biternades, de foliols 2-3-lobes; pedúncols filiformes, *bracteolats*, uniflors.

62. = I. thalictroïdes L.

(per la semblansa de les fulles amb les del thalictrum).

Geografia. — Boscos humits y umbrosos: Olot; llocs pedregosos y ombrívols de Font Muixina (Vay.!, Bolós, in Hb. Cad.!); montanya de Ceret (Gaut.). — Abr.

(1) No creyem que's pugui admetre lo que afirmen varis distingits botànics, segons els quals aquest *pyrum* de *Isopyrum*, derivaria de πῦρ, πυρός, *roc*, aludint a la sabor acre, *cremant*, de les llevors; puig aleshores tindriem que *Phagopyrum!* (no *Fagopyrum*), el *fajol* (en cast. *trigo sarraceno*), nom que amb seguretat ha rebut per la gran semblansa del seu fruit amb les *glans* trígones del *jaig*, deuria també sa denominació a les propietats *caústiques* de ses llevors, quan res d'això s'observa en el pa resultant de la seva farina.

Lo mes singular del cas es que un mateix autor tradueix per πῦρ, *roc*, el *pyrum* d'*Isopyrum*, y per πυρός, *blat*, el de *Phagopyrum*.

Genre 13. — GARIDELLA Tourn.

(Dedicada per Tournefort a Pere *Garidel*, metge de Aix a la Provença). (1)

Flors blanquinoses o vermelloses, solitaries y llargament pedunculades, 5 sèpals petaloides, caducs, 5 pètals tubuloso-billabiats, amb el llabi exterior bífid, la meitat més llargs que'l calze; 2-3 folícols soldats a la meitat inferior, mucronats: herba anual, tronc de 3-4 dm., dret, acanalat, simple o ramificat, fulles inferiors bipinnatisectes, les superiors pinnatisectes, de segments lineals alesnats.

63. *G. Nigellastrum* L.—*Nigella Garidelli* MOGGRIDE.

(per la seva afinitat amb la *Nigella*, com si diguessim falsa *nigella*, o aranyes). (2)

Geografia. — Camps y terres cultivades de la regió de l'olivera; comú als cultius immediats a Gardeny y altres dels voltants de Lleyda. = Garriga de Gerb (Comp.). — Maig-Juny.

(1) Es l'A. d'una historia ilustrada de plantes de la Provença, 1719.

(2) *Nigellastrum*, se forma de *Nigella*, y el sufixe *astrum*, qu'entranya una idea despectiva. Com de *olca*, olivera, deriva *oleastrum*, o be *oleaster*, qu'es l'ullastre, o siga olivera borda (*acebuche* en castellà).

Genre 14. - NIGELLA L.

(Diminutiu de *niger*, negre; es a dir, *negrós*, color de les llevors). (1)

Flors blavenques, rarament blanques, solitaries, 5 sèpals petaloides, 5-8 pètals diminuts, molt més petits que'l calze, tubuloso-billabiats; 5-10 folícols soldats fins a l'àpex, llargament becaruts, llevors trígones; fulles bipinnatisectes o multifides, de lacínies linears; plantes anuals.

- I { Flors voltades d'un involucre semblant a les fulles, anteres mútiques, folícols llisos, càpsula globulosa 64 *N. damascena*.
 { Flors sense involucre, anteres apiculades, folícols amb tres nervis sortits, càpsula angulosa 65 *N. gallica* Jord.

64. = *N. damascena* L.

(nom geogràfic: de Damasc).

Sinonímia.—Estrelleta de camp; *cast.* arañuela, ajenuz, neguilla; *fr.* nigelle, boutet; *it.* anigella, damigella; *al.* schwarz Kummel; *angl.* nigella.

Tronc de 2-4 dm., dret, angulós, simple o ramificat, fulles multifides, de divisions linears agudes; involucre semblant a les fulles, flors grans, sèpals d'un blau pàlid, ovato-lanceolats, anteres mútiques, càpsula llisa, globulosa, llevors arrugades transversalment.

—β. MINOR Boiss.—Planta de 1-2 dm., flors més petites, d'un blau més fosc, lòbuls de l'involucre més curts.

Geografia.—Paratges herbosos del litoral y de l'interior: Castelldefels, Montcada, al Vallés; Gelida, Viloví del Penadés.—S'interna fins a Berga (Csta) y Sagaró (Vay.).—Maig-Juny. La β. MINOR Boiss., bastant comú amb el tipus.

65. = *N. gallica* Jord., var. *divaricata* Brand., non Beaupré.—*N. divaricata* Beaupré.—*N. arvensis* auct. hisp. (non L.).

(de gallicus, de la Fransa).

Tronc de 2-4 dm., dret, acanalat, aspre, ramificat, amb les rames divaricato-ascendents, fulles bipinnatisectes, de segments linears o espatulats, curts, sense involucre, flors relativament petites, sèpals d'un blau pàlid, amplement ovats, anteres apiculades, càpsula subrugosa, acampanada, angulosa; llevors llises.

Geografia.—Terres cultivades de quasi tot el país: comú a Mollet y altres punts del Vallés; Igualada; a l'Urgell, Manresa y al Plà de Bages; Bagà, Pobra de Lllet, Castellar d'en Huch, Ribas et alibi.—Empúries,

Cabanas (Sen., sub *N. INTERMEDIA* Rouy et Fouc.).—Juny-Ag.

(1) El nom grec d'aquesta planta es μελάνθιον, de μέλας, negre, y άνθιον, flors; aludint al color blau marí dels seus petits pètals. En hebreu es gith, d'ahont Desfontaines formà Githago (*Agrostemma*), la niella, nominació que designa igualment la *nigella*.

Genre 15. - AQUILEGIA L.

(Forma llatina femenina del neutre *Aquilegium*, la *cisterna*; aludint als vasos que formen els pètals). (1)

Flors generalment blaves o violades; 5 sèpals petaloides, ovato-lanceolats, caducs, 5 pètals en forma de *paperina*; esperonats, grans; 5 folícols soldats per la base, becaruts; fulles biternades o ternades, amb els foliols ovato-cuneiformes, inciso-festonats; herbes perennes.

I	{	Esperons prims, rectes, pètals arrodonits al àpex; estams més curts que'ls pètals, folícols petits (12-15 mm); fulles petites, ternades o biternades,	66. A. pyrenaica.
		Esperons groixudets, ganxuts al àpex, pètals truncats	2
2	{	Flors d'un blau viu, estams més llargs que'ls pètals; fulles pubescents pel revers, foliols amples (3-4 cm.); planta de 2-3 dm., no viscosa,	97. A. vulgaris.
		Flor d'un blau pàlid, estams més curts que'ls pètals; fulles molt pubescent-glanduloses per les dugues cares; planta de 2-3 dm., viscosa,	68. A. Kitaibelii.

Aquilegia pyrenaica.

66. - Aq. pyrenaica DC.

(per la preferent habitació als Pirineus).

Tronc de 1-3 dm., molt *prim*, subafil, 1-3 flor, fulles petites, amb els foliols ± profundament festonats, o enters; flors *grans*, blaves, sèpals ovats, pètals amb el *llim rodó* y *quasi tan llarg com l'esperó prim* y *dret*; estams més curts que'l llim; folícols petits (12-15 mm.), tomentosos.

Geografia. — Roques y pedruscam de la regió alpina pirinenca : a la Vall d'Aràn (Isern !); Ports de Benasch y de Salau (Bub.); Mall de l'Artiga r. r. (Llen. !); petit turó de Sant Joan de Ventalló (Timb.); Coll de Jou,

a la Cerdanya; Montlluís, entre Eyne y Llo (Gaut.) — Juny-Jul.

(1) *Aquilegia*, pertany, per la seva formació, a lo que s'en diu *nou llatí* o *neologisme*, com tants d'altres noms científics.

Aquilegia vulgaris.

67. - A. vulgaris L.

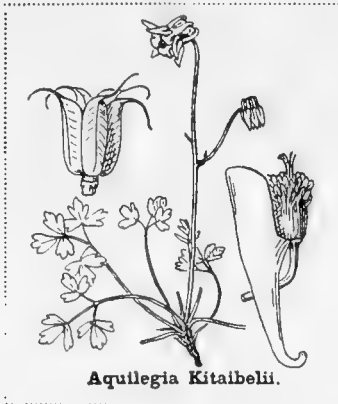
(*per ser molt comuna*).

Sinonimia.—Aucellets, corns, perfet amor; *cast.* aguileña, pajaritas, manto real; *it.* amor nascosto; *fr.* ancolie, manteau royal, bonne femme, gant de Notre-Dame; *al.* Aglei, Akelei; *angl.* columbine.

Tronc de 3-9 dm., dret, pubescent, ramificat superiorment; fulles *verdes per l'anvers*, y *glauques y tomentoses pel revers*, les inferiors llargament peciolades, amb els foliols inciso-festonats y les superiors sentades amb els foliols tot sovint enters; flors per lo comú blaves, grans, llargament pedunculades, en panotxa clara, cap-baixes avans de l'an-

tesis; sèpals ovato-lanceolats; llim dels pètals truncat, tan o més llarg que *l'esperó* cargolat a l'àpex; estams *poc més llargs* que'l llim; filaments estèrils *obtusos*; folícols *grans*, ventruts, tomentosos.

Geografia. — Boscos, torrents y prats ombrívols de quasi tot el país: al Vallés, Montserrat y part de la Segarra; a l'Ubach, Montseny, Ribas. = Vich (Masf.), Querlps (Vay.); comuníssima als Pirineus fins a la regió alpina inferior (Gaut.). — Abr.-Jul.

Aquilegia Kitaibelii.

68. - A. Kitaibelii Schott, β . minor Rouy.

— *A. hirsutissima* Timb. — *A. vulgaris* L. δ *hirsutissima* Lap.

(*dedicada a Kitaibel, botànic húngar; s'aludeix amb més o menys propietat, al toment que la recubreix*).

Tronc de 1-2 dm., abundantment pubescent-viscós; fulles *petites*, quasi totes radicals, les caulinars molt reduïdes, enteres o amb 2-3 divisions molt petites y estretament linears, totes *molt pubescent glanduloses per les dugues cares*; flors *grans*, d'un blau pàlid; *llim truncat* igual o *més curt* que *l'esperó* gros y cargolat; estams *més curts* que'l

llim; filaments estèrils *aguts*, folícols *petits*, tomentosos.

Geografia. — Roques calcàries dels Pirineus: Nuria, Carençà, Coma de Vaca (Vay.); Font de Comptes (Gaut.). — Jul.

N. B. — Ni Bub. ni Gaut., Rouy ni altres citen als Pirineus la *A. ALPINA* L., referida a Costabona per Compy. y a la Vall d'Eyne per Lap.

A N.ª Sra. del Mont y a altres llocs se troba, sec. Vay., la *A. VISCOSA* Gou., considerada per Rouy y altres com una forma pubescent-glandulosa de la *A. VULGARIS*.

Genre 16. - DELPHINIUM L.

(De *Δελφίνιον* dimin. de *Δελφίς*, el *dofí*, qu'es el nom grec de la planta, en Dioscòrides; per la semblansa del sèpal superior amb dit cetaci; altres hi veuen el dit polze del peu de la alosa).

Flors blaves, rosades o blanques, en raïm bracteolat; 5 sèpals petaloides, caducs, desiguals, el superior esperonat; 4 pètals, els 2 superiors prolongats en esperó inclòs al calze; els laterals nuls o petits, no esperonats; folícols lliures, verticilats y sentats; de bec curt; llevors cobertes de escametes.

1	{	Pètals soldats, 1 folícol.	2
		Pètals lliures, 3-5 folícols.	3
2	{	Bracties totes senzilles, linears, o les del pedicel inferior 3-5-partides, raïms curts, pauciflors, llevors grises, recobertes de làmines transverses formades d'escames.	69 D. pubescens.
		Bracties dels pedicels inferiors 2-7-sectes, raïms llargs, multiflors, llevors negroses, recobertes de làmines transverses, contigües y ondulades,	70 D. Ajàcis.
3	{	Fulles multífides, raïms curts, llevors fortament umbilicades,	71 D. peregrinum.
		Fulles palmades o palmatisectes, raïms llargs, llevors no umbilicades.	4
4	{	Fulles palmades, bracties insertes a la base del pedicel; pètals inferiors glabres, amb el llim trasovato-cuneiforme; llevors grosses, alveolades,	72 D. Staphisagria.
		Fulles palmatisectes, 2 bracties linears al àpex del pedicel; pètals inferiors barbuts, bífids, llevors petites, plicato-rugoses . . .	73 D. elatum.

69. = Delph. pubescens DC.

(pel seu tronc tomentós).

Sinonimia. — Pelicans; *cast.* espuela de las mieses; pie de alondra.

Annual, tronc de 1-3 dm., prim, de branques estes, *pubescent*; fulles multífides, de divisions linears, curtes; bracties *totes simples*, linears, més curtes que'ls pedicels; flors d'un blau pàlid o blanquinoses; raïm *curt*, *pauciflor*; esperó llarg; pètals *soldats*; un sol *folícol*, *pubescent*; llevors grises, amb làmines transverses formades de *petites escames*.

Rassa D. LOSCOSII Rouy. — Bracties dels pedicels inferiors 3-5 *partides*, raïm més llarg; flors

d'un blau *més fosc*; esperó més curt, llevors *rojenques*, cubertes de làmines contigües, no esquamoses.

Delphinium pubescens.

Geografia. — Camps y terres cultivades : al Vallès occidental; Sant Llorens del Munt; Bages, cap a Manresa; la Segarra; Igualada; a l'Urgell, Torrelomeo; predominant la rassa *D. Loscosii* Rouy. — *D. Loscosii* Csta. — al Pla de Vich (Vay., Masf.). — Juny-Ag.

70. — D. Ajacis L.

(genitiu del nom propi greco-llati' Ajax, — literalment, el que cura — que aquesta especie recorda en memoria dels heroes grecs).

Sinonimia. — *Espuela* de cavaller; *cast.* espuela de galán, de caballero o de enamorado; *fr.* pied d'alouette; *it.* fior-cappuccio, Calcatrippa; *al.* Rittersporn; *angl.* larkspur.

Annual, tronc de 5-9 dm., *robust*, per regla general pubescent, poc ramificat, de rames dretes, fulles multifides, de divisions linears estretes y llargues en les superiors; amples y curtes en les inferiors; *bracties dels pedicels inferiors* 2-3-sectes,

per lo menys *tan llargues* com els *pedicels*; flors blaves, rosades o blanques, en raïms *allargats*, furnits; pètals *soldats*; esperó tan llarg com la flor; 1 *folícol pubescent*, dret, més curt que'l pedicel; llevors *negroses*, amb arrugues transverses *contigües*, *ondulades*, no escamoses.

Geografia. — Terres de cultiu : algunes vegades als voltants de Tarrassa y altres llocs dels Vallès, probablement procedent de jardins ahont s'hi cultiva junt amb el *D. orientale* Gay. — Subespontani a Girona y Sant Feliu de Guixols (Vay.); boscos de Viella (Llen.!). — Estiu.

71. — D. peregrinum L. — Rassa D. verdunense Balb. — D. cardiopetalum DC.

(el primer nom fa referencia a la seva extensa aria de dispersió; el segon a una localitat francesa y l'altre a la figura cordiforme dels pètals laterals.)

Annual, tronc de 2-3 dm., finament pubescent, de rames dretes; fulles inferiors 1-2 vegades trifides, amb les divisions linears; les superiors linears, enteres; flors d'un *blau fosc*; en raïms curts més o menys espessos; esperó més llarg que la flor; llim del pètals *laterals* en forma de cor; unes 3 vegades més llarg que l'ungla; folícols a la fi *glabres*; llevors *rodones*, *petites*, *esquamoses*, fortament *umblicades*.

Geografia. — Camps y terres cultivades : Comú al Vallès, Igualada, la Segarra, al Urgell, a Bages, Berga, Bagà, Pobla de Lillet, Castellar d'en Huch; Ribas, Empurdà et alibi. — Vich (Masf.); camps de Queralps; Girona (Vay.). — Juny-Set.

Delphinium Staphisagria

72. - *D. Staphisagria* L.

(de σταφίς, raim sec, y ἀγρίος, silvestre; que significa pansa de montanya; fent referència a la forma que presenta l'inflorescència y les fulles fetes com el cep silvestre.)

Sinonímia. — Paparra, herba de polls o matapolls; cast. albarraz, hierba piojera o piojenta, mata piojo, estafisagria; angl. stavesacre (1); al. Lause-Rittersporn.

Annual, tronc de 5-12 dm., pubescent, amb alguns llargs pels blancs, fulles palmades, amb 5-9 lòbuls incisos o enters a les fulles superiors; bracties insertes a la meitat inferior del pedicel; flors blaves, grans, en raim llarg, clar y pelut; esperó

del sèpal superior molt curt, obtús, bifid; pètals lliures, els dos inferiors glabres, de llim trasovato-cuneiforme, atenuats en un gla; 3-5 folicols ventruts, peluts; llevors grosses, poc nombroses, alveolades.

Geografia. — Marges dels camps y garrigues de la regió mediterrània. = Espontània alguna vegada (Csta); Menorca, Algendar (Rodr.). — Maig.

Les llevors contenen 4 alcaloides : es irritant, d'ús molt arriscat a l'interior.

Delphinium elatum.

73. - *D. elatum* L. γ. *montanum* DC.

(del llatí elatus, alt y dret, per la forma del seu tronc.)

Perenne, tronc de 1-2 m. robust; fulles palmati-sectes, de 5-7 lòbuls trifids, inciso-dentats; de lacínies lanceolades, 2 bracties al àpex del pedicel; flors blaves, tacades de blanc, formant raïms llargs y clars; sèpals molt pubescents, pètals lliures, l'inferior bifid, barbut; 3-5 folicols pubescents; llevors petites, nombroses, plicato-rugoses.

Geografia. — Prats de les altes montanyes : Montcau de Sant Llorens del Munt, al peu de la Font d'Estenalles (Font!, Sallent!, Cad. = Coma d'Orri, cap a Setcases (Cuffí); al lloc anomenat Pla de Morens (Bub.);

Vall d'Eyne (Lap., Bub. Hb. Bolós); vessant francesa de la Vall d'Eyne, a la Roca de l'àguila, y espanyola (Gaut.). — Jul.-Ag.

Pel maig de 1895 collírem al terraplè de la via ferria a Montcada el *D. HISPANICUM*, Wk., que creyem accidental. Es molt probable al sur de la província de Tarragona.

(1) Molts noms estrangers de plantes no son altra cosa que les alteracions dels noms llatins o greco-llatins, y es curiós l'estudi d'aquestes transformacions que tenen per principal causa una etimologia popular.

Genre 17. - ACONÍTUM L.

(Del llatí *aconitum*, amb la *i* llarga; grec ἀκόνιτον, que fan derivar de ἀκόνη, *pedra* o *col*, aludintse a la seva estació predilecta, com son els llocs pedregosos.) (1).

Flors blaves o grogues, rares vegades blanques; 5 sèpals petaloides (el superior en forma de casco, els dos laterals orbiculars, y els dos inferiors oblongs); 5 pètals molt irregulars, els 2 de dalt d'ungla llarga y filiforme, terminats en cucurutxo recorvat; els d'abaix molt petits o bé nuls; 3-5 folícols lliures; fulles palmatisectes o palmatipartides.

- I { Flors blaves y rares vegades blanques, en raim compacte, fulles palmatisectes, amb els segments 2-3-fids, linears 74. **A. Napellus.**
 { Flors grogues, fulles profundament palmatipartides 2.
- 2 { Arrel tuberosa, pedúncols drets, casc hemisfèric, esperó del pètal superior encorvat y amplament dilatat; segments foliars linears, 5 folícols peluts, 75. **A. Anthora.**
 { Arrel fibrosa, pedúncols oberts, casc subcilíndric o cònic, esperó del pètal superior filiforme, cargolat; segments foliars amples; 3 folícols glabres, 76. **A. Lycotónum.**

Aconitum Napellus

74. - **Ac. Napellus L.**

(diminutiu que feu Linneus de *napus*, *nap*; per la forma tuberosa de l'arrel.)

Sinonimia. — herba tora, escanya llops, acònit, matallop, herba verinosa; *cast.* acónito, anapelo, centella, matalobos, rejalgat, verdegambre azul, pardal; *fr.* casque de Jupiter, char de Vénus; *it.* aconito; *al.* Eisenhut; *angl.* monks-hood; wolfs-bane.

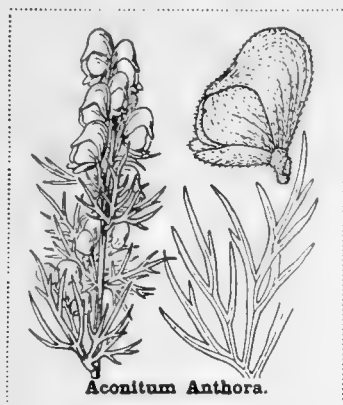
Arrel *tuberosa*, tronc de 3-20 dm., molt foliós, simple o ramificat a la part superior; fulles *palmatisectes*, amb els segments 2-3-fids; *lòbuls linears*; flor d'un blau de viola o bé blanques, disposades en raïms terminals, espessos y llargs; sèpals pu-

bescents, *casco convexo-hemisfèric*; 3 folícols, al principi penjants y a la fi aplicats contra l'eix y glabres; llevors arrugades en *una sola cara*; planta molt polimorfa, amb algunes varietats.

Geografia. — Prats y boscos frescals de les altes montanyes: al Bergadà, abundant a la font de Tagast; Olot, Sant Joan de les Abadesses; torrents de Nuria, abundant. = Setcases (Quer., Bub.); Coll de la Perxa (Bub.); comuníssima per les vores de les aigües de la regió alpina (Gaut.); port de la Picada; hospital y Vall de Benasque (Zett.). — Jul.-Ag.

Proprietats. — Com especie medicinal que es, s'usen l'arrel y les fulles: sedant nerviós, neuralgies.

(1) *Serv.:* *aconitum* dicitur ἀπὸ τῆς ἀκόνης, id est a cote seu caute; perque els acònits (*aconita*): *nascencia saxis* (Lucan.)

75. = **Ac. Anthora** L.

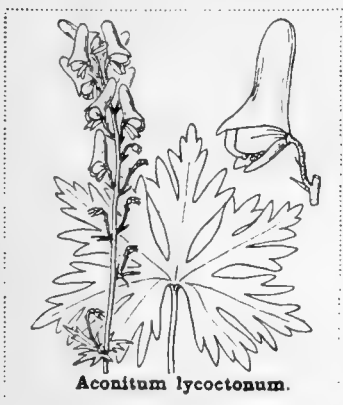
(això es: anti thora, per haverse tingut la seva arrel per antidoto o contraveri del RANUNCULUS THORA; la veritat es que totes dugues son molt verinoses.)

Sinonimia. — Herba tora; cast. acónito salu-tífero, ac. amarillo.

Arrel *tuberosa*, tronc de 2-6 dm., pubescent, simple o poc ramificat a la part superior; fulles *subpalmatisectes*, amb els segments linears decurrents; flors grogues, en raim curt, ovat, clar, de pedúncols drets; sèpals pubescents, *persistents*; casc *subcònic hemisfèric*, contret al mitj; 5 fo-

lícols peluts; llevors arrugades a totes les cares.

Geografia. — Roques y prats secs de les altes montanyes: envers Berga, Olot, Cabrera, (Salv. !); Setcases, Puigcerdà (Quer): Comabella, montanyes d'Alp, Cabrera, Santa Magdalena, Bassegoda, r. (Vay.); Vall d'Eyne (Bub.); montanyes al nord de Vich (Bolós R., in HB. Cad.); a la Cerdanya, de Carença al Carlit (Gaut.); a la Vall de Aràn (Bub.); Castanessa, Bassibé (Csta); Vall y hospital de Benasch (Zett.); Artiga de Viella, Pumeró (Llen.!). — Jul.-Sept.

76. = **Ac. Lycoctónum** L.

(grec τὸ λυκοκτόνον, de λύκος, llop; y κτείνω mato; un acònit pera matar els llops.) (1)

Sinonimia. — Escanyallops, matallops; cast. hierba lobuna, matalobos, tora blanca; fr. aconit tue-loup.

Arrel *fibrosa*, tronc de 5-12 dm., pubescent, de branques obertes, fulles *palmatipartides* o *subpalmatisectes*, lòbuls *cuneiformes*, incisos; flors d'un grog pàlid, en raim ovat o llarg; pedúncols oberts; sèpals pubescents, *caducs*, casc *subcilíndric* o *cònic*; 3 folícols *glabres*, llevors arrugades a totes les cares; planta polimorfa.

— γ. PYRENAICUM Ser. — Raim més estret, flors més petites, velutino-pubescents.

Geografia. — Boscos y prats humits de les montanyes: al Bergadà, tocant a Peguera; Querolps, abundant pel camí de Nuria, al plà de Sallent. = Montanyes de Santa Magdalena, Puigsacau, Platraver (Tex. !); Espinavell (Vay.); Vall d'Eyne (Bub.); Prats de Molló; la Cerdanya (Gaut.); Port de la Picada, aprop d'Artiga de Lin; Castanessa (Zett.). La γ. PYRENAICUM Ser., a Peguera y Corbera. — Jul.-Ag.

No's consigna l'*Ac. paniculatum* Lam. de l'Herb. Bolós, procedent de Nuria, perquè segons Costa no ho es; y no'l cita Gautier.

(1) Aixís *Doronicum pardalianches*, una composta; *pardalianches* que es el nom de l'acònit, vol dir literalment: que augega o sufoca les panteres.

Genre 18. - ACTAEA L.

(Es la *ἀκταία herba* de Plini. La *ἀκτιή herba* es l'*ebulum*, *ebuls*, *yezgo* en castellà). (1).

Flors blanquinoses, petites, en raim ovat, petit, apretat, 4 sèpals petaloides, caducs, 4 pètals espatulats, petits; fruit bacca verda, que's torna negra y brillant; llevors nombroses; herba perenne, d'arrel negrosa, forta; tronc de 3-8 dm., prim, simple, nu a la base; 2-3 fulles a la part superior, grans, llargament peciolades, 2-3-ternati-sectes, de foliols ovato-acuminats, inciso-dentats.

77. - *A. spicata* L.

(de spica, la espiga, fent referencia a l'inflorescència en raim més o menys espiciforme.)

Sinonímia.—Herba de S. Cristòfol; cast. cristobalina, hierba de S. Cristóbal; fr. herbe de Saint-Christophe, Christophoriane; al. Christophskraut; angl. bane-berry, herb Christopher (Hooker).

Geografia.—Boscós humits de les montanyes: La Molina aprop d'Alp. = Al Bergadà, Clot de Segalés (Puj. C. I); Santa Magdalena, Platraver, Collfret, Notre Dame du Coral, Nuria, Queralps, la Cerdanya (Vay.), Coma de Vaca, Setcases (Tex.); Canigó y la Cerdanya (Gaut.); Pirineu Català al vedat de Porté (Bub.); les

Agudes de Montseny (Masf., ex Vay.), la Vall d'Aràn, aprop de Viella y Arties; Port de Caldes, Artiga de Lin (Csta); Artiga de Viella (Llen. I) — Jul.-Ag.

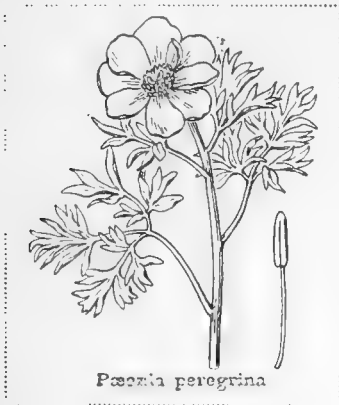
Proprietats.—Es nauseosa y venenosa; com la estafisàgria, s'usa en decuit, per la destrucció de certs apters paràsits.

(1) Observem qu'altres noms de plantes, ja grecs, ja llatins, s'apliquen a espècies diferents de les típiques per raó d'alguna semblansa: aixís tenim que *peganus* es lo meteix que *ruta*; *philyra* es *tilia*; *mellia*, *fraxinus*; *ilex* correspón a *quercus*; *acer* (boix grevol y també l'uró) a *aquifolium*, *batrachium* respón a *ranunculus*; *daphne* a *laurus*; *papaver* a *meconopsis*; *glinos* a *acer*, etc. *Actaea*, significa també el sauquer.

Genre 19. - PAEONIA L.

(Del grec παιωνία, forma femenina de παιώνιος, *curatiu, saludable o medicinal*)

Flors rosades, grans, solitàries, terminals, 5-10 pètals ovats, anteres *més curtes qu'ls filaments*; 2-3 folícols glabres, \pm divergents y arquejats a la maturació : arrel *tuberosa*, tronc de 3-5 dm., simple, glabre; fulles 2-3-ternades, *virido-glabres* per l'anvers, y *glauco-tomentoses* pel revers; planta polimorfa.

Paeonia peregrina

78. = *P. peregrina* Mill., rassa *P. microcarpa* Boiss. et Reut.

(per la seva estensa aria de dispersió).

Sinonimia. — Peonia, celonia, piurna, llam-poina, rosa montesca; *cast.* rosa montés, peonia; *fr.* pivoine; *al.* Pfingst, Bauern-rose; *angl.* peony. Es la *glycyside* de Plini.

Geografia. — Prats y boscos de les montanyes : abundant als boscos de la vessant nord del Montsant. = N.^a Sra. del Mont (Salv. !, Tex. !, Vay.); Montsant, la Mola y ports d'Horta (Csta); Montanyes de Bassegoda (Bolós HB., Tex., Bub.); Montsech, sobre *Estall* (Bub.). — Abr.-Juny.

Família 2. — BERBERIDIES VENT.

(Del gènere *Berberis*, que fa el genitiu *berberidis*.)

Genre 20. — BÉRBERIS L.

(Del grec βέρβερι, conxa petita; aludint a la forma *còncava* dels pètals.)

Flors hermafrodites, regulars, grogues, de raims penjants; calze de 6 sèpals petaloides, caducs, acompanyat de 2-3 petites bracties escamiformes; 6 pètals oposats als sèpals, amb 2 glàndules a la base; 6 estams opositi-pètals, estil curt; fruit bacca oblonga 1-3-sperma; arbustes espinosos, de fulles cilio-dentades, fasciculades a l'axila d'una fulla transformada en espina 3-5-partida.

- I { Arbust de 1-3 m., de branques dretes; espines més curtes que les fulles; bacca madura vermella 79. *B. vulgaris*.
 { Arbust de 3-6 dm., de branques ajegudes, espines tant llargues com les fulles, o més; bacca madura nigro-blavenca 80. *B. Aetnensis*.

79. — *B. vulgaris* L.

(per ser la espècie més comuna.)

Sinonimia. — Coralets; *cast.* agracejo; azotacristos, bérberos, agracillo, agrecillo, acetín, alarguez, alguese, agraz; *fr.* berberis commun; épinevinette, vinetier; *it.* crespino; barberi; *al.* Sauerdorn, Berberitze (a les bacques, *baccae*: Berberitzen-beere, Weinnägelein); *angl.* berberis, barberry, barberry.

Arbust de 1-3 m., de branques dretes, fulles trasovato-oblongues, espines quasi la meitat més curtes que les fulles, raims més llargs que'l fascicle de fulles, bacques madures d'un vermell viu, àcides. (1).

Geografia. — Marges y costes calcàries: Marges de Berga. = Puigreig (Puj. C. I); Vich; Olot; St. Joan de l'Herm a Castellbó (Csta.). — Maig-Juny.

(1) La bacca del *B. vulgaris* es roja y agre; refrescant y antiescorbutica; l'escorsa de l'arrel es amarga; la fusta groga. Tenyeix de groc.

En aquesta planta té lloc la segona fase de la vegetació del *PUCCINIA GRAMINIS*; *AECIDIUM BERBERIDIS* Gm.

80. - *B. Aetnensis*. R. et Sch., subsp. de l'anterior, sec. Rouy.

(de l'Etna, per la seva habitació.)

Sinonimia. — *Juncs marins*.

Arbust de 3-6 dm., molt ramificat, de branques *flexuoses, ajegudes*, fulles ovato-oblongues, espines molt fortes, tant o més llargues que les fulles; raïms *pauciflors, apenes més llargs* que'l fascicle de fulles; bacques madures *nigro-blavenques*.

Geografia. — A alguns punts de la costa (Csta.); entre Cardona y Berga (Vidal ! ex Csta.). — Maig-Juny.

Segons Costa, la planta catalana te les espines menys robustes y els pèls (cerdas) de les fulles menys rígids, y a vegades nuls. (*Anal. de la Soc. Esp. de Hist. Nat.*; t. II; Cuad. I, p. 29).

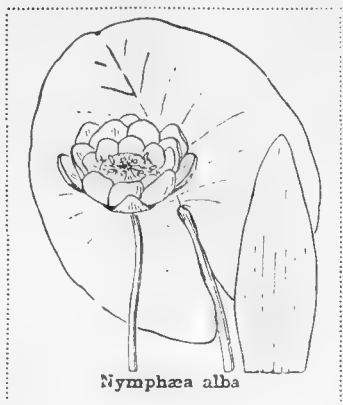
Família 3. - NIMFEACIES SALISB.

(Del nom del gènere *Nymphaea*.)

Gènere 21. - NYMPHAEÀ L.

(De νύμφη, nimfa, en comparació amb les les nàyades, per viure en les aigües estancades.)

Flors hermafrodites, regulars, blanques, grans, solitàries, surants, llargament pedunculades, d'olor suau; 4 sèpals ovato-obllongs o lanceolats, blancs per dintre y d'un vert fosc per de fora; pètals nombrosos, biseriats, ovats, els exteriors més llargs que'l calze; estams nombrosos, de filaments petaloides, estigmes sentats, radiants; fruit bacciforme, subglobulós, multilocular, amb les *celdes* plenes d'una polpa gelatinosa; plantes glabres, de rizoma carnós, d'ahont surten fulles suborbiculars, cordiformes, coriàcies y llargament peciolades.

81. - *N. alba* L.

(de albus, blanc; pel color de les flors.)

Sinonimia. — Escudet, escut de riu, nimfa, plats-giradors, cadells; *cast.* escudete de riu, nenúfar blanco, higos de riu; *fr.* nénuphar, lis des étangs; *it.* carfano, papeo; *al.* weisse Seerose, Wasse-rose; *angl.* nenuphar.

Geografia. — Estanys, basses y recs : Roses, Castelló d'Empúries. = Abundant a les basses de sanejament de la Closa Pastella, a cosa de una hora de Castelló d'Empúries; Torruella de Montgrí; St. Pere Pescador (Vay.); aigüamolls de Sils (Llen.); petits llacs de St. Carlos de la Ràpita (Wbb., Csta.). — Juny.

N. B. — Encara que'l NENUPHAR LUTEUM Sibth. es comú a França y Bub. el cita al Pir., y Loscos, referintse a Asso, el menciona aprop de Terol, cap cita concreta tenim fins avuy d'aquesta especie a Catalunya.

Família 4. - PAPAVERACIES Juss.

(De *papaver*, nom del principal genre.)

Flors hermafrodites, regulars, solitaries o be en cimes ombeliformes; calze de 2 sèpals caducs, corola *papaveracia* (4 pètals sentats y en creu); estams 4 o bé indefinits; fruit capsular o siliquiforme; herbes lactescents, de suc blanc o groc, acre y narcòtic; de fulles alturnes \pm dividides y sense estípules.

1	{	Pètals interiors trilobats, 4 estams, càpsula siliquiforme, lomentacia,	27. Hypecoum.
		Pètals tots enters, estams indefinits	
2	{	Càpsula globosa o be oblonga, de dehiscencia no valvar, 4-20 estigmes radiants.	3.
		Càpsula siliquiforme, de dehiscencia valvar, 2-4 estigmes no radiants.	4.
3	{	Estil nul, 4-20 estigmes convexos, càpsula poricida; plantes anuals, de latex blanc	22. Papáver.
		Estil curt, 4-6 estigmes còncavos, càpsula denticida, plantes perennes de latex groguenc	23. Meconopsis.
4	{	Corola violada, càpsula de 3-4 valves, de dehiscencia basípeta, fulles laciniades.	24. Roemeria.
		Corola groga o vermella, càpsula de 2 valves, fulles lobulades.	5.
5	{	Flors grans, solitaries, càpsula amb un envà, de dehiscencia basípeta,	25. Glaucium.
		Flors petites, en ombela, càpsula sense envà, de dehiscencia basífuga,	26. Chelidonium.

Genre 22. - PAPÁVER L.

(Nom llatí de la rosella y del cascall.) (1)

Flors vermelles, grogues o blanques, solitaries y penjants avans de la floració; corola de prefloració *corrugativa*, pètals enters, estams indefinits, càpsula globosa o be oblonga, estil nul, amb 4-20 estigmes radiants sobre un disc, dehiscent per medi de poros infraestigmàtics; llevors petites, nombroses; plantes de latex blanc; ordinariament anuals.

1	{	Plantes perennes, de tronc escapiforme, uniflor; flors grogues, rosades o blanques, càpsula erissada.	82. P. alpinum.
		Plantes anuals, tronc fullós	3.

(1) Diuen si ve del celta *papa*, que interpreten sopa o pastetes, creyent que'ls antics barrejaven el *latex* amb les sopes de les criatures pera ferles adormir; pràctica que per lo esposada es poc verosimil. Segons *Curtius*, PAPÁVER entranya la idea de exuberant y prolífer, pel desenrotll de la planta y la abundancia de les seves llevors.

2	{	Fulles amplexicaules, glauques, flors vermelles o blanques, càpsula subglobosa, glabre 3.
		Fulles no amplexicaules, flors vermelloses o violacies 4.
3	{	Dents de les fulles inermes, pedúncols y sèpals glabres. 83. <i>P. somniferum</i> .
		Dents de les fulles terminades per una petita <i>seta</i> , pedúncols y sèpals <i>setosos</i> 84. <i>P. setigerum</i> .
4	{	Càpsula glabra, filaments estaminals filiformes 5.
		Càpsula erissada, filaments estaminals claviformes 7.
5	{	Càpsula trasovoide, flors d'un vermell viu, anteres negres, fulles pinnatipartides, amb els lòbuls lanceolato-aguts 85. <i>P. Rhoëas</i> .
		Càpsula oblonga, flors d'un vermell pàlid, anteres groguengues o violacies 6.
6	{	Càpsula bastant ample y arrodonida a la base, anteres groguengues, fulles bipinnatipartides, amb els lòbuls ovato-oblongs, arrodonits, obtusos, 86. <i>P. obtusifolium</i> .
		Càpsula atenuada a la base, claviforme, anteres violacies, fulles pinnatipartides, amb els lòbuls lanceolato-aguts 87. <i>P. dubium</i> .
7	{	Càpsula ovoide, flors d'un vermell purpurí 88. <i>P. hispidum</i> .
		Càpsula claviforme, flors d'un vermell escarlata 89. <i>P. Argémone</i> .

82. = *P. alpinum* L.

(per viure a la regió alpina : estació.)

Planta vivaç, cespitosa, cuberta de ± pèls aplicats, cama de 1-2 dm., uniflora; fulles hispides o glabres, 1-2 pinnatisectes, amb els segments *elíptics* o *lanceolats*; flors grogues, ataronjades o blanques, sèpals cuberts de *pèls rossos aplicats*, filaments estaminals *alesnats*; 4-8 estigmes sobre un disc *quasi nul*; càpsula *trasovada*, *hispida*. Planta polimorfa.

—β. FLAVIFLORUM Gr. et G. — P. PYRENAICUM Willd. — P. AURANTIACUM Lois. — Pètals grocs, que's tornen *ataronjats* per la dessecació; planta

hispida, fulles simplement *pinnatipartides*, llargament *setíferes*.

Subv. BICOLOR Rouy. — Pètals vermellosos amb l'ungla groga.

Geografia. — Roques y pedruscam dels Pirineus. La β FLAVIFLORUM Gr. et G. a les altures de Nuria, d'ahont baixa fins a Fontalba y Fontnegra. = Nuria (Salv. I); Set Cases (Isern. I, Bub.). La subv. BICOLOR Rouy, per aquí y per allà; Valls d'Eyne! (Gaut.). — Jul.-Ag.

Encara que existeix al Pirineu Central (Zett.), no s'ha trovat fins ara al Pir. central català.

Papaver somniferum

Papaver setigerum.

Papaver Rhoeas

83. - P. somniferum L.

(perque el suc de la planta, o sigui l'opi, fa dormir.)

Sinonimia. — Cascall, pintacoques; *cast.* admiridera; *fr.* pavot; *it.* papavero; *al.* Mohn; *angl.* garden poppy.

Planta anual, molt glauca; tronc de 4 dm. a 1 m., robust, fistulós, poc ramificat, fulles grans, amplexicaules, inciso-dentades, ondulades; flors grans, pedúncols y sèpals glabres; pètals vermellósos o blancs, amb l'ungha negra; filaments estaminals blancs, *claviformes*, 10-12 estigmes, lòbuls del disc remarcables y separats; càpsula subglobosa, glabra.

Geografia. — Cultivada y subspontania a algunes hortes. — Primavera.

Proprietats. — Se cultiva per les seves flors com a planta d'adorno. Les càpsules (*cabesses*) sense la grana, s'empleen com a calmant y el latex que surt per incisió de les càpsules tendres, espessit, forma l'opi, que conté morfina, codeína y altres alcaloides.

84. - P. setigerum DC., rassa de l'anterior, sec. Rouy.

(de sétiger, setós, pels pèls blancs y rígits de les fulles.)

Difereix d'ella per les fulles que tenen llargs pèls setosos als nervis del anvers, y dents, lo meteix que'ls pedúncols y sèpals; càpsula trasovada, de la grandaria d'una nou.

Geografia. — Terres incultes o cultivades de la regió mediterrània: Tarrassa, camps y algunes vinyes de la Pineda; terraplé de l'estació d'Olesa; Montcada, vores de la via ferria; no escassa als oliverars de les costes de Roses, Palau y Cadaqués. = Costes de Blanes a Lloret (Compñ. I); Cornudella, de la provincia de Tarragona (Puj. J. I). — Maig.

85. - P. Rhoeas L.

(del grec ροιός, ἄδος, que vessa o s'escola; lo qual aplicat a la especie, significa que s'esfulla fàcilment; fent referencia a la caducitat dels envoltoris florals.)

Sinonimia. — Rosella, roellas, pipiripip, quiquiriquic, paramá, gallarets, paparotes (a Tarrassa), caputxins (a Balaguer); *cast.* amapola, ababol; *fr.* coquelicot; *it.* rosolaccio; *al.* Klatschmohn; *angl.* common corn poppy, field-poppy.

Anual, tronc de 2-6 dm., dret, piloso-erissat; fulles peludes, ordinàriament pinnati-partides, de lòbuls oblongo-lanceolats, aguts, inciso-dentats, amb les dents terminades per una *seta*; pedúncols coberts de pèls oberts o aplicats; flors grans; sèpals peluts, pètals suborbiculars, d'un *vermell viu*, amb l'ungla generalment tacada de negre; filaments estaminals *filiformes*; 7-12 estigmes, *lòbuls del disc que's cubreixen per les vores*; càpsula curtament *trasovada*, glabra; planta polimorfa.

Rassa *P. CAUDATIFOLIUM* (1) Timb. ♂ *SERRATIFOLIUM* Hérib. — Fulles d'un vert obscur, lòbuls laterals poc nombrosos, el terminal molt llarg, y asserrats.

Rassa *P. STRIGOSUM* (2) Boeningh. (Híbrit del *P. RHOEAS* y del *P. DUBIUM*, sec. Rouy). — Fulles glauques, lòbuls laterals en ángul recte, (el terminal major), dentats o irregularment lobats.

Geografia. — Comú a les terres de cultiu desde'l litoral al Pirineu, remontantse a la província de Barcelona fins a Rebost, pel camí de Puigllançada; y presentant algunes races y moltes varietats, no escassejant les dugues mencionades al Vallés y Pla de Bages. — Primav.

Proprietats. — S'usa la flor, que no te morfina, com a calmant y pectoral, en els catarros.

86. = *P. obtusifolium* Desf.

(pels lòbuls de les fulles, que son arrodonits y obtusos.)

Anual, tronc de 3-6 dm., robust, ramós, erissat de pèls curts y rígits, els inferiors oberts y els superiors aplicats; fulles grans, *verdes*, *bipinnati-partides* amb els lòbuls *ovato-oblongs*, arrodonits, *obtusos*, terminats per una petita *seta*; pèls dels pedúncols aplicats, sèpals *molt erissats*, pètals d'un vermell *pàlit*, filaments estaminals filiformes, anteres *grogenques*, càpsula glabra, *oblonga*, basant *ample y arrodonida a la base*; 7-10 estigmes.

Geografia. — Camps arenosos del litoral; Castelldefels. = Tortosa, Llers (Sen.!). — Abril-Maig.

87. = *P. dubium* L.

(per la dificultat de distingir-lo d'altres especies afines, especialment de l'anterior amb la qual fàcilment se confon.)

Anual, tronc de 2-6 dm., dret, brancallut, pelut; fulles + *glaucescents*, *pinnati-partides*, amb els lòbuls *lanceolato-aguts*, pedúncols *molt llargs*, coberts de pèls aplicats; sèpals *poc erissats*, filaments estaminals filiformes, anteres *violacies*, càpsula *oblongo-claviforme*, glabra, *± insensiblement atenuada a la base*; planta polimorfa.

(1) *Caudatifolium*: pel lòbul terminal de la fulla, llarg y estret.

(2) *Strigosus*: flac, macilent, sinònim de *gracilis*, (Cp. *Carex strigosa*, Avena); pèls lòbuls laterals de les fulles, que son estrets, quasi linears.

Papaveracies.

G. 22. - Papáver.

Geografia. — Comú per terres sorrenques conreuades o incultes: desde la costa fins a la regió pirenenca, enfilantse als cims del Montserrat, a S. Marsal del Montseny y a Montsolí. — Primav.

Papaver hispidum.

88. - *P. hispidum* Lamk.—*P. híbridum* L.
(de *hispidus*, setós, pelut; pels pèls rígits de la càpsula; híbridum, que resulta mal aplicat: nomen ineptum.)

Sinonimia. — Cast. amapola mestiza.

Annual, tronc de 1-5 dm., dret o ascendent, ramós, amb pels oberts o drets; fulles 2-3 pinnatipartides, petites, de lòbuls lanceolato-linears; flors relativament petites; sèpals molt erissats, pètals d'un vermell purpurí; filaments estaminals claviformes, anteres blaves, càpsula subglobulosa, erissada de setes aperto-arquejades; 4-6 estigmes; disc sinuós, no lobat.

Geografia. — Terres cultivades de la major part del país, alternant amb el ΡΗΘΕΑΣ, però no remontantse tant com ell. — Primav.

Papaver Argemone.

89. - *P. Argémone* L.—*P. clavatum* Gilib.
(ἀργεμόνη, nom que dóna Plini a una especie d'anemóne, per la semblansa; clavatus, de clava, massa, per la forma de la càpsula.)

Annual, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, ± setífer; fulles 2-3 pinnatipartides, de lòbuls estrets, aguts, terminats per una petita seta; flors petites, sèpals glabres, o amb algunes setes; pètals d'un vermell fosc (1) amb una taca negra a l'ungla, cuneiformes, filaments estaminals claviformes, mucronats sota l'antera, càpsula llargament massuda, erissada o glabra, 4-6 estigmes, disc irregularment sinuós, no lobat.

Geografia. — Camps arenosos o pedregosos d'una gran part del país; Pla de Barcelona; Mollet y altres llocs del Vallès; Vidreres; St. Hilari; St. Llorens del Munt; Pla de Bages; Corbera y altres punts del Bergadà; Gelida, cap al Penadès; Cornudella, al peu del Montsant. = Lleyda, Vich, Prats de Lluçanés, Borredà, Olot (Csta.); Ribas (Vay.); Solsona, Berga (Bub.). — Maig-Juny.

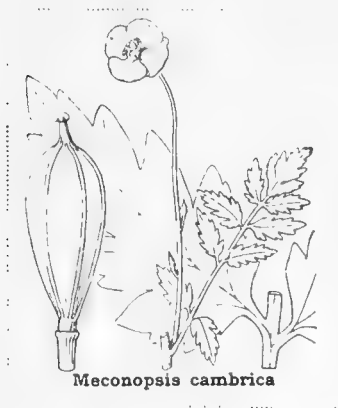
N. B. — Havem observat tots els trànzits entre'l tipus y la γ GLABRUM KOCH.

(1) Al menys en la planta que fins avuy havem observat a Catalunya.

Genre 23. — MECONOPSIS VIG.

(Del grec μίκρον, cascall, y ὄψις, aspecte; per la semblansa d'aquesta planta amb un cascall).

Flors d'un groc de sofre, ataronjades després de seques, grans, solitàries, llargament pedunculades y penjantes avans de l'antesis; sèpals peluts, pètals trasovats, de pefloració corrugativa, estams indefinits, 4-6 estigmes radiants, lliures, càpsula elíptico-claviforme, glabra, unilocular, dehiscent per medi de 4-6 dents reflexes; llevors pardes, reniformes, alveolades. Planta vivaç, tronc de 3-5 dm., dret, ramificat, ± pelut; fulles lleugerament peludes o glabres, primes, glauques per l'anvers, pinnatisectes, amb els lòbuls inciso-dentats, un poc decurrents.

Meconopsis cambrica

90. — *M. Càmbrica* Vig. — Papáver Càmbricum L.

(càmbricus, del País de Gales : Cambria, antic nom de Gales.)

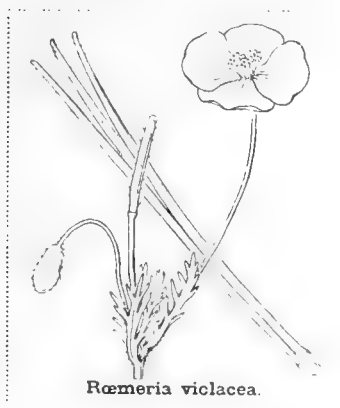
Sinonimia. — Cast. amapola amarilla.

Geografia. — Paratges ombrívols dels Pirineus; Vall d'Aràn vers Salardú (Salv. !); Vall de Baños; bosc de Mongosu (Timb.); sota'l port de Salau; Banyeres de Luchon (Zett., Bub.); comú en llocs humits de la Vall d'Aràn (Llen. !); Castanesa (Bub.); a tota la cadena pirenenca (Rouy.). — Juny-Agost.

Genre 24. - ROEMÉRIA MEDIK.

(Dedicada a J. J. Roemer, botànic, metge naturalista de Zurich, collaborador de Schultz).

Flors d'un viola fosc, grans, solitàries, sostingudes per pedúncols curts y un poc engruixits a l'àpex, sèpals hispids, pètals trasovats, de prefloració corrugativa, estams indefinits, 2-4 estigmes sentats, càpsula siliquiforme, linear, estriada, ± hispida, unilocular, de 2-4 valves, dehiscència valvar y basípeta, llevors cendroses, reniformes, alveolades. Planta anual, de latex groc, tronc de 2-4 dm., dret, ramificat, pelut; fulles 2-3 pinnatisectes, de segments linears, terminats per una petita seta.

Roemeria violacea.

91. = *R. violacea* Medik.—*R. híbrida* DC.

(nomen ineptum.)

(pel color dels pètals.)

Sinonimia.—Roseta morada; *cast.* amapola morada.

Geografia.—Terres cultivades, principalment de la zona mitja; raríssima al Vallès, però comú als sembrats de la comarca de Bages y de l'Urgell; Sta. Coloma de Queralt; Figueras. = Pla del Llobregat, cap a St. Boy; Montserrat; costa de Tarragona (Csta.); Mataró (Ferr. !); Abrera, Vilafranca (Salv. !); Prats de Rey (Puigg.); Avinyonet, Pals de l'Empurdà (Vay.); Berga, Espunyola,

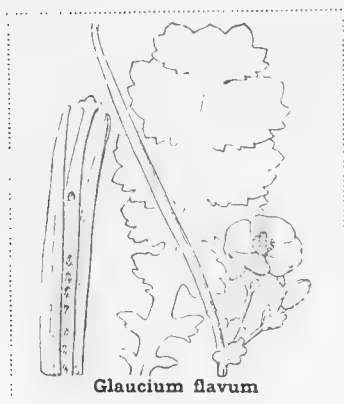
Casserras y altres punts (Puj. C.); Cardona y Solsona (Bub.).—Abril-Juny.

Genre 25. - GLAUCIUM TOURN.

(γλαύκιον, nom del *Gl. corniculatum* de L.; de γλαυκός, glauc; aludint al color verd de la planta).

Flors grogues o vermelles, grans, solitàries, sostingudes per pedúncols curts y engruixits, sèpals ± peluts; pètals de pefloració torçada, estams indefinits, estil curt, pero distint, 2 estigmes lameliformes, terminats per una banya; càpsula siliquiforme, de 2 valves separades per un envà, de dehiscència valvar y basípeta; llevors ovato-reniformes alveolades.

- I { Flors grans, d'un groc daurat, pedúncols glabres, càpsula tuberculosa o llisa, **92. *Gl. flavum***.
 Flors la meitat més petites, vermelles o taronja, pedúncols y càpsula escabro-hispids **93. *Gl. corniculatum***.

92. - *Gl. flavum* Crantz. — *Gl. luteum* Scop.
 (de flavus y lutus, groc; pel color de les flors, groc y taronjat.)

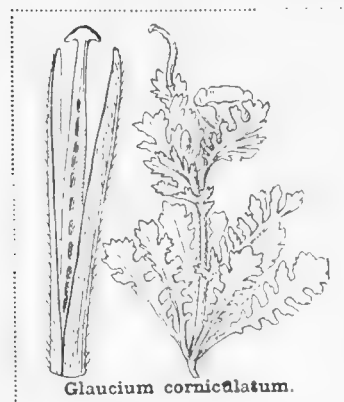
Sinonimia. — Cascall cornut o banyut, rosella marina; *cast.* adormidera marítima, adormidera amarilla; *it.* papavero cornuto; *al.* gelber Hornmohn; *angl.* horn-poppy, sea (side) poppy.

Bienal, tronc de 3-6 dm., glabre o lleugerament pelut, robust, ramificat; fulles glauques, glabres o peludes, gruixudes, pinnatipartides, amb els lòbuls irregularment dentats, les superiors amplexicaules; pedúncols *glabres*, sèpals verdosos amb alguns pèls; pètals trasovats, d'un groc daurat, càpsula molt llarga (més de 20 cm.), ordinàriament arquejada, *tuberculosa o llisa*.

— α *VESTITUM* Wk. — Fulles peludes, exceptuant a vegades les superiors, càpsula tuberculosa.

— β *GLABRATUM* Wk. — Fulles glabres, al menys les superiors, càpsula llisa.

Geografia. — Terres arenoses y pedregoses; comú a les costes, desd'aont puja pels arenys dels rius fins a Manresa y Balçareny. — Abril-Juny.

93. - *Gl. corniculatum* Curt.
 (del llatí corniculum, diminutiu de cornu, banya; per la forma de la càpsula.)

Sinonimia. — *Cast.* amapola loca, glaucio.

Anual, tronc de 2-5 dm., dret, ramificat, ± pelut, fulles glauques, pinnatipartides o pinnatífides, amb els lòbuls irregularment dentats, les superiors amplexicaules, pedúncols *peluts*; flors *la meitat més petites*,

Papaveracies.

G. 25. - Glaucium.

vermelles o taronja, tacades de porpra a la base; càpsula llarga, recta, erissada de setes quasi aplicades.

— α PHOENICEUM Crantz. — Flors bastant grans, pètals vermells, amb freqüència tacats de porpra.

— β AURANTIACUM Martr. — Flors més petites, color de taronja, amb una taca vermella, vorejada de blanc, a la base. — (G. TRICOLOR Bernh.)

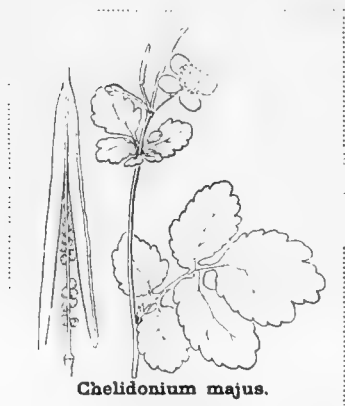
Geografia. — Terres sorrenques de conreu a la regió mediterrània : Montcada, Tarrassa, Viladecaballs, la Puda; Castellgalí y altres llocs del Pla de Bages; Igualada; comú als camps de Mollerusa, Torrelameu, Artesa y altres de l'Urgell; Cornudella, al peu del Montsant. = Litoral y centre del país; Badalona (Salv. !); Tibidabo (Csta.); camps de Tarragona (Wbb.); Pla de Vich (Masf.); Tremp, Cardona, Pons (Bub.).

La α PHOENICEA Crantz, al Vallès, y la β AURANTIACUM Martr., al Urgell. — Maig-Juny.

Genre 26. — CHELIDONIUM TOURN.

(De χελιδόνιον, nom grec d'aquesta planta, y de la FICARIA, que son les celidònies major y menor; y també diminutiu de χελιδών, l'auraneta). (1).

Flors grogues, petites, d'umbeles simples, pauciflores, sèpals groguencs, llanuts; pètals de prefloració torsada, estams indefinits, estil molt curt; 2 estigmes obli-cuus; càpsula siliquiforme, de 2 valves no separades per envà, de dehiscència val-var y basífuga; llevors pardes, reniformes, alveolades; planta vivàs de latex groc, d'olor virosa; tronc de 3-8 dm., dret, ramificat, fràgil y ± pelut; fulles primes, glauques al anvers, pinnatisectes, de 5-7 segments ovals, inciso-festonats, ± de-currents.

94. = Ch. majus L.

(majus, per la seva talla més gran, comparada amb la FICARIA, anomenada la menor o petita: termes de comparació que's troven molt en les plantes.)

Sinonimia. — Celidonia, herba d'auranetes, herba de les verrugues; *cast.* celidueña (antic.), celidonia, golondrinera; *fr.* grande éclair, herbe de l'hirondelle, herbe aux verrues; *it.* cenerognola, celidonia, erba da porri; *al.* gemeines Schöllkraut; *angl.* common or greater Celandine.

Geografia. — Comú als llocs selvoso-humids, aprop de les habitacions y murs de tot el país, desde les cordilleres del Vallès a Querals y Nuria; Berga, Guilleríes y altres. — Maig-Agost.

(1) S'ha vist una relació entre aquesta planta y l'auraneta; ja siga per florir durant l'estada d'aquest hirundinid a l'Europa meridional, entre'ls equinoccis de primavera y de tardor, o ja per valerse d'ella aquest aucell pera la curació dels seus petits. No es inverosimil que fos per la semblansa del color de les fulles, vert fosc per l'anvers y cendrós pel revers amb la coloració o tonalitat del plumatge, corresponent a les regions dorsal y ventral; lo que en certa manera corrobora la circumstancia d'aplicarse un meteix epitet: χνάβεος, al color de la planta y al del aucell.

Genre 27. - **HYPECOUM** TOURN.

(Ho fan derivar de ὑπῆχέω, ressonar; pel soroll, diuen, de les llevors a dintre la càpsula). (1)

Flors grogues en cimes pauciflores, sèpals groguencs, glabres; pètals diformes, els dos de dintre més petits y trífids, els dos esterns enters o trilobats; 4 estams, 2 estigmes, càpsula siliquiforme, ± lomentacia, una llevor a cada article, comprimida y proveïda d'estrofiol: plantes anuals, de latex o suc aquós, fulles en gran part radicals y bipinnatisectes.

- I { Càpsula quasi recta, cilíndrica, no articulada, penjant; troncs drets, pètals d'un groc de sofre, els esterns enters **95. H. pëndulum**
 { Càpsula arquejada, comprimida, articulada, dreta; troncs prostrato-ascendents, pètals d'un groc de taronja, els esterns trilobats. **96. H. grandiflorum.**

Hypocoum pendulum.

95. - H. pëndulum L.

(per la càpsula que penja o pëndula.)

Tronc dret, llís, de 2-3 dm., fulles glauques, bipinnatisectes, amb els segments linears llargs, molt fins y aguts, sèpals ovats, aguts, pètals d'un groc de sofre, els dos esterns ovato-oblongs, enters, els interns més curts, trífids, tacats de punts negrosos; lacinia central pestanyosa, càpsula recta o poc arquejada, penjant, cilíndrico-fusiforme, no articulada, amb 2-6 costelles longitudinals.

Geografia. — Terrenys arenoso-caliços de la zona mitja occidental: sembrats de Lleyda, Gardeny y Navés. = Sanahuja (Salv. I); Castellfullit de Riubregós (Puigg. I); Calaf (Csta.); Prats de Rey (Puj. C. I); Solsona, Castelló de Farfanya (Bub.). — Abril-Juliol.

Hypocoum procumbens.

96. - H. grandiflorum Benth. — H. aequilobium Viv., subsp. del H. procumbens L. sec. Rouy y especie distinta sec. Coste.

(grandiflorus, per les flors relativament grans y aequilobium, per la igualtat dels 3 lòbuls dels 2 pètals esterior.)

Sinonimia. — Ballarida; cast. zapatilla de la reina, boca de guácharo, o guacho (guacho es el po-

(1) Ni etimològicament ni botànicament se pot admetre aquesta derivació. Perque ὑπῆχέω, no pot donar ὑπήχοον, ni tampoc les llevors de la planta, subjectes dintre d'articles monosperms, poden fer soroll al moure la càpsula madura y lomentacia. Més aviat podria admetre's el venir de ὑπήχοος, súbdit o subjecte al domini d'altri, tota vegada que al desenrotllarse pels sembrats la principal especie, resta'l tronc ajegut (*procumbent*), com dominat per les demés plantes; ὑπήχοον es el nom grec de la especie PROCUMBENS, en Plini, el cumí rústec o silvestre de Gerarde.

Papaveracies.

G. 27. — Hypecoum.

llet d'un pardal), pamplina, zadorija; *fr.* cumin cornu; *it.* cornacchina; *al.* Lap-penblume; *angl.* hypecoum.

Tronc *prostrato-ascendent*, *estriat*, fulles bipinnatisectes, amb els segments *linears*, freqüentment dilatats al àpex, sèpals *lanceolats*, *acuminats*, pètals d'un *groc ataronjat*, els dos externs *trilobato-cuneiformes*, els dos interns *més curts*, *trífids*, amb la lacinia central pestanyosa, càpsula *arquejada*, *redressada*, *comprimida*, *articulada*, amb 3 costelles longitudinals a cada cara.

Geografia. — Camps y terres de cultiu : Pla de Barcelona; al Vallès; al Pla de Bages; a la Segarra; al Penadès; Camps de Tarragona; a l'Urgell, fins a Balaguer; a l'Empordà. = Cardona (Csta.); la Cerdanya (Bub., Gaut.). — Abril-Juliol.

Família 5.ª – FUMARIACIES DC.

(De FUMARIA, qu'es el genre que dona nom a la família; de *fumus*, fum).

Flors hermafrodites, irregulars, petites, en raims bracteolats; 2 sèpals colorats, lliures, caducs; 4 pètals lliures o soldats a la base, connivents, el de dalt allargat en esperó arrodonit, els laterals més petits y alats al àpex; estams diadelfes, contenant cada fascicle un estam d'antera bilocular al mitj y un altre d'antera unilocular a cada costat, o siga un estam complet y dos mitjos estams; ovari compost de 2 carpels, fruit silícula, indehiscent o \pm dehiscent per 2 valves: herbes de fulles alternes, molt dividides y sense estípules.

I	{	Silícula subglobulosa, monosperma, indehiscent, sense nervis, llevor sense carúncula. 28. Fumaria.
		Silícula deprimida, amb 1-3 nervis. 2.
2	{	Silícula monosperma, a la fi dehiscent, una de les valves amb un nervi, llevor sense carúncula 29. Platycapnos.
		Silícula disperma, a la fi subdehiscent, amb tres nervis a cada valva, llevors sense carúncula 30. Sarcocapnos.
		Silícula polisperma, dehiscent, amb un nervi a cada valva, 31. Corydalis.

Genre 28. – FUMARIA DC.

(Del llatí FUMARIA, de *fumus*, fum, per haverla considerada com un vapor o fum, a causa de la seva facies y del color blau glaucescent (fuliginós). Lo meteix significa el nom que te en grec la planta: κάπνιος ο καπνός (τῆς γῆς).

Sinonimia. — *Cast.* palomilla o palomillo, palomina, conejitos, gatico, ruda del campo = *fumus terrae*; *fr.* fumeterre, fumée de terre, fiel de terre, fumier de terre, rue champêtre; *angl.* fumitory = fume terre; *al.* Erdrauch; *port.* molarinha maior; *it.* faccia, fumosterno.

Flors vermelles, rosades o blanques, amb l'àpex fosc, raims multiflors, opositifolis; silícula globulosa, monosperma, indehiscent, sense nervis, llevor sense carúncula; plantes anuals, de tronc angulós, freqüentment filaire per medi dels peciols convertits en circells; fulles 2-3 pinnatisectes.

I	{	Silícula més ampla que llarga, truncato-escotada al àpex, sèpals ovato-lanceolats, més estrets que la corola, flors petites 97. F. officinalis.
		Silícula oblonga, apiculada, sèpals ovato-lanceolats, quasi enters y gairebé tan amples com la corola, esperó el doble llarg, flors grans. 98. F. calcarata.
		Silícula subglobosa, no truncato-escotada 2.

- 2 { Sèpals ovato orbiculars, molt més amples que la corola, igualantne quasi la meitat; flors petites, raims espesos 99. **F. micrantha.**
 { Sèpals ovats o lanceolats, tan amples com la corola o poc més 3.
- 3 { Pedicels recorvats, sèpals més amples que la corola, flors grans, peciols volubles 100. **F. capreolata.**
 { Pedicels drets o ascendents quasi sempre 4.
- 4 { Flors molt petites, sèpals diminuts, 5-10 vegades més curts que la corola. 5.
 { Flors més grans, sèpals quasi tan llargs com el terç de la corola. 6.
- 5 { Sèpals linears, aguts, 8-10 vegades més curts que la corola, més estrets que'l pedicel, que es doble llarg que la bractia, segments foliars plans...
 { Sèpals ovats, aguts, 5-6 vegades més curts que la corola, més amples que'l pedicel, que es un poc més llarg que la bractia, segments foliars canaliculats 101. **F. Vaillantii.**
 { Sèpals ovats, aguts, 5-6 vegades més curts que la corola, més amples que'l pedicel, que es un poc més llarg que la bractia, segments foliars canaliculats 102. **F. parviflora.**
- 6 { Bracties més curtes que'ls pedicels, sèpals tan amples com el tubu de la corola ò més, y un poc més llargs que'l ters de la longitud de la meteixa; silícula subglobosa, llisa o arrugada 103. **F. muralis.**
 { Bracties tan llargues com els pedicels o més, sèpals gairebé tan amples com el tubu de la corola y iguals a la quarta part de la seva longitud; silícula globosa, rugato-tuberculosa, amb mugró cilindroide 104. **F. major.**

97. - **F. officinalis L.**

(*Linneus la considerava com la especie medicinal per excelencia.*)

Tronc de 2-7 dm., dret o difús, ramificat, fulles ± glauques, 2-3 pinnatisectes, amb els segments *plans*, oblongo-linears, bracties més curtes que'ls pedicels, flors purpurines o rosades, de 6-8 mm., sèpals ovato-lanceolats, acuminats, *més amples que'l pedicel y més estrets que la corola y unes tres vegades més curts qu'ella*; silícula *més ample que llarga; truncato-escotada a l'àpex*; una mica *rugato-granulosa* quan está seca; planta polimorfa.

—β MEDIA Coutinho. Troncs més llargs y dèbils, peciols volubles, flors d'un rosa pàlil, raims clars, planta de llocs ombrívols.

Geografia.— Comú en terres cultivades de tot el país, desde la costa al Pirineu, no sent rara la β MEDIA Coutinho. — F. MEDIA Lois. — Mars-Septembre.

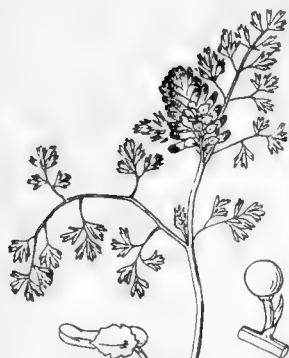
Fumaria calcarata Cad.

98. = F. calcarata Cad.

(de calcar, *esperó*, per presentar-lo molt llarg.)

Tronc de 1-2 dm., difús, fulles 2-3 pinnatisectes, amb els segments *plans*, estretament *linears*, curts, mucronats, bracties més curtes que'ls pedicels, flors purpurines, de 9-10 mm., sèpals ovato-lanceolats, més amples que'l pedicel y *quasi tan* com la corola, 3-4 vegades més curts qu'ella, *enters* o denticulats a la base, *esperó molt llarg*, *quasi igual a la meitat de la corola*, silícules més llargues qu'amples, \pm mucronades, rugato-granuloses quan están seques.

Geografia. — Vinyats silúrics y piçarrosos immediats a la Puda de Montserrat, 2 maig 1905 leg. Puj., Sallent, y Cad.

Fumaria micrantha.

99. = F. micrantha Lag.—F. densiflora DC.

(de μικρός, *petit*, μικρά, *petita*; y τὸ ἄνθος, *la flor*; per les seves flors petites y apretades.)

Tronc de 2-5 dm., dret o difús, fulles 2-3 pinnatisectes, de segments oblongo-linears, plans o canaliculats, flors purpurines o blanquinoses, *petites* (5-6 mm.), raims *espessos*, bracties tan o més llargues que'l pedicel, sèpals *ovato-orbiculars*, *dentellats*, *mucronats*, *molt més amples que la corola*, y *quasi tan llargs com la meitat d'ella*; silícula *subglobulosa*, *obtusa a la maturitat*, un poc rugosa y granulosa quan está seca.

Geografia. — Terres de cultiu: sembrats y paratges herbosos de St. Vicens de Castellet, Manresa; Igualada; Mollerusa; Lleyda; a la vora esquerra del Ribagorçana, davant de Corbins. = Camps del Pla de Barcelona y de la plana de Vich (Masf. I); Prats de Lluçanès (Vay.); Berga; St. Feliu de Guixols (Bub.). — Abril-Maig.

Fumaria capreolata.

100. = F. capreolata L.

(pels peciols que's cargolen en circells, capreoli; com cirrosa.)

Tronc de 2-10 dm., ordinariament filaire, fulles \pm glauques, bipinnatisectes, de segments *amples*, trasovato-cuneiformes, inciso-lobats; peciols ordinariament volubles, flors *grans* (8-12 mm.),

blanquinoses o vermelloses, negroses al àpex, raims clars, bracties lanceolato-linears, gairebé tan llargues com els pedicels qu'están recorvats; sèpals blanqui-

nosos, *ovats*, dentats y aguts, més amples que la corola y tan llargs com la meitat d'ella; silícula mitjana, rodona y llisa o quasi llisa.

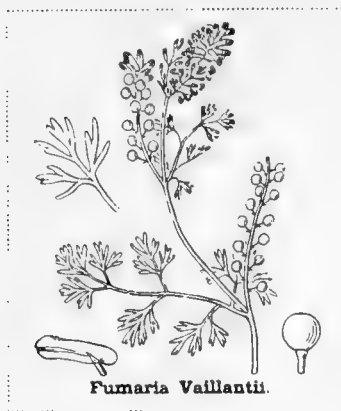
— α . ALBIFLORA Hamm. — Raims clars, flors d'un blanc groguenc.

— γ . SPECIOSA Hamm. — Raims bastant espessos, flors més grans, purpurines, sèpals més amples.

— δ . ATROSANGUÍNEA Broch. et Neyr. — Flors, al últim, d'un vermell negre, sèpals quasi enters, \pm colorats.

Geografia. — Comú per torrents, marges, muralles y paratges herbosos del litoral; al Vallès, Penadès et alibi. = Vich r. r. (Masf.); Roses; St. Feliu de Guixols (Bub.).

La δ ATROSANGUÍNEA Broch. et Ner., a Gualba; y al peu del Castell d'Aramprunyà, sobre Gavà; y la γ SPECIOSA Hamm., abundant, desde Roses a Cadaqués. — Febr.-Juny.

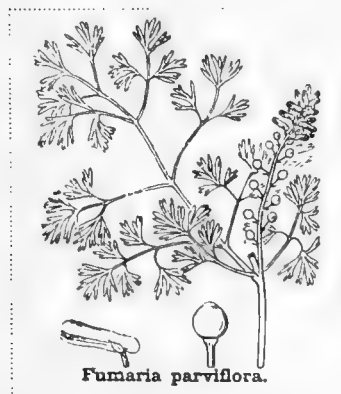
101. - F. Vaillantii, Lois.

(dedicada a Seb. Vaillant, botànic francès.)

Tronc de 2-5 dm., dret, ramificat, fulles glauques, 2-3 pinnatisectes, de segments linears, plans; flors petites, rosades, poc nombroses, raims curts y clars; bracties més llargues que la meitat del pedicel; sèpals molt petits, *linear-lanceolats*, aguts, més estrets que'l pedicel y 8-10 vegades més curts que la corola; silícula globulosa \pm mucronada, axagrinada.

Subsp. SCHLEICHERI Soy. Will. — Sèpals 5-6 vegades més curts que la corola, quasi tan amples com el pedicel, que es 3 vegades més llarg que la bractia.

Geografia. — Uns exemplars de l'herbari Costa, recu-llits al litoral de Barcelona, semblen pertanyer al tipus, y un, remès per Barrera desde Teyà (Barcelona), apareix correspondre a la subsp. SCHLEICHERI; mes, totes les que havem observat al litoral, al Vallès, a Bages y a l'Urgell, creyem que deuen referirse a la F. PARVIFLORA. (V. *Notes fitogràfiques*, publicades per la «R. Acad. de Ciències», Ag. 1905).

102. - F. parviflora Lamk.

(del llatí parvus, petit, y flos, floris, flor; per les flors ben petites.)

Tronc de 2-6 dm., ramós, difús, fulles glauques, 2-3 pinnatisectes, estretament linears, quasi capilars, *canaliculats*, flors petites (3-5 mm.), poc nombroses, blanquinoses o rosades, raims curts y clars, bracties quasi tan llargues com els pedicels, sèpals ovats, denticulats, més amples que'l pedicel, y 5-6 vegades més curts que la corola; silícula globulosa, un poc atenuada al àpex, rugato-granulosa.

Fumariacies.

G. 28. - Fumaria.

—β. LEUCANTHA Viv. — β. UMBROSA Hausskn. — Planta més elevada, més difusa, quasi filaire; pedicels curts, gruixuts, flors blanques o groguenques.

Subsp. MICROSÉPALA Cad. — Sèpals subcordiformes, dentellats, 10-12 vegades més curts que la corola, y d'igual o menor amplada que'ls pedicels, que son iguals que les bracties o més curts.

Geografia. — Terres cultivades : estesa pel litoral, el Vallès, Penadès, Pla de Bages, Segarra, a l'Urgell, etc., dominant la MICROSÉPALA, sense que falti la β LEUCANTHA.

Fumaria muralis.

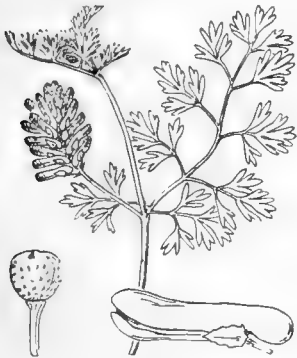
103. - F. muralis Sond.

(per la seva habitació predilecta, així es, per les parets o muralles — muri.)

Tronc de 1-8 dm., ramificat, difús o filaire, fulles bipinnatisectes, de segments trasovats o be oblongs, cuneiformes, inciso-dentats, flors rosades o vermelloses, mitjanes (6-11 mm.), estretes, bracties blanquinoses o colorades, més curtes que'ls pedicels; sèpals grans, ovato-arrodonits, inciso-dentats, tan o més amples que la corola y excedint poc de la tercera part de la seva longitud; silícula subglobulosa, un poc més llarga qu'ample, llisa o rugosa.

Rassa CONFUSA Jord. — Pedicels per lo menys una vegada més llargs que la bractia, que es lanceolada; sèpals petits, aguts, més curts que la tercera part de la corola, silícula rugosa; planta caiguda, no filaire.

Geografia. — Cultius, muralles, marges : la rassa CONFUSA Jord. aprop de Mollet del Valès, en el terraplè de la via ferria (7 Maig 1905 legi. Vidit Pau).

Fumaria major.

104. - F. major Bad., rassa de la F. agraria Lag., sec. Rouy.

(per la major magnitud relativa de les coroles.)

Tronc de 2-3 dm., dret o ascendent, ramificat; fulles 2-3 pinnatisectes, de segments oblongo-lanceolats, plans; flors grans (12-15 mm.); rosades o purpurines, negroses al àpex; raïms clars, bracties lanceolades, tan llargues com els pedicels, o més; sèpals ovats, curts, iguals a la quarta part de la corola, poc més estrets qu'ella y fundament dentats, silícula globulosa, rugato-tuberculosa, amb mugró cilindroide, prim.

Geografia. — Terres cultivades, especialment a la zona inferior : camps del pla de Barcelona, del Llobregat y Castelldefels; Tossa; freqüent a Badalona, Tarrassa, al Penadès, St. Martí Surroca; l'Empurdà; comú a Figueras, Gastelló d'Empuries, Cadaqués y envers el cap de Creus. — La Sellera (Cod. I); Vich (Masf. I); Camprodon (Montserrat!). — Maig-Juny.

Proprietats. — Es una planta amarga y detersiva. S'emplea com a estomàquica y depurativa o diaforètica, en les afeccions cròniques de la pell. La F. E. prescriu l'estret de les fulles seques, y la sumitat o flor de la F. OFFICINALIS en la escrofulosis y dermatosis, atribuint-seli la qualitat d'activar la circulació de la sang.

Genre 29. - PLATYCAPNOS BERNH.

(De πλατύς, estès, aplanat; καπνός, la fumaria; per la forma del fruit, que es deprimít, aplatat.)

Flors vermelloses o groguenques, purpúreo-fosques al àpex, amb raïms espiciformes, curts, ovoides y atapaits; bracties més llargues que'l pedicel, sèpals lanceolats, aguts, més estrets que la corola y 3 vegades més curts; pètal superior tacat de groc al àpex, silícula ovato-oblonga, deprimida, monosperma, a la fi dehiscent, amb una de les valves amb un nervi, llevors sense carúncules; planta glaucescent, multi-caule, de tronc dret, ramificat, fulles bipinnatisectes, de segments linears.

105. - Pl. spicatus Bernh.— Fumaria spicata L.

(per la inflorescència espigada.)

— β OCHROLEUCUS Lge. - Pètals groguencs, viridolívits al àpex; silícula atenuada per les dugues extremitats.

— γ GRANDIFLORUS Rouy. (Suppl. Prodr. 312).— Raïms més clars, flors el doble més grans, valves de la silícula llises, fulles d'un vert fosc, amb segments més amples y obtusos.

Geografia. — Camps y vinyes arenosos del litoral, y menys freqüent al interior: Montcada; Mataró; Caldetas; Tarrassa; Viladecaballs; Gelida; Vilafranca; Igualada;

sense ser comú. = Als voltants de Barcelona y Sant Joan Despí (Salv. I); Pla del Llobregat, cap a Sant Boy (Csta.); Vich (Masf.); les Garrigues (Gonz. I); freqüent als camps y vinyats de Llansà (Vay.); Pons, Balaguer; St. Pol, St. Feliu de Guíxols, Cadaqués, Llansà (Bub.).

La β OCHROLEUCUS Lge., no escassa al litoral amb el tipus; la γ GRANDIFLORUS Rouy, del litoral de Tarragona a Salou (Llen. I). — Mars-Maig.

Genre 30. - **SARCOCAPNOS DC.**

(De σάρξ, σαρκός, carn; καπνός, que com κάπνιον vol dir la fumaria. Decandolle li aplica aquest nom per la crassitut de les fulles, que contrasta amb altres de genres afins).

Flors blanques o groguenques amb l'àpex purpurí, bracties ovades, molt petites, molt més curtes que'ls pedicels, sèpals ovats, escariosos, molt petits; pètal superior terminat amb un esperó dret, obtús, inflat al estrem, el de baix dilatat al àpex y atenuat en un gla filiforme, silícula ovada, deprimida, disperma, a la fi subdehiscent, amb 3 nervis a cada valva, llevors sense carúncula; planta vivas, tronc de 10-15 cm., prim, cespitoso-intrincat, trencadís; fulles glauques, llargament peciolades, ternades o biternades, de segments consistents, ovats, subcordiformes.

106. = **S. enneaphylla DC.**—*Corydalis enneaphylla DC.*

(έννεάφυλλον, pera Plini, una herba de naturalesca càustica que te 9 fulles, això es, les fulles, son en la especie, biternades.)

Geografia.—Roques, murs y parets de llocs umbrívols: Montserrat; al Cairat, aprop de la Puda; serra de Coll Cardús, sobre l'estació de Olesa; Castell de Gelida; St. Martí Surroca, al Penadès; costes de Garraf, aprop de Vallcarca; St. Miquel del Fay. = Querolps, Nuria, Talaxà, Bassegoda; Nostra Senyora del Mont (Vay.); Cap de Norfeo (Trem.); S. Aniol de Gujas (Cod. I); la

Mola, de Tarragona (Puj. J.); Forat de tres ponts, sobre Sopeyra (Bub.).

Genre 31. - CORYDALIS DC.

(κορυδαλλίς y κορυδάλιον es el nom grec antic de la fumaria; s'aludeix aquí a la semblança de l'esperó amb el dit pulgar de la cogullada o alosa, o siga també la flor del DELPHINIUM). (1)

Sinonimia. — *Fr.* corydale; *it.* coridali; *angl.* lady's pincushion, mother of thousands; *al.* Lerchen-sporn (de la cogullada).

Flors blanques, purpurines o be grogues, en raims poc furnits, sèpals molt petits, escamiformes, el pètal de dalt prolongat en esperó, silícula deprimida, polisperma, dehiscent, amb un nervi a cada valva, llevors que porten una carúncula; plantes perennes, de fulles 2-3 pinnatisectes, glauques.

1	}	Arrel fibrosa, tronc fullós, raims opositifolis, bracties petites, denticulades flors grogues, esperó curt 107. <i>C. lutea</i> .
		Arrel bulbosa, tronc 1-2-fil, terminat amb raim, flors purpurines o blanques, esperó llarg. 2.
2	}	Esperó inflat, bracties enteres, pedicel 3 vegades més curt que'l fruit, tronc sense escames, bulbo buit 108. <i>C. cava</i> .
		Esperó aprimat, bracties digitades, pedicel tan llarg com el fruit, tronc amb 1-2 escames a la base, bulbo macis o plè 109. <i>C. sólida</i> .

107. - *C. lutea* DC.

(del llatí luteus, groc, pel color de la flor.)

Arrel fibrosa, troncs de 2-3 dm., nombrosos, drets, molt ramificats, trencadiços, fulles glaucescents, 2-3 pinnatisectes, de segments peciolats, trasovato-cuneiformes, enters o 2-3-fids, peciol sense circell; *bracties* petites, lanceolato-cuspidades, *denticulades*, *varies vegades més curtes que'ls pedicels*; *flors grans, grogues*, raims opositifolis, clars, drets, que s'allarguen després de la florescència; *esperó curt y obtús*, pedicels fins y quasi tan llargs com el fruit; *llevors negres, brillants, planes, fnament granuloso-rugoses*, amb carúncula aixamplada.

Geografia. — Roques y murs vells: Montanyes de Ceret (Company.); naturalisat o procedent de cultius (Rouy, Coste). — Abril-Setembre.

N. B. = Bub. (III, 273) diu haber vist sobre Montlluís, y tal vegada a la Cerdanya, el *C. claviculata* DC.; Benth. et Compny. (ex Rouy) el referencien al Pir. Or., y Timb. a Madrás; però Gaut. (p. 75) diu qu'aquestes cites s'han de veure confirmades.

(1) Altres de κόρυς, elm (*it.* elmo) o casco.

Corydalis cava.

108. - *C. cava* Schweigg. et Kerte. — *C. tuberosa* DC. — *C. bulbosa* Pers.
(*pel seu rizoma tuberculós buit.*)

Rizoma inflat com *bulbo* o *ceba*, buit, recubert de fibres, tronc de 1-3 dm., amb 1-2 fulles *sense escama sota les meteixes*; fulles glauques, 2-3 pin-natisectes, de segments ovato-oblongs, cuneiformes, inciso-lobats; *bracties ovato-oblongues*, enteres; flors purpurines, rosades, blanques o tacades, *raims terminals drets*, que s'allarguen després de la *florescència*; *esperó llarg, arrodonit y encorvat al àpex*; *pedicel 3 vegades més curt que la silícula*; llevors negres, brillants, amb *carúncula* que *agafa la meitat de la circumferència*.

Geografia. — Boscos y torrenteres: Montseny (de flors purpurines y de flors blanques) (Salv. I); Vall d'Arán (Villiers); Pir. Or., però sempre escàs (Rouy); Boscos de Luchon (Lap., Gr. G.). — Abril-Maig.

Corydalis sólida.

109. - *C. sólida* Swartz. — *C. bulbosa* DC.
(*pel seu rizoma macís.*)

Rizoma inflat en *bulbo*, *plè y macís*, amb fibres solament a la base; tronc de 1-2 dm., amb 2-4 fulles y 1-3 *escames sota les meteixes*; fulles glauques, 3-*ternades*, de segments oblongo-cuneiformes, inciso-lobats; flors purpurines, *raims terminals, drets*, que s'allarguen després de la *florescència*; *esperó llarg, atenuat y quasi recte al àpex*; *pedicel quasi tan llarg com el fruit*; llevors negres, lluentes, amb *carúncula* que *sols agafa la quarta part de la circumferència*.

— α *DIGITATA* Schultz. — Bracties *multífides* o *multipartides*.

Geografia. — Boscos y montanyes: abundant a Font Canaleta, aprop de la Molina; a la Cerdanya; torrents de Comabella, Vall de Llo y d'Eyne (Vay.); Cambredases (Bub.); la Cerdanya francesa (Gaut.), Vall d'Aràn; Margalida, pr. Bosost (Compñ. I in Hb. Cad.); Benasque y Castanesa (Villiers); al peu del Port de Benasque (Zett.); regió silvática de Artiga de Viella, Pumeró (Llen. I). — Mars-Juliol.

N. B. — La planta recullida per Llen. es la α *DIGITATA* Schultz.

Família 6.ª - CRUCIFERES, JUSS.

(Del llatí *crux*, *crucis*, la creu; per la corola típica cruciforme).

Flors hermafrodites, quasi sempre regulars, 4 sèpals lliures, generalment caducs, els dos laterals a vegades géperuts a la base, corola *cruciforme*, molt rarament abortada; estams *tetradinams* (rars vegades 2 o bé 4 per abort), fruit silicua o silícula; flors en raïms que s'allarguen després de la floració; herbes de fulles alternes y sense estípules, ordinariament de gust acre y picant.

- I { Fruit silicua (per lo menys 3-4 vegades més llarg qu'ample),
Secció 1.ª Silicuoses.
Fruit silícula (menys de 3 vegades més llarg qu'ample),
Secció 2.ª Siliculoses.

Secció 1.ª - SILICUOSES.

- I { Silicua indehiscent, esponjosa o articulada 2.
Silicua dehiscent per dugues valves longitudinals 3.
- 2 { Silicua subcònica, esponjosa y continua o moniliforme y lomentacia,
llevors globuloses; plantes erissades 32. **Ráphanus**.
Silicua biarticulada, *article* superior tetragon, l'inferior obcònic, bicor-
nut, llevors oblongues; plantes glabres, fulles grasses. 33. **Cakile**.
- 3 { Llevors uniseriades o formant una sola fila dintre de cada celda. 4.
Llevors biseriades o formant dugues files a cada celda; *raríssimament*
uniseriades 20.
- 4 { Valves de la silicua amb un nervi sortit y venes anastomosades. 5.
Valves amb 3 nervis, sense nervis o amb un nervi sense venes anas-
tomosades 8.
- 5 { Silicua cilíndrica, llevors globuloses o bé ovoides 6.
Silicua tetràgona, llevors ovades o bé oblongues 7.
- 6 { Silicua cilíndrica y subtetràgona, no arrimada al eix, estil no semi-
nífer a la base, estigma discoidal, llevors globuloses. 36. **Brássica**.
Silicua cilíndrica, curta, arrimada al eix, estil seminífer a la base, es-
tigma enter, llevors ovoides 37. **Hirschfeldia**.
- 7 { Valves de la silicua carenades, fulles inferiors pinnati-partides, les
superiors curtament peciolades, plantes pubescents o erissades,
39. **Erucastrum**.
Valves de la silicua carenades, fulles inferiors lirades o pinnatífides,
les superiors semiamplexicaules; plantes glabres. 47. **Barbarea**.

FLORA DE CATALUNYA

Crucíferes.

S. 1.ª - Siliculosos.

- 8 { Valves de la silicua amb 3 nervis. 9.
 { Valves sense nervis o amb un nervi y sense venes anastomosades. 12.
- 9 { Estil cònic o ensiforme, llevors globuloses 34. **Sinapis.**
 { Estil curt o nul, llevors ovades o bé oblongues 10.
- 10 { Flors grogues o blanques, silicua cilíndrica, linear, de valves conve-
 xes, llevors llises 48. **Sisymbrium.**
 { Flors blanques, silicua subtetràgona, de valves carenades pel nervi
 principal 11.
- 11 { Sèpals laterals gibosos a la base, pedicels filiformes, de 8-10 mm., si-
 licues primes \pm incurves, poc més llargues que'l pedicel, llevors
 llises, fulles caulinars oblongo-linears, tronc prim,
 49. **Stenophragma.**
 { Sèpals iguals, a la base, pedicels gruixuts, de 4-6 mm., silicues do-
 bles, quasi rectes, de 4-6 cm., llevors estriades longitudinalment,
 fulles caulinars ovato-cordiformes, tronc robust. . . 50. **Alliaria.**
- 12 { Valves de la silicua sense nervis, estigma enter 13.
 { Valves de la silicua amb un nervi y sense venes anastomosades. 14.
- 13 { Silicua lanceolada, estil filiforme, podosperm alat, arrel carnosa y es-
 camosa 55. **Dentaria.**
 { Silicua linear, estil cònic o quasi nul, podosperm filiforme o cònic,
 arrel rarament escamosa. 54. **Cardamine.**
- 14 { Estigma enter o subescotat. 15.
 { Estigma fès en 2 làmines 18.
- 15 { Silicua cilíndrica, aprimada a la base, flors grogues. 51. **Hugueninia.**
 { Silicua tetràgona 16.
- 16 { Silicua deprimida, flors blanques, rares vegades rosades o violacies,
 53. **Arabis.**
 { Silicua convexa, flors \pm grogues 17.
- 17 { Flors grogues, estil cilíndric, envà de la silicua prim, llevors \pm ala-
 des 46. **Erysimum.**
 { Flors albo-groguenques, estil curt o nul, envà esponjós, llevors oblon-
 gues 45. **Conringia.**
- 18 { Silicua deprimida o tetràgona: 19.
 { Silicua cilíndrica, linear 20.
- 19 { Silicua deprimida, làmines de l'estigma connivents, flors violades o
 vermelles. 43. **Matthiola.**
 { Silicua tetràgona, làmines de l'estigma divergents, flors grogues,
 44. **Cheiranthus.**

Crucíferes.

S. 1.ª - Siliculosos.

20	{	Silicua aprimada pels dos caps, làmines de l'estigma obtuses, fulles dentades	41. Hesperis.
		Silicua engruixida a la base, làmines de l'estigma agudes, fulles enteres o sinuoses.	42. Malcolmia.
21	{	Estigma fès en dos lòbuls connivents	22.
		Estigma enter o escotat	23.
22	{	Silicua de 15-20 mm., valves 3-nerves, estil ensiforme, gairebé tant llarg com la silicua, fulles lirato-pinnatifides.	35. Eruca.
		Silicua de 40-45 mm., valves 1-nerves, estil deprimit, molt més curt que la silicua, fulles enteres.	40. Moricandia.
23	{	Silicua subtetràgona, valves 1-nerves, estil deprimit, llevors llises, alguna vegada uniseriades, plantes de paratges àrits.	38. Diploaxis.
		Silicua cilíndrica, subdeprimida, valves sense nervis, estil cilíndric, llevors alveolades; plantes de paratges humits	52. Nasturtium.

Secció 2.ª - SILICULOSES.

1	{	Silícula articulada, article superior globulós, arrugat, 2 sèpals geperuts, flors grogues, fulles inferiors peciolades, lirades, les superiors sentades, dentades.	84. Rapistrum.
		Silícula no articulada	2.
2	{	Silícula dehiscent	3.
		Silícula indehiscent	21.
3	{	Silícula latisepta o d'envà tant ample com les valves	4.
		Silícula angustisepta o d'envà molt més estret que les valves	13.
4	{	Silícula de valves molt convexes, globulosa o elipsoidal	5.
		Silícula de valves quasi planes, ovada o elíptica.	12.
5	{	Valves de la silícula amb costelles o agullons; raïms opositifolis.	6.
		Valves de la silícula sense costelles ni agullons	7.
6	{	Valves amb 3 costelles setoses, estil cocleariforme, celdes 4-espermes, raïms de 10-30 flors	69. Carrichtera.
		Valves cobertes d'agullons, estil alesnat, celdes 1-espermes, raïms de 5-6 flors	70. Succovia.
7	{	Valves uninerves, filaments estaminals ni alats ni dentats	8.
		Valves sense nervis	10.
8	{	Silícula trasovoideo-piriforme, llevors oblongues, finament estriat-xagrinades, flors d'un grog pàlit	65. Camelina.
		Silícula globulosa, flors blanques	9.

FLORA DE CATALUNYA

Crucíferes.

S. 2.ª - Siliculosos.

- 9 { Els estams llargs geniculats, llevors nombroses, llises, anguloses, alades al àpex **63. Kerneria.**
 Estams tots drets, 2-6 llevors ovoides, tuberculoses, no alades, **62. Cochlearia.**
- 10 { Fulles sentades o pinnatisectes, plantes glabres, filaments estaminals ni alats ni dentats, flors grogues o blanques, llevors generalment nombroses a cada celda, 2-4 seriades. **61. Roripa.**
 Fulles enteres, plantes cubertes de pèls estrellats, filaments estaminals alats o dentats, 1-8 llevors a cada celda, 2 seriades **11.**
- 11 { Celdes 1-4 espermes, filaments estaminals generalment alats o dentats, flors grogues o blanques **57. Alyssum.**
 Celdes 6-8 espermes, solament els filaments dels 4 estams majors dentats, flors blanques. **58. Meniocus.**
- 12 { Sèpals no geperuts, pètals enters o bipartits, grogs o blancs, silícula petita, convexa, amb nervi dorsal, llevors ovades o elíptiques, àpteres **60. Draba.**
 Sèpals geperuts, pètals enters, violato-venosos, silícula gran, molt depressida, elíptica, sense nervi dorsal, llevors alades. **56. Lunaria.**
- 13 { Pètals desiguals, els dos exteriors més grans **14.**
 Pètals iguals **15.**
- 14 { Pètals molt desiguals, estams no apendiculats, estil filiforme, celdes 1-espermes, funicol penjant del sostre, fulles caulinars. **75. Iberis.**
 Pètals poc desiguals, estams amb una petita escama petaloide a la base, estil quasi nul, celdes 2-espermes, 1 funicol penjant y 1 altre lateral; fulles gairebé totes formant rosetó basilar . **76. Teesdalia.**
- 15 { Valves de la silícula no carenades, silícula cordiforme, funicol penjant del sostre, raïm corimbiforme, flors blanques . **82. Cardaria.**
 Valves de la silícula carenades **16.**
- 16 { Silícula triangular, funicols laterals, raïm fructífer llarg, flors blanques, a vegades apètales **79. Capsella.**
 Silícula orbicular o elíptica **17.**
- 17 { Celdes monospermes, funicol penjant, flors blanques o rosades, alguna vegada apètales **81. Lepidium.**
 Celdes di-, polispermes, funicols laterals **18.**
- 18 { Valves no alades, flors blanques, fulles pinnatífides. **80. Hutchinsia.**
 Valves amplement alades **19.**
- 19 { Silícula orbicular o bé oblonga, flors violetes o blanques. **20.**
 Silícula quasi didima, flors grogues. **21.**

- 20 { Els estams majors, alats y dentats, llevors ovoides, flors violades...
77. *Aethionema*.
Estams ni alats ni dentats, llevors ovoides, flors blanques...
78. *Thlaspi*.
- 21 { Silícula angustisepta, ± alada, de valves 1-espermes, flors grogues 22.
Silícula latisepta 24.
- 22 { Silícules cuneiformes, subalades, penjants, negroses a la maduresa,
estil nul, plantes glabres o pubescentes 72. *Isatis*.
Silícules orbiculars, quasi dídimes, dretes, groguenques a la maduresa,
estil filiforme, plantes erissades 23.
- 23 { 2 sèpals esperonats, pètals llargament unguiculats, els 4 estams ma-
jors apendiculats 73. *Iondraba*.
Sèpals no esperonats, pètals breument unguiculats, estams no apen-
diculats 74. *Biscutella*.
- 24 { Filaments dels 4 estams majors alats y denticulats o soldats de 2 en 2,
flors grogues. 25.
Filaments estaminals, ni alats ni denticulats, ni soldats 26.
- 25 { Filaments dels 4 estams majors alats y denticulats, silícula orbicular,
estil nul, flors grogues 59. *Clypeola*.
Filaments dels 4 estams majors soldats 2 a 2, silícula ovoideo-globosa,
estil lingüiforme, flors d'un grog obscur, venoses. 68. *Boleum*.
- 26 { Pètals blancs o nuls per abort. 27.
Pètals groguencs 28.
- 27 { Silícula ovoide, unilocular, pètals desiguals, fulles caulinars enteres,
amplexicaules, auriculades 67. *Calepina*.
Silícula reniforme, bilocular, pètals iguals, fulles caulinars pinnati-
partides, peciolades 83. *Senebiera*.
- 28 { Silícula globulosa, unilocular, no alada, sèpals drets, fulles caulinars
auriculades, plantes piloses. 66. *Neslia*.
Silícula subtriangular o subtetràgona, 2-3-4 locular 29.
- 29 { Silícula subtriangular, de 3 celdes, les dugues superiors colaterals y
estèrils, fulles caulinars amplexicaules, auriculades, planta glabra,
64. *Myagrum*.
Silícula subtetràgona, de 4 celdes, superposades per parells, fulles
caulinars sentades, no amplexicaules, plantes piloso-glanduloses...
71. *Bunias*.

Secció 1.ª - SILICUOSES

Genre 32. - RÁPHANUS L.

(Del grec ῥάφανος, el rave.)

Flors blanques, violades o groguenques, grans; sèpals laterals geperuts a la base, pètals llargament unguicolats; silicua indehiscent, esponjosa y continua o moniliforme y lomentacia, amb bec llarg y cònic; llevors globuloses, fulles inferiors *lirades*, plantes erissades.

- I } Silicua oblongo-cònica, bilocular a la primera edat, inflato-esponjosa, sense estrangulacions ni articulacions transversals, flors blanques o violades, **110. R. sativus.**
 } Silicua moniliforme, primitivament unilocular y a la maturitat lomentacia; flors blanques o groguenques **111. R. raphanistrum.**

Raphanus sativus.

110. = R. sativus L.

(rave que se sembra o cultiva, al revés del silvestris.)

Sinonimia. — *Cast.* rábano; *fr.* rave y raifort (chou)rave, (chou)navet (cf. betterave); *it.* rafano; *port.* rabão; *angl.* radish (del llatí, radix); *al.* die Rübe (llat. rapa : brassica rapa); das Radies (fr. radis); der Rettich, Rettig (del llat. rádíc-em (: rádix) el rave (1).

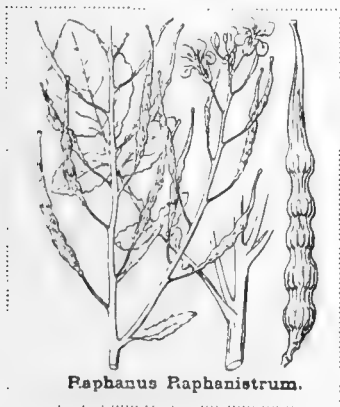
Arrel *carnosa, inflada*, tronc de 6-10 dm. dret, fistulós y ramificat, fulles inferiors lanceolades, dentades o inciso-dentades; flors blanques o violades, amb venes d'un violeta fosc, *silicues inflades y esponjoses*, insensiblement atenuades en bec, *sense estrangulacions ni divisions en articles transversals* a la maturitat.

— α. RADICULA DC. — Arrel petita, globoso-deprimida o bé oblonga, blanca o vermellova, picant.

— β. OLEÍFERA DC. — Arrel llarga, prima, blanca o vermellova, ± picant.

— γ. NIGER DC. — Arrel grossa, carnosa, oblongo-globulosa o allargada, negrosa, molt picant.

Geografia. — Cultivat y subespontani en molts indrets. — Primavera.

Raphanus Raphanistrum.

111. = R. raphanistrum L. — R. silvester Lamk.

(com rapistrum, el nap silvestre, está format raphanistrum.)

(1) Es curiós el manlleu d'aquests noms alemanys; der Kohl (caulis); der Kürbisz (cucurbita), die Pflanze (planta), tots emmanllevats al llatí. L'anglès *radish* es una manlleuta més moderna del francès *radis*.

Crucíferes.

G. 32. - Ráphanus.

Arrel *prima y dura*, tronc de 2-6 dm., dret, ramificat, fulles superiors ovades o lanceolades, flors blanques o groguenques, amb venes grogues o violades, *silicues primes més llargues que'ls pedicels, amb articles nombrosos y ben marcats, el terminal 3-4 vegades més curt que'l bec.*

Subsp. R. LANDRA Moretti. — *Silicues gruixudes, més curtes que'ls pedicels, amb articles poc nombrosos y poc marcats, a vegades reduïts a un; l'últim 1-3 vegades més curt que'l bec.*

Geografia. — El tipus, comú als sembrats y demés cultius del litoral, Vallès y Bages. = Vich (Masf.). Al litoral y rarament al Vallès la subv. ALBA F. Gér., de pètals blancs amb venes violades.

La subs. R. LANDRA Moretti, al Pla del Llobregat. = Priorat (Csta.); litoral, cap a Cadaqués (Trem. I); Roses, Castelló, cap a Sant Joan ses Closes; platges de Torruella, Pals y Bagur (Vay.); Port-Vendres (Bub.). — Abril-Juny.

Genre 33. — **CAKILE L.** [Adans. apud Coste; Gaertn. ap. Hooker]

[De l'àrabe (Arc.; Hook.) *qâqoullâ*, paraula de que fa us Serapio.]

Flors blanques o lilacines, bastant grans, sèpals drets, els laterals geperuts a la base, raïm fructífer llarg, clar, pedicels curts, gruixuts, ascendents, silicua indehiscent, biarticulada, article superior tetràgon, amb dos caires aguts, caduc, l'inferior obcònic, amb dugues dents laterals y bicornut al àpex, persistent, monosperms tots dos, llevors oblongues, penjants al article inferior y dretes al superior; plantes glabres, tronc de 1-3 dm., flexuós, ramificat desde la base, fulles carnosos.

112. — **C. maritima Scop.** — **Bunias Cakile L.**

(*per viure en els arenals maritims.*)

Sinonimia. — *Cast.* oruga marítima (eruca marítima vel nasturtium marit.); *fr.* caquillier; caquille (nom aràbic); roquette de mer; *it.* baccheroni, ravastrelli; *angl.* sea-rocket.

Geografia. — Arenals de tota la costa. — Primavera.-Estiu.

Es planta acre, excitant, antiscorbútica; estomàquica; en desús. Anguillara diu que es un poderós catàrtic.

Genre 34. - SINAPIS L.

[Grec σίναπι y νάπυ, *mostassa*. Aquesta paraula, y la *fr.* moutarde, (*angl.* mustard) son modernisacions de *mustum ardens*, per raó de que un dels ingredients de la mostassa francesa que se serveix a taula es el most del ví novell.]

Flors grogues, sèpals iguals, pètals llargament unguicolats, silicua cilíndrica o sub-tetràgona, de valves 3-nerves, dehiscent, estil cònic o ensiforme, llevors uniseriades, globuloses, alveolades, de sabor picant, fulles inferiors lirades, o pinnatifides, les superiors no amplexo-auriculades; plantes piloses o pubescents.

1	}	Bec de la silicua ensiforme, amb nervis aproximats al centre de les cares, més llarg que la silicua erissada, freqüentment seminifera a la base, fulles totes peciolato-lirades	113. <i>S. alba</i> .
		Bec de la silicua cònic, amb els nervis equidistants, més curt que la silicua generalment glabra	2.
2	}	Estil caduc, sèpals tot lo més tan llargs com el pedicel, fulles superiors sentades, plantes anuals.	114. <i>S. arvensis</i> .
		Estil persistent, seminifer, sèpals un poc més llargs que'l pedicel, fulles totes peciolades, plantes bienals o perennes.	115. <i>S. Cheiranthus</i> .

113. - *S. alba* L. (Hooker). *Brassica alba* Boiss.

(del llatí *albus*, blanc; *pel color clar de la llevor*.)

Sinonimia.—*It.* ruchettone, senapa bianca; *ang.* white Mustard; *al.* weisser Senf.

Anual, piloso-erissada, tronc de 3-8 dm., dret, ramificat, fulles totes peciolades, *lirato-pinnatipartides*, amb els lòbuls sinuato-dentats, *pedicels fructífers tan llargs com les valves, molt oberts, silicues curtes, oblongues, oligospermes, erissades de pels blancs, valves amb 3 nervis sortits, bec ensiforme, més llarg que la silicua, ordinariament*

seminifera a la base, llevors grogues, finament alveolades.

Geografia.—Terres de cultiu; Tarrassa, a n'algún hort, probablement accidental. = Poc cultivada y quasi espontània (Csta.); roques de Castellfullit d'Olot (Vay).—Abril-Maig.

Sinapis arvensis.

114. — *S. arvensis* L. — *Brassica Sinapis* Boiss. — *B. Sinapis* Visiani.

(*que's trova als camps.*)

Annual, piloso-erissada, tronc de 3-8 dm., dret, ramificat, fulles inferiors lirades, les superiors sentades, ovades o be oblongues, sinuato-dentades, pedicels fructífers gruixuts, molt més curts que les silicles erecto-obertes; sèpals tan llargs com el pedicel o més curts, oberts, pètals d'un groc fosc, silicles glabres o erissades, valves de 3 nervis prominents o de 5, dos d'ells poc sortits; bec cònic, més curt que la silicua, llevors pardes, finament alveolades.

β *VILLOSA* Mérat. — Silicles erecto-aplicades, erissades de pels reflexes.

Geografia. — Comú a les hortes y camps: lítoral y Vallés; Pla del Llobregat y de Vich (Masf. I); a l'Empordá, Castelló (Vay.); Castanesa (Compñ. I).

La β *VILLOSA* Mérat, a Ribas, per les vores de la carretera. — Juliol-Setembre.

Sinapis Cheiranthus.

115. — *S. Cheiranthus* Koch. — *Brassica Cheiranthus* Vill.

(*per una certa semblansa amb el violer groc*)

Perenne o bienal, troncs de 2-6 dm., ramificats, ± foliosos y erissats, fulles totes peciolades, pinnato-partides, les radicals en rosetó, amb els lòbuls ovats y sinuato-festonats, flors grogues, grans; sèpals un poc més llargs qu'el pedicel, drets, connivents, erissats al àpex, que a la fi pren en un color lívit; silicles glabres, obertes, ascendents o penjants, bec cònic persistent, seminífer, 4-5 vegades més curt que la silicua; llevors negres, alveolades; planta polimorfa.

Geografia. — Roques y llocs pedregosos de les montanyes: Montseny, a les roques de Puigsacarbassa; Nuria; la Molina. = Montserrat (Csta.); Monàs, Molló, Tragurà, la Toza (Vay.); Pir. centrals (Compñ. I); a la Vall d'Aràn, Arties, Canejan (Llenas I), Port de Benasque (Zett.). — Juliol.

N. B. — Encara que havem trovat a Tarrassa la *SINAPIS HISPIDA* Schonsb., la considerem accidental.

La *S. nigra* L. = *Brassica nigra* Koch, es la que s'adapta més com a condiment; encare se barreja amb llevors de la *ALBA* y de la *ARVENSI*s y fins ab les de *Brassicac* y *Raphani* genera. Pera la preparació dels *sinapismes* serveix la *NIGRA*. Irrita la boca y les glàndules salivals del bestiar que la punteja; un cop ha bullit se pot ben menjar com qui menja cols. La mostassa blanca (*herbe au beurre* dels francesos) no es tant irritant, pero té les mateixes propietats, un xic atenuades. (1)

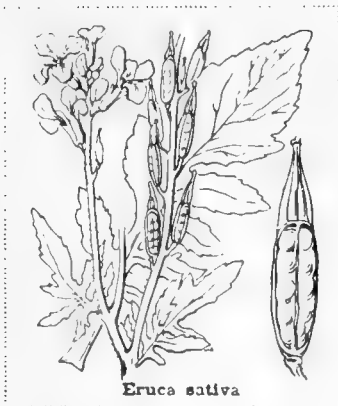
(1) Del nom greco-llatí sinapi(s) ne ve l'alem. 'Senf'; it. senape; esp. (a) xenab(i) e (ant. ortografia) angl. senep = ár. cináb (mostassa) = grec. *senabre* (Senfstrauch ap. Vogel Dicc.) cat.; sinapisme com a cataplasma (v. *sinapiço*); en grec modern: λα(μ)ψάνα; portastrum; al. wilder Senf; sénevé fr., que també es el *ΡΑΠΗ. ΡΑΦΗΝΙΣΤΡΟΝ*; (angl. cadlock, callock); a les Balears ravenissa groga; lapsana (al. Ackersenf; sinapi (Diosc.) Athenienses *napy* appellaverunt *νάπυ* (Theophr.), *saurion σαύριον* (Plin.); alii thapsi appellant. La llevor de la mostassa com a molt petita que es, serveix de nom de comparació: non decedit e manu ejus semen sinapi unum (avarus est) y en fr. ne vault pas un grain de moutarde.

Genre 35. - ERUCA DC.

(Lo meteix que ERUCAGO y ERUCASTRUM, del verb llatí *urere*, cremar, pel gust de les llevors. Altres tenen a la paraula *eruca* (que també vol dir *oruga*) per obscura. Segons S. Isidoro de Sevilla, *eruca* seria una alteració de *urica*, de *uro*. Els italians n'han fet *ruchetta*, els francesos *roquette*, y els anglesos *rocket*.)

Flors blanques, grogues o violàcies, sèpals laterals una miqueta geperuts a la base, silicua dehiscent, curta, oblonga, subcilíndrica, valves 3-nerves, amb els nervis marginals quasi confosos amb el mateix marge y semblant 1-nerves, estil ensiforme, gairebé tan llarg com les valves, llevors biseriades, penjants, subglobuloses, llises; fulles peciolades, lirato-pinnati-partides.

I	{	Calze caduc, pubescent, comunament blavenc, més llarg que'l pedicel, fulles lirato-pinnati-partides.	116. E. sativa.
		Calze persistent, pilós, cilíndric y a la maturitat vesiculós, tan llarg com el pedicel, fulles pinnatifides.	117. E. Vesicaria.

116. - **E. sativa** Lamk.

(que se sembra, sens dupte involuntariament amb altres llevors.)

Sinonimia. —Ruca; cast. oruga; fr. roquette; it. rucola, ruchetta.

Tronc de 2-5 dm, glabre o ± hispit, fulles un poc gruixudes lirato-partides, segments fiso-dentats, el terminal mes gran, ovat, sèpals connivents, pubescents y generalment blavencs, més llargs que'l pedicel, pètals grans, blancs o grogs amb venes violades, pedicels fructífers drets, silícues glabres o híspides, bec generalment més curt que les

valves, llevors comprimides, híspides; planta polimorfa.

Geografia. —Terres cultivades o incultes, àrides; voltants de Lleyda, cap a Aragó y Baga-lguer, estenen-se per la Segarra y baixant fins a la Puda de Montserrat y al Vallès; Badalona. = Falset, la Mola (Csta.). —Abril-Septembre.

Les fulles de la *E. sativa* son excitants y's mengen com enciam y condiment. També se li atribueixen propietats diurètiques y antiscorbútiques, y fins afrodisiaques si havem de creure al vers: *excitat ad venerem tardos ERUCA maritos*. Es la *herba mentiosa*; xaramago (o jaramago), la oruga, (ant. eruga).

Eruca vesicaria.

117. - *E. Vesicaria* Cav. (1)

(del llatí *vesicarius*, de *vesica*, la bufeta; per la forma del calze fructífer.)

Tronc de 3-5 dm., hispit, ramificat, fulles pinnatifides, \pm erissades, calze pilós, cilíndric a la floració, hispit y *vesiculós* a la maturitat del fruit, y tan llarg com el pedicel, pètals el doble llargs qu'el calze, blancs, grogs o blavencs, però sempre amb venes purpuries; silicues elíptiques o be oblongues \pm hispides, bec tan llarg com les valves.

Geografia. — Alguna vegada a Tarrassa, sens dubte importada amb els blats. — Abundant als camps y muralles de la part baixa de l'Aragó, internantse a Catalunya (Losc. y Pardo). — Març-Juny.

(1) *Vesicaria*, amb majúscula, per aposició; el genre *Vesicaria* es una altra crucífera.

Genre 36. - BRÁSSICA L.

(Ha sigut molt discutida la etimologia d'aquesta paraula. S'ha dit si ve del celta *bresic* que significa *col*; l'origen en veritat es incert, tot lo més que's pot fer es assenyalar la forma grega βράσκη interpretat κράμβη, qu'es la col.)

Flors grogues o blanquinoses, sèpals iguals a la base, pètals enters, silicua dehiscent, linear-cilíndrica o subtetràgona, valves amb nervi sortit y venes anastomosades, estil cònic, llevors uniseriades, penjants, globuloses, ± alveolades, fulles variables, plantes ± glauques.

- 1 { Silicua sense bec o amb bec cònic y sense llevor a la base (asperm) . . . 2.
- 1 { Silicua amb bec cònic, monosperm, 3-4 vegades més curt que les valves. . . 5.
- 2 { Silicua gibosa, llevors pardes, fulles inferiors lirato-pinnatipartides . . . 3.
- 2 { Silicua no gibosa 4.
- 3 { Silicua dreta sobre'l pedicel, llevors llises, fulles radicals virido-erissades, 118. B. Rapa.
- 3 { Silicua que forma àngul recte amb el pedicel, llevors finament puntejades, fulles totes glauco-glabres. 119. B. Napus.
- 4 { Raïm fructífer molt fornit, sèpals oberts, més llargs que'l pedicel, silicues curtes y aplicades al eix, subtetràgones, bec 4-5 vegades més curt que les valves, llevors negres, alveolades, fulles totes peciolades. 120. B. nigra.
- 4 { Raïm fructífer clar, sèpals drets, a lo més tan llargs com el pedicel, silicua ascendent, llarga (4-7 cm.), cilindroïdea, bec 8-10 vegades més curt que les valves, fulles inferiors peciolades 121. B. oleracea.
- 5 { Flors blanques, silicua estriada, de 3-4 cm., fulles inferiors pinnatífido-runcinades, hispides, base del tronc hispit. 122. B. laevigata.
- 5 { Flors d'un groc pàlit, silicua nuosa, de 2-3 cm., fulles inferiors lirades, glabres, tronc glabre. 123. B. fruticulosa.

118. - Br. Rapa L.—Br. asperifolia Lamk. (Rapa, com rapum, significa el nap, en llatí; asper, aspera, asperum; aspre; desigual, que no està llis o plà.)

Herbacia, fulles radicals verdes, ciliato-erissades, peciolades, lirato-pinnatipartides, les superiors sentades, cordato-amplexicaules, flors d'un groc daurat, grans, agrupades a la floració, sèpals oberts, estams laterals ascendents, silicua dreta sobre'l pedicel, llevors llises.

— α CAMPESTRIS Koch. — Arrel prima, vertical.

Geografia.—Cultivada y subespontania aprop de les terres de conreu. La α CAMPESTRIS Koch no es pas rara al Vallés, y segons Foucoud (ex Rouy) abunda com una mala herba als cultius y valls dels baixos y alts Pirineus. — Abril-Juny.

119. - Br. Napus L.

(*napus de Columela, es el nap també, y aquí en aposició amb Brassica; com si diguessim napicol.*)

Herbacia, fulles totes *glauques* y *glabres*, les radicals y inferiors peciolades, lirato-pinnatipartides, les superiors sentades, cordato-amplexicaules, flors d'un grog daurat, grans, *clares, adhuc a la floració*, sèpals oberts, estams laterals ascendent, silícues que formen àngul recte amb el pedúncol, *llevors* finament *alveolades*.

— α OLEIFERA DC. — Arrel prima y vertical.

— β RAPIFERA Metzg. — β ESCULENTA DC. — Arrel carnosa, comestible.

Geografia. — Cultivats y subespontanis els tipus y les varietats. — Abril-Maig.

120. - Br. nigra Koch. — Sinapis nigra L.

(*del llatí niger, nigra, negre; pel color de les llevors, mostassa negra qu'es la medicinal.*)

Annual, tronc de 1-10 dm., dret, ramificat y \pm piloso-erissat a la base, fulles totes peciolades, les inferiors lirades, amb el segment terminal molt gran, obtus y \pm lobulat, les superiors lanceolades, enteres o dentades, *raim fructífer molt fornit*, flors grogues, sèpals oberts, més llargs que'l pedicel, silícues *curtes, aplicades al eix, subtetràgonas, carenades*, bec cònic, 4-5 vegades més curt que les valves, *llevors negres, alveolades*.

Geografia. — Cultivada y espontania : Sant Joan les Fonts, Creixenturi, Ciuret (Vay.); Sant Pere Pescador (Llen.l). — Abril-Juliol.

121. - Br. oleracea L.

(*oleraceus, paraula de Plini, vol dir lleguminós; de olus, la hortalissa o verdura; y també la col.*)

Tronc de 1 m. d'altura, *sublleyós* a la base, dret, llis y ramificat, fulles glauques, un poc carnosos, les inferiors peciolades, lirades, les superiors ovato-oblongues, *semiamplexicaules*, però no *auriculades*, flors grogues y rars vegades blanques, sèpals *drets, connivents*, més curts qu'el pedicel, *silícula ascendent*, llarga de 4-7 cm., cilindròide, bec 8-10 vegades *més curt* que les valves, llevors *pardes, llises*.

Subsp. BR. ROBERTIANA J. Gay. - Tronc *sublleyós*, la major part de fulles caulinars mitjes peciolades, flors d'un grog pàlit, *silícues obertes, llevors negres, puntejades*.

Crucíferes.

G. 36. - Bràssica.

Geografia. — Cultivat y semiespontani, el tipus amb les següents varietats: ACEPHALA (col verda), CRISPA (col arrissada), CAPITATA (col de capdell), BOTRYS (broquil), CAULIFLORA (coliflor); de Brusseles, subvar. de la CAPITATA y altres (Csta.). — Estiu.

La BR. ROBERTIANA J. Gay, a Cadaqués, en les roques calices del Cap Norfeo y penyes de la Sabolla (Trem.!, Vay.!), freqüent a les roques ombrívoles de Torruella de Montgrí, aprop de Sta. Catarina (Vay.); la Sellera, cingles de St. Roch y Petja de Sant Martí (Cod.!). = Entre Colliure y Banyuls (Gaut.). — Maig.

Bràssica laevigata.

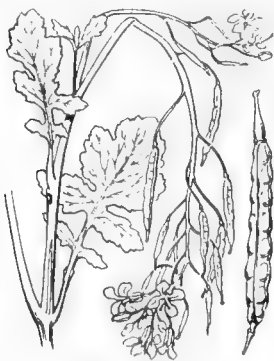
122. - Br. laevigata Lap.

(del llatí levigare, allisar, pulir; pel tronc llis y glabre.)

Anual, tronc de 2-4 dm., dret, rodó, glauc, molt glabre y poc ramificat; fulles radicals en rosetó, breument peciolades, pinnatifido-runcinades, compostes de 7-8 parells de segments punxaguts, pestanyosos, amb el raquis setoso-hispit, fulles caulinar escasses, enteres, linears, sentades y glabres; sèpals connivents, glabres, pètals blancs, amb venes pardes, siliques estriades, de 3-4 cm., bec 4 vegades més curt que les valves, monosperm; llevors globoses, pardes.

Geografia. — Montserrat (Csta.). — Abril.

N. B. — Deurà esser molt rara puig que ni'l P. Marcet ens l'ha remesa ni l'havem trobada allí en les moltes excursions nostres, ni cap més botànic l'ha citada.

Brassica fruticulosa.

123. - Br. fruticulosa Cyr.

(forma diminutiva del llatí fruticosus, de frutex, arbust.)

Bienal o perenne, tronc de 2-4 dm., dur, subllenyós y una mica hispít a la base, ramificat y quasi nu, glabre a la part superior, fulles glaucescents, les inferiors peciolades, lirades, de segments obtusos, el terminal molt gran, un poc setoses, les superiors sentades, linears, enteres, sèpals drets y un poc oberts, pètals d'un grog pàlit, siliques nuoses, de 2-3 cm., bec 4 vegades més curt que les valves, generalment monosperm, llevors pardes, globuloses y finament alveolades.

Var. RUBECULA Csta. — Planta de color vermellós, anual, no subllenyosa a la base, fulles poques y més petites, cubertes de pels petits y bulbosos, a la base, les vores dels sèpals y venes dels pètals, vermelles.

Geografia. — Comuníssima als olivars, vinyes y vores de camins de Roses y Cadaqués; Blanes, Lloret y Tossa. = Vallvidrera (Masf.), Tibidabo (Sen.), Mataró (Ferr.!).

La VAR. RUBECULA Csta, als camps de Lloret (Trem.!, Compñ.!), Sant Feliu de Guixols, Llansà, la Selva, etc. (Bub. sub BR. TOURNEFORTII Gouan).

PUBLICACIONS DE L'«INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS»

SECCIÓ DE CIENCIES

Arxius de l'Institut de Ciències. Monografies, Ressenya, Bibliografia.

- Fascicle I. 4 ptes.
- Fascicle II. 4 ptes.
- Fascicle III. *En prempsa.*

Flora de Catalunya. Enumeració, Descripció, Geografia, Iconografia, per JOAN CADEVALL Y ANGEL SALLENT.

- Fascicle I (pàgines 1 a 96). 5 ptes.

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans. Grans volums de més de 500 pàgines, profundament il·lustrats.

- Anuari MCMVII, de 540 pàgines, molts grabats y una tricromia 30 ptes.
- » MCMVIII, de 650 » 270 » y 7 làmines apart. 30 »
- » MCMIX-X de 792 » 300 » y 6 » » 30 »

Les Pintures Murals Catalanes. Se publica en fascicles monogràfics, gran foli, ab il·lustracions y làmines soltes en tricromia.

- Fascicle I. Pedret. 10 ptes.
- » II. Sant Martí de Fonollar, San Miquel de la Sèu. 10 »
- » III. Tahull y Bohí, Santa Maria d'Aneu, Sant Pere del Burgal. 10 »

Les Monedes Catalanes. Estudi y descripció de les monedes carolingies, comtals, senyorials, reials y locals propries de Catalunya, per JOAQUIM BOTET Y SISÓ. Obra completa en tres volums.

- Volum I. 10 ptes.
- » II. 12 »
- » III y darrer. 20 »

Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eval, publicats per A. RUBIÓ Y LLUCH. Obra completa en dos volums.

- Volum I, contenint més 500 documents. 16 ptes.

L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. PUIG Y CADAFALCH, A. DE FALGUERA y J. GODAY. Obra completa en tres volums.

- Volum I. Precedents : l'Arquitectura romana, l'Arquitectura cristiana prerromànica. 20 ptes.
- » II. Desde'l segle ix a les derrerries del segle xi. 25 »

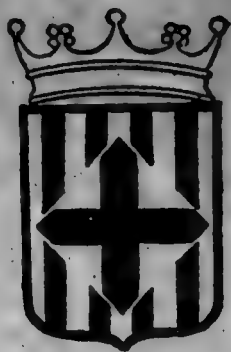
Les Obres d'Auzias March. Edició crítica en vista de tots els manuscrits y totes les edicions, per AMADEU PAGÉS. Obra completa en tres volums.

- Volum I: Introducció. Text de les poesies I-LXXIV. 12 ptes.

SECCIÓ FILOLÒGICA

Himnes Homeric. Traducció en vers de Joan Maragall i text grec amb la traducció literal de P. Bosch Gimpera.

- Un vol. 5 ptes.

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE CIENCIES
FLORA DE CATALUNYA

PER

JOAN CADEVALL

Professor a l'Escola Industrial de Terrassa

AB LA COLABORACIÓ DE

ANGEL SALLENT

Corresponent de la R. Academia Espanyola

VOL. II. FASCICLE II
PÀGINES 97-192

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
PALAU DE LA DIPUTACIÓ · BARCELONA

INSTITUT
D'ESTUDIS
CATALANS

PALAU DE LA
DIPUTACIÓ
BARCELONA

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE CIÈNCIES

Arxius de l'Institut de Ciències.

Any I. — Volum	I.	4 ptes.
»	II.	4 »
»	III.	4 »
» II.	I.	4 »
»	II.	4 »
»	III.	4 »
» III.	I.	4 »
»	II.	4 »
»	III.	4 »
» IV. — Fascicle	I.	2 »
»	II.	2 »
»	III.	2 »
»	IV.	2 »
»	V.	2 »
»	VI.	2 »
»	VII.	2 »

Flora de Catalunya, per J. CADEVALL i A. SALLENY.

Volum I. Fascicles I, II, III, IV, V.	Cada un	5 ptes.
» II.	I.	5 »
» II.	II.	5 »

Treballs de la Societat de Biologia, publicats sota la direcció de A. PI SUNER.

Volum I, 1913.	10 ptes.
» II, 1914.	10 »
» III, 1915.	10 »
» IV, 1916.	10 »
» V, 1917.	En premsa.

Fauna de Catalunya, dirigida per JOSEP M.ª BOFILL i PICHOT.

Malacologia. Fascicle I, per M. CULI.	5 ptes.
» II, » »	5 »
» III, » »	1 »
Entomologia. DIPTERS.	Fascicle I, per J. ARIAS ENCOBET.. 5 ptes.
» COLLEOPTERS. G. Carabus.	» I, » A. CODINA En premsa.

Treballs de l'Institució Catalana d'Història Natural.

Volum I, 1915.	10 ptes.
» II, 1916 (en preparació).	

Treballs de l'Estació Aerològica de Barcelona, per E. FONTSERÉ.

Volum I, 1914.	4 ptes.
» II, 1915.	En premsa

Col·lecció de cursos de Física i Matemàtica, dirigida per E. TERRADAS.

Volum I. Els elements discrets de la matèria i de la radiació.—Conferències per E. TERRADAS, recollides per J. PÓLIT.	3 ptes.
Volum II. Teoria de la Representació Conforme. — Conferències per J. REY PASTOR, redactades per E. TERRADAS	3 ptes.

Biblioteca Filosòfica, dirigida per EUGENI D'ORS.

Volum I, VIVES A ANGLATERRA, per FOSTER WATSON.	En premsa
» II, LA NATURA I L'HISTÒRIA, per PEDRO DORADO MONTERO.	»

Gènere 179. — **TRIFOLIUM L.**

(llatí *trifolium*, *ap. Plin.*; corresponent al grec τριφυλλον; pels tres foliols de les fulles).

Flors purpurines, blanques o grogues, en capítols, calze tubulós o acampanat, freqüentment bilabiat; corol·la en general marcescent, pètals soldats per les ungles entre sí i amb els estams o l'estandard, ales més llargues que la carena obtusa; estams diadelfes, amb els filaments un poc insensiblement engroixuts a l'àpex; estil filiforme, estigma capitat, llegum ovoide o bé oblonga, molt petita, inclosa, generalment indehiscent, 1-2-sperma, rarament oligosperma; plantes herbàcies, de fulles trifoliolades, de foliols enters o denticulats, estípules peciolars.

1	{	Flors grogues, llegum ostensiblement estipitada	2.
		Flors vermelles, rosades o blanques; llegum sentada o breument estipitada	8.
2	{	Fulles superiors, almenys les florals, oposades; foliols sentats, flors que es tornen brunes, lacínies calicinals \pm pestanyoses	3.
		Fulles superiors alternes, plantes anuals, lacínies calicinals glabres.	4.
3	{	Plantes perennes, de rizoma groixudet, foliols subrombals, flors d'un bru clar després de la floració, capítols subglobulosos, pedicels iguals al tub del calze, estil igual a la meitat de la llegum 679. T. badium.	
		Plantes anuals, d'arrel prima, foliols oblongs, flors d'un bru negrós després de la floració, capítols oblongs, pedicels molt més curts que el tub del calze, estil igual a la quarta part de la llegum, 680. T. spadiceum	
4	{	Foliols oblongs o bé ovato-oblongs, estil igual o apenes més curt que la llegum	5.
		Foliols trasovato-cuneiformes, estil 4-6 vegades més curt que la llegum	6.
5	{	Flors d'un groc daurat, capítols ovoides, peduncles rectes, robustos, tan llargs com les fulles; estandard fortament estriat, estípules lanceolades, no dilatades a la base 681. T. aureum	
		Flors d'un groc fosc, capítols hemisfèrics, peduncles ascendents, subfiliformes, molt més llargs que les fulles; estandard poc estriat, estípules ovades, dilatades a la base 682. T. patens.	
6	{	Flors d'un groc viu, capítols ovoides, compactes, de 15-40 flors; estandard fortament estriat, pla, bastant encorbat a l'àpex; troncs i peduncles bastant robustos 683. T. campestre.	
		Flors d'un groc clar, capítols globulosos, clars, de 2-15 flors; estandard llis, carenat, a la fi un poc encorbat a l'àpex; troncs i peduncles filiformes o capil·lars	7.

- 7 { Peduncles filiformes, rectes, més llargs que la fulla; capítols poc espessos, de 6-15 flors; estípules ovato-agudes, dilatades, arrodonides a la base; tronc prim **684. T. minus.**
- 7 { Peduncles capil·lars, flexuosos, tant o més llargs que la fulla; capítols molt petits, clars, de 2-6 flors; estípules oblongo-agudes, ni dilatades ni arrodonides a la base; tronc filiforme **685. T. micranthum.**
- 8 { Calze vesiculós després de la floració, capítols bracteolats **9.**
- 8 { Calze no vesiculós després de la floració **13.**
- 9 { Capítols peluts, calze bilabiat, de 10 nervis; pètals no escariosos, llegum sense bec, 1-sperma **10.**
- 9 { Capítols glabres, calze no bilabiat, de 20 nervis; pètals escariosos, llegum bequeruda, 2-4-sperma **12.**
- 10 { Plantes perennes, radicants; pecíols i peduncles peluts, bractèoles grans, formant un involucre multipartit; llavi superior en forma de casc, acabat en 2 dents ben visibles i no divergents, **686. T. fragiferum.**
- 10 { Plantes anuals, no radicants; pecíols i peduncles glabres, bractèoles molt petites, truncades, formant un involucre molt curt **11.**
- 11 { Tronc ajagut, peduncles més curts que la fulla, capítols cotonosos, llavi superior del calze globulós, acabat en 2 dents curtes, ocultes pel toment; corol·la torta o semiresupinada **687. T. tomentosum.**
- 11 { Tronc ascendent, peduncles de longitud variable, capítols peluts, llavi superior del calze ovoide-cònic, membranoso-reticulat, acabat en 2 dents llargues, divergents; corol·la resupinada **688. T. resupinatum.**
- 12 { Calze fructífer, ovoide, profundament fès a la base de les 2 lacínies superiors; llim de l'estandard una veg. més curt que l'ungla, foliols tots ovato-cuneiformes, flors vermelloses . **689. T. spumosum.**
- 12 { Calze fructífer, turbinat, no fès a la base de les 2 lacínies superiors; llim de l'estandard una veg. més llarg que l'ungla, foliols inferiors trasovats, els superiors lanceolats; flors purpurines, **690. T. vesiculosum.**
- 13 { Calze glabre, com tota la planta; flors bracteolades **14.**
- 13 { Calze pelut, de dents pestanyoses; flors quasi sempre no bracteolades. **24.**
- 14 { Plantes perennes, de rizoma groixut **15.**
- 14 { Plantes anuals, d'arrel prima **19.**
- 15 { Rizoma llenyós, foliols lanceolato-linears, flors grans, purpurines, en capítols clars, sobre peduncles radicals; llegum trasovoide, contreta al mig **691. T. alpinum.**
- 15 { Rizoma no llenyós, foliols ovats o trasovats, flors mitjanes, rosades o blanquinoses, en capítols espessos **16.**

FLORA DE CATALUNYA

Lleguminoses

G. 179.-Trifolium.

- 16 { Peduncles axil·lars quasi a tota la longitud del tronc, rizoma simple, curt; tronc prostrato-ascendent, folíols trasovato-lanceolats, estandard una veg. més llarg que el calze, llegum exserta, estipitada, **692. T. élegans.**
- 16 { Peduncles axil·lars limitats a la base del tronc, rizoma ramificat, *cumdidor* **17.**
- 17 { Tronc prostrato-radicant, folíols amples, dèbilment nerviats; estípules brusquement alenades, flors albo-rosades, a la fi reflexes; capítols grossets, llegum bonyeguda **693. T. repens.**
- 17 { Tronc prostrato-ascendent, no radican; folíols petits, fortament nerviats; estípules insensiblement acuminades, capítols petits, llegum no bonyeguda **18.**
- 18 { Peduncles caulinars, flors reflexes, pedicels més llargs que les dents del calze, les superiors més llargues que el tub; estandard 3 veg. més llarg que el calze **694. T. pallescens.**
- 18 { Peduncles radicals, flors dretes, pedicels més curts que les dents del calze, les superiors més curtes que el tub; estandard 1 veg. més llarg que el calze **695. T. Thalii.**
- 19 { Folíols oblongs o lanceolato-linears, fortament nerviats, denticulato-glandulosos; estípules amplament ovades, obtuses; flors rosades en capítols globulosos **696. T. laevigatum.**
- 19 { Folíols trasovato-cuneïformes, denticulats, no glandulosos; estípules acuminades o aristades, flors blanques o rosades en capítols globulosos **20.**
- 20 { Peduncles llargs, tan o més que la fulla; corol·la grandeta, 1-2 veg. més llarga que el calze; llegum exserta, bonyeguda, fistonada al marge inferior; folíols freqüentment tacats de negre, **697. T. nigrescens.**
- 20 { Peduncles nuls o més curts que les fulles, corol·la molt petita, més curta que el calze o poc més llarga; llegum inclosa **21.**
- 21 { Capítols \pm pedunculats, lacinies calicinales desiguals **22.**
- 21 { Capítols sentats, lacinies calicinales quasi iguals **23.**
- 22 { Peduncles axil·lars groixuts, rígids, els inferiors iguals a les fulles; flors no reflexes, capítols espessos, lacinies calicinales molt desiguals, estandard no escotat, igual al tub del calze, **698. T. parviflorum.**
- 22 { Peduncles axil·lars prims, flexuosos, tots molt més curts que les fulles; flors a la fi reflexes, capítols clarets, lacinies calicinales poc desiguals, estandard escotat igual al tub del calze o un poc més llarg, **699. T. cernuum.**

- 23 { Flors rosades, capítols globulosos, multiflors, disposats per tota la llargada del tronc; lacínies del calze ovato-aristades, estandard més llarg que els sèpals, fulles superiors oposades. **700. T. glomeratum.**
 { Flors blanques, capítols ovoides, pauciflors, agrupats a la base dels troncs; lacínies del calze lanceolato-acuminades, estandard més curt que els sèpals, fulles totes alternes . . . **701. T. suffocatum.**
- 24 { Plantes perennes, de rizoma llenyós o *cundidor* **25.**
 { Plantes anuals, d'arrel prima **29.**
- 25 { Flors blanques o groguenques, lacínies calicinales lanceolato-acuminades **26.**
 { Flors purpurines, lacínies calicinales linear-setàcies **27.**
- 26 { Flors blanques, a la fi reflexes; capítols ovoides, pedunculats; lacínies calicinales quasi iguals, la inferior igual al tub; fulles totes alternes, folíols glabres per sobre **702. T. montanum.**
 { Flors àlbido-groguenques, dretes; capítols globulosos, sentats o subsessils; lacínies calicinales molt desiguals, la inferior més llarga que el tub; fulles superiors oposades, folíols peluts per les 2 cares, **703. T. ochroleucum.**
- 27 { Folíols oblongo-lanceolats, coriacis, fortament nerviats, denticulats; capítols oblongo-cilíndrics, calze de 20 nervis, lacínies calicinales molt desiguals **704. T. rubens.**
 { Folíols ovats o bé oblongs, blaus, dèbilment nerviats, quasi enters; calze de 10 nervis, lacínies calicinales desiguals **28.**
- 28 { Tub del calze glabrescent, gorja oberta, peluda; estípules lanceolato-acuminades, fulles totes peciolades, rizoma *cundidor*, **705. T. medium.**
 { Tub del calze pelut, gorja tancada per un anell callós, glabra; estípules ovato-acuminades, fulles superiors subsessils, rizoma vertical, **706. T. pratense.**
- 29 { Capítols pauciflors (2-5 fèrtils), axil·lars, peduncles dels inferiors reflexes, que s'enfonsen a terra després de la floració; flors blanques, les exteriors estèrils; tub del calze glabre, estandard escotat, llegum inclosa **707. T. subterràneum.**
 { Capítols multiflors, sentats o pedunculats, però no reflexes ni que s'enfonsin a terra **30.**
- 30 { Capítols axil·lars i terminals, tots sentats **31.**
 { Capítols axil·lars pedunculats o tots terminals **33.**

FLORA DE CATALUNYA

Lleguminoses

G. 179.-Trifolium.

- 31 { Flors blanques, calze coriaci, amb la gorja tancada per 2 llavis callosos, de lacínies recorbades, espinescents; corol·la més curta que el calze, folíols coriacis, amb els nervis laterals arquejats cap enfora, **708. T. scabrum.**
- 31 { Flors rosades, calze membranós, amb la gorja oberta, de lacínies dretes; corol·la igual al calze o més llarga, folíols membranosos, amb els nervis laterals rectilinis **32.**
- 32 { Capítols ovoides, caducs a la maduresa, ordinar. solitaris; tub del calze a la fi inflat, lacínies erecto-obertes, folíols trasovats o bé oblongs, estípules ovato-acuminades **709. T. striatum.**
- 32 { Capítols oblongs, persistents, ordinar. geminats; tub del calze no inflat, lacínies erecto-connivents, folíols oblongo-cuneïformes, estípules lanceolato-acuminades **710. T. Bocconi.**
- 33 { Capítols ostensiblement més llargs que amples, oblongs o bé ovoides. **34.**
- 33 { Capítols quasi tan llargs com amples, subglobulosos **38.**
- 34 { Troncs primos, capítols petits, corol·la més curta que el calze **35.**
- 34 { Troncs robustos, capítols grossos, corol·la igual al calze o més llarga. **36.**
- 35 { Fulles totes peciolades, folíols trasovats, estípules lanceolato-acuminades, capítols freqüentment geminats, gorja del calze callosa, tancada, **711. T. ligústicum.**
- 35 { Fulles superiors sentades, folíols oblongo-linears, estípules linear-alenades, capítols solitaris, gorja del calze peluda, no callosa, **712. T. arvense.**
- 36 { Folíols lanceolato-linears, estípules linear-alenades, flors rosades, capítols solitaris, tub del calze fructífer oblong, piloso-sedós; lacínies pestanyoses, un poc desiguals; corol·la igual al calze, **713. T. angustifolium.**
- 36 { Folíols trasovato-cuneïformes, estípules ovato-agudes **37.**
- 37 { Capítols freqüentment geminats, flors rosades, tub del calze fructífer subglobulós, amb la gorja tancada per 2 llavis callosos; lacínies plumoses, molt desiguals **714. T. Lagopus.**
- 37 { Capítols solitaris, flors vermelles, tub del calze fructífer ovoide, amb la gorja oberta; lacínies peludes, quasi iguals **715. T. incarnatum.**
- 38 { Capítols sentats, involucrats per les estípules de les fulles superiors; lacínies del calze fructífer dretes **39.**
- 38 { Capítols pedunculats, no involucrats; lacínies del calze fructífer esteses, flors rosades **41.**

- 39 { Fulles florals 3-foliolades, amb les estípules poc dilatades; calze de 10 nervis, amb la gorja tancada per 2 llavis callosos; flors purpurines 716. *T. diffusum*.
- 39 { Fulles florals 1-2-foliolades, amb les estípules molt dilatades; calze de 20 nervis, amb la gorja oberta i peluda 40.
- 40 { Flors purpurines, capítols persistents, estípules involucrals ovato-acuminades, lacinies calicinales 2 veg. més llargues que el tub, corol·la més llarga que el calze 717. *T. hirtum*.
- 40 { Flors blanquinoses, capítols molt caducs, estípules involucrals orbiculars, lacinies calicinales 1 veg. més llargues que el tub, corol·la més curta que el calze 718. *T. Cherleri*.
- 41 { Fulles totes alternes, folíols obcordato-cuneïformes, estípules ovato-obtuses, dentades; tub del calze piloso-sedós, gorja tancada per pèls llanosos, lacinies esteses en estrella a la maturitat 719. *T. stellatum*.
- 41 { Fulles superiors oposades, folíols trasovats o bé oblongs, estípules lanceolato-linears, agudes, enteres; tub del calze glabre o glabrescent 42.
- 42 { Capítols grossets, subglobulosos; calze de 20 nervis, de gorja oberta, peluda; lacinies filiformes 5-nerviades a la base, plumoses; corol·la igual al calze 720. *T. lappáceum*.
- 42 { Capítols petits, ovoides; calze de 10 nervis, la gorja tancada per 2 llavis callosos, lacinies lanceolades, 2-nerviades a la base, setoso-petanyoses; corol·la 2 veg. més llarga que el calze . 721. *T. marítimum*.

679. — *T. badium* Schreb.

(del llatí *badius*, del color de la mel·la; per la coloració bruna o morena que a la fi presenten les flors.)

Trifolium badium

Perenne, rizoma groixudet, que produeix fascicles de fulles estèrils i troncs florífers de 1-2 dm., drets o ascendents, glabres, ramificats; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors breument, i oposades; folíols subcòriacs, *subrombals*, truncato-escotats, denticulats a la meitat superior; nervis laterals nombrosos, rectilinis; estípules grans, lanceolato-agudes, enteres; flors *grogues*, a la fi d'un *bru clar*, reflexes; capítols grossets, subglobulosos, llargament pedunculats; pedicels quasi iguals al tub del calze,

Lleguminoses.

G. 179.-Trifolium.

lacínies calicinales desiguals, les inferiors linears, pestanyoses, 2 veg. més llargues que el tub glabre; estandard estriat, còncau, encorbat des de la base; estil igual a la meitat de la llegum estipitada, llevor ovoide.

Geografia. — Pastures rocoses frescals de les altes muntanyes: Torrents de Nuria. = Montseny (Salv.); llacs de Carença, Molló (Vay.); cadena principal de Valmanya a la vall de Llò; vall de Carol fins als confins d'Andorra (Gaut.); vall d'Eine; Luchon (Bub.); Ports de la Picada i de Benasque; Castanesa (Compñ. I, Zett.); Viella (Llen. I); Pla de Beret, Tredós, Ruda (C. et S.).—Jul.-Ag.

Trifolium spadiceum

680. — *T. spadiceum* L.

(*llatí spadiceus* ⁽¹⁾, color de castanya; pel color negrós que a la fi tenen les flors.)

Annual, arrel prima, tronc dret, prim, ordinaríament simple, que no produeix feixets de fulles a la base, glabre; fulles llargament peciolades, les superiors oposades; folíols *oblongs*, denticulats als dos terços superiors; estípules lanceolato-agudes; flors *grogues*, a la fi d'un *bru negrós* i reflexes; capítols més petits, *oblongo-cilíndrics*, curtament pedicelats; pedicels molt més curts que el tub del calze, lacínies calicinales desiguals, les inferiors linears, pestanyoses, més llargues que el tub glabre; estandard estriat, còncau, encorbat des de la base; estil igual a la quarta part de la llegum estipitada, llevor ovoide.

Trifolium aureum

Geografia. — Prats humits de les muntanyes: Molló (Vay.); la Molina, la Cerdanya (Gaut.); Montlluís (Bub.).—Jul.-Ag.

681. — *T. aureum* Poll.

(*llatí aureus*, d'or; pel color groc daurat que al principi tenen les flors.)

Annual o *bienal*, tronc de 2-4 dm., dret, pubescent, ramificat, fistulós; fulles breument peciolades, les superiors alternes; folíols oblongo-rombals, subsessils, truncato-escotats, finament denticulats als dos terços superiors; estípules lanceolato-acuminades, no dilatades a la base, més llargues que el

(1) De *spadix*, *spádics*, la inflorescència de la palmera, aplicat després al color del fruit o dàtil.

pecíol; flors d'un *groc daurat*, a la fi d'un *bru clar* i reflexes, en capítols *ovoides, grossets, multiflors, espessos*; peduncles *forts, drets, més llargs que les fulles*; lacinies del calze molt desiguals, les inferiors alenades, més llargues que el tub; estandard *estriat, pla, escotat, un poc encorbat a l'àpex*; ales *divergents*, estil *igual a la llegum*, llevor *globulosa*.

Geografia. — Boscos i llocs herbosos de les muntanyes: Montseny, St. Hilari, Montsolí; alt Bergadà, de Greixa a Puigllançada; de Ribes a Nuria. = Olot, Puigsacalm, Camprodón, Molló, la Molina (Vay.); Port de la Picada, cap a Artiga de Lin (Zett.); Vall d'Aràn (Llen.); Vall del Noguera Pallaresa (Timb.).—Juny-Ag.

682.—T. patens Schreb.—T. Parisiense DC.

(*patens, obert; fent referència a les ales divergents de la corol·la, que posen més de manifest la flor; Parisiensis, de París, per trobar-se als encontorns d'aquesta ciutat.*)

Trifolium patens

pecíol; flors d'un *groc fosc*, a la fi reflexes; capítols *hemisfèrics*, a la fi *subglobulosos, clarets*; peduncles *subfiliformes, ascendents, molt més llargs que les fulles*; lacinies calicinales *molt desiguals, les inferiors alenades, més llargues que el tub*; estandard *estriat, pla, un poc encorbat a l'àpex*; ales *divergents*, estil *poc més curt que la llegum*, llevor *oblonga*.

Geografia. — Prats humits: prop d'Agullana, prov. de Girona (Sen.), R. Bolós! sub *T. agrarium L.*); prats de la Tour du Mir; Fabert, frontera francesa; la Bajol, Agullana, Lladó (Vay.); Artiga de Lin (Zett.); Capvern, Luchon (Bub.); Les (C. et S.).—Juny-Jul.

683.—T. campestre Schreb.—T. agrarium L., α majus Koch.

(*de campus, el camp; per la seva estació, com agrarium, que ve de ager, agri.*)

Trifolium campestre

Annual, tronc de 5-30 cm., dret o ascendent, ramificat des de la base, pubescent; fulles breument peciolades, les superiors alternes; folíols petits, el terminal bastant peciolulat, trasovato-cuneiformes, truncato-escotats, denticulats; estípules ovato-lanceolades, agudes, pestanyoses, *dilatades a la base*, més curtes que el pecíol; flors d'un *groc bonic*, a la fi d'un *bru clar*, reflexes; capítols *ovoides*, *espessos*, de 20-40 flors; peduncles *fortets*, *drets*, *més llargs que les fulles*; lacínies calicinales desiguals, les inferiors alenades, més llargues que el tub; estandard *fortament estriat*, *pla*, *encorbat a l'àpex*; ales *divergents*, *estil 4 veg. més curt que la llegum*, llevor ovoide.

α *genuinum* Rouy.—Flors d'un groc viu, peduncles iguals a la fulla o més llargs.

β *Schreberi* Rouy.—Flors d'un groc pàl·lid, peduncles 1 veg. més llargs que la fulla, troncs ajaguts.

γ *nanum* Seringe.—Planta de 2-5 cm., capítols petits, flors d'un groc viu, peduncles més llargs que la fulla.

Geografia. — Camps, vores de camins i llocs herbosos: al Vallès, Montseny, Penedès, la Segarra, Bages; Ribes *et alibi*, predominant la β *Schreberi* Rouy.—*T. procumbens* Schreb.—La γ *nanum* Seringe, abundant a Sta. Fe de Montseny, Vall d'Aràn, Salardú (C. et S.).—Maig-Juny.

Trifolium minus

684.—*T. minus* Relh.—*T. filiforme* DC.—*T. procumbens* L.

(*neutre de minor, més petit; per ésser relativament petita; filiformis, per la primor dels seus peduncles, com fils; procumbens, pel tronc ajagut.*)

Annual, tronc de 5-25 cm., ajagut o ascendent, prim, simple o ramificat, pubescent; fulles breument peciolades, petites, les superiors alternes; folíols trasovato-cuneiformes, escotats, denticulats, el terminal peciolulat; estípules ovato-agudes, *dilatades a la base*, quasi iguals al pecíol; flors d'un *groc bonic*, després *bru clar*, reflexes; capítols *petits*, *globulosos*, *clars*, de 2-15 flors; peduncles *filiformes*, *drets*, *més llargs que les fulles*; lacínies calicinales desiguals, les inferiors alenades, un poc més llargues que el tub; estandard *llis* o poc estriat, *carenat*, *apenes més llarg que les ales no divergents*; *estil 6 veg. més curt que la llegum*, llevor ovoide.

Geografia.—Prats i llocs herbosos: Comuna a Vidreres, Gualba, remontant-se pel Montseny fins a la font de Briansó; St. Hilari i Montsolí; prats de Castelló d'Empúries.=Massanet de Cabrenys (Vay.); la Cerdanya, al pont de Bourgmadame (Bub.); Vall d'Aràn, Les (Llen.).—Abr.-Oct.

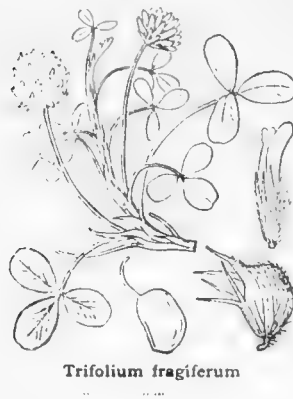
Trifolium micranthum

685.—*T. micranthum* Viv.—*T. filiforme* G. G.

(de μικρός, petit, i άνθος, flor, per la petitesa dels seus capítols florífers.)

Annual, tronc de 5-25 cm., ajagut, molt prim, glabre, ramificat; fulles breument peciolades, les superiors alternes; folíols trasovato-cuneiformes, escotats, peciolulats, denticulats; estípules ovato-lanceolades, agudes, no dilatades a la base, més llargues que el peciol; flors d'un groc pàl·lid, a la fi blanquinoses; capítols molt petits, clars, de 2-6 flors; peduncles capil·lars, flexuosos, més llargs que les fulles; lacínies calicinales desiguals, les inferiors un poc més llargues que el tub; estandard llis, carenat, un poc encorbat, apenes més llarg que les ales no divergents; estil 6 veg. més curt que la llegum, llevor ovoide.

Geografia.—Pastures i llocs arenosos: Agullana; Guilleries (Vay.); S. Feliu de Guixols (Trem.); Prats de Molló (Lap., Compy.); la Presta (Compy., Gaut.).—Maig-Jul.

Trifolium fragiferum

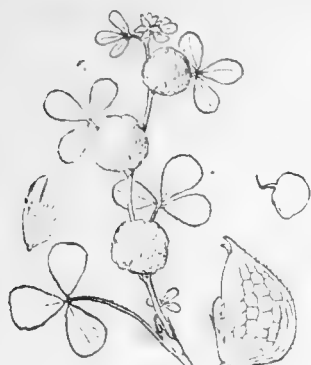
686.—*T. fragiferum* L.

(fragíferus, que porta maduixes, per la forma de la frutescència, comparable a aquella fruita.)

Perenne, tronc de 1-3 dm., radican, estriat, ± pubescent; fulles llargament peciolades, folíols el·líptics, subsessils, molt nerviats, espí·nulosos-serrulats; estípules albo-membranoses, lanceolato-acuminades; flors rosades, capítols ovoides, peluts, involucrats per un anell format per bractèoles lanceolades i soldades; peduncles més llrgs que les fulles i ordinariament escapiformes, peluts com els pecíols; calze fructífer

vesiculós, venoso-reticulat, amb 10 nervis, bilabi·at, llavi superior en forma de casc, acabat en 2 lacínies alenades, reflexes; corol·la una veg. més llarga que el calze, estandard escotat, llegum ovoide, sentada, sense bec; llevors reniformes.

Geografia.—Prats i vores de camins per terres humides: Comuna des del litoral al Vallès, al Penedès, fins a Ribes i Bagà. = La Sellera (Cod.); Girona; de l'Empordà al Pirineu (Vay.).—Maig-Set.

Trifolium tomentosum

687.— *T. tomentosum* L.

(latí tomentum, pubescència cotonosa; pel toment a guisa de borra o feltre que recobreix el calze fructífer.)

Annual, tronc de 5-15 cm., ajagut, no radicant, glabre, ramificat i difús; fulles llargament peciolades, folíols trasovats, subsessils, nervoso-denticulats; estípules ovato-acuminades, flors rosades, molt petites; capítols blancs, a la fi bruns, globulosos, tomentosos, espessos; peduncles glabres, més curts que les fulles; calze fructífer vesiculós, venoso-reticulat, bilabiat; llavi

superior globulós, acabat en 2 dents curtes, ocultes pel toment; corol·la torta o semi-resupinada, llegum ovoide, sentada i sense bec; llevor ovoide, lluent.

Geografia.—Llocs àrids i arenosos: Litoral de Barcelona, Montcada, Terrassa. = Cadaqués, Roses (Bub.); Dosquers, vores del Fluvià; Castelló, Massanet de la Selva (Vay.); Cantallops, Fortià, Cabanes (Sen.).—Maig-Juny.

Trifolium resupinatum

688.— *T. resupinatum* L.

(latí resupinatus, que com supinatus significa de boca enlaire; per la corol·la resupinada, es a dir, invertida.)

Annual, tronc de 1-3 dm., molt ramificat des de la base, glabre, ascendent o difús; fulles llargament peciolades, folíols trasovato-cuneiformes, subsessils, nervoso-espinoso-denticulats; estípules lanceolato-acuminades, flors rosades, capítols a la fi globulosos, peluts, simulant poliedres estrellats, densos, breument involucrats per la unió de bractèoles truncades, molt curtes;

peduncles generalment més curts que les fulles, calze vesiculós, venoso-reticulat, amb 10 nervis, bilabiat; llavi superior ovoïdo-cònic, acabat en 2 dents llargues, divergents; corol·la resupinada, llegum subglobulosa, sentada, sense bec; llevors lenticulars, lluent.

β minus Boiss.—Troncs més prim i més curts, folíols més petits, peduncles més gràcils, flor i capítols menors, lacínies superiors del calze més curtes.

Geografia. — Paratges herbosos i humits: Prats de Montcada immediats a la via de França; comuna als prats de Sils; Terrassa, r. r.—Falda de Montjuich (Colm.); Castelló, Roses, Cadaqués, Llansà (Vay.); Fortià, Massanet de la Selva; Cabanes (Sen.).

La β minus Boiss. *Tr. Clusii* G. G. — Al S. del Montjuich, r. (Csta); Castelló, Roses, Vi-larnadal (Vay.); Colliure r. r. (Oliv. ex Gaut.).—Maig-Juny.

Trifolium spumosum

689.—*T. spumosum* L.

(*llatí spuma, l'escuma; pel seu calze fructífer vesiculós i blanquinós* ⁽¹⁾.)

Annual, tronc de 1-3 dm., ajagut o ascendent, ramificat, estriat, glabre; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors oposades; folíols *ovato-cuneïformes*, un poc coriacis, freqüentment maculats, denticulats, amb nervis ben marcats; estípules albo-membranoses, ovato-alenades; flors *vermelloses*, capítols bastant grossos, globuloso-ovoides, terminals, pedunculats, amb un involucre polífil; calze fructífer *vesiculós*, ovoide, *profundament* fès a la base de les 2 lacínies superiors; lacínies quasi iguals, setacies, recorbades, 2 *veg. més curtes que el tub*; corolla escariosa, un poc més llarga que el calze; llim de l'estandard agut, 1 *veg. més curt que l'ungha*; llegum *exserta, sentada, bequeruda*, 3-4-sperma; llevors ovoides, finament tuberculoses.

Geografia. — Llocs secs i àrids: vores del Tordera; (Colm.); Pir. Or. (Lap., Coste); Colliure r. r. (Gaut.) turons de la Provença (G. G.).—Maig-Juny.

Trifolium vesiculosum

690.—*T. vesiculosum* Savi.

(*del llatí vesícula, bufeta; pel calze fructífer vesiculós.*)

Annual, tronc de 2-7 dm., dret o ascendent, assolcat, ramificat; fulles inferiors \pm llargament peciolades, les superiors oposades; folíols de les inferiors *trasovats*, els de les superiors *lanceolato-mucronats*, subcoriacis, fortament nerviats, freqüentment maculats de blanc, denticulato-cuspidats; estípules àlbido-

(1) Sembla que seria més propi *spumeus*, del color de l'escuma.

Lleguminoses.

G. 179.-Trifolium.

membranoses, lanceolato-acuminades; flors *albido-purpúrics*, capítols grans, subglobulosos, a la fi el·lipsoides, pedunculats, terminals, amb un involucre polífil; calze fructífer *vesiculós*, turbinat, *no fès a la base de les 2 lacinies inferiors*; lacinies quasi iguals, setacies, la inferior *igual al tub*; corol·la escariosa, 1-2 veg. més llarga que el calze; llim de l'estandard agut, 1 veg. més llarg que l'ungla; llegum exserta, sentada, bequeruda, 2-3-sperma; llevors globuloses, finament tuberculoses.

Geografia.—Pastures i llocs herbosos: Cap al cementiri de Barcelona (Colm.); Pir. Or.; Paulilles, prop de Banyuls (Lap.); Colliure (Gibelli et Belli, ex Rouy); Port-Vendres (Aimé Massot).—Maig-Juny.

N. B. Considerem com a bastant dubtosa l'existència d'aquestes dugues espècies a Catalunya.

691. — *T. alpinum* L.

(Alpes; *per la seva estació a les altes muntanyes*.)

Sinonímia. — Regalecia; *cast.* cresta del fénix, regaliz de los Pirineos, de los Alpes o de monte.

Trifolium alpinum

Vivaç, rizoma groixut, llenyós, *cundidor*, dolç, ramificat, que produeix fulles fasciculades i peduncles; fulles llargament peciolades, folíols lanceolato-linears, finament denticulats i fortament nerviats; estípules llargament soldades

al pecíol, lanceolato-acuminades; flors *purpúrics*, grans, a la fi reflexes; capítols *clars*, pauciflors, formats per 2 verticils sempre separats, ornat cada un d'ells d'un involucre curt, festonat, escariós; peduncles axil·lars, aparentment escapiformes; calze acampanat, subgibós a la base, glabre, de 10 nervis; lacinies *lanceolato-alenades*, un *poc desiguals*, 2 veg. més llargues que el tub; corol·la a la fi escariosa, el doble llarga que el calze; llegum *estipitada*, bequeruda, *oblonga*, *contracta al mig*, 2-sperma; llevors lenticulars, escotades.

Geografia.—Pastures de les altes muntanyes: altures de Nuria, Puigllançada i altres del Cadi. = De Costabona a la Cerdanya (Vay.); Cambredases (Bub.); serra de Benui i Bassivé, després de Castanesa; Port de Benasc i Maladetta (Zett., Csta.); Vall d'Aràn (Llen.); port de la Bonaigua (Timb.); Pla de Beret, Tredós (C. et S.).—Jul.-Ag.

692. — *T. élegans* Savi.

(elegant; pel port de la planta.)

Perenne, rizoma fort, que produeix branques de 2-3 dm., prostrato-ascendents o dretes, plenes, no compressibles, glabres; fulles inferiors llargament peciolades, folíols trasovato-cuneiformes, molt nerviats, de marge quasi totalment denticulato-cuspidat; estípules lanceolato-alenades, flors rosades, promptament reflexes; capítols bastant grossos, subglobulosos; peduncles axil·lars, més llargs que les fulles; calze acampanat, glabre, amb 10 nervis, de lacínies desiguals, les 2 superiors un poc més llargues i separades per una sina obtusa, 1 veg. més llargues que el tub; estandard estriat, escotat, 1 veg. més llarg que el calze; llegum exserta, oblonga, estipitada, 2-4-sperma, sense bec; llevors lenticulars.

Geografia. — Pastures, vores de camps i camins: Prats de la Cerdanya (Vay.); Font de Comptes, Montlluís, Escaldes (Gaut.).—Jul.

N. B. Indubtablement pertany a aquesta especie un exemplar incomplet del Hb. Costa recollit per Vay. a la Cerdanya pel Jul. de 1884.

693. — *T. repens* L.

(de répere, arrossegar-se; per les branques radicants.)

Sinonimia. — Ferratge bort; cast. trébol rastro, blanco o de prado.

Vivaç, rizoma ramificat, amb branques primes de 1-4 dm., radicants; fulles llargament peciolades, folíols obcordiformes o trasovato-escotats, denticulato-cuspidats, nerviats, freqüentment tacats de blanc; estípules albo-membranoses, vaginato-alenades; flors blanques o albo-rosades, a la fi reflexes; peduncles axil·lars limitats a la base del tronc, ordinàriament més llargs que les fulles; capítols grossets, subglobulosos, multiflors, però bastant clars; calze glabre, amb 10 nervis, subilabiat; lacínies lanceolato-acuminades, les superiors iguals al tub, les inferiors més

Lleguminoses.

G. 179.-Trifolium.

curtes; estandard oblong, 1 veg. més llarg que el calze; llegum linear, exserta, sentada, 3-4-sperma; llevors subreniformes.

Geografia.—Comuna per prats i llocs herbosos des de la zona inferior fins al Pirineu.—Abr.-Oct.

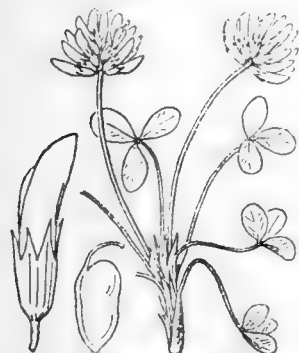
Trifolium pallescens

694. — *T. pallescens* Schreb. — *T. glareosum* Schl.

(de *pallescere*, groguitar; *pel color blanc groguenc o blanc rosat de les flors*; *glareosus*, de *glarea*, la grava, *per la seva estació, al pedruscam de les altes muntanyes*.)

Perenne, cespitosa, rizoma ramificat amb branques primes, ajagudes, de 5-20 cm.; fulles breument peciolades, folíols trasovats, truncats o escotats, denticulats, nerviats, pubescents pel revers; estípules àlbido-membranoses, lanceolato-acuminades; flors d'un *blanc groguenc o rosat*, promptament reflexes; capítols multiflors, globulosos, petits; peduncles bàsico-caulinars, 1-3 veg. més llargs que el pecíol; pedicels més llargs que les lacínies del calze glabre, desiguals, lanceolato-acuminades, les superiors més llargues que les inferiors i que el tub; estandard 3 veg. més llarg que el calze; llegum oblonga, subsèsil, no bonyeguda, 2-sperma; llevors subreniformes.

Geografia.—Pastures i pedruscam de les altes muntanyes: Vall d'Eine (Fouc. et Gaut., ex Rouy); Pir. Or. (Coste).—Jul.-Ag.

Trifolium thalii

695. — *T. thalii* Vill. — *T. caespitosum* Reyn.

(dedicat a *Johann Thal*, † 1583, metge de Nordhausen i A. de la Sylva Hercynia, 1588; *caespes*, *caespitis*, la jcspa, *per ser planta cespitosa*.)

Perenne, cespitosa, rizoma ramificat, branques de 5-10 cm., terminades en fascicles de fulles i peduncles llargs, axil·lars; fulles llargament peciolades, folíols el·líptics, petits, truncats o escotats, denticulato-cuspidats, amb nervis bastant sortits; estípules àlbido-membranoses, subvaginato-lanceolato-alenades; flors rosades, dretes; capítols

mitjans, *globulosos*; peduncles *ordinariament radicals, el doble llargs que el peciol*; calze glabre, de 10 nervis; lacínies desiguals, lanceolato-linears, les superiors un poc més curtes que el tub; estandard almenys *el doble llarg que el calze*, llegum oblonga, *subsessil, no bonyeguda, 2-3-sperma*; llevors subreniformes.

Geografia.—Pastures i pedruscam de la regió alpina: Abundant a Nuria.=La Cerdanya i Vall de Prats-Balaguer (Gaut.); Setcases, Vall d'Eine, Port de Benasc (Bub.); Viella (Csta.); Artiga de Lin, Pumero, Marimanya, Montgarri, Ventalló, valls de Juella i de Bafos (Timb.); Port de Pallars (Llen.I).—Jul.Set.

Trifolium laevigatum

696. — T. laevigatum Desf. — T. strictum Waldst. et Kit.

(*de laevis, llis; per la absència de toment de la planta; strictus, pels troncs drets i rígids.*)

Annual, tronc de 5-25 cm., dret, glabre, simple o ramificat; fulles inferiors llargament peciolades, amb folíols petits, trasovats, les superiors curtament peciolades, amb folíols lanceolato-linears, tots marcadament venosos, serrulato-cuspidats, amb les dents curvato-glandulíferes; estípules grans, àlbido-membranoses, dentato-glanduloses, vaginato-ovades;

flors *rosades*, petites, dretes, capítols subglobulosos, espessos, terminals, axil·lars; peduncles drets, forts, estriats, tan llargs com les fulles o més; calze fructífer turbinat, glabre; lacínies *linear-acuminades, quasi iguals*, a la fi obertes, poc més curtes que el tub; estandard poc més llarg que el calze; llegum exserta, subglobulosa, *2-sperma*; llevors ovoides.

Geografia.—Pastures i costes granítico-arenoses: Montseny, prats de Sta. Fe, S. Hilari; Guilleríes; a la serra del Coll.=S. Marçal, Viladrau, Guilleríes, Massanet de Cabrenys, La Junquera, Cantallops (Vay.); Pla de les Arenes, Espinelbes (Masf.).—Maig-Jul.

N. B. La var. *rachiticum* Csta., més que una varietat sembla una variació propia de terres molt magres.

Trifolium nigrescens

697. — T. nigrescens Viv.

(*de nigréscere, ennegrir-se; pels folíols freqüentment tacats de negre.*)

Annual, tronc de 1-3 dm., prostrato-difús, glabre; fulles petites, les inferiors llargament

peciolades; foliols trasovato-cuneïformes, truncats o escotats, serrulato-cuspidats a la part superior, nerviats, freqüentment *tacats de negre*; estípules lanceolato-alenades; flors *blanques*, promptament reflexes; capítols globulosos, ciarets; peduncles més llargs que les fulles, calze glabre, lacínies lanceolato-acuminades, desiguals, *recořbades* després de l'antesi, les superiors iguals al tub; estandard plegat, 1-2 veg. més llarg que el calze; llegum *li-near, sentada, bonyeguda, fisonada a la sutura superior*, 3-4-sperma; llevors globuloses.

Geografia.—Prats i llocs herbosos, principalment del litoral: Cadaqués, no escàs a Portlligat; Castelló d'Empuries; Empalme, Sils, Vidreres, St. Hilari i Guilleries.=Vich (Masf.); Massanet de Cabrenys, Olot, Maià, Figueres, Roses (Vay.); riera de Osor, r. (Cod.); Girona, Banyuls (Bub.).—Maig-Juny.

698. — *T. parviflorum* Ehrh.

(de *parvus*, *petit*, i *flos*, *flòris*, *la flor*; *per les flors i capítols petits*.)

Trifolium parviflorum

Annual, tronc de 1-3 dm., prostrato-ascendent, glabre, ramificat; fulles llargament peciolades, foliols de les inferiors trasovats, els de les superiors oblongo-cuneïformes, fortament nerviats, denticulato-cuspidats; estípules àlbido-membranoses, ovato-acuminades; flors *rosades* o *blanquinoses*, capítols *globulosos, petits, densos*; peduncles axil·lars, groixuts, rígids, els inferiors més llargs que el peciòl; calze glabrescent, lacínies linears alenades, *molt desiguals*, a la fi reflexes, les superiors més llargues que el tub; estandard *no escotat*, ovato-cuneïforme, més curt que les lacínies superiors del calze; llegum inclosa, ovoide, 2-sperma; llevors ovoides.

Geografia.—Pastures i vores dels camps: la Cerdanya (Compy.); regió subalpina de la Cerdanya, entre Sallagosa, Angustringa, les Escaldes i Puigcerdà (Gaut.); Pir. Or. (Coste).—Maig-Jul.

699. — *T. cernuum* Brot. — γ *Perreymondi* Rouy. — *T. Perreymondi* G. G.

(*llatí cernuus, capbaix, per les seves flors a la*

Trifolium cernuum

fi reflexes; dedicat a Jean Honoré Perreymond, 1794-1843, A. de «Plantes phanérog. qui croissent aux env. de Fréjus.»

Annual, troncs de 5-40 cm., ajaguts, rodons, glabres, poc ramificats, fistulosos; fulles llargament peciolades, folíols ovato-cuneiformes, fortament nerviats i denticulats per tot el marge; estípules àlbido-membranoses, lanceolato-acuminades; flors *rosades*, molt petites, a la fi reflexes; capítols *globulosos*, de 8-15 flors, clars; peduncles axil·lars, capil·lars, flexuosos, tots molt més curts que els peciols; calze glabrescent, de lacínies alenades, *poc desiguals*, a la fi reflexes, les superiors un poc més llargues, quasi iguals al tub; estandard un poc estriat, *profundament escotat*, amb una punta al fons de l'escotadura, *igual al calze o poc més llarg*; llegum *oblonga*, sentada, inclosa, ni bonyeguda ni fistonada a la sutura inferior, 3-sperma; llevors ovoides.

Geografia.—Pastures i vores de camins: Vall d'Eine, de les Nou-fonts (Compy., ex Vay.); Vall d'Eine i Testa-de-Buch (Soyer-Willemet, ex G. G.); muntanya de Rocabrúna a Evesca; Frejús (Perreymond, ex G. G. et Rouy).—Maig-Jul.

Trifolium glomerátum

700. — T. glomerátum L.

(glomeratus, *de glomus*, glómeris, *el glomèrul*, *per la seva inflorescència en capítols petits, densos i globulosos.*)

Annual, tronc de 1-3 dm., ajagut o ascendent, glabre, ramificat; fulles inferiors *alternes*, llargament peciolades, les superiors curtament peciolades, *oposades*; folíols trasovato-cuneiformes, molt nerviats, serrulato-cuspidats en tota la part superior; estípules àlbido-membranoses, ovato-acuminades; flors *rosades*, molt petites; capítols *globulosos*, axil·lars, *petits*, multiflors, *densos, sentats*, disposats a tota la llargada del tronc; calze glabre, *lacínies quasi iguals, ovato-aristades, 3-nerves, reticulades*, subauriculades a la base, a la fi recorbades; estandard ovato-oblong, més llarg que el calze; llegum ovoides, inclosa, obliquament mucronada, 1-2-sperma; llevors lenticulars, escotades.

Geografia.—Pastures, terres de conreu, vores de camps i camins: Al litoral, Vallès, Vidreres, St. Hilari, Serra del Coll a les Guillerries.=Vich (Masf.); Ribes, Queralbs, Agullana, Batet, Maià (Vay.); de Seva a Viladrau (Trem.); Empordà (Sen.); la Sellera (Cod.).—Maig-Juny.

701. — *T. suffocátum* L.

(de suffocare, *ausegar o acugular, pels seus petits capítols estretament aglomerats a la base dels troncs i migtapats per les estípules foliars.*)

Trifolium suffocátum

Annual, cespitosa, subacaule, glabrescent; fulles llargament peciolades, totes alternes; foliols petits, trasovato-cuneiformes, truncats o escotats, bastant nerviats, enters a la base, serrulats a la part superior; estípules àlbidomembranoses, ovato-acuminades; flors blanques, molt petites (4 mm.); capítols ovoides, petits, pauciflors, aglomerats a la base dels troncs;

lacínies calicinals lanceolato-acuminades; 3-nerves, iguals al tub, a la fi recorbades; estandard trasovat, apiculat, més curt que el calze; llegum ovoide, obliquament mucronada, 1-2-sperma; llevors subreniformes.

Geografia. — Prats secs i àrids: Terrassa, r.; Montcada; no escassa als sorrals de can Tunis. = Comuna cap a Aramprunyà (Sen.); Cadaqués, la Selva, S. Feliu de Guixols (Vay.); Ceret, Perthús (Bub.). — Maig-Juny.

702. — *T. montánum* L.

(de mons, montis, *la muntanya; per la seva estació.*)

Trifolium montánum

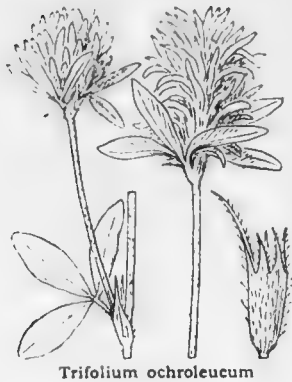
Vivaç, rizoma gruixut, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, simple, pubescent, blanquinós, estriat; fulles totes alternes, les radicals llargament peciolades; foliols ovato-el·líptics, fortament nerviats, serrulato-cuspidats per tot el marge; estípules lanceolato-alenades; flors blanques, a la fi reflexes; capítols ovoides, espessos; peduncles llargs, rígids, pubescents, axil·lars, terminals; calze pubescent,

amb 10 nervis; lacínies poc desiguals, lanceolato-acuminades, dretes, l'inferior igual al tub; estandard obtús o escotat, el doble llarg que el calze; llegum ovoide, pubescent, 1-sperma; llevor subreniforme, llisa.

Geografia. — Pastures seques de les muntanyes: Ribes, Queralbs; al Bergadà. = Vich (Masf.); Ripoll (Salv.); Tragurà, Puigsacalm, Collfret (Vay.); Collsacabra (Csta.); la Cerdanya, Valls d'Eine i de Llò (Gaut.); Corbera, pr. de l'Estany, Marlés, Espunyola (Puj. C.); comú a la Vall d'Aràn (Lien.); Salardú (C. et S.); vall de Juella, Bonaigua (Timb.). — Maig-Agost.

703.— *T. ochroleucum* L.

(grec *ὠχρολευκος*, blanc groguenc, pel color de les flors.)

Trifolium ochroleucum

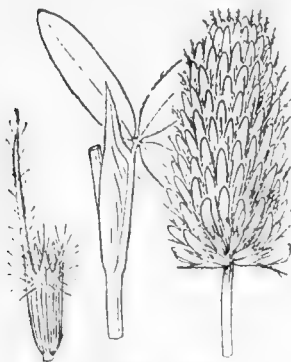
Vivaç, rizoma fort, tronc de 1-4 dm., ascendent, pelut, grisenc; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors sentades, oposades; folíols de les primeres trasovato-escotats, els de les segones oblongo-obtusos, tots blans, pubescents, molt nerviats, quasi enters; estípules molt llargament lanceolato-aristades; flors *albo-groguenques*, dretes; capítols ovoides, grans, terminals, sentats o curtament pedunculats;

calze pelut, amb 10 nervis i la gorja tancada per 2 callositats; lacínies *lanccolato-acuminades*, 3-nerves, pestanyoses, l'inferior a la fi *reflexa*, el doble llarga de les altres i més que el tub; estandard lanceolat, truncat o escotat, 3 veg. més llarg que el calze; llegum ovoide, dehiscent per un opèrcul, 1-sperma; llevor ovoide, lluent.

Geografia. — Boscos i pastures àrides: Des de les muntanyes del litoral a S. Llorenç del Munt, a l'Übach, Montserrat, Berga, el Cadi, Montseny, Montoli, Guillerries, Ribes i Querolbs. = Muntanya del Mont, Rocacorba, Coral, Olot, Vidrà (Vay.), Vich (Masf.), Espunyola, Ardèvol de la Segarra (Puj. C.); la Sellera (Cod.); Viella, Salardú, Montgarri, Aiguamoix (Llen.).—Abr.-Jul.

704.— *T. rubens* L.

(de *rubeo*, envermellir-se, per les flors vermelles.)

Trifolium rubens

Sinonimia. — *Cast.* pie de liebre mayor.

Perenne, rizoma curt i fort, que produeix troncs de 2-6 dm., drets, robustos, rígids, glabres; fulles curtament peciolades, les superiors oposades, amb els pecíols totalment soldats, amb les estípules molt dilatades; folíols oblongo-lanceolats, coriàcis, totalment serrulato-cuspidats, amb els nervis ben marcats, diverses veg. bifurcats, però apenes anastomosats; estípules grans, herbàcies; llargament soldades al pecíol, lanceolato-dentades; flors *vermelles*, dretes; capítols grans, *cilindrico-oblongs*, terminals, densos, solitaris o geminats, curtament pedunculats; calze amb 20 nervis, tub glabre,

Lleguminoses.

G. 179.-Trifolium.

pclut i obert a la gorja; lacinies pestanyoses, l'inferior setàcia, 3-4 veg. més llarga que les altres i el doble que el tub; estandard ovato-obtus, més llarg que la lacinia inferior del calze; llegum ovoide, bivalva; llevor ovoide, llisa.

Geografia. — Boscos i costes argil·loso-calices: Des de la zona inferior a la superior sense ser comuna; S. Fost; la Costa de Montseny; St. Hilari; les Guillerries; Ribes. = Vich (Masf.); N.ª S.ª del Mont, Rocacorba, Olot, Queralbs (Vay.); la Sellera (Cod.); la Cerdanya, les Escaldes (Gaut.); prats de Viella, a la Vall d'Aràn (Llen.!). — Juny-Ag.

705. — *T. medium* L.

(*probablement per la magnitud dels seus capítols, compresa entre el pratense i el rubens.*)

Trifolium medium

Vivaç, rizoma llarg, prim, cundidor, que produeix troncs de 1-4 dm., ajaguts o ascendants, flexuosos, simples o ramificats; fulles bastant llargament peciolades, les superiors oposades; folíols el·líptico-obllongs, poc consistents, amb nervis bifurcats, no anastomosats, glaucescents pel revés, íntegro-pestanyosos; estípules llargament soldades al peciol, lanceolato-acuminades; flors purpurines, dretes;

capítols grans, subglobulosos, terminals, solitaris o geminats, generalment pedunculats; calze de tub glabrescent, amb 10 nervis, obert i pclut a la gorja; lacinies pestanyoses, setàcies, desiguals, dretes, l'inferior 1 veg. més llarga que el tub; estandard el·líptic, 1-2 veg. més llarg que el calze; llegum ovoide, bivalva; llevor ovoide, llisa.

Geografia. — Boscos i costes calcàries: Santa Fe de Montseny, St. Hilari, Montsolí; vall de Ribes. = Vich, r.; Vilalleons i falda del Montseny (Masf.!). Olot, Queralbs, la Cerdanya, Batet (Vay.); Pla de Pons, de Prats de Molló (Lap.); la Presta (Gaut.); Vall d'Aràn; boscos de Baricauba (Llen.!). — Juny-Ag.

706. — *T. pratense* L.

(*de pratium, el prat o prada, per la seva estació.*)

Trifolium pratense

Sinonimia. — Trèvol, ferratge bord; cast. trèbol de prado.

Perenne, rizoma vertical, que produeix troncs drets o ascendents, estriats, simples o ramificats, peluts o glabrescents; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors subsèssils, oposades; folíols ovato-el·líptics, freqüentment maculats, blans, subíntegro-pestanyosos; estípules ovato-alenades, les superiors molt dilatades; flors purpurines, rarament blanquinoses; capítols grans, *subglobulosos*, terminals, solitaris o geminats, subsèssils, semiinvolucrats per les estípules de les 2 fulles florals; calze de tub pelut, amb 10 nervis; gorja tancada per un anell callós, lacínies *setàcies*, *pestanyoses*, *desiguals*, *l'inferior 1 veg. més llarga que el tub*; estandard oblong, truncat, 1 veg. més llarg que el tub; llegum ovoide, dehiscent per un *opèrcul*; llevor ovoide, llisa.

Raça *T. bracteatum* Schoubs.—Troncs llargs, prims; folíols grans, estípules superiors molt dilatades, flors grans, lacínia inferior del calze arquejada, corol·la rosada, molt més llarga que el calze.

Geografia.—Prats i llocs herbosos: des del litoral fins al Pirineu.

La raça *T. bracteatum* Schoubs, a Cadaqués.=Barcelona (Trem.).—Abr.-Oct.

Trifolium subterraneum

707.—*T. subterraneum* L.

(sota terra, *pels peduncles fructífers freqüentment enfonsats*.)

Annual, tronc de 3-30 cm., ajagut, estès en cercle, pelut, estriat; fulles llargament peciolades, folíols amples, obcordiformes, subdenticulats a l'apex, pubescents, a veg. amb taques negres; estípules membranoses, ovato-agudes; flors *blanques*, estriades de rosa, reflexes, 2-5 fèrtils i diverses estèrils apètales que recobreixen les fèrtils formant capítols *globulosos* *llargament pedunculats*, aplicats a terra o *enfonsats*; calze de tub glabre, sense nervis, obert a la gorja; lacínies *pestanyoses*, *setàcies*, dretes, a la fi obertes, quasi iguals, tan llargues com el tub, el fructífer romput per la llegum; estandard el·líptic, escotat, 1 veg. més llarg que el calze; llegum *inclosa*, *subglobulosa*, 1-sperma; llevor lenticular, negra, llisa, relativament gran.

Geografia.—Pastures i prats secs: Terrassa, r.; cordillera litoral, al peu del castell d'Aramprunyà.=Turons pròxims a Barcelona (Csta.); Vich (Masf.); Taradell (Puigg.); Tordera (Llen.); comuna a la Sellera (Cod.); Sta. Coloma de Farnés, Pla de la Pinya, Montsolí (Vay.); Empuries, Cadaqués (Trem. in Hb. Cad.); Vall d'Aràn (Lap.).—Maig.

708.— *T. scabrum* L.

(*llatí scaber, aspre, pel calze fructífer coriaci de lacinies rígides i espinuloses.*)

Trifolium scabrum

Annual, tronc de 5-30 cm., prim, prostrato-ascendent, ramificat, pelut, angulós; fulles inferiors llargament peciolades i curtament les superiors, folíols coriacis, trasovats els de les primeres, els de les segones oblongo-cuneïformes, denticulato-pestanyosos, amb els nervis laterals lleugerament recorbats; estípules lanceolato-acuminades, pestanyoses; flors blanques, petites, persistents; capítols ovoides, pauciflors,

atenuats a la base, axil·lars, sentats, nombrosos; calze *coriaci*, amb 10 nervis, de tub oblong, pelut, tancat a la gorja per 2 callositats; lacinies rígides, espinuloses, a la fi reflexes, l'inferior més llarga que el tub; corol·la més curta que el calze, estandard *obtus*; llegum i llevor ovoides, aquesta rossa.

Geografia. — Pastures seques i llocs àrids: Comuna des de la costa fins a Ribes; al Vallès, Penedès, Bages, Figueres.—Tarragona (Wbb.); Girona (Bub.); Vich (Masf.); Cadaqués, la Garrotxa, Olot, als Pirineus (Vay.).—Abr.-Juny.

709.— *T. striatum* L.

(*striatus, que té ratlles, referint-se als 10 nervis que presenta el calze.*)

Trifolium striatum

Annual, d'un verd clar, tronc de 1-4 dm., prim, dret o ascendent, ramificat, estriat, pelut; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors curtament; folíols de les primeres trasovato-truncats o escotats i els de les segones oblongo-cuneïformes, obtusos, denticulats; estípules oblongo-acuminades, pestanyoses; flors rosades, petites, molt caduques a la maturitat; capítols ovoides o bé oblongs,

petits, solitaris o geminats a l'àpex del tronc i de les branques; calze *ovoide*, pelut, el fructífer un poc ventrut, de 10 nervis, gorja oberta; lacinies *alenades, quasi iguals, rígides, glabrescents*, l'inferior *quasi igual al tub*; corol·la igual al calze, una mica més llarga; estandard oblong, escotat; llegum ovoido-comprimida, llevor el·lipsoide, llisa, vermellosa.

β *clongatum* Lojac.—Troncs de 2-5 dm., branques llargues, capítols oblongo-cilíndrics, calze quasi igual a la corol·la.

Lleguminoses.

G. 179.-Trifolium.

Geografia.—Terres àrides i silicio-granítiques: St. Llorenç del Munt, r.; Gualba, Montseny, des del Gorg negre a S. Marçal; abundant a St. Hilari, Montsolí i Guillerries; Queralt, cap a la font de la Ruira.—Castanyadell (Masf.); Camprodón i comarca d'Olot, Cadaqués, la Selva, la Garrotxa, Sta. Coloma de Farnés, Ribes (Vay.); Vall de Bohí, cap als Pir. centrals (Gonz.l); Viella (Llen.l).

La β *elongatum* Lojac.—*T. tenuiflorum* Ten., a les Guillerries i St. Hilari, = La Sellera, Osor, r. (Cod.l).—Maig-Jul.

N. B. A judicar per les formes intermitges observades a St. Hilari i a les Guillerries ens sembla una varietat poc consistent.

Trifolium Bocconei

710.—*T. Bocconei* Savi.—*T. collinum* Balb.

(*Dedicat a Paolo Boccone, A. de Icones et descriptiones rariorum plantarum Siciliae, Melitae, Galliae et Italiae, 1674; collinus, de collis, costeta o turonet, per l'estació de la planta.*)

Annual, tronc de 1-2 dm., dret o ascendent, ramificat, piloso-pubescent; fulles superiors curtament peciolades, foliols trasovats o trasovato-cuneiformes, denticulats a l'àpex, amb els nervis laterals drets; estípules lanceolato-

alenades; pestanyoses; flors rosades, petites, que es desprenen difícilment a la maduresa, en capítols oblongs, sentats, solitaris o els terminals geminats i desiguals; calze cilíndric, de 10 nervis, pelut, obert a la gorja; lacínies lanceolato-alenades, desiguals, negreses, connivents després de l'antesi, l'inferior quasi igual al tub; corol·la igual al calze, estandard oblong, arrodonit o truncat; llegum i llevor ovoides, aquesta llisa, groguenca.

Geografia.—Terres silícies, àrides: Terrassa, vora esquerra del torrent de can Carbonell, r.=La Sellera, r. r. (Cod.l); St. Climent (Sen.l); boscos de Campmany, la Junquera (Vay.); Cadaqués (Trem.); S. Pol, S. Feliu de Guixols (Bub.); Montsant (Puj. J.).—Març-Juny.

Trifolium ligusticum

711.—*T. ligusticum* Balb.—*T. gemellum* Savi.

(*Ligusticus, de la Liguria, regiò de l'Italia, per la seva habitació; gemellus, bessó, pels seus capítols amb freqüència geminats.*)

Annual, tronc de 1-4 dm., prim, dret o difús,

ramificat, angulós, pelut; fulles peciolades, foliols trasovats, truncato-denticulats, pestanyosos, amb els nervis laterals rectes; estípules lanceolato-acuminades, flors *rosades*, petites; capítols ovoïdo-oblongs, nusos a la base, freqüentment *geminats*, l'un *axil·lar*, *llargament pedunculat* i l'altre *terminal*, *subsèssil*; aparentment axil·lar; tub del calze *trasovoïde*, amb 10 nervis, pelut; gorja callosa, tancada; lacínies quasi iguals, *triangular-setàcies*, *pestanyoses*, més del doble llargues que el tub, a la fi divergents; corol·la més curta que el calze, estandard *escotat*, llegum ovoïde, llevors globuloses, escotades, llises.

Geografia. — Llocs àrids i arenosos: Girona, a S. Martí Sapresa (Cod.); St. Climent (Sen.!); Pir. Or. (Rouy); Colliure (Gaut.); Banyuls (Lap., Bub., Gaut.).—Maig-Juny.

Trifolium arvense

712.— *T. arvense* L.

(arvensis, *del camp, cultivat, per la seva estació.*)

Sinonímia. — Peu de llebre; *cast.* lagopo o pie de llebre.

Annual o *bienal*, tronc de 5-30 cm., dret o difús, prim, pubescent, blanquinós o vermellós; fulles inferiors i caulinars curtament peciolades, les superiors sentades; foliols de les primeres trasovato-cuneiformes, escotats o denticulats, els de les últimes linear-oblongs, mucronats; estípules linear-alenades; flors *blanquinoses* o *rosades*, molt petites; capítols ovoïdes o bé oblongs, solitaris, pedunculats, piloso-sedosos; calze fructífer de tub subglobulós, pelut; gorja peluda, no callosa; lacínies *setàcies*, *plumoses*, quasi iguals, a la fi obertes, més llargues que el tub; estandard estret, obtús, més curt que el calze; llegum ovoïde, llevor esfèrica; planta polimorfa.

Geografia. — Llocs secs i arenosos: Comuna des del litoral a les Guillerries i valls pirenenques.—Maig-Ag.

Trifolium angustifolium

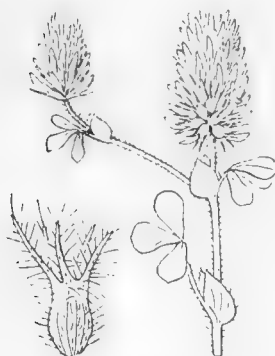
713.— *T. angustifolium* L.

(angustus, *estret, i folium* — *aquí adjectivat* — *fulla, pels foliols linears.*)

Sinonimia. — Fenc bord; *cast.* pie de liebre mayor de hojas estrechas.

Annual, tronc de 1-4 dm., dret, rígid, robust, cobert de pèls aplicats, estriat, ramificat; fulles curtament peciolades, les superiors subsèssils, alternes; folíols linears o lanceolato-linears, aguts, enters; estípules llargament soldades al pecíol, linear-alenades, pestanyoses; flors *rosades*, petites; capítols grans, oblongo-cilíndrics, solitaris, terminals, pedunculats; tub del calze fructífer cònic, piloso-sedós; gorja callosa, lacínies linear-alenades, rígides, plumoses, a la fi obertes, poc desiguals, l'inferior més llarga que el tub; estandard lanceolat, agut, poc més llarg que el calze; llegum ovoide, apiculada, bivalva; llevor globulosa, llisa.

Geografia. — Llocs àrids, terres incultes, vores de camins: comuna des del litoral fins a Ribes, Queralbs, Olot i Guilleríes.—Maig-Juny.

Trifolium Lagopus

714. — T. Lagopus Pourr.

(*grec* λαγώς, *llebre*, i πούς, *peu*, *pel toment tou del calze fructífer i quasi de tota la planta.*)

Sinonimia. — Peu de llebre, peu de rata; *cast.* pie de liebre.

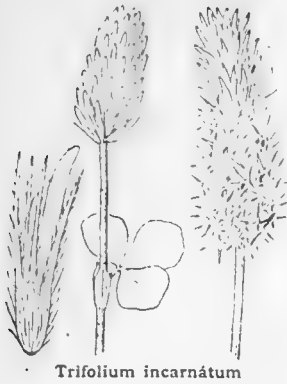
Annual, d'un verd cendrós, tronc de 5-20 cm., dret, un poc flexuós, gruixudet, ramificat, piloso-llanut; fulles peciolades, folíols trasovato-cuneïformes, els de les inferiors escotats, amb els nervis laterals rectes; estípules grans, especialment les de les fulles superiors, ovato-acuminades; flors *alborosades*, petites; capítols oblongo-cònics, grandets, solitaris o geminats, i aleshores l'un axil·lar, llargament pedunculat, i l'altre terminal, subsèssil; calze *pelut*, de tub *ovoide* i el fructífer *subglobulós*, amb 10 nervis i la gorja tancada per 2 *callositats*; lacínies *molt desiguals*, alenades, rígides, llargament plumoses, l'inferior quasi el doble llarga que el tub; corolla apenes més llarga que el calze, estandard linear-oblong, agut; llegum i llevor ovoides, aquesta xagrinada.

Geografia. — Llocs àrids granítico-pizarrosos: S. Marçal del Montseny, St. Hilari i Montsolí, = Espluga de Francolí (Llen.l); Vich, r. (Masf.l); entre Seba i Viladrau (Puigg. ex llb. Csta.); les Guilleríes, Campmany, la Junquera, Massanet de Cabrenys i de la Selva, Scu d'Urgell, Requesens (Bub.); la Bajol (Bolós).—Maig-Juny.

715. — *T. incarnátum* L.

(*incarnatus, color de carn, pcl que presenten les flors.*)

Sinonimia. — Fe, herba fe, fenc; *cast.* trébol encarnado.

Trifolium incarnátum

Annual, tronc de 2-5 dm., dret, robust, pelut, simple o poc ramificat, d'entrenusos molt llargs; fulles inferiors llargament peciolades, folíols amplament ovato-cordiformes, truncato-denticulats, pubescents; estípules vaginato-membranoses, ovato-obtuses, dentades; flors

encarnades, rarament blanquinoses; capítols grans, oblongo-cònics o cilíndrics, solitaris, terminals, llargament pedunculats; tub del calze fructífer ovoide, pelut, amb la gorja oberta; lacínies linear-alenades, setoses, quasi iguals i més llargues que el tub; estandard oblong, apiculat, poc més llarg que el calze; llegum bivalva, llevor ovoide, gran, lluent.

β *Molinerii* DC. — Flors blanquinoses o rosades.

Geografia. — Prats i terres de conreu: Cultivat i subespontani al Vallès, i especialment a St. Hilari, Montsolí, les Guilleries, Olot i Empordà. = La Garrotxa (Vay.); Perthus, Pir. Or. (Bub.).

La β *Molinerii* DC. — *T. Molinerii* Balb., a St. Hilari. = Sagaró (Vay.). — Maig-Ag.

716. — *T. diffusum* Ehrh.

(*diffusus, estès, pels troncs freqüentment difusos.*)

Trifolium diffusum

Annual, troncs de 2-4 dm., drets o ascendants, freqüentment *difusos*, pubescents; fulles totes 3-foliolades, folíols trasovats, blans; estípules *llargament acuminades*, les de les fulles florals *poc dilatades*; flors *vermelles*, capítols globulosos, bastant grossos, terminals, solitaris, sentats o subsèssils, involucrats per les estípules de les fulles florals; tub del calze fructífer ovoide, pelut, amb 10 nervis; gorja tancada per 2 llavis callosos, lacínies alenades, pestanyoses, 3-nerves a la base, poc desiguals, 2 veg. més llargues que el tub; corol·la igual al calze o poc més llarga, llegum petita, transversalment

dehiscent, 2-sperma; llevors rodones, no escotades.

Geografia. — Prats i reguerols: Barcelona i Cadaqués (Csta. ex Hb.); cap a Grasolet, Sal-des, del Bergadà (Compñ., ex Hb. Csta.); Pir. Or. (Csta., Rouy); Soreda (Conil). — Juny-Ag.

717. — *T. hirtum* All. — *T. hispídum* Desf.

(*hirtus*, *hispídus*, *pelut*, *pèls pèls rossos*, *blans i oberts que cobreixen el tronc.*)

Trifolium hirtum

Annual, tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, ramificat, amb les branques esteses o erectes, cobert de pèls rossos, blans i oberts; fulles peciolades, menys la superior, que és sèssil o subsèssil; folíols trasovato-cuneïformes, denticulats, amb els nervis ben marcats, rectilinis, bifurcats; estípules piloses, nervudes, lanceolato-setàcies, les de les fulles florals *molt dilatades*;

flors *purpurines*, capítols globulosos, grans, terminals, solitaris, sentats, involucrats per les estípules de 2 fulles florals, una d'elles sense folíols; tub del calze fructífer obcònic, molt pelut, amb 20 nervis; gorja oberta, lacínies setàcies, plumoses, rígides, quasi iguals, 2 veg. més llargues que el tub; estandard lanceolato-acuminat, quasi el doble llarg que les lacínies del calze; llegum i llevor ovoides, aquesta grosseta, bruna, llisa.

Geografia. — Llocs àrids i pedregosos: Cordillera litoral; al Vallès, Terrassa, St. Hilari, r.=Castelldefels, S. Sadurní, Porreda, Falset (Csta.); Vich (Masf.); S. Marçal, Massanet de Cabrenys (Vay.); la Sellera, r. (Cod.l); Roses, Cabanes (Sen.); Prades (Lap.).—Maig-Jul.

718. — *T. Cherléri* L.

(*dedicat a Joan Enric Cherler (1570-1610), metge de Mönipelgard, parent i col·laborador de J. Bauhin.*)

Trifolium Cherléri

Annual, tronc de 4-12 cm., ajagut o ascendent, simple o difús, cobert d'abundants pèls blans, estesos, a la fi rossos; fulles totes peciolades, la superior àfila; folíols trasovato-cuneïformes, emarginato-denticulats, blans, pubescents, amb els nervis molt marcats; estípules caulinars ovato-lanceolades, agudes, les de les 3 fulles florals molt dilatades, les de la superior

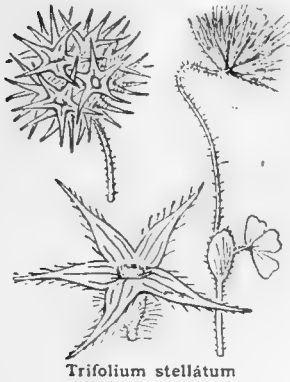
orbiculars; flors *blanquinoses*, capítols mitjans, *globuloso-deprimits*, terminals, solitaris, sentats, amplemment involucrats per les estípules de les fulles florals, molt caducs; tub del calze obcònic, amb 20 nervis, pelut; gorja oberta, lacínies setàcies, plumoses, quasi iguals, dretes, a la fi obertes, 1 veg. més

Lleguminoses.

G. 179.-Trifolium.

llargues que'l tub; estandard oblong, més curt que'l calze; llegum bivalva, llevor ovoide, llisa.

Geografia.—Boscos i llocs àrids i arenosos: Comuna al Vallès; Baix Empordà, St. Hilari, Figueres. = Abundant a Cadaqués (Trem.); Campmany, Roses, Massanet de Cabrenys, Lladó, Requesens (Vay.); Elers, Cantallops, Cabanes (Sen.).—Maig-Juny.

Trifolium stellatum

719. — *T. stellatum* L.

(de stella, estel o estrella, per les lacínies del calze fructífer esteses en forma d'estel.)

Sinonimia.—Trifol estrellat; cast. trébol estrellado, hopo de cabrillas.

Annual, tronc de 5-25 cm., dret o ascendent, ramificat, cobert de pèls estesos, blans, blancs, a la fi rossos; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors sentades, totes alternes; folíols petits, *obcordato-cuneiformes*, denticulats, piloso-pubescents; estípules ovato-obtuses, dentades; flors *albo-rosades*, capítols *globulosos*, terminals, solitaris, llargament pedunculats; tub del calze acampanat, amb 10 nervis, piloso-sedós; gorja tancada per llargs pèls llanosos, lacínies lanceolato-acuminades, iguals, dretes, acrescents, esteses en *estrella* a la maturitat, glabres per dintre, 3-nerves i reticulato-venoses, 1 veg. més llargues que'l tub; estandard lanceolat, agut, quasi igual al calze; llegum bivalva, llevor ovoide, grossa, llisa.

Geografia.—Camps, vores de camins i llocs àrids: Comuna pel litoral i al Vallès.= Lladó, Besalú, Fornell (Vay.).—Abr.-Maig.

Trifolium lappaceum

720. — *T. lappaceum* L.

(de lappa, pèls capítols erissats; efecte de les pestanyes esteses i rígides de les lacínies del calze fructífer, que recorda aquella planta composta.)

Annual, tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, prim, ramificat, amb les branques divaricades, un poc pelut o glabrescent; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors subsèssils; folíols *oblongo-cuneiformes*, truncato-denticulats, nerviats, pubescent-pestanyosos; estípules

lanceolato-acuminades, pestanyoses; flors *albo-rosades*, capítols subglobuloses, grossets, terminals, solitaris, pedunculats, ericats; tub del calze acampanat, glabre, amb 20 nervis; gorja molt oberta, peluda, lacínies lanceolato-alenades, pestanyoses, quasi iguals, 5-nerves a la base, més llargues que'l tub; estandard oblong, quasi igual al calze; llegum bivalva, llevor ovoide, llisa.

Geografia. — Camps, vinyes i llocs àrids: Litoral, Valldoreix, Terrassa i altres llocs del Vallès; Penedès. = Tortellà (Tex.); Campmany, Lladó, Requesens, Salarsa, S. Andreu del Coll, Sagaró, Olot (Vay.), Cantallops (Sen.); Salardú, Montgarri (Timb.).—Abr.-Juny.

721. — *T. maritimum* Huds. — *T. glabellum* Presl.

(*per la seva estació als prats marítims; de glaber, dimin. glabellus; pel calze fructífer glabrescent.*)

Trifolium maritimum

Annual, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, ramificat, *glabrescent*; fulles inferiors llargament peciolades, les superiors oposades, poc peciolades; folíols inferiors trasovato-escotats, els superiors oblongo-cuneïformes, gòscurament denticulats o mucronulats, tots glabrescents; estípules linear-acuminades, flors *albo-rosades*,

capítols *ovoides*, petits, solitaris, terminals, generalment pedunculats; tub del calze fructífer acampanat, glabrescent, amb 10 nervis; gorja tancada per 2 llavis callosos, lacínies lanceolato-acuminades, rígides, 3-nerves a la base, pestanyoses, desiguals, l'inferior més llarga que'l tub; estandard oblong, 2 veg. més llarg que'l calze; llegum bivalva, llevor ovoide, llisa.

Geografia. — Prats marítims: Prats i llocs herbosos de Castelló d'Empúries. = Figueres, remontant-se fins a la Junquera, Dosquers, Agullana (Vay); Banyuls (Bub.); Barcelona, can Tunis (Sen.).—Maig.

Gènere 180.—DORYCNIUM TOURN.

(Ho deriven de δόρυ, la llança, i κνώ, untar, perquè amb el suc de la planta hi fregaven aquella arma per emmatzinar-la (1).)

Flors blanques, amb la carena blavenca, petites, en capítols subglobulosos, clarets, terminals, axil·lars, llargament pedunculats; calze 5-dentat, subilabiat, les 2 dents superiors més amples; corol·la caduca, estandard panduriforme, dret, atenuat en un gla ampla, ales soldades per davant, més llargues que la carena encorbada i curtament bequeruda; estams diadelfes, desiguals, els més llargs bruscament dilatats sota la antera; estil ascendent, atenuat a l'àpex, estigma capitat; llegum ovoide, exserta, mucronada per l'estil, glabra, 2-4-sperma, dehiscent per 2 valves no torçades; llevors globuloses: plantes perennes, herbàcies o llenyoses a la base, de fulles 3-foliolades, estípules semblants als foliols enters.

- 1 { Tronc llenyós, foliols que no arriben a 1 cm., obtusiúsculs; pedicels i dents del calze més curts que'l tub, estandard blanc, ales més curtes que'l estandard que no cobreixen totalment la carena, tacada de negre a l'àpex; llegum molt obtusa. 722. *D. suffruticosum*.
 Tronc quasi herbaci, foliols de 1 cm. o més, aguts; pedicels i dents del calze tan llargs com el tub, estandard freqüentment rosat, ales 2 veg. més curtes que l'estandard, que cobreixen la carena no tacada a l'àpex; llegum subatenuada . . . 723. *D. decumbens*.

Dorycnium suffruticosum

722.—*D. suffruticosum* Vill., subsp. del *D. pentaphyllum* Scop., apud. Rouy.

(de sub i frutex, arbust; per ser un petit arbust; pentaphyllum, de πεντα-, cinc, i φύλλον, fulla; pels tres foliols i les dues estípules semblants a ells, que figuren una fulla quinquefoliolada.)

Sinonimia.—Botja d'escombres, socarrells; cast. mijediega, bocha, socarrillo.

Subarbust de 2-3 dm., molt ramificat, tortuós, ajagut a la base, branques dretes, subes-triades, cobertes de pèls abundants aplicats, foliols lanceolato-linears, obtu-

(1) Sembla que la nostra planta, inofensiva, no té re que veure amb la planta dels antics.

siúsculs, a veg. subespatulats, atenuats a la base, piloso-sedosos, de menys de 1 cm. de longitud; capítols de 6-15 flors, no unilaterals, de floració quasi simultània; pedicels iguals, tot lo més, a la meitat del tub del calze molt pelut; dents del mateix lanceolato-agudes, 1 veg. més curtes que'l tub; estandard apiculat, ales més curtes i un poc més estretes que l'estandard, que no cobreixen totalment la carena blavenca, tacada d'un blau negrós a l'àpex; llegum ovoide, molt obtusa, amb les sutures carenades; llombrígol de la llevor igual a $\frac{1}{15}$ de la seva circumferència.

Geografia. — Boscos, marges i llocs àrids: Comuna des de la costa fins a Bagà, Ribes, Urgell et alibi.—La Garrotxa, Olot (Vay.).—Maig-Juny.

Dorycnium Jordani

723.—*D. decumbens* Jord., raça del *D. grácile* Jord., subsp. del *D. pentaphyllum* Scop., apud. Rouy.

(de decúmbere, inclinar-se, abocar-se; per les seves branques decumbents.)

Troncs quasi herbacis, de 4-8 dm., decumbents, difusos, estriats, amb pèls aplicats poc abundants; folíols linear-lanceolats, de 1 cm. o més, aguts; capítols de 10-15 flors, freqüentment unilaterals, de floració successiva; pedicels i dents del calze iguals al tub, poc pelut; estandard apiculat, freqüentment rosat; ales 2 veg. més curtes i molt més estretes que l'estandard, que cobreixen totalment la carena blavenca i no tacada a l'àpex; llegum ovoide-oblonga, subatenuada a l'àpex, mucronada de sutures un poc carenades; llombrígol de la llevor igual a $\frac{1}{6}$ de la seva circumferència.

Geografia. — Prats, llocs humits o arenosos: Prat del Llobregat; prats de Salou; vores del Segre a Lleida i a Menàrguens.—Pla d'Urgell (Csta.).—Juny-Ag.

N. B. Nostre eximi Costa (*Anales Soc. Esp. H. N.*, III, 2.º, 215), descriu una var. *cándicans* que té per principal caràcter el presentar els folíols *oblongo-espatulats, cano-cendrosos*. Va recollir la planta sense flor ap. de Tàrraga, pel Jul. de 1872. Ens sembla igual a la que tenim recol·lectada d'ap. de Lleida i a Menàrguens, però que tal vegada té més afinitat amb la *D. suffruticosum*.

A la mateixa creiem que ha de referir-se la planta de les altures del Montserrat, considerada, no sense grans reserves, per l'esmentat autor, com a *D. grácile* Jord., atribuïda per Loscos a les immediacions de l'Aragó meridional.

Gènere 181.—**BONJEANIA** RCHB.

(Dedicat per Reichenbach al botànic Joàn-Lluís Bonjean, 1780-1846, apotecari de Chambéry, A. de la Flora de Savoya.)

Flors blanques o rosades, amb la carena negrosa, en capítols globulosos, involucrats per una fulla floral sobre peduncles ordinariament més llargs que les fulles; calze 5-fid, divisions quasi iguals, ascendents; estandard oblong-cuneïforme, atenuat en ampla unglà canaliculada; ales unides per davant, més llargues que la carena quasi recta i obtusa; estams diadelfes, estil ascendent, estigma capitat, llegum exserta, recta, glabra, inflada a la maturitat, polisperma; llevors separades per un teixit cel·lular: plantes llenyoses a la base, de fulles 3-foliolades, curtament peciolades, de folíols enters, peciolutats; estípules grans, foliacies, apenes adherides al pecíol, peciolutades.

- 1 { Plantes de 2-5 dm., molt peludes, folíols oblongo-cuneïformes, estípules molt més llargues que'l pecíol, flors grans, capítols clars, llegum oblonga, de valves que no's caragolen en hèlix **724. B. hirsuta.**
 { Plantes de 1-3 m., glabrescents, folíols trasovato-cuneïformes, estípules iguals al pecíol, flors petites, capítols densos, llegum cilíndrica, de valves que's caragolen en hèlix **725. B. recta.**

724.—B. hirsuta Rchb.—**Lotus hirsutus** L.

(*Ulatí hirsutus, pelut; per ser planta molt peluda.*)

Bonjeania hirsuta

Planta en forma de mata o botja, de 2-5 dm., molt peluda, troncs ajaguts o ascendents, ramificats; branques rodones, folíols oblongo-cuneïformes, ordinariament aguts o mucronats; estípules ovades o lanceolades, molt més llargues que'l pecíol; flors blanques ± estriades de rosa, grans; capítols grans, clars (5-12 flors); calze subilabiat, molt pelut;

lacínies lanceolato-linears, les inferiors un poquet més llargues; corol·la una veg. més llarga que'l calze, llegum oblonga, poc exserta, de menys de

Lleguminoses.

G. 181.-Bonjeania.

1 cm. \times 3 mm., negrosa, mucronada, de valves que no's caragolen en hèlix, amb 2-4 llevors subglobuloses.

β *incana* DC.—Planta àlbido-tomentosa.

Geografia.—Llocs àrids i montuosos: Cordillera litoral al Vallès, Penedès, Bages, al Bergadà. = Vich (Masf.); Cardona, Berga, Olot, Banyoles; Lleida, Urgell, Conca de Tremp (Csta.); la Sellera (Cod.).

La β *incana* DC., raça del tipus *ap. Rouy*, a la Segarra (Csta.).—Abr.-Juny.

Bonjeania recta

725.—*B. recta* Rchb.—*Lotus rectus* L.

(*de rectus, dret; per la direcció del tronc.*)

Planta *dreta*, de 1-3 m., glabrescent, tronc molt ramificat a la base, *branques anguloses*, d'un color vermellós; folíols *trasovato-cuneiformes*, mucronulats, grans, glaucescents pel revés; estípules ovato-cordiformes, inequilàteres, *iguals al pecíol* o poc més llargues; flors *blanques o rosades, petites*; capítols *petits, densos* (20-40 flors); calze acampanat, pelut; lacínies quasi iguals, corol·la *un terç més llarga que'l calze*, llegum *cilíndrica*, ben exserta, de

1-2 cm. \times 1 mm., negrosa, lluent, *de valves caragolades en hèlix* després de la dehiscència; llevors petites, globuloses.

Geografia. — Vores de corrents i llocs humits: Pla del Llobregat; al Vallès, Lleida. = Prov. de Tarragona (Csta.); Empordà, Sagardò, fins a Olot (Vay.).—Juny-Set.

Gènere 182. — **TETRAGONÓLOBUS** Scop.

(Del grec τετραγώνος, quadrangular, i λοβός, llegum; per la forma del fruit.)

Flors grogues o purpurines, grans, solitàries o geminades sobre peduncles axil·lars; calze tubulós, 5-fid, de lacínies iguals; corol·la caduca, carena encorbada, bequeruda; estams diadelfes, filaments alternativament desiguals, els més llargs bruscament dilatats a l'àpex; estil glabre, engruixit a l'àpex; llegum llarga, recta, quadrangular, tetràptera, dehiscent en 2 valves que's caragolen en hèlix, polisperma; llevors relativament petites, subglobuloses, negres, llises; herbes perennes o anuals, de fulles curtament peciolades, 3-fol·liolades, de folíols enters, estípules foliacies, poc o gens adherides al pecíol.

- 1 { Planta vivaç, peduncles 2-3 veg. més llargs que les fulles, flors grogues, calze cilíndric, lacínies més curtes que'l tub, ales de la llegum planes, més estretes que'l seu diàmetre . 786. **T. siliquosus.**
 { Planta anual, peduncles iguals a la fulla o poc més llargs, flors purpurines, calze acampanat, lacínies més llargues que'l tub, ales de la llegum ondulades, tan amples com el seu diàmetre
 727. **T. purpureus.**

726. — T. siliquósus Roth.

(del llatí siliqua, la garrofa; per la forma de la llegum.)

Sinonimia. — Corona de rei; cast. loto siliquoso.

Vivaç, rizoma llenyós, que produeix troncs de 1-3 dm., ascendents, peluts o glabres; folíols trasovato-cuneïformes, estípules ovato-agudes, amplexicaules, curtament peciolars, més llargues que'l pecíol; flors d'un *groc pàl·lid*, solitàries; peduncles 2-3 veg. més llargs que les flors, amb una petita fulla a l'àpex; calze tubulós, pelut, tacat de porpra; lacínies lanceolato-linears, pestanyoses, 1 veg. més curtes que'l tub; estandard

estriat de *bru*, suborbicular, llargament unguiculat; llegum de 3-4 cm., glabrescent, amb 4 ales planes, molt més estretes que'l seu diàmetre; llevors petites, globuloses, negroses.

β *marítimus* Ser. — Planta glabra, fulles carneses.

Geografia. — Paratges herbosos immediats a les aigües des de la costa fins a Ribes i al Bergadà, = La Sellera (Cod.); conca del Fluvià, Olot (Vay.); Vall d'Aràn, Bosost, les Bordas, Artiga de Lin (Llen.); Benasc, Colliure (Lap.); la Cerdanya (Gaut.).

La β *marítimus* Ser., cap a S. Boi (Salv.).—Maig-Ag.

Tetragonólobus purpureus

727. — *T. purpureus* Moench.

(de color de porpra; pel que mostren les seves flors.)

Annual, arrel prima, troncs de 1-4 dm., ajaguts o ascendents, blanament peluts; foliols trasovato-romboidals, obtusos; estípules ovato-lanceolades, agudes, amplexicaules, curtament peciolars, tan llargues com el pecíol; flors d'un porpra fosc, solitaries o geminades; peduncles iguals a la fulla o poc més llargs, amb una petita fulla a l'àpex; calze acampanat, pelut; lacínies lanceolato-acuminades, un poc més

llargues que'l tub; estandard sub-orbicular, llegum glabra, negrosa, amb 4 ales ondulades, tan amples com el seu diàmetre; llevors grosses, ovoides, *brunes*.

Geografia. — Llocs cultivats i vores de camins: Espontania a alguns terrenys cultivats de Barcelona (Csta.).—Primav.

Gènere 183.—**LOTUS** L.

(De *λωτός*, nom donat pels grecs a diverses plantes, particularment lleguminoses ferratgeres.)

Flors grogues, en capítols, solitaries o geminades, sobre llargs peduncles axil·lars, ordinàriament involucrades per 1-3 folíols; calze *tubulós* o *acampanat* 5-fid, de lacínies iguals o bilabiats; ales planes, connivents, però no soldades; carena encorbada en angle recte, bequeruda; estams diadelfes, alternativament desiguals, els més llargs fortament i brusca dilatats; estil atenuat a l'àpex, glabre; llegum llargament exserta, cilíndrica, àptera, no inflada a la maturitat, de valves que's caragolen en hèlix després de la dehiscència, polisperma; llevors separades per teixit cel·lular; plantes herbàcies, de fulles 3-foliolades, folíols enters, estípules foliàcies, apenes adherides al pecíol.

1	}	Plantes anuals, d'arrel prima, peduncles ordinàriament menys de 3 veg. més llargs que les fulles	2.
		Plantes perennes, de rizoma gruixut o <i>cundidor</i> ; peduncles ordinàriament més de 3 veg. més llargs que les fulles	5.
2	}	Llegum recta, folíols de les fulles superiors oblongo-lanceolats, plantes piloso-híspides	3.
		Llegum encorbada, folíols de les fulles superiors trasovato-cuneiformes, plantes pubescents o poc pilosos	4.
3	}	Estandard que no's torna verd per la dessecació, ales dilatades a l'àpex, carena encorbada en angle recte, llegum de 2-3 cm., molt prima; peduncle 1-2-flor	728. L. angustissimus.
		Estandard que's torna verd per la dessecació, ales atenuades a l'àpex, carena encorbada en angle molt obtús, llegum de 1-2 cm., més gruixuda; peduncle 2-4-flor	729. L. híspidus.
4	}	Peduncles amb 2-5 flors, petites, més llargs que la fulla; calze 2-labiats, de lacínies desiguals; llegum de 2-5 cm., linear, comprimida, bonyeguda; llevors lenticulars	730. L. Ornithopodioides.
		Peduncles amb 1-2 flors grans, 2-3 veg. més llargs que les fulles; calze acampanat, de lacínies iguals; llegum de 2-3 cm., gruixuda, coriàcia, longitudinalment 2-locular; llevors grans, globuloses	731. L. edúlis.

- 5 } Rizoma estolonífer, tronc fistulós, peduncles 6-12 flors, lacinies calicinals esteses o reflexes abans de la floració . 732. **L. uliginósus.**
 } Rizoma no estolonífer, tronc macís, peduncles 1-6-flors, lacinies calicinals connivents abans de la floració 6.
- 6 } Ales trasovades, fortament encorbades a la vora inferior; carena encorbada en angle quasi recte, peduncles 3-6-flors, folíols trasovato-cuneiformes o bé oblongs, estípules ovades o lanceolades, més llargues que'l pecíol 733. **L. corniculatus.**
 } Ales oblongues, quasi rectes a la vora inferior; carena encorbada en angle obtús, peduncles 1-4 flors, folíols linears o lanceolato-linears, almenys els superiors 7.
- 7 } Lacinies del calze triangular-alenades, més curtes que'l tub; peduncles 5-6 veg. més llargs que les fulles, troncs difusos, ascendents; folíols tots linears 734. **L. tenuis.**
 } Lacinies del calze linears, agudes, més llargues que'l tub; peduncles 3-5 veg. més llargs que les fulles, troncs flexuosos, ajaguts; folíols de les fulles superiors lanceolats, aguts 735. **L. decúbens.**

728. — **L. angustissimus L.**

(superlatiu de *angustus*; per les seves llegums molt primes.)

Lotus angustissimus

Annual, arrel cònica, tronc de 1-3 dm., prim, ramificat, difús o ascendent, piloso-híspid, rarament glabre; folíols de les fulles inferiors trasovats, els de les superiors *oblongo-lanceolats, aguts*; estípules ovades o lanceolades, un poc inequilàteres, més llargues que'l pecíol; flors petites, *que no's tornen verdes per la dessecació*; peduncles capil·lars 1-2-flors, amb 3 folíols a l'àpex, *més llargs que les fulles*; calze acamp-

nat, pelut; lacinies lanceolato-acuminades, pestanyoses, més llargues que'l tub; estandard orbicular, més llarg que'l calze, *igual a la carena encorbada en angle recte*; ales dilatades a l'àpex, llegum dreta, *molt prima, de 2-3 cm.*, de valves *que's caragolen en hèlix després de la dehiscència*, de 15-25 llevors, molt petites, globuloses.

Geografia. — Prats i hocs arenoso-àrids: Palautordera (Trem.); Blanes (Puj. J.); S. Climent (Sen.!); Prades (Lap.); Vernet (Gaut.); Banyuls (Bub.); Les, r. r. (C. et S.).— Abr.-Jul.

729.—*L. hispídus* Desf.—*L. angustissimus* β *major* Moris.

(*hispídus*, *pelut*; *per ser planta piloso-hispida*.)

Lotus hispídus

Molt afí de l'anterior; se'n distingeix per l'arrel molt ramificada, tronc de 1-5 dm., ajagut o ascendent, menys prim, piloso-hispíd; foliols ovato-oblongs, estípules *amplament ova-des*, més obtuses; flors no tant petites, *que's tornen verdes* per la dessecació; peduncles filiformes, 2-4-flors, 3-4 veg. més llargs que les fulles; estandard ovat, bastant més llarg que la carena encorbada en angle molt obtús;

ales atenuades a l'àpex, estil més llarg; llegum la meitat més curta i el doble gruixuda (2 mm.), de 8-12 llevors.

Geografia.—Prats i camps secs, arenosos: Blanes (Puj. J.); S. Climent i Vilarnadell (Sen.!).—Maig-Jul.

730.—*L. ornithopodioides* L.

(*del grec* ὄρνις, ὄρνιθος, *aucell*, i πόδιον, *dim. de πόδες*, *peu*; *per la semblança de les llegums fasciculades amb els peus d'un ocell*.)

Lotus ornithopodioides

Annual, arrel prima, ramificada; tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, ramificat, pubescent; foliols trasovato-cuneiformes, els de les fulles superiors romboides; estípules *amplament ova-des*, un poquet més llargues que'l pecíol; flors petites, peduncles 2-5-flors, *quasi 1 veg. més llargs que la fulla*, amb 3 foliols a l'àpex; calze bilabiat, les dugues lacínies superiors iguals,

agudes, la inferior del mig molt més llarga, lanceolada, aguda, les laterals curtes i obtuses; estandard orbicular, escotat; ales. obliquament truncades, carena encorbada en angle recte, curtament bequeruda; llegum *de 2-5 cm., linear, comprimida, subfalciforme* cap a l'àpex, *bonyeguda, un poc reflexe, vermellosa*; llevors *lenticulars*, llises, lluents.

Geografia.—Vores dels camins i llocs arenoso-herbosos: Comuna per tot el litoral, Gavà, Castelldefels, Sitges *et alibi*; Montcada, Reixach, Ripollet, Serdanyola, Papiol. = S. Pol, S. Feliu de Guixols (Bub.).—Abr.-Maig.

Lotus edulis

731.—*L. edulis* L.

(que és comestible; les llevors es mengen o poden menjar-se.)

Annual, arrel cònica, llarga; tronc de 1-4 dm., ascendent o difús, ramificat, pubescent; foliols trasovato-cuneïformes, glaucescents; estípules ampleament ovades, més llargues que'l pecíol; flors grans, peduncles 1-2-flors, filiformes, rígids, 2-3 veg. més llargs que les fulles, amb 3 foliols a l'àpex; calze acampanat, de lacínies lanceolato-linears, iguals, pestanyoses, 2 veg. més llargues que'l tub; estandard orbicular, estriat;

ales dilatades al mig, cobrint quasi la carena, que és ampla, encorbada, aguda, curtament bequeruda; llegum de 2-3 cm., arquejada, gruixuda, carnosa i a la fi coriàcia, canaliculada a la sutura superior, dividida longitudinalment en 2 cel·les; llevors grosses, globuloso-reniformes, xagrinades.

Geografia.—Llocs arenosos del litoral: Montanya Pelada; Castelldefels, r. = Montjuich (Salv.); turons pròxims a Barcelona, r. (Csta.); abundant al Guinardó (Sen., in litt.); Calella, turó del Roser (Cuní); Pir. Or. (Coste).—Març-Maig.

Lotus uliginosus

732.—*L. uliginosus* Schk.

(de uligo, aigua-moll, lloc pantanós; per la seva estació.)

Perenne, rizoma de branques primes, cundidor, estolonífer; troncs de 3-8 dm., fistulosos, drets o ascendants, glabrescents o peluts, bastant robustos, angulosos, ramificats; foliols trasovato-oblongo-cuneïformes, glaucs pel revés; estípules ovato-cordiformes, més llargues que'l pecíol; flors mitjanes, que's tornen verdes per la dessecació; peduncles 6-12-flors, bastant gruixuts, 3-4 veg. més llargs que les fulles,

amb 3 foliols a l'àpex; calze acampanat, lacínies lanceolato-linears, iguals, pestanyoses, esteses o reflexes abans de l'antesi, quasi iguals al tub; estandard ovat, ales trasovades, rectes per la vora inferior, rodones a l'àpex, cobrint la carena, encorbada en angle obtús, llargament bequeruda.

Var. *L. pedunculatus* Cav. —Planta de 5-8 dm., molt ramificada, foliols i estípules oblongo-lanceolades, atenuades pels dos caps; peduncles 6-8 veg.

més llargs que les fulles, 2-6-flores, llegum de 2-3 cm., dreta, linear-cilíndrica, de valves caragolades en hèlix després de la dehiscència; llevors petites, globuloso-deprimides.

Geografia.—Vores dels torrents, reguerols i prats humits: Montseny, a la vall de Sta. Fe, d'on baixa fins a Gualba; St. Hilari i Montsolí. = La Sellera, S. Martí Sapresa (Cod.1); vall d'Aràn, c. (Llen.); Lés, Tredós (C. et S.).

La var. *L. pedunculátus* Cav., comuna per llocs herbosos del Prat de Llobregat i Blanes.

N. B. Per més que Rouy el considera com a raça de l'especie següent, amb la qual té veritablement marcades afinitats, per la longitud dels peduncles i troncs, manifestament *fistulosos*, l'incloem en el *L. uliginosus*, seguint a Wk. (Prodr. Suppl. 243).

733.—*L. corniculatus* L.

(de corniculum, dimin. de cornu, us, la banya; per la forma particular de la carena de la flor i tal vegada de la llegum (1).)

Lotus corniculatus

Vivaç, rizoma fort, no estolonífer; tronc de 1-5 dm., macís, ajagut o ascendent, glabrescent o pelut, ramificat; folíols trasovato-cuneiformes o bé oblongs; estípules ovades o lanceolades, més llargues que'l pecíol; flors grandetes, que's tornen verdes per la dessecació; peduncles 1-6-flores, més llargs que les fulles, amb 1-3 folíols a l'àpex; calze acampanat, de lacínies

iguals, triangular-alenades, tan llargues com el tub, connivents abans de la floració; estandard amplament ovat, ales trasovades, fortament encorbades a la vora inferior; carena encorbada en angle quasi recte, bruscament i llarga bequeruda; llegum de 2-3 cm., cilíndrica, recta, de valves que's caragolen en hèlix després de la dehiscència; llevors petites, subglobuloses: planta polimorfa.

β *villosus* Wk.—Planta de troncs, fulles i calze amb pèls llargs, estesos, ± abundants.

α *pilosus* Rouy.—Planta petita, molt pilosa, rizoma curt i fort, troncs ascendents, folíols oblongo-cuneiformes, estípules ovato-oblongues, molt més llargues que'l pecíol, 2-4 flors grans, carena ± vermellosa.

ζ *alpinus* Ser.—Planta nana, cespitosa, glabrescent o peluda, de rizoma fort, troncs prims, folíols petits, ovato-oblongs, 1-3 flors, lacínies del calze més curtes que'l tub, pètals, especialment la carena, vermellosos.

Geografia.—Prats, boscos i llocs herbosos des del litoral al Cadí i Nuria.

La β *villosus* Wk., a Palautordera, S. Llorenç del Munt, coll de Daví i altres llocs elevats; la α *pilosus* Rouy, al Miracle (Marçet), y la ζ *alpinus* Ser., a Nuria, al peu de Finestrelles.—Maig-Ag.

(1) Aquest *corniculatus* té aquí una significació purament botànica, Cf. *Oxalis corniculata*.

Lotus tenuis

734.—*L. tenuis* Kit.—*L. tenuifolius* Rchb., raça del *L. corniculatus* L., ap. Rouy.

(*tenuis*, *prim*; per la forma del tronc; *tenuifolius*, pels folíols quasi linears.)

Perenne, troncs de 2-5 dm., prims, glabrescents, ajaguts o ascendents, ramificats; folíols i estípules lanceolato-linears o linears, aguts; flors petites, que's tornen verdes per la dessecació; peduncles filiformes, 1-4-flors, 5-6 veg, més llargs que les fulles; calze acampanat, glabrescent, de lacínies iguals, triangulars a la base i bruscament alenades, més curtes que'l tub; ales oblongues, de vora inferior quasi recta, truncades obliquament a l'àpex; carena encorbada en angle obtús, bequeruda; llegum de 2-3 cm., recta, linear, prima.

Geografia. — Llocs humits i arenosos: Litoral de Barcelona (Csta.); marges del Llobregat, cap a S. Boi (Trem.).—Abr.-Ag.

Lotus decumbens

735.—*L. decumbens* Poir., raça del *L. corniculatus* L., ap. Rouy.

(*de decumbere*; que puja primer i cau després⁽¹⁾.)

Perenne, rizoma fort, que produeix troncs de 2-4 dm., *decumbents*, prims, flexuosos, ramificats, glabrescents; folíols de les fulles inferiors trasovato-cuneiformes, els de les superiors lanceolats, aguts; estípules ovato-lanceolades, més llargues que'l pecíol; flors que's tornen verdes per la dessecació; peduncles 2-4-flors, prims, 3-5 veg. més llargs que les fulles; calze acampanat, lacínies iguals, linear-agudes, connivents abans de l'antesi, més llargues que'l tub; estandard orbicular, ales oblongues, de vora inferior quasi recta, rodones a l'àpex; carena encorbada en angle obtús, bequeruda; llegum recta, de 2-3 cm., linear-cilíndrica, de valves que's caragolen en hèlix després de la dehiscència; llevors subglobuloses.

Geografia.—Prats i màsresmes del litoral: Cadaqués (Trem.); Pir. Or. (Rouy).—Maig-Jul.

(1) Distint de *procumbens*, ajagut (= *bumifusus*).

Gènere 184. — **ASTRÁGALUS L.**

(Del grec ἀστράγαλος, nom d'una lleguminosa en Dioscòrides; nom del òs del tars, per la forma de la llegum en algunes espècies, com *A. hamosus*.)

Flors purpurines, blavenques, grogues o blanquinoses, en capítols o raïms espiciformes, rarament solitàries, axil·lars, pedunculats o subsèssils; calze acampanat o tubulós, 5-fid o 5-dentat, de divisions quasi iguals; estandard ovat o bé oblong, més llarg que les ales; carena mútica, estams diadelfes, llegum freqüentment subtrígona, dividida longitudinalment en 2 cel·les completes o incompletes per la introflexió de la sutura inferior, externa o dorsal: plantes herbàcies o subllenyeses a la base, de fulles quasi sempre imparipinades, de folíols enters i estípules no foliàcies.

1	Plantes anuals, d'arrel prima	2.
	Plantes perennes, de rizoma gruixut o llenyós	9.
2	Flors blanques o purpurines	3.
	Flors blanquinoses o groguenques	6.
3	Flors subsèssils, blavenques	4.
	Flors llargament pedunculades, purpurines	5.
4	Flors solitàries, rarament geminades; llegum pubescent, alenada, encorbada en forma d'ham	736. A. scorpioïdes.
	Flors 4-10, en capítols trasovats, densos; llegum peluda, cilíndrico-trígona, dreta, acuminada	737. A. sesameus.
5	Flors purpurines, llegums dretes, imbricades, semiovoides, cobertes d'escames setíferes; folíols el·líptico-oblongs, truncats o escotats; estípules ovato-acuminades	738. A. pentaglottis.
	Flors purpurio-blavenques, llegums 3-5, esteses en estrella, cilíndrico-trígones, piloso-llises; folíols oblongs, obtusos; estípules triangulars.	739. A. Stella.

- 6 { Peduncles fructífers molt més curts que les fulles, llegum triangular-cordiforme, acuminada, reflexa; folíols oblongo-linears, mucronulats; estípules lanceolato-acuminades 740. **A. epiglottis.**
- 6 { Peduncles fructífers quasi tan llargs com les fulles; llegum cilíndrica, curvato-ascendent en forma d'ham, bequeruda; folíols oblongo-el·líptics, truncats o escotats; estípules ovato-acuminades, 741. **A. hamosus.**
- 7 { Plantes subllenyses, formant botja; fulles paripinnades, pecíols terminats en espina 8.
- 7 { Plantes herbàcies, no formant botja; fulles imparipinnades, pecíols terminats en folíol 9.
- 8 { Calze acampanat, llanut, de lacínies setàcies, iguals al tub; estandard 1 veg. més llarg que'l calze, llegum inclosa, folíols lanceolato-linears, mucronats, vírido-peluts 742. **A. aristatus.**
- 8 { Calze tubulós, cobert de pèls negres i blancs, curts i aplicats; dents lanceolato-obtuses, estandard 2 veg. més llarg que'l calze, llegum exserta, folíols trasovato-oblongs, incano-sesosos, 743. **A. Tragacantha.**
- 9 { Plantes acaules, amb peduncles radicals 10.
- 9 { Plantes caulescents, amb peduncles caulinars 13.
- 10 { Flors blanquinoses, peduncles molt més curts que les fulles; calze acampanat, cobert de pèls negres aplicats; llegum cilíndrica, recta; folíols trasovats, truncats o escotats; estípules amplament ovato-acuminades, escarioses 744. **A. depressus.**
- 10 { Flors purpurines, peduncles més llargs que les fulles, calze tubulós. 11.
- 11 { Plantes verdes, glabrescents, fulles de 10-20 parells de folíols, lacínies calicinales un poc més llargues que la meitat del tub, llegum subcilíndrica, arquejada, de 2-3 cm. 745. **A. monspessulanus.**
- 11 { Plantes incano-sesosos, fulles de 6-9 parells de folíols, dents calicinales més curtes que la meitat del tub; llegum oblonga, ± arquejada, de 1-2 cm. 12.
- 12 { Calze cobert de pèls negres, aplicats; llegum de 15-20 mm., cilíndrico-arquejades, superficialment assolcada per la sutura superior; rizoma llenyós, tortuós, dividit en branques ajagudes . 746. **A. incánus.**
- 12 { Calze vermellós, estriat; llegum de 8-12 mm., inflato-oblonga, no assolcada o poc per la sutura superior; rizoma carnós, vertical, 747. **A. macrorrhizus.**

- 13 { Flors grogues o verdoses, plantes robustes, de 30 cm. a 1 m. o més 14.
 Flors blaves o purpurines, plantes dèbils, de 1-3 dm. 16.
- 14 { Tronc dret, pelut; fulles de 15-20 parells de folíols, capítols subsèsils, lacínies calicinales més llargues que'l tub, llegum inclosa, 748. **A. narbonensis.**
 Tronc ajagut o ascendent, glabre o poc pelut; fulles de 4-12 parells de folíols, capítols llargament pedunculats, dents calicinales més curtes que'l tub, llegum exserta 15.
- 15 { Flors d'un groc verdós, peduncles 2 veg. més curts que les fulles, calze acampanat, glabre; llegum de 30-35 mm., cilíndrico-trígona, arquejada, assolcada per la sutura dorsal; fulles de 4-6 parells de folíols ovats 749. **A. glycyphyllos.**
 Flors d'un groc pàl·lid, peduncles poc més curts que les fulles, calze tubulós, pelut; llegum de 12-15 mm., ovoïdo-vesiculosa, assolcada per les 2 sutures; fulles de 5-10 parells de folíols el·líptico-oblongs, 750. **A. Cicer.**
- 16 { Flors d'un blau pàl·lid, en raïms clars; peduncles més llargs que les fulles, calze acampanat, ales bífides, llegum linear-oblonga, penjant, glabrescent, 6-10 parells de folíols linears . . . 751. **A. austriacus.**
 Flors purpurines, en capítols espessos; peduncles més curts que les fulles, calze tubulós, pelut; ales enteres; llegum ovoïdo-trígona, dreta, peluda, 10-15 folíols el·líptico-oblongs **A. purpureus.**

736.—**A. scorpioides** Pourr.—**A. subbiflorus** Lag.

(del grec *σκορπίος*, l'escorpi; i *ειδής*, de *είδος*, semblant; per la llegum arquejada que simula la cua d'aquell aràcnid; subbiflorus, poques vegades de dugues flors.)

Astrágalus scorpioides

Annual, arrel cònica, vertical, primà, poc ramificada; tronc de 5-15 cm., dret o ascendent, simple o ramificat a la base, piloso-pubescent com tota la planta; fulles peciolades, de 6-8 parells de folíols ovats en les inferiors, oblongs en les superiors, escotats; estípules

lliures, ovato-acuminades; flors blavenques, axil·lars, solitaries, rarament geminades, petites, quasi sentades; calze tubulós, de lacínies setàcies, iguals

al tub cobert de pèls blancs i negres barrejats, predominant els primers a la base i els segons a l'àpex; corol·la seca, groguenca, poc més llarga que el calze; llegum *falcato-arquejada*, d'uns 3 cm., comprimida, acanalada per l'esquena, densament pubescent, polisperma.

Geografia.—Únicament citat com a escàs, al *cerro Negro* de Madrid, viu als olivars de Llers (Sen., in Hb. Cad.).—Abr.-Maig.

Astragalus sesameus

737.—*A. sesameus* L.

(*greco-llatí* σησαμῖος, de σήσαμον, *sesamum* vel *sesama*; per la forma de la llegum, que recorda la del sèsam.)

Annual, tronc de 1-3 dm., ajagut o ascendent, piloso-estriat, ramificat a la base; fulles de 8-10 parells de folíols el·líptics, truncats o escotats; estípules lliures, lanceolato-acuminades, cobertes de pèls setosos, uns blancs i altres negres; flors *blavenques*, petites, 4-10 en capitols *axil·lars*, densos, *trasovats*, *subsèssils*; calze *acampanat*; de lacínies *linear-alenades*,

pestanyoses, més llargues que el tub cobert de pèls blancs i negres; corol·la poc exserta; llegum *peluda*, *cilíndrico-trígona*, de 10-15 mm., dreta, *profundament assolcada* pel marge extern; llevors quadrangulars, reticulato-alveolars.

Geografia.—Llocs àrids i arenosos: Abundant des del litoral al Vallès, S. Llorenç del Munt, Montserrat, a Bages, Figueres.—Camps de Tarragona (Wbb.); a l'Empordà, fins a Dosquers (Vay.); Llers (Sen.).—Abr.-Juny.

Astragalus pentaglottis

738.—*A. pentaglottis* L.

(de πέντα, *cinc*, i γλωττίς, *la glotis*, per les cinc llegums que ordinàriament presenten els capitols.)

Sinonimia.—Cast. pluma de capitán, astrágal de cinco gallillos.

Annual, tronc de 1-4 dm., ajagut o ascendent, ramificat, piloso-setós, com tota la planta; fulles de 7-10 parells de folíols el·líptico oblongs, truncats o escotats; estípules ovato-acuminades, barbudes; flors *purpurines*,

Lleguminoses.

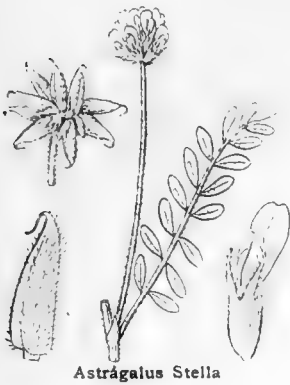
G. 184.-Astrágalus.

10-15 en capítols *ovoides*, *espessos*, involucrats per bràcties lanceolato-linears, pestanyoses, llargament pedunculats; peduncles fructífers més llargs que les fulles, calze *acampanat*, de lacínies *lanceolato-linears*, *pestanyoses*, *iguals al tub*; estandard escotat, llegums *exsertes*, *ovoido-comprimides*, *imbri-cades*, *cobertes d'escames setígeres*, amb la sutura externa ventruda, profundament acanalada; llevors grosses, reniformes, reticulato-alveolades.

Geografia.—Llocs àrids i pedregosos; cordillera litoral, al peu del Tibidabo; Terrassa, ermits i vinyes de la part occidental, r.=Ap. de Barcelona (Salv.); cap a Sarrià i turons pròxims; arenys dels rius Llobregat i Besòs, cap a S. Boi; alguna veg. en diferents llocs del Vallès (Csta.).—Abr.-Juny.

739. — A. Stella Gou.

(latí *stella*, *l'estel* o *estrella*; per. les llegums *esteses* i *radiants*.)

Astrágalus Stella

Annual, troncs de 5-25 cm., ajaguts o ascen-dents, simples o ramificats, estriats, piloso-setosos com tota la planta; fulles de 7-10 pa-rells de folíols el·líptico-obllongs, obtusos; estí-pules triangulars, acuminades; flors *d'un porpra blavenc*, 10-15 en capítols *globulosos*, *espessos*, llargament pedunculats; peduncles fructífers més llargs que les fulles, calze *acampanat*, de lacínies *alenades*, *pestanyoses*, *iguals al tub*;

estandard escotat; llegums *cilíndrico-trígones*, *esteses* en *estrella*, piloso-llises, terminades en bec ganxut, amb la sutura externa acanalada; llevors angu-loses, quasi quadrades, reticulato-alveolades, lluents.

Geografia.—Llocs àrids i arenosos: Comuna al lito-ral, al Vallès i S. Llorenç del Munt; a Bages i part del Bergadà.=Prats de Rei (Puigg.); Tarragona, sense internar-se gaire (Csta.); la Sellera, vores del Ter (Cod.); a l'Empordà fins a Dosquers (Vay.); Figueres, Llers (Sen.).—Abr.-Juny.

740. — A. epiglottis L.

(grec ἐπιγλωττίς, per la llegum de forma més o menys semblant a la epiglòtis o tapa de la glòtis.)

Astrágalus epiglottis

Annual, tronc de 5-20 cm., dret o ascendent, simple o poc ramificat a la base, piloso-grisenc

com tota la planta; fulles de 4-7 parells de folíols oblongo-linears, mucronulats; estípules lanceolato-acuminades; flors *albo-groguenques*, molt petites, dretes, en capítols *axil·lars*, *ovoides*, *densos*, *molt breument pedunculats*; peduncles fructífers tapats pels fruits i semblant sentats els capítols; calze *acampanat*, cobert de pèls setosos, uns blancs i altres negres, *dominant totalment aquests a l'àpex*, *abans de l'antesi*; lacinies *alenades*, *iguals al tub*; estandard *ovat*, *escotat i apiculat*, poc més llarg que el calze; llegum *triangular*, *cordiforme*, *acuminada*, *reflexa*, assolcada a la sutura externa; llevors *reniformes*, *plegades*, 2 a cada cel·la.

Geografia. — Llocs àrids i pedregosos: cordillera litoral, als boscos de Bruguers, abundant ap. de can Mas; falda del Tibidabo, al peu de Nova Betlem. = Cap a Gracia (Salv.!) ; Mollet (Jover!); pla de Barcelona, r. (Csta.). — Abr.-Maig.

Astrágalus hamosus

741. — *A. hamosus* L.

(del llatí *hamus*, l'ham; per la forma de les llegums encorbades, que s'hi assemblen.)

Sinonimia. — Cast. garbancillo de perro, encorbada ancha, naricetas.

Annual, tronc de 2-6 dm., ajagut o ascendent, simple o ramificat, vírido-blanquinós, subpilososo-setós; fulles de 8-12 parells de folíols oblongo-el·líptics, truncats o escotats; estípules ovato-acuminades, \pm soldades en *beina opositifolia*; flors *albo-groguenques*, petites, dretes, 3-12 en capítols espessos, ovoides, a la fi clars i cilindroides; peduncles fructífers *quasi tan llargs com les fulles*; calze *tubulós*, cobert de pèls aplicats, uns blancs i altres negres, de lacinies *linear-alenades*, *iguals al tub*; estandard *ovato-oblong*, *escotat*, *apiculat*, *el doble llarg que el calze*; llegum *cilíndrica*, *curvato-ascendent*, *en forma d'ham*, *acuminada*, assolcada a la sutura externa; llevors *quadrangulars*, *llises*.

Geografia. — Llocs herbosos: Comuna al litoral, al Vallès, S. Llorenç del Munt; al Penedès, cap a Torrelles de Foix; Cornudella i Montsant. = Prats de Rei (Puigg.!) ; a l'Empordà, Cassà de la Selva (Vay.); Puig-reig, Marlés, Serrateix (Puj. C.). — Abr.-Juny.

3-12 en capítols espessos, ovoides, a la fi clars i cilindroides; peduncles fructífers quasi tan llargs com les fulles; calze tubulós, cobert de pèls aplicats, uns blancs i altres negres, de lacinies linear-alenades, iguals al tub; estandard ovato-oblong, escotat, apiculat, el doble llarg que el calze; llegum cilíndrica, curvato-ascendent, en forma d'ham, acuminada, assolcada a la sutura externa; llevors quadrangulars, llises.

Astrágalus aristatus

742. — *A. aristatus* L'Hérit. — *A. sempervirens* Lamk.

(del llatí *arista*, l'aresta o espina; pels peciols de les fulles persistents i terminats en aresta)

espinescents; sempervirens; sempre verd, pel color verd cendrós de la planta bastant duradora per efecte de la persistència dels peciols.)

Sinonimia. — Gaons marins.

Vivaç, rizoma subllenyós, tronc de 1-3 dm., ajagut, formant botja, d'un verd cendrós, pelut; fulles paripinades, amb 6-10 parells de folíols lanceolato-linears, mucronats, vírido-peluts, caducs; peciòl comú, persistent, dret, terminat en aresta espinescents; estípules lanceolato-linears, acuminades, multinerves, llargament peciolars, escarioses, ciliato-barbudes; flors blanques o tacades de porpra, dretes, 3-8 en raïms axil·lars, clars, curts, breument peciolats; bràcties semblants a les estípules, molt més llargues que els pedicels; calze acampanat, inflat, molt piloso-llanut, de lacínies setàcies, iguals al tub; corol·la marcescent, estandard escotat, $\frac{1}{3}$ part més llarg que les lacínies del calze; llegum inclosa, ovoide, peluda, atenuada en punta, amb 3 llevors a cada cel·la, reniformes i molt escotades.

Geografia.—Llocs pedregosos i àrids de les muntanyes: Abundantíssim de Puigllançada a Rebot, baixant fins a l'areny del riu Greixa.—Vall de Ribes i Dorri (Isern!); Tosses, Fornells (Vay.); Pir. centrals, Bassivé, Castanesa, baixant a Vilaller, Pont de Suert, Sopenya, Pont de Montanyana i més avall a les vores del Noguera Ribagorzana (Csta.); Port de Benasc, Andorra, Pendís, Carençà (Bub.).—Maig.-Jul.

N. B. Encara que existeix als Pir. orientals l'*A. nevadensis* Boiss., considerem que s'ha confós amb l'especie anterior en les localitats catalanes on l'ha citat algú botànic.

Astrágalus Tragacantha

743. — *A. Tragacantha* L. — *A. Massiliensis* Lamk.

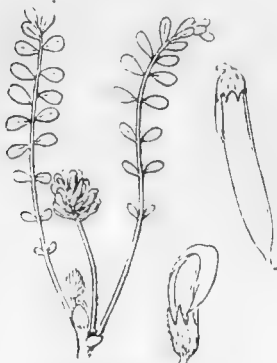
(grec τραγάκανθα, de τράγος, el boc i άκανθα, espina; al·ludint-se als peciols espinescents i fortament vulnerants; de Massilia (Marseille) per la seva patria.)

Sinonimia. — Coixins de monja.

Perenne, subllenyosa, d'un color blanc cendrós, troncs de 2-3 dm., formant botja compacta, extremadament espinosa; fulles paripinades, amb 6-12 parells de folíols trasovato-obllongs, incano-sedosos, obtusos o truncats, mucronats, decreixents de la base a l'àpex, molt caducs; peciòl comú, persistent, espinescents, fortament vulnerant; estípules petites, llargament peciolars i amplament lanceolades; flors blanques, grans, 3-8 en raïms axil·lars, globulosos, bastant clars; peduncles iguals a les fulles o més curts; bràcties escarioses, lanceolades, iguals als pedicels; calze tubulós, cobert de pèls negres i blancs, curts i aplicats; dents lanceolato-obtusos, 3-4 veg. més curtes que

el tub; corol·la marcescent, estandard escotat, *quasi el doble llarg que el calze*; llegum *exserta, ovoido-oblonga*, coberta de petits pèls aplicats, *apiculada*, amb 2 llevors a cada cel·la, *subglobuloses i dèbilment escotades*.

Geografia.—Llocs pedregosos i arenosos àrids del litoral: Cap de Creus; l'Escala i altres llocs del golf de Roses.—Vilanova de la Muga *et alibi* (Csta.); costes marítimes de Cadaqués i la Escala; platja de Pals, Bagur, r. (Vay.); Castelló d'Empúries (Bub.).—Maig.-Juny.

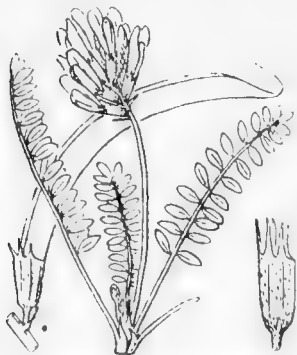
Astrágalus depréssus

744. — *A. depréssus* L.

(*llatí* *deprimere, depréssus, aplastat; per ser planta cespitosa* ⁽¹⁾.)

Perenne, de 5-15 cm., *cespitosa*, pubescent, rizoma dividit en branques escamoses que produeixen rosetons de fulles i peduncles ordinaríament escapiformes; fulles llargament peciolades, amb 9-11 parells de folíols bastant separats, petits, trasovats, truncats o escotats; estípules amplemment ovato-acuminades, escarioses; flors *blanquinoses*, 9-15 en *capítols subglobulosos*, *clars*, que s'allarguen un poc a la maduresa; peduncles *molt més curts que les fulles*, calze *acampanat*, cobert de pèls negres aplicats, de lacínies *linears*, un poc més curtes que *el tub*; estandard *ovat*, escotat, més llarg que les ales trasovades, *obtusos, enteres*; llegum *cilíndrica, recta, reflexa, d'ap. de 2 cm.*, pubescent, a la fi glabra, atenuada i apiculada, amb un solc superficial a la sutura externa; llevors reniformes, llises.

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: la Molina i la Cerdanya (Vay.); los Molines (*la Molina?*) sub Puigcerdà (Bub.); Pir. central, a Prunera de la Vall d'Aràn (Lien.I).—Jul.

Astrágalus monspessulánus

745. — *A. monspessulánus* L.

(*Per la seva patria: de Montpeller.*)

Perenne, de 1-2 dm., glabrescent, rizoma llenyós, ramificat, produint les branques per l'extrem rosetons de fulles i llargs peduncles escapiformes; fulles llargament peciolades, amb 10-20 parells de folíols el·líptics, obtusos, subescotats o mucronulats; estípules lanceolato-linears, acuminades, peciolar; flors *pur-*

(1) Amb denominació grega: ταπεινός, humil.

purines, rarament blanquinoses, en capítols ovoides, densos, a la fi racemi-formes, clars; peduncles ordinariament més llargs que les fulles, calze *tubulós*, amb alguns pèls curts i aplicats, de lacínies *linears*, *poc més llargues que la meitat del tub*; estandard oblong, escotat, molt més llarg que les ales, que porten una *dent sota l'àpex*; llegum subcilíndrica, arquejada, de 2-3 cm., apiculada, pubescent, polisperma, sense solc a la sutura; llevors quadrangular-reniformes, llises.

β *chlorocyaneus* Csta. — *A. chlorocyaneus* Boiss. et Reut. — Fulles amb 20-25 folíols, calze cobert de pèls negres aplicats, corol·la violàceo-verdosa o d'un groc vermellós, llegums tacades d'un vermell de sang.

Geografia.—Boscos, erms i paratges montuoso-calissos: Des del Vallès i Penedès a Ribes, Queralt i Nurià.

La β *chlorocyaneus* Csta. en totes les muntanyes del litoral i de l'interior, remontant-se (sec. Csta.) a Berga, Surroca, Olot *et alibi*.—Abr.-Juny.

N. B. Té raó Costa a l'afirmar que la planta de Catalunya presenta totes les gradacions entre la especie linneana i la boisseriana, perquè aquesta pugui subsistir. Per igual motiu creiem que amb dificultat pot sostenir-se ni com a simple var., com proposà Costa.

746. *A. incánus* L.

(del llatí: *blanquínós*; *pel toment cano-sedós de la planta*.)

Sinonímia.—Estaca-rossins.

Astrágalus incánus

Perenne, de 5-15 cm., *cano-sedosa*, rizoma llenyós, tortuós, de divisions ajagudes, esteses en cercle, cobertes de les despulles de les fulles antigues, terminades en rosetons de fulles, amb 1-2 peduncles escapiformes de 5-10 cm.; fulles llargament peciolades, amb 6-10 parells de folíols el·líptics o trasovats, *incano-sedosos*, especialment pel revers, truncato-subescotats o mucronulats; estípules lanceolato-linears, peciolars; flors

purpurines o àlbido-violàcies, 8-20 en capítols ovoides que s'allarguen a la maduresa; peduncles tant o més llargs que les fulles, calze *tubulós*, cobert de petits pèls negres, aplicats, de dents *linears*, *iguals a la tercera o quarta part del tub*; estandard oblong, escotat, molt més llarg que les ales obtuses i enteres; llegum *cilíndrico-arquejada*, de 15-20 mm., ascendent, molt pubescent, apiculada, superficialment assolcada per la sutura superior o *ventral*, polisperma; llevors 4-5 a cada cel·la, reniformes, no quadrangulars.

Geografia.—Llocs secs i estèrils de la part occidental i nord: des de la plana d'Ancosa a Valldeperes, Riu de Boix, Sta. Coloma de Queralt, Tous, Igualada i altres llocs de la Segarra; Nurià, cap a Fontalba. = Manresa, Sampedor, Sallent (Salv.!, Csta.!). Prats de Rei

(Puigg. l.); Pir. Or. (Bth., Rouy); crestes de la Fossa del Gegant i Costabona; Valls d'Eine, Llo, Coma de Noufonts (Compy.); muntanyes de Nuria (Tex.); Prats de Molló (Lap.); Conca de Tremp, Solsona (Bub.).—Jul.-Ag.

Astrágalus macrorrhizus

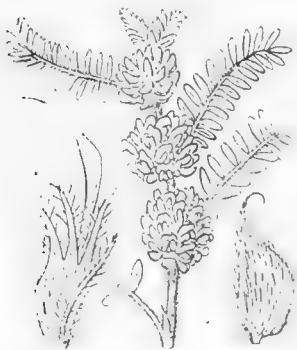
747. *A. macrorrhizus* Cav.

(grec μακρός, llarg i groixut, i ῥίζα, arrel; per la forma del rizoma.)

Perenne, de 3-5 cm., rizoma vertical, *groixut*, carnós, recubert per les despulles de les fulles antigues, dividit en branques curtes, terminades en rosetó de fulles i un peduncle escapi-forme; fulles peciolades, esteses sobre terra, de 5-8 parells de folíols, el·líptico-orbiculars, molt petits, mucronats, incano-sesos com tota la planta; estípules lanceolato-linears,

peciolars; flors *vermelles*, 5-8 en capítols ovoides; peduncles crassiúsculs, un poc més llargs que les fulles; calze *tubulós, vermellós, estriat*, cobert de petits pèls aplicats; dents *triangular-linears, iguals a la tercera o quarta part del tub*; estandard *oblong, escotat*, més llarg que les ales calloses a la base; llegum *inflato-oblonga*, de 8-12 mm., pubescent, apiculada, no assolcada o poc per la sutura superior, polisperma; llevors ordinàriament 7 a cada cel·la, reniformes.

Geografia.—Turons argil·loso-guixencs de la part occidental: Prop de Balaguer i Gerb (Csta.); Montsant (Wbb.).—Ab.—Maig.

Astrágalus narbonensis

748.—*A. narbonensis* Gou.

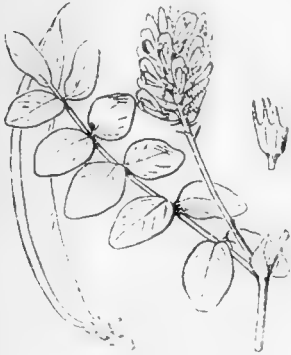
(de Narbonne, en la antiquitat: Narbo Marcius, on va ser trobada.)

Perenne, tronc de 0'50 a 1 m., dret o ascendent, simple, *no fistulós*, piloso-blanquinós; fulles \pm peciolades, de 15-20 parells de folíols oblongo-linears, obtusos; estípules lanceolato-linears, acuminades; flors d'un *groc pàl·lid*, grans, nombroses, en capítols *globulosos, espessos, subsèsils*; bràcties linear-alenades, plumeses, més llargues que els capítols abans de l'antesi; calze *tubulós, inflato-subgibós* a l'esque-

na del tub, *piloso-llanut*; lacínies *linear-alenades*, pestanyoses, *quasi iguals al tub*; corol·la marcescent, estandard ovat, enter, una veg. més llarg que el cal-

ze, d'ungla molt curta; ales oblongues, poc més curtes que la carena molt ampla, trasovato-triangular, obtusa; llegum *inclosa*, *globuloso-trígona*, coriàcia, peduda, *assolcada per l'esquena*, apiculada, 2-4-sperma; llevors grans, reniformes.

Geografia.—Llocs secs i àrids: de Lleida a Mollerusa (Salv.); Alcano i altres llocs de les Garrigues (*vidi in Hb. Gonz.!*); Cervera, Tàrraga, Talladell *et alibi*, de l'Urgell i la Segarra; la Escala i altres llocs de l'Empordà (Csta.); Prats de Rei (Puigg.!) Sallent, ap. de la Garrotxa, r. r. (Puj. C.).—Maig-Jul.

Astrágalus glycyphyllos

749. *A. glycyphyllos* L.

(grec γλυκύς, dolç, i φύλλον, fulla; per la semblança de les fulles amb les de la regalecia ⁽¹⁾.)

Sinonímia.—Cas. Hierba de S. Lorenzo; falso orozuz.

Perenne, tronc de 5-10 dm., ajagut, flexuós, angulós, glabre; fulles peciolades, amb 4-6 parells de folíols grans, prims, el·líptico-ovats; estípules relativament petites, lanceolato-acuminades; flors d'un *groc verdós*, mitjanes, nombroses, acompanyades de 2 bracteoles setàcies, en capítols *ovoides*, després oblongs; peduncles 2 veg. més curts que les fulles, calze *acampanat*, glabre; dents *linears*, més curtes que el tub; estandard *ovat*, escotat, més curt que les ales, un poc més llarg que la carena, 3-4 veg. més que el tub; llegum *cilíndric-trígona*, arquejada, acuminada, glabrescent, *assolcada a l'esquena*, polisperma; llevors reniformes.

en capítols *ovoides*, després oblongs; peduncles 2 veg. més curts que les fulles, calze *acampanat*, glabre; dents *linears*, més curtes que el tub; estandard *ovat*, escotat, més curt que les ales, un poc més llarg que la carena, 3-4 veg. més

Geografia.—Boscós i llocs herboso-umbrosos: Des de la costa a la cordillera superior del Vallès, a la Font de la Pola; Sta. Fe del Montseny; S. Hilari i Montsolí; Ribes, Queralbs. = Vich (Masf.); Nuria, Olot (Vay.); Girona, Cabanes (Sen.); la Sellera (Cod.); Vall d'Aràn, Port de la Picada, Artiga de Lin (Zett.), les Bordes, Viella, Arties (Llen.).—Juny-Ag.

Astrágalus Cicer

750. — *A. Cicer* L.

(cicer, el cigró o ciuró; per la llegum inflada més o menys semblant a la d'aquella planta, també lleguminosa.)

Perenne, tronc de 3-8 dm., ajagut, flexuós, verd, glabrescent; fulles de

(1) Recordi's que la regalecia de muntanya és el *Trifol. alpinum*.

Aquesta denominació específica resulta una mica estranya, tota vegada que la regalecia és la *Glycyrrhiza*.

5-10 parells de foliols el·líptico-obllongs, obtusos o escotats, pubescents, estípules petites, lanceolato-linears, les superiors soldades entre sí, les inferiors lliures; flors d'un *groc pàl·lid*, nombroses, dretes, en capítols *ovoides*, *espessos*, que s'allarguen un poc a la maturitat; peduncles *un poc més curts que les fulles*, calze *tubulós*, cobert de petits pèls negres aplicats, de dents alenades, *1 veg. més curtes que el tub*; estandard ovat, escotat, més llarg que les ales oblongues, obtuses, enteres; llegum *exserta*, *ovoido-vesiculosa*, bruscament terminada en *bec alenat*, coberta de pèls negres i blancs, *assolcada per les dugues sutures*; llevors reniformes, orbiculars.

Geografia.—Llocs incults i herbosos: a l'Urgell (Tex. ex Colm.); Pir. Or. (Rouy, Coste); Colliure (Gaut.).—Juny-Jul.

Astrágalus Austriacus

de dents *triangulars*, *iguals a la tercera part del tub*; estandard *obcordiforme*, estriat, *3 veg. més llarg que*

Astrágalus purpureus

751. — A. Austriacus L.

(de Austria, per la seva habitació.)

Perenne, de rizoma fort, vertical, tortuós; troncs de 1-3 dm., prims, difuso-ascendents, verds, glabrescents; fulles de 6-10 parells de foliols linears, petits, truncats o escotats; estípules lanceolato-agudes, petites, lliures; flors petites, *d'un blau pàl·lid*, amb la carena *violada* a l'àpex, 8-24 en raïms *clars*, *ovoides*, allargats a la maturitat, *quasi el doble llargs que les fulles*, bractèoles escarioses; calze *acampanat*, cobert de petits pèls blancs aplicats, de dents *triangulars*, *iguals a la tercera part del tub*; estandard *obcordiforme*, estriat, *3 veg. més llarg que* el calze, un poc més que les ales bífides i de lòbuls desiguals, rodons; llegum *linear-oblonga*, *subarquejada*, de 1-1'5 cm., apiculada, superficialment assolcada a l'esquena; llevors *ovoides*, *anguloses*, *escotades*.

Geografia.—Bosc i llocs pedregoso-herboso; Plana de Vich (Masf. in Hb. Cad.); Mosset, ap. de Prades (Pourr.).—Juny-Ag.

752. — purpureus Lamk.

(del color de porpra; pel que tenen les flors.)

Perenne, rizoma primet, ramificat, horitzontal; branques de 1-1'5 dm., ajaguts o ascen-

FLORA DE CATALUNYA

Lleguminoses.

G. 184.-Astrágalus.

dents, d'un verd cendrós, cobert de pèls llargs, oberts; fulles de 10-15 parells de folíols el·líptico-obllongs, escotats, peluts; estípules grandetes, soldades per la base, *opositifolies*, de lòbuls *lanccolato-acuminats*; flors *purpurines*, dretes, 10-20 en capítols *ovoides*, densos, que no s'allarguen a la maturitat; peduncles poc més curts que les fulles o a la fi un poc més llargs; bràcties llargues, linear-acuminades; calze *llargament tubulós*, cobert de pèls negres oberts; lacínies *linear-alenades*, *pestanyoses*, *més llargues que la meitat del tub*; corol·la el doble més llarga que el calze, estandard obllong, *fortament escotat*, *molt més llarg que les alcs obtuses*, *enteres*; llegum *ovoido-trígona*, dreta, *cordiforme a la base*, piloso-llanuda, apiculada, *assolcada per la sutura externa*; llevors reniformes.

Geografia.—Boscós i erms montuoso-pedregosos: Plana d'Ancosa, p. de S. Magí de Brufaganya; Ribes, p. de Montagut.—Al Cadí, p. de la Seu d'Urgell (Bth.); ports d'Horta, sortint d'aquest poble cap a Escala d'Arnés i altres llocs fronterissos de l'Aragó (Csta.); Organyà, al Cadí (Bub.); Espluga de Francolí (Llen.).—Juny-Ag.

Gènere 185.—**OXYTROPIS** DC.

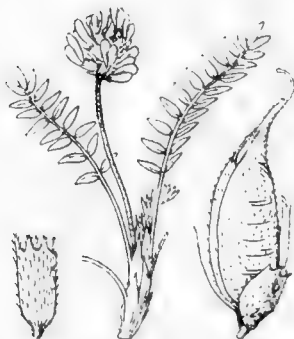
(Grec ὄξύς, agut, i τροπίς carena; per la forma de la carena de la corol·la.)

Flors albo-groguenques, blaves o lilacines, en raïms axil·lars llargament pedunculats; calze tubulós, 5-fid, de lacínies quasi iguals; estandard més llarg que les ales, carena apiculada, estams diadelfes; llegum inflada, amb un embà longitudinal \pm complet format per la retroflexió de la sutura superior; herbes perennes, acaules, de rizoma relativament gruixut, escamós, peludes, de les altes muntanyes, de fulles imparipinades, folíols enters, estípules soldades.

1	}	Flors albo-groguenques; llegum ovoide, apiculada, sentada, canaliculada per la sutura interna; embà incomplet	752. O. campestris.
		Flors blaves o lilacines	2.
2	}	Flors blaves, llegum estipitada, ovato-oblonga (12-16 mm.), embà incomplet, dents del calze 3 veg. més curtes que el tub, de 8-26 parells de folíols	753. O. pyrenaica.
		Flors lilacines, amb la carena violada; llegum sentada, oblonga; fulles de 8-15 parells de folíols	3.
3	}	Raïms ovoides, que s'allarguen a la fructificació; llegum ovato-oblonga (18-20 mm.), acanalada per les 2 sutures; embà complet,	754. O. Halleri.
		Raïms subglobulosos, umbel·lifomes a la fructificació; llegum més llarga, solament acanalada per la sutura interna; embà incomplet,	755. O. Lazica.

753. O. campestris DC. — **O. campestris. L., subvar. bicolor Rouy.**

(de campus, el camp, o plana; per la seva general estació.)

Oxytropis campestris

Planta de 1-2 dm., cespitosa, piloso-sedosa, no glandulosa; fulles peciolades, de 10-15 parells de folíols, ovades o lanceolades, agudes, acuminades; estípules escarioses, acuminades, soldades al pecíol per la base; flors dretes, d'un blanc groguenc o amb la carena blavenca o violàcia (subvar. bicolor Rouy), 6-10 en raïms

Lleguminoses.

G. 185.-Oxytropis.

ovoides, densos, acompanyats de bràcties més llargues que els pedicels, lanceolato-acuminades, pestanyoses; peduncles escapiformes, més llargs que les flors; calze pelut, que s'esqueixa a la maturitat, amb pèls llargs, groguencs i altres de curts, negres, tots aplicats, de dents linears, 3 *veg. més curtes que el tub*; estandard oblong, escotat, molt més llarg que les ales; llegum ovoide (14-18 × 6-8 mm.), *sentada, peluda, apiculada*, acanalada per la *sutura interna*; embà *incomplet*; llevors reniformes.

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: Nuria, cap a Fontnegra; Coll de Pal, Pedró dels Quatre Batlles.—Morens, Costabona (Vay., Gaut.); vall d'Eine (Lap.) Setcases, Carençà (Bub.); Port de Viella (Csta.); Vall del Juella (Timb.); Artiga de Viella, Port de Benasc, Coma Gireta (Llen.); Ruda (C. et S.).—Jul.-Ag.

Oxytropis pyrenáica

754.—*O. pyrenáica* G. et G.

(de Pyrenaicus-Pyrenaei, per la seva habitació als Pirineos.)

Planta de 5-15 cm., piloso-blanquinosa, branques del rizoma bastant llargues, primetes i ascendents; fulles llargament peciolades, de 8-26 parells de folíols oblongs o lanceolats, acutiúsculs; estípules llargues, peciolar, lanceolato-linears; flors *blaves*, dretes, a la fi unilaterals, 5-15 en raïms globuloso-ovoides, densos; bràcties oblongo-lanceolades, més llargues que els pedicels, peludes; peduncles escapiformes, tant o més llargs que les fulles; calze pelut, de dents 3 *veg. més curtes que el tub*; estandard *amplament ovat, escotat, d'un quart més llarg que la carena encorbada i llargament apiculada*; llegums *estipitades, ovato-oblongues* (12-6 × 5-6 mm.), *peludes*, penjants totes d'un mateix costat, assolcada per la sutura interna; embà *incomplet*; llevors reniformes.

Oxytropis Halléri

Geografia.—Pastures i roques de les altes muntanyes: Pedró dels Quatre Batlles, al Bergadà. = Cim de Puigllançada, al Bergadà (Sen.!); Port de Viella (Csta.), cim de la Picada, pastures d'Artiga de Viella, Coma Gireta (Llen.!); Bassivé (Lap., Compñ., Pujol J.!); Port de la Forqueta (Timb., Bub.); Peñablanca, Maladetta, Castanesa (Zett., Gr. G., Isern, Bub.); Ruda (C. et S.).—Jul.-Ag.

755.—*O. Halléri* Bunge. — *O. uralensis* DC. — *Astragalus variabilis* γ *sericeus* Rouy.

(Dedicat a Albrecht Haller, 1708-1777, A. de la Flora Helvética; Uralensis, per la seva habitació als monts Urals; variabilis, pel seu polimorfisme.)

Planta de 5-15 cm., piloso-sedosa o llanosa; fulles peciolades, de 8-15 parells de foliols oblongs o lanceolats, aguts, acostats; estípules escarioses, el·líptico-lanceolades, agudes, peciolaris; flors violàcies o lilacines, amb la carena violada a l'àpex, 5-15 pàtulo-dretes, en raïms ovoides, que s'allarguen un poc a la maduresa; bràcties lanceolato-linears, molt més llargues que els pedicels; peduncles escapiformes, més curts que les fulles; calze que es romp a la maduresa, cobert de llargs pèls blancs i d'altres de negres, curts; dents lanceolato-linears, 4 veg. més curtes que el tub; estandard oblong, escotat; carena encorbada; llegums dretes, ovoido-oblongues (18-20 × 5-6 mm.), sentades, apiculades, pubescents, acanalades per les 2 sutures; embà complet; llevors orbiculars, escotades.

Geografia.—Pastures de les altes muntanyes: Altures de Nuria, cap a Noucreus.=Nuria, (Salv I); Morens, Costabona, Coma d'Orri (Vay.); Vall d'Eyne (Bub.); Bassivé, Serra negra (Puj. J.I); Bielsa (Compñ.); Port de Viella (Csta.).—Jul.-Ag.

N. B. La β *ochroleuca* Csta. referida per Vay. a Morens i Costabona, sospitem que sigui la subv. *bicolor* Rouy, de la *O. campestris* L.

Oxytropis Lázica

756. *O. Lázica* Boiss.

(Nom geogràfic; regió de la Croàcia-Austria-Hungria; per la seva habitació.)

Molt semblant a l'anterior, se'n distingeix pels raïms subglobulosos, umbel·liformes a la fructificació, per la llegum oblonga, més llarga, solament acanalada per la sutura interna, amb un embà incomplet.

Geografia.—Roques i pastures elevades dels Pirineus: Cambradases (Colson, ex Rouy); Vall d'Eine (Pellat et Bonnier, ex Rouy); Pir. Or. (Coste).—Jul.-Ag.

N. B. No's consigna la *O. pilosa* DC., citada per Pourr. a Nuria i al Coll de les Noufonts a Costabona (Compy.), perquè és planta alpina, d'existència no confirmada als Pirineus.

Gènere 186.—PHACA L.

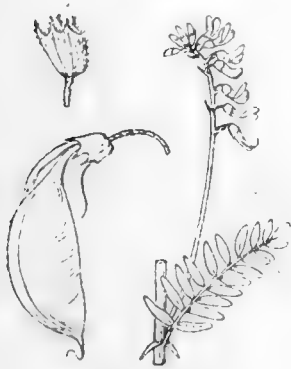
(grec φακή, o φακός, llentia; altra lleguminosa mengívola, en Dioscor.; per la forma de la llevor (1).)

Flors grogues, blanquinoses, blavenques o violàcies, en raïms axil·lars, pedunculats; calze 5-dentat, de dents quasi iguals, acampanat; corol·la caduca, estandard orbicular o bé oval, carena motxa, estams diadelfes; llegum exserta, pàtulo-reflexa, llargament estipitada, inflato-membranosa, unilocular, generalment amb un embà incomplet format per la introflectió de la sutura inferior: herbes perennes de les altes muntanyes, de fulles imparipinnades i estípules lliures.

1	}	Flors grogues, llegum 1-ocular, sense embà; troncs de 20-50 cm., fulles amb 8-15 parells de folíols	756. <i>Ph. alpina</i> .
		Flors blaves o violàcies, almenys la carena; llegum 2-ocular, amb embà incomplet; troncs de 8-15 cm., fulles amb 4-12 parells de folíols	2.
2	}	Gorja del calze truncada molt obliquament, corol·la blanca, excepte la carena, que és violada a l'àpex i molt més curta que l'estandard; ales 2-lobades a l'àpex, 4-8 parells de folíols	757. <i>Ph. australis</i> .
		Gorja del calze truncada perpendicularment, estandard blavenc, ales blanques, enteres; carena violada, quasi igual a l'estandard; 8-12 parells de folíols	758. <i>Ph. astragalina</i> .

757.—*Ph. alpina* L.

(per la seva habitació a les altes muntanyes; Alpes, ium.)

Phaca alpina

Tronc de 2-5 dm., dret, fistulós, assolcat, pelut, molt fullós, ramificat; fulles peciolades, de 8-15 parells de folíols oblongs o lanceolats, obtusos o submarginato-mucronats, peluts, especialment pel revers; estípules linear-lanceolades, flors grogues mitjanes, 6-12 en raïms

(1) Ho deriven de φαγω, menjar.

unilaterals, clars, llargament pedunculats; calze cobert de petits pèls negres, amb la gorja *truncada obliquament*, de dents curtes, triangular-alenades; estandard orbicular, escotat, igual a les ales enteres i a la carena; llegum *estipitada, molt inflada*, subglobulosa, apiculada, membranoso-transparent, coberta de pèls negres, *unilocular*, sense embà; llevors reniformes.

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: Llocs elevats de la Vall de Carença; valls de Eine, Err i Llo (Compy.); Vall d'Eine (Pourr., Lap., Sen., ex Rouy).—Jul.-Ag.

Phaca australis

758. — *Ph. australis* L.

(*australis, meridional; per la seva habitació relativa.*)

Tronc de 8-15 cm., ascendent, simple, glabrescent; fulles de 4-8 parells de folíols oblongs o lanceolats; obtusiúsculs o bé obtusos, mucronulats; estípules ovades o lanceolades, flors *blanquinoses*, amb la carena *violada a l'apex*, 8-16 en raïms ovoides, un poc espessos, quasi unilaterals, llargament pedunculats; calze cobert de pèls negres aplicats, amb la gorja *truncada molt obliquament*, dents linears, agudes;

estandard ovato-escotat, més llarg que les ales oblongues, *bilobades* a l'apex i molt més que la carena; llegum *obovoide*, estipitada, reflexa, unilateral,

membranosa, *subbilocular*; embà *incomplet*; llevors orbicular-reniformes.

Phaca astragalina

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: Coll de Pal al Cadí; altures de Nuria. = Costabona, Carença (Gaut.); la Molina, Comabella, Nuria (Vay.); Valls d'Eine i d'Andorra (G. et G.); Cambredases, Coll de Nuria (Bub.); Coll de Bassivé (Puj. J.); Castanesa (Zett.).—Jul.-Ag.

759. — *Ph. astragalina* DC.

(*derivat de astragalus o -um, pel seu aspecte semblant al d'aquesta planta.*)⁽¹⁾

Tronc de 8-15 cm., prostrato-ascendent, glabrescent; fulles de 4-8 pa-

(1) Cf. *Lupulina* (Medicago).

FLORA DE CATALUNYA

Lleguminoses.

G. 186.-Phaca.

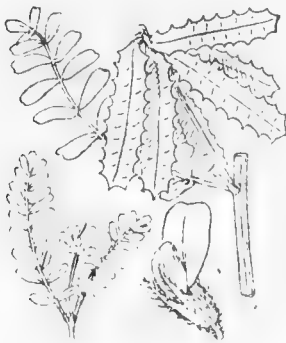
rells de foliols ovats o bé oblongs, obtusos o escotats, amb pèls blancs, dispersos i aplicats; estípules ovato-lanceolades; flors reflexes, *blavenques*, amb les ales *blanques* i la carena *violada*, 5-15 en raïm curt, globulós, llargament pedunculat; calze cobert de pèls negres, aplicats, amb la gorja *truncada perpendicularment*; dents llargues, linears; estandard ovato-escotat, *més llarg que les ales enteres i quasi igual a la carena obtusa*; llegums *oblongo-trígoncs, penjants*, estipitades, apiculades, cobertes de pèls negres, aplicats, *subbilobulars*; embà *incomplet*; llevors reniformes.

Geografia.—Roques i pastures de les altes muntanyes: Nuria, cap a Fontnegra i a Noucreus.=Vall d'Eine (G. G., Bub.); Careçà (Bub.); Castanesa (Isern!); Prats de Viella (Csta.); Bassivé, cap a Castanesa (Compñ.)—Jul.-Ag.

Gènere 187.— **BISÉRRULA L.**

(Llatí *bis*, dugues vegades, doble; *sérrula*, dimin. de *serra*, la serra; per la llegum serrada pels dos marges.)

Flors blanquinoses, blavenques a l'àpex, petites, esteses, 3-10 en raïms subglobulosos; calze acampanat, 5-partit, pelut, de lacínies alenades, iguals, tan llargues com el tub; estandard ovat, escotat, més llarg que les ales i tant com la carena obtusa; estams diadelfes, llegums penjants, completament biloculars, deprimides ⁽¹⁾, de 15-30 × 6-8 mm., *sinuato-dentades pels 2 marges*, polispermes, de llevors orbiculars, escotades; herbes anuals, de 1-3 dm., troncs ajaguts o ascendents, peluts; fulles imparipinnades, amb 7-15 parells de folíols petits, trasovato-cuneïformes, escotats, peluts; estípules ovato-lanceolades, lliures, membranoses.

Biserrula pelecinus

760.—B. pelecinus L.

(grec πελεκίνος, πέλεκυς, una destrat de dos talls; insistint en la idea etimològica de biserrula, el llatí *pelecinos* (o *pelecina*) significa una herba perjudicial als sembrats) ⁽²⁾.

Sinonimia.—Cast. Aserrucho; serradilla.

Geografia.—Llos secs i herbosos: Vessant meridional del Tibidabo; Mollet, vores del Besós; La Roca, vores del Mogent; al peu del castell de Figueres; Cadaqués i Cap de Creus.—S. Fost, Arenys de Munt i altres llocs més enllà de Matarò (Csta.); Calella (Cuní); costes de Roses, la Selva (Vay.).—Maig-Juny.

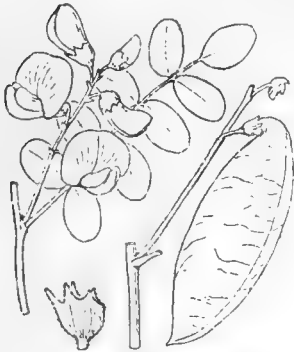
(1) No *comprimides*, com diuen les obres descriptives, puix que és aplastada perpendicularment a l'embà o sigui per les sutures que representen les cares de la fulla carpelar.

(2) *Pelecinou* era el nom que donaren els grecs a lo que els romans ne digueren *scoridaca*, planta en Plini i en Dioscor., una mala herba per als blats.

Gènere 188. — COLUTEA L.

(Grec κολουτέα ο κολοιτέα, que deriven de κολούω, mutilar, desmembrar; perquè creien els antics que en trencar-li les branques es moria, com sofrint una castració.)

Flors grogues, bastant grans, 2-6 en raïms axil·lars, un poc més curts que les fulles; calze acampanat, curt, 5-dentat, de dents triangulars, quasi iguals, pubescent; estandard orbicular, escotat, dret; ales estretes, falciformes, més curtes que la carena truncada a l'àpex; estams diadelfes, estil arquato-ascendent, estigma lateral, llegum estipitada, inflato-vesiculosa, gran, ovoide, apergaminada, venosa, transparent, glabra, polisperma; llevors sub-lenticulars, llises; arbust de 2-3 m., dret, ramificat, pubescent; fulles imparipinnades, de 3-5 parells de folíols suborbiculars, venosos, glaucescents per sota, escotats; estípules molt petites, ovato-lanceolades, lliures, agudes.

Colutea arborescens

761. — *C. arborescens* L.

(latí arboréscere, fer-se arbre; per ser planta arbustiva o mata. ⁽¹⁾)

Sinonimia.—Espantallops; cast. espantalobos, espantazorras, sietesayos, sonajas, garbancillo.

Raça *C. breviaolata* Lange. — Arbust de menys de 1 m., de 2-3 parells de folíols més petits, el mateix que les flors; ales curtes, que solament arriben als $\frac{3}{4}$ de la carena i als $\frac{2}{3}$ de l'estandard; llegum més llargament estipitada.

Geografia.—Costes calcàreo-argilenques; general, sense abundar molt, als boscos del litoral, Vallès i Bages. = General en terrenys calços de tot el país (Csta.); Vich, r. r. (Masf.); la Sellera, Amer, S. Julià del Llor (Cod.). La raça *C. breviaolata* Lange, als boscos de la cordillera interior. = Al Tibidabo (Sen.!). — Maig-Juny.

(1) Cf. *Frutescens*.

Gènere 189. — **ROBÍNIA L.**

(Dedicada al jardiner Joà Robin que la introduí a França, 1601.)

Flors blanques, grans, oloroses, en raïms multiflors, axil·lars, més curts que les fulles; calze acampanat, curt, subbilabiat, pubescent, 5-dentat, de dents triangulars, desiguals, les 3 inferiors acuminades; estandard orbicular, dret; ales estretes, obtuses; carena aguda, igual als altres pètals; estams diadelfes, estigma terminal; llegum estipitada, comprimida, llarga de 8 cm., penjant, glabra, polisperma; arbres de gran talla, fulles imparipinnades, de 5-10 parells de folíols el·líptics o bé oblongs, obtusos o escotats, adornat cada un d'una estipuleta alenada; estípules transformades en 2 forts agullons.

Robinia Pseudo-acacia

762. — R. Pseudo-acacia L.

(ψεύδος, fals; per no ser la vera acàcia.)

Sinonimia. — Cassia; cast. acacia, guacia.

Geografia. — Originaria de l'Amèrica Septentrional, es troba cultivada i subespontània per les vores dels camins. — Maig-Juny.

Gènere 190. — **GALÉGA** TOURN.

(Ho deriven del grec *gala* llet, planta forratgera que augmenta la secreció làctia. Cf. *Polygala* i *Galium*. Altres ho deriven de *glaux*.)

Flors blavenques, rarament blanques, bastant grans, en raïms axil·lars, multiflors, oblongs, llargament pedunculats, més llargs que les fulles; calze acampanat, 5-dentat, de dents quasi iguals, alenades, igualant al tub, glabre; estandard oblong, més llarg que les ales i tant com la carena subaguda; estams submonadelfes, per estar el que devia ser lliure soldat al tub dels altres nou fins a la meitat; estil arquejat, estigma terminal capitat; llegum sentada, linear, un poc comprimida, bonyeguda, punxaguda, glabra, estriada, aperto-ascendent, polisperma; llevors oblongo-comprimides; planta perenne, de 6-10 dm., herbàcia, dreta, estriada, fistulosa; fulles imparipinnades, de 5-8 parells de foliols oblongs o lanceolats, escotats, mucronulats; estípules semi-sagitades, lliures, grans, acuminades.

Galéga officinalis

763. — *G. officinalis* L.

Sinonimia. — Galega o gallega; *cast.* ruda cabruna.

Geografia. — Prats i vores de reguerons: Falda del Montseny (Colm.); a la Valldàn p. de Berga (Grau); Ceret, frontera francesa (Compy). — Jul.

N. B. Ignorem que la cita de Colm. hagi estat confirmada per cap botànic.

Gènere 191.—**GLYCYRRHIZA L.**

(Grec γλυκός dolç i ῥίζα, arrel; per tenir el rizoma dolç.)

Flors blavenques o violàcies, petites, en raïms axil·lars, espiciformes, multiflors, pedunculats, aproximadament iguals a la meitat de les fulles; calze tubulós, pubescent-glandulós, gibós a la base, bilabiat, amb el llavi superior bífid i l'inferior 3-partit, de divisions lanceolades, agudes, quasi iguals i més llargues que el tub; estandard oblong, escotat, carenat, més llarg que les ales oblongues, arquejades; carena més curta que les ales, aguda; estams diadelfes, estigma oblic; llegum sentada, oblonga, molt comprimida, bonyeguda, apiculada, finament venosa, 2-4-sperma; llevors lenticulars: planta herbàcia, rizoma llenyós, llargament estolonífer, *dolç*; tronc de 3-10 dm., robust, dret, estriat, poc ramificat, quasi glabra; fulles imparipinnades, de 4-8 parells de foliols oblongs o el·líptics, obtusos, glutinosos per sota; estípules quasi invisibles.

Glycyrrhiza glabra

764.—Gl. glabra L.

(de glaber, per ser així el tronc, aixó és calb, sense pèls.)

Sinonímia.—Regalecia; *cast.* regaliz, orozuz, palo dulce.

Geografia.—Sots i prats: A Ullastrell del Vallès; abundant als camps de Navés, p. de Lleida.=A molts pobles de la costa, en terrenys guixencs o caliços de la comarca de Vich fins a Aiguafreda i Hostalets, Tortosa, La Ràpita i cap a Lleida (Csta.); més amunt de Tortellà (Fontfredal).—Maig-Juny.

Gènere 192. — PSORALEA L.

(Grec ψωραλέος, sarnós; per les glàndules que presenta i a les quals es deu la mala olor.)

Flors blavenques o violàcies, en capítols axil·lars, globulosos, involu-
crats per 2 bràcties 3-fides i una 2-fida, espessos, llargament pedunculats;
peduncles 2-3 veg. més llargs que les fulles, calze acampanat, pelut, 5-fid,
de divisions lanceolato-alenades, l'inferior un poc més llarga; estandard
oblong, més llarg que les ales espolonades i la carena obtusa; estams dia-
delfes, estigma capitat, llegum sentada, inclusa, ovato-comprimida, coberta
de pèls blancs i negres amb bec ensiforme, un poc arquejat, indehiscent,
monosperma; llevor reniforme: planta perenne, *pubescent-glandulosa*, d'una
forta olor de *betum*, tronc de 3-10 dm., dret, ramificat, estriat, negre, gla-
brescent a la base; fulles trifoliolades, amb els folíols el·líptics o bé oblon-
go-lanceolats, obtusos o mucronulats, amb punts translúcids, el del mig pe-
ciolulat; estípules linear-açuminades, lliures.

765. — *Ps. bituminosa* L.

(del llatí bitumen, bitúminis, *betum*; per la seva característica mala olor, com d'asfalt.)

Psoralea bituminosa

Sinonimia. — Herba cabruna, ruda cabruna, trèbol pudent; *cast.* trèbol bituminoso, hierba o ruda cabruna, trèbol de mal olor, de Sodoma, cecinegro.

Geografia. — Marges i llocs àrids: Comuna des del litoral a Bagà, Ribes, Olot, Guilleríes *et alibi.* — Maig-Nov. *N. B.* Es troben alguns exemplars de flors blanques.

Gènere 193. — PHASEOLUS L.

(Greco-romà *ψάσηλος* o *ψασήλος*, nom donat pels antics a diverses plantes lleguminoses; probablement emparentat amb *faselus*, que significa barqueta, per la semblança de la llegum.)

Flors blanques, lilacines o d'un color escarlata, bracteolades, en raïms axil·lars; calze subbilabiat, 5-fid, estams diadelfes, caragolats en hèlix amb la carena i l'estil; llegum comprimida, polisperma; llevors separades per teixit cel·lular: herbes anuals, de tronc ordinàriament voluble, fulles 3-foliolades, amb estípules; folíols acuminats, el terminal rombald, més llargament peciolulat; estípules persistents.

Les principals espècies cultivades a Catalunya es redueixen a les següents:

1	{	Raïms multiflors, més llargs que les fulles; corol·la de color escarlata o d'estandard escarlata, ales i carena blanques, llegum subfalciforme, aspra 765. Ph. multiflorus.
		Raïms pauciflors, més curts que les fulles; corol·la blanca o lilacina, llegum recta, glabra 766. Ph. vulgaris.

Phaseolus multiflorus

766.—Ph. multiflorus Willd.—Ph. coccineus L.

(*pels seus raïms de moltes flors; coccineus (v. coccinus) de coccium la gransa o escarlata, pel color que generalment presenta la corol·la.*)

Sinonimia.—Cast. Judía escarlata o de España.

Tronc voluble, quasi glabre; folíols ovato-acuminats, raïms pedunculats, més llargs que les fulles; bracteoles més curtes que el calze; corol·la d'un color d'escarlata o bé l'estandard escarlata, ales i carena blanques, rarament tota blanca (*Ph. albiflorus Lamk.*); llegums subarquejades, penjants, aspres; llevors ventrudes, colorades o blanques.

Geografia.—Oriunda de l'Amèrica meridional, és planta d'ornament, de llevors menjívols, cultivada a la regió subpirenaica, com Ripoll, Ribes, Bagà i altres punts.

Phaseolus vulgaris

767.— *Ph. vulgaris* L.

(per ser la que més freqüentment es cultiva.)

Sinonímia. — Fasol, mongeta, mongetera, bajoca (al camp de Tarragona); *cast.* judía, habichuela, alubia, frijol.

Tronc generalment llarg i voluble, glabre; folíols ovato-acuminats; raïms pedunculats, més curts que les fulles; flors blanques o lila; llegum quasi recta, penjant, llargament mucronada; llevors ovoides, subcomprimides, blanques o tacades.

α sphaericus Savi. — Tronc voluble, llevors quasi esfèriques, versicolors, però no blanques.

β compressus DC. — Tronc voluble, llevors comprimides, blanques.

γ tímids Savi. — Tronc poc voluble, llevors esfèriques o bé ovato-inflades, blanques, sense taques.

Oriunda de la Índia oriental, cultivada per les qualitats alimentícies de les seves llevors.

Sinonímia. — La var. *α* (mongetes rènegues ⁽¹⁾); *cast.* habichuelas dominicas.

La *β* (mongetes nanes o terreres, mongetes mitges llunes, de Montmeló, del ganxet, de la torteta; *cast.* judías gallegas, holandesas, flamencas i sin hebra).

La *γ* (mongetes nanes catalanes o setsetmaneres; *cast.* judía princesa).

Totes elles cultivades pel seu fruit.

(1) Llatí *ricinus*; *cast.* reyno, melòt.

Gènere 194. — DÓLICHOS GAERTN. — VIGNA SAVI

(Grec δόλιχος, nom d'una forma filaire d'una lleguminosa en Hipòcrates i Teophrastus; al·ludint segurament a la llargaria = δολιγός, llarg, de les llegums; dedicat a Domenico Vigna, professor de botànica a Pissa († 1647) (1).)

Flors blanques, 2-3 en umbel·les axil·lars; peduncles axil·lars més llargs que les fulles, calze tubuloso-acampanat, 4-fid, amb la lacinia superior ampla, obtusa i les 3 inferiors agudes; estandard suborbicular, callós a la base; ales oblongues, carena no caragolada, arquejada, obtusa; estams diadelfes, llegum comprimida, en forma de sabre, tuberculosa a les sutures, de bec recte o poc encorbat; llevors ovoïdo-subcomprimides, blanques, amb el llombrígol circuit de negre; planta herbàcia, de tronc poc voluble, glabre.

Dolichos melanophthalmos

768. — D. melanophthalmos DC.

(del grec μέλας, μέλανος, negre, i ὄφθαλμός, ull, per les seves llevors blanques, amb el llombrígol circuit de negre.)

Sinonímia. — Caragirats, fesolets, banyulins; cast; judia de espàrrago (per la longitud de la llegum), de carcta, de ojo negro (per l'anell negre que envolta el llombrígol).

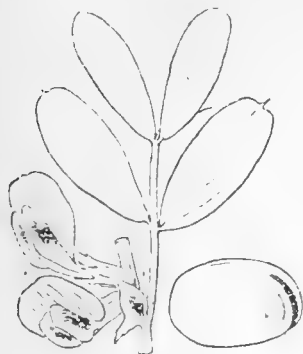
Geografia. — Oriunda de l'Àsia, es cultiva pel seu fruit. — Estiu.

(1) Autor de *Annotaciones in libros de historia et de causis plantarum Theophrasti*. Pisis 1625.

Gènere 195. — **FABA TOURN.**

(Nom clàssic d'aquesta lleguminosa entre els romans. (1))

Flors blanques amb una taca negra a les ales, 2-5 en raïms axil·lars, subsèssils; calze 5-dentat, les 2 dents superiors més curtes, connivents; estams diadelfes, tub estaminal truncat obliquament a l'apex; estil deprimat, barbut sota l'estigma; llegum sentada, inflada, carnosa, verda, però a la fi negra, bequeruda per la prolongació de la sutura dorsal, polisperma; llevors grans, ovato-comprimides, de llombrígol linear negre, separades per teixit cel·lular: herbes anuals, tronc de 3-10 dm., dret, robust, angulós, glabre; fulles breument aristades, amb 1-3 parells de folíols ovats, mucronats; estípules amples, dentades, maculades.

Vicia Faba

769. **F. vulgaris Moench.** — **Vicia Faba L.**

(vulgaris, comuníssima i coneguda des de la més remota antigüetat.)

Sinonimia. — Fava, favera; cast. haba.

Geografia. — Cultivades i subespontànies les var. α genuïna i β equina Pers. (favons).

(1) Ho deriven de φαίω, alimentar (cf. Vos.).

Gènere 106. — **VICIA L.**

(Nom donat en *Varro* a una lleguminosa; i es fa derivar del celta *gwig*, d'on també la forma grega βίξιζ.)

Flors de color molt variat, axil·lars, solitàries o geminades o bé en raïms pedunculats; calze tubulós-acampanat, 5-fid o 5-partit, amb el tub truncat perpendicularment o bé obliquament a l'apex; estams ordinàriament diadelfes, estil deprimit, barbut sota l'estigma; llegum oblonga, bequeruda, polisperma; llevors globuloses: herbes anuals o perennes, de fulles paripinnades, terminades en circell simple o ramificat; estípules petites.

1	{	Flors solitàries o geminades, subsèssils	2.
		Flors en raïms pedunculats	11.
2	{	Calze regular, de divisions iguals; llegum sentada	3.
		Calze irregular, de divisions desiguals; llegum estipitada	8.
3	{	Plantes perennes, glabrescents, de rizoma estolonífer; flors grans, d'un porpra violat; folíols truncato-mucronats, circell ordinàriament simple o nul	769. V. pyrenáica.
		Plantes anuals, per lo comú pubescents	4.
4	{	Llegums de cares bonyegudes, groguenques a la maturitat, reticulato-venoses; folíols trasovats o bé oblongo-linears, escotats, mucronats,	770. V. satíva.
		Llegums de cares no bonyegudes	5.
5	{	Flors i llegums aèries i subterrànies, de distinta forma; fulles inferiors amb 1-2 parells de folíols trasovato-escotats, sense circell, les superiors amb 4-5 parells de folíols oblongo-linears, mucronats, amb circell ramificat	771. V. amphicarpa.
		Flors i llegums totes aèries i d'una sola forma	6.

FLORA DE CATALUNYA

Lleguminoses.

G. 196.-Vicia.

- 6 } Llevors cuboides, tuberculoses, vermelloses; éstípules enteres, no maculades; fulles inferiors sense circell, de 1-2 parells de folíols obcordats, les superiors amb circell simple, de 3-4 parells de folíols oblongs o lanceolats **773. V. lathyroides.**
- 6 } Llevors globuloses, llises, bruncs o negreses; éstípules dentades, generalment tacades **7.**
- 7 } Fulles inferiors sense circell, de 2-3 parells de folíols obcordats, les superiors amb circell simple, de 4-6 folíols linear-oblongs; flors purpurines **774. V. heterophylla.**
- 7 } Fulles totes amb circell ramificat, de 4-7 parells de folíols; flors d'un vermell viu **775. V. angustifolia.**
- 8 } Llegum coberta d'una pubescència aplicada, flors violades, petites; folíols linears, escotats, mucronulats **776. V. peregrina.**
- 8 } Llegum coberta de pèls no aplicats, flors groguenques o tacades de violeta, grans **9.**
- 9 } Estandard pelut, pèls de la llegum no tuberculosos a la base, folíols trasovato-cuneïformes, escotats **777. V. Linnaei.**
- 9 } Estandard glabre, pèls de la llegum tuberculosos a la base, folíols oblongo-linears, obtusos o atenuats a l'àpex **10.**
- 10 } Llegum negra a la maturitat, coberta de pèls blancs, clars, inserits en tubercles petits; llevors globuloses, folíols linear-oblongs, obtusos, mucronats **778. V. lutea.**
- 10 } Llegum rogenca a la maturitat, coberta de pèls vermellosos, espessos, inserits en tubercles grans; llevors quadrangulars, comprimides; folíols inferiors trasovato-obtusos, els superiors linear-lanceolats amb punta llarga **779. V. vestita.**
- 11 } Llegum sentada, flors purpurines, fulles amb 1-3 parells de folíols grans **12.**
- 11 } Llegum estipitada, fulles, almenys les superiors, amb més de 3 parells de folíols **13.**
- 12 } Llegum negrosa a la maturitat, de 50-60 mm., glabra; llevors globuloso-comprimides; divisions del calze desiguals; tronc robust, dret, fulles inferiors sense circells **780. V. narbonensis.**
- 12 } Llegum rogenca a la maturitat, de 25-35 mm., coberta de pèls rogenchs; llevors globuloses; divisions del calze iguals; tronc prim, filaire; fulles totes amb circells **781. V. bithynica.**

- 13 { Raïms pauciflors, peduncles molt més curts que les fulles . . . 14.
 { Raïms multiflors, peduncles tant o més llargs que les fulles . . . 15.
- 14 { Dents del calze desiguals, corol·la blavenca, estriada de porpra; es-
 tandard i llegum glabres; llegums dretes, negroses a la maduresa, **783. V. sepium.**
 { Dents del calze quasi iguals, corol·la purpurina, estandard i llegum
 peluts, llegums penjants, groguenques a la maduresa, **782. V. purpurascens.**
- 15 { Flors d'un blau violat, calze glabrescent, de dents molt desiguals;
 plantes glabres, filaires, fulles amb circells ramificats, **784. V. onobrychioïdes.**
 { Flors blanquinoses, tacades de violat; calze pelut, de dents desiguals;
 plantes peludes, no filaires, fulles sense circells **16.**
- 16 { Raïms curtament pedunculats, iguals a les fulles; estil gruixut, barbut
 sota l'estigma; llegum oblonga, peluda; plantes blanquinoses, **785. V. argétea.**
 { Raïms llargament pedunculats, més llargs que les fulles; estil prim,
 pubescent o eriçat a l'àpex, no barbut; llegum linear-oblonga, gla-
 bra; plantes verdes **786. V. Orobus.**

Vicia pyrenaica

770. — V. pyrenaica Pourr.
 (per la seva principal habitació.)

Perenne, rizoma *cundidor*, estolonífer, de branques subfiliformes; troncs de 2-5 cm., glabrescents, ajaguts o ascendents, ramificats, angulosos; fulles inferiors amb 1-2 parells de foliols trasovato-cuneiformes, mucronats, sense circells, les superiors amb 3-5 foliols d'igual forma i circell ordinàriament simple; estípules semisagittades, enteres; flors d'un porpra violat, axil·lars, solitaries, grans, subsèssils; calze glabrescent, de divisions triangular-alenades, quasi iguals i

poc més curtes que el tub; estandard ample; llegum ampleament linear, comprimida, sentada, glabra, negrosa a la maduresa; llevors globuloses, llises, tacades.

Geografia.—Pastures seques de les altes muntanyes: Comuna a Nuria i Puigllançada.= Solaneta de Costabona, Móreus, Comabella, la Toza (Vay.); Port i Vall de Benasc, Castanesa, Bassivè (Zett., Csta.).—Jul.-Ag.

Vicia sativa

771. — *V. sativa* L.

(que's cultiva; l'especie principal.)

Sinonimia.—Veces, les de llevar negra; garrofins, les de llevar blanquinosa; cast. algarrobilla, alverja, veza; fr. vesce.

Annual, tronc de 3-8 dm., angulós, flexuós, ramificat, pubescent; fulles de 5-7 parells de folíols trasovats o linear-oblongs, *truncats* o *escotats*; circell ramificat, estípules dentades, tacades; flors d'un *porpra fosc*, bastant grans, *geminades* o solitaries, subsèssils; calze glabrescent, de divisions alenades, pestanyoses, *quasi iguals, de la longitud del tub*; llegum ampleament linear, comprimida, *bonyeguda*, reticulato-venosa, *sentada*, glabra, groguenca a la maturitat; llevors globuloses, separades per teixit cel·lular: planta polimorfa.

β *macrocarpa* Moris. — *V. Morisiana* Jord. — Folíols grans (10-12 \times 20-24 mm.), trasovats, truncats o rosegats i mucronats; llegums de 50 \times 8-10 mm., negroses a la maturitat.

Raça *V. cordata* Walf. — Compresa entre la *V. sativa* i la *V. angustifolia*, presenta les flors més petites que la primera i més grans que la segona; divisions del calze més llargues que el tub; llegum *quasi plana*, llevors *comprimides*, folíols inferiors obcordats, els de les fulles superiors oblongo-cuneiformes, *escotats, bilobats, amb un mucró més llarg que els lòbuls*.

Geografia.—Comuna, cultivada i espontània per les terres de conreu.

La β *macrocarpa* Moris., per llocs herbosos de Montalegre i de Montcada; la raça *cordata* Rouy, pels sembrats del litoral i del Vallès. = Baix Empordà, la Garrotxa (Vay.); Pir. Or.; Paulillas (Gaut.). — Maig.

Vicia amphicarpa

772. — *V. amphicarpa* Dorthes.

(del grec ἀμφι-, de dos, doble; i καρπός, fruit; al·ludint a la forma diferent de les llegums aèries i subterrànies.)

Annual, d'arrel prima, profunda, que produeix al collet branques subterrànies, primes, blan-

quinoses, estoloniformes; troncs de 1-6 dm., ascendents, filiformes, prims, pubescents; fulles inferiors de 1-3 parells de folíols *obcordats* o *trasovato-escotats*, mucronats, sense circell, les superiors amb 4-5 parells de folíols *linears*, *apiculats*, *circell ramificat*; estípules semisagitades, dentades, les superiors comunament maculades; flors solitaries, les *aèries violades*, grans, subsèssils; calze tubulós, pubescent, de dents *quasi iguals*, alenades, *més curtes que el tub*; llegum *linear-comprimida*, atenuada pels dos caps, *pubescent*, sentada, dreta, negrosa a la maturitat, contenint 5-6 llevors *ovoido-comprimides*, d'un color clar; les flors *subterrànies apètales*, que produeixen llegums *ovoides*, blanques, pubescents, apiculades, 1-2-spermes; llevors globuloses, *negres*.

Geografia.—Llocs secs i àrids: Cordillera litoral, abundant al turó de Montcada.=Tibidabo, Montcada, Castelldefels, Llers (Senl); Alberes, Corbieres i altres llocs del Pir. Or. (Gaut.); Banyuls (Timb., ex Bub.).—Maig-Jul.

773.—*V. lathyroides* L.

(per la seva semblança amb els *Lathyrus*.)

Vicia lathyroides

Annual, multicaule; troncs de 5-25 cm., prims, ajaguts o difusos, pubescents; fulles inferiors de 1-2 parells de folíols *obcordats*, amb circell nul o mucroniforme, les superiors de 3-5 parells de folíols *oblongo-cuneiformes*, mucronats, amb *circell ordinariament simple*; estípules semisagitades, enteres, no tacades; flors *violades*, rarament blanques, petites, solitaries, subsèssils; calze pelut, de lacínies lanceolato-alenades, *iguals* i poc més curtes que el tub

obcònic; estil molt curt, llegum *linear-comprimida*, de 2-3 cm., sentada, glabra, oberta o dreta, *negra a la maturitat*, polisperma; llevors *cúbico-globuloses*, *tuberculoses*.

Raça *V. Olbiensis* Reut. et Shuttlew.—Troncs de 2-3 dm., folíols de les fulles superiors *trasovato-cuneiformes*, *escotats*, els de les superiors *linear-apiculats*, distants: circell ordinariament ramificat i tan llarg com la fulla.

Geografia. — Boscos i llocs incults, arenosos o pedregosos: Cordillera litoral, al Vallès, falda del Montseny cap a Gualba; abundant a Cadaqués, camí del cap de Creus; S. Hilari i Montsolí; Guillerries, a la Serra del Coll. = Les Guillerries, cap a Pont de la Malafogasa

Lleguminoses.

G. 196.-Vicia.

(Masf.); la Sellera (Cod.); als voltants d'Allella (Cuni); Olot (Bolós. Hb.); Roses (Vay.); Vilarnadal (Sen.).

La raça *V. olbiensis* Reut. et Shuttlew, bastant comuna als boscos pròxims a Terrassa, i a la cordillera litoral.—Maig.-Juny.

Vicia heterophylla

774.—*V. heterophylla* Presl., var. de la *V. sativa*, apud Fiori.

(*έτερο- different, i φύλλον, fulla; per la diferència de les fulles superiors i inferiors.*)

Annual, troncs prims, de 1-2 dm., prostrato-difusos, pubescents; fulles un poc peludes, les inferiors sense circell, de 2-3 parells de folíols obcordats o trasovats, escotats, les superiors amb *circell simple*, de 4-6 flors *purpurines*, petites, solitaries, subsèssils; calze de *tub estret*, dents *més curtes que el tub*, corol·la estreta,

llegum de 4 X 30 mm., negra a la maturitat, dreta, glabra, una mica bonyeguda; llevors *globuloses, llises, negroses*.

Geografia.—Llocs secs i àrids: Premià de Mar (Sen. in Hb. Cad.).—Abr.—Maig.

Vicia angustifolia

775.—*V. angustifolia* Roth, raça de la *V. communis* Rouy.

(*de angustus, estret, i folium, fulla; per la forma dels folíols.*)

Annual, tronc de 1-6 dm., angulós, pubescent, dret o filaire; fulles de 4-7 parells de folíols *oblongs*, aguts, obtusos o escotats, mucronats; circell ramificat, estípules lanceolato-acuminades, amb un apèndix dentato-recorbat, ordinàriament maculades; flors d'un *vermell viu*, grandetes, solitaries o geminades, curtament pedunculades; calze pubescent, ob-

cònic, de lacínies lanceolato-alenades, pestanyoses, *iguals al tub nerviat*; estil llarg, llegum *subcilíndrica*, no bonyeguda, sentada, oberta o dreta, negra, reticulada, glabra a la maturitat, polisperma; llevors *globuloses*, petites, llises, tacades, no separades per teixit cel·lular; planta polimorfa.

Geografia.—Llocs herbosos, des de la costa fins a la regió subpirenenca.—Maig-Juny.

Vicia peregrina

776. — *V. peregrina* L.

(peregrinus, *estranger*; considerada així per Linneus, ja que no's troba en el seu país.)

Annual, troncs de 2-6 dm., prims, angulosos, drets o ascendents, ramificats, glabrescents, filaires; fulles de 3-6 parells de folíols linears, escotats, amb 2 lòbuls aguts separats per un mugró; circell ordinariament ramificat; estípules petites, semisagitades, enteres, no maculades; flors d'un violat fosc, mitjanes, amb les ales blanquinoses, solitaries, breument pedicelades; calze acampanat, pubescent, de lacínies

lanceolato-acuminades, *desiguals*, les 2 superiors un poc més curtes, *connivents*, la inferior igual al tub; estandard ample, *glabre*; carena molt curta; llegum *oblongo-comprimida*, de prop de 1 cm. d'ample, *estipitada*, coberta de petits pèls aplicats, groguenca, penjant a la maturitat; llevors grossetes, globuloso-comprimides, llises, brunes, amb taques negres.

β *angustifolia* Rouy. — Folíols molt estrets, subfiliformes, amb els lòbuls més marcats; llegum més petita.

γ *latifolia* Rouy. — Folíols més amples, sublanceolato-linears; llegum més gran.

subv. *albiflora* Nobis. — Flors completament blanques.

Geografia. — Camps i paratges herbosos: Comuna des del litoral al Vallès, Bages *et alibi*. — Prats de Lluçanès, Borredà, Maià, Sagaró (Vay.); Olot (Tex.); Fortià, Figueres, Llers (Sen.); al Vallès les dugues varietats, i la subv. *albiflora* a Sallent (Puj. C!). — Abr.-Juny.

Vicia híbrida

777. — *V. híbrida* L. — *V. Linnaei* Rouy.

(*qualificada impropriament*, nomen ineptum, perquè no hi ha tal *hibridisme* aquí; dedicada a Linneus 1707-1778).

Annual, tronc de 2-5 dm., un poc piloso-crissat, dret, filaire, ramificat; fulles de 4-6 parells de folíols *oblongo* o *trasovato-cunçiformes*, truncats o escotats, mucronulats, circell ramificat; estípules molt petites, enteres o 2-lobades, no maculades; flors *groguenques*; freqüent-

ment amb venes purpurines, grans, solitaries, breument pedicelades; calze acampanat, erissat de lacinies lanceolato-alenades, *un poc desiguals, tan llargues com el tub*; estandard exteriorment *pelut*, 2-lobat; llegum *oblonga*, de prop de 1 cm. d'ample, *estipitada, crissada de pèls no tuberculosos a la base*, groguenca i penjant a la maturitat; llevors d'un bru fosc, llombrígol igual a la desena part de la circumferència de la meteixa.

Vicia lutea

Geografia.—Camps i llocs herbosos de la regió inferior, remontant-se al Vallès i Bages. = Sagaró; S. Hilari (Vay.); Fortià, Figueres, Llers (Sen.); S. Julià del Llor (Cod.). — Abr.-Juny.

778. — V. lutea L.

(*llati luteus, groc; pel color groc pàl·lid que generalment presenta la flor.*)

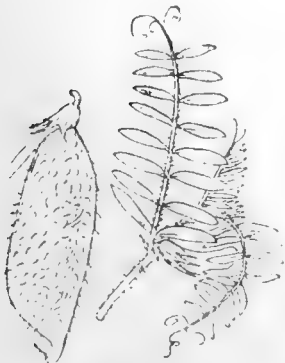
Annual, tronc de 2-5 dm., prim, filaire, un poc piloso-erissat; fulles de 5-8 parells de folíols *linear-oblongs*, obtusos, mucronats, amb circell ramificat; estípules petites, semisagitades o 2-lobades, una d'elles tacada; flors d'un *groc pàl·lid* o pintades de violeta, grans, solitaries o geminades, breument pedunculades;

calze *acampanat, glabre, de lacinies desiguals, les 2 superiors curtes, connivents, l'inferior més llarga que el tub*; estandard *glabre, estriat*; llegum *oblongo-comprimida*, de prop de 1 cm. d'ample, coberta de *pèls blancs, estesos, clars, inserits en petits tubercles, estipitada*, penjant i negrosa a la maturitat; llevors *globuloses*, llises, tacades de negre, llombrígol igual a la quinta part de la circumferència.

Geografia. — Llocs estèrils i herbosos: Comuna des del litoral a la zona superior.—Abr.-Juny.

779. — V. vestita Boiss. — subsp. de l'anterior, apud. Rouy.

(*de vestitus de vestire, amb la significació especial de peluda; pèls pèls vermelloso i espessos que cobreixen la llegum.*)

Vicia vestita

Annual, tronc de 2-5 dm., erissat de pèls grogens, dret o ascendent, angulós; fulles de 6-8 parells de folíols *peluts*, freqüentment *no oposats*, els de les fulles inferiors més petits,

trasovato-oblongs, mucronats, els superiors linear-lanceolats, amb punta llarga, circell ramificat; estípules petites, les superiors enteres, les altres semisagitades, linears, dentades; flors grogues, \pm pintades de violeta, grans, solitàries, subsèssils; calze *acampanat, glabre, de lacínies desiguals, triangular-acuminades, les 2 superiors curtes, connivents, l'inferior més llarga que el tub; estandard glabre, llegum oblongo rombald, comprimida, coberta de pèls vermellosos, espessos, inserits en tubercles grossets, estípitada, penjant, rogenca a la maturitat; llevors quadrangular-comprimides, lliscs, negres.*

var. *rari-pila* Csta. — Pèls de les llegums més clars, llevors globuloses, més petites, llombrígol igual a $\frac{1}{4}$ de la circumferència.

Geografia. — Marges, vores dels camins i llocs herbosos: Al litoral de Barcelona; al Vallès, Terrassa. = Montjuic, Vallvidrera, Sarrià, Valldoreix *et alibi* (Csta., Trem.!); a l'Empordà (Vay.); Vilarnadal, Cabanes, Roses (Sen.); vinyes de Cerbère (Rouy.)

La var. *rari-pila* Csta., al pla de Barcelona i del Llobregat (Csta.); Begues (Compñ.!). — Abr.-Juny.

Vicia narbonensis

780. — *V. narbonensis* L.

(de Narbonne, la seva primera habitació; Narbo Marcius dels antics).

Annual, tronc de 2-5 dm., dret, robust, es-triat, amb 4 línies de pèls cap a l'àpex; fulles inferiors amb 1 parell de folíols sense circell, les superiors amb 2-3 parells i circell ramificat; folíols grans, ovats, el·líptics, truncats o mucronulats; estípules grans, semisagitades, enteres o poc dentades, les superiors ordinàriament maculades; flors fusco-purpurines, grans, 1-5 en raïms breument pedunculats, molt més curts que les fulles; calze *acampanat, glabre, de dents desiguals, les superiors triangulars, més curtes, les inferiors lanceolades, iguals al tub; llegum oblongo-comprimida, de 5-6 cm., glabra per les cares, erissada a les sutures de tubercles dentiformes, negrosa a la maturitat; llevors globuloso-comprimides-brunes.*

Geografia. — Boscos i terres de conreu del Vallès, r.; Turó de Montcada. = Camp de Tarragona (Wbb.); cultivada (Salv.). — Maig-Juny.

Vicia bithynica

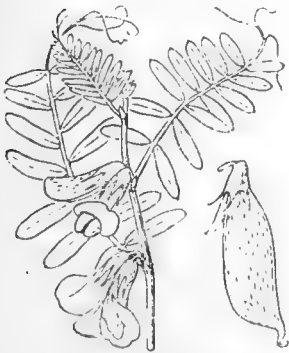
781.—*V. bithynica* L.—*Lathyrus barcinonensis* Pourr.

(*per haver estat trobada a Bithynia (NO. de l'Àsia Menor)*; *Barcinonensis, de Barcelona-Barcino dels antics, lloc o habitació seva.*)

Annual, tronc de 2-5 dm., dret o filaire, ramificat, angulós, pubescent; fulles inferiors amb 1 parell de folíols ovats o el·líptics, les superiors amb 2-3 parells lanceolats, tots mucronats; circell ramificat o el de les fulles inferiors mucroniforme; estípules grans, ovato-semisagitades, multífides; flors *purpurines*, a

la fi blavenques, mitjanes, 1-3, en peduncles ordinàriament iguals a la fulla; calze *acampanat*, piloso-nervut, de lacínies lanceolato-acuminades, quasi iguals, pestanyoses, més llargues que el tub; estandard purpurí o blavenc, ales blanques, estil curt, molt barbut sota l'estigma; llegum *oblongo-rombal, comprimida* (25-35 × 7-10 mm.), coberta de pèls rogencs, sentada, polisperma; llevors globuloses, brunes, tacades de roig.

Geografia.—Sembrats i llocs incults i herbosos: Voltants de Terrassa; comuna als prats de l'Empalme, Sils i sembrats de Gualba i Vidreres; Blanes.—Montjuic (Salv.); costa de llevant cap a Lloret (Trem.); litoral de Girona (Vay.); Roses, Cabanes, Figueres (Sen.); Ceret (Bub.); Prats de Molló (Lap.); Les, de la Vall d'Arán, r. r. (C. et S.).—Maig-Juny.

Vicia purpurascens

782.—*V. purpurascens* DC.—*V. pannónica* Jacq.— β *purpurascens* Boiss.

(*de purpurasco; significa colorar-se de porpra; per les seves flors purpurines; Pannonicus, de la Pannònia o Ponto; per la seva habitació.*)

Annual, tronc de 3-6 dm., dret, ramificat, filaire, angulós, pubescent; fulles de 5-8 parells de folíols, freqüentment no oposats, trasovats o linear-oblongs, escotats, truncats o bé obtusos, mucronats; circell simple o ramificat; estípules molt petites, semisagitades, enteres, maculades; flors *purpurines*, pàl·lides, venoses,

grandetes, 2-4 penjants en raïms *curtament pedunculats*, molt més curts que les fulles; calze *acampanat*, gibós a la base, pelut, de lacínies *linear-alenades*,

pestanyoses les superiors, *més curtes* i quasi iguals al tub; estandard *pelut*, llegum *oblango-comprimida* (de uns 20×8 mm.), *estipitada*, penjant, coberta de pèls aplicats; llevors globuloses, negroses, llombrígol igual a la 6.ª part de la circumferència.

Geografia.—Sembrats i terres de conreu: Terrassa r.; Monistrol, vores del Llobregat.= Solsona, Cardona, Berga, Alp, Puigcerdà (Bub.); la Cerdanya (Gaut.).—Maig.

Vicia sepium

783.—V. sepium L.

(genitiu plural de sepes, bardissar; per la seva estació.)

Perenne, rizoma *estolonífer*, de branques filiformes, rogenques; tronc de 5-10 dm., angulós, filaire, pubescent; fulles de 5-7 *parells de folíols* ovats, decreixents de la base a l'apex, amb *circell ramificat*; estípules semisagitades, inciso-dentades, freqüentment maculades; flors *fusco-blavenques*, *estriades de porpra*, petites, 2-5 horitzontals, en peduncles *molt més curts que les fulles*; calze acampanat, pelut, de

lacínies desiguals, triangular-acuminades, les superiors *curtes, connivents*, l'inferior *més curta que el tub*; estandard *glabre*, llegums *oblango-linears, comprimides* ($25-30 \times 7$ mm.), *estipitades*, dretes, glabres, negroses a la maturitat; llevors globuloses, tacades de negre, llombrígol igual a les dos terceres parts de la circumferència.

Geografia.—Boscós i prats de les muntanyes: freqüent a la cordillera superior del Vallès, des de Montserrat a S. Llorenç del Munt, baixant fins a Montcada; Montseny, Montsolí, Guillerics, a la serra del Coll; per tota la regió alta del Bergadà; Ribes, Querolbs *et alibi.* = Ripoll (Salv.); Berga, Olot i restant de la muntanya; Viella (Csta.); Vich (Masf.); Anglès (Cod.); Roni, Pallaresa (Font!).—Maig-Jul.

Vicia onobrychioides

784.—V. onobrychioides L.

(De *ὄνυβρυχίς* i *-ειδής*, semblant, per la seva semblansa amb les espècies del gènere Onobrychis.)

Perenne, rizoma *llenyós*; troncs de 5-12 dm., filaires, angulosos, estriats, ramificats, pubescents; fulles de 4-9 *parells de folíols* lanceolato-oblongs, truncats o linears, tots mucronats;

circell *ramificat* o mucroniforme a les fulles inferiors; estípules grans, semi-sagitades, acuminades, inciso-dentades, les superiors peciululades; flors grans, *d'un blau violat*, amb la carena més pàl·lida, 6-12 horitzontals, en raïms unilaterals, llargament pedunculats, clars, molt més llargs que les fulles; calze tubuloso-acampanat, pubescent, de divisions *molt desiguals*, les 2 superiors *dentiformes, connivents*, les altres *lanccolades, iguals al tub*; estandard *glabre*, llegums *linears, comprimides* (30 × 6 mm.), *estipitades*, penjants, *glabres*, bruno-vermelloses a la maturitat, polispermes; llevors ovoido-comprimides, negres, tacades, llombrígol igual a la 3.ª part de la circumferència.

β *angustissima* Seringe. — Foliols molt estrets, més curts i aguts; planta més prima.

Geografia.—Boscós i sembrats: S. Llorenç del Munt; Plana d'Ancosa, cap a S. Magi; al Bergadà, Fumanya, Rebot, cap a Puigllançada.—Cap a Canet i la Murtra (Salv.); Ardèvol de la Segarra, Gironella, Espunyola, muntanya dels Tossals (Puj. C.); al Miracle (Marcet!); Ports d'Horta i Arnés (Bolós); la Cerdanya, Alp, Maranges (Vay.); Berga, Montgarri (Bub.); Salardú, Vall de Baños (Timb.); sembrats de Viella (Llen.); Roni, Pallaresa (Font!).

La β *angustissima* Ser., no escassa al terme d'Ardèvol (Puj. C.).—Maig-Jul.

Vicia argentea

785. — V. argentea Lap.

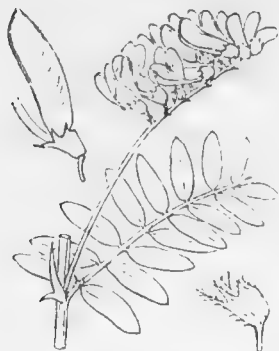
(del llatí *argentum*, la plata; pel color blanquinós o canescent de la planta.)

Perenne, rizoma de divisions primes, *cun-didores*; troncs de 1-2 dm., drets, *filoso-canescents*; fulles *sense circell* i freqüentment *imparipinnades*, amb 4-10 parells de foliols acostats, oblongo-linears, mucronats; estípules grans, semisagitades, ovato-acuminades, enteres; flors grans, blanquinoses; estandard amb venes violades, àpex de la carena tacat de porpra, 4-10 en raïms unilaterals, densos, *iguals a les fulles o més curts*; calze *pelut*, de lacínies *triangulars, acuminades*, les superiors un poc més curtes, l'inferior quasi igual al tub; estandard *glabre*; llegums *oblongo-rombals*, comprimides (de 20 × 8 mm.), *estipitades*; *peludes*, groguenques a la maturitat; llevors globuloses, brunes, tacades; llombrígol igual a la 10.ª part de la circumferència.

Geografia.—Pastures i pedruscam dels alts Pirineus: Abundant a la Vall de Castanesa, cap a Bassivé (Lap., Zett., Gr. et G., Csta.).—Jul.

786. — V. Orobus DC.

(llatí *orobus*, grec *ὄροβος*; ho deriven de *ὀρέπτειν*, puntejar, parlant del bestiar quan pastura; nom donat pels antics a una lleguminosa ferratgera.)

Vicia Orobus

Perenne, rizoma curt, ramificat; troncs de 2-4 dm., nombrosos, drets, angulosos, peluts, ramificats; fulles amb *circell mucroniforme*, de 6-14 parells de foliols oblongs, obtusos, mucronats, finament nervuts, molt acostats, el parell inferior *amplexicaule*; estípules semisagitades, enteres o poc dentades; flors blanques, amb *venes i taques violades*, 10-15, grans, penjants,

unilaterals, en raïms espessos, llargament pedunculats, *més llargs que les fulles*; calze *acampanat, pelut*, de lacínies *desiguals*, les superiors triangulars, acuminades, curtes, l'inferior lanceolato-alenada, igual al tub; estandard *glabre*, insensiblement atenuat en unglà ampla; llegums *linear-oblongues* (25 × 6 mm.), *estipitades, glabres*, groguenques a la maturitat; llevors ovoido-comprimides, brunes, llises; llombrígol igual a la *meitat* de la circumferència.

Geografia.—Boscus i prats de les regions alpina i subalpina dels Pirineus Centrals; Vall d'Aràn (Tex.); Arties i Tredós (Compñ. in Hb. Cad.); Superbañeras, (Zett.); Vall de Baños i Montgarri (Timb. i Bub.); comú als prats des de Canejàn a Viella (Llen.), Tredós (C. et S.).—Maig-Jul.

Gènere 197. — CRACCA RIV.

(D'etimologia obscura; nom donat per Plini a la llevor de la vessa silvestre.)

Flors blaves, blavenques o vermelloses, en raïms axil·lars, pedunculats, rarament solitaries; tub del calze truncat obliquament, amb 5 lacínies desiguals; estil comprimit (aplastat pels costats), pubescent al voltant de l'àpex, no barbut; llegum estipitada, polisperma, bequeruda.

1	{	Flors petites (menys de 1 cm.), poc nombroses, de color pàl·lid; llegum de 2-4 llevors; plantes anuals 2.
		Flors \pm grans, nombroses, de color viu; llegums de més de 4 llevors; plantes perennes o anuals 4.
2	{	Estípules d'una mateixa fulla homomorfes, enteres; peduncle crissat, 2-6-flor, corol·la poc o gens exserta . . . 787. C. disperma.
		Estípules d'una mateixa fulla dimorfes, corol·la llargament exserta. 3.
3	{	Peduncles mútics, 1-2-flors; divisions calicinales molt desiguals, totes més curtes que el tub; corol·la violàcia, 3-4 veg. més llarga que el calze; llegum 5-8-sperma, una estípula alenada i una altra bipartida 788. C. elegantíssima.
		Peduncles aristats, 1-flors, divisions calicinales quasi iguals, més llargues que el tub; corol·la blanquinosa, 2 veg. més llarga que el calze; llegum 2-3-sperma, una estípula linear sentada i una altra multipartida, peciolada 789. C. monánthos.
4	{	Plantes anuals o perennants, flors que s'obren quasi totes simultàniament, unglà de l'estandard el doble llarga que el llim . . . 5.
		Plantes perennes, que s'obren successivament de la base del raïm a l'àpex, unglà de l'estandard igual al llim o més curta . . . 8.
5	{	Flors d'un porpra fosc, raïms més curts que les fulles o iguals, calze no gibós a la base, de divisions poc desiguals; llegum peluda, carpòfor més curt que el tub del calze . 790. C. atropurpúrea.
		Flors violades o blavenques, raïms més llargs que les fulles, calze pilós a la base, de divisions desiguals; llegum glabra, carpòfor més llarg que el tub del calze 6.

- 6 { Flors blaves, amb les ales grogues; raïms de 3-6-flors, curts; estandard més llarg que les ales; estípules enteres, fulles amb 4-7 parells de folíols 793. *C. Bertolonii*.
- 6 { Flors violades, amb les ales pàl·lides o blanquinoses; raïms multiflors, llargs; estandard igual a les ales, estípules ordinàriament dentades, fulles amb 5-10 parells de folíols 7.
- 7 { Raïms no plumosos abans de l'antesi, flors horitzontals, que s'obren simultàniament; ales pàl·lides o blanques, calze glabrescent, lacinia inferior igual al tub; planta glabrescent 791. *C. varia*.
- 7 { Raïms plumosos abans de l'antesi, flors penjants, que s'obren successivament; ales blaves, calze pilós, lacinies plumoses, l' inferior més llarga que el tub; planta peluda 792. *C. villosa*.
- 8 { Flors d'un blau pàl·lid barrejat de blanc, raïms sensiblement més llargs que les fulles, unglade de l'estandard tan ampla com el llim i la meitat més curta, carpòfor igual al tub del calze, 794. *C. tenuifolia*.
- 8 { Flors d'un blau violat, raïms iguals a les fulles o poc més llargs, unglade de l'estandard més ampla que el llim i tan llarga com ell, carpòfor més curt o més llarg que el tub del calze 9.
- 9 { Plantes glabrescents o amb pèls aplicats, lacinia inferior del calze lineal, llegum contreta en un carpòfor més curt que el tub del calze, 795. *C. major*.
- 9 { Plantes peludes, amb pèls oberts; lacinia inferior del calze alenada, llegum atenuada en un carpòfor més llarg que el tub del calze, 796. *C. Gerardi*.

787. — *C. disperma* Gr. G.

(de δ - i $\sigma\pi\epsilon\rho\mu\alpha$ llavor; per tenir les llegums dues llavors.)

Cracca disperma

Annual, tronc de 2-6 dm., prim, filaire, ramificat, angulós, pubescent; fulles de 6-10 parells de folíols oblongo-linears, distants, mucronulats; circell ramificat, estípules semisagitades o linears, enteres; flors petites, blavenques, 2-6, penjants, en peduncles curtament aristats, més curts que les fulles; calze pubescent, de lacinies desiguals, linear-alenades, les 2 supe-

Lleguminoses.

G. 197.-Cracca.

riors més curtes, connivents, les inferiors més llargues que el tub; corol·la poc més llarga que el calze, llegum oblongo-rombal (15 × 6 mm.); estípitada, glabra, groguenca a la maturitat, 2-sperma; llevors globuloses, negres; llombrígol igual a la desena part de la circumferència.

Geografia. — Llocs secs i herbosos: Gavà i Aramprunyà; Papiol, Montalegre, Mollet; comuna a Cadaqués. = De Vallvidrera a S. Jeroni (Csta.); S. Feliu de Guixols (Bub.); de Roses a Llansà (Vay.); la Sellera (Cod.!). — Maig-Juny.

Cracca elegantissima

788. — *C. elegantissima* Shuttl.

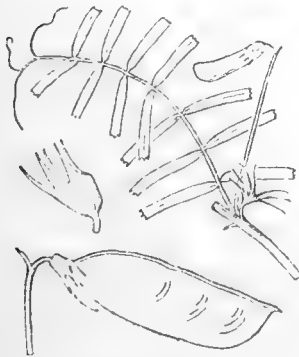
(*superlatiu de élegans; pel color bonic de les flors.*)

Annual, tronc de 2-6 dm., difús, subfilare, angulós, glabre; fulles de 5-7 parells de foliols oblongo-lanceolats, mucronulats, distants, peciolulats; circell molt ramificat, estípules petites, heteromorfes, l'una *linear-alenada, entera, sentada*, i l'altra *bipartida, subestípitada, més ampla* (a veg. les 2 enteres o les 2 bipartides); flors d'un *blanc violat*, mitjanes, a la fi penjants, 1-2 en peduncles no aristats, iguals,

aproximadament a la meitat de les fulles; calze *acampanat, gibós, pubescent*, de divisions *molt desiguals*, les 2 superiors *dentiformes, connivents*, les inferiors *linears, quasi iguals al tub*; corol·la 4-5 veg. més llarga que el calze, llegum *oblonga* (2-3 cm. × 6-8 mm.), *glabra, groguenca a la maturitat, bequeruda, contreta en un carpòfor igual al calze*, amb 5-8 llevors orbicular-comprimides, negres; llombrígol igual a la quinta part de la circumferència.

var. multiflora. — Planta més robusta, de 5-10 dm.; estípules freqüentment quasi iguals, peciolulades, linears, amb un lòbul més curt al costat extern de la base; peduncles de 3-8 flors, curtantament aristats, quasi tan llargs com les fulles; les primeres flors freqüentment caduques.

Geografia. — Boscos, erms i paratges herbosos: Cordillera litoral, Terrassa; Cadaqués, cap al Cap de Creus, al peu del Tibidabo, Castelldefels. = De Roses a Cadaqués (Sen !). Abunda la *var. multiflora.* — Maig.-Juny.

Cracca monanthos

789. — *C. monanthos* Gr. et G.

(*de μόνος, un sol, i άνθος, flor o floració; per les seves flors solitaries.*)

Annual, tronc de 2-6 dm., prim, ascendent, angulós, ramificat, glabre; fulles de 5-7 parells de foliols oblongs o linears, escotats o truncats, mucronats; circell ramificat, estípules heteromorfes, l'una *linear*, *sentada*, *entera*, l'altra *multipartida*, en *lacinies filiformes*, simulant un pedal, *peciolutada*; flors d'un *blanc blavós*, amb l'àpex de la carena tacat de negre, solitaries sobre peduncles curtament aristats, més curts que les fulles; calze acampanat, pubescent, de lacinies *quasi iguals*, lanceolato-acuminades, *poc més llargues que el tub*; corol·la 1-2 veg. més llarga que el calze; llegum oblonga (de 2-3 cm. × 8-9 mm.), glabra, groguenca a la maduresa, bonyeguda, curtament estipitada; 2-3 llevors globuloso-comprimides, rogenques, tacades de negre; llombrícol igual a la desena part de la circumferència.

Geografia. — Frequent des d'alguns anys a les vores de la via ferria des de Terrassa a Manresa, segurament importada, pero molt perfectament naturalisada.—Maig.

Cracca atropurpurea

790. — *C. atropurpurea* Gr. et G.

(o *atropurpurea*; ater, negre; purpureus, color de porpra; pel que tenen de porpra negrés les flors a l'àpex.)

Sinonimia. — Matagats (a la Sellera, *Cod.*).

Annual o *bienal*, tronc de 3-8 dm., difús o filaire, ramificat, angulós, pubescent; fulles de 6-10 parells de foliols oblongs, obtusos, mucronulats; estípules semisagitades, dentades; circells ramificats; flors d'un *porpra negrés a l'àpex*, grans, que s'obren totes simultàniament, horitzontals i a la fi penjants, 4-10 en raïms unilaterals, plumosos abans de l'antesi, rombals, pròximament iguals a les fulles; calze acampanat, pelut, de tub obliquament tallat, però apenes pilós a la base, de lacinies desiguals, linear-alenades, les 2 superiors més curtes, les inferiors iguals al tub; estandard més llarg que les ales, unglà ampla, el doble llarga que el llim; llegums oblongues (30 × 8-10 mm.), penjants, peludes, groguenques a la maduresa, contretes en carpòfor més curt que el tub del calze; llevors globuloso-comprimides, envellutades, negres; llombrícol igual a la quinta part de la circumferència.

Geografia. — Camps i llocs herbosos: Pla de Barcelona, Prat, Castelldefels, Papiol, al Vallès; S. Llorenç del Munt; Lloret i comarca de la Selva; Castelló d'Empúries.—Prov. de Tarragona (Csta. Wbb.); litoral de Girona; fins a Sta. Coloma de Farnés, Santes Creus, Dosquers (Vay.); Montseny, S. Feliu de Guíxols (Bub.).—Maig-Juny.

Cracca varia

791. — *C. varia* Host. — *Vicia dasycarpa* Ten.

(*llatí varius*, aquí sinònim de *versicolor*, per canviar de color les seves flors; *dasycarpus*, de *δασός*, pelut (*villosus*) i *καρπός*, fruit; nom impropï, encara que va ser aplicat a l'especie següent, considerant-la com a var. d'aquesta.)

Annual o bical, tronc de 3-10 dm., ajagut o filaire, prim, ramificat, angulós, glabrescent; fulles de 5-10 parells de folíols linears o linear-oblongs, mucronulats; circell ramificat, estípules semisagitades, enteres o dentades;

flors violades, amb les ales pàl·lides o blanquinoses, bastant llargues (14-16 mm.), que s'obren quasi simultàniament, horitzontals, en raïms clars, oblongo-rombals, no plumosos abans de l'antesi, un poc més llargs que les fulles; calze acampanat, gibós a la base, glabrescent, de divisions desiguals, les superiors curtes, triangulars, connivents, les inferiors linear-alenades, iguals al tub; corol·la 3-4 veg. més llarga que el calze; estandard igual a les ales, d'ungla el doble llarga que el lim; llegum oblongo-rombal, comprimida (de 20-25 × 8-9 mm.), glabra, groguenca a la maturitat, bruscament contreta en un tecafor més llarg que el tub del calze; llevors globuloso-comprimides, negroses; llombrígol igual a la setena part de la circumferència.

Geografia.—Terres de conreu, des del litoral als Pirineus: Prat del Llobregat; al Vallès; a l'Empalme, S. Hilari i Montoli; Corbera del Bergadà; Menàrguens de l'Urgell.—Serra-teix, Espunyola (Puj. C.); Vall de Llo, la Cerdanya (Bub.); Massanet de la Selva (Vay. ex Bub.).—Maig-Jul.

N. B. En l'espai de pocs anys s'ha estès per tot el país.

Cracca villosa

792. — *C. villosa* Gr. G. — *Vicia Godroni* Rouy.

(*del llatí villosus*, de *villus*, manyoc; *pelut* o *erissat*; *pels pèls estesos* que presenta la planta; dedicada a Godron, 1807-1880, Coautor de la «*Flore de France*», 1848-1856.)

Considerada per alguns com a varietat plumosa de l'anterior, se'n diferencia essencialment pels caràcters següents: planta més robusta, peluda, de folíols i estípules més amples; raïms plumosos abans de l'antesi, més llargs, més den-

sos, iguals a les fulles; flors penjants, que s'obren successivament; calze *pelut*, lacínies *plumoses*, l'inferior més llarga que el tub; ales blaves, llegums un poc més estretes (6-7 mm.).

Geografia.—Camps i vores de camins: Terrassa, Mollet i altres llocs del Vallès.=Requesens (Vay.); la Cerdanya; Valls d'Eyne, de Lló (Gaut.); Pir. Or. (Rouy).—Juny.

Cracca Bertolonii

793.—*C. Bertolonii* Gr. et G.—*Vicia Pseudocracca* Bert.

(*Dedicada a Ant. Bertoloni, 1775-1869, Professor de Botànica a la Universitat de Bolònia, autor de varis treballs importants sobre la Flora d'Itàlia 1838-54.*)

(*de pseudo- fals, i cracca, per la seva semblança amb l'anterior, de la qual se considera subespecie.*)

Annual, tronc de 3-10 dm., filaire, angulós, ramificat, glabrescent; fulles de 4-7 parells de folíols ovats a les inferiors, oblongo-linears a les superiors, truncats o escotats; circell ramificat; estípules semisagitades, enteres; flors *blaves*, amb les ales grogues, 3-6, *grans, ascendents* o bé *obertes*, en raïms clars, curts, *no plumosos* abans de l'antesi, més llargs que les fulles; calze acampanat, pubescent, *gibós* a la base; lacínies desiguals, les superiors molt curtes, connivents, les inferiors lanceolato-acuminades, quasi iguals al tub; estandard més llarg que les ales, d'ungha *el doble llarga* que el llim; llegum oblongo-comprimida (de 30 × 8 mm.), groguenca a la maduresa, glabra, reticulada, atenuada en carpòfor, més llarga que el tub del calze; llevors globuloses, petites, negres; llombrígl igual a la vuitena part de la circumferència.

β *brevipes* Wk.—Raïms més breument pendunculats, més curts que les fulles florals.

Geografia.—Llocs cultivats o incults: Montalegre i altres turons del litoral; comuna al litoral de Cadaqués.=Roses (Sen.).

La β *brevipes* Wk., a Terrassa; la Puda de Montserrat, Sallent, Menarguens d'Urgell *et alibi*.—Maig-Juny.

Cracca tenuifolia

794.—*C. tenuifolia* Gr. et G.—*Vicia tenuifolia* Roth.

(*de tenuis, prim, estret, i folium, fulla; pels seus folíols linears.*)

Perenne, troncs de 1-2 m., robustos, filaires, angulosos, pubescents; fulles de 8-10 parells de foliols linear-obllongs o linears, mucronulats; circell ramificat; estípules enteres; flors d'un blau pàl·lid, amb les ales blanquinoses, bastant grans, horitzontals, que s'obren successivament en raïms multiflors, generalment 1 veg. més llargs que les fulles; calze acampanat, pubescent, no gibós a la base, de divisions desiguals, les superiors curtes, triangulars, connivents, les inferiors lanceolades, més curtes que el tub; estandard quasi igual a les ales, d'ungla tan llarga com el llim i la meitat més curta; llegum obllongo-comprimida (de 20-25 × 6 mm.), bruna a la maduresa, glabra, atenuada en un carpòfor igual al tub del calze; llevors ovoides, negres; llombrícol igual a la quarta part de la circumferència.

Geografia.—Bosc i llocs herbosos: Cordillera litoral al turó de Montcada; cordillera superior del Vallès, la Barata, la Mata, S. Hilari i les Guilleries. = Tibidabo (Csta. Sen.) cap a Berga, Bagà *et alibi* (Compñ.); Olot, Coral (Vay.); Bielsa (Campol); Fiscal (Nuet); Eyne (Gaut.). — Maig-Jul.

795. — *C. major* Franken.

(per la seva major talla en comparació d'altres, especialment de la minor.)

Cracca major

Perenne, tronc de 1-2 m., filaire, angulós, glabrescent; fulles de 8-12 parells de foliols obllongo-linears, mucronulats; circell ramificat; estípules semisagitades, enteres; flors d'un violet pàl·lid o blaves (9-12 mm.), curtes, nombroses, que s'obren successivament de baix a dalt, en raïms densos, triangular-obllongs, tant o més llargs que les fulles; calze acampanat, pubescent, no gibós a la base, de divisions desiguals, les superiors triangulars, curtes, connivents, les inferiors linear-alenades, iguals al tub; estandard ovat, de llim redreçat, tan llarg com l'ungla i separat d'ella per un estrenyiment; llegum linear-obllonga (de 20-25 × 5-6 mm.); glabra, negrosa a la maduresa, bruscament contreta en un tecàfor més curt que el tub del calze; llevors globuloses, brunes, tacades; llombrícol igual a la tercera part de la circumferència.

Geografia.—Comuna per llocs herbosos i montuosos des de la cordillera litoral fins a la regió pirinenca. — Maig-Set.

796. — C. Gerardi Gr. et G. — *Vicia Gerardi* All., subsp. de la anterior ap. Rouy.

Cracca Gerardi

Planta afí de l'anterior, de la qual es distingeix pels troncs més robustos, flexuosos, més fullosos, coberts de pèls llargs, subllanosos; fulles amb els folíols més nombrosos i acostats, pubescent-sedosos; flors blavenques, petites (8-10 mm.), raïms densos, més acostats a l'extrem del tronc, iguals o més curts que les fulles; lacinia inferior del calze *alenada, peluda*; llim de l'estandard *igual a l'ungla*; llegum més

llargament atenuada a la base, en un carpòfor *més llarg que el tub del calze*.

Geografia. — Boscos i pastures de les muntanyes: Montseny, al Bergadà; S. Climens; Adous del Bastareny *et alibi*. = Montserrat, a la Vall d'Aràn, Arties (Csta.); boscos de Artiga de Viella i de tota la Vall (Llen.); al Llussanès, Vidrà, Olot, Besora, Talaxà, N.ª S.ª del Mont; Ribes, fins a la Cerdanya (Vay.); la Sellera (Cod!). — Jul.-Ag.

Gènere 198. — **ERVUM L.**

(Paraula llatina usada per Columel·la, que deriven alguns del celta *erw*, goçet; per viure a les terres cultivades.)

Flors albo-blavenques o rosades, petites, en raïms axil·lars, pedunculats, mono-pauciflors; calze obliquament truncat, de 5 dents desiguals, les 2 superiors separades; corol·la més llarga que el calze, estams diadelfes, amb el tub truncat molt obliquament a l'apex; estil un poc *deprimit*, pubescent a l'apex, no barbut; llegum estipitada, ordinariament arrodonida a l'apex, 3-6-sperma; llevors globuloses; herbes anuals de fulles cirríferes.

1	{	Llegum bequeruda, de cares bonyegudes; peduncles aristats, divisions del calze iguals o més llargs que el tub 2.
Llegum no bequeruda ni bonyeguda, peduncles generalment mútics, divisions del calze \pm desiguals 3.
2	{	Raïms 1-4-flors, molt més curts que les fulles; llegum de 15-20 \times 5 mm., molt bonyeguda, arrodonida a l'apex, de bec curt, glabra, 3-4-sperma, 797. E. Ervilia.
Raïms 3-8-flors, iguals a les fulles o poc més curts; llegum més curta i més estreta, poc bonyeguda, truncada obliquament a l'apex, de bec més marcat, pubescent, 2-sperma . . . 798. E. hirsutum.
3	{	Divisions calicinales més llargues que el tub, planta pubescent, peduncles no aristats, 2-5-flors; llegum 5-6-sperma, 799. E. pubescens.
Divisions calicinales més curtes que el tub, planta glabrescent . . . 4.
4	{	Peduncles no aristats, 1-2-flors, més curts que les fulles; llegum generalment 4-sperma, folíols obtusos . . . 800. E. tetraspermum.
Peduncles aristats, 2-5-flors, quasi 1 veg. més llargs que les fulles; llegum 5-6-sperma, folíols aguts 801. E. grácile.

Ervum Ervilia

797.—E. Ervilia L.—Vicia Ervilia Willd.

(Diminutiu de ervum, amb que Varro anomena una vessa, escrit també ervila; per la seva petita talla.)

Sinonimia.—Er, ers, ert o herp; cast. yeros, chícharo, alcarceña.

Planta de 2-3 dm., glabrescent, no filaire, dreta, flexuosa, angulosa, ramificada; fulles de 8-12 parells de foliols linears, truncato-escotats, mucronats; circell mucroniforme; estípules semisagitades, laciniades; flors blanquinoses, amb venes violades, 1-3 en peduncles aristats, molt més curts que les fulles; calze glabrescent, de lacínies iguals, alenades, més llargues que el tub; corol·la poc més llarga que el calze; llegum linear-oblonga, de 15-20 × 5 mm., penjant, bonyeguda, arrodonida a l'àpex, curtament bequeruda, glabra; llevors 3-4 subglobuloses, brunes, de llombrígol ovat.

Geografia.—Cultivada i espontània a la falda de S. Llorenç del Munt i altres parts del Vallès i Bages.=Vich (Masf.); la Sellera (Cod.) et alibi.—Abr.—Maig.

Ervum hirsutum

798.—E. hirsutum L.—Cracca minor Gr. et G.—Vicia hirsuta Koch.

(del llatí hirsutus, pelut; per ser-ho la llegum i més o menys la planta; minor, en comparació amb la Cr. major.)

Sinonimia.—Cast. Alverja, alverjón.

Planta de 2-6 dm., prima, filaire, subpilosa; fulles de 6-10 parells de foliols linears, truncato-escotats, mucronulats; circell ramificat, estípules linears, laciniades; flors d'un blanc blavenc, molt petites, 3-5 en peduncles aristats, iguals a les fulles o més curts; calze pelut, de lacínies iguals, alenades, més llargues que el tub; corol·la el doble llarga que el calze; llegum oblonga, molt petita (10 × 4 mm.), penjant, truncada obliquament a l'àpex, bequeruda, un poc bonyeguda, peluda, 2-sperma; llevors subglobuloses, groguenques, tacades; llombrígol igual a $\frac{1}{3}$ de la circumferència.

Lleguminoses.

G. 198.-Ervum.

Geografia. — Llocs herbosos i vores de camins: Freqüent al Vallès, cordillera litoral; S. Hilari i Montsolí; Guillerries. = Montjuic, Vallvidrera i altres turons pròxims a la costa (Csta.); regió subalpina (Vay.); Setcases (Bub.).

Ervum pubescens

799. — *E. pubescens* DC. — *Vicia pubescens* Link.

(*planta pubescent, una mica peluda, de pèls pocs i curts.*)

Planta de 2-6 dm., dreta, *pubescent*; fulles de 3-5 parells de foliols el·líptico-oblongs, atenuats pels dos caps, mucronulats; circell \pm ramificat, estípules linears, enteres, les inferiors semisagitades; flors *pàl·lides*, petites, 2-5 en peduncles capilars, no aristats, iguals a les fulles o més llargs; calze *pubescent*, de lacinies lanceolato-alenades, *desiguals, més llargues que el tub*; corol·la *el doble llarga* que el calze, llegum *linear-subcilíndrica*; d'uns 15×3 mm., penjant, *arrodonida a l'àpex, pubescent, 5-6-sperma*, llombrígol *amplament ovat*, igual a la desena part de la circumferència.

Geografia. — Llocs secs i àrids: Cordillera litoral, des del Pantàn a S. Pere Màrtir i Santa Creu d'Olorde (Olérdula). = Voltants de Barcelona (Csta.); Tibidabo, Sta. Creu d'Olorde (Sen.l); Colliure, Paulillas (Gaut.). — Maig-Jul.

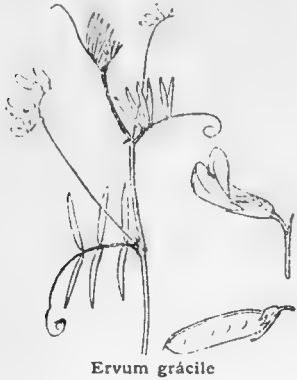
Ervum tetraspermum

800. — *E. tetraspermum* L. — *Vicia tetrasperma* Moench.

(*de τετρα, quatre, i σπέρμα, llevor; pel llur nombre que normalment conté la llegum.*)

Planta de 2-5 dm., prima, filaire, glabrescent; fulles de 3-5 parells de foliols *obtusos*, mucronats; circell simple o bifurcat; estípules superiors linears, enteres, les altres semisagitades; flors *lilacines*, amb venes violeta, 1, rarament 2 en peduncles capilars, *no aristats*, iguals a la fulla o més curts; calze *pubescent*, de lacinies *desiguals, més curtes que el tub*; corol·la 2 veg. més llarga que el calze, llegum *subcilíndrico-linear*, d'uns 12×4 mm., groguenca a la maturitat, glabra, 4-sperma; llevors *globuloses*, brunes, tacades; llombrígol *linear-oblong*, igual a la quinta part de la circumferència.

Geografia. — Llocs secs i àrids: Begues, Tiana, Cadaqués (Trem.); camps de Santes Creus (Vay.); Roses (Bub.); Conca del Pallaresa; Roní (Font!); Ceret i Arlés (Compy.). — Abr.-Maig.

Ervum gracile

801. — *E. gracile* DC. — *Vicia gracilis* Lois.

(*llatí gracilis, prim, delicat; per ser planta molt feble.*)

Planta de 2-6 dm., prima, dreta, filaire, pubescent; fulles de 3-5 *parells de foliols* linears, aguts, mucronats; circell simple o bifurcat; estípules semisagitades, enteres o les superiors linears; flors blavenques, 2-5 en peduncles capil·lars, *aristats*, a la fi *el doble llarg* que la fulla; calze pubescent, de lacínies *desiguals*, lanceolades, agudes, *més curtes que el tub*; corol·la 3 veg. més llarga que el calze; llegum linear-subcilíndrica, de 15 × 4 mm., groguenca a la maturitat, glabra, 5-6-sperma; llombrígol ovat, igual a la *vuitena part de la circumferència*.

Geografia — Llocs estèrils i herbosos: Al litoral, Vallès i part de Bages, = A l'Empordà, fins a Sagaró (Vay.); Prats de Riè (Puigg.); la Sellera (Cod.).—Abr.-Juny.

PUBLICACIONS DE L'«INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS»

SECCIO HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans.	
Vol. I a V. Cada un	30 ptes.
Les Pintures Murals Catalanes.	
Fascicles I a IV. Cada un	10 ptes.
Les Monedes Catalanes, per JOAQUIM BOTET i SISÓ.	
Volum I	10 ptes.
» II	12 »
» III i darrer	20 »
Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-ieval, publicats per A. RUBIO i LLUCH.	
Volum I	16 ptes.
L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. PUIG i CADAFAALCH, A. DE FALGUERA i J. GODAY.	
Volum I	20 ptes.
» II	25 »
» III i darrer	En premsa.
Les Obres d'Auzias March, per AMADEU PAGÈS.	
2 vols. Cada un	12 ptes.
Estudis de Bibliografia Luliana.	
I. — L'edició maguntina de Ramon Llull, pel doctor A. GOTTRON	5 ptes.
II. — Bibliografia de les Impresions Lulianes, per Elies Rogent i Estanislau Durán	En premsa.
Catàleg de la Biblioteca musical de la Diputació de Barcelona, per FELIP PEDRELL. — (En dipòsit). Dos volums	65 ptes.

SECCIÓ FILOLÒGICA

Himnes Homèrics, traducció en vers de JOAN MARAGALL, i text grec ab literal de P. BOSCH GIMPERA	La traducció 5 ptes.
Edició en paper de fit de 50 exemplars	15 »
El Gènesi. Versió catalana, amb anotacions, de M. FREDERIC CLASCAR	5 ptes.
Edició en paper de fil	20 »
Museu: HERO i LEANDRE	2 ptes.
Text grec amb versió literal en prosa de Ll. Segalà i traduccions en vers d'Ambrós Carrión, P. Bertrán i Bròs i J. M. Pellicer i Pagès	2 »
Edició en paper de fil	5 »
Mireia, Poema provençal de FREDERIC MISTRAL, traducció catalana de MARIA ANTONIA SALVA	5 »
Edició en paper de fil	15 »
Normes ortogràfiques	0'10
Butlletí de Dialectologia Catalana.	
N. I a VII. — Suscripció: Espanya	4 ptes.
Estranger	4'50 »
Ortografia Catalana segons el sistema adoptat per l'Institut d'Estudis Catalans	0'25 »
Diccionari ortogràfic	En premsa.
Biblioteca scriptorum græcorum et romanorum cum ibericis versionibus.	
I. CORNELII NEPOTIS: <i>Liber d'excellentibus ducibus exterarum gentium</i> (I)	1 pta.
Biblioteca Filològica.	
I. — M. P. PUJOL. — <i>Documents en vulgar dels segles XI, XII i XIII procedents del bisbat de la Seu d'Urgell</i>	2 ptes.
II. — DR. P. BARNILS GIOL. — <i>Die Mundart von Alakant</i>	4 »
III. — <i>Diccionari Aguiló</i> . (Lletres A a D)	3 »
IV. — M. A. GRIERA. — <i>La Frontera catalano-aragonesa</i> . Volum I	5 »
V. — <i>Textes catalans avec leur transcription phonétique</i> , per J. ARTEAGA PEREIRA	4 »
VI. — <i>Estudis Romànics</i> (Llengua i Literatura). Volum I	8 »
VIII. — <i>Vocabulari Català-Aleman</i> de l'any 1502, edició-facsimil, segons l'únic exemplar conegut, acompanyada de la transcripció d'un estudi preliminar i de registres alfabètics, per P. BARNILS	12 »
IX. — <i>Estudis Romànics</i> (Llengua i Literatura). Volum 2	12 »
X. — <i>La versione catalana dell'Inchiesta del San Graal</i> , secondò el Codice dell'Ambrosiana di Milano, I. 79 sup., publicata da Vincenzo Crescini e Venancio Todesco	10 »
En dipòsit: Primer Congrés Internacional de la llengua Catalana. Barcelona, 1908.	4 »

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE CIENCIES

FLORA DE CATALUNYA

PER

JOAN CADEVALL

Professor a l'Escola Industrial de Terrassa

AB LA COLABORACIÓ DE

ANGEL SALLEN

Corresponent de la R. Academia Espanyola

VOL. I. FASCICLE III
PÀGINES 193-288

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
PALAU DE LA DIPUTACIÓ, BARCELONA

Les dificultats de la present situació internacional han obligat a deixar pera un pròxim fascicle les planxes en color que havien d'acompanyar aquest.

Havent comensat la estampació de la FLORA DE CATALUNYA abans de dictarse les Normes Ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans, l'aplicació de les mateixes al text de l'obra no podrà ferse sino a partir del segon volum.

Oliva, impressor : Vilanova y Geltrú (Barcelona).

Família 7.ª - CAPARIDIES Juss.

(De *cápparis*, únic gènere de la família.)

Flors hermafrodites, regulars, càlze y corola tetramers; estams indefinits; fruit bacciforme, llargament estipitat, unilocular, polisperm; petits arbustos, de fulles alternes, enteres, d'estípules espinoses.

Genre 85. - CAPPARIS L.

(Grec κάππαρις, llatí *cápparis*, l'alcaparra.)

Flors albo-rosades, grans, axilars, solitàries, pedunculades; sèpals ovats, verdosos; pètals trasovats, una vegada més llargs que'l calze; estams indefinits, de filaments capilars, més llargs que la corola, estigma sentat, bacca ovoide, sostinguda per un pedicel més llarg que'ls estams; petit arbust de rizoma llenyós, del qual surten nombrosos troncs flexuosos, ascendents, de fins un metre d'altura; fulles alternes, ovades, peciolades, gruixudes, enteres y obtuses o subescotades; estípules transformades en espines curtes, recorvades y persistents o en puntes setiformes, caduques.

Capparis spinosa.

266. - *C. spinosa* L.

(llatí *spinosa*, ple d'espines, que punxa; per la forma de les estípules en el tipus.)

Sinonimia. — Tàpara; taparera, la planta; alcaparra y caparra; *cast.* alcaparra o alcaparro, y el fruit, alcaparrón; *fr.* câprier, y câpre, el fruit; *anglès* caper; *al.* die Kapper, dorniger Kapperrauch (Kapern, el fruit); *it.* cappero.

β *INERMIS* SAVI. — Planta glabra; fulles rodones a l'àpex, estípules abortades o nulles.

Geografia. — Pareds y muralles antigües de la regió mediterrània; la β *INERMIS* SAVI. — *C. RUPESTRIS* Sibth., a Tarrassa, pareds del peu de la presó, rr.; Barcelona, pareds de l'Esglesia del Pí; als murs d'algun edifici d'Horta; Gelida, pareds de Miralles; Girona, abundant a les muralles pròximes a la Catedral. — Montserrat, a la Santa Còva (Marcet!); muralles del litoral, Cardona *et alibi* (Csta.); S. Fruytós de Bages (Puj. C.). Sagaró (Vay.); a Palma de Mallorca (Castell de Bellver). — Agost.

Família 8.ª - CISTACIES Juss.

(De *Cistus*, nom del principal gènere de la família : la xara o estepa.)

Flors hermafrodites regulars, grogues, blanques o vermelles, calze de 3 sèpals lliures, persistents, acompanyats o no de 1-2 fulletes que formen l'epicalze; 5 pètals caducs, d'estivació torsada; estams indefinits, lliures; fruit càpsula uni-, plurilocular, de dehiscència loculicida, llevors petites. Plantes comunament subarbus-tives o arbustives, de fulles senceres, generalment oposades y persistents.

1	}	Càpsula de 5-10 celdes completes, dehiscent per 5-10 valves, estigma discoidal, flors grans; fulles sense estípules 86. Cistus.
		Càpsula de 2-3 celdes incompletes, dehiscent per 2-3 valves; estigma trilobat, flors petites o mitjanes, fulles estipulades, o sense estípules 2.
2	}	Lòbuls de l'estigma superficials; estams tots fèrtils, llevors sense rafe. 87. Helianthemum.
		Lòbuls de l'estigma fondos; estams exteriors estèrils de filaments moniliformes, llevors amb rafe. 88. Fumana.

Gènere 86. - CISTUS TOURN.

(Del grec *κίσθος*, nom d'un arbust, probablement derivat de *κίστη*, caps, per la forma del fruit.)

Flors grans, vermelles o blanques, uncles freqüentment amb taques grogues; fulletes de l'epicalze semblants als sèpals o bé nulles; estams tots fèrtils, multiseriats amb els filaments massuts y les antereres subtràgonas; càpsula de 5, y raras vegades 10, celdes, pedicels y sèpals drets després de la floració; arbustos de fulles oposades, enteres y sense estípules.

1	}	Flors purpurines o rosades, estil tan llarg com els estams, 2.
		Flors blanques, estil generalment més curt que'ls estams, o nul. 3.
2	}	Flors purpurines, subsessils, fasciculades; fulletes de l'epicalze lanceolades, pètals poc més llargs que'l calze; fulles trabades, crespades y ondulades al marge, pubescents 267. C. crispus.
		Flors rosades, pedunculades, solitaries o en ombeles de 2-3, fulletes de l'epicalze subcordiformes, pètals 2-3 vegades més llargs que'l calze, fulles semi-amplexicaules, planes, molt tomentoses 268. C. albidus.
3	}	Estil tan llarg com els estams, flors petites, caduques, en nombre de 2-8, disposades en raïm unilateral; fulles petites, sentades, ondulades, crespades, trinerves, amb llargs pèls a l'anvers. 269. C. Pouzolzii.
		Estil més curt que'ls estams o nul 4.

- 4 { Calze sense epicalze, de 3 sèpals quasi iguals, a la fi caducs 5.
 { Calze amb epicalze, de 3 sèpals més petits que les fulletes epicalicínès, per-
 sitents 7.
- 5 { Fulles peciolades, trinerves, ovades o bé ovato-lanceolades, flors grans, sè-
 pals erissats. 270. *C. laurifolius*.
 { Fulles sentades, uninerves, lanceolades o linears. 6.
- 6 { Flors grans (6-8 cm. diàm.), solitàries, sèpals glabres, cuberts de tubèrculs,
 fulles lanceolades, vírido-fosques y viscoses per sobre, poc revoltes pel
 marge 271. *C. ladaniferus*.
 { Flors petites (2-3 cm. diàm.), fasciculades per 2-3; sèpals peluts, fulles li-
 nears, glabres 272. *C. Clusii*.
- 7 { Flors petites, en raïms axilars, unilaterals, sèpals erissats, fulles trinerves,
 sentades, viscoses 273. *C. monspeliensis*.
 { Flors grans, solitàries o en grups de 2-4 a l'estrem de peduncols axilars;
 sèpals tomentosos, amb pèls estrellats, fulles penninerves, peciolades, es-
 trellades, tomentoses 274. *C. salviaefolius*.

267. = *C. crispus* L.

(en llatí rissat, crespat; se fa referencia a la forma de les fulles.)

Sinonimia. — *Cast.* Estepa, jaguarzo crespo, estepa negra, jara rizada.

Tronc de 3-5 dm., molt olorós, ramificat, cubert de llargs pèls blancs, barrejats amb altres de curts, espessos y estrellats, fulles oblongues o trasovades, trabades, rugoso-reticulades, de marges ondulats y crespats, cubertes de petits pèls estrellats; flors purpurines, de 3 cm., diàm., subsessils, fasciculades a l'estrem de les branques; fulletes de l'epicalze y sèpals peluts, llargament acuminats, gairebé tan llargs com la corola; estil tan llarg com

els estams; càpsula petita, tomentosa, oblonga, molt més curta que'l calze; llevors reticulato-rugoses.

Geografia. — Llocs pissarrosos o arenoso-àrits de la regió mediterrània; abundant als boscos y erms al nord de Tarrassa; Montcada, r. = Litoral de la província de Barcelona y gran part del Vallés occidental (Csta.); al Tibidabo (Sen.); Caldes de Montbuy (Compñ.); Sant Feliu de Guíxols, y a tot l'Empordà (Salv.); a tot el litoral, de quan en quan inter-nantse fins a Santes Creus per les Guilleríes; a l'Empordà, fins a Vilarnadal, aon abunda (Vay.). — Abril-Juliol.

268. - C. albidus L.

(del llatí *albus*; *blanquinós*; pel color de les fulles.)

Sinonimia. — Estepa blanca, rentaplats; cast. estepa blanca, jarilla, jaguarzo blanco, quebravollas.

Arbust *albo-tomentós*, de 3-8 dm., ramificat, fulles oblongues o lanceolades *semiamplexicaules*, no trabades, molt tomentoses per les dugues cares, amb 3-5 nervis sortits y anastomosats al revers; flors *rosades*, de 5-6 cm. diàm., *pedunculades*, solitaries o en umbelles de 2-4, a l'estrem de les branques, fulletes de l'epicalze subcordiformes; sèpals ovato-lanceolats, peluts, *pètals 2-3 vegades més llargs que'l calze*; estil tan llarg com els estams; càpsula ovoide, peluda, més curta que'l calze; *llevors polièdriques, de vores gruixudes y dentellades.*

Geografia. — Boscos y costes àrits de la regió mediterrània; comú al litoral, internantse fins a la comarca de Bages. — Abril-Maig.

269. - C. Pouzolzi Delil.

(dedicada a de Pouzolzi, autor d'una *Flora del Gard y d'una altra del Var.*)

Tronc de 2-4 dm., vermellós, molt olorós, ramificat; branques *albo-tomentoses, cubertes de pèls llargs barrejats amb altres de curts, estrellats*; fulles oblongues, *sentades*, petites, trinerves, ondulades y crespades, *albo-tomentoses*; flors *blanques*, de 2 cm. de diàm., molt caduques (s'obren al sortir el sol y únicament duren uns instants, segons Pouzolzi), 2-8 en raïm unilateral; fulletes de l'epicalze y sèpals ovato-cordiformes, peluts; pètals tan llargs com l'epicalze; *estil tan llarg com els estams*, càpsula rodona, tomentosa, una vegada més curta que'l calze; *llevors grosses, oblongo-tetraèdriques, xagrinades.*

Geografia. — Turons pròxims a Barcelona, entre'l C. ALBIDUS L. y el C. MONSPELIENSIS L. (Csta.). — Abril.

N. B. — No s'ha tornat a trobar després de Costa; (en el seu herbari's conserva un sol fragment informe), y la indicada per G. et G. a Montpellier y Narbona ha sigut escluida com a tal especie, considerada per Rouy com un híbrid (C. AMBIGUUS Rouy et Fouc.) de les dugues, entre les quals se trovà la planta catalana.

270. - C. laurifolius L.

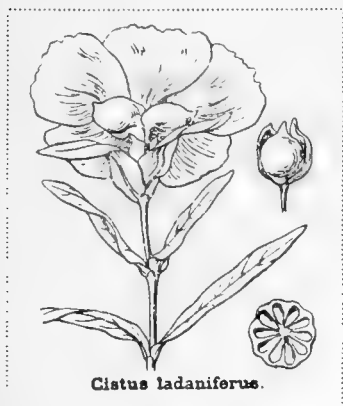
(nom llatí *laurifolius*, format de *laurus*, el llor o llaurer; y *folium*, la fulla; com *latifolius* (1), per la forma

de les fulles.) = *Sinonimia.* — Bordiol, estrepa; cast. jara, estepa.

(1) Comparis amb el grec: *melissophyllum*, la tarongina, *caryophyllum*, etc. Tant com es raro en llatí la composició de *folium* amb sustantius, abunda en el tecnicisme; *caprifolium*, *prunifolium*, *ficifolium*; el *myrtifolia* es *myrtiformis*, per espresar que te la forma de la fulla de la murtra.

Tronc de 1 m. o més d'altura, molt olorós, dret, ramificat, negrós, pelut y glutinós; fulles grans *peciolades*, ovades o bé ovato-lanceolades, *trinerves*, verdes y glabres per l'anvers y blanques y sedoses pel revers, quan són joves; flors grans (5-6 cm.), *blanques* amb l'ungla groga, 3-12 disposades en *corimbus umbelliforme*, sobre peduncols robustos, *llargs y petits*, bracteolats; *sense epicalze*; 3 sèpals quasi iguals, ovats, aguts, erissats, a la fi caducs, pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze, *estil molt curt*, *càpsula globulosa*, molt peluda de 5 celdes, llevors tuberculosos.

Geografia. — Costes y boscos àrits de la zona mitja; de Seba a Viladrau; de Vich a Sant Segimón (Salv.); cap a Puiglagulla y Vilalleons; Vilaller, a la Seu, Bonansa, Aubet y aprop de Prades, cc. (Csta.); Vich, r. (Masf.); S. Segimón (Puj. C.); Espluga de Francolí (Len.); Castanesa (Bub.). — Maig-Juliol.

Cistus ladaniferus.

271. - C. ladaniferus L. (Lám. 5).

(de ladanum, de ledum o ladum, la estepa, que significa el licor o grassa que dona aquesta planta; y ferus, de fero, portar.)

Sinonimia. — Estepa negra; cast. estepa o jara pegajosa, ledo o ládano; estepa negra.

Tronc de 1-2 m., molt olorós, ramificat. negre y glutinós a la part superior; fulles *sentades*, lanceolades, uninerves, vírido-fosques, glabres, y, quan joves, glutinoses per la cara superior, y blanquinoses y tomentoses per la inferior; flors *blanques* o tacades de porpra sobre l'ungla, grans (6-8 cm.), *solitaries, terminals*, sobre peduncols *curts*,

amb pèls estrellats, a la fi *glabres y glutinosos*, adornats de bracties *grogues, tuberculoses y pestanyoses, sense epicalze*, 3 sèpals quasi iguals, sub-orbiculars, glabres, tuberculoso-xagrinats y pestanyosos, pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze; *estil molt curt*; *càpsula subglobulosa*, molt tomentosa, de 10 celdes, llevors petites, quasi llises.

— β *MACULATUS* Wk. — Pètals amb una gran taca ovada d'un porpra fosc sobre l'ungla.

— *Rassa ANGUSTIFOLIUS* Sen. et Cad. — Planta robusta, molt ramificada de branques difuses, fulles més petites y més *estretes*, nombroses y sub-fasciculades, a l'estremitat de les branques; bracties menys nombroses, més petites, ovato-acuminades, pedicels terminals curtament emergits de les últimes bracties, flors nombroses y un poc més petites, immaculades.

Geografia. — Aquesta preciosa especie que Palau (Parte práct. IV, 346) cita a Catalunya y que, segons Amo (Flor. Pen. Ibér. VI, 365), hi és comú; no ha sigut confirmada per Costa (Anal. Soc. Esp. Hist. N. III, 2, 162); tampoc la senyalen els autors francesos als Pirineus orientals; Santpons la indicava a Gavà, y Tremols, a Cadaqués, segons cites de Colmeiro. Ha sigut trovada amb relativa abundancia per Sennen, a les estribacions del Tibidabo. El dia 23 d'Abril de 1913 poguèrem recullirne magnífics exemplars del tipus, de la var. y de la raça, al peu del camí que condueix desde Horta a Valldaura. (1)

(1) També l'alumne D. Joán Vilá, de les Escoles Cristianes, la va collir al Prat del Llobregat, a un pinar pròxim al llac «La Ricarda».

Cistus Clusii.

272. - *C. Clusii* Dun. (Là. 6).

(dedicat al botànic explorador francès Carlos Clusius, autor de «*Rariorum aliquot stirpium per Hispanias observatorum Historia*».(1)-Amberes 1601.)

Sinonimia. — Matafoc, colgafocs, romani masclé; *cast.* romero macho, jara de hojas de romero, jaguarzo tetillero, quebraollas, tamarilla.

Tronc de 3-6 dm., dret, ramificat, amb les branques albo-tomentoses, fulles linears, trabades y envainadores, acostades, molt revoltes pel marge, glabres per l'anvers, y una mica tomentoses pel revers, *uninerves*, amb el nervi ample, canaliculat, flors blanques, petites (2-3 cm.), llargament pedicelades, 3-7 disposades en cimes terminals, adornades de bracties caduques, pedicels y calze peluts, *sense epicalze*, 3 sèpals ovats; punxaguts; pètals trasovato-cuneiformes, una vegada més llargs que el calze, càpsula ovoide, oblonga, ferruginosa, pubèrula, llevors *tetraèdriques*, *granuloses*; estil *quasi tan llarg com els estams*.

Geografia. — Terres argilenques y calices àrides, de la part occidental : boscos de Tarrasa, r.; serra de Sant Llorenç del Munt a la Mata; arenys d'Olesa, seguint el Llobregat fins a Sallent y Puigreig, y el Cardoner fins a Manresa y més amunt; comú a la Segarra; al Penadés, cap a Viloví; Cornudella, al peu del Montsant; Salou y Tarragona; Valcarca, costes de Garraf y Castelldefels. — Abrera, S. Joà. Despi (Salv.); s'estèn per l'Urgell y més enllà de Lleyda (Csta.). — Maig-Juny.

Cistus monspeliensis.

273. - *C. monspeliensis* L.

(de Mons Pessulum, *Mompeller* o *Montpellier*, ciutat del Languedoc.)

Sinonimia. — Estepa negra, módegues, a la Sella (Cod.); *cast.* estepa, jara de Montpellier, jaguarzo negro, hoalgazo.

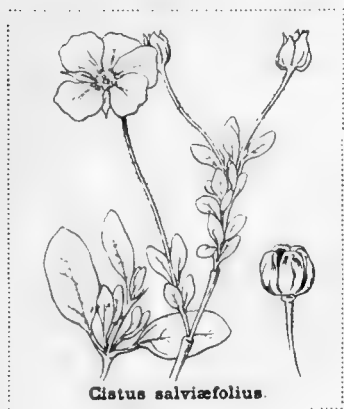
Tronc d'aprop de 1 m., molt olorós, dret, ramificat, pelut, viscos; fulles *sentades*, *lanceolades* o *linears*, *trinerves*, rugoso-reticulades, revoltes pel marge, viscoses; flors blanques, petites (2-3 cm.), 2-8, disposades en raïm unilateral, sobre un pedúncol llarguet y dret; fulletes de l'epicalze y sèpals ovato-lanceolats, subcordiformes a la base, pètals 1 vegada més llargs que'l calze; *càpsula rodona*,

2-3 vegades més curta que'ls sèpals, de 5 celdes; llevors *tetraèdriques*, *ruguloses*; estil *molt curt*.

Υ MINOR Wk. - Fulles curtes, ampleament linears, molt revoltes pel marge, flors petites; fulletes de l'epicalze petites y llargues.

(1) *L'Écluse*, de Arras, 1526-1609.

Geografia. — Costes y boscos àrids; litoral, al Vallés, Montseny, S. Llorenç del Munt, Montserrat; al Penadés. — Segons Costa, s'interna fins a 6 ó 7 lleugues, reapareixent a paratges més apartats, però abrigats, com Olot (Bub., Tex.); Vich, rr. (Masf.) — La γ MINOR Wk., als boscos del nord de Tarrassa. — Abril-Maig.

274. = *C. salviefolius* L. (1)
(del llatí *salvia y folium, fulla; per la forma de les fulles.*)

Sinonimia. — Estepa borrera o negra; *cast.* cisto hembra, jara estepa, jaguerzo morisco, tomillo blanco.

Tronc de 2-6 dm., poc olorós, ramificat, difús, cubert de pèls estrellats; fulles *breument peciolades*, ovades o elíptiques, tomentoses; *flors blanques*, grans (4-5 cm.), 1-3 sostingudes per peduncols axilars, capbaixos avans de l'antèsis y sense bracties; fulletes de l'epicalze y sèpals, *ovato-cordiformes*, tomentosos; pètals 1-2 vegades més llargs que'l calze; càpsula *pentagonal, truncada a l'àpex*,

una mica tomentosa y més curta que'l calze; llevors quasi llises; *estil molt curt*. Planta polimorfa.

Geografia. — Boscos y terrenos pissarrosos o silícics; estesa per tot el país, desde la costa fins a les valls pirinenques; comú a la cordillera litoral; al Vallés, comarca de Bages, Montseny y Guilleries. — Maig-Juny.

HÍBRITS

Les espècies del genre *Cistus*, s'hibriden amb molta facilitat, segons se desprèn dels híbrids naturals coneguts fins avuy, y de les nombroses formes obtingudes per M. Bornet, mitjansant hibridació artificial. Entre els primers havem observat els següents a Catalunya, y amb seguritat que n'augmentarà el nombre així que's multipliquin les observacions.

275. = *C. Delilei* Burnat. — *C. crispus* \times *albidus* Timb.

Pel seu port y aspecte *cano-tomentós*, y per la forma de les fulles *planes*, sentades o *subtrabades*, de nervis *no molt marcats*, s'aproxima al *C. albidus*, però l'inflorescència en *glomeruls terminals, sobrepujats* per les últimes fulles, simulant un *involucre*; els foliols de l'epicalze y sèpals llargament *ovato-acuminats*, y el color *rosa viu* dels pètals, el porten cap al *C. crispus*. El seu color menys blanquinós que l'*albidus*, el toment més clar, compost, als peduncols, epicalze y sèpals, de pèls *estrellats*, altres *llargs y simples*, amb alguns de *curts y glandulosos*, la magnitud de la corola (3'5-4'5 cm.) y la càpsula *més petita* que en el *albidus* y *més grossa* que en el *crispus*, coloquen aquesta planta en una situació intermitja, posant de manifest la seva procedència híbrida d'aquelles dugues espècies.

(1) O *salvifolius*: aquestos genitius de composició se tracten avuy amb uniformitat, en el tecnicisme: queden confoses en la desinència noms de les tres declinacions primera, segona y tercera. Algún queda intacte, com *rosmarini-*, en lloc de *rorismarini-*.

Geografia. — Tarrassa, boscos pissarroso de la cordillera superior, *inter parentes*, 7 juny 1913 legerunt Cad. et Sallent. = Tibidabo, 22 juny, legit Sennen.

N. B. — Citada al regne de Granada per Boissier; a Narbona per Irat, y a Montpellier per Grenier (Willk. *Icon.* 1; 49), resulta nova pera la flora catalana.

276. = C. Campsii Cad. et Sen. — C. salviaefolius × ladaniferus. (L. 5).

Planta *no glutinosa*, que per les fulles glabres, d'un vert clar per l'anvers, estel·lulato-tomentoses y reticulades pel revers; per la forma dels *foliols* de l'epicalze y dels sèpals, y pel *toment* dels mateixos y peduncols, s'aproxima al *C. salviaefolius*; pero la forma *ob'ongo-lanceolada* de les fulles, la seva marcada y característica olor y la forma y toment de les bracties l'emparenten amb el *C. ladaniferus*. La longitut dels peduncols, 1-2 flors, *llargament emergits*, de les últimes bracties, y la magnitud de les flors (5-6 cm. diàm.) són caracters intermitjos d'aquelles dugues especies.

Geografia. — Boscos àrits, sobre Horta, al peu del camí de Valldaura, *inter parentes*, 23 Abril y 7 Maig de 1913, legerunt Sen.!, Sall.!, et Cad. (1)

277. = C. Florentinus Lamk. (C. monspeliensis, salvifolius Loret et Barr.).

Planta *no glutinosa*, que per les flors y epicalze recorda el *C. monspeliensis*, però la nervació y toment *estrellat* del revers de les fulles, són del *C. salvifolius*. Les fulles *lanceolades*, 1-3 *nerves*, *contretes en curt peciol*, y les flors 2-5, d'uns 2 centímetres, en raïms *no unilaterals*, tenen una forma que participa de les dugues especies.

Geografia. — Cordillera litoral, Aramprunyà (2); Horta, abundant, *inter parentes*. = Girona, La Granota (Bentham); estribacions del Tibidabo (Sen.!).— Maig.

N. B.— Una planta cullida a darrers de Juny als voltants de Tarrassa entre'l *C. MONSPELIENSIS* y el *C. CRISPUS*, presenta les fulles del primer y les flors del segon. L'estat de la planta no'ns permet afirmar que sigui un híbrit d'aquestes dugues especies.

(1) Ens plau dedicar aquest nou híbrit al nostre illustre amic el Sr. Marqués de Camps, president de la Comissió de Botànica de la R. Acad. de Ciencies, de Barcelona.

(2) V. Mem. R. Acad. de Ciencies, 1908, p. 9.

Genre 87. - HELIANTHEMUM TOURN.

(Paraula greco-llatina; de ἥλιος, sol, γ ἄνθεμον, flor; de ἄνθος : l'herba d'or; format com *chrysanthemon*, de Plin.)

Flors grogues, blanques o rosades, petites o mitjanes; fulletes de l'epicalze més petites que'l calze o nules; estams tots fèrtils, d'anteres subtetràgonas; estigma amb 3 lòbuls superficials; càpsula de 2-3 celdes incompletes, dehiscent per 2-3 valves; llevors sense rafe; fulles generalment estipulades.

1	{	Plantes llenyoses, sense epicalze; estams pluriseriats, funículs filiformes, fulles sense estipules. 2.
		Plantes herbàcies, o llenyoses a la base, epicalze de 2 fulletes més petites que'ls sèpals o nuls, funículs massuts 3.
2	{	Fulles linears, revoltes pel marge, pètals blancs, trasovato-cuneiformes, llevors poc nombroses 278. <i>H. umbellatum</i> .
		Fulles oblongues, planes; pètals grocs, amb una taca negrosa a l'ungla, obcordiformes; llevors nombroses 279. <i>H. halimifolium</i> .
3	{	Estil nul, estams uniseriats, foliols de l'epicalze nuls o petits, fulles sense estipules, o estipulades únicament les de dalt 4.
		Estil llarg, erecte o agenollat a la base 5.
4	{	Plantes perennes, fulles albo-sedoses pel revers, sense estipules, raïms florífers amb bràcties, pètals grocs, no tacats. . . . 280. <i>H. Tuberaria</i> .
		Plantes anuals, fulles erissades, les superiors amb estipules; raïms florífers sense bràcties, pètals grocs, amb una taca purpúria a l'ungla, 281. <i>H. guttatum</i> .
5	{	Sèpals generalment amb nervis prominents després de la floració 6.
		Sèpals sense nervis sortits després de la floració 13.
6	{	Estil curt, recte, anteres reniformes, càpsula subglabra, fulles superiors sense estipules 7.
		Estil llarg, agenollat; anteres ovades o globuloses, càpsula pubescent, fulles amb estipules 8.
7	{	Bràcties foliacies; pedicels més curts que'ls sèpals, pètals d'un groc pàlit, tacats de groc daurat, més curts que'l calze; fulles oblongues, 282. <i>H. ledifolium</i> .
		Bràcties diminutes, pedicels més llargs que'ls sèpals, pètals grocs, no tacats, tan llargs com el calze, fulles trasovades 283. <i>H. salicifolium</i> .
8	{	Càpsula elíptico-trígona; llevors ovades, llises; fulles linears, revoltes pel marge, cendroses per dessobre y blanques dessota, flos grogues, 284. <i>H. lavandulaefolium</i> .
		Càpsula ovoïdo-globulosa, llevors comprimides, ± tuberculoses. 9.

- 9 { Fulles planes, ovades, o bé ovato-oblongues, flors generalment grogues. 10
 Fulles \pm revoltes, linears o lanceolato-linears 11
- 10 { Estípules superiors lanceolades, pètals rars vegades rosats o blancs, tras-
 ovats; càpsula tan llarga com el calze, fulles ovato-oblongo-lanceolades,
 285. *H. vulgare*.
 Estípules superiors linears, pètals grocs, sublinears, atenuats pels dos caps;
 càpsula més llarga que'l calze, fulles elíptiques, virido-obscuras y setoses
 per l'anvers, tomentoses pel revers . . . 286. *H. angustipetalum*.
- 11 { Flors grogues, bracties més llargues que'ls pedicels, sèpals setosos, càpsula
 1-2 vegades més curta que'l calze 287. *H. hirtum*.
 Flors blanques o rosades, bracties més curtes que'ls pedicels 12
- 12 { Fulletes de l'epicalze, pestanyoses; sèpals amb les costelles setoses, pètals
 rosats amb l'unghla groga, estípules linears, ciliato-setoses,
 288. *H. virgatum*.
 Fulletes de l'epicalze no pestanyoses, glabres, peludes o tomentoses, costelles
 dels sèpals no setoses; pètals blancs o rosats, amb l'unghla groga; estípules
 linears, pestanyoses o estrellades, tomentoses . 289. *H. poliifolium*.
- 13 { Fulles oblongues, cubertes d'escames, platejades, estipulades; pètals grocs,
 amb unghla bruna; càpsula subtomentosa . . . 290. *H. squamatum*.
 Fulles ovades o lanceolades, sense estípules ni escames, pètals grocs, càpsu-
 la glabra o pilosa a l'àpex 14
- 14 { Fulles ovades, cordiformes a la base, les inferiors y les de les branques estèr-
 rils, ni amb peciol envainador ni en rosetó; raïms florífers dividits en dico-
 tricotomia; càpsula pilosa a l'àpex 291. *H. marifolium*.
 Fulles ovades o lanceolades, les inferiors y les de les branques estèrils amb
 peciol envainador y en rosetó; raïms florífers simples, càpsula glabra,
 292. *H. montanum*.

Helianthemum umbellatum.

278. = *H. umbellatum* Mill. — *Halimium umbellatum* Spach. — *Cistus umbellatus* L. (format del llatí umbella; com corymbus fa en llatí corymbatus; per la seva inflorescència. *Halimium*, que s'haurà format de *Halimus*, en grec ἅλιμος, blet de mar; per la semblansa de les fulles.)

Sinonimia. — Cast. tamarilla, ardivieja, jaguarzo (de l'alarb, jara o mata).

Tronc de 2-3 dm., llenyós, molt ramificat, cubert d'una pubescència blanquinosa barrejada amb pèls llargs; fulles linears, acostades, revoltes pel marge, verdoses per l'anvers, tomentoso-blanquinoses pel revers; sense estípules, flors blanques,

Cistacies.

G. 87. - Heliánthemum.

de 2 cm., en *umbeles terminals* de 4-8; epicalze *nul*; sèpals pilosos; pètals trasovato-cuneiformes; estams multiseriats; càpsula *ovoide*, acuminada, pubèrula a l'àpex; estil *curt*; llevors *nombroses, grosses, amb tubèrculs aguts*.

Geografia. — Costes silícies del mitjdia de França (Rouy); Prades (Laper. Bub.) y la Trancada (Gr. et G.) y en tot el Pirineu Oriental (Lap.); del Vernet a la Pena y altres llocs del Pirineu Oriental (Gaut.); in *Catalaunia satis frequens* (Colm., Willk. *Icones* I, 53). — Maig-Juny.

N. B. — Lluny de ser comú a Catalunya, com diuen Colm. y Amo, no's pot assegurar en absolut la seva existència conforme ja va advertir Costa.

Helianthemum halimifolium

279. = *H. halimifolium* Willd. — *Halimium lepidotum* Spach. — *Cistus halimifolius* L. — *Cistus lepidotus* Amo.

(*halimiifolium*, per la semblansa de les seves fulles amb les del blet marí — *Atriplex Halimus* —; *lepidotus*, grec λεπιδωτός, cubert d'escames : per les escames grogues que recobreixen els sèpals.)

Sinonimia. — Cast. Mirasol angosto, menudo ó de España, rosal de moscas, juagarzo hembra ó vizcaíno.

Tronc de 3-6 dm., *llenyós*, molt ramificat; branques *dretes* y tomentoses; fulles *ovato-oblongues, planes*, albo-argentines y cubertes per les dugues cares d'un espés toment de pèls estrellats; *sense*

estípules, flors *grogues*, amb taques violacies a la base, de 2-3 cm., en raïms clars, corimbiformes, epicalze de 1-2 foliols o *nul*; sèpals ovato-lanceolats, aguts, cuberts de *petites escames grogues*; pètals obcordiformes; estams multiseriats; càpsula *ovoide*, obtusa, tomentosa; estil *nul*, llevors *nombroses y molt tuberculosos*; planta polimorfa.

α, *PLANIFOLIA* Wk. — Fulles planes, enteres, foliols de l'epicalze iguals a la meitat dels sèpals, filaments estaminals gros.

Geografia. — Abundant als boscos de Gavà y Castelldefels. = Begas (Trem.!, Compñ.; Monts. I); boscos de Pallafols, cap a Blanes (Compñ.!).

Helianthemum Tuberaria

N. B. — La planta de Castelldefels presenta'ls pètals freqüentment immaculats, en lloc de tenirlos *pterumque macula atosanguinea magna notata* (Wk. *Icon. plant.*, I-65). La β *P. CRISPATUM* Wk. de fulles *undulato-crispato-denticulades* pel marge, foliols de l'epicalze quasi iguals als sèpals y filaments estaminals purpurins, és propia del mitjdia d'Espanya.

280. = *H. Tuberaria* Mill. — *Tuberaria vulgaris* Wk.

(*probablement tuberaria s'haurà format del llatí, tuber, eris, l'adzeroler; per la semblansa de les seves flors y fulles amb les d'aquesta pomacia.*)

Sinonimia. — Herba turmera; cast. Hierba turmera.

Perenne, rizoma prim, del qual surten branques

curtes estèrils que terminen en rosetó y troncs de 2-3 cm. ascendents, herbàcies, peluts a la base, glabres a la part superior, simples o poc ramificats a l'apex; fulles inferiors nombroses, peciolades y en rosetó; oblongues, enteres, pubescents per l'anvers y *albo-sedoses* amb tres nervis *prominents* pel revers; les caulinars escasses, sentades, més petites y glabres; sense estípules; flors *grogues*, no tacades, 3-10 en raïm a la fi unilateral, bracteolat; fulletes de l'epicalze petites, lanceolato-linears, agudes y glabres, com els sèpals que son ovats; pètals 1 vegada més llargs que'l calze; estams uni-seriats; càpsula *ovoide*, tomentosa; estil *nul*; llevors petites, un xic xagrinades.

Geografia. — Boscos y erms de la regió litoral: Tarrassa, r.; comú al S. de Vidreras y altres llocs del Baix Empordà. — Sur de la Palla (Salv.1); la Granota (Benth.); de Sta. Coloma de Farnés a Arbucies; Lloret de Mar; Massanet de la Selva; Llagostera (Bub.); La Sellera (Cod. 1); Girona, desde la regió litoral fins a la montanya (Amo). — Maig-Juny.

Helianthemum guttatum.

281. — *H. guttatum* Mill. — *Tuberaria variabilis* Wk.

(*guttatum*, pintat o bé tacat; per les taques negres que porten els pètals, a la base; *variabilis*, variable; pel polimorfisme de la planta.)

Anual, tronc de 5-20 cm., dret o ascendent, pubescent, y amb alguns pèls llargs; simple y, freqüentment, dicotòmic; fulles oblongues o lanceolades, erissades; les inferiors oposades y sense estípules; les superiors alternes y estipulades; 3-5 nerves; flors *grogues*, y comunament *tacades de negre*, a la base, 5-12 en *cima escorpioide*, avans de la floració; fulletes de l'epicalze petites y peludes, com els sèpals, que són ovats; pètals una vegada més llargs que'l calze; estams uniseriats; càpsula ovoïdo-trigona, pubescent; estil nul; llevors ovoïdes, molt petites, grisenques, xagrinades; planta polimorfa.

Subsp. *H. inconspicuum* Thib. — *Tuberaria inconspicua* Wk. — Planta de 5-10 cm., prima, flors petites, sostingudes per llargs pedicels capilars, arquato-recorvats, foliols de l'epicalze 3 vegades més curts que'ls sèpals, pètals més curts que'l calze, ordinàriament immaculats, càpsula glabra.

Subsp. *H. milleri* Rouy et Fouc. — *Tuberaria variabilis* α *vulgaris* Wk. — Planta de 1-4 decímetres, dreta, gràcil, pubescent, fulles radicals ovato-oblongues, més petites que les caulinars, flors grandetes, pedicels 2-3 vegades més llargs que'ls sèpals arquato-recorvats, foliols de l'epicalze quasi iguals a la meitat dels sèpals; pètals marcadament més llargs que'l calze, quasi sempre amb taques nigro-violàcies a la base; càpsula tomentosa.

α *genuinum* Wk. — Planta pubescent o amb alguns pèls llargs, blancs, foliols de l'epicalze glabres, pestanyosos, obtusos, taques dels pètals petites, formant corona interrompuda.

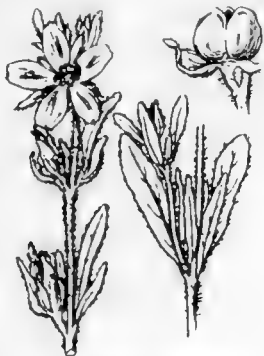
β *eriocaulon* Wk. — Troncs, pedicels y calzes, adornats de abundants pèls llargs, blancs, foliols de l'epicalze pubescents, pestanyosos, acutiusculs, taques dels pètals grans, formant corona continua.

Rassa *H. PLANTAGINEUM* PERS. — *TUBERARIA VARIABILIS*, β *PLANTAGINEA* WK.

Se distingeix de la R. anterior per les fulles radicals molt grans, elíptico-lanceolades, les caulinars superiors bracteïformes, foliols de l'epicalze piloso-pestanyosos, generalment acutiusculls y quasi iguals als sèpals.

Geografia. — Terrenos granítics y pissarrosos àrits; Montalegre, cordillera litoral; Vall-doreix; abundant al N. de Tarrassa; Montseny, Tordera, Empalme, Vidreres y altres llocs del Baix-Empordà; Arbucias, S. Hilari, Guilleríes, a la mare de Déu del Coll; Cadaqués. La Subsp. *INCONSPICUUM* Thib., al Prat de Llobregat.

La rassa *H. MILLERI* Rouy, amb les vars. α *GENUINUM* y β *ERIOCAULON*, comú per Catalunya, y abundant al litoral y al nord de Tarrassa; la rassa *H. PLANTAGINEUM* Pers., no escassa als turons de sobre d'Horta. = Pirineu català, sobre la Junquera (Bub.); cap a Viladrau (Costa), envers Espinelbes y Puiglagulla (Masf.); la Sellera y Osor (Cod.l). — Abril-Maig.

Heliánthemum ledifolium.

282. - *H. ledifolium* Willd. — α *macrocarpum* Wk. — *H. niloticum* Pers.

(del greco-llatí *ledum* (o *ladum*), *l'estepa negra*, y *folium*, forma adjectiva neutra de *folius*, per la semblansa de les fulles; *macrocarpum*, del grec *μακρός*, gros, y *καρπός*, fruit; per la major magnitud de les càpsules; *niloticus*, del riu Nil, per estendre's fins aquella regió africana.)

Sinonimia. — Cast., hierba del cuadrillo, ardivieja.

Anual; tronc de 1-2 dm., *gruixut*, dret o ascendent, pubescent, erissat, com les fulles y sèpals; fulles inferiors oblongues, oposades, peciolades y estipulades, les superiors lanceolades, alternes, sentades y sense estípules; flors d'un *groc pàlit*, tacades de *groc daurat*, 3-10, en raïm clar, adornat de bracties *foliacies*, tan llargues com les flors o més; pedicels *gruixuts*, 2-3 vegades més curts que'l calze; fulletes de l'epicalze lanceolato-linears; d'un terç dels sèpals, que són ovato-lanceolats, aguts, amb nervis molt surtits; pètals no més llargs que'l calze; estams uniseriats; càpsula sub-globulosa, *alta de un centímetre*, pubescent a les sutures; *estil dret, curt*; llevors anguloses, quasi llises, rosato-ferruginoses.

Geografia. — Terres argiloses ermes: Baix Aragó (Losc.l) y dintre la provincia de Lleyda (Csta.); Lleyda (Agelet.l); Prats de Rey (Puigg.l); Ciurana, a l'Empordà (Vay.); Pirineu català, *loci oblitus* (Bub., *Flor. Pyr.* III, 133). — Maig.

N. B. — La que trovàrem el 1890 al ras o pla de Gardeny (Lleyda) correspon a l'especie que segueix.

283. - *H. salicifolium* Pers.

(del llatí *salix*, *salicis*, *el salze*; per la semblansa de les fulles.)

Sinonimia. — Cast., hierba turmera, h. del cuadrillo.

Anual; tronc de 5-20 cm., subllenyós, *prim*, dret o protrato-ascendent, ramificat desde la base,

Heliánthemum salicifolium

pubescent; fulles inferiors ovades, breument peciolades, oposades y amb estípules; les superiors bracteals lanceolades, sentades, alternes y sense estípules; flors d'un *groc pàlil, sense taques*, raïm clar, adornat de *bracties petites, molt més curtes que les flors*; pedicels *prims, més curts o poc més llargs que'l calze*; fulletes de l'epicalze de la *meitat* dels sèpals, que són ovats, aguts y amb nervis molt marcats; pètals tan llargs com el calze; estams uniseriats; càpsula subglobulosa, *alta de 5-6 mil·límetres*, pubescent a les sutures; *estil curt, dret*, llevors anguloses, quasi lliques, rosades o brunes.

Geografia. — Pastures y boscos àrits: litoral de Barcelona, Sant Llorenç del Munt; la Mata, a l'Ubach, Montserrat, Plana d'Ancoosa, cap a S. Magi; Montsant; Comarca de Bages, Figueres. — Pons, Salines de Cardona (Bub.); Prats de Rey (Puigg.); vores del Fluvià; Besalú (Vay.). — Abril-Juny.

N. B. — Una rassa robusta, erecta de 10-20 cm., de càpsules grans que's trova a l'Ubach, sembla acostarse a la β *MACROCARPUM* Rouy; mentres que la *PROCUMBENT* dels arenys de les costes de Barcelona és la *PROSTRATA* Doumergue. Costa refereix a paratges secs de la Segarra l'*H. INTERMEDIUM* Thib. — *H. salicifolium*, var. *gracile* Rouy; però Losc. y Pardo creuen que no's diferencia del tipus.

Helianthemum lavandulæfolium

284. - *H. lavandulæfolium* Pourr.

(del llatí *lavandula*, l'espigol o barballó; y *folium*, fulla, per la semblansa de les fulles.)

Sinonimia. — *Cast.*, romerillo.

Perenne; tronc de 2-4 dm., llenyós, d'un blanc rogenç, ramificat, amb les branques dretes; fulles linears o linear-lanceolades, revoltes pel marge, cendroses per l'anvers, albo-tomentoses pel revers, agudes, estipulades, flors *grogues* nombroses, en 3-5 raïms *unilaterals, espessos, formant corimbus*; pedicels reflexes; fulletes de l'epicalze lanceolades, llargament pestanyoses y rogenques com les estípules, de la meitat dels sèpals, que són ovats y tomentosos; pètals més llargs que'l

calze; càpsula elíptico-trígona, peluda, una vegada més curta que'l calze; estil *agenollat*, més llarg que la càpsula; llevors 3-5, lliques, ferruginoses.

Geografia. — Boscos y erms d'una gran part occidental de Catalunya: desde les costes de Garraf a Vallcarca, se remonta a Gelida y per Pontons, del Penadés, fins aprop de Sant Magi; y per Capellades a Igualada, Copons y tota la Segarra y part de l'Urgell, atravesant el Llobregat fins a Vacarisses; costes de Salou y Tarragona. — Al Priorat, la Mola; entre Balaguer y Gorp (Csta.); aprop de Tortosa (Webb.); Pinós, la Molgosa, Calonge, Calaf, Prats de Rey, S. Pere Salavina (Puj. C.); l'Espluga de Francolí (Llent). — Maig.

Helianthemum vulgare.

285. - *H. vulgare* Gaertn.

(llatí *vulgaris*, comú, per ser abundant.)

Sinonimia. — *Cat.*, herba turmera; *cast.*, perdiguera, mirasol, flor del sol, quiribel; *fr.*, herbe d'or; *angl.*, sun-rose; common or dwarf sunflower⁽¹⁾; *al.*, Sonnenröschen.

(1) *Sunflower* en anglés és també l'*Helianthus*.

Cistacies.

G. 87. - Heliánthemum.

Perenne; tronc de 2-3 dm., llenyós a la base, de branques agegudes, difús, pilós; fulles ovades, oblongues o lanceolato-linears, *planes* o *una mica revoltes*, verdes a les dugues cares, o albo-tomentoses pel revers; estípules superiors subfoliacies, lanceolades, flors *grogues*, rares vegades rosades o blanques, en raïm clar, bracteolat; fulletes de l'epicalze oblongues, pestanyoses, de la meitat dels sèpals que són ovats, amb 4 nervis prominents, poc erissats o glabrescents; pètals 2-3 vegades més llargs que'l calze; estams multiseriats; càpsula ovoide, inflada, tomentosa, tan llarga com els sèpals; estil agenollat, quasi tan llarg com la càpsula; llevors nombrosos, quasi llises; planta polimorfa, essent la principal rassa l'H. SERPYLLIFOLIUM MILL.—Flors mitjanes, pètals de 8-10 mm., fulles albo-tomentoses pel revers.

Geografia. — Boscos y pastures àrits : desde la costa fins a Nuria y a la Vall d'Aràn. La rassa H. SERPYLLIFOLIUM MILL., α OVALIFOLIUM ROUY, subvar. FLAVIFLORUM ROUY, freqüent a les dugues cordilleres que limiten el Vallés; essent menys comuna la subvar. ALBIFLORUM que's troba a Sant Llorenç del Munt; també la var. OBLONGIFOLIUM Willk., a Montserrat y serralades vallesanes.

Helianthemum angustipetalum.

286. = *H. angustipetalum* Nob.

(del llatí *angustus*, estret; *pels pètals oblongs*.)

Perenne; troncs de 1-2 dm., prostrato-ascendents, difusos, llenyosos y glabres inferiorment, pilosos a la part superior; fulles inferiors suborbiculars y les restants ovato-elíptiques, a vegades cordiformes a la base, breument peciolades, planes, virido-fosques per l'anvers y albo-tomentoses pel revers; estípules foliacies, lanceolato-linears, més llargues que'l peciol; flors d'un *groc pàlit*, en raïm curt y clar; fulletes de l'epicalze oblongues, pestanyoses, d'un terç dels sèpals, que són ovats, obtusos, amb nervis prominents y peluts; pètals *oblongs* o *sublinears*, *atenuats pels dos*

caps, més llargs que'l calze; càpsula ovoide, sub-inflada, més llarga que'l calze, tomentoso-pubèrula.

Geografia. — Bosc sobre la font de Tagast, al Bergadà, 26 Juliol 1905 *leg. sed rariss.*

Helianthemum hirtum.

287. = *H. hirtum* Pers.

(del llatí *hirtus*, *sinon. de hirsutus*, erissat; *pel toment que cobreix la planta*.)

Sinonimia. — Cast., jaramilla, jarilla, zamarrilla.

Perenne; troncs de 1-4 dm., drets, llenyosos a la base, nombrosos y piloso-erissats; fulles peciolades, amb estípules linears, verdes y piloses per l'anvers, y albo-tomentoses pel revers, ± revoltes pel marge; les inferiors ovades o elíptiques y les superiors ovato-lanceolades o lanceolato-linears; flors *grogues*, en raïm unilateral (cima escorpioides avans de la antesis); pedicels, epicalze y calze his-

pits; fulletes de l'epicalze espatulato-linears, de la meitat del calze; sèpals ovats; càpsula petita, ovoide-trígona, tomentosa, 1-2 vegades més curta que'l calze; estil quasi el doble llarg que la càpsula; llevors 3, grosses y granuloses.

α *ERECTUM* Wk. — Troncs curts, ascendents desde la base; raïm florífer curt (1-2 dm.) y espès.

β *PROCUMBENS* Wk. — Troncs llarguets, ageguts, ascendents per l'apex; raïm fructífer més llarg y clar.

Geografia. — Erms y terrenos àrits: Desde Gelida a Igualada; La Segarra; Lleyda, a la serra de Canyelles; cap a Balaguer y altres llocs de l'Urgell; comarca de Bages desd'aont baixa fins a Monistrol; Cornudella y Montsant. = Flassà, Camallera, Vilanant (Vay.).

La α *ERECTUM* Wk. subvar. *ANGUSTIFOLIUM* Rouy, a Sant Vicens de Castellet, Monistrol y general; la subvar. *LATIFOLIUM* Rouy, a Gelida; la β *PROCUMBENS* Wk. sub var. *ANGUSTIFOLIUM* Rouy, a la serra de Canyelles y al peu del castell de Figueres. — Maig-Juliol.

Helianthemum virgatum.

288. = *H. virgatum* Wk.

(del llatí *virgatus*, amb la significació aquí de: formant vergues o vares.)

Perenne; tronc llenyós, a la base, y ramificat desde ella, en branques dretes o ascendentes, de 1-2 dm., densament tomentoses; fulles lanceolato-linears o linears; verdes y curtament peludes per l'anvers y albo-tomentoses pel revers, planes o revoltos pel marge, breument peciolades; estípules estretament linears, pestanyoses, setoses a l'apex; flors rosades, amb l'ungla groga, 4-12, en cima escorpioide, bracteolada; fulletes de l'epicalze linears, tan llargues com la tercera part del calze, pestanyoses; sèpals aguts o amplament ovats, amb

les costelles quasi sempre setoses; càpsula subglobulosa, rodejada pel calze, estellatopúbèrula; llevors ovato-piramidals, anguloses y granuloses.

α *SETOSUM* Wk. — *H. CILIATUM* PERS. — Sèpals aguts, purpureo-costelluts, amb les costelles setoses.

β *PULVERULENTUM* Wk. — *H. VIRGATUM* PERS. — Sèpals obtusos, albo-purpurecents, amb les costelles setoses o glabrescents.

Geografia. — Terrenos àrits, argiloso-calissos: La α *SETOSUM* Wk., a Viladordis, aprop de Manresa; Corbera del Bergadà; la Mata, al peu del Montcau (Tarrassa); Cornudella, a la falda del Montsant. = Aprop de Manresa, Cardona, Berga, Suria; Torelló (Csta.); Rocafort (Laguna); Centelles (Llen.); Vich, r. (Masf.); al Llussanés, N.ª S.ª del Mont (Vay.).

La β *PULVERULENTUM* Wk. a Bagà, vores del Bastareny; Viloví del Penadés; cim del Montsant. = Comarca de Torelló (Csta.). — Abril-Juliol.

Helianthemum polifolium.

289. = *H. polifolium* Gr. et G. — *H. pulverulentum* D. C.

(del greco-llatí *polion* (llatinisat *polium*) nom de una llabiada; y *folium*; per la semblansa de les fulles, y *pulverulentus*, ple de polvos; pel toment dels sèpals.)

Sinonimia. — Perdiguera y planta blanca.

Perenne; tronc de 1-4 dm., llenyós a la base, dret o agegut; pubescent-blanquinós; fulles oblongo-linears o linears, verdes o piloso-grisenques per l'anvers, y albotomentoses pel revers, planes o revoltes pel marge; estípules linear-alesnades, pestanyoses o estellato-tomentoses; flors *blanques*, amb l'ungla *groga*, en cima escorpioide, clara, bracteolada; pedicels reflexes; fulletes de l'epicalze oblongo-linears, tan llargues com la tercera part del calze, no *pestanyoses*; sèpals ovats, *pulverulents*, no *hispits*; càpsula voltada del calze, grossa (5-8 mm.), subglobulosa, tomentosa; llevors nombroses, angulosos y un poquet granuloses.

Subsp. H. *PILOSUM* PERS. — Sèpals glabres o un poc peluts sobre les costelles; càpsula la meitat més petita; fulles tomentoses per les dugues cares y molt revoltes pel marge.

Geografia. — Ernis y boscos àrits: la subsp. H. *PILOSUM* Pers., comú per tots els boscos, desde la costes de Garraf fins a Montserrat, l'Ubach, S. Llorenç del Munt, Penadés, comarca de Bages y les Guilleries. — Plana de Vich, Manresa y provincies de Lleyda y Tarragona (Csta.); Girona, Mayà (Vay.); S. Julià del Llor, a la Sellera (Cod.!). — Maig-Juliol.

290. - H. squamatum Pers.

(del llatí; de squama, la escama o escata; per l'instrument que recubreix la planta.)

Sinonimia. — Cast. flor del príncipe; jara de escamillas.

Perenne; rizoma llenyós y dur, del qual surten branques tortuoses, de 5-25 cm., dretes, cubertes d'escames platejades, com les fulles, que són oblongues, planes, molt breument peciolades, obtuses; estípules membranoses, linears, persistents; flors *grogues amb l'ungla bruna*; 20-35, en cimes escorpioides; bracties dístiques, 2-3 vegades més curtes que'ls pedicels, els quals són més llargs que'l calze; sèpals ovats o elíptics, molt *obtusos*, un poc més curts que'ls pètals; càpsula inclosa en el calze, d'uns 3 mm., tomentosa; llevors ovades, fosques.

Geografia. — Terrenos argilosos y guixencs de la part occidental; de Balaguer a Mollé, Sentiu y Montgay (Csta.); cap a Castellfullit (Puigg.!). — Maig-Juny.

291. - H. marifolium DC.

(del greco-llatí maron, marum, nom que especifica un Teucrium; y folium; per la semblansa de les fulles.

Perenne; troncs de 1-2 dm., llenyosos a la base, ageguts, intrincats, de branques primes, tomentoses; fulles *ovades*, *agudes*, *subcordiformes a la*

base, verdes per l'anvers, y *blanques* pel revers, planes o poc revoltes per les vores;

les inferiors y les de les branques estèrils *ni atenuades en peciol envainador ni disposades en rosetó*; flors *grogues*, petites, 4-7 en raïms terminals, formant *dicotricotomies*, bracteolats, fulletes de l'epicalze linear-oblongues, sèpals ovato-oblongs, obtusos, piloso-tomentosos; pètals trasovats, més llargs que'l calze; estams multiseriats; càpsula *oblonga*, més curta que'l calze, un poc peluda; estil cargolat a la base; llevors *testàcies*.

Geografia. — Erms y boscos àrits, principalment de la regió occidental: Lleyda, a Gardeny y serra de Canyelles; turons de Menarguens y Balaguer. = La Segarra y part de l'Urgell; de Balaguer a Gerp y llocs veïns, ports d'Horta (Csta.); costes de Tortosa (Sen.); plana de Vich y turons pròxims (Csta., Masf.); Camprodón y Set Cases (Carbó!); Ribas, Queralps y Set Cases (Vay.). — Abril-Juny.

Heliánthemum montanum.

292. — *H. montanum* Viv.

(*del llatí montanus*, de mons, montis, *la montanya*; per la seva preferent estació.)

Perenne; troncs de 5-20 cm. llenyosos a la base, ageguts, ramificats, blanquinosos o grisencs, tomentosos, peluts o glabrescents; fulles *ovades*, oblongues o lanceolades, verdes per les dugues cares, o blanques pel revers, planes o revoltes al marge y \pm peludes; les inferiors y les de les branques estèrils, *atenuades en peciol enveinador y dispostes en rosetó*; flors *grogues*, petites, 3-15 en raïm *simple*, bracteolat; foliols de l'epicalze oblongo-linears; sèpals *ovats*, obtusos, d'indument variable o glabres; pètals més llargs que'l calze; es-

tams multiseriats; càpsula *ovoïde*, quasi glabra; estil cargolat a la base; llevors *testàcies*: planta molt polimorfa.

Subsp. *H. ITALICUM* PERS. — Fulles verdes per les dugues cares, peludes.

β *ALPESTRE* DUN. — Fulles planes, obtuses; sèpals pubescents o poc pilosos.

γ *AUSTRALE* WK. — Fulles revoltes, acutiúscules; sèpals pubescents o hispits.

δ *MICRANTHUM* WK. — Fulles petites, molt revoltes; sèpals pubescents o hispits.

ϵ *MONTERRATENSE* PAU. — Raïms allargats; peduncols, pedicels y calzes glaberrims, d'un color vermell de porpra.

θ *VIRIDE* CSTA. — Fulles verdes, piloses, planes o apenes revoltes, lanceolades y a vegades elíptiques, fasciculato-peludes per les dugues cares.

Subsp. *H. VINEALE* PERS. — Fulles cobertes de un toment blanquinós (format de pèls estrellats amb alguns més llargs), per lo menys a la cara inferior.

β *CANUM* DUN. — Fulles lanceolades (10-18 mil·límetres), verdes per dessobre, planes o revoltes; flors més grans y més llargament pedicelades; sèpals tomentosos o pilosos.

Geografia. — Pastures, erms y boscos àrits: la β *ALPESTRE* DUN. — *H. OELANDICUM* DC. — β *GLABRATUM* ROUY, o β *CILIATUM* WAHL., comú als turons del Vallés y comarca de Bages. — Montjuich, Vallvidrera, Tibidabo, Montcada, Montserrat (Csta.); Prats de Rey (Puigg.!). — La δ *MICRANTHUM* WK. — *H. PENNICILLATUM* THIB., a la Mata y als rasos de Peguera. = Comú a la vessant espanyola del Pirineu (Benth.); Font Fumina (Puigg.!). Fiscal

FLORA DE CATALUNYA

Cistàcies.

G. 87. — Heliánthemum.

(Nuet!); rasos alts de Peguera (Csta.); Montserrat (Wk.). — La ϵ MONTERRATENSE Pau, a les roques del Montserrat (15 Maig 1892 *legi*). — La θ VIRIDE (Csta.). — H. ORGANIFOLIUM Pers., δ LANCEOLATUM Wk., comú desde'l litoral, Vallés, Bages, Montsant, fins al Pirineu. = Província de Tarragona, Cardó; de Lleyda (Csta.) al Cadí (Jover). (1)

La subsp. H. VINEALE Pers. — Subsp. INCANUM Wk. — β CANUM Dun. o β ACUTIFOLIUM Wk., de Queralps a Nuria, al Pla de Sallent. = Cap a Set Cases (Carbó!), Puig de Bassegoda (Vay.) — Abril-Juliol.

(1) Com observa Costa, aquestes varietats o rasses s'uneixen amb altres intermitjtes, essent bastant difícil de vegades la seva distinció.

Genre 88. - FUMANA Spach.

(D'origen no explicat encara satisfactoriament.) (1)

Flors grogues, petites, solitaries o en raïms; epicalze format per dugues fulletes més petites que'l calze, tres sèpals; estams nombrosos, els exteriors estèrils, de filaments moniliformes, antereres subtetràgonas, dídimes; estigma marcadament trilobat, quasi trífrit; càpsula ovoido-trígona, glabra, 3-locular, 3-valva; llevors amb rafe; plantes perennes, de fulles petites, linears, alternes, o les inferiors oposades, amb estípules o sense.

1	}	Fulles sense estípules, alternes; flors solitaries, sense bracties; càpsula 12-sperma 2.
		Fulles amb estípules, alternes, o les inferiors oposades, flors en raïms opositifolis, amb bracties; llevors 6-spermes 3.
2	}	Pedicels prims, 2-3 vegades més llargs que les fulles florals, flor superior generalment terminal, pètals trasovats, branques ascendents, 293. F. Spachii.
		Pedicels gruixuts, quasi tan llargs com les fulles florals, flors totes laterals, pètals cuneiformes, branques agegudes . . . 294. F. procumbens.
3	}	Fulles inferiors oposades, estípules terminades per un pèl setiforme, pedicels viscosos, pètals trasovats, llevors brunes . . . 295. F. viscida.
		Fulles totes alternes, estípules mucronades, pedicels glabres, pètals cuneiformes, llevors negres 296. F. laevipes.

293. - F. Spachii Gr. et G.

(dedicada a Spach, autor del *Conspectus Cistacearum*, monographia, 1836.)

Tronc de 1-2 dm., llenyós a la base, difús, amb les branques ascendents, les tendres amb pèls glandulosos, lo meteix que les fulles superiors y pedicels; fulles alternes, sense estípules, linears, sentades, mucronades o bé obtuses, les del mitj més llargues que les superiors y les inferiors; flors unes 5, la superior ordinariament terminal, sense bracties; pedicels prims, 2-3 vegades més llargs que les fulles florals; fulletes de l'epicalze oblongues, sèpals ovats, pètals trasovats, més llargs que'l calze; càpsula ovoido-trígona, molt oberta a

la dehiscència; llevors 12, llises, unes trígones y altres comprimides.

(1) Veyem ja usada aquesta paraula al segle xiii (Ariosti, *De oleo Montis Zibinii* — Mont Zibbio — apud Rolland, *Flor. populaire*). Fou empleada per Linneus com a específica (*Cistus Fumana L.*) y elevada a genèrica per Spach al 1836 (*Ann. Scienc. nat. ser. II, vol. VI*). Coste afirma que prové per corrupció del llatí *folia y nana*; per les seves fulles petites. Le Maout sospita si vindrà de *fumus* o de *fumaria*. Lo més probable, però, és que aqueix nom que aquí trovem en aposició, provingui de FUMANE, població italiana dels Alps orientals, no lluny del riu Adige y aprop de S. Pietro (Verona), al peu del *Mte. Pastello*, on probablement se trova aquesta planta, segons comunicació de *Achille Forti*, de Verona.

Cistacies.

G. 88. - Fumana.

β ERICOIDES DUN. — Fulles nombroses, apretades, semi-cilíndriques, dretes y arrimades a l'eix.

Geografia. — Erms y llocs àrits de tot el país; desde'l litoral fins al Pirineu. La β ERICOIDES Dun., a Valldoreix, aprop de Sant Cugat del Vallés, y a la serra de Menarguens, cap a Balaguer. = Tortosa (Sen.). — Mars-Juny.

N. B. — La nostra planta presenta les fulles més llargues y més primes que la del regne de València, remesa per Pau.

Fumana procumbens.

294. = *F. procumbens* Gr. et G.

(del llatí *procumbo*, estar estès o agegut; per les seves branques agegudes.)

Sinonimia. — Cast. Zarillo.

Tronc de 1-2 dm., llenyós a la base, difús, amb les branques *agegudes*, amb petits pèls blancs, no glandulosos, lo meteix que les fulles, pedicels y sèpals; fulles alternes, sense estípules, linears, sentades, mucronades, les del mitj solament més llargues que les inferiors; flors 1-4, totes laterals, sense bracties; pedicels *gruixuts, reflexes, més curts que les fulles*; fulletes de l'epicalze linear-lanceolades; sèpals ovats; pètals *cuneiformes*, més llargs que'l calze; càpsula ovoïdo-trígona, general-

ment poc oberta a la dehiscència, llevors 12, llises, les unes trígones y les altres comprimides.

Geografia. — Erms y boscos pedregosos àrits: Serra de la Mata a Sant Llorens del Munt; Montserrat; plana d'Ancosa, a l'Alt Penadés; Bagà y Pobla de Lillet. = Principalment a la província de Lleyda, l'Urgell, la Segarra, Tremp y els corresponents Pirineus (Csta.); Nostre Senyora del Fau, Massanet de Cabreny, Queralps, Coll de Bernadell; Notre Dame du Coral; Rocabruna; Vall de Bach; Torruella; Bagur; Salines (Vay.). — Abril-Agost.

N. B. — Sens dubte és molt comú a Catalunya barrejada y confosa amb l'anterior.

Fumana viscida.

295. = *F. viscida* Spach.

(del llatí *viscidus*, que com viscosus, ve de viscum, el vesc; per les seves fulles glanduloses y agafadisses.)

Sinonimia. — Cast. edrea, tomillo morisco.

Tronc de 1-2 dm., llenyós a la base, de branques dretes o difuses, *piloso-glanduloses*, per lo menys a la porció florífera; fulles linear-lanceolades, de vores revoltés, les inferiors oposades, acompanyades d'estípules terminades *per un pèl setiforme*; flors en raïm curt, terminal, bracteolat; pedicels ordinàriament pubescent-viscosos, oberts o ascendants, una vegada més llargs que'l calze; fulletes de l'epicalze linears, y tan llargues com la meitat

del calze; sèpals ovats; pètals *trasovats*, poc més llargs que'ls sèpals; càpsula ovoïde, quasi tan llarga com el calze; llevors 6, *brunes*, triquetres, reticulades.

α VULGARIS G. ET G. — Planta tota peluda, glandulosa, estípules de la regió mitja del tronc, quasi tan llargues com les fulles.

β THYMIFOLIA G. ET G. — Planta glabrescent a la part inferior, y piloso-glandulosa a la superior; estípules de la regió mitja quasi tan llargues com les respectives fulles.

Rassa F. BARRELIERI ROUY ET FOUC. — Planta solament glandulosa a la porció florífera; fulles estretament linears; estípules de la regió mitja alesnades y la meitat més curtes per lo menys que les respectives fulles.

Geografia. — Erms y boscos gredosos àrits: al litoral, Vallés, Penadés; Montserrat, a Ba-ges. = Costa y centre de Catalunya; litoral y regió mitja fins a Sagaró; Tarragona (Vay.); Pons, Solsona; Rosas (Bub.). — Abril-Juny.

N. B. — Al Vallés, les varietats α vulgaris G. et G. y β thymifolia G. et G. — La F. Barrelieri Rouy et Fouc, comú als boscos de Vidreres, al Baix Empordà.

Fumana laevipes.

296. - F. laevipes Spach.

(del llatí levis, llis; y pes, pedis, el peu; pels pedicels glabres.)

Sinonimia — Herba del mal de pedra.

Tronc de 1-3 dm., llenyós, ramificat desde la base; branques primes, ascendents, molt fulloses, erissades, glanduloses a la regió florífera; fulles filiformes, sentades, totes alternes, glabres y glaucescents; les de les branques joves, molt més curtes y densament fasciculades; estípules la meitat més curtes que les fulles, mucronulades; flors de un grog pàlit, 5-10, en raïm clar, bracteolat, per lo comú terminal; pedicels filiformes, glabres o pubescents, oberts o ascendents, 2-3 vegades més

llargs que'l calze; fulletes de l'epicalze linears, pestanyoses, la meitat més curtes que'ls sèpals, que són ovats, erissats y un poc glandulosos; pètals cuneiformes, més llargs que'l calze; càpsula ovoido-globulosa, glabra, tan llarga com els sèpals, o una mica més; llevors 6, negres, triquetres, reticulades.

α LAEVIPES ROUY. — Pedicels glabres (1).

Geografia. — Boscos àrits de la regió mediterrania, no tan rara com s'ha dit; no escassa als boscos de Castelldefels y de Gavà; entre Corbera y Gelida, al cim de Masgranada: S. Miquel del Fay; Tarrassa, serra de l'Ubach, al lloc anomenat les Foradades; S. Llorens del Munt, r. = Montjuich y immediacions de Barcelona; cap a Gracia (Salv.1); Torruella de Montgrí, montanya de la Escala; Salou, Tarragona (Vay.); Pirineus Orientals (Rouy). — Maig-Juny.

N. B. — La planta del Vallés y del litoral correspon a la α laevipes Rouy.

(1) Propriament eulaevipes.

Fam. 9.ª - VIOLACIES DC.

(Aquesta família pren el nom del gènere VIOLA, que és l'únic que conté.)

Flors hermafrodites, irregulars; alguna vegada apètales, de color violat, blau, vermellós, groc o blanc; 5 sèpals persistents y apendiculats; 5 pètals, l'inferior esperonat; 5 estams connivents; anteres amb un apèndix escamós, terminal; un estil, 1 estigma; fruit càpsula unilocular, de dehiscència loculicida, 3-valva. Plantes quasi sempre herbàcies, de fulles radicals o alternes, simples y estipulades.

Genre 89. - VIOLA Tourn.

(Del llatí *viola* (grec ἴων), la violeta.)

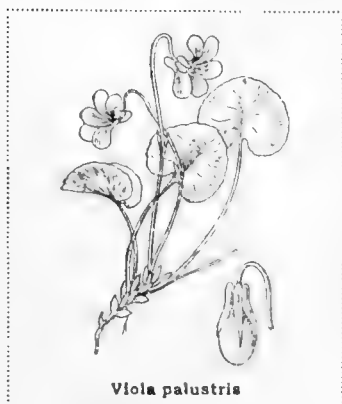
1	{	Els dos pètals superiors drets, els dos laterals oberts; estigma ganxut o discoidal 2.
		Els dos pètals superiors y els dos laterals drets, estigma infundibiliforme o discoidal 11.
2	{	Plantes acaules, sèpals obtusos, càpsula globosa o subtrígona 3.
		Plantes caulescents, sèpals aguts, càpsula trígona 6.
3	{	Estigma dilatat, discoidal; càpsula subtrígona; fulles reniformes, estípules denticulades, glanduloses, pètals d'un blanc pàlit, amb venes violades, planta glabra 297. <i>V. palustris</i> .
		Estigma atenuat, ganxut; càpsula globosa 4.
4	{	Planta no estolonífera, flors inodores; fulles ovato-oblongues, estípules pestanyoses; càpsula pilosa 298. <i>V. hirta</i> .
		Planta estolonífera, ± olorosa 5.
5	{	Rizoma gruixut, estolons radicants, llenyosos, que no floreixen fins al segon any; flors molt oloroses; càpsula pubescent 299. <i>V. odorata</i> .
		Rizoma prim, estolons no radicants, herbàcies, que floreixen el mateix any; flors pocs oloroses, freqüentment blanques 300. <i>V. alba</i> .
6	{	Branques floríferes que neixen a l'axila de les fulles, d'un rosetó central. 7.
		Branques floríferes que neixen del rizoma, sense rosetó 10.
7	{	Fulles totes obtuses, diminutes, ovato-cordiformes, estípules amples, ovato-lanceolades; planta de 2-10 cm. 301. <i>V. arenaria</i> .
		Fulles superiors acuminades. 8.
8	{	Estípules fimbriato-pestanyoses, línear-lanceolades; flors petites, blaves; esperó gruixut, violat 302. <i>V. silvestris</i> .
		Estípules enteres o pestanyoses. 9.

- Estípules lanceolades; fulles caulinars totes alternes; flors grans, vermello-
ses, esperó gruixut, blanc 303. *V. Willkommii*.
- 9 } Estípules ovato-lanceolades, pestanyoses; fulles radicals, llargament pecio-
lades, les dugues caulinars superiors oposades, subsessils, flors superiors
ordinariament apètales y fèrtils 304. *V. mirabilis*.
- 10 } Tronc llenyós, estípules linears, enteres, flors petites; pedúncols sense brac-
ties 305. *V. arborescens*.
Tronc herbaci, estípules linears o lanceolades, fimbriato-pestanyoses, flors
grans, pedúncols amb bracties 306. *V. canina*.
- 11 } Estil encorvat a la base, estigma discoidal, troncs generalment biflors, flors
grogues, fulles reniformes, estípules ovades, petites, enteres,
307. *V. biflora*.
Estil dret, claviforme, estigma infundibiliforme, troncs multiflors.. . 12.
- 12 } Fulles enteres, les superiors ovato-elíptiques, 2-3 vegades més grans que les
inferiors; estípules espatulades, foliàcies, enteres, flors grans, violades, es-
peró prim, arquejat, cònic, tant llarg com els sèpals . 308. *V. cenisia*.
Fulles \pm dividides 13.
- 13 } Planta anual o bienal, flors petites o grosses, esperó curt, apenes més llarg
que'ls apèndices del calze, estípules pinnato-partides. 309. *V. tricolor*.
Planta perenne, flors grans, esperó llarg, 3 vegades més llarg que'ls apèn-
dices del calze 14.
- 14 } Estípules inciso-dentades, sèpals alesnats, 4 vegades més llargs que'ls apèn-
dices, esperó molt llarg, aprimat a l'àpex. 310. *V. cornuta*.
Estípules digitato-partides, sèpals lanceolats 15.
- 15 } Esperó prim, pètals grogs, violats o dels dos colors . . 311. *V. sudetica*.
Esperó gruixut, pètals d'un blau fosc. 312. *V. Bubani*.

297. - *V. palustris* L.

(del llatí palus, paludis, llac o pantano; per la seva estació.)

Planta acaule, rizoma prim y escamós que treu unes branques *subterrànies* primes, fulles *reniforme-orbiculars*, petites, molt superficialment y amplament *fistonades*, poc nombroses, glabres; estípules ovades, agudes, *denticulato-glanduloses*; flors d'un blau pàlit, inodores, petites; pedúncols de 2-7 cm.; sèpals *ovats, obtusos*; pètals amb venes violades a la base; esperó obtús, un poquet més llarg que'ls apèndices calicinals; estigma *dilatat y obliquament discoidal*; càpsula *subtrígona y glabra*.

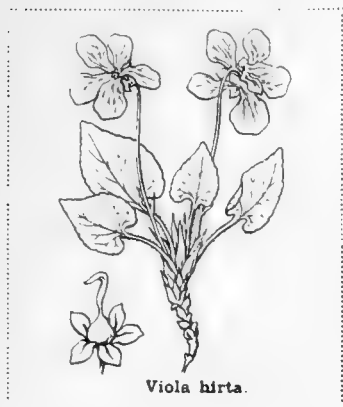

Viola palustris

Violacies.

G. 89. - Viola.

Geografia. — Prats turbosos y pantanosos de les altes montanyes : Nuria cap a Fines-trelles. = Cap a Careñà; Conca del Tech, aprop de les aigües (Lap., Vay.); Vall d'Eync (Bub.); a la Vall d'Aràn; aiguamolls de Ourets y Marimanya (Llen.!). — Juny-Agost.

Viola hirta.

298. - V. hirta L.

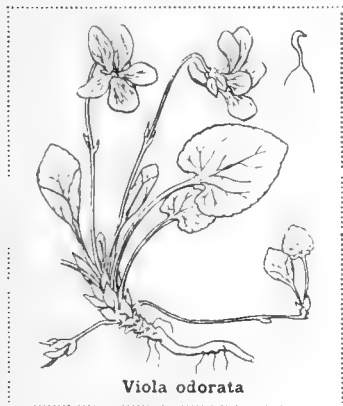
(del llatí *hirtus*, que com *hirsutus*, significa *erissat*; per l'indument general de la planta.)

Acaule, piloso-erissada, rizoma dur, sense estolons ni branques subterrànies, fulles ovades o bé ovato-oblongues, cordiformes a la base, fisionades, piloses, sobretot al revers; peciol erissat; estípules lanceolades, pestanyoses, amb les pestanyes més curtes que l'amplada de les estípules; flors violades, sense olor, grans; pedúncols de 4-8 cm., erissats; sèpals ovats, pestanyosos, *obtusos*; pètals laterals molt barbuts; esperó més llarg que'ls apèndices calicinals; estigma ganxut; càpsula pilosa, globosa; planta molt polimorfa.

♀ *HIRSUTA* Lge. — Fulles més erissades; pedúncols de 8-12 cm., flors molt més grans.

Geografia. — Boscos, prats y paratges umbrosos : Abundant als boscos de les regions mitja y montana; al Vallés; S. Llorens del Munt; al Ubach; Montserrat; a Bages y al Montseny. = Al Llussanés; Olot, a les Guilleries; Coral; Ribas; Queralps (Vay.); Prats de Molló; Port de Viella (Lap.); Bielsa (Campol.). — Abril-Maig.

La ♀ *HIRSUTA* Lge., a Puigsacau; Sacot, Amer (Vay.).

Viola odorata

299. - V. odorata L.

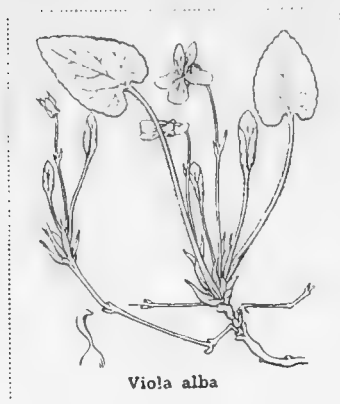
(del llatí *odoro*; de odor, la olor; per la seva delicada fragància.)

Sinonimia. — Viola boscana; viola d'olor; cast. violeta; fr. violette de mars; angl. violet; al. Veilchen; ital. viola marzia.

Acaule, pubescent; rizoma gruixut, que dona branques subterrànies, o bé estolons ordinariament radicants, que no floreixen fins al segon any; fulles radicals adultes, ovato-cordiformes, obtuses, fisionades, les més joves subreniformes; estípules ovato-lanceolades, pestanyoso-glanduloses; pestanyes més curtes que la meitat de la amplada de les estípules; flors d'un violeta fosc, alguna vegada blanques o lilacines, grans, molt oloroses; sèpals ovats, obtusos; els dos pètals laterals ± barbuts; esperó quasi recte, obtús, més llarg que'ls apèndices calicinals; estigma ganxut; càpsula globosa, pubescent; planta polimorfa.

gada blanques o lilacines, grans, molt oloroses; sèpals ovats, obtusos; els dos pètals laterals ± barbuts; esperó quasi recte, obtús, més llarg que'ls apèndices calicinals; estigma ganxut; càpsula globosa, pubescent; planta polimorfa.

Geografia. — Comú als boscos y vores dels torrents y llocs frescals, desde la costa fins al Pirineu, presentant nombroses varietats. — Febrer-Mars.

Viola alba

300. = *V. alba* Bess.

(del llatí *albus*, *alba*, *album*, *blanc*; pel color dominant de les seves flors.)

Acaule, pilosa, rizoma prim; estolons no radicans, que floreixen el mateix any; fulles radicals adultes, ovato-oblongues, cordiformes, fisionades, pubescents, d'un vert pàlit; peciol erissat, les dels estolons més petites, més curtes y més obertes a la base; estípules lanceolato-acuminades, pestanyoses, glanduloses, amb les pestanyes del mitj tant llargues com l'amplada de les estípules; flors generalment blanques, mitjanes, d'olor suau; sèpals ovats, obtusos; pètals superiors inclinats cap enfora; esperó groguenc, una mica alsat a l'àpex;

estigma ganxut; càpsula globosa, pilosa; planta polimorfa.

δ *VINEALIS* Bor. — Fulles d'un vert clar, amb el sí basilar poc obert; flors vermelloses.

ε *SCOTOPHYLLA* Jord. — Fulles d'un vert fosc, amb els nervis d'un violat negrós; flors blavenques.

Subsp. *V. DEHNHARDTII* Ten. — Fulles ovato-orbiculars, glabrescents, primes; lòbuls basilarers rodons y ± separats, franjes de les estípules més llargues que l'amplada d'aquestes; flors sense olor, violades; esperó prim, arquejat y redressat a l'àpex.

β *CADEVALLI* Becker. — Planta glabèrrima.

Geografia. — Boscos y torrents de la cordillera superior del Vallés, aprop de can Font de Gayà, r. = Vich. r., (Masf.); Olot, les Guillerries, cap a Osó; Susqueda; Amer (Vay.); Montanya de Berga, cap a Gresolet (Csta.); al Miracle (Marcet!); Bielsa (Campol!).

La δ *VINEALIS* Bor., al peu del Montseny, aprop de Gualba.

La ε *SCOTOPHYLLA* Jord., a Tarrassa, cap a la Xuriguera. = Gualba (Llen.); Figueras (Senn!).

La *V. DEHNHARDTII* Ten., considerada per Rouy com a subsp. de la *V. ODORATA* L., y corresponent al cycle de les rasses de la *V. ALBA* segons Becker (1) («Oesterreich. botanisch. Zeitschrift» Jahrg. 1906, N. 516), abunda als boscos y torrents de Tarrassa, cap a can Font de Gayà. = Montcau (Font!); Figueras (Senn.). — Febrer-Mars.

La β *CADEVALLI* Becker. — *V. CADEVALLI* Pau (pro spec.), als boscos de l'Ubach, cap a la Portella, y a la falda del S. Llorens del Munt, als voltants de can Solà del Recó. — Abril.

Viola arenaria

301. = *V. arenaria* DC. — Subsp. de la *V. SILVATICA* Fr., sec. Rouy.

(del llatí *arenarius*, *cosa d'arena*; amb que els naturalistes expressen, no precisament la naturalesa de la cosa, sino la seva estació; com ruta muraria.) (2)

Planta caulescent; per lo comú breument tomen-

(1) Els estolons floreixen evidentment al primer any.

(2) Per analogia amb *PARIETARIA*.

Violacies.

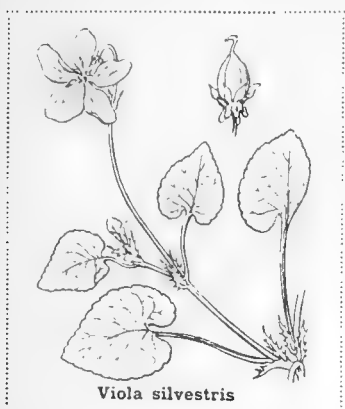
G. 89. - Viola.

tosa; rizoma cubert de restos de fulles antigües; tronc de 2-8 cm., dret o ascendent; fulles *ovato-cordiformes*, *petites*, *obtuses*, circuïdes de fistons menuts y superficials; estípules *ovato-lanceolades*, *acuminades y llargament franjeades*; flors d'un blau violat, *petites*, *inodores*, sèpals *oblongo-lanceolats*, *aguts*; esperó cònic, *gruixut*, *obtús*, *3-4 vegades més llarg que'ls apèndices calicinals*; estigma ganxut; càpsula trígona, pubescent o glabra.

β GLABRATA Rouy. — Planta totalment glabra.

Geografia. — Boscos y pastures pedregosos de les montanyes : Montserrat, cap als Degotalls; Montseny, aprop de Sta. Fe. = Comarca de Bages, al cim de la serra de can Masana de Rajadell (Fontl); al Miracle (Marcet!); Vall de Benasque, Peñablanca (Bub.)—Maig.

N. B. — La planta de Montserrat, Montseny, Bages y Miracle, correspon a la β *glabrata*, Rouy.

Viola silvestris

302. = V. silvestris Lamk. — V. Reichenbachiana Jord. — V. silvatica Fr.

(del llatí *silvaticus*, de silva, el bosc; per la seva estació.)

Cauléscent; troncs de 1-3 dm., ascendants, angulosos, simples o ramificats, glabres; fulles *ovato-cordiformes*, *fistonades*, *primes*, glabres, les *superiors lleugerament acuminades*, les *inferiors subreniformes*, *obtuses*; estípules *lanceolato-linears*, *llargament franjeades*; flors violades, mitjanes, sense olor; sèpals lanceolats, *aguts*; pètals laterals barbuts; esperó dret, gros, *violat*, *2-3 vegades més llarg que'ls apèndices calicinals*, que son molt curts; estigma ganxut; càpsula trígona, glabra.

Var. GRANDIFLORA G. G. — Flors grans, d'un violat clar o blavenc; esperó grisenc; fulles radicals reniforme-orbiculars.

Geografia. — Boscos, torrenteres y llocs frescals : Al Vallés, S. Llorens del Munt, Montserrat, a Bages; Berga; Vich *et alibi*, fins al Pirineu.

La var. GRANDIFLORA G. G. = V. SILVATICA, var. MACRANTHA Fr. — V. RIVINIANA Rchb., barrejada amb el tipus, als meteixos llocs. — Abril-Maig.

Viola Willkommii

303. = V. Willkommii Roem.

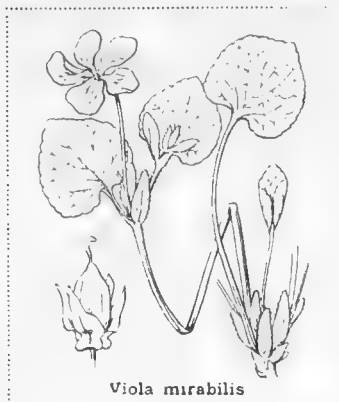
(dedicada a Maurici Willkomm, autor del Prodrómus Floræ Hispan.)

Cauléscent, glabra; tronc de 10-20 cm., ascendent, ramificat a la base; fulles *ovato-cordiformes*, *obtuses*, *fistonades*; les del rosetó *llargament peciolades*, *més petites*, freqüentment *reniformes* y molt obertes a la base; estípules lanceolades, o bé *ovato-lanceolades*; les *inferiors escarioses y vermelloses*; les *superiors herbacies y acuminades*, enteres o ± franjeades a la base, especialment les inferiors; pedúncols, els uns *radicals* y els altres *caulinar-axilars*; flors grans, d'un color *violat*

vinós, apenes oloroses; sèpals lanceolats, acuminats, 3 vegades més llargs que'ls apéndices; pètals trasovats, els laterals blancs, barbuts; esperó blanc, sacciiforme; càpsula trígona, aguda, glabra.

Geografia. — Descuberta per Willkomm a Montserrat, 1846, se trova també al Penadés, a les montanyes compreses entre Gelida y Ordal; abunda als boscos y torrents de l'Ubach, desd'aont s'estèn al través de la comarca de Bages fins a la falda dels Pirineus. = No escassa a Sallent, Puigreig, Marlés, Casserras, Serrateix y Cardona; no faltant tampoc a Berga, Avià y Espunyola (Puj. C.); boscos de les vores del Llobregat a Navarxes (Font!); al Miracle (Marc.); Costabona (Bub.). — Abril.

N. B. — Existeix una rassa *parvifolia*, de facies molt diferent del tipus, de poc desenrot'lo, freqüentment acaule, de fulles petites, rodones, molt obertes o subtruncades a la base, y de flors d'un color més fosc.

Viola mirabilis

304. - V. mirabilis L.

(del llatí *mirabilis*, marvellós, admirable; aludint segurament a les dugues formes de les flors; les inferiors petalíferes y freqüentment estérils, y les dugues de dalt apétales y fértils.)

Acaule o subacaule al apareixer les flors, després amb troncs de 2-3 dm., robustos, angulosos, glabres, pero portant un dels anguls una linia de pèls; fulles amplemunt cordiformes o reniformes, grans, molt obertes a la base, fisonades, les inferiors llargament peciolades, les dugues caulinars superiors oposades y subsessils; estípules ovato-lanceolades, enteres, breument pestanyoses, pero no franjeades; flors d'un blau pàlit, grans, oloroses,

les inferiors *petalíferes*, llargament pedunculades, fértils o estérils, les dugues superiors situades a l'axila de les dugues fulles oposades, ordinariament *apétales* y *fértils*, la una subsessil y l'altra pedunculada; estigma *ganxut*; càpsula trígona, aguda, glabra.

Geografia. — Inclosa per Bubani entre les especies *REPUDIATAE*, dient: *in Pyrenaeis, quantum scio, non fuit reperta*. Pot, no obstant, assegurar-se que's trova al Bergadà, al peu de S. Climent, entre Vallcebre y Guardiola, y que no és escassa a les immediacions de les Adous del Bastareny, (Vidit Pau). = Abril-Juny.

Viola arborescens.

305. - V. arborescens L.

(del llatí *arboresco*, ferse com un arbre; aludint al rizoma y troncs més o menys llenyosos.)

Sinonimia. — Cast. violeta española; violeta de la sierra.

Rizoma llenyós; troncs de 1-2 dm., *subllenyosos*, ascendents, grisencs, molt fullosos a la part superior; fulles *ovato-lanceolades* o *lanceolato-linears*, atenuades en peciol, enteres o denticulades, pubescents; estípules linears, *enteres*, tant llargues per lo menys com el ters de les fulles;

Violacies.

G. 89. - Viola.

flors petites, d'un *violat pàlit*; pedúncols *sense bracties*; sèpals lanceolats, aguts, pestanyosos, breument apendiculats; pètals estriats; esperó curt, obtús, encorvat, poc més llarg que'ls apèndices calicinais; estigma ganxut; càpsula ovoido-trígona, obtusa, apiculada.

Geografia. — Costes y roques calices de la regió litoral : Coll de Balaguer, cap a Tortosa (Salv.!) ; muralles de Tortosa (Hb. Bolósl ex Costa). — Setembre-Novembre.

Viola canina.

306. = *V. canina* L.

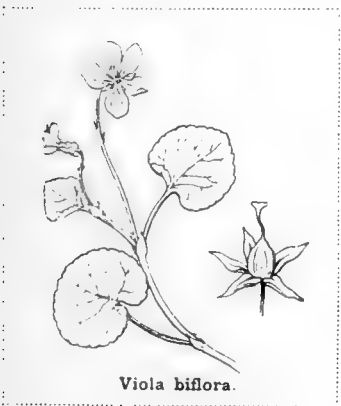
(*en llatí caninus, de canis, el gos; segons Rolland, perquè es inodora.*) (1)

Sinonimia. — Viola de ca o de gos; *cast.* violeta perruna o brava; *fr.* violette des chiens; *angl.* dog's violet; *al.* Hundsvveilchen.

Causcent; troncs de 5-40 cm., *herbacs*, drets o ascendents, *que surten del rizoma*; fulles ovades, oblongues o lanceolades, generalment obtuses, molt superficialment fistonades; estípules linears o be oblongo-lanceolades, \pm fimbriato-pestanyoses, molt més curtes que'l peciol; flors d'un blau clar, groguenques a la base, sense olor, grans o mitjanes; pedúncols *amb 2 bracties molt pròximes*

a la flor, drets; sèpals lanceolats, aguts; pètals laterals barbuts; esperó ample, obtús, freqüentment groguenc, més llarg que'ls apèndices calicinais; estigma ganxut, càpsula truncada, glabra. Planta molt polimorfa.

Geografia. — Boscos y prats : boscos del Montsant. = Turons de S. Geroni, y pròxims a Barcelona (Salv.!) ; cap a S. Medí (Compñ.); Montserrat; Olot; Ribas; Queralps; Nuria; Sagaró; Vilallonga; Besora (Vay.); Cabrera (Trem.); Vich (Masf.); Camprodón (Tex.); al camp de Tarragona (Wbb.), frontera d'Aragó (Losc.); Costabona, Vall d'Eyne (Lap.); a la Vall d'Aràn; Salardú, Vilamós (Llen.). — Abril-Agost.

Viola biflora.

307. = *V. biflora* L.

(*com bifolius, etc., s'es format pels botànics del llatí bis, dugues vegades, y flos, floris, la flor; per les dugues flors que generalment porten els pedúncols y en oposició a la V. uniflora L.*)

Rizoma cundidor, del qual surten troncs florífers de 5-10 cm., prims, drets o ascendents, per lo comú *biflors*; fulles *reniformes*, petites, primes y poc consistents, ampla y superficialment fistonades, breument pestanyoses; les inferiors llargament peciolades; estípules *ovades, petites, enteres*; flors *grogues*, amb linies pardes, petites; pedúncols més llargs que les fulles; sèpals lanceolats; pètals

(1) Al parlar d'aquesta especie, diu : «Violette de chien, on l'appelle ainsi, parce qu'elle n'a pas d'odeur; elle n'est bonne que pour les chiens.» No sembla fundat aquest motiu, perquè la *Rosa canina* és precisament olorosa.

superiors acostats, drets; l'inferior penjant; esperó poc més llarg que'ls apèndices calicinals; estil *encorvat a la base*; estigma *discoïdal*, bilobat; càpsula ovoïde, obtusa, glabra.

Geografia. — Boscos y pastures humides de les altes montanyes: comú a Nuria y a Coll de Pal. = La Molina, Comabella, Set Cases, Costabona, Perafeu (Vay.); Benasque sobre Montgarri (Bub.). — Juny-Agost.

Viola cenisia.

308. - V. cenisia L.

(*del mont Cenís, dels Alps; per la seva primordial habitació.*)

Rizoma molt ramificat, d'aon surten nombrosos troncs de 5-15 cm., difuso-ascendents, nusos a la base, y un bon xic fullosos a la part superior; fulles petites, peciolades, les inferiors *ovades* o *suborbiculars*, les superiors *ovato-elíptiques*, 2-3 vegades més grans que les inferiors, y acostades, quasi totes enteres; estípules inferiors *linears*, *curtes*, les superiors *espatulades*, *foliàcies*, *enteres* o \pm dividides; flors *violades*, *grans*; pedúncols relativament curts; sèpals *ovato-lanceolats*; pètals *amples y curts*; esperó *prim*, *arquejat*, *cònic*, y

tant llarg com els sèpals; estil *dret*; estigma *infundibuliforme*; càpsula un poc més llarga que'l calze.

β VESTITA G. G. — Planta pubescent, grisàcia; fulles apretades en espessos roseons; les superiors ovato-oblongues.

Geografia. — Roques y pedruscam de les altes montanyes: Nuria, aprop de la font del Segre. = Pendants pedregoses de les altures de Nuria (Vay.); cap al Puigmal (Csta.); Costabona, la Perxa (Oliver); Coll de Nuria, Prats de Molló (G. G.); Cambradases, Costabona, Setcases (Bub.); Coma del Tech (Xatard); Camprodón, al cim de Rocacolom, a 2,000 m. (Font y Sagué); cim del Monteixo (Font!, el tipus y la var.); Serranegra, aprop de Castanesa (Puj, J., in Hb. Cad.). — Juny-Agost.

N. B. — Predomina la β vestita G. G. — V. Lapeyrousiana Rouy, subsp. de la V. cenisia L., sec. Rouy.

Viola tricolor

309. - V. tricolor L.

(*del llatí tri, tres, y color, coloris; de tres colors; pel blau, violat y groc, els tres colors dominants de la seva flor.*)

Sinonímia. — Pensaments, herba de la Trinitat; cast, pensamiento, trinitaria, amor perfecto; suegras y nueras, a Sevilla; fr., fleur de la Trinité, pensée; al., Stiefmütterchen; angl., heart's ease y heartsease; it., pensieri.

Anual o *bienal*; tronc de 5-40 cm., dret, pilós o glabrescent, angulós, simple o ramificat; fulles fis-tonades, les inferiors *suborbiculars* o bé *ovades*, seguint les demés disminuint d'amplada y aumen-

tant de longitud fins a les superiors, que son *lanceolato-linears*; estípules foliàcies, *pinnati-partides*; flors de color variable, però dominant el blau, violat y groc barrejats; de magnitud inconstant; sèpals lanceolats, punxaguts; pètal inferior ample y escotat; esperó *obtus, poc més llarg o més curt que'ls apèndices calicinals*; estigma infundibuliforme; càpsula subtrígona, glabra; llevors brunes, brillants; planta molt polimorfa.

Rassa *V. SAXATILIS* Schm. — Pètals quasi una vegada més llargs que'ls sèpals; esperó més llarg que'ls apèndices calicinals.

Rassa *V. ARVENSIS* Mur. — Pètals tan llargs com els sèpals o una mica més.

Rassa *V. KITAIBELIANA* R. et Sch. — Planta y flors petites; pètals generalment més curts que'ls sèpals.

Geografia. — Llocs cultivats de tot el país: la *R. V. SAXATILIS* Schm., als sembrats de Montgarri, de la Vall d'Aràn (Llen.!); la *V. ARVENSIS* Mur., al litoral, Vallés, Montsant, Urgell, Guillerries, Empordà et alibi; la *V. KITAIBELIANA* R. et Sch., als terrenos granítics cultivats del N. de Tarrassa y també a Cabanes del Empordà (Senn.!) y al Miracle (Marc.!). — Abril - Juliol.

Viola cornuta

Viola sudetica.

310. - *V. cornuta* L.

(*cornutus de cornu, la banya; per la longitud y forma del seu esperó.*)

Perenne; tronc de 1-3 dm., ascendent, fullós des de la base, glabrescent, fulles inferiors *ovato-orbiculars*, les superiors *ovades*, subcordiformes o atenuades a la base, fistonades, subpestanioses, estípules *grans, inciso-dentades*, amb el lòbul del mitg ovato-oblong, més gran que'ls laterals, flors *blaves*, grans, llargament pedunculades, sèpals *alesnats, 4 vegades més llargs que'ls apèndices calicinals*, pètals *trasovato-cuneiformes*, l'inferior molt més ample, esperó *llarg (10-15 mm.)*, recte, *atenuat a l'àpex*, 5-6 vegades més llarg que'ls apèndices del calze; estigma *infundibuliforme*, càpsula obtusa.

Geografia. — Pastures de les altes montanyes: Valls d'Eyne (Lap.) y del Tech (Gaut.); Vall d'Aràn (Isern!); Portilló, Bosost (Compñ. in Hb. Cad.); boscos d'Arties, y a majors altituts (Csta.); port de Viella y molt comuna a tota la cadena (Lap.); Luchón y port de Sallau (Bub.); ribera de Viella y Salardú (Llen.). — Juny - Agost.

N. B. — Bubani la cita també a la Cerdanya y al Montseny; en aquest últim punt solament havem observat la *V. Bubani* Timb.

311. - *V. sudetica* Willd. — Subsp. de la *V. TRICOLOR* L., sec. Rouy. — *V. LUTEA* Sm.

(*sudeticus, de la cordillera dels Sudetes, corresponent al quadrilàter de Bohemia, en la part que la separa de la Prussia; lutea, del llatí luteus, groc; pel color dominant de les flors.*)

Perenne, rizoma prim, *cundidor*; troncs de 1-4 dm., radicants a la base, glabrescents, fulles inferiors *ovato-cordiformes*, les superiors lanceolades, fisionades, estípules *digitato-multipartides*, amb els lòbuls laterals *linears*, l'inferior *reflexe* y el mitjà més gran, *espatulat y dentat*; flors grogues o violades, grans, sèpals *lanceolato-acuminats*, cada pètal exclusivament groc o violat, esperó *prim*, 2-3 vegades més llarg que'ls apèndices calicinals, estigma *infundibuliforme*, càpsula ovoide, curta.

Geografia.—Pastures de montanyes granítiques y pissarroses; al Montseny, al poble de la Costa; coll de Pal; coll de Tosas; Querulps, Nuria.—Artiga de Lin(Llen.1).—Juliol-Agost.

Viola Bubanii.

312. — *V. Bubanii* Timb. — *V. grandiflora* Vill. — *V. lutea* Sm. β *pyrenaica* Gr. et G. (dedicada a P. Bubani, autor de la Flora Pyrenaica.)

Perenne, piloso-erissada o glabrescent; troncs prims, de 10-25 cm., ascendents; fulles inferiors *sub-orbiculars*, de base truncada o subcordiforme, les superiors *oblongues*, atenuades a la base, obtuses, totes superficialment fisionades; estípules *digitato-partides*, amb els lòbuls laterals *linears*, l'inferior *reflexe*, el mitjà lanceolat; flors d'un blau fosc, grans; pedúncols ordinàriament llargs; sèpals *linear-lanceolats*, aguts, 1-2 vegades més curts que la corola; apèndices calicinals desiguals,

truncats y pestanyosos o glabres; pètals trasovats, amples, esperó *cònic*, recte o lleugerament encorvat, *bastant gruixut a la base*, 4-5 vegades més llarg que'ls apèndices calicinals; estigma *infundibuliforme*; càpsula oblonga, lleugerament apiculada.

Geografia. — Al Montseny; abundant des de la regió mitja al cim; Guillerfes; Serra del Coll, a la roca del *Teix y Porta barrada*; cap al cim de Sant Miquel Sulterra, no escassa. — Pirineu Oriental, aprop de Prats de Molló (Xatard; Gay, ex Rouy); Costabona, sobre Arlés (Bub., sub *V. elegans* Spach); Montseny; Sant Miquel Sulterra (Vay., sub *V. lutea* Sm. y *grandiflora* Vill., Reichb.). — Maig-Juliol.

HÍBRIT

313. — *V. Marceti* Beck. — *V. silvestris* \times *V. Willkommii*.

Se diferencia de la *V. silvestris* per les fulles y estípules més amples; aquestes un poc dentades; esperó més curt, blanquinós; sèpals més amples; y de la *V. Willkommii*, del mateix *habitus*, per les fulles superiors acuminades; estípules més petites, dentades y franjeades; esperó més llarg; sèpals y pètals més estrets; apèndices calicinals rudimentaris.

Geografia. — Montserrat, camí de Santa Cecília, *inter parentes*. — Maig 1906 *legi*.

Família 10.ª - RESEDACIES DC.

(De *Reseda*, nom del principal gènere.)

Flors hermafrodites, irregulars, blanques o groguenques, petites, en raïms terminals, bracteolats; calze 4-6 partit, persistent o caduc; 4-6 pètals multipartits, desiguals; estams indefinits, generalment monadelfes, insertats sobre un disc carnós; fruit format per una càpsula unilocular, de dehiscència poricida terminal, o per 4-6 coques verticilades. Herbes de fulles simples, alternes y sense estípules.

- I { Fruit càpsula unilocular 90. *Reseda*.
 I { Fruit 4-6 coques verticilades 91. *Astrocarpus*.

Gènere 90. - RESEDA L.

(Paraula ja usada per Plini; del llatí *resedare*, calmar; per les propietats vulneraries que li atribuien els romans.)

Flors blanques o groguenques; 4-6 sèpals; 4-6 pètals; els superiors més grans y laciniats; 10-30 estams; càpsula unilocular, angulosa, de boca oberta; llevors reniformes.

- I { Càpsula tridentada 2.
 I { Càpsula quadridentada, calze quinquepartit 7.
 2 { Calze 4-partit; càpsula deprimida, acampanada, llargament dentada; flors virido-groguenques; fulles caulinars enteres. 314. *R. luteola*.
 2 { Calze 6-8-partit, càpsula ovoide o cilíndrica, breument dentada. 3.
 3 { Càpsula madura dreta; llevors llises; flors groguenques; fulles caulinars ternati-sectes 4.
 3 { Càpsula madura penjant; llevors alveolades; flors ± blanques, fulles caulinars enteres o 3-5-partides. 5.
 4 { Pètals multifits; lacínies laterals decreixents a partir de la mitjana; càpsula cilíndrico-claviforme 315. *R. erecta*.
 4 { Pètals trifits, lacínia mitjana estreta y les laterals semilunars, càpsula cilíndrica 316. *R. lutea*.
 5 { Calze acrescent; filaments estaminals claviformes, càpsula rodona, pètals blancs; fulles enteres o tri-partides. 317. *R. arragonensis*.
 5 { Calze no acrescent, filaments estaminals alesnats. 6.
 6 { Pètals albo-groguencs; anteres encarnades; fulles caulinars, 3-partides o enteres 318. *R. odorata*.
 6 { Pètals blanquíssims, anteres luteo-verdoses; fulles caulinars llargament atenuades, 3-5 partides 319. *R. litigiosa*.

- 7 } Fulles enteres, linears, flors blanques; càpsula deprimida, globulosa; llevors llisos 320. *R. glauca*.
- 7 } Fulles pinnatisectes; càpsula \pm tetràgona; llevors papiloses 8.
- 8 } Càpsula tetràgono-cilíndrica; pètals blancs, lobats; llevors negres, puntejades. 321. *R. alba*.
- 8 } Càpsula tetràgono-ovoide; pètals albo-groguencs, laciniats, llevors negres, papiloses. 322. *R. Gayana*.

314. - *R. luteola* L.⁽¹⁾

(del llatí *luteolus*, *dimin.* de *luteus*, *groc*; *pel color de les flors o pel groc daurat que s'estreu dels troncs y pericarpis, usat en tintoreria*.)

Sinonimia.—Gualda, gabarró; *cast.* gualda, hierba lanaria, cetro de Ceres.

Bienal, d'un vert alegre, tronc de 5-10 dm., dret, angulós, fistulós, glabre; fulles *oblongo-lanceolades, enteres, sentades, obtuses*, glabres, les radicals en rosetó ondulades; flors d'un *groc verdós*, petites, en raïms espiciformes, llargs, espessos y aguts; 4 sèpals aplicats, desiguals, oblongs, vorejats de blanc, no acrescents, 3-4 pètals, el superior còncau; lacínies petites, 20-25 estams, de filaments un

poc dilatats a la base; càpsula deprimida, acampanada d'anguls verrugosos, tridentada; dents relativament llargues y punxagudes; llevors negres, llises y llustroses.

Geografia. — Terres incultes, muralles y arenys de les corrents : Al Turó de Montcada; cordillera superior del Vallés, cap a la Mata; r. pel pla; S. Magí, S. Puvim, S. Guim y altres llocs de la Segarra; Urgell, Bellvis, Poal *et passim*; Montseny, Montsolí, Guilleríes; comarca de Bages, comú al areny del riu Greixa, aprop de Hospitalet, al peu del Cadí; Queralps. = Vich (Masf.); Ardevol (Puj. C.I); la Sellera, r. (Cod.); Vall d'Aràn (Compñ.).—Maig-Jul.

315. - *R. erecta* Lag. — *R. stricta*. Pers.

(del llatí *erectus* *dret*, *aixecat*; *per la direcció del tronc*; *strictus, contret, estret*; *per la contracció subapical de la càpsula*.)

Tronc de 2-5 dm. *dret*, pubèrul, ramificat a la part superior, molt fullós; fulles llargament peciolades, *ternatisectes*, y les *inferiors* \pm *biternatisectes*, de segments lanceolato-linears, amb petites papiles; flors *blanques*, petites, en raïms molt llargs, clars; pedicels filiformes, *engruixits a l'apex, recorvats* a la florescència; 6 sèpals desiguals, oblongs, obtusos, *no acrescents*, 3 *veg. més curts que'l pedicel*; pètals apenes més llargs que'l calze, multifits;

(1) Segons observà Linneus, l'estrem penjant de l'espiga florida d'aquesta planta, segueix el curs del sol, fins y tot estant núvol, apuntant a llevant al dematí, al mitjà a mitjorn, a ponent a la tarde y al nord a la nit.

Resedacies.

G. 90. - Reseda.

estams nombrosos; filaments alesnats; anteres grogues; càpsula *dreta*, com el pedicel, *cilíndrico-claviforme*, *truncada* y *subcontreta* cap a l'apex amb 3 dents petites, llevors negres, molt petites, llises.

Geografia. — Terrenos incults, guixencs y argilosos: Montsant (Webb.); frontera d'Aragó (Losc.). — Maig-Juliol.

Reseda lutea.

316. - *R. lutea*. L.

(del llatí *luteus*, groc; pel color de les flors.)

Sinonimia. — *Cast.* pacífica, sosiega amiga.

Troncs de 2-6 dm., ascendents, angulosos, ramificats, hispido-papilosos, fulles inferiors *enteres* o *tripartides*, llargament atenuades en peciol, les superiors *pinnati-* y fins *bipinnati-partides*, ondejades y aspres al marge; flors d'un groc verdós, en raím, al principi curt y espés y a la fi molt llarg y clar; pedicels curts, gruixuts, ascendents; sèpals 6, linears, obtusos, estesos, no decrescents; pètals 6, més llargs que'l calze, trifits, amb la lacinia del mitj més petita y linear; les laterals més amples y un poc incurves; filaments estaminals filiformes,

càpsula *dreta*, *ovoido-oblonga*, amb 3 dents petites; llevors negres, llises, llustroses; planta polimorfa.

β *GRACILIS* G. et G. — Troncs prims, ramificats, difusos; fulles glauques, glabres; lobuls lanceolats, linears, mucronulats; raïms florífers més estrets; flors molt petites.

Geografia. — Paret, llocs incults y pedregosos; general per tot el país, desde la costa fins al Pirineu. La β *GRACILIS* G. et G., abundant a Menarguens, Bellví, Poal y altres punts de l'Urgell. — Maig-Sep.

Reseda Arragonensis

317. - *R. Arragonensis* Losc. et Pardo. —

***R. Phyteuma* L., var. *fragrans* Tex.**

(del llatí *Arragonensis*, de l'Aragó; aont la van trobar Loscos y Pardo; *Phyteuma*, del grec $\phi\acute{\upsilon}\tau\epsilon\upsilon\mu\alpha$, nom d'aquesta planta, de la que també parla Plini).

Sinonimia. — Pebrots de ruc, a l'Urgell.

Tronc de 1-2 dm., dret o ascendent, difús, angulós, pubescent; fulles obtuses, les inferiors llargament atenuades a la base, *espatulades*, *enteres*, les caulinars, *3-partides*; flors *blanquinoses*, d'olor de viola, en raïms a la fi llargs y clars; pedicels filiformes, tan llargs com el calze; sèpals *6-trasovato-oblongs*, *oberts* y *molt acrescents*, pètals

6, iguals al calze o més petits, dividits en moltes lacinies linears; 16-20 estams de filaments *claviformes*, de color de taronja; càpsula *subcilíndrica*, *angulosa*, *subalada*, terminada per 3 dents curtes; llevors vermelloses.

Geografia. — Freqüent per terres cultivades desde la costa al Pirineu y desde Lleida a les altures de Cadaquès : Floreix tot l'any.

N. B. — La var. *INTEGRIFOLIA* Tex., desde Tarrassa a Bagá; però deu escloure's, per quant havem observat, tots els tranzits, desde les fulles caulinars totes enteres fins a totes 3-partides.

Reseda odorata

318. = *R. odorata* L.

(del llatí *odoratus*, olorós; per la olor de marduix de les seves flors.)

Sinonimia. — Marduixí; cast. reseda, resedal, reseda de olor; fr. herbe d'amour; angl. Mignonette.

Se distingeix de la *R. ARRAGONENSIS* LOSC. ET PARDO, per les flors d'una suau olor de marduix; sèpals no acrescents; lacínies dels pètals, *espatulades*, filaments estaminals *alesnats*; càpsula *trasovoide-inflada*.

Geografia. — Cultivada y subspontània. — Maig-Agost.

Reseda litigiosa

319. = *R. litigiosa* Senn. et Pau.

(del llatí *litigiosus*, dubtós.)

Tronc de 1-2 dm., ramificat desde la base, dret o ascendent, glabre; fulles inferiors *oblongo-espatulades*, llargament atenuades a la base, mucronulades, les caulinars *3-5-partides*, amb els lòbuls ondejats y crespats al marge; flors d'un blanc de neu, en raïms curts y espessos, a la fi un poc allargats; pedicels filiformes, més llargs que'l calze; 6 sèpals *trasovato-oblongs*, ordinariament no acrescents; filaments estaminals *alesnats*, blancs, càpsula com la de la *Arragonensis*.

Geografia. — Abunda pels olivars y vinyes, des de les altures de Rosas al Cap de Creus; 2 Maig 1908 legi.

N. B. — Nostre preclar amic el Dr. Pau diu d'aquesta planta: *HABITU RESEDAE ARRAGONENSIS* LOSC. et Pardo, vel *R. COLLINAE* J. Gay, sed diversa primo aspectu, sepalis non accrescentibus. Bol. Soc. Ar. Cienc. Nat. IV, dic. 1905.

Efectivament, el calze ordinariament no es acrescent; no obstant, recullirem y conservem un exemplar amb els sèpals tan acrescents que mideixen de 10-12 mm. (V. «Mem. Notas fitogeog. crit.» 1909, p. 9.)

Reseda glauca.

320. = *R. glauca* L.

(del llatí *glaucus*, vert blavenc; pel color de la planta.)

Perenne, de rizoma gruixut y fort, del qual surten nombrosos troncs prims de 1-3 dm., ascendent, subllenysos a la base, glabres; fulles estre-

Resedacies.

G. 90. - Reseda.

tament linears, glauques, enteres, agudes, amb 1-2 dentetes hialines, aprop de la base; flors blanques, en raïms espiciformes, prims, curts y a la fi allargats; 5 sèpals ovats, aguts, 5 pètals, tres vegades més llargs que'l calze, 12-15 estams de filaments filiforme-alesnats; anteres petites, globuloses, càpsula deprimida, globulosa, mugronada a l'apex, d'abertura quasi quadrada, 4-cuspidada per 4 dents alesnades; llevors petites, llises, morenes.

Geografia. — Roques y boscos de la regió alpina: torrents de Nuria, cap a Coma de Eyne y Nou Fonts. = Setcases, Puigmal, la Molina, Comabella (Vay.); Cambradases (Bub.); a tota la cadena pirinenca (Rouy); Ports de Benasque, Castanesa (Zett.); de Viella (Lap., Csta.); Vilaller, Bosost (Compñ. I in Hb. Costa); port de Salau, Montgarri y Noguera (Bub.); Artiga de Viella (Llen. I). — Jul.-Ag.

Reseda alba.

321. - R. alba L. — R. suffruticulosa Bert.
(*del llatí albus, blanc; pel color de les flors; suffruticulosus, que s'ha format de sub y frutex, fruticis: petit arbust, per la consistència del tronc.*)

Sinonimia. — Cast. hopo de zorra.

Anual o bienal; arrel cònica; tronc de 3-10 dm., dret, robust, subllenyós a la base, fistulós, angulós, simple o ramificat a la part superior; fulles lanceolades, glabres, pinnatisectes, de segments desiguals, decurrents, oblongo-lanceolats o lanceolats, enters o dentats, nombrosos; flors blanques, en raïms espiciformes, molt llargs y espessos; bracties linear-alesnades, més llargues que'ls pedicels; 5 sèpals linears, aguts; 5 pètals tripartits y

més llargs que'l calze; 12-16 estams, més curts que la corola; càpsula tetràgono-oblonga, 3 vegades més llarga que'l calze, dreta, recta, o bé un poc recorvada, contracta a l'apex y coronada de 4 dentetes triangulars; llevors morenes amb estries concèntriques.

Geografia. — Terrenos margosos de la Segarra y part de Bages; vora dreta del Llobregat cap al pont de Vilumara; Castellgalí; falda oriental del Montserrat. = Marges del Segre (Isern!); marina de Blanes (Salv.); plana de Vich, r. (Masf. I); abundant en terrenos arenosos de l'Aragó (Losc.). — Maig-Jul.

Reseda Gayana

322. - R. Gayana Boiss.

(*dedicada a S. Gay, autor de nombrosos treballs fitogràfics.*)

Tronc de 2-5 dm., dret, poc ramificat, estriat, fullós, glabre, fulles lanceolades, glabres, les radicals en rosetó, pinnatipartides, amb els lòbuls lanceolato-linears, aguts, oberts o recorvats, ondejats pel marge; les caulinars més petites y més estretes; flors groguenques, en raïms espiciformes, llargs, prims y clars, 5 sèpals, petits, ovats, 5 pè-

Resedacies.

G. 90. - Reseda.

tals cuneiformes, trifits, 8-10 estams, més curts que'ls pètals; càpsula trasovoide, petita, dreta, contreta y truncada a l'àpex, terminada per 4 dentetes comivents; llevors petites, negres, cubertes de puntetes tuberculoses.

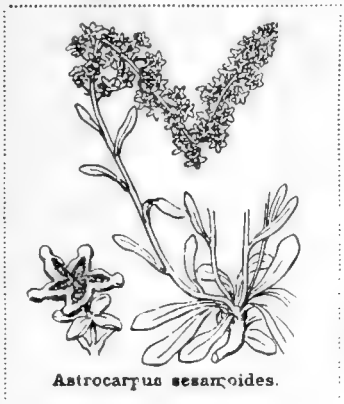
Geografia. — Terres argiloses àrides de la província de Lleida, entre Pons y Sanahuja (Jover!); Gerb y Balaguer (Compñ.); Collbató (Pourr. ex Colm.). — Maig-Juny.

N. B. — No's consigna la R. BIPINNATA Villd., perquè si bé figura al «Catál. de Costa» p. 29, com observada amb certesa entre Cervera y Tárrega per Salv., en l'herbari del qual la veuria Costa: en la Ampliació de l'esmentat Catál. (Anal. Soc. Esp. Hist. Nat., III, 2, página 43) diu el nostre eximi botànic «que no la conoce y que si tiene las hojas tripartidas [com efectivament les hi té, segons planta de Aranjuez remesa per Pau], no concuerda con la descripción de la R. UNDATA que 'l Dr. Wk. reputa sinónima». Per altra part la R. BIPINNATA Villd. és propia del centre d'Espanya, y la de Salv. sería la R. BIPINNATA Losc. et Pardo. = *R. macrostachia* Wk (Prodr., III, 890).

Genre 91. - **ASTROCARPUS NECK.**

(Del grec ἀστὴρ, ἀστέρος, estel, y καρπός, fruit; aludint a la disposició estrellada del fruit.)

Flors blanques, petites, en raïms espiciformes, a la fi llargs y bastant espessos; calze 5-partit, de divisions oblongues, obtuses y finalment reflexes; 4-6 pètals desiguals, 2-3 vegades més llargs que'l calze, els superiors 5-7-partits; 7-9 estams; 4-6, generalment 5, coques verticilades y esteses en forma de estel, després de la antesis; llevors petites, reniformes, griseo-fosques, papiloses; herbes perennes, del rizoma de les quals surten molts troncs, prims, cespitosos, glabres, de 5-10 cm.; fulles trasovato-oblongues, enteres; les radicals en rosetó.

Astrocarpus sesamoides.

323. - **A. sesamoides Gay.**—**Reseda sesamoides L.**

(del grec σησαμοειδής; de σήσαμον, *sésamo* o *alegria* y εἶδος, *forma*; per la semblansa de les seves llevors amb les de la dita planta.)

Geografia. — Roques y llocs arenosos : prats de Nuri (Salv.l, Vay.); de Batiol (Bolós!); pla de les Eugues, a Prats de Molló (Lap.); Peñablanca, Hospital de Benasque (Zett.); valls de Llo y de Benasque (Bub.); altures orientals de la Vall d'Aràn (Len.l). — Jul.-Ag.

Família 11. — DROSERACIES DC.

(Del gènere *Drosera*)

Flors hermafrodites, regulars, blanques o rosades; terminals, solitàries o en raïm espiciforme, al principi escorpioide; fruit càpsula unilocular, 3-5-valva, loculicida. Herbes perennes, de llocs inundats, de fulles enteres, en rosetó.

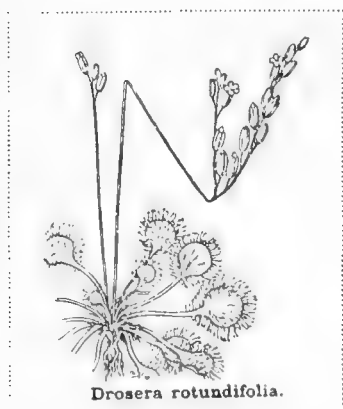
- I { Fulles totes en rosetó radical, amb el llim circuit, de pèls vermells, glandulosos, irritables, flors petites, en raïm espiciforme, corola marcescent, 3 estils bífits 92. *Drosera*.
 Fulles en rosetó radical y una caulinar, glabres, flors grans, solitàries, corola caduca, 4 estigmes sentats 93. *Parnasia*.

Gènere 92. — DROSERÀ L.

(Del grec *δροσερός*, cubert de rosada; aludint als pèls glandulosos de les fulles).

Flors petites, en raïm terminal, al principi escorpioide; pètals espatulats, marcescents, sense escames nectaríferes; 3 estils bífits; estigmes claviformes, enters; càpsula de 3 valves, rarament 4 ó 5; fulles totes en rosetó radical, amb el llim circuit de pèls glandulosos, vermells, irritables.

- I { Fulles aplicades a terra, de llim orbicular, bruscament contret en peciol, cama 3-4 vegades més llarga que les fulles, flors blanques, 324. *D. rotundifolia*.
 Fulles dretes, de llim trasovato-cuneiforme, insensiblement atenuades en peciol; cama 1-2 vegades més llarga que les fulles, flors rosades, 325. *D. longifolia*.

324. = *D. rotundifolia* L.

(del llatí *rotundifolius*; de fulles arrodonides.)

Sinonimia. — Herba de la gota, resplandor de la nit; *cast.*, rocío del sol, hierba del rocío, hierba de la gota; *fr.*, rosette, herbe de la goutte, rosée du soleil; *angl.*, sundew; *al.*, Sonnenthau; *it.*, ros-solis.

Cama de 5-15 cm., dreta, 3-4 vegades més llarga que les fulles, generalment simple; fulles orbiculars, bruscament contretes en peciol, aplicades a terra; flors blanques; raïm multiflor; sèpals linears, obtusos, connivents a la maturitat, més curts que la corola; estigmes enters, blanquinosos, claviformes; càpsula oblonga, tan llarga com

el calze o més; llevors fusiformes, estriades, alades pels caps.

Geografia. — Prats inundats y turbosos de les altes valls : aprop de Sta. Fe del Montseny, abundant. = Rocabrúna; Bach de càn Pubill; aprop del coll de Malrem; N.ª Sra. del

Droseracies.

G. 92.- Drósera.

Coral (Vay.); Costabona (Compñ.); Prats de Molló (Lap.); Plana de la Cerdanya (Gaut.); ribera de Ruda, a la Vall d'Aràn (Llen.l). — Jul.-Ag.

325. - D. longifolia L.

(de longus, llarg; y folium, fulla; per les seves fulles relativament llargues.)

Cama de 1-2 dm., dreta des de la base, ordinàriament 1 vegada més llarga que les fulles, generalment simple; fulles trasovato-cuneiformes, 3-5 vegades més llargues que amples, insensiblement atenuades en peciol, dretes; flors rosades, més grandetes; raïm pauciflor; sèpals linears, obtusos, connivents a la maturitat y més curts que la corola; estigmes enters, blanquinosos, claviformes; càpsula cilíndroide, més llarga que'l calze; llevors ovoideo-oblongues, un poc arrugades.

Geografia. — Llocs turbosos inundats del Pirineu, entre els *Sphagnum*. Posada en dubte la seva existència al Pirineu Català per alguns botànics; exclosa d'Espanya per Rouy (Flor. de France IV, 4) pot assegurar-se que's troba no escassa a la ribera de Ruda, de la Vall d'Aràn, barrejada amb la anterior, d'aont la va portar Llenas en el seu viatge d'exploració efectuat pel Juliol de 1908, per encarreg de la Junta Municipal de Ciències Naturals de Barcelona, de la qual formem part. Lap., amb referència a Pourr., la cita a Anas, de la Vall del Carol, pròxima a Puigcerdà (Hist. abrég. des plant. des Pyr., 173). (1)

(1) En una Memòria nostra presentada a la R. Academia de Ciències y Artes de Barcelona (1909) pàg. 9, donarem compte d'aquesta troballa; mes veiem que Llen. (Contrib. al estudio de la Fl. del Pir. Central, pàg. 56, publicat en 1912) en lloc de l'especie lincana cita la *D. intermedia* Hayn., quasi exclusiva de Galícia. Cert que per la seva petita talla (3-8 cm.) podria confondre's la planta aranesa amb l'especie de Hayne; però pel seu tronc florífer rectilini y erecte des de la base, per la seva inserció central y longitud relativa, no menys que per la característica forma de les fulles, s'aparta evidentment d'ella. Un nou y detingut estudi dels exemplars recolectats per Llen., la comparació dels mateixos amb altres autèntics de la *D. intermedia* Hayn., procedents de Noruega, y, per fi, l'autoritzada opinió de Pau, venen a confirmar que la planta d'Aràn pertany, realment, a la *D. longifolia* L.

Genre 93. - PARNASSIA L.⁽¹⁾

(Del llatí *Parnassus*, montanya de Grecia; per la seva habitació a les muntanyes.)

Flors blanques, grans, solitàries, terminals; sèpals ovats, obtusos, oberts; pètals caducs, 2-3 vegades més llargs que'l calze; assenyalats amb venes connivents; 5 apèndices nectarífers opositipètals, unguiculats y terminats per 9-13 pestanyes glanduloses; 4 estigmes sentats, persistents; càpsula ovoide; rizoma curt y una mica inflat, del qual surten troncs de 1-3 dm., drets, simples, angulosos, uniflors, que porten una sola fulla, cordiforme-amplexicaule, totes les demés també cordiformes, peciolades, en rosetó radical, glabres y de nervis convergents.

326. - *P. palustris* L.

(del llatí *paluster* o *palustris*, del llac; per la seva estació, de llocs humits y pantanosos.)

Sinonimia.—Fetjera blanca; *cast.*, grama o herba del Parnaso, hepática blanca; *fr.*, gazon du Parnasse; *angl.*, grass of Parnassus, marsch-parnassia; *al.*, Sumpfparnassenkraut (einblatt); *italià*, parnasia.

Geografia. — Comú als prats humits y aigua molls de la regió pirenenca: Ribas; Queralps; Nuria, la Cerdanya. — Vidrà, Collsacabra; de Monás a Andorra (Vay.), no escassa a la riera de Marlés, del Bergadá (Puj. C.).— Jul.-Ag.

(1) Aquest genre *Parnassia* s'ha portat avuy a les *Saxifragacies* Juss.

Família 12.ª - POLIGALACIES Juss.

(Del gènere *Polygala*)

Flors hermafrodites, irregulars, blaves, rosades y alguna vegada blanques o groguenques, axilars o en raïms terminals; acompanyada cada una de 3 bracties \pm caduques; calze de 5 sèpals, els 3 esterns petits y els dos interns (*ales*) petaloides, molt grans, amb varis nervis, 3 pètals per abortament, lliures o concrecents; l'inferior (*carena*) major, cóncavo-trilobat o laciniat, que comprèn els òrgans sexuals; 8 estams monadelfes, separats a la part superior formant 2 fascicles de 4 cada un; anteres poricides; fruit càpsula bilocular, comprimida (angustisepta) trasovato-cordiforme, alada, loculicida, de celdes monospermes; 1 estil; estigma bifit; llevors elipsoides o trasovoides, peludes, acompanyades d'un aril 3-lobat o 3-partit. Herbes o subarbustes de fulles simples, petites, sentades, enteres, totes, o solament les superiors, alternes y sense estípules.

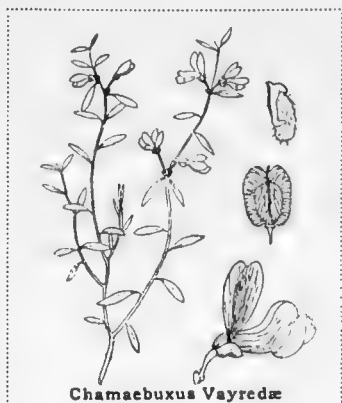
I	}	Calze caduc, de 3 sèpals esterns petaloides; corola hipoginia, carena 3-lobada, poros de les anteres, laterals; aril 3-partit,	94. Chamaebuxus.
		Calze persistent, els 3 sèpals esterns herbacis; corola-perigina, carena laciniada; poros de les anteres, terminals; aril 3-lobat,	95. Polygala.

Genre 94. - CHAMAEBUXUS Wk.

(Paraula híbrida; del grec *χμαί*, a terra, per terra, y llatí *buxus*, el boix; un boix ajegut, nano; per l'aspecte de la planta.) (1)

Flors d'un vermell ferruginós, grans (1'5 cm. de llarg), axilars, solitaries o geminades, pedúncols fructífers curts (3-5 mm.), engruixits a l'àpex; sèpal impar, sacciforme a la base, nectarífer, subescariós, els laterals naviculars, vermelloso, ales ovato-cuneiformes, obtuses, sense nervis, apenes més llargues que la corola, carena groguenca, 3-lobada, el lòbul del mitj amb una cresta 7-lobada; filaments estaminals blancs, lliures a l'àpex; estil arquejat, abultat a l'àpex, càpsula trasovada, gran (13 X 12 mm.), circuïda d'una ala ampla, escotada a l'àpex, amb nervis longitudinals sortits y poc anastomosats; llevors elipsoides, comprimides, negres; aril 3-partit, amb els lòbuls laterals més llargs que la meitat de la llevor, geniculato-falciformes y obtusos a l'àpex. Petit arbust glabre, de tronc ajegut, de 15-25 cm., ramificat, nu a la base, fullós a la part superior, fulles herbacies, viridobril·lants per la cara superior, les inferiors lanceolato-elíptiques, les superiors lanceolato-linears, agudes, reticulades, subpestanyoses y breument peciolades.

(1) La formació grega del compost exigiria *chamaepyxos*, com tenim *chamaecissos* (*hedera*). Vegis, no obstant, el *Fagopyrum* Hill., altra formació híbrida.

Chamaebuxus Vayredæ

327. - Ch. Vayredæ Wk.—*Polygala Vayredæ* Csta. (Wk., *Illustr. Flor. Hisp.* pàg. 33, tab. 23).

Geografia. — Pirineus Orientals, entre Capsech y Baget, a la vall del Bach, 700 m. (Vay. in *Hb. Cad.*); Coll de Carreras (Souliél). — Abr.-Juny.

N. B. — Aquesta planta es diferencia essencialment del *Ch. alpestris* Spach referit a Ceret per Lap. y algùn altre botànic, per presentar les fulles *herbacies y primes* en lloc de *coriacies*; per la forma de les ales y dels pètals; per la càpsula *el doble més gran y més ampleament alada*, y sobre tot, per la forma singular dels *lòbuls laterals* de l'aril que en la *Alpestris* són *rectes, aguts y quasi tan llargs com la llevor*. Creyem, doncs, no obstant les reserves de Bubani (*Flor. Pyr.* III, 282), que és més que una mera varietat. (1)

(1) C'est une espèce de premier ordre (Chodat — «Remarques sur quelques *Polygala* espagnols» — *Bol. Soc. Arag.* — Oct. 1913, pàg. 154).

Genre 95. - POLYGALA L.

(Del grec πολυ, molt, y γάλα llet; perque, segons Dioscorides, es creya que provocava la secreció làctia de la dòna.) (1)

Flors blaves, rosades o blanques; petites, generalment en raïms terminals; sèpals persistents, els tres externs herbacis, ales petaloides, recorregudes per 1-3-5 nervis, generalment ramificats y anastomosats; corola perigina, carena laciniada, filaments estaminals per lo comú soldats fins a les anteres; poro de les anteres rodó y terminal; càpsula més estretament alada; aril 3-lobat: plantes quasi sempre herbacies, de fulles alternes y rarament les inferiors oposades.

1	}	Plantes de rizoma llenyós, flors axilars solitaries o en raïms pauciflors, càpsula poc o gens escotada	328. <i>P. rupestris</i> .
		Plantes totalment herbacies, flors en raïms multiflors terminals, càpsula ± escotada	2.
2	}	Plantes anuals, arrel prima, raïm tan llarg com la meitat del tronc o més.	3.
		Plantes perennes; raïm generalment més curt que la meitat del tronc.	4.
3	}	Flors molt petites, blanquinoses, amb la carena purpurina, ales amb una faixa verda, fulles caulinars linears, obtuses	329. <i>P. éxilis</i> .
		Flors relativament grans, blanquinoses, amb la carena verda, ales amb tres nervis no anastomosats, fulles caulinars acuminades,	
			330. <i>P. monspeliaca</i> .
4	}	Fulles inferiors més petites que les superiors y disposades en rosetó	5.
		Fulles inferiors més grans que les superiors y disposades en rosetó, bracties generalment més curtes que'l pedicel	6.
5	}	Fulles inferiors y de les branques estèrils, oposades, raïms a la fi, pseudo laterals, bracties totes més curtes que'l pedicel, càpsula molt més ampla que les ales	331. <i>P. serpillacea</i> .
		Fulles totes alternes, raïms terminals, bractia del mitj tan llarga com el pedicel, o més; càpsula quasi tan ampla com les ales.	332. <i>P. vulgaris</i> .
6	}	Plantes de gust amarg, bracties bastant persistents, ales amb 3 nervis apenes anastomosats	333. <i>P. amara</i> .
		Plantes de gust herbaci, bracties caduques.	7.
7	}	Raïm llarg, bractia mitjana més llarga que'l pedicel; ales amb 3-5 nervis ramificats y anastomosats	334. <i>P. calcarea</i> .
		Raïm curt, espès; bracties molt caduques y totes més curtes que'l pedicel, ales amb 3 nervis, el del mitj simple y els laterals poc ramificats.	
			335. <i>P. alpina</i> .

(1) *Crucis flor.* Diu Prior (apud Rolland, *Flor. pop.* II, 183) que se li va donar aquest nom "from its blossoming in Gang-week"; ho refereixen a la *Polyg. comosa L., al.* Kreuzblume.

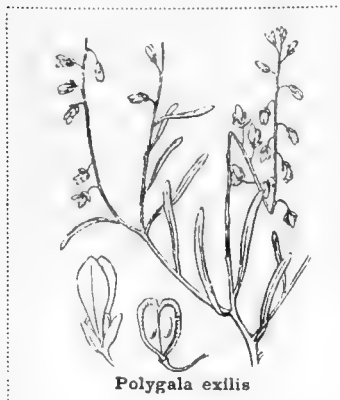
328. - P. rupestris Pourr.

(s'ha format del llatí *rupes*, la roca; per la seva estació).

Perenne, de rizoma llenyós, del qual surten nombrosos troncs filiformes, de 2-5 dm., foliosos, drets o difusos; fulles *linear-lanceolades*, agudes, un poc *revoltes pel marge*, glabrescents; flors *blanquinoses*, amb la *carena verda*, *axilars*, solitàries o en raïms pauciflors; bracties molt caduques, més curtes que'l pedicel; ales trasovades, mucronades, blanques per les vores, y amb *una ampla faixa verda central* que conté 3 nervis, poc visibles y no anastomosats; càpsula trasovada, poc o gens escotada, més llarga y més ampla que les ales;

lòbuls de l'aril curts, obtusos y quasi iguals.

Geografia. — Roques, parets y llocs pedregosos del litoral, Vallés, Bages, Penadès, Segarra et passim. = Camp de Tarragona (Webb.); Organyá (Dub.). — Mars-Juliol.

329. - P. exilis DC.

(del llatí *exilis*, prim, delicat; pels seus troncs y arrel prims).

Anual, arrel y troncs *prims*, aquests de 5-15 centímetres, drets y ramificats; fulles radicals *ovades*, les caulinars *linears*, *obtuses*; raim fructífer llarg y clar; bracties *petites*, molt més curtes que'l pedicel; flors *blanquinoses*, amb la *carena purpurina*, molt petites; ales *espatulato-oblongues*, *obtuses*, amb *una faixa verda* que conté un nervi no ramificat; càpsula petita, *estretament alada*, una vegada més ampla y un poc més curta que les ales; llevors trasovoides, lòbuls de l'aril molt curts.

β GRACILLIMA Csta. — Troncs y branques allargats, *tenuíssims*, y raïms molt clars.

Geografia. — Llocs arenosos y humits: comarca de Bages, Castellgalí, vores del Llobregat, r. = Sorral de Castelldefels; Caldes de Montbuy; de Pons a Castellfollit (Csta.); Puigreig, Serrateix, Viver, Casserras, Aviá y Espunyola (Puj. C.); Vich, r. (Masf.); aprop de Manlleu, del litoral fins a Tortellá, Pla de Políger, S. Martí Sasserra (Vay.); Figueras, Crespiá, Olot (Tex.); Girona; Organyá (Bub.).

La β GRACILLIMA Csta. a Castelldefels (Csta.). — Maig-Juliol.

330. - P. monspeliaca L.

(del llatí *Mons* y *peliascus* que com *Mons Pessulum* significa la ciutat de Montpeller; per haverse trovat en terres de la llengua d'Oc).

Anual, arrel y tronc prims; aquest dret de 1-3

Poligalacies.

G. 95. - Polygala.

decímetres, generalment ramificat; fulles *linear-lanceolades, acuminades*; raim fructífer molt llarg y clar; bracties petites, *més curtes que'l pedicel*; flors blanquinoses, amb la *carena verda*, relativament grans; ales *lanceolades, agudes*, amb 3 nervis ramificats y no anastomosats; càpsula escotada, *amplament alada, tan ampla com les ales, però més curta qu'elles*; llevors trasovoides; lòbuls de l'aril molt curts.

Geografia. — No escassa als prats de les Torres o Navés, al NO. de Lleida. = Figueras (Sen.); Pirineus Orient. (Rouy); aprop de Colliure (Gaut.); terra baixa del Aragó (Losc. et P.). — Maig.

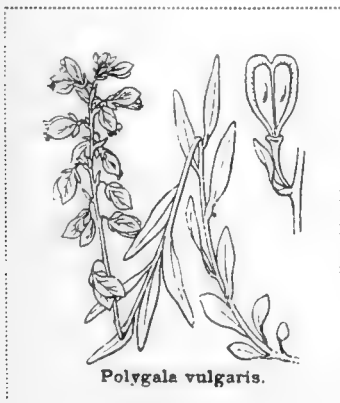
331. - *P. serpyllacea* Weihe. — *P. depressa* Wend.

(*per analogia amb alguns adjectius d'aquesta terminació, com arundinaceus, s'ha format de serpyllum, serpol o salsa de pastor; per la semblansa de les fulles; depressus, baix; pels seus troncs ajeguts.*)

Bienal o quasi perenne, rizoma prim; troncs de 6-20 cm., prims, difusos, *ajeguts*, ramificats; les fulles inferiors y les de les branques estèrils, *trasovades*, generalment *oposades*; les demés alternes y oblongo-lanceolades, augmentant de magnitud cap a l'àpex; raim *curt y clar*, al principi *terminal, però desviat després cap a un costat y en apa-*

riencia lateral, pel desenrotlló d'una branca; bracties totes *més curtes que'l pedicel*; flors *petites, blavenques o blanquinoses*; ales elíptiques, amb 3 nervis \pm anastomosats; càpsula estretament alada, quasi *1 vegada més ampla que les ales*; lòbuls laterals de l'aril iguals al quart o ters de la llevor.

Geografia. — Pastures de les montanyes: Camprodón; Vall de Lló; Vall de Marignac (Bub.); Pirineus Orient.; Font-Romeu (Rouy.). — Maig-Set.

332. - *P. vulgaris* L.

(*per considerarse com la més comuna.*)

Sinonimia. — *Cast.* Polígala lechera, hierba de la cria; *fr.* herbe au lait, laitier commun; *angl.* common milkwort; *al.* Kreuzblume.

Perenne, rizoma un poc llenyós; troncs dèbils, de 1-3 dm., ascendents; fulles inferiors *petites, elíptiques* o bé ovato-oblongues; no disposades en rosetó; les superiors *lanceolades, més grans, totes alternes*; flors blaves, rosades o blanques, raim terminal, clar; bractia *mitjana tan llarga com el pedicel o més*; ales ovades o elíptiques, amb 3 nervis *convergens a l'àpex, molt dividits y anastomosats*; càpsula *amplament alada, més curta que*

Poligalacies.

G. 95. - Polygala.

les ales y quasi tan ampla com elles; lòbuls laterals de l'aril iguals a la quarta part de la llevor.

Subsp. *P. ROSEA* DUF. — α *OCCIDENTALIS* Wk. — Raím llarg y clar; bractia mitjana 2 vegades més llarga que'l pedicel, a la floració, y sobresurtint al botó: per aquets motiu el raím termina en plomall; les bracties laterals, a lo més tan llargues com el pedicel, flors grans, rosades, blaves o blanques, ales amb 3-5 nervis molt anastomosats, lòbuls de l'aril iguals a la meitat de la llevor.

Subsp. *P. ALPESTRIS* RCHB. — Raím curt, espès; bractia mitjana una mica més curta que'l pedicel; flors petites, blaves; ales ovades, amb els nervis poc ramificats y no anastomosats; càpsula molt més ampla que les ales; lòbuls laterals de l'aril iguals a la tercera part de la llevor.

Geografia. — Boscos, prats y paratges herbosos: Montseny; S. Hilari; Guillerries; Segalés, al Bergadá; rasos de Peguera; Coll de Jou; Ribas; Nuria. = Camprodón; immediacions de Olot; Sant Joàn les Fonts; la Molina; Coral (Vay.); provincia de Tarragona (Webb.). — Juliol-Agost.

La *P. ROSEA* Duf., α *OCCIDENTALIS* Wk., comú als boscos y erms del Vallés; Sant Llorenç del Munt; Montseny, desde Gualba; comarca de Bages, r.; Lleida; alt Empordà. = Aprop de Berga (Csta.); al Llussanés; Olot, cap a Santa Pau; la Pinya; Besora, Vidrà *et passim* (Vay.). — Abril-Set.

La *P. ALPESTRIS* Rchb., als rasos de Peguera y Coll de Pal. = Prats elevats del Montseny (Csta.); Capmany; Requesens; Salines; Platraver, Nuria (Vay.); Vall de Llò (Gaut.); pastures dels Pirineus (Rouy). — Jul.-Agost.

333. - *P. amara* L. — α *genuina* Rouy. — *P. austriaca* Crantz.

(del llatí *amarus*, *amarg*; pel gust que té la planta).

Perenne, de gust *amarg*, *arrel prima*; troncs de 8-20 cm., gruixudets; fulles inferiors trasovades, grans, en rosetó; les caulinars *lanceolades*, més petites; flors d'un blau pàlit o blanquinós, petites; raïms a la fi llarguets y clars; *bracties bastant persistents* y totes elles més *curtes que'l pedicel*; ales oblongo-trasovades, amb 3 nervis, el del mitj *molt més marcat* y poc anastomosat a l'apex; els laterals poc senyalats; càpsula *petita, més llarga y més ampla que les ales*; lòbuls laterals de l'aril apenes tan llargs com la tercera part de la llevor.

Geografia. — Prats humits y turbosos: boscos de castanyers de S. Llorenç dels Cerdans (Compñ.); Pirineu Orient. (Rouy); vall del Tech a la Presta (Gaut.); vall d'Eyne; Solana d'Andorra (Bub.). — Maig-Agost.

Poligalacies.

G. 95. - Polygala.

Polygala calcarea

334. - P. calcarea Schultz.

(en llatí calcarius; amb una terminació impropia, de calx, calcis, la cal; pels terrenos aon preferentment viu).

Sinonimia. — Poligala, herba prima; cast. leche-
ra amarga, hierba de la tos.

Perenne, de gust herbaci; rizoma dur; troncs abundants, filiformes, llargs, ajeguts, nusos inferiorment, y a continuació varies fulles grans, trasovades, agrupades en fals rosetó, de la axila de les quals surten 7-8 branques floríferes, dretes, amb fulles linears, alternes; raim llarg, clar; bractia del mitj més llarga que'l pedicel; flors blaves, ales amb 3-5 nervis ramificats y anastomosats; càpsu-

la amplament alada, més curta y més ampla que les ales; lòbuls laterals de l'aril iguals a la meitat de la llevor.

Geografia. — Boscos y pastures de terrenos calços: abundant a la zona mitja; rara al Vallés, exceptuant la cordillera superior; al Penadès; Bages; Lleida; Berga; Ribas y Queralps. = Prats de Rey (Puigg.); Vich (Masf.); Vall d'Eyne (Gaut.); Girona; Cardona; Esterri; Vall de Arán; Port de Pallars; Castanesa (Bub.). — Abril-Oct.

Polygala alpina

335. - P. alpina Perr. et Song. — P. amara, ò alpina DC.

(per la seva habitació).

Perenne, de gust herbaci, arrel prima, tronc de 2-5 cm., nu a la base, y seguidament un rosetó de fulles trasovato-oblongues; eix central terminat per una branca estèril; branques axilars floríferes a l'àpex y folioses fins a la base del raïm, que és curt y espès; bracties molt caduques y més curtes que'l pedicel; flors d'un blanc clar; ales amb 3 nervis, el del mitj ordinariament simple y els laterals poc ramificats; càpsules una vegada més amples que les ales y poc més curtes qu'elles; lòbuls laterals de l'aril iguals al ters de la llevor.

Geografia. — Pastures de les altes montanyes: Talaixá; Fabert? (Vay.); valls de Prats-Balaguer y Eyne (Gaut.). — Juny-Agost.

N. B. — Una planta recollida per Llenas al Port de Benasque, concorda amb el gravat de Coste; però la falta del fruit no'ns permet donar una opinió definitiva.

Família 13.ª - FRANQUENIACIES SAINT-HIL.

(Pren nom de l'únic gènere que conté : *Frankenia*.)

Flors hermafrodites, regulars, purpurines, disposades en cimes dicotòmiques, fulloses; calze persistent, gamosèpal, tubulós, 4-5-fit; corola de 4-5 pètals llargament unguiculats; 4-6 estams; estil filiforme, 3-4-fit; fruit càpsula unilocular, 2-4-valva; llavors nombroses, ascendents; herbes de troncs ramificats, ajeguts, de fulles enteres, oposades o verticilades, sense estípules.

Genre 96. - FRANKENIA L.

(Dedicat per Linneus a Joàn *Frankenius*, metge suec del segle XVII.) (1)

- I { Plantas anuals, fulles trasovades, planes, pulverulentes pel revers, pètals escotats, més curts que'l calze 336. Fr. pulverulenta.
 { Plantas perennes, fulles linears, revoltes pel marge, pestanyoses a la base, pètals denticulats, tan llargs com el calze 337. Fr. hirsuta.

Frankenia pulverulenta

336. - Fr. pulverulenta L.

(del llatí *pulverulentus*, ple de pols; per la que recubreix el tronc y fulles).

Anual, arrel prima, tronc molt ramificat, pulverulent; ajegut y estès en cercle; fulles petites, planes, trasovades, truncades o subescotades a l'àpex, pulverulentes pel revers y breument peciolades; flors petites, d'un violat pàlit. sentades, en cimes dicotòmiques fulloses, calze glabrescent, *prismàtico-pentagonal*, d'angles obtusos; pètals ordinaríament escotats, molt més curts que'l calze.

γ CORYMBOSA Wk. — Flors densament cimoso-corimboses; troncs curts y suberectes.

Geografia. — Arenals marítims y terrenos salobrencs: litoral de Barcelona; Castelldefels; Garraf; Sitges *et alibi*; voltants de Lleida y Pla de l'Urgell. = Salines de Cardona (Bub., Llen.); Estartit, les Medes (Vay.).

La γ CORYMBOSA Wk., a Portlligat y a Cadaqués. — Abril-Setembre.

Frankenia hirsuta

337. - Fr. hirsuta L.

(del llatí *hirsutus*, pelut; alusió als pèls de les fulles y calze).

Perenne, rizoma gruixut, tronc subllenyós, ramificat, ajegut; fulles linears, petites, revoltes pel marge, subcarnoses, sentades, pestanyoses a la base; flors petites, violacies, o blanquinoses, en glo-

(1) Fou professor de Botànica a Upsala y qui primer va enumerar les plantes de Suecia, 1638.

Franqueniacies.

G. 96. - Frankenia.

meruls terminals; calze *prismàtico-tetra-pentagonal* y glabrescent o *hispit*; pètals denticulats, *tan llargs com el calze* : planta polimorfa.

α LAEVIS Boiss. — Fulles molt curtament pestanyoses a la base; calze glabrescent; pètals rosats o violats.

β INTERMEDIA Boiss. — Fulles llargament pestanyoses a la base; calze piloso-hispit, pèls blancs; pètals rosats o blanquinosos.

Geografia. — Litoral del Mediterrani : la α LAEVIS Boiss., a les costes de Garraf. = Sili-vella (Jover!); Viladecans (Csta.). La β INTERMEDIA Boiss., a la Escala, golf de Rosas; Cap de Creus; a la *Sernella de Culip*. = Empuries (Llen.!); Tarragona (Senn.!). — Maig-Set.

Família 14.ª - CARIOFILIES JUSS.

(Del greco-llatí *caryophyllon*, o *caryophyllum*, alteració del árabe *qarunfel*, el clau d'especie; per la semblansa de la seva olor amb la del clavell comú o *DIANTHUS CARYOPHYLLUS* L.). (1)

Flors hermafrodites, rares vegades dioiques, regulars, vermellores, blanques, verdoses o groguenques; calze y corola pentàmers y alguna vegada tetràmers; sèpals lliures o soldats inferiorment en tubo, generalment persistents; pètals unguiculats (*corola aclavellada*), rarament abortats y de vegades apendiculats a la base del llim, formant una *corónula* a la garganta de la corola; estams en doble nombre que'ls pètals (*diplostemons*) (poques vegades en nombre igual) y bisseriats; els opositipètals per lo comú soldats amb la base de l'ungla dels pètals; 2-5 estils; fruit càpsula unilocular, per abortament dels envans, o incompletament multilocular, denticida, amb igual o doble nombre de valves que de estils; raríssimament fruit bacciforme. Herbes de troncs dicotòmics; fulles simples, oposades, sentades, enteres, sense estípules o molt excepcionalment amb estípules escarioses.

I	{	Calze gamosèpal, pètals llargament unguiculats, ovari ordinariament estipitat Tribu 1. ^a Silenies.
		Calze polisèpal, pètals breument unguiculats, ovari sentat, Tribu 2. ^a Alsínies.

Tribu 1.ª - SILENIES G. et G.

I	{	Calze amb nervis a la comissura dels sèpals, 3-5 estils 2.
		Calze sense nervis comissurals 8.
2	{	Fruit bacciforme, pètals bífits, apendiculats, 3 estils 97. Cucúbalus.
		Fruit capsular 3.
3	{	Nombre de valves igual al de estils, 5 estils plumosos. 4.
		Nombre de valves doble del de estils 7.
4	{	Càpsula multilocular, loculicida, valves oposades als sèpals, llevors tuberculosos. 100. Viscaria.
		Càpsula unilocular, septicida 5.
5	{	Calze 5-fit, valves alternants amb els sèpals, llevors anguloses, 102. Agrostemma.
		Calze 5-dentat, valves oposades als sèpals 6.

(1) El genre *Caryophyllus* es una *mirtàcia*: els seus botons florals o poncelles constitueixen el clau d'especie.

- 6 { Llevors tuberculoses, sostingudes per un funicle llarg, unglà dels pètals linear 101. *Lychnis*.
Llevors llises, sentades, unglà dels pètals cuneiforme, 103. *Petrocoptis*.
- 7 { Càpsula trilocular a la base, loculicida, 3 estils 98. *Silene*.
Càpsula unilocular, septicida, 5 estils 99. *Melandrium*.
- 8 { Llevors reniformes, tuberculoses, llombrígol lateral 9.
Llevors escutiformes, apiculades, llombrígol facial 11.
- 9 { Calze cilíndric, pètals apendiculats, d'ungla alada, càpsula dehiscent, per 4 dents curtes 104. *Saponaria*.
Calze pentagonal, pètals no apendiculats 10.
- 10 { Ungla dels pètals alada, càpsula dehiscent, per 4 dents curtes, 105. *Vaccaria*.
Ungla dels pètals àptera, càpsula dehiscent, per 4 valves, 106. *Gypsophila*.
- 11 { Calze sense calícul, tubulós, amb 16 nervis, llombrígol excèntric, 109. *Velezia*.
Calze amb calícul, llombrígol central 12.
- 12 { Calze cilíndric, amb calícul herbaci y molts nervis paralels, 108. *Dianthus*.
Calze pentagonal, escarioso-membranós, amb calícul escariós, 107. *Túnica*.

Tribu 2.ª - ALSINIES G. et G.

- 1 { Fulles sense estípules 2.
Fulles amb estípules escarioses 11.
- 2 { Valves de la càpsula enteres 3.
Valves de la càpsula bífides, en igual nombre qu'els estils 9.
- 3 { Valves de la càpsula en igual nombre qu'els estils 4.
Valves de la càpsula en nombre doble dels estils 7.
- 4 { Flors tetràmeres 5.
Flors pentàmeres 6.
- 5 { 2 estils, càpsula 2-valva, llevors trasovades, tuberculoses. 110. *Buffonia*.
4 estils, càpsula 4-valva, llevors reniformes, d'esquena acanalada, 111. *Sagina*.

- 6 { 5 estils, valves de la càpsula oposades als sèpals. . . 112. **Spergella.**
 3-5 estils, valves de la càpsula alternant amb els sèpals o en nombre
 menor qu'ells 113. **Alsine.**
- 7 { Llevors amb carúncula al llombrícol; llises o puntejades; 3, rarament
 2 ó 4 estils 114. **Mœhringia.**
 Llevors sense carúncula, tuberculoses, 3 estils 8.
- 8 { Pètals enters o tridentats, flors en umbela. . . 117. **Holosteum.**
 Pètals bífits o bipartits, flors no umbelades . . . 116. **Stellaria.**
- 9 { Pètals enters o escotats, generalment 3 estils. . . 115. **Arenaria.**
 Pètals bífits o bipartits, generalment 5 estils 10.
- 10 { Pètals bífits, càpsula cilíndrica o cònica; recta o encorvada, dehiscent
 per un nombre de dents doble del de estils . 118. **Cerastium.**
 Pètals bipartits, càpsula ovoïdo-pentagonal, dehiscent per 5 valves
 fonament bidentades 119. **Malachium.**
- 11 { 5 estils, 5 valves que no arriben a la base, oposades als sèpals,
 120. **Spergula.**
 3 estils, 3 valves que arriben a la base alternant amb els sèpals,
 121 **Spergularia.**

Genre 97. - CUCUBALUS L.

(Corrupció del llatí *cacabulus*, diminutiu de *cacabus*, derivat del grec, que significa caldera, es a dir caldereta, aludint a la forma del calze.) (1)

Flors d'un blanc verdós, penjants, en cimes dicotòmiques, fulloses y clares, calze acampanat, obert, 5-fit, lòbuls lanceolats, amb nervis comissurals, 5 pètals bífits, apendiculats, formant els apèndices una corónula, unglà cuneiforme, àptera; 10 estams, 3 estils; fruit bacciforme, globulós, estipitat, a la fi negre y lluent; llevors reniformes, xagrinades; herbes perennes, pubescents; tronc de 2-4 dm., difús o ascendent, trencadiç; fulles ovades, breument peciolades, agudes o mucronades; bracties foliacies.

Cucubalus baccifer.

338. - *C. baccifer* L.

(del llatí *baccifer*, *ap. sin.* *bacciferus*, compost de *bacca* o *baça*, y *fero*, *portar*: fent referencia a la classe de fruit que porta). (2)

Sinonimia. — *Cast.* purga cabras; oreja de vecino, pamplina de bayas; *fr.* coulichon; *angl.* bladder campion; berry bearing campion.

Geografia. — Boscos, torrenteres y bardisses: Vallés, r.; abundant a la Cerdanya; Olot, cap a Cudera. = Vich y Roda (Salv.l, Masf.l); Sant Joan les Fonts (Vay.); confluencia de la riera d'Osor amb el Ter (Cod.). — Abril-Setembre.

(1) Es poc verosímil que provingui, com s'ha dit, de *κακός*, dolent, y *βαλλω*, llensar, això és, planta que déu llensarse per dolenta; ni que derivi de la forma grega *κουκουβαλος* que usa Plini com a sinònima de *stricnos*, y que interpreten per *mala llevor*, per ser la bacca venenosa com la de certes solanacies.

(2) Conforme al tex de Plini, nat. 16,50 *ex omnibus sola baccifera taxus*.

Genre 98. - SILÈNE L.

(Del greco-llatí Σειλίγη, femení de Σειληνός, qu'és el nom del didot y mestre de Bacchus, representat com un borratxo y ple de baba; diuen que és per la viscositat que presenten algunes espècies que per xò són insectívores.) (1)

Flors blanques, vermelloses o verdoses, en cimes bípares o uníparas, rares vegades solitàries; calze 5-dentat, amb nervis comissurals; 5 pètals freqüentment apendiculats a la garganta, formant una corónula a la corola; de prefloració imbricativa o torçada, d'ungla cuneiforme, 10 estams, 3 estils; fruit càpsula 3-locular a la base, sostinguda per una columneta (*tecafor* o *carpofor*), de dehiscència loculicida, per medi de 6 dents \pm profundes; llevors quasi sempre reniformes.

1	}	Pètals de prefloració imbricativa; calze vesiculós, amb 20 nervis desiguals, reticulat 339. S. inflata.
		Pètals de prefloració torçada, calze amb 10 nervis o amb 30, y aleshores cònic y vesiculós 2.
2	}	Calze amb 30 nervis iguals, simples, y convergents a l'àpex, cònic, vesiculós 3.
		Calze amb 10 nervis, no vesiculós 4.
3	}	Pètals bilobats, càpsula ovoido-cònica, curta (6-8 mm.); fulles linear-lanceolades, planta pubescent 340. S. cònica.
		Pètals enters o escotats, planta globuloso-acuminada, llarga (1-18 mm.); fulles amplemment lanceolades; planta glandulosa 341. S. conoidea.
4	}	Flors subsessils o breument pedicelades, en cimes uníparas 5.
		Flors ostensiblement pedicelades, solitàries o en cimes bípares 10.
5	}	Calze fructífer, no contret a l'àpex : plantes pubescents 6.
		Calze fructífer, contret a l'àpex : plantes peludes 8.
6	}	Plantes perennes, cespitoses; calze no umbilicat, pètals bifits, d'ungla auriculada, blancs per sobre y verds o rosats per sota 342. S. ciliata.
		Plantes anuals, no cespitoses; pètals bilobats 7.
7	}	Calze umbilicat, pètals rosats per sobre, càpsula globosa, llevors grans, quasi orbiculars, acanalades per l'esquena y circumdades d'ales ondulades, 343. S. ambigua.
		Calze no umbilicat, pètals blancs per sobre, càpsula oblonga, llevors petites reniformes, de cares escavades y esquena apenes acanalada, àptera, 344. S. nocturna.

(1) Hooker (*British Flora*) posa la etimologia : σίαλον saliva; per la mateixa rahó aduïda.

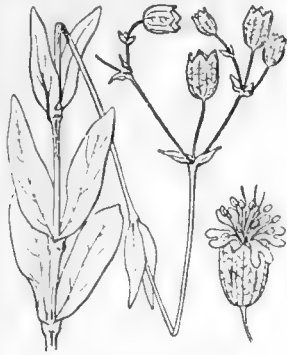
FLORA DE CATALUNYA

Cariofilies.

G. 98. - Siléne.

- 8 { Calze no venoso-reticulat, dents llargues, agudes, pestanyoses, pètals albo-rosats, petits, enters; filaments estaminals peluts a la base, càpsula ovoide, **345. S. gallica.**
 Calze venoso-reticulat, pètals rosats, bilobats, filaments estaminals, glabres **9.**
- 9 { Flors subsessils, calze fructífer ovoïdo-globós, dents alesnades, igualant la tercera part de la càpsula globoso-acuminada, pètals apenes exserts, reunits en tubo per les unghes **346. S. tridentata.**
 Flors breument pedicelades, calze fructífer ovoïdo-claviforme, dents lanceolades, iguals a la quarta part de la càpsula ovoïdo-punxaguda, pètals francament exserts, unghes lliures **347. S. cerastioides.**
- 10 { Flors solitàries, plantes perennes, cespitoses **11.**
 Flors disposades en cimes bipares **13.**
- 11 { Calze acampanat, purpurí, de nervis no anastomosats, pètals escotats, planta de 1-5 cm. **348. S. acaulis.**
 Calze claviforme, blanc o lleugerament rosat, de nervis anastomosats, pètals bilobats o bipartits **12.**
- 12 { Planta nana, rizoma gruixut, calze rosat a l'apex, pètals bilobats, tecafor pelut, quasi tan llarg com la càpsula, fulles lanceolato-espatalades, **349. S. Borderi.**
 Planta de 1-2 dm., rizoma prim, calze blanc, pètals bipartits, tecafor glabre, tan llarg com la càpsula, fulles linears **350. S. Saxifraga.**
- 13 { Plantes anuals **14.**
 Plantes perennes **19.**
- 14 { Cimes esparramades, regulars **15.**
 Cimes fasciculades, irregulars **16.**
- 15 { Flors vermelloses, calze fructífer contret a l'apex, umbilicat, pètals exserts, apendiculats, ungha auriculada; fulles inferiors ovades **351. S. muscipula.**
 Flors d'un rosat pàlit, calze fructífer ni contret ni umbilicat, pètals inclosos o nuls, no apendiculats, ungha alada, fulles totes linears **352. S. inaperta.**
- 16 { Calze no umbilicat, càpsula més llarga que'l tecafor **17.**
 Calze umbilicat, càpsula més curta que'l tecafor **18.**
- 17 { Planta pubérula, calze fructífer turbinat, no contret a l'apex, pètals rosats, enters o escotats, càpsula ovoïdo-cilíndrica, llevors de cares subescavades y planes o convexes per l'esquena **353. S. rubella.**
 Planta viscosa, calze fructífer ovoïde, contret a l'apex, pètals blancs, bipartits, càpsula ovoïdo-acuminada, llevors de cares convexes y estretament acanalades per l'esquena **354. S. ramosissima.**

- 18 { Planta piloso-viscosa, flors penjants, blanques, en cimes fasciculades, calze fructífer, claviforme, no contret a l'àpex, piloso-glandulós, pètals bifits, fulles carneses, glanduloses 355. *S. nicaeensis*.
 Planta glabra, flors dretes, vermelloses, en cimes corimbiformes, calze fructífer tubuloso-claviforme, no contret a l'àpex, glabre, pètals escotats, fulles membranoses, glabres 356. *S. Armeria*.
- 19 { Flors poc nombroses, en cimes esparramades, regulars, calze fructífer obcònic, curt, no contret a l'àpex, pètals blancs o rosats, escotats, càpsula ovoido-oblonga 357. *S. rupestris*.
 Flors nombroses, en cimes paniculades 20.
- 20 { Flors penjants a la floració, pètals bifits o bipartits 21.
 Flors dretes 22.
- 21 { Fulles superiors ovato-lanceolades, calze cilíndric, atenuat a la base, pètals bifits, amb l'ungla llargament exserta, càpsula ovoide, tecafor glabre, 6 vegades més curt que la càpsula, llevors grisenques. 358 *S. viridiflora*.
 Fulles superiors sublinears, pètals bipartits, amb l'ungla poc exserta, tecafor pubescent, llevors negres 22.
- 22 { Calze cilíndric, umbilicat, de 10-11 mm., càpsula 15-18 mm., oblongo-cònica, quasi una vegada més llarga que'l calze, tecafor 9 vegades més curt que la càpsula, llevors de cares y esquena quasi planes 359. *S. brachypoda*.
 Calze claviforme, truncat a la base, de 7-8 mm., càpsula de 8-10 mm., poc més llarga que'l calze, tecafor 3-5 vegades més curt que la càpsula, llevors de cares planes y esquena canaliculada 360. *S. nutans*.
- 23 { Calze curt, no contret a l'àpex, flors petites, en fascicles axilars, formant una panotxa llarga y estreta, pètals groguencs, enters, càpsula ovoide, tecafor quasi nul 361. *S. otites*.
 Calze allargat, contret a l'àpex, pètals blavencs o rosats, bifits o bipartits, càpsula ovoido-cònica 24.
- 24 { Panotxa estreta, bracties ovato-lanceolades, escarioses y pestanyoses, tronc glabrescent a l'àpex, fulles radicals lanceolades. . . . 362. *S. Senneni*.
 Panotxa ampla, bracties linears, densament piloso-pestanyoses, tronc viscos a l'àpex, fulles radicals \pm espatulades. 25.
- 25 { Planta perenne, no estolonífera, troncs plens y poc viscosos a l'àpex, pedicels curts, ungl dels pètals inclosa, càpsula tant o més llarga que'l tecafor, llevors xagrínades 363. *S. italica*.
 Planta bienal, estolonífera, troncs fistulosos y viscosíssims a l'àpex, pedicels llarguets, ungl dels pètals exserta, càpsula més curta que'l tecafor, llevors finament tuberculosos 364. *S. nemoralis*.

Silene inflata.

339. = *S. inflata* Smith. — *S. Cucúbalus* Wibel.

(del llatí *inflatus*, *inflat*, aludintse al seu calze *vesiculós*.)

Sinonimia. — Colitxos, culissos, cuniells, curibells; esclafidors; botets; trons (a les Balears); *cast.* polemonio pratense; collejas, conejera, cascabelillo de Canarias; alcanducea; *it.* behen bianco, bubbolini; *crepa terra*; *angl.* inflated Catchfly; *al.* schaummojn, leimkraut, klatschnelke.

Perenne, glabra, glauca, tronc de 2-6 dm., simple, dret; fulles ovades o lanceolades, enteres, agudes o mucronades, les inferiors atenuades a la base, flors blanques o rosades, penjants, en cimes

bípars, regulars, clares, bracties escarioses, acuminades; calze *vesiculós*, *elipsoide*, un poc umbilicat, amb 20 nervis ramificats y *reticulats*; dents amples, *triangulars*, *curtes*; pètals d'estivació imbricada, bífits, amb 2 geps o escames a la garganta, estils engruixits cap a l'àpex; càpsula *subglobulosa*, 3 vegades més llarga que'l carpor glabre; llevors convexes per l'esquena, còncaves per les cares, marcadament tuberculoses; planta polimorfa.

Subsp. s. *TORREI* DUF.—Bracties herbacies; pètals amb 2 geps a la base, estils molt engruixits a l'àpex, carpor apenes més curt que la càpsula.

Geografia. — Comú als sembrats y terres arenoses, marges y vores de camins, desde la costa fins al Pirineu. — La Subsp. *S. TORREI* Duf., als arenals marítims de Cadaqués (Vay.). — Abril-Setembre.

Silene conica.

340. = *S. conica* L.

(format del llatí *conus*, el cono, per la figura de la càpsula.)

Anual, pubescent, tronc de 1-3 dm., comunment ramificat desde la base; fulles lanceolato-linears, obtusiuscules; bracties herbacies, ovato-acuminades; flors rosades, en cimes bípars; calze fructífer molt umbilicat, amb dents llargament acuminades, *ovoide*, *vesiculós*, pubescent, amb 30 nervis simples; pètals *petits*, *bilobats*, apendiculats; càpsula *sentada*, *ovoido-cònica*, curta (6-8 mm.); llevors petites, de cares planes, superficialment acanalades per l'esquena, grisenques, xarginades.

Geografia. — Terres arenoses pròximes als rius o al mar: litoral de Barcelona, Montcada; Mollet; vores del Llobregat, aprop de la Puda de Montserrat; Castelló de Empuries. = Cap a Rubí (Salv.); al Penadès (Tex.); provincia de Lleida y de Tarragona (Csta.); Bagur, Torruella; Agullana, Girona (Vay.); vores del Ter (Cod.). — Març-Maig.

Silene conoidea.

341. - *S. conoidea* L.

(del grec *κωνος*, lo mateix que *cono*, y la terminació *ειδής* llatinizada; per la forma de la càpsula.)

Sinonimia. — *Cast.* claveletes de barranco.

Annual, pubescent-glandulosa, tronc de 15-35 centímetres, simple o poc ramificat; fulles amplemment lanceolades, agudes; flors *rosades*, en cimes bípares; calze fructífer ovoide y *bruscament acuminat*, molt *umbilicat*, amb dents llargament *alسنadas*; pètals *grans*, *enters* o *escotats*; càpsula *sentada*, *globuloso-acuminada*, llarga (15-18 mm.); llevors petites, de cares planes, estriades, superficialment acanalades per l'esquena.

Geografia. — Sembrats y terres cultivades : Castelldefels; voltants de Tarrassa, r. — Costes de Barcelona, aprop de Prades y més al S. de la província de Tarragona; al Vallés, entre Rubí y Tarrassa (Salv.); Sallent, Cardona, r. (Pujol C.); Seba (Vay.); Solsona (Bub.); camps de la Cenia (Len.); frontera de l'Aragó (Losc.). — Mars-Juny.

Silene ciliata.

342. - *S. ciliata* Pourr.

(del llatí *ciliatus*; de *cilium*, la cella, aludint al peciol pestanyós.)

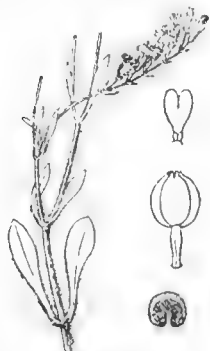
Perenne, cespitosa, rizoma llenyós, ramificat amb branques terminades en rosetó; y altres en troncs florífers, de 5-20 cm., drets o ascendents; fulles radicals linear-lanceolades, agudes, *atenuades en peciol envainador* y *pestanyós*, les caulinars curtes y separades; flors blanques per sobre y *verdes* o *rosades* per sota, en cima *escorpioidea*, *pau-ciflora*; calze *claviforme*, no contret a l'àpex ni *umbilicat*, blanquinós, amb nervis verds, pubescents y anastomosats, de dents *ovades*, *obtus*; pètals *bifits*, *apendiculats*, *d'ungha auriculada*; filaments estaminals *glabres*; càpsula ovoide, tecafor pubescent, poc més curt que la càpsula; llevors amb cares còncaves, planes y tuberculoses per l'esquena.

Geografia. — Roques y pastures de les montanyes : comú en llocs pedregosos desde Ribas a Queralps y Nuriá; Coll de Jou; Puigllansada. = Setcases, Tragurá, Morens, Costabona y la Cerdanya (Vay.); Prats de Molló, Vall d'Eyne, Castanesa, Bielsa (Bub.). — Juliol-Agost.

343. - *S. ambigua* Camb. — *S. glauca* Pourr. — *S. piriformis* Durieu.

(del llatí *ambiguus*, *duptós*; per existir algú *dup-te* respecte a la seva exacta determinació; *glauca*,

pel color; *piriformis*, per la forma de pera del fruit.)

Silene ambigua

Anual, pubescent, tronc de 2-3 dm., dret, ramificat desde la base, amb les branques generalment bifurcades, primes, fulles inferiors *trasovato-lanceolades*, les intermedies lanceolades y les superiors linears, totes agudes, enteríssimes y amb un gros nervi dorsal; flors *rosades*, per la cara superior y *lívides* per la inferior, disposades en cimes unípares, generalment geminades, adornades de bracties herbàcies peludes, les inferiors ovato linears, y les superiors subsetàcies, purpurescents, calze fructífer *umbilicat*, *trasovat*, de nervis verdosos o purpurascents, anastomosats a l'apex; dents lanceolato-triangulars; pètals bilobats, apendiculats, d'ungla inclosa; càpsula subglobosa, tan llarga com el tecafor; llevors *grosses*, *quasi orbiculars*, acanalades per l'esquena y *circuides d'ales ondulades*.

Geografia. — Cap a cànt Tunis, r. (Csta.); cap a Sarriá (Trem.). — Abril-Maig.

Silene nocturna.

344. - *S. nocturna* L.

(del llatí *nocturnus*, de nit; per obrir les seves flors desde entrada de fosc.)

Anual, piloso-glandulosa; tronc de 2-6 dm., dret, \pm ramificat a la base, fulles inferiors *trasovato-espatalades*, atenuades en peciol pestanyós; les superiors lanceolato-linears; flors *blanques*, per dessorre y *lívides* per dessota, en cimes unípares; bracties linears, pestanyoses; calze fructífer, *no umbilicat*, *cilindroide*, de nervis anastomosats, amb dents lanceolades, agudes y *escarioso-pestanyoses*; *no contret a l'apex*; pètals estrets, bilobats, apendiculats; filaments estaminals glabres; càpsula *oblonga*; tecafor *pubescent*, 5-6 vegades més curt

que la càpsula; llevors reniformes, escavades per les cares y acanalades y tuberculoses per l'esquena.

Geografia. — Terres arenoses àrides: comú desde el litoral fins al Pirineu. — Abril-Juny.

Silene gallica.

345. - *S. gallica* L. ⁽¹⁾

(del llatí *Gallicus*, de Fransa; sens dupte per procedir d'allà la planta classificada per Linneus.)

Sinonimia. — Cast. carmentilla.

Anual, piloso-glandulosa, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, simple o ramificat, fulles inferiors oblongo-espatalades, les superiors linears, agudes; flors *blanques*, *rosades* y rarament purpurines, en cimes escorpioides, calze fructífer *ovoide*, *contret a l'apex*, *no umbilicat*, *blanquinós*, amb amples nervis verdosos, *no ramificats*, *piloso-hispits*, de dents llargues y agudes; pètals de llim petit, *trasovat*, *enter o escotat*, apendiculats; filaments estaminals, *peluts a la base*, tecafor *molt curt*; càpsula

ovoide, llevors molt petites, reniformes, de cares escavades y esquena acanalada.

(1) Acomodantnos a una corrent tacitament convinguda, escrivim amb minúscula els noms específics *pentilicis*.

Geografia. — Paratges arenosos cultivats o incults : Comú desde la costa a Ribas, Querlps, les Guilleries et passim. = Empordá (Vay.); Girona; Portvendres (Bub.). — Abr.-Mg.

Silene tridentata

346. = *S. tridentata* Desf. — *S. rostrata* Duf.

(del llatí tris, de ter, tres, y dentatus, de dens, dentis, la dent : que té 3 dents. S'aludeix a les 3 puntes dels pètals (Pet. 3-toothed, ap. Loudon's *Encycl. Sp.* 6227) (1); rostratus, de rostrum, el bec o punta; per la càpsula llargament acuminada.)

Annual, pubèrula-escabrosa, tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, generalment bifurcat; fulles inferiors espatulato-lançolades, les superiors més estretes, sentades, totes iguals, uninerves y pestanyoses a la base; flors rosades, quasi sentades, en cima escorpioide; calze fructífer ovoido-globós, no umbilicat, contret a l'àpex, venoso-reticulat, pe-

lut, amb dents alesnades, tan llargues com la tercera part de la càpsula, que es globoso-acuminada; pètals apenes exserts, reunits ep tubo per les ungles, apendiculats, bífits, amb els lòbuls arrodonits a l'àpex; tecafor quasi nul; llevors reniformes, grises, de cares escavades y esquena acanalada, estriades transversalment.

Geografia.—Als voltants de Lleida (Gonz.!, Hb. Cad.); frontera del baix Aragó; freqüent a les planures montuoses (Losc.!). — Abril-Maig.

Silene cerastioides

347. = *S. cerastioides* L. — *S. coarctata* Lag.

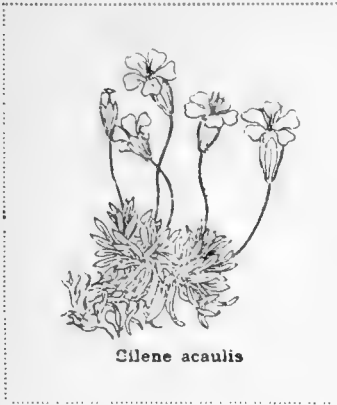
(per la semblansa amb un cerastium; coarctatus, estret; fent referencia al calze molt contret a la base y a l'àpex.)

Annual, y molt afín de l'anterior, de la qual difereix per la seva menor talla; flors més petites, breument, però manifestament pedicelades; calze fructífer ovoido-claviforme, molt contret a la base, además de serho a l'àpex, amb les dents lanceolades, tan llargues com la quarta part de la càpsula, que es ovoido-punxaguda; pètals clarament exserts, d'ungles lliures, càpsula 3 vegades més

llarga que'l tecafor; llevors negroses.

Geografia. — Arenals de càn Tunis; abundant al Prat de Llobregat; sota dels pins de la platja, a Castelldefels. = Montjuich; S. Carlos de la Ràpita (Csta.). — Abril-Maig.

(1) Segons Willkomm (*Icon. pl.* 1, 51) els pètals són bífits y de lòbuls rodons : *petalorum limbus usque ad medium bifidos, lobis oblongis apice rotundatis* y aixís se representen en la làmina 36. Afegeix l'A., p. 52 : *petala tridentata quae Cl. Desfontaines (1823) huic speciei attribuit, numquam vidi.*

348. — S. acaulis L. — S. caespitosa Salisb.
(*acaulis*, formació híbrida, del prefix grec *a*, que és aquí privativa, sense, y el llatí *caulis*, el tronc; per tenirlo estremadament curt (1); *caespitosa*, de *caespes*, *caespitis*, la jessa o herba menuda y apretada; per presentarse aixís.)

Perenne, glabra y cespitosa, *rizoma gruixut*, d'aon surten troncs molt curts (1-5 cm.), simples, afils o amb un parell de fulletes; fulles en rosetó compacte, linears, agudes, glabres, pestanyoses a la base, flors freqüentment *dioiques*, solitaries, *vermelles*, calze *acampanat*, *purpuri*, de nervis no *anastomosats*, dents *ovato-obtuses*, pètals *trasoats*, *escotats*, *apendiculats*, d'ungla no aurícula-

da, càpsula més llarga que'l tecafor *pubescent*; llevors reniformes, *escavades per les cares y obtusament acanalades per la esquena*.

Geografia. — Pastures, roques y llocs humits de les altes montanyes : comú a Puigllançada y als torrents de Nuria. = Setcases (Isern!); Costabona, altures de la Cerdanya (Vay.) y Carencá (Bub.), y a tota la cordillera, inclosos la Maladetta y Port de Caldes (Csta.). — Juny-Agost.

349. — S. Borderi Jord. — S. elegans Link. — S. campanulata Pers. — S. punctata Bub.
(*dedicada a Bordère, de Gèdre, explorador de les altes montanyes del Pirineu central fronterisses*; *elegans*, pel port esbelt de la planta; *campanulata*, fent referencia a la forma del calze, y *punctata*, al aspecte de les fulles.)

Perenne, molt cespitosa, *rizoma gruixut*, que produeix rosetons estèrils y troncs florífers, de 6-12 cm., drets, simples, glabres a la base, y viscosos a la part superior; fulles *punctato-papiloses*, *pestanyoses*, les inferiors *oblongo-espatulades*, llargament atenuades a la base, *apiculades*; les caulinars *linear-lanceolades* y poc nombroses,

bracties lanceolades, agudes y pestanyoses; flors *rosades*, *solitaries*, rarament 2-3 en cima petita; calze *claviforme*, *umbilicat*, \pm rosat, *pubescent*, papilós, de nervis *anastomosats* a l'apex; dents *ovades*, *obtuses*, pètals *bilobats*, *apendiculats*, d'ungla no auriculada; càpsula ovoide, tecafor *hispit*, quasi tan llarg com la càpsula; llevors *brunes*, lleugerament *acanalades per l'esquena*.

Geografia. — Roques de la regió alta dels Pirineus; al Cadí, entre el Pendís y Paradell, als 2.000 m. = Vall d'Eyne (Lap.); sobre Bielsa (Bub.); Pirineu espanyol de Aragó (Csta.). — Jul.-Agost.

(1) En grec seria *acaulos*, de *καυλός*, el tronc.

350. - *S. Saxifraga* L.

(*per ser cespitosa y viure a les roques com moltes saxifragues.*)

Perenne, molt cespitosa, *rizoma prim*, troncs filiformes, de 1-2 dm., ascendents, glabres o pubescents a la base, viscosos a l'àpex; fulles linears, agudes, petites, pestanyoses, flors *albo-verdoses* per l'anvers y *virido-vermelloses* pel revers, *solitaries*, o rarament geminades, *llargament pedunculades*; calze *claviforme umbilicat*; glabre, blanquinós, de nervis *anastomosats*; dents *ovades, obtuses*, pètals *bipartits*, apendiculats; càpsula ovoide, quasi tan llarga com el tecafor, que és prim y glabre; llevors reniformes, de cares quasi plan-

nes, estriades y esquena superficialment acanalada, ferruginoses.

Y VISCÍDULA Giraud. — Planta marcadament viscosa.

Geografia.—Roques calices de les montanyes : abundant a Montserrat; Sant Llorenç del Munt; serra del Ubach; Masgranada, aprop d'Ordal; Montseny, Sant Miquel Sulterra; Berga; Nuria. = Olot, Santa Catarina de Torruella; S. Pere de Roda; Rocacorba, el Mont (Vay.); Vich (Masf.); Sadernas; cingles de S. Roch y del Pasteral (Cod.). — La Y VISCÍDULA Giraud, a Coll de Jou y a la roca de l'Uró, sobre la font de Tagast. També a Corbera, del propi Bergadà (Senn.). — Maig-Agost.

351. - *S. muscipula* L.

(*en llatí muscipula, es la ratera; de mus, muris, la rata, y cápere, agafar; però aquí està per muscipula, suprimida una sílaba repetida; de musca, la mosca, per ser planta insectívora*) (1).

Sinonimia. — Cast., mosquera, atrapamoscas; fr., gobe-mouche (attrape-mouche.)

Annual, tronc de 2-6 dm., dret, ramificat, glabre a la part inferior y *viscós* a la superior, fullós y fistulós; fulles inferiors *trasovades, obtuses, atenuades en peciol*, les superiors *lanceolades, agudes y sentades*; flors *vermelles*, breument pedicelades, en *cimes bipares regulars*; calze fructífer *cilíndric, atenuat a la base, umbilicat, contret a*

l'àpex, glabre, amb els nervis *anastomosats*; dents lanceolades, agudes; pètals *bifits*, apendiculats, d'ungla auriculada, exserta; càpsula *oblonga*, tecafor pubescent, *2-3 vegades més curt que la càpsula*; llevors brunes, reniformes, de cares *planes, estriades* com la esquena, estretament acanalada.

β *ANGUSTIFOLIA* Csta. — Bracties més curtes que les flors, acuminades, fulles totes lanceolato-linears, cuspidades.

Geografia. — Vinyes y terres àrides : Tarrassa; Olesa de Montserrat, r. = Provincia de

(1) A zoologia tenim el genre *muscipapa*, atrapamosques, per una semblant raó.

Cariofilies.

G. 98. - Silène.

Lleida y de Tarragona (Csta.); Prats de Rey (Puigg.); camps del pla de Martís; Empordá, fins a Sagaró y Mayá, r. (Vay.); Pont de Montanyana, Conca de Tremp, Empordá (Bub.); Fortianell, Cabanas, Vilarnadal (Sen.). — Maig.

La β ANGUSTIFOLIA Csta. — γ ARVENSIS Losc., a Tarrassa. = A l'Urgell, Segarra y Priorat (Csta.).

Silene inaperta.

352. - *S. inaperta* L.

(del llatí *inapertus*, no obert; pels pètals inclosos o nuls; que no's manifesten.)

Anual, tronc de 2-6 dm., dret, ramificat des de la base, *puberul* a la part inferior y *viscós* a la superior; fulles *totes linears*, atenuades pels dos caps, apiculades, flors d'un *rosa pàlit*, dretes, *llargament pedicelades*, en cimes bípares, formant una panotxa *ampla y clara*; calze fructífer *cilíndric*, atenuat a la base, *ni umbilicat ni contret* a l'àpex, blanquinós, amb *nervis verdosos, anastomosats*, glabres; dents ovato-lanceolades, agudes; pètals *bífits, no apendiculats, inclosos o nuls*; càpsula *oblonga*, tecafor *glabre, 3 vegades més*

curt que la càpsula; llevors fosques, reniformes, planes per les cares, estriades, amb una canal estreta y superficial a l'esquena.

Geografia. — Llocs pedregosos, àrits: Comú al litoral, al Vallés; Segarra; part de la comarca de Bages, S. Hilari y Guillerics. = Priorat, Urgell (Csta.); Arbucies, Sta. Coloma de Farnés; Vilarnadal; Campmany; la Junquera; Agullana, areny del Fluvià cap a Faràs; Tarragona (Vay.); Cadaqués (Trem.); Figueras; Vilasacra; Llansá; S. Feliu de Guíxols *et alibi*; Seu d'Urgell (Bub.); vores del Muga (Sen.). — Maig-Set.

Silene rubella

353. - *S. rubella* L. — *S. undulata* Pourr.

(del llatí *rubellus*, *diminutiu de ruber*, una mica vermell; pel color de les flors; *undulatus de unda*, la ona, pel marge de les fulles *ondulat*.)

Anual, pubérula, tronc de 2-5 dm., dret, *fistulós*, ramificat des de la base; fulles inferiors oblongo-trasovades, un poc atenuades a la base, les superiors lanceolades, subagudes, amb el marge *ondulat*; flors *rosades*, en cimes bípares apanotxades; bracties ovato-acuminades; calze fructífer *turbinat, no umbilicat ni contret* a l'àpex, *puberul*, ordinàriament *purpurí*, de nervis solament *anastomosats al estrem superior*, dents arrodonides, obtuses, pestanyoses, pètals *trasovato-cuneiformes, enters o escotats*, apendiculats, d'ungles àpteres, incloses y *soldades superiorment en tubu*, càpsula *ovoido-cilíndrica*, tecafor *pubescent*, més curt que la càpsula, llevors reniformes, d'un vermell fosc, *escavades per les cares, canaliculades y finament estriades* per l'esquena.

enters o escotats, apendiculats, d'ungles àpteres, incloses y *soldades superiorment en tubu*, càpsula *ovoido-cilíndrica*, tecafor *pubescent*, més curt que la càpsula, llevors reniformes, d'un vermell fosc, *escavades per les cares, canaliculades y finament estriades* per l'esquena.

Geografia. — Sembrats y terres de conreu de la zona inferior y part de la mitjana : Camps del litoral, Mataró, Castelldefels, Sitges; Tarrassa; Manresa, Sallent; S. Martí Sarroca y altres llocs del Penadès. = Torruella de Montgrí (Vay.). — Abril-Juny.

Silene ramosissima

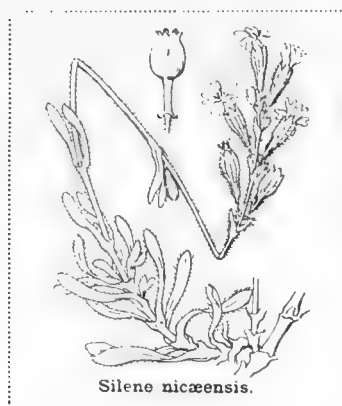
354. - *S. ramosissima* Desf. — *S. nicaensis*, var. *ramosissima* Kunze.

(*superlatiu llatí del adjectiu ramosus; pel seu tronc molt ramificat.*)

Annual, arrel cònica, vertical y ramificada; tronc de 1-3 dm., dret, *ramosísim*, des de la base, simulant una planta multicaule, *glandulós y viscos*, com tota la planta; fulles subcrasses, *viscoso-pubèruls*, pestanyoses, obtuses, les inferiors *espatulades*, atenuades en peciol, les superiors, *linear-lanceolades*; flors blanquinoses per sobre y lívides per sota, en cimes irregulars, pauciflores; bracties ovato-lanceolades, petites; calze fructífer *ovoide*, *contret a l'àpex*, no *umbilicat*, *nervis amples*, *ver-*

dosos, *anastomosats al estrem superior*, glandulós-pilós; dents lanceolades, escarioses al marge, pètals *trasovato-cuneiformes*, bipartits, apendiculats, d'ungla alada, inclosa, càpsula *ovoido-acuminada*, més llarga que'l tecafor; llevors reniformes, brunes, llises, de cares subconvexes y esquena acanalada.

Geografia. — Arenals marítims : Costes de Tarragona y de Salou (Csta.). — Abril-Juliol.

Silene nicaensis.

355. - *S. nicaensis* All. — *S. viscosissima* Ten.

(*del llatí nicaensis, natural de Niza, per abundar en aquesta localitat; viscosíssima, de viscosus, agafallós com el vesc; per la seva viscositat.*)

Bienal, arrel cònica; tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, ramificat a la base, *pubescent-viscos*, com tota la planta; fulles *subcrasses*, les inferiors *trasovato-oblongues*, obtuses, atenuades en peciol, les superiors *linears*, agudes, superiorment *recorvades*, flors blanques per l'anvers y verdes o vermellores pel revers, penjants, en cimes fasciculades, apanotxades, bracties ovato-acuminades; calze fructífer *claviforme*, *umbilicat*, no *contret a*

l'àpex, pelut, glandulós en els nervis, que estan anastomosats; dents oblongues, obtuses, pestanyoses, pètals *bífits*, apendiculats, d'ungla exserta, no auriculada; filaments estaminals glabres, càpsula *ovoido-oblonga*, *tecafor pubescent*, tan llarg com la càpsula; llevors reniformes, ferruginoses, *planes per les cares* y obtusament acanalades per l'esquena.

Geografia. — Arenals marítims : Comú a Castelldefels, can Tunis, Mataró, Caldetas *et passim*, remontantse a la provincia de Girona, fins a Rosas. — Abril-Set.

Silene Armeria

356. = *S. Armeria* L. — *S. umbellata* Gilib.

(per la semblansa de la seva inflorescència amb la d'una *Armeria*; *umbellatus*; s'ha format de *umbella*, *diminutiu* de *umbra*; *aludint* a la disposició de les flors.)

Sinonimia. — Cast., *juliana falsa* y *papamoscas*; angl., *Thrift*, *Lobel's catchfly*.

Annual, arrel cònica; tronc de 1-4 dm., glauc, glabre, un poc viscos a la part superior y als nusos, simple o ramificat; fulles inferiors *espatulades*, les superiors *ovato-lanceolades*, *agudes*, *cordiformes*, *amplexicaules*; flors *vermelles*, curtament pedicelades, nombroses, en *fascicols* o cimes *còrimbiformes*, *bracties* linears, colorades; calze

fructífer *tubuloso-claviforme*, *umbilicat*, no contret a l'apex, glabre, vermellós, de nervis *anastomosats* y dents *ovato-rodones*, blanques pel marge, pètals *escotats*, *apendiculats*, d'ungla *inclosa*, no *auriculada*; càpsula *oblonga*, tecafor glabre, tot lo més tan llarg com la càpsula; llevors negres, planes per les cares y superficialment *canaliculades* per l'esquena.

Geografia. — Cultivada y espontània en alguns jardins (Csta.); Prats de Molló, Montlouis (Lap.); Pirineu català, Vall del Segre (Bub.). — Abril.

Silene rupestris.

357. = *S. rupestris* L.

(s'ha format del llatí *rupes*, la roca; per la seva estació.)

Perenne, rizoma prim, que produeix troncs de 1-3 dm., filiformes, glabres, glaucescents, drets o ascendents, simples o ramificats; fulles inferiors *oblongo-espatulades*, les superiors *oblongo-lanceolades*, *agudes*, sentades; flors *blanques* o *rosades*, petites, llargament pedicelades, en cimes *bípare*s, amples y clares; *bracties* foliàcies, *ovato-lanceolato-acuminades*; calze fructífer *curt*, *obcònic*, *subumbilicat*, no contret a l'apex, de nervis no *anastomosats*; dents *ovades*, *obtuses*; pètals *escotats*, *apendiculats*, d'ungla *auriculada*; càpsula *ovoide*,

tecafor glabre, 5 vegades més curt que la càpsula; llevors negres, *reniformes*, molt petites, de cares lleugerament *escavades* y esquena superficialment *acanalada*, *estriades*.

γ MAJOR Rouy. — Planta més robusta, fulles més grans y panotxa més ampla.

Geografia. — Roques y pedruscam de les altes montanyes: Parets del Santuari de Nuria; collet de Tosas. = De Setcases a Camprodón (Carbó!); Motlló, Rocabrúna (Vay.); Vall d'Aràn, Bosost (Compñ. I in Hb. Cad.); Port de Salau, Montgarri (Bub.); abundant a tota la vall (Llen. I). — Juny-Agost.

La γ MAJOR Rouy, a la Vall d'Aràn.

Silene viridiflora.

358. - *S. viridiflora* L.

(*paraula formada del llatí viridis, color vert, y flos, floris, la flor; pel color blanc verdós de les flors.*)

Perenne, pubescent-glandulosa; tronc de 4-8 dm., robust, nuós, *fistulós*, dret, simple o ramificat, *molt viscós* a la part superior; fulles inferiors *oblongo-espatalades*, llargament atenuades en peciol, agudes, les superiors *ovato-lanceolades*, acuminades, totes pubescents y pestanyoses; flors *albido-verdoses*, grans, *penjants*, en cimes *apanotxades*, bractïes lanceolato-acuminades, molt glanduloses, calze fructífer *ovoïde*, atenuat a la base, *subumblicat*, *contret a l'àpex*, *nervis verts*, *pubescent-glandulosos*, *anastomosats a l'àpex*; dents lanceolades, agudes; pètals *bífits*, apendiculats, d'ungha *llargament exserta*, filaments estaminals glabres; càpsula *ovoïde*, gran, tecafor glabre, *6 vegades més curt* que la càpsula; llevors grisenques, de cares *subescavades y esquena superficialment acanalada*.

Geografia. — Tarrassa, boscos de la Xuriguera sobre'l Guitart y a la Font de la Cirera, *loco unico* (Vidit Pau). — Maig-Juny.

Silene brachypoda.

359. - *S. brachypoda* Rouy. — *S. paradoxa* Albert.

(*del grec βραχύς, curt, y ποῦς, ποδός, peu; per la relativa escassa longitud de les branquetes floríferes laterals.*)

Perenne, rizoma llenyós, tronc de 4-5 dm., grisenc, pubescent, ramificat, fluixament fullós, viscós a l'àpex; fulles primes, blanques, les inferiors espatalades o lanceolades, atenuades en peciol, les superiors *sublinears*; flors lívides, penjants, en panotxa fluixa, *ramusculs laterals curts*, calze *cilíndric*, de 10-11 mm., *umblicat*, glanduloso-viscós, de dents *lanceolato agudes*; el fructífer *oblongo-claviforme*, apenes contret sota la càpsula; pètals

bipartits amb 2 escames lanceolato-agudes a la garganta, d'ungha *poc exserta*, *no auriculada*; càpsula *grossa* (15-18 mm.), *oblongo-cònica*, quasi *una vegada més llarga que'l calze*, tecafor pubescent, *9 vegades més curt* que la càpsula, llevors negres, reniformes, tuberculoses, *quasi planes per les cares y esquena*.

Geografia. — Llocs pedregosos del Pirineu central: Hospital de Benasque; Peñablanca (Pau, 1906, in litt.); Montgarri (Llen.). — Jul. Nova per a Espanya. (1)

(1) Creu Pau que deu ser un poc freqüent y ha de substituir a la *S. nutans* L. amb la qual és fàcil confondre-la.

Silene nutans.

360. = *S. nutans* L.

(del llatí *nutare*, *inclinarse*; pel *tronc florífer capbaix*.)

Perenne, rizoma subllenýs, tronc de 2-5 dm., pubescent a la part inferior y viscós a la superior, fistulós, simple o ramificat, *capbaix*; fulles radicals *oblongo-espatalades*, mucronades, atenuades en peciol pestanyós, les caulinars *lanceolades* o *linears*, agudes; flors *blanques* o *rosades*, *penjants*, curtament pedicelades, en cimes irregulars apantoxades, bracties petites, lanceolades, pestanyoses, calze *claviforme*, *truncat a la base*, *contret a l'àpex*, de nervis pubescent-glandulosos, anastomosats a l'estremitat superior; dents lanceolades

agudes, pètals *bipartits*, apendiculats, d'ungla *inclosa*, o apenes exserta; càpsula *ovoide*, *petita*; tecafor pubescent, *3-4 vegades més curt* que la càpsula; llevors negres, tuberculoses, *planes per les cares y acanalades per l'esquena*.

Geografia. — Boscos, roques y torrenteres : Comú des de la costa al Pirineu. — Maig-Juliol.

Silene Otites

361. = *S. Otites* Sm. — *Cucubalus Otites* L.

(del grec οὖς, ὠτίς, *la orella*; per la forma del calze, *acampanat*, fès per la creixensa de la càpsula. 1).

Perenne, rizoma gruixut, llenýs; tronc de 2-6 dm., dret, fistulós, pubescent a la base y viscós a la part superior, simple o poc ramificat; fulles inferiors, agrupades en rosetó, *oblongo-espatalades*, pubérules, apiculades, atenuades en llarg peciol, les caulinars agudes y separades; flors *virido-groguenques*, petites, *dioiques* o *poligames*, *dretes*, breument pedicelades, en fasciculs axilars. formant una panotxa llarga y espiciforme; bracties escarioses, petites, trabades, ovato-alesnades; calze

fructífer curt, *acampanat*, *sub-umblicat*, *no contret a l'àpex*; *nervis no anastomosats*, *dents rodones*, *curtes*; pètals *linear-oblongs*, *enters*, *no apendiculats*; càpsula *ovoide*, *exserta*; tecafor quasi nul, llevors subreniformes, vermellores, de *cares planes*, *estriades*, *acanalades y subalades* per l'esquena.

Geografia. — Terrenos margosos y àrits : Lleida, al ras de Gardeny; Serra de Canyelles, Verdú y altres llocs de l'Urgell; comarca de Bages. = De Manresa a Cardona (Csta.); Ager, la Cerdanya, Balaguer; Vall d'Aràn, cap a Escunyau (Compñ.); Ur de la Cerdanya (Gaut.);

(1) Probablement *otites* està per *otitis*, com *odontites* (EUPHRASIA ODONTITES L.) es la *odontitis* (ὀδοντίτις) de Plini, anàlec a *sideritis* (σιδηρίτις) del propi autor. Cert és que tenim *petasites* (πετασίτις) de Dioscòrides, y *phragmites*, etc.; però abona la nostra opinió el genitiu *otitidis* usat en les descripcions clàssiques, que no podria venir sino de *otitis*.

la Segarra; Manresa, Navarcles; Tarruella (Font); Biella (Lap.); abundant a Cipriana de l'Aragó (Losc. y Pardo). — Maig-Juliol.

362. - S. Senneni Pau.

(dedicada a Fr. Sennen, autor d'importants treballs sobre la flora catalana.)

Perenne, rizoma llenyós, napiforme, molt llarg, gruixut (fins a 2 cm. de diàmetre); tronc de 3-6 dm., dret o ascendent, subllenyós, amb nusos pròxims y abultats, ramificat a la base, pubescent y fullós a la part inferior, glabrescent a l'àpex; fulles *atenuades pels dos caps*, pubèrulo-escabroses, agudes y serrulato-pestanyoses, les inferiors lanceolades molt més llargues que'ls entrenusos; les superiors linears; flors *rosades*, breument pedicelades, en cimes bípares, apanotxades; bracties *ovato-lanceolades*, escarioses y pestanyoses, calze

florífer, tubulós, glabre, blanquinós, amb nervis bruneo-verdosos, anastomosats a l'àpex, el fructífer *claviforme*, umbilicat, *contret a l'àpex*; dents lanceolades, pestanyoses; ungles dels pètals *exsertes*; càpsula ovoide, tecafor pubescent, un poc més curt que la càpsula; llevors rotundo-reniformes, fosques, tuberculoses, de cara y esquena quasi planes.

Geografia. — Prats del Far, aprop de Figueras y Fortianell (Senn.!). — Ag.-Set.

363. - S. itálica Pers.

(per abundar a Italia y a tota la part sud oriental d'Europa.)

Vivàç, rizoma *no estolonífer*, llenyós, que produeix molts troncs foliosos y estèrils formant xespa, y troncs florífers de 2-6 dm., *plens*, pubescents a la part inferior y viscosos a la superior; drets o ascendants, rígits; fulles inferiors *oblongues o espatulato-lanceolades*, *atenuades en peciol llarg*, estret y pestanyós; les superiors *linear-lanceolades*; flors *blanques o rosades*; curtament pedicelades, en cima apanotxada pauciflora; bracties herbàcies, linears; pedicels molt curts; calze florífer oblong y el fructífer *claviforme, sub-umbilicat*,

contret a l'àpex; nervis *anastomosats*, dents ovades, obtuses, blanques pel marge; pètals *bifits, no apendiculats*, però *bigibosos a la garganta*, d'ungla *inclosa* auriculada y pestanyosa a la part mitja; càpsula *ovoido-oblonga*, punxaguda, *tan o més llarga* que el tecafor; llevors *xagrinades, planes* per les cares y per l'esquena.

Geografia. — Costes y montanyes àrides; Cartoixa de Scala-Dei al Montsant; collet de Sta. Barba aprop d'Horta, al SO. de la provincia de Tarragona (Csta.); sobre Prats de Molló (Vay.); aprop de Barcelona (Kuntl ex Wk.); Pirineu Oriental (Rouy). Maig-Setembre.

Silene crassicaulis

364. = *S. crassicaulis* Wk. et Csta. — *S. itàlica* Pers. γ *crassicaulis* Burn. et Barb. — vel. subsp. *S. nemoralis* Waldst. sec. Rouy. (del llatí *crassus*, gras, y *caulis*, el tronç; pel seu tronç robust; *nemoralis*, de nemus, el bosc, per la seva estació silvática.)

Bienal, estolonifera; tronç de 4-10 dm., robust, fistulós, gruixut a la base, pubescent y molt fullós a la part inferior, *viscosissim* a la superior; fulles inferiors trasovato-espatalades, mucronades, atenuades en peciol envainador, pestanyoses, les superiors lanceolades o linears; flors blanques, mitjanament pedicelades, en cimes bípares formant una ampla panotxa; bracties linears, llargues, agu-

des, llanoso-pestanyoses; calze claviforme, umbilicat, *contret a l'àpex*, amb els nervis *anastomosats*, foscos, sobre tot a l'àpex, terminats per dents rodones, amb ample marge blanc; pètals bifits, *no apendiculats*, d'un gla *exserta*; auriculada, càpsula *ovoido-oblonga*, més curta que'l tecafor; llevors tuberculosos, *sub-còncaves* per les cares y *superficialment acanalades* per l'esquena.

Geografia. — Boscos y llocs ombrívols de les montanyes : Abundant a Montserrat, Serra de l'Ubach a la Mata, a la font de la Pola, y al peu del Montcau. = A la Pena, aprop de la Esplugu de Francolí (Csta.); la Sellera, camí d'Osor (Cod.); Prats de Molló; Requesens; Rocamajor, al Mont; Rocacorba; Corp (Vay.); al Cadí (Jover!). — Maig-Setembre.

Genre 99. - MELANDRYUM Rœhl.

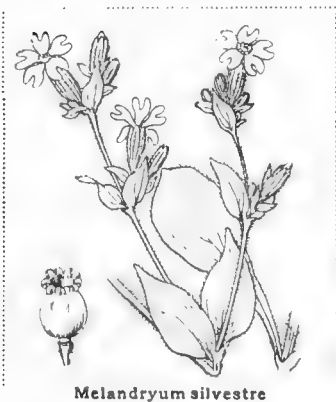
(Nom greco-llati que designava la *tunyina saladà*; modernament aplicat a un grup de plantes de flors més o menys rosades, que té per tipus el *M. silvestre*, les *compagnons rouges* dels francesos.)

Plantes dioiques, de flors \pm rosades; calze 5-dentat, quan fructífer inflat; pètals bifits, apendiculats a la garganta, 10 estams, 5 estils, càpsula unilocular, de dehiscència septicida, mitjansant 10 dents, a la fi revoltes; llevors reniformes, tuberculosos; herbes perennes, de talla bastant elevada.

- I { Flors bastant blanques, oloroses, de antesis vespertina, càpsula gran, llevors blanques, còncaues per l'esquena, plantes glanduloses. **365. *M. macrocarpum*.**
- { Flors rosades inodores, de antesis diurna, càpsula petita, llevors negres, planes per l'esquena, planta pilosa **366. *M. silvestre*.**

Melandryum macrocarpum

Melandryum silvestre

365. - *M. macrocarpum* Wk. — *Lychnis macrocarpa* Boiss. & Reut. — *Lychnis dioica*, aut. hisp. (non L.).

(del grec μακρός, *gran*; γ καρπός, *fruit*; per la càpsula grossa.)

Sinonimia.—Cast. albahaca montesina o turca.

Tronc de 5-12 dm., dret, robust, fistulós, ramificat, pubescent a la part inferior y glandulós a la superior; fulles ovato-lanceolades o lanceolades, agudes, pubescents, pestanyoses, les inferiors grans, atenuades en peciol; flors grans, lleugerament rosades o blanques, oloroses, de antesis vespertina, en cimes bípares, amb els peduncols alars llargs, bracties foliacies lanceolades, agudes y pestanyoses; calze tubulós, el fructífer ovoïdo-subglobós, dents lanceolades, agudes, pètals de llim trasovato-cuneiforme, unglà auriculada, exserta, càpsula sentada, grossa, ovoïde; llevors blanques, anguloses, còncaues per l'esquena, cubertes de tubercols obtusos.

Geografia. — Torrenteres y paratges herbosos d'una gran part del país : Al Vallés, Ubach, S. Llorenç del Munt et passim, fins al Cadí y Castellar d'en Huch, Ribas, Queralps; Guilleríes, Cadaqués.—Castelló, Torruella de Montgrí (Vay). — Maig-Agost.

366. - *M. silvestre* Rœhl. — *Lychnis diurna* Sibth. — *L. dioica*, var. *rubra*, Weigel.

(del llatí silvestris, *cosa del bosc*, per la seva es-

tació.) — *Sinonimia*. — Cast. doble campeón; borbonesa.

Tronc de 3-8 dm., dret, fistulós, ramificat, pelut, no glandulós, fulles pubescents,

FLORA DE CATALUNYA

Cariofilies.

G. 99. - Melandryum.

pestanyses, les inferiors ovato-espatalades, atenuades en llarg peciol, les superiors ovato-agudes; flors *rosades*, més petites que en la anterior; *inodores*, de antesis *diurna*, en cimes bipares; peduncols *alars curts*, bracties ovato-acuminades, foliacies y peludes; calze *tubulós*, el fructifer ovoide, pelut, dents lanceolades; pètals trasovats, d'ungla auriculada, exserta; càpsula *ovoido-globulosa, petiteta*, sentada, llevors *negres, planes* per l'esquena, cubertes de tubèrculs *subaguts*.

Geografia. — Boscos humits y vores herboses de torrents de les montanyes : Queralps; Nuria, als salts del Sastre y de l'*Aigua*. = Paratges ombrívols y montuosos del Montseny; a la Vall d'Aràn, Setcases y Camprodón (Salv.); Platraver, Espinavell (Vay.); Viella (Llen.). — Maig-Agost.

Genre 100. - **VISCARIA** Rœhl.

(Deriva del llatí *viscus* o *viscum*, el vesc; per tenir la part superior del tronc glutinosa la principal espècie, *V. vulgaris*.)

Flors purpurines o rosades, en glomerul terminal; bracties y calze purpurascents, aquest campaniforme, no umbilicat, 5-dentat, amb les dents curtes y rodones, 5 pètals rosats, bilobats, amb 2 petites escames a la garganta; unglas no auriculades, 10 estams, 5 estils, càpsula ovoide, incompletament 5-locular, de dehiscència loculicida, mitjansant 5 dents, tecafor glabre, molt més curt que la càpsula, llevors reniformes, tuberculoses, planes per les cares, y acanalades per l'esquena. Herbes perennes, cespitoses, troncs de 5-10 cm., simples y glabres; fulles inferiors oblongo-lanceolades, atenuades en peciol, les caulinars poc nombroses, lanceolades, sentades, totes glabres.

367. - *V. alpina* G. Don. — *Lychnis alpina* L.

Geografia. — Boscos y pastures pedregoses de les altes muntanyes : Altures de Nuria, al peu del Puigmal y Coma d'Eyne. = Valls d'Eyne (Lap.) y Carença (Gaut.); Cambradases (Bub.); Setcases, la Molina, la Cerdanya (Vay.); comú a Montgarri y demés altures orientals de la Vall d'Aràn (Llen.). — Juliol-Agost.

Genre 101. - LYCHNIS L.

(Del greco-llatí *λύχνις, ίδος*, nom d'una espècie, la *Coronaria*; deriva de *λύχνος*, la llantia, per haver-se empleat com a ble, les seves fulles cotonoses.)

Flors purpurines o rosades, en cimes bípares, calze 5-dentat, de dents persistents, amb 10 nervis, dels quals 5 son comissurals; 5 pètals apendiculats, d'angla àptera, 10 estams, 5 estils glabres, càpsula unilocular, septicida, de 5 dents opositisèpals, sense tecafor; llevors reniformes, tuberculoses.

- I { Dents del calze alesnades, torsades, pètals purpurins, enters, amb 2 escames agudes; planta tomentosa, blanquinosa 368. L. *coronaria*.
 Dents del calze triangulars, no torsades, pètals rosats, 4-laciniats, amb 2 escames bífides; planta glabrescent, verda 369. L. *Flos-cúculi*.

368. - L. *coronaria* L.

(del llatí *coronarius*, que serveix pera fer corones; aludint a l'ús que en altres èpoques s'en feya.)

Sinonimia. — Pessiganassos; cast., rosa de Grecia, coronaria purpúrea, candelaria, claveles lanudos, guantes de reina.

Perenne, *albido-tomentosa*, rizoma llenyós, que produeix troncs estèrils molt fullosos y troncs fèrtils de 4-8 dm., drets, fistulosos, robustos, simples o bifurcats; fulles ovato-oblongues, gruixudes, les inferiors atenuades en peciol, les caulinars sentades, flors *purpurines*, grans, llargament pendunculades; pedúncols *gruixuts*, en cimes bípares, clares y \pm *irregulars*; bracties ovato-acuminades; calze *oblong*, de nervis *desiguals y prominents*, de dents *linear-alesnades, torsades*, pètals *enters o denticulats*, apendiculats, càpsula oblongo-aguda, sentada; llevors negres y finament tuberculoses.

Geografia. — Cultivada; subespontània en algunes localitats de Montsolí y les Guillerries. — Espontània en alguns llocs del Pirineu oriental (Lap., Rouy); Prats de Molló, La Presta (Gaut.); Roques y paratges pedregosos de la Vall d'Aràn, Montgarri (Bub.); abundant des de Canejàn fins a Vilamós (Len.1); Esterri (Timb.). — Maig-Juliol.

369. - L. *Flos-cúculi* L.

(per haver-se cregut que el cucut escupia al peu d'aquesta planta; mes la supòsada saliva es una

simple extravasació de la sava produïda per les picadures dels hemípters anomenats aphrophorac.)

Cariofilies.

G. 101. - Lychnis.

Sinonimia. — Flor del cucut; *cast.*, flor del cuco o cuclillo; *fr.*, fleur de coucou; *it.*, fior del cuculo; *al.*, kuckucksblume, gauchblume; *angl.*, cuckooflower.

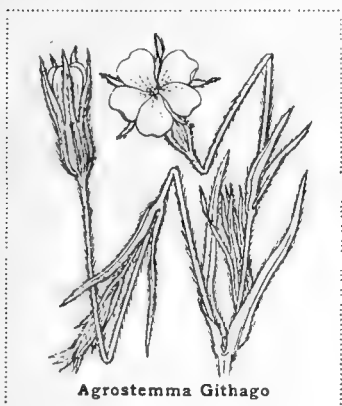
Vivàç, rizoma estolonífer, amb branques estèrils y bastant fulloses, y troncs fèrtils de 3-6 dm., *verts*, prims, estriats, fistulosos, híspiduls a la base y un poc viscosos a l'àpex; fulles glabres, agudes, les inferiors oblongo-lanceolades, atenuades en peciol; les caulinars sentades, poc nombroses, lanceolato-linears; flors *rosades*, llargament pedicelades, en cimes bípares, perfectament *regulars*; pedicels *prims*, bracties lanceolato-alesnades; calze *acampanat*, per lo comú purpurascens, amb nervis *desiguals* y *poc prominents*; dents *triangular-acuminades*, *no torsades*, pètals dividits en 4 *lacínies desiguals* y *divergents*, apendiculats; càpsula *ovoide*, *sentada*; llevors petites, negres, tuberculoses.

Geografia. — Prats humits y vores d'aigua : Gualba; S. Celoni, al Montseny, S. Hilari, les Guilleríes; Olot, Ribas, Queralps, Puigcerdá. = Vidrà (Vay.); Vich, r. (Masf.). — Maig-Agost.

Genre 102. - AGROSTEMMA L.

(Del grec ἀγρός, ἀγροῦ, el camp; y στέμμα, ατος, la corona; això és, corona del camp, per la bellesa de les seves flors.)

Flors violades, grans, solitàries, terminals, llargament pedunculades, calze ovoide, contret a l'apex, no umbilicat, globulós a la maturitat, amb 10 nervis prominents, erissats, fonament 5-fits, divisions linears-foliàcies, molt més llargues que'l tubu y la corola, pètals trasovats, enters o escotats, no apendiculats, d'ungla alada, 10 estams, 5 estils pubescents, càpsula ovoide, grossa, sentada, unilocular, septicida, de 5 dents alternisèpals, llevors negres, grosses, anguloso-reniformes, cubertes de tubèrculs cònics; herba anual, piloso-sedosa, tronc de 3-10 dm., robust, fistulós, dret, bifurcat a la part superior, fulles llargues, lanceolato-linears, agudes, sentades.

370. = A. Githago L. — *Lychnis Githago* Scop. — *L. ségetum* Lamk.

(gith era el nom de les llevors negres y aromàtiques de la *Nigella*, a les quals se semblen molt les d'aquesta especie, d'ús culinari entre els romans. Ségetum, de seges, ségetis; dels sembrats, per la seva ordinaria estació.) (1)

Sinonimia.—Niella, clavell del blat, clavell d'ase; cast., candelaria, neguilla común, hierba gineta o de git, neguillón, negrilla; fr., nielle, rose des blés; it., gittaione, rosciola; al., schwarzkümmel; angl., cockle, corn pink.

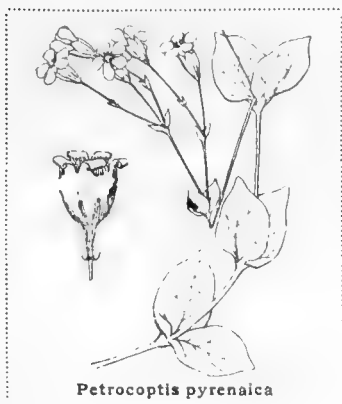
Geografia. — Comuníssima als sembrats, des de'l litoral fins al Pirineu. — Maig-Juny.

(1) *Gith*: s'ha aplicat a tres plantes ben distintes: la *Nigella arvensis*; la nostra, de que parlem, y el *Lolium temulentum*, el jull, totes elles dels sembrats, y de propietats tòxiques.

Genre 103. - **PETROCOPTIS A. Br.**

(Del grec πέτρα, la pedra o la roca, y κόπτω, tallar, això és, planta que s'enfonza o viu en les roques, aludint a la seva estació.)

Flors blanques, en cima bípara, pauciflora, bracties petites, acuminades, de vores escarioses, calze 5-dentat, tubuloso-claviforme, amb 10 nervis poc marcats, 5 d'ells comissurals; 5 pètals cuneiformes, recorvats, enters o escotats, apendiculats, d'unghla àptera, 5 estils glabres, càpsula ovoide, 1-ocular, septicida, de 5 dents, opositisèpals, tecafor glabre, un poc més curt que la càpsula; llevors reniformes, negres, brillants, amb un pilot de pèls blancs al llumbrígol: planta perenne, glauca, glabra, cespitosa, troncs de 5-15 cm., prims, fràgils, nombrosos, ascendents, nascuts a l'axila de les fulles d'un rosetó central; fulles consistents, les dels rosetons trasovades, peciolades; les caulinars ovades, agudes, sentades.

Petrocoptis pyrenaica

371. - P. pyrenaica A. Br. — β hispanica Wk. — *Lychnis pyrenaica* Berg.

(per la seva habitació.)

Geografia. — Roques dels Pirineus: Pirin. Orient. (Rouy), cap a Nuria (Colm., Montserrat); Vall d'Eyne (Compy.); Pirin. centrals; roques de la font de l'Escalera, cap a Bielsa (Campo!); monestir de S. Juan de la Peña (Wk.); Vall de Benasque (Bub.). — Maig-Agost.

Genre 104. - SAPONARIA L.

(Formada aquesta paraula del llatí *sapo*, *saponis*, el sabó; tenint en compte que el suc de la planta fa escuma com el sabó.)

Flors rosades, en fascículs o glomeruls terminals, calze cilíndric, umbilicat, recorregut per 15-20 nervis no anastomosats, 5 pètals llargament unguiculats, d'ungla alada, apendiculats, 10 estams, 2 estils; càpsula 1-locular, dehiscent per 4 dents curtes; llevors reniformes, tuberculoses, de llombrígol lateral, de cares y esquena convexes : herbes perennes.

- I { Flors subsessils, en glomerul terminal, rizoma llenyós, fulles consistents. 2.
 { Flors breument pediculades, en fascículs terminals, rizoma no llenyós, fulles membranoses. 3.

- 2 { Flors d'un groc pàlit, pètals linears, escotats, quasi sense escames, fulles radicals espatulades, obtuses, 3-nerves, plantes no cespitoses de 2-5 dm.,
 372. *S. bellidifolia*.
 { Flors d'un rosa viu, pètals trasovats, enters, amb escames alesnades, fulles radicals linears subagudes, 1-nerves, plantes cespitoses, de 5-15 cm.,
 373. *S. caespitosa*.

- 3 { Calze glabre o pubescent, amb dents curtes y acuminades, tronc robust, dret, fulles grans, 3-nerves, ovato-oblongues . . . 374. *S. officinalis*.
 { Calze piloso-glandulós, amb dents llargues y obtuses, tronc feble, ajegut o ascendent, fulles petites, 1-nerves, elíptiques . . . 375. *S. ocymoides*.

372. - *S. bellidifolia* Sm.

(del llatí *bellis*, idis, *la margaridoya*, y *folium*, *fulla*, per la semblansa de les fulles.)

No cespitosa, rizoma llenyós, troncs de 2-5 dm., drets, rígits, glabres, paucifolis; fulles radicals en rosetó, llargament peciolades, consistents, espatulades, obtuses, 3-nerves; flors d'un groc pàlit, en glomérul terminal, calze subcilíndric, un poc pelut, dents triangulars, agudes, pestanyoses, pètals linears, escotats o festonats, amb escames molt petites, càpsula oblonga, carpófor curt, llevors reniformes, tuberculoses.

Geografia. — Citada com a rara per Lap. al Pir. central, posada en dupte per G. et G., ha sigut trovada per Llen. a la Ribera de Ruda, de la

Vall d'Aràn, el 20 de Juliol de 1911, y quasi al mateix temps per Coste aprop de Gavarnic (Sen.); Salardú (Soulié!) 1913.

373. - *S. caespitosa* DC. — *S. elegans* Lap.
(del llatí *caespes*, *caespitis*, la *jespa*, l'*herba que s'arrenca amb la gleba*; per presentarse en matedes; *élegans* per la seva delicadesa.)

Cespitosa, rizoma llenyós, d'aont provenen branques curtes, estèrils, terminades en rosetó, y troncs florífers de 5-15 cm., drets, simples, glabrescents, amb 1-3 parells de fulles; fulles coriàcies, linears, 1-nerves, carenades, subagudes, la major part en rosetó; flors subsessils, en glomérul terminal; calze cilíndric-oblong, pelut, purpurascents; dents lanceolades, agudes, pètals trasovats, enters, escames de la garganta alesnades, filaments estaminals blanquinosos, anteres oblongues, càpsula oblonga, tecafor molt curt, llevors amb petitíssims tubèrculs.

Geografia. — Roques y llocs pedregosos dels alts Pirineus : abundant a Peñablanca (Zett., Bub.); al peu de la Maladetta y Renclusa, r. (Zett., Csta., Pau); Port de Laera (Campo!); Vall de Benasque (Bub.); abundant a la vessant meridional del Port de Benasque (Lap.). — Juliol-Agost.

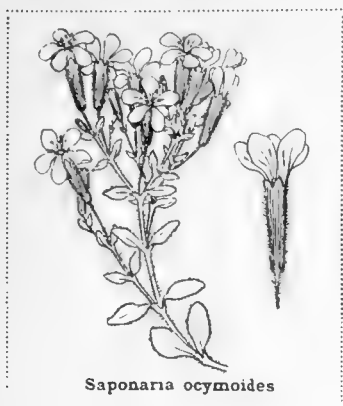

374. - *S. officinalis* L.
(per haverse usat l'arrel contra la ictericia o fel sobreixit.)

Sinonimia. — Herba sabonera, sabò de gitano; cast. jabonera, saponaria, hierba lanaria o de bataneros; fr. saponaire, herbe au foulon; ital. saponaria; al. Seifenkraut, waschkraut; angl. soapwort.

No *caespitosa*, glabrescent, rizoma estolonífer, troncs de 3-5 dm., drets, robustos, fistulosos, simples o ramificats a l'àpex; fulles grans, 3-nerves, ovato-lanceolades, agudes, les inferiors atenuades en peciol, flors breument pedicelades, grans, en fasciculs terminals formant panotxa; bracties lanceolades, acuminades, calze cilíndric, llarg, y quan fructífer, inflat; umbilicat, glabre o pubescent, amb dents curtes y acuminades; pètals trasovats, enters o escotats, amb escames linears; càpsula oblonga, tecafor gruixut y curt, molt més curt que la càpsula; llevors negres, xagrinades.

Geografia. — Llocs herbosos, frescals; marges y torrenteres; desde la costa fins al Pirineu, no tant rara com s'ha dit, al litoral, puig abunda a Caldetas. — Seu d'Urgell (Bub.); comú a les valls inferiors del Pirineu Central (Zett.). — Maig-Setembre.

375. - *S. ocymoides* L.

(grec *ώκιμοειδής*, de *ώκιμον*, l'aufàbrega; amb la terminació *-ειδής* que indica la forma: per la semblansa de les seves fulles.)

Sinonimia. — Falsa aufàbrega; *cast.* albahaca, montesina, estrado de los dioses; *fr.* saponaire basilic; *angl.* basil-leaved soapwort.

No cespitosa, rizoma llenyós, que produeix troncs estèrils y troncs florífers de 2-3 dm., aguts o ascendents, pubescents a la base y glandulosos a l'inflorescència; fulles petites, 1-nerves, elíptiques o bé oblongues, pestanyoses, les inferiors peciolades; flors curtament pedicelades, petites, en *fasciculs terminals corimbiformes*; bracties

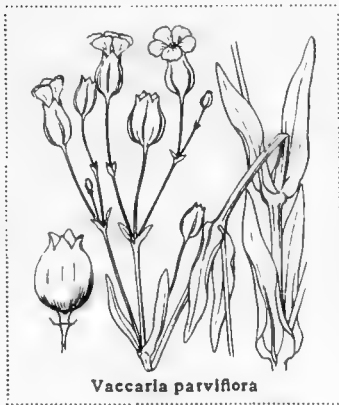
lanceolato-linears, acuminades, pestanyoses; calze cilíndric, el fructífer turbinat, umbilicat, piloso-glandulós; amb dents llargues y obtuses; pètals trasovats, enters o escotats, amb escames obtuses; càpsula ovoide, tecàfor glabre, 4 vegades més curt que la càpsula; llevors petites, xagrinades.

Geografia. — Freqüent per llocs pedregosos desde'l litoral fins al Pirineu : Vallés, Empalme, Montseny, Guillerries, Montserrat, Bages, Bergadà, Ribas, Queralps, Coll de Jou, Castellar d'en Huch. = Tarragona, Olot (Csta., Tex.); Girona, Rocabruna, Ciuret, (Vay.); valls inferiors del Pirineu Central (Zett.).—Maig-Juliol.

Genre 105. - VACCARIA Mœnch

(Ho deriven del llatí *vacca*, la vaca; per serne la vaca molt gurmanda.)

Flors rosades o blanques, llargament pedicelades, en cima bípara, ampla y clara, bracties lanceolato-linears, acuminades, calze ovoïdo-piramidal, no umbilicat, amb 5 anguls alats a la maturitat; dents triangulars, acuminades, 5 pètals curts, oblongs, sense escames a la garganta, però d'un gla alada; càpsula subbilocular a la base; dehiscent per 4 dents curtes; llevors reniformes, grosses, negres, de llumbrícol lateral; plantes anuals, glabres, glauques; troncs 3-6 dm., drets, robustos, fistulosos, fullosos, ramificats; fulles uninerves, les inferiors oblongues, atenuades a la base, les demés lanceolato-cordiformes, sentades y trabades.

Vaccaria parviflora

376. - *V. parviflora* Mönch. — *Saponaria Vaccaria* L. — *Gypsophila Vaccaria* Sibth. (per les flors petites; de parvus, petit.)

Sinonimia. — *Cast.*, teta de vaca; *fr.*, saponaire des vaches; *it.*, cetino, mezzettino; *angl.*, cow-basil; cockle; *al.* wilder waid; kuhkraut.

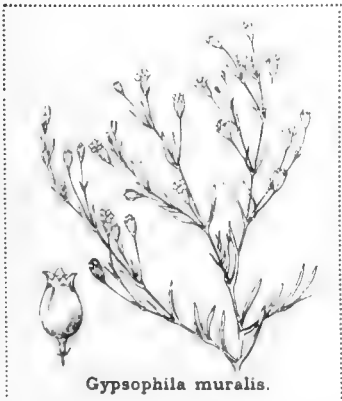
Geografia. — Sembrats y terres calcàreo-argiloses de tot el país, desde la costa fins al Pirineu. — Maig-Juliol.

Genre 106. - GYPSOPHILA L.

(Del greco-llatí *gypsum*, el guix, y l'adjectiu grec φίλος, amant; per preferir les terres guixenques com estació.)

Flors blanques o rosades, petites, nombroses; en cimes bípares, calze pentagonal, 5-fit; 5 pètals no apendiculats y amb l'ungla àptera, 10 estams, 2 estils, càpsula 1-locular, 4-valva; llevors reniformes, tuberculoses, de llumbrigol lateral.

1	}	Plantes anuals pubescentes, flors rosades, amb venes purpuries, cimes irregulars, clares, bracties herbàcies, fulles linears, tronc dret.	377. <i>G. muralis</i> .
		Plantes perennes, glabres \pm tomentoses, flors blanques o albo-rosades, en cimes regulars.	2.
2	}	Bracties herbàcies, cimes formant ampla panotxa, fulles ovato-lanceolades, subtomentoses per les dugues cares, semiamplexicaules.	378. <i>G. tomentosa</i> .
		Bracties escarioses, cimes formant <i>tirsus</i> o panotxa estreta, fulles linears, glabres	3.
3	}	Fulles carnosos, obtusiòsculo-mucronulades, cimes denses, formant <i>tirsus</i> , lòbuls calicinais no apiculats, anteres grogues .	379. <i>G. hispànica</i> .
		Fulles membranoses, atenuades pels 2 caps, cimes clares, pauciflores, formant panotxa estreta, lòbuls calicinais apiculats, anteres purpuries.	380. <i>G. repens</i> .

377. - *G. muralis* L.
 (de murus, el mur o paret : per la seva estació.)
 Anual, arrel cònica, prima; tronc de 10-15 cm., dret, prim, pubescent a la base, ramificat a la meitat superior, fulles *linears*, atenuades pels dos caps; flors d'un *rosat viu*, amb *venes purpuries*, petites, inclinades, llargament pedicelades, pedicels capilars, en cimes irregulars, clares; bracties herbàcies, calze *acampanat*, no *umbilicat*; lòbuls *curts*, *arrodonits* y *obtusos*; pètals estrets, cuneiformes, truncats o escotats, poc més llargs que'l calze, y *poc oberts*; càpsula ovoide, obtusa, exserta, tecafor curt, llevors petites, aspres.

Geografia. — Camps arenosos de la Espanya boreal: Prats de Molló (Lap., Xat.); S. Antón de Galamús (Pourr., ex Bub.).—Juliol-Setembre.

Gypsophila tomentosa

378. - *G. tomentosa* L., var. *lledensis* Sen. et Pau.

(se forma del llatí tomentum, la borra; pel toment que recobreix les fulles.)

Perenne, tronc de 5-6 dm., ascendent, un poc flexuós, ramificat y piloso-glandulós a la part superior; fulles ovato-lanceolades, semi-amplexicaules, subtrinerves y un poc tomentoses per les dues cares; flors blanques amb una ratlla vermella, les terminals llargament pedicelades, en cimes regulars, formant una panotxa ampla y difusa; bracties herbàcies, calze acampanat, glabre, lòbuls fonsos, ovats, obtusos, blancs al marge, pètals cuneiformes, escotats; càpsula globosa, sub-sessil, exserta; llevors negres, de cares subcòncaves, estriades.

Geografia. — Terres salobrenques de l'Urgell: Prat de Monsoà, aprop de Ibars (Csta., sub *G. PERFOLIATA* L., β *TOMENTOSA* L.); Sen.!). — Juny-Juliol.

Gypsophila hispánica

379. - *G. hispánica* Wk. — *G. Struthium* Asso.

(hispanicus, espanyol o d'Espanya, per la seva habitació; Struthion, greco-llatí, es el nom de l'herba sabonera, en Plini.)

Sinonimia. — Trincola y salats; cast., albada y herbada.

Perenne, rizoma llenyós, amb branques tortuoses que produeixen troncs cespitosos, de 1-3 dm., geniculato-nodosos, molt ramificats a la part superior, glabres; fulles carneses, linears, quasi cilíndriques, obtusiuscules y mucronulades; flors blanques, petites, breument pedicelades, en cimes nombroses, espesses, formant tirsus; bracties escarioses, petites, linears, apiculades, calze acampanat, glabre, de lòbuls oblongs, escotats, de marge blanc, y verts per l'esquena; pètals cuneiformes, antereres grogues, càpsula oblonga, exserta, contreta a la boca, llevors pardes, còncaves per l'esquena, amb tubèrculs cònics.

Geografia. — Comú als terrenos guixencs y argilosos o salobrenqs de la Segarra y de l'Urgell, fins a les Salines de Gerri (Isern!); Castellfullit de Riubregós, Calaf (Salv., Pujol C.); Salines de Cardona (Csta.), Pons. (Bub., sub *G. STRUTHIUM* L.). — Juliol-Setembre.

Cariofilies.

G. 106. - Gypsophila.

Gypsophila repens

380. - *G. repens* L.

(del llatí *repa*, *reperere*, *arrastrarse*; *per ser planta cespitosa y radicans*.)

Perenne, cespitosa, rizoma gruixut, amb branques generalment *radicans*, les unes estèrils y molt fulloses, y les altres floríferes, ascendents, de 1-2 dm., glabres, y amb 1-2 parells de fulles; fulles *membranoses, linears*, atenuades pels 2 caps, glabres y glauques; flors *blanques*, amb venes rosades, pedicels filiformes, en cimes *pauciflores*, formant panotxa poc estesa, bracties ovato-lanceolades, escarioses, petites; calze acampanat, glabre, de lòbuls *oblongs apiculats*; blanc, amb els nervis vermellosos, pètals cuneiformes, truncats o

escotats; anteres *purpurines*, càpsula *subglobulosa*, obtusa, subsessil, llevors tuberculosos.

Geografia. — Roques y llocs pedregosos de les altes montanyes, Coll de Jou y altres punts del Cadí, d'aont baixa fins a les Adous del Bastareny; Plà de Canella, cap a Puigllansada. = Abundant, desde Castanesa a Bassibé, Sarllé y Benasque, a les valls y ports; Maladetta, al S. de Viella *et passim* (Csta.); Port de Salau (Bub.); molt abundant a Peñablanca (Zeit). — Jul.-Ag.

Genre 107. - TÚNICA Scop.

(Sembla que *Túnica*, prové, per aféresis, de *betònica*, en la significació vulgar d'una espècie de clavell.) (1)

Flors rosades, petites, acompanyades d'un calicul escariós; calze curt, pentagonal, escariós entre els ànguls, 5-dentat; pètals escotats, tecafor curt, llevors escutiformes, apiculades, de llumbrígol facial: herbes de tronc prim y fulles linears.

- I } Plantes perennes, flors en cimes unípares, llargament pedicelades, bracties del calicul lanceolades, 1-nerves, mucronades, més curtes que'l calze; pètals atenuats en un gla molt més curta que'l llim 381. *T. saxifraga*.
 } Plantes anuals, flors en glomérul terminal, bracties del calicul ovades, multinerves, obtuses, més llargues que'l calze; pètals contrets en un gla molt més llarga que'l llim. 382. *T. prolifera*.

381. = *T. saxifraga* Scop. — *Gypsophila saxifraga* L. — *Dianthus saxifragus* L.
 (del llatí *saxifragus*, que trenca les roques; per la estació de la planta.)

Sinonimia. — Clavellina de 5 fulles.

Perenne, multicaule, troncs de 1-2 dm., prims, glabres, ascendents o difusos, fulles linear-alesnades, aspres, dretes o aplicades, les superiors bracteiformes; flors en cimes unípares, llargament pedicelades, formant una panotxa ampla y pauciflora; calicul de 4 bracties lanceolades, amb un sol nervi, vert y prominent, mucronades, més curtes que'l calze, que resta descobert; calze acampanat, vert als ànguls, y escariós al mitj; dents triangulars, obtuses; pètals oblongo-cuneiformes, quasi una vegada més llargs que'ls sèpals, atenuats en un gla molt més curta que'l llim; càpsula ovoide, llevors petites, negres, cimbiiformes (forma de barqueta), estriato-xagrinades.

Geografia. — Cultivada y subespontània en alguns jardins de Ribas. = Vall de Carença; montanyes de Ceret (Compy.); Costabona (Lap.); des de Setcases a Moredes (Tex., ex Colm.). — Juny-Agost.

382. = *T. prolifera* Scop. — *Dianthus prolifer* L.

(compost de proles, la descendencia, y fero, portar; probablement per presentar les flors aglomerades.)

(1) *Fuchsius* apud Dioscor. — Laguna; altres (Loudon) diuen que *túnica*, capa, fa referencia al calicul de les flors.

Cariofilies.

G. 107. - Tunica.

Anual, tronc de 1-4 dm., dret, glabre, simple o poc ramificat, fulles linears agudes, trabades y breument envainadores; flors *poc nombroses, en glomérul terminal*; calícul format de 2-3 *parells de bracties*, totalment escarioses, ovades, obtuses, amb varis nervis poc marcats, ramificats a l'àpex, *més llargues que'l calze*, que recobreixen per complet; calze acampanat, vert als ànguls y escariós al mitj; dents curtes, obtuses, membranoses, pètals cuneiformes, *apenes més llargs que'ls sèpals, contrets en un gla molt més llarga que'l llim*; càpsula elipsoidea; llevors subelíptiques, còncavo-convexes, negres, xagrinades.

Rassa T. VELUTINA Fisch. — Regió mitja del tronc pubescent glandulosa; bracties caliculars agudes y generalment mucronades; pètals bífits, llevors cimbiformes, amb petits tubèrculs còncics.

Geografia. — Comú als camps arenosos y llocs estèrils, desde la costa fins a les altures del Montseny, Guilleríes, Ribas y Queralps.

La rassa T. VELUTINA Fisch. — DIANTHUS VELUTINUS Guss., a S. Feliu de Guíxols, Castelló d'Empuries, Figueres (Bub.); Pirin. Orient. (Rouy). — Maig-Set.

Genre 108. - DIANTHUS L.

(Paraula composta del genitiu grec Διός, y ἄνθος, es a dir, flor de Jove o Jupiter o divina, per la seva preeminent hermosura.)

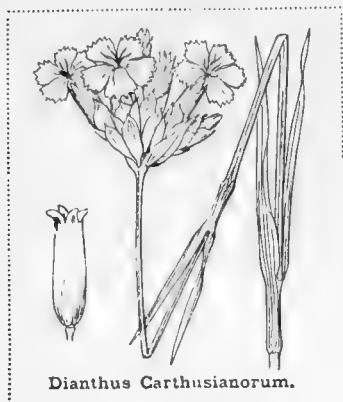
Flors vermelloses, rosades y rarament blanques, acompanyades d'un calícul herbaci, solitaries o en gloméruls terminals involucrats; calze cilindroide, adornat de nombrosos nervis paralels y acostats; 5-dentat, 5 pètals no apendiculats, d'ungla llarga y alada, 10 estams, 2 estils filiformes; càpsula 1-locular, de tecafor curt, 4-valva, llevors escutiformes, llumbrígul facial; herbes generalment perennes, de fulles linears o lanceolades, les caulinars trabades y \pm envainadores.

1	{	Flors en gloméruls terminals involucrats, pètals dentats	2.
		Flors solitaries o geminato-ternades, no involucrades, o amb 2 fulles a la base, bracteiformes	4.
2	{	Involucre coriaci, calícul tan llarg com la meitat del calze, bracties aristades, veines de les fulles 3-5 vegades més llargues qu'amples,
383. <i>D. Carthusianorum</i> .	
		Involucre herbaci, calícul poc més curt o mes llarg que'l calze, bracties llargament aristades, veines de les fulles gairebé tan llargues com amples.	3.
3	{	Bracties involucrals, dretes, les caliculars lanceolades, peludes, atenuades en llarga arista, calze pelut, de dents alesnades, fulles linears, sentades,
384. <i>D. Armeria</i> .	
		Bracties involucrals molt obertes o reflexes, les caliculars ovades, glabres, conretes en llarga arista, calze glabre, de dents lanceolades, fulles inferiors lanceolades, breument peciolades	385. <i>D. barbatus</i> .
4	{	Bracties caliculars internes 2-3 veg. més llargues qu'amples, acuminades, estriades en tota sa longitud	5.
		Bracties caliculars internes amples, curtes, bruscament mucronades, amb estries únicament perceptibles a l'àpex	12.
5	{	Bracties caliculars tan o mes llargues que la meitat del tubu del calze, ampleament escarioses pel marge, y únicament estriades per l'esquena	6.
		Bracties caliculars més curtes que la meitat del tubu del calze, estriades en tota la seva amplada o solament a l'esquena	9.
6	{	Bracties del calícul aproximadament iguals a la meitat del tubu del calze, llargament atenuat y terminat per dents molt agudes.	7.
		Bracties del calícul marcadament més llargues que la meitat del tubu del calze, cuspidat o mucronat	8.

- 7 { Calícul format ordinàriament per 4 bracties, quasi iguals, oposades, ovato-lanceolades, insensiblement atenuades en arista herbàcia, flors solitàries o agrupades en petit nombre, corola laciniada o dentada (1),
386. **D. Monspessulanus.**
- 7 { Calícul format per 6-8 bracties molt desiguals, imbricades, ovato-lanceolades, atenuades en mugró curt, herbàci, flors solitàries, corola laciniada,
387. **D. Valentinus.**
- 8 { Calze llarg, atenuat a l'apex, dents lanceolades, molt agudes, mucronades; flors freqüentment fasciculades, pètals de llim orbicular, barbuts y tacats a la garganta, tronc ramificat. 388. **D. Segueri.**
- 8 { Calze curt, cilíndric, dents ovades, cuspidades, pètals de llim trasovat, tronc simple 389. **D. neglectus.**
- 9 { Bracties caliculars únicament estriades a l'esquena, amplament escarioses al marge, acuminades, calze pubescent, fulles blanques, planes, linears, curtes, obtuses 390. **D. deltoïdes.**
- 9 { Bracties caliculars estriades per tota la seva amplada, calze glabre, fulles rígides 10.
- 10 { Flors solitàries, 4 bracties caliculars fluïxes, quasi iguals, herbàcies, terminades per un mugró cartilaginós, agudíssim, calze ovato-atenuat des de la base, fulles linears acuminades, subpungents . . . 391. **D. pungens.**
- 10 { Flors freqüentment agrupades a l'apex, 6-10 bracties caliculars apretades, desiguals, amplament escarioses, calze lanceolato-atenuat des de la base. 11.
- 11 { Flors agrupades a l'apex dels troncs, 8-10 bracties desiguals, atenuades en mugró agut, erecto-obert, pètals petits, fulles linears, rigidíssimes, coriàcies, planes, mútiques, amb 3 nervis molt prominents. 392. **D. Costae.**
- 11 { Flors solitàries o agrupades a l'apex, 6-8 bracties desiguals terminades en mugró curt y subpungent, pètals petits o grans, fulles subulato-acutíssimes, rígides, quasi seques, canaliculades, 3-nerves. 393. **D. attenuatus.**
- 12 { Pètals fundament laciniats, calze cilíndric, atenuat a l'apex, bracties molt desiguals, bruscament contretes en arista curta y aplicada, 4 veg. més curtes que'l calze 394. **D. superbus.**
- 12 { Pètals enters o dentats. 13.

(1) Ja Wk. (Icon. I, 23) inclou, entre altres caràcters menys constants del gènere *DIANTHUS*: *natura marginis limbi petalorum*. Bub. (*Flor. Pyren.* III, 102) diu: *variare hanc speciem plurimum in Pyrenaeis, novit Bentham, et ego quidem abunde*, y cita localitats del Pirineu oriental, a on se troba aquesta espècie amb pètals simplement dentats. Les observacions de Bub. han sigut totalment confirmades per Pau, al Pirineu Central. Podem, doncs, concloure amb aquest autor, que l'agrupament o divisió de les espècies fundada en els pètals laciniats, dentats o enters, careix de tot valor taxonòmic. (*Pau*, *Plantas de Huesca*, Bol. Soc. Arag. IV, 187, juny-octubre 1905).

- 13 } Flors grans, oloroses, agrupades a l'àpex, calze llarg (18-22 mm. sense les dents), cilíndric, subatenuat a l'àpex, dents agudes, 4 bracties caliculars verdes a l'àpex, 4-5 veg. més curtes que'l calze. 395. *D. Caryophyllus*.
- 13 } Flors petites, inodores, solitàries, calze curt (8-10 mm.), fustiforme, dents obtuses, 4 bracties caliculars verdes a l'esquena, 2-3 veg. més curtes que'l calze 396. *D. subacaulis*.

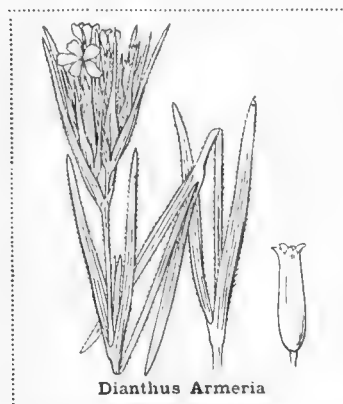
383. = *D. Carthusianorum* L.

(*llatí cartusianus, de la Cartoixa; dedicat als monjos de Sant Brú; probablement per haverse comparat els pètals barbuts d'aquesta planta a la barba de dits monjos.*) (1)

Sinonimia. — Clavells boscatans o de gitano; *cast.*, clavellinas montesinas, silvestres o de los cartujos; *fr.*, œillet des chartreux; *angl.*, Carthusian pink or carnation; *al.*, Carthäuser-Nelke; *it.*, garofano.

Perenne, rizoma llenyós, troncs de 2-40 cm., tetràgons, simples, glabres, fulles *linears*, agudes, les caulinars més curtes que'ls entrenusos, amb veïnes 3-5 veg. més llargues qu'amples, flors *purpurines*, en *glomerul terminal involucre*, bracties involucrals coriàcies, ovato-lanceolades, aristades, ferruginies, estriades; calicul *tan llarg com la meitat del calze*, format de bracties semblants a les del involucre, calze cilíndric, un poc atenuat a l'àpex, d'un *porpra fosc*; dents *lanceolades, agudes y pestanyoses*; pètals *trasovats, contigus, dentats, peluts a la garganta*; càpsula *cilíndrica*, llevors ovades, negres, apenes tuberculoses.

Var. CADEVALLI Pau. — Planta humil, tronc de 15-25 mm., fulles radicals més curtes y menys acuminades, gloméruls reduïts a 1-2-flors.

Geografia. — Comú als boscos de les zones mitjana y superior: Montseny, Montsolí, Guilleríes, Ripoll, Ribas, Queralps, Olot, Coll-de-Jou, Puigllansada *et alibi*. — A la Seu d'Urgell, Puigcerdá, Camprodón (Csta.); Tragurá, la Cerdanya (Vay.); Areo, conca del Noguera Pallaresa (Fontl); port de la Forqueta, Montgarri, (Bub.).

La *var. CADEVALLI* Pau, aprop de Rebot, pujant a Puigllansada. — Juny-Agost.

384 = *D. Armeria* L.

(*probablement per la semblansa amb les especies del genre Armeria, de les Estaticies.*)

Bienal, arrel cònica, tronc de 2-5 dm., dret, rígit, pubescent, simple o ramificat a l'àpex; fulles

(1) Semblen confirmarho les antigues denominacions de *Caryophyllus barbatus*, *Viola barbata*, y *Lychnis monachorum*.

linear-lanceolades, obtuses, peludes, tan llargues com els entrenusos; veina tan llarga com ampla; flors d'un vermell fosc, tacades de blanc, en glomérul terminal involucrat; bracties involucrals herbàcies, dretes, linears, tan llargues com les flors, les caliculars més llargues que'l calze, lanceolades, peludes, atenuades en llarga aresta, calze pelut, cilíndric, atenuat; dents alesnades y pestanyoses, pètals oblongs, no contigus, peluts a la garganta, irregularment dentats; càpsula cilíndrica, llevors ovades, tuberculoses.

Geografia. — Terrenos granítics, pissarrosos y volcànics : Palautordera, Gualba y altres llocs del Montseny; Guilleríes, S. Hilari, Ribas y Queralps. = Olot, Campmany, Cantallops, Camprodón (Vay.). — Juny-Agost.

Dianthus barbatus

385 - D. barbatus L.

(de barba, la barba; segurament per les llargues arestes de les bracties involucrals y caliculars que formen com una barba molt perceptible avans de l'antesis.)

Sinonimia. — Clavells de pom; *cast.*, minutisa, ciento en rama, claveles barbados; *fr.*, œillet de poète, bouquet parfait, jalousie, œillet barbet; *al.*, Bartnelke; *angl.*, sweet William; *it.*, violina a mazzetti o di Spagna.

Perenne, troncs de 3-5 dm., ascendents, rodons, llisos, glabres, simples o ramificats; fulles *ovato-lanceolades, breument peciolades*, les caulinars soldades a una veina *tan llarga com ampla*, flors *ver-*

melles, tacades de blanc, en gloméruls involucrats que formen un ample pseudo-capítol; involucre *herbaci*, bracties exteriors, *molt obertes o reflexes*, les caulinars ovades, glabres, contretes en llarga aresta que iguala al calze o be'l sobrepassa; calze cilíndric, virido-purpurescent, *glabre*, dents lanceolades, escarioso-pestanyoses, pètals cuneiformes, *contigus*, dentats, glabres, càpsula *oblongo-fusiforme*, llevors ovades, negres, xagrinades.

Dianthus monspessulanus.

Geografia. — Prats y boscos de les regions altes : freqüentment cultivat. = Pirin. Centr., Arties, *et alibi* de la Vall d'Aràn (Csta.); provincia de Lleyda (Gonz.!) regió subalpina, remontantse a la alpina inferior y baixant fins a Luchon (Zett., Bub.); Viella (Llen.!) Solana d'Andorra (Bub.); prats montuosos elevats dels Pirineus (Rouy, Costa). — Juliol-Agost.

386. - D. Monspessulanus L.

(de Mompeller, per la seva suposada localitat clàssica.) (1)

Sinonimia. — Clavells de pastor; *cast*; clavellinas deshiladas.

Perenne, rizoma dividit en branques primes, radicants, que originen troncs estèrils y altres florífers, de 2-5 dm., ascendents, rodons, simples o

(1) Segons Bubani y altres, no's trova a Mompeller ni a la regió de l'olivera.

poc ramificats a l'apex, fulles *linears*, *llargament acuminades*, *blanes*, *planes*, *3-5-nerves*, ordinàriament més llargues que'ls entrenusos, flors *rosades* o *blanquinoses*, grans, *oloroses*, solitàries o agrupades per 2-3, no involucrades, calícul format de 4 *bracties*, rarament de 6, *quasi iguals*, oposades, lanceolades, insensiblement atenuades en aresta herbàcia, aproximadament iguals a la meitat del tubu del calze; calze llarg, cilíndric, atenuat, estirat en tota la seva llargària, y terminat per unes dents lanceolato-acuminades; pètals generalment *laciniats*, contigus, pilosos a la garganta, de *disc oval*; càpsula cilíndrica, llevors ovades, xagrinades; planta polimorfa.

Var. *MÚLTICEPS* (Csta.) Cad. et Pau. — Flors freqüentment geminades, bracties atenuades en aresta ampla, calze conoide, tubu de 20-22 mm. pètals atenuats, fulles subrígides, amb el nervi principal prominent.

Var. *REQUIENII* (Gr. et G.) Cad. et Pau. — Flors generalment solitàries, bracties contretes, en aresta estreta, calze conoide, tubu de 12-15 mm., pètals dentats, fulles subrígides, nervi principal prominent.

El nombre de bracties del calícul, tant en el tipus com en les varietats, és de 4 y sols per excepció és de 6.

Geografia. — Boscos y pastures seques de les montanyes: comú desde la cordillera superior del Vallés al Pirineu; Montseny, Ribas, la Cerdanya, *et alibi.* = Rocacorba, Olot, Mont (Vayr.).

La var. *MULTICEPS* (Csta.) Cad. et Pau, en terrenos argilosos àrits de l'Ubach, Sant Llorens del Munt, Montserrat y Berga. = Collbató, Cardona, Viladordis (Csta.); Prats de Rey (Puigg.); desde Serrateix y Viver a Castellfullit, y desde Mura a Montfalcó, Alujes, *et alibi*, de la Segarra (Font); Montseny (Sen.).

La var. *REQUIENII* (Gr. et G.) Cad. et Pau, als boscos de Tagast, Bagá, Hospitalet, Coll-de-Jou, Rebost, Puigllansada, Pobla de Lillet, Castellar de n'Huch y Nuria. = Setcases (Isern!, Carbó!); montanya de Cassot, aprop de Vilaller, Castanesa, Benuí y Bassibé (Csta.); Coll de la Marrana, Fontlletera, Rocabrúna, Molló, Costabona, Tragurá, Requesens, Salinas (Vay.); de la Cerdanya a la Vall de Llo (Gaut.). — Juliol-Agost.

387. = *D. Valentinus* Wk. — *D. Broteri* Boiss. et Reut. — *D. superbus* Asso et alior. (non L.)

(*Valentinus*, de *Valencia*, per la seva habitació clàssica; dedicada a *Fèlix Avellar Brotero*, A. de la «*Phytographia Lusitaniae select.*» 1801.)

Vivás, rizoma llenyós, ramificat, amb branques folioso-cespitoses y troncs florífers de 3-4 dm., rodons, ramificats, fulles linears, planes, dretes, agudes, 3-nerves, subrígides, les caulinars inferiors més llargues que'ls entrenusos, les superiors bracteiformes, flors *rosades*, venoses, solitàries, llargament pedunculades, calícul de 6-8 bracties, *molt desiguals*, *imbricades*, ovato-lanceolades, atenuades en mugró curt y herbaci, estriades, albo-escarioses y pestanyoses al marge, tan llargues com la meitat del tubu del calze; calze llarg, atenuat, dents

molt agudes y escarioses al marge, pètals *laciniats*, trasovats, d'ungla exserta, càpsula ovoido-cilíndrica; llevors orbiculars alades, llises.

Geografia. — Llocs àrits, pedregosos o arenosos : S. Gervasi (Pau in litt.); aprop de Tortosa, camí de les Roquetes, no escàs (Csta.); Catalunya occidental, per la part de Calaceite, Beceite y Vallderobles (Losc.). — Jul.

Dianthus Seguierii

388. - *D. Seguierii* Vill.

(dedicat a Joan Franc. Seguíer, A. de «*Plantae Veronenses*», 1745.)

Perenne, cespitosa, troncs de 2-4 dm., ascendants, angulosos, ramificats, fulles linears, planes, acuminades, 3-nerves, obertes, bastant consistents, però no rígides, flors *vermelloses*, amb un cèrcol purpurí, solitaries, geminades o agrupades en petit número; *calicul més llarg que la meitat del tubu del calze*, (1) bracties solament estriades a l'esquena, ovato-lanceolades, llargament acuminades y *amplament escarioses al marge*; calze llarg, estriat en tota sa llargaria, atenuat a l'àpex; dents lanceolades, molt agudes, *mucronades*, pètals

dentats, contigus, orbiculars, *barbuts y tacats* a la garganta; càpsula *cilíndrica*, llevors grosses, tuberculoses.

Geografia. — Boscos y pastures seques de les montanyes : comú a Catalunya, desd'el Vallés al Pirineu; no escàs a l'Empordà, com als voltants del castell de Figueres. = Boscos de la regió mitja de Girona, Sagaró, Olot, Rocacorba (Vay.); sobre Setcases, Costabona, Tona, Collsuspina, entre Moyá y Vich; Espinelves, Marinyac (Bub). — Juny-Agost.

Dianthus neglectus.

389. - *D. neglectus* Lois. — *D. alpinus* L. β *neglectus* Lap.

(del llatí *neglectus*, de *négligo*, fer poc cas d'una cosa; per no haverhi parat prou l'atenció fins aleshores.)

Perenne, densament cespitós, troncs de 3-30 cm., glabres, *simples* y angulosos, fulles estretament linears; agudes, quasi planes, escabriúscules al marge, 3-nerves, flors *purpurines*, bastant grans, *solitaries*, y alguna vegada *geminades*, *terminals*; bracties caliculars *desiguals*, les esternes *alesnades*, terminades en *punta herbacia*, *patulo-ascendent*, *tan llarga com el calze o més*, les internes ovades, *amplament escarioses y en punta més*

curta, *calze curt*, *cilíndric*, *estriat per tota la seva llargaria*, *de dents ovades*, cus-

(1) Els autors francesos diuen que l'aresta de la bractia calicular *iguata* al tubu del calze (Coste I, 193) que *l'iguata freqüentment* (Gr. et G. I, 232), o que *apenes és més curta* (Rouy III, 169); mentres que Wk. (Prod. III, 679) diu que *iguata o supera la meitat del calze*, y Amo (VI, 274) que *iguata al tubu del calze* o que es *2-3 veg. més curta qu'ell*. Efectivament, en la planta catalana, les bracties caliculars són notoriament bastant més curtes que'l calze fructífer (*var. Gautieri* Senn.).

pidades, pètals *dentats*, *no contigus*, *trasovats*, un poc peluts a la garganta, càpsula cilíndrica, llevors suborbiculars, petites, xagrinades.

Geografia. — Pastures seques de les altes montanyes : Surroca d'Angasa (Vay.); cingles de Coms y Port de Benasque (Lap.); Costabona; Campnegre; Vall de Eyne (Gaut.). — Juliol-Agost.

Dianthus deltoides.

390. — *D. deltoides* L.

(*greco-llatí deltoideus*, en forma de delta, Δ , o triangular; aludint a la forma de la taca purpurina del pètals.) (1)

Perenne, un poc cespitós, troncs de 1-3 dm., ascendents, rodons, pubescents, ordinariament ramificats a la part superior; fulles *blanes*, *linears*, *planes*, *obtuses*, 3-nerves, amb els nervis laterals dèbils y separats, les caulinars molt més curtes que'ls entrenusos, les superiors *agudes*, veines molt curtes; flors *vermelles*, amb un cercol purpurí, petites, solitaries, llargament pedunculades, en cima bípára, \pm regular, calícul *més curt que la meitat del tubu del calze*; bracties ovato-acuminades,

des, estriades per l'esquena y amplament escarioses al marge; calze *cilíndric*, *prim*, *pubescent*, *estriat per tota la seva longitud*, de dents *alesnades*, *no escarioses al marge*, *freqüentment purpuri*; pètals *dentats*, oblongs, *no contigus*, curts, pilosos a la garganta, amb una *taca purpurina triangular* a la base; càpsula cilíndrica, llevors ovades, petites, xagrinades.

Geografia. — Prats y boscos de la regió pirenenca: comú a Nuria, Puigcerdá y altres llocs fronterissos. = Salines; altures de Camprodón, Nuria y la Cerdanya (Vay.); no escàs als voltants de Luchon, Artiga de Lin, Port de la Picada (Zeit.); Portilló; Bielsa (Bub.); Viella (Llen. I). — Jul.-Set.

Dianthus pungens

391. — *D. pungens* Gr. et G. — *D. serratus* Lap. — *D. subulatus* Timb.

(*del llatí pungens*, de *pungere*, *punxar*; *subulatus*, *format de subula*, *alesna*; *per les fulles rigido-subpunxentes* y *alesnades*; *serratus*, *de serra*; *per les dents dels pètals*.)

Vivàç, cespitós, rizoma gros, llenyós, que produeix branques estèrils fulloses, y altres floríferes de 1-4 dm., primes, glabres y glauques; fulles *rigides*, *atenuades des de la base en punta alesnada subpunxenta*; flors *rosades*, llargament pedunculades, solitaries o 1-4 al estrem del tronc; calícul de 4 bracties \pm *obertes*, quasi iguals, herbacies, *estriades per tota la seva amplada*, *terminades en*

mugró cartilaginós, *agudíssim*, qu'arriba a la meitat del tubu del calze; calze *cònic*,

(1) ΔΕΛΤΟΕΙΔΩΣ.

estriat per tota la seva longitud, dents lanceolato-acuminades; pètals dentats d'un modo regular, atenuats en un gla tan llarga com el llim; càpsula oblonga; llevors ovato-oblongues, vermelloses.

Rassa *D. insignitus* Timb. — Rizoma no llenyós, troncs més curts (8-12 cm.), uniflors, fulles més curtes y més rígides, bracties que no passen de la 3.ª part del tubu del calze, aplicades; calze no atenuat a l'apex; pètals enters, d'ungla ampla, verdosa, 3 vegades més llarga que'l llim.

Geografia. — Boscos y llocs pedregosos: turons pròxims a Balaguer, Gerp *et alibi*; Conca de Tremp, S. Romá, y cap al Pirineu; a Castanesa, etc. (Csta); Salines y montanyes de Ceret; Castell de Bellagarda al Portús (Compy.); Prats de Molló, Prades (Timb., Gaut.).

La rassa *D. insignitus* Timb. — *D. pungens* Zett., a Castanesa y Bassibé (Bub.); abundant als voltants de Benasque (Zett.). — Juny-Juliol.

Dianthus Costae

392. — *D. Costae* Wk. — *D. ciliatus* Csta.

(*dedicat al nostre botànic Costa; ciliatus, de cilium, pestanya; per les fulles serrulades.*)

Perenne, rizoma gros, llenyós, troncs ascendents, rodons, de 2-3 dm., simples o ramificats a l'apex, fulles linears, molt rígides, coriàcies, planes, 3-nerves, mútiques, serrulades, les caulinars més curtes, aplicades, amb els nervis abultats, flors rosades, agrupades a l'apex dels troncs, 8-10 bracties desiguals, amplament escarioses al marge, atenuades en un muçró agut, erecto-obert, quasi tan llarg com la meitat del calze; calze lanceolato-atenuat, estriat per tota la llargaria; dents lanceolades, mucronulades, escarioses pel marge, pètals

dentats, petits, cuneiformes; càpsula exserta; llevors oblongues, apiculades, subestriades, negres.

Geografia. — Inmediacions d'Avellanés, cap a Fontdepou y Agulló, y pujant al Montsech (Csta.). — Agost.

Dianthus attenuatus

393. — *D. attenuatus* Smith. — Rassa *D. catalaunicus* Wk. et Csta. — *D. catalaunicus* Pourr.

(*del llatí attenuatus, que's va aprimant: per la forma del calze; catalaunicus, per la seva habitació a Catalunya.*)

Vivàç, cespitos, subllenyós, rizoma gruixut, del qual surten branques estèrils, fulloses y troncs florífers de 1-3 dm., rodons, glabres y ordinariament ramificats; fulles molt rígides, alesnades, planes, y després de seques, canaliculades, glauques, les caulinars erecto-aplicades, 3-nerves; flors rosades, petites, solitaries, o en corimbus terminals; calicú de 6-8 bracties, lanceolades, desiguals, aplicades,

escarioses al marge, atenuades en punta aguda y subpunxenta; calze llarg (24-28 mm.), molt *atenuat* y quasi clos a l'apex; dents llargues, lanceolades, agudes, escarioses al marge, pètals fonament dentats, no contigus, glabres, de llim molt més curt que l'ungla; càpsula cònica; llevors grosses, oblongues, xagrinades.

α *SCLEROPHYLLUS* Wk. — Fulles de les branques estèrils molt rígides, rectes, divaricato-patentes, pètals sublaciniats.

β *BRACHYPHYLLUS* Wk. — Fulles de les branques estèrils molt rígides, erecto-obertes, curtes; pètals dentats o incisos.

γ *LEPTOPHYLLUS* Wk. — Fulles de les branques estèrils, llargues, més estretes y menys rígides, pètals inciso-sublaciniats.

Geografia. — Roques y costes àrides: Montseny y tota la formació granítico-piçarroso de les Guillerries; arenals marítims de Blanes; Castell de Figueras; la Cerdanya. = De Margat a Calella (Csta.); la Escala (Tex.); Cadaqués (Trem.); Campmany; Cantallops; la Junquera; Agullana; Roda; Rosas, Colliure (Bub.); Susqueda (Cod.1).

La α *SCLEROPHYLLUS* Wk., al cim de S. Miquel Sulterra. = Al litoral, Cadaqués (Trem.1); Soreda (Conill in Hb. Cad.).

La β *BRACHYPHYLLUS* Wk., al voltant del Castell de Figueras.

La γ *LEPTOPHYLLUS* Wk. a Gualba, al peu del Montseny. — Maig-Setembre.

394. - *D. superbus* L.

(del llatí *superbus*, preciós, magnífic; per la hermosura de les seves flors, grans y oloroses.)

Perenne, tronc de 3-6 dm., dret, glabre, rodó y ramificat a l'apex, fulles amplemment linears, blanques, 3-nerves, les caulinars agudes, les inferiors obtusiúscules; flors rosades o blanquinoses, grans, oloroses, solitaries o geminades, formant panotxa; calicul compost de 4 bracties molt desiguals, amplemment ovades, bruscament contretes en *arista curta y aplicada*, 4 veg. més curtes que'l calze; calze una mica *atenuat* a l'apex, estriat per tota la seva longitud, de dents lanceolato-agudes, pètals no contigus, *fonament laciniats*, disc *oblong*, ungl *llargament exserta*, càpsula cilíndrica, llevors ovades, xagrinades.

Geografia. — Boscos y prats humits: a la falda de Costabona (Compy.); Espinabell, Molló (Vay.); Pirineus (Rouy). — Juny-Agost.

395. - *D. Caryophyllus* L.—*D. longicaulis* Ten.

(en grec *καρυόφυλλον*, el clau de especia; perquè la fragancia de les seves flors recorda la d'aquesta mirtàcia; *longicaulis*, de llarg tronc.)

Vivàç, rizoma gruixut, llenyós, que produeix branques terminades en rosetó molt fullós y troncs

PUBLICACIONS DE L'«INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS»

SECCIÓ DE CIÈNCIES

Arxius de l'Institut de Ciències.

Any I. Volum I	4 ptes.
» II	4 »
» III	4 »
II. » I	4 »
» II	4 »
» III	4 »

Flora de Catalunya, per J. CADEVALL y A. SALLENY.

Fascicle I	5 ptes.
» II	5 »
» III	5 »

Treballs de la Societat de Biologia, publicats sota la direcció de A. PI SUÑER.

Volum I, 1913	10 ptes.
---------------	----------

EN PREMPSA. — Fauna malacològica de Catalunya, per ARTUR BOFILL POCH y J. DE CHÍA.

Arxius de l'Institut de Ciències. Any III. Volum I.

Treballs d'Acrologia de l'estació de Barcelona, publicats sota la direcció de E. FONTSERÉ.

Treballs de la Societat de Biologia. Volum II (1914).

SECCIÓ FILOLÒGICA

Himnes Homèrics, traducció en vers de JOAN MARAGALL, y text grec amb la traducció literal de P. BOSCH GIMPERA.

Un vol	5 ptes.
--------	---------

Butlletí de Dialectologia Catalana.

(N.º 1. Abril-Desembre 1913)	3 ptes.
(N.º 2. Janer-Juny 1914)	1'50 »

Biblioteca scriptorum græcorum et romanorum cum ibericis versionibus.

I. CORNELII NEPOTIS. — <i>Liber d'excellentibus ducibus exterarum gentium</i> (I)	1 pta.
---	--------

Biblioteca Filològica.

I. — M. P. PUJOL. — <i>Documents en vulgar dels segles xi, xii y xiii, procedents del bisbat de la Seu d'Urgell.</i>	2 ptes.
II. — DR. P. BARNIL'S GIOL. — <i>De Mundart von Alakant.</i>	4 »
III. — <i>Diccionari Aguiló.</i> (Elettra A)	En prempsa.
IV. — M. A. GRIERA. — <i>La Frontera catalano-aragonesa.</i> Volum I.	5 ptes.

SECCIÓ HISTORICO-ARQUEOLÒGICA

Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans:

Anuari MCMVII	30 ptes.
» MCMVIII	30 »
» MCMIX-X	30 »
» MCMXI-XII	30 »

Les Pintures Murals Catalanes.

Fascicles I a IV, cada un	10 ptes.
---------------------------	----------

Les Monedes Catalanes, per JOAQUIM BOTET y SISÓ.

Volum I	10 ptes.
» II	12 »
» III y darrer	20 »

Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eval, publicats per A.

RUBIÓ y LLUCH.	
Volum I	16 ptes.

L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. PUIG y CADAFAIX, A. DE FALGUERA y J. GODAY.

Volum I. Precedents: l'Arquitectura romana, l'Arquitectura cristiana preromànica.	20 ptes.
» II. Desde'l segle ix a les darrerries del segle xi	25 »

Les Obres d'Auzias March, per AMADES PAGÈS.

Volum I	12 ptes.
» II	12 »

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE CIENCIES

FLORA DE CATALUNYA

PER

JOAN CADEVALL

Professor a l'Escola Industrial de Terrassa

AB LA COLABORACIÓ DE

ANGEL SALLEN

Corresponent de la R. Academia Espanyola

VOL. I. FASCICLE IV
PÀGINES 289-384

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
PALAU DE LA DIPUTACIÓ : BARCELONA

Les dificultats de la present situació internacional han obligat a deixar per a un pròxim fascicle les planxes en color que havien d'acompanyar aquest.

Havent comensat la estampació de la FLORA DE CATALUNYA abans de dictarse les Normes Ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans, l'aplicació de les mateixes al text de l'obra no podrà ferse sino a partir del segon volum.

Oliva, impressor : Vilanova y Geltrú (Barcelona).

Cariofilies.

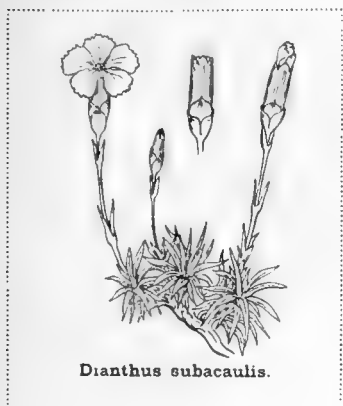
G. 108. - Dianthus.

florífers de 3-8 dm., drets, robustos, angulosos, glabres, ramificats a l'apex; fulles *amplament linears, obtusiúscules, subcanaliculades, una mica carenades per la prominència que forma el nervi principal*, les superiors agudes, bracteiformes; flors *vermelloses, grans, molt oloroses, solitàries o geminades, formant cimes apanotxades*; calícul format per 4 bracties *coriàcies, semblants, amplament ovades, estriades per l'esquena, verdes a l'apex, subtruncades y mucronades, 4-5 veg. més curtes que'l calze*; calze llarg, cilíndric, poc atenuat a l'apex, estriat per tota la seva longitud; dents lanceolades, agudes, escarioses al marge; pètals dentats, contigus, glabres a la garganta, d'ungla un poc exserta, càpsula cilíndrica, llevors ovades, molt xagrinades.

Geografia. — Llocs soleyats de Montserrat, no solsament a l'ermita de S. Joàn, aont abunda y li va observar Costa, sinó també a altres indrets de la montanya, y fins més avall del Monastir. — Juny-Juliol.

396. - *D. subacaulis* Vill. — Rassa *D. brachyanthus* Boiss., sec. Rouy.

(*del llatí sub, un poc, una mica; y acaulis, sense tronc; pels seus troncs curts; brachyanthus, del grec βραχύς, curt, y ἄνθος, flor; aixó és, de flors curtes.*)

Perenne, cespitosa, rizoma llenyós, amb branques folíferes terminades en rosetó y troncs florífers de 3-30 cm., drets, simples, angulosos, glabres; fulles curtes, rígides, alesnades, canaliculades, escabro-pestanyoses, amb nervi dorsal y parietal prominents, les superiors bracteiformes; flors rosades, petites, inodores, solitàries; calícul format

per 4 bracties trasovades, estriades per l'esquena, amplament escarioses y breument mucronades, tan llargues com la tercera part del calze; calze de 8-10 mm., fusi-forme, fortament estirat, dents sub-lanceolades, escarioses y subagudes; pètals enters o festonats, glabres a la garganta, no contigus, d'ungla inclosa; càpsula cònica, llevors ovades, xagrinades.

Var. TARRACONENSIS Csta. — Planta més gran en totes ses parts, per lo menys de doble estatura, fulles caulinars més agudes y més llargues, lo mateix que'l calze.

Geografia. — Roques y llocs pedregosos àrids; Ceret, S. Antón de Calamús, Requesens, remès per Vayr. sub *D. REQUIENII* (Bub.); Portvendres (Rouy) y altres localitats del Pirineu Orient.; Costabona (Gaut.).

La *var. TARRACONENSIS* Csta., al Montsant y part del Priorat, la Mola (Csta.); Montsech (Compñ!); frontera del Baix Aragó y Valencia (Loscos!). — Juny-Agost.

Genre 109. - VELEZIA L.

(Dedicat a Cristòfol Vélez, company de Loeffing, professor de Botànica al Colegi d'Apotecaris de Madrid y A. de la inèdita *Flora Matritensis*, 1753.)

Flors rosades, breument pedunculades, solitaries o geminades als nusos del tronc y de les branques, formant una cima bípara molt irregular; calze llarg, prim, tubulós, pubescent, amb 15 nervis, 5 dents alesnades, sense calicul, 5 pètals bilobats, amb 2 escames alesnades a la garganta; 10, rarament 5, estams, 2 estils, càpsula 1-ocular, 4-valva; oligosperma; llevors escutiformes, apiculades, llumbrígol excèntric. Herbes anuals, glanduloso-pubèrules, de troncs rígits, de 6-15 cm., subdicotòmics; fulles linears, 3-5-nerves y pestanyoses.

397. - *V. rigida* L.

(del llatí *rigidus*, inflexible, endurit; per la consistència dels troncs.)

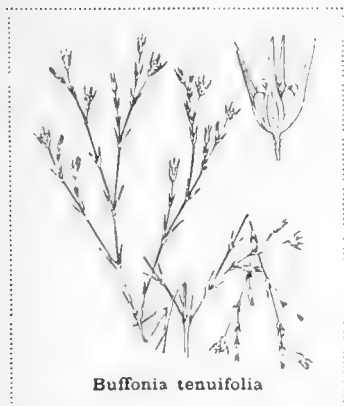
Geografia. — Garrigues y terres calices àrides: Espuga de Francoll (Llen!); Pirin. Orient. (Rouy); Perpinyà y Narbona (Gr. et G.; Bub.). — Juny-Juliol.

Genre 110. - BUFFONIA SAUV.

(Aixís anomenat per Sauvages en memoria de Buffon.)

Flors blanques, petites, en cimes apanotxades, 4 sèpals escariosos, 4 pètals enters o escotats, 2-8 estams, 2 estils, càpsula compreso-lenticular, 2-locular, 2-esperma, 2-valva; llevors trasovades, tubercloses, fulles alesnades y trabades. Plantes anuals, sèpals 3-nerves fins a la meitat, pètals diminuts.

- I } Plantes anuals, sèpals 3-nerves fins a la meitat de la seva longitud, pètals diminuts; 2-3 estams, llevors petites, subtubercloses 398. *B. tenuifolia*.
 I } plantes perennes, sèpals 5-7-nerves, fins aprop de l'àpex, pètals poc més curts que'ls sèpals, 8 estams, llevors grosses, marcadament tubercloses, 399. *B. perennis*.

Buffonia tenuifolia

398. - *B. tenuifolia* L.

(del llatí *tenuis*, prim, delicat; per les seves fulles *subfiliiformes*.)

Anual, arrel cònica, prima, tronc de 10-20 cm., dret, prim, pubescent, ramificat des de la base; fulles *subfiliiformes*, alesnades, dilatades y trabades a la base, 3-nerves, glabres y pestanyoses, erecto-aplicades, més curtes que'ls entrenusos; flors blanquinoses, sostingudes per pedicels desiguals, escabrosos, disposades en cimes racemiformes, formant una panotxa llarga y estreta; sèpals lanceolats, punxaguts, recorreguts fins a la meitat per 3 nervis, amplament escariosos al marge; pètals oblongo-elíptics, la meitat més curts que'ls

sèpals; estams 2-3, 6 veg. més curts que'l calze; estils més curts que'l ovari; càpsula ovada, llevors petites, circuïdes de tubèrculs poc surtits.

Geografia. — Camps y terres àrides : Tarrassa, a les vores dels camins; S. Llorens del Munt. = Inmediacions de Cardona (Csta.); Montserrat (Tex.); Vich (Masf.); cap a Balaguer (Compñ. I); a varies localitats de Bages y del Bergadà (Puj. C.); arenals del Llobregat de Girona, entre Vilarnadal y Cabanas; comú a Ciurana, Bassea, Vilamalla (Vay.); Figueras, Llers (Senn.); Pons, Solsona, Tremp, Vall del Segre, Girona, Rosas (Bub.). — Juny-Agost.

Buffonia perennis

399. - *B. perennis* Pourr.

(del llatí *perennis*, per-annus; que dura alguns anys.)

Perenne, rizoma subllençós, troncs de 1-3 dm., també subllençosos a la base, drets o ascendents, irregularment ramificats, rodons, glabres; fulles setiformes, dilatades y trabades a la base, 5-nerves, breument pestanyoses al marge, les caulinars erecto-aplicades y mes curtes que la meitat dels entrenusos; flors blanquinoses, en cimes bipares irregulars; sèpals ovato-lanceolats, acuminats, amb 5-7 nervis, qu'arriben aprop de l'àpex, estretament escariosos al marge; pètals oblongo-elíptics, apenes més curts que'ls sèpals; estams 8, la

meitat més curts que'l calze; estils més llargs que'l ovari; càpsula ovada, llevors fortament tuberculosos.

Geografia. — Llocs àrids y pedregosos : Nostra Senyora del Mont (Vay.); als voltants de Figueres, Llers, r. r. (Senn.!); Plana del Rosselló (Lap., Gaut.); a la Verge de la Pena; Vilafranca del Conflent (Bub.). — Juny-Agost.

Genre III. - SAGINA L.

(Del llatí *sagina*, aliment, pera engreixar; nom donat per antífrasis a unes plantes que per la seva petitesa de poc poden servir pera pasturar.)

Flors tetràmeres, blanques o verdoses, petites; solitàries, axilars o terminals, sèpals obtusos, pètals enters o poc escotats, freqüentment nuls; càpsula dehiscent, per 4 valves, fondes, oposades als sèpals, llevors petites, nombroses, reniformes, xagrinades : herbes petites, primes, perennes o anuals.

- I { Plantas perennes, tronc radicant, fulles alesnades, pedúncols encorvats després de l'antesis, sèpals estesos a la fructificació, pètals iguals a la meitat del calze, o nuls 400. **S. procumbens.**
 { Plantas anuals, tronc dret o ascendent, no radicant, pedúncols drets o subencorvats 2.

- 2 { Troncs nascuts a l'axila de les fulles d'un rosetó central, fulles linears, obtuses, mútiques o mucronades, pètals lanceolats, iguals als sèpals, semioberts. 401. **S. maritima.**
 { Troncs nascuts del coll de l'arrel, fulles alesnades, aristades, sèpals oberts en creu, durant la fructificació; pètals curts o nuls, . . . 402. **S. apétala.**

400. = **S. procumbens L.**

(del llatí *procumbere*, *ajeure's*; pels troncs *ajeguts*.)

Perenne, cespitosa, glabre, troncs de 3-10 cm., *ajeguts* y ordinàriament *radicants a la base*, que neixen de l'axila de les fulles d'un rosetó central; fulles planes linears, obtusiúscules, mucronades; flors *verdoses*, pedúncols capilars, *encorvats després de l'antesis*, y a la fi *drets*, de 1-2 cm.; sèpals *ovats*, molt *obtusos*, sense nervis, *estesos en creu* durant la fructificació; pètals *ovats*, la meitat més curts que'l calze, o nuls; càpsula *penjant*, ovoide, *exserta*, llevors canaliculades a l'esquena.

Sagina procumbens

Geografia. — Boscos y terres arenoses humides : prats de Nuria y parets del Santuari; llocs humits del Montseny; reguerols de Montsolí; les Guilleríes; a la serra del Coll. = De Platraver a Puigsacau (Csta.); Sant Joan Lesfontes y Lacot; Paní; Puigalt, sobre de Cadaqués; Salines; Coral; Prats de Molló (Vay.); Osor (Cod.1); Colliure (Bub.); Vall de Llo (Gaut.). — Juny-Agost.

401. - S. maritima Don.

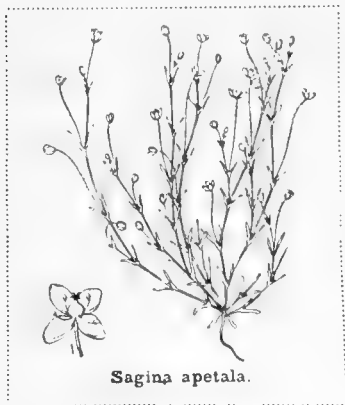
(per la seva estació litoral.)

Annual, arrel cònica, prima, tronc de 3-8 cm., filiforme, ascendent, glabre, nascut a l'axila de les fulles d'un rosetó central, simple o ramificat; fulles planes, obtuses, mútiques o mucronades; flors blanques, pedúncols capilars, llargs, drets, axilars y terminals; sèpals ovats, obtusos, semi-oberts després de l'antesis; pètals lanceolats, tan llargs com el calze o nuls, càpsula dreta, ovoide, inclosa; llevors canaliculades per l'esquena.

♂ *ELONGATA* G. et G. — Planta molt prima, sense rosetó central, pauciflora; pètals nuls.

Geografia. — Platges herboses y humides del litoral: Cadaqués, a Portlligat, litoral del Golf de Rosas. = Cap de Creus, Cap de Campmany, a càn Tunis (Vay.); Montsant (Puj. J.); vores del Mediterrani (Rouy, Gaut.). — Maig-Agost.

N. B. — La planta recullida per nosaltres a l'Empordà correspòn a la ♂ *elongata* Gr. et G.

402. - S. apétala L.

(grec ἀπέταλος; formació grega llatinisada de la privativa à, sense, y πέταλον; per tenir els pètals molt petits o nuls.)

Annual, troncs de 3-10 cm., ascendants, subpestanyosos, simples o ramificats, que surten del coll de l'arrel; fulles alesnades, aristades, sovint pestanyoses a la base; flors verdoses, pedúncols drets o molt poc encorvats a l'àpex, generalment glandulosos; sèpals ovats, obtusos, estesos en creu durant la fructificació; pètals lanceolats, molt curts, o nuls; càpsula ovoide, exserta, llevors subcanaliculades a l'esquena.

Subsp. *S. CILIATA* Fr. — Sèpals aplicats a la càpsula y tan llargs com ella, els dos esterns mucronats.

ε *FILICAULIS* Corb. — Troncs filiformes, branques y pedicels glandulosos, fulles molt pestanyoses, amb pestanyes y punta llargues.

Geografia. — Llocs pedregosos y arenosos: comú desde el litoral a la zona mitja. = La subsp. *S. CILIATA* Fr., a Montsolí, S. Hilari, Sta. Coloma de Farnés, Nostra Senyora de la Salut, de Terrades *et alibi* (Vay.).

La ♂ *FILICAULIS* Corb., a Portlligat de Cadaqués. = També a la Sabolla (Vay.). — Maig-Juny.

Genre 112. — SPERGELLA RCHB.

(Forma diminutiva, derivada de *Spergula*.)

Flors blanques, solitàries, terminals y laterals, calze y corola pentàmers, 10, rarament 5, estams, 5 estils, càpsula de 5 valves oposades als sèpals; herbes perennes, primes, d'escassa magnitut.

- 1 { Pètals la meitat més llargs que'l calze, càpsula poc més llarga que'ls sèpals, rizoma subllenyós, fulles mucronades o submútiques. 403. **S. glabra**.
- 1 { Pètals, tot lo més, tan llargs com el calze, càpsula marcadament més llarga que'ls sèpals, arrel prima 2.
- 2 { Fulles mucronades o submútiques, pètals més curts que'l calze, càpsula una vegada més llarga que'ls sèpals 404. **S. saginoïdes**.
- 2 { Fulles aristades, càpsula la meitat més llarga que'ls sèpals, aplicats a la meiteixa 3.
- 3 { Fulles alesnades, llargament cuspidades, tronc no radicant, pedúncols fructífers de 2-3 cm., sèpals ovats, càpsula un poc inclinada, 405. **S. subulata**.
- 3 { Fulles linears, breument cuspidades, tronc radicant a la base, pedúncols fructífers de 1-2 cm., sèpals oblongs, càpsula penjant. 406. **S. fasciculata**.

403. - Sp. repens Burnat. — S. glabra Rchb.
(del llatí *reperere*, arrossegar-se; pels seus troncs radicants; glaber, sense pèls; per l'absència de toment.)

Rizoma subllenyós, troncs de 3-8 cm., nombrosos, prostrato-radicants, de branques ascendents; fulles linears, apenes mucronades, pedúncols 5-8 vegades més llargs que les fulles; flors penjants després de la antesis; sèpals elíptics, obtusos, aplicats a la càpsula; pètals oblongs, la meitat més llargs que'l calze; càpsula una mica més llarga que'ls sèpals.

Geografia. — Pastures granítiques de la regió alpina: Costabona, la Cerdanya, a l'estany de Pradelles; r. r. al camí de Prades (Gaut.). — Juliol-Agost.

404. - Sp. saginoïdes Rchb. — Sagina Linnaei Presl. — S. saxatilis Wimm.

(de *sagina*, y la terminació grega, que significa semblansa; per l'aspecte de la planta; saxatilis, per la seva estació a les roques.)

Rizoma prim, troncs de 3-10 cm., densament cespitosos, ascendents; fulles linears, mucronades o submútiques; pedúncols fructífers de 10-25 mm., penjants després de la antesis; sèpals ovats, obtusos, aplicats al fruit; pètals oblongs, més curts que'l calze; càpsula 1 veg. més llarga que'ls sèpals.

Var. BRACHYPODA Cad.; pedúncols 5-6 mm., sèpals elíptics, pètals ovats.

Geografia. — Roques y prats humits de les altes montanyes : abundant a Nuria y a Coll de Pal, del Cadí. = De Carencà a Nuria (Trem.); Montseny, a Collpregon, Espinabell, Costabona, la Cerdanya (Vay.); Ports de Viella (Csta.), de la Forqueta (Timb.), de Benasque (Zett.), de Salau (Bub.).

La var. BRACHYPODA Cad. — Sp. NURIENSIS Vay. (Anal. Soc. Esp. de Hist. Nat., vol. XI, I, 67) als prats de Nuria. — Juliol-Agost.

Spergella subulata

405. - Sp. subulata Rchb. — Sagina subulata Presl.

(del llatí subula, alesna; per la forma de les fulles.)

Rizoma molt prim, troncs de 3-8 cm., densament cespitosos, no radicans a la base, ascendents, pubescents, glandulosos; fulles alesnades, llargament cespitoses, pedúncols fructífers de 2-3 cm., pubescent-glandulosos, generalment un poc encorvats després de la antesis; sèpals ovats, obtusos, aplicats al fruit durant la fructificació, pètals ovato-arrodonits, tan llargs com el calze, o una mica més, càpsula un poc més llarga que'ls sèpals.

Geografia. — Terres esquisto-arenoses humides: entre Sils y l'Empalme, als desmunts de la via ferria. = S. Hilari; prats humits del Pla de les Arenes (Vay. l in Hb. Cad.).—Juny.

Spergella fasciculata

406. - Sp. fasciculata Boiss.—S. pyrenaica Rouy.

(del llatí fasciculus, diminutiu de fascis, feix; per la aparent disposició de les fulles; pyrenaica, per la seva habitació).

Rizoma molt prim, troncs de 3-8 cm., densament cespitosos, radicans a la base, ascendents, glabres; fulles linears, breument cuspidades, com fasciculades als nusos per la existencia de branquetes axilars; pedúncols fructífers de 1-2 cm., encorvats a l'àpex després de la antesis; sèpals oblongs, obtusos, aplicats a la càpsula durant la fructificació; pètals oblongs, un poc més curts que'l calze; càpsula la meitat més llarga que'ls sèpals.

Geografia. — Prats humits de les regions alpina y subalpina del Pirineu : Vall de Nuria, camí de Noucreus; cap a Finestrelles. = Cadena fronterissa, Vall de Prats-Balaguer, Nuria (Gaut.); Vall d'Aràn, al canal de Pomeró (Llen.!). — Juliol.

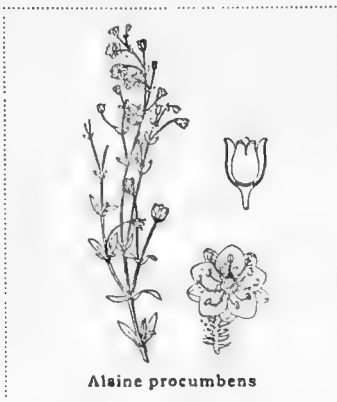
Genre 113. - ALSINE WAHL.

(Del greco-llatí ἀλσίνη, de ἄλσος, bosc fret; per la general estació de les seves espècies.)

Flors blanques o rosades, en cimes bípares, rarament solitàries, calze y corola pentàmers, menys freqüentment tetràmers; pètals alguna vegada nuls; estams 10-8, poques vegades 3-5; estils 3-5; valves de la càpsula alternant amb els sèpals, o en nombre menor qu'ells: plantes herbàcies, petites, de fulles linears o lanceolades.

1	{	Fulles lanceolades, 1-nerves, flors rosades, sèpals blancs pel marge, aplicats; pètals quasi tan llargs com el calze, càpsula ovoide, que iguala als sèpals, planta viscoso-glandulosa	407. A. procumbens.
		Fulles linears, 3-, rarament 1-nerves, flors blanques.	2.
2	{	Fulles 1-nerves, sèpals obtusos, 3-nerves.	3.
		Fulles 3-5-nerves, sèpals agudíssims, quasi sempre 3-nerves	4.
3	{	Flors petites, generalment solitàries, sèpals no escariosos, pètals ordinàriament nuls, càpsula més llarga que'l calze, fulles triquetres,	408. A. Cherleri.
		Flors grans, en cimes pauciflores, sèpals escariosos al marge, pètals una vegada més llargs que'ls sèpals, càpsula tan llarga com el calze, fulles alesnades	409. A. striata.
4	{	Plantes anuals, pètals més curts que'l calze, a vegades nuls	5.
		Plantes perennes, pètals generalment més llargs que'l calze	7.
5	{	Sèpals verds, estretament escariosos al marge, fulles alesnades, 5-nerves a la base	410. A. tenuifolia.
		Sèpals blancs, ratllats de vert a l'esquena, fulles alesnades o graminiformes, 3-nerves a la base.	6.
6	{	Fulles graminiformes, sèpals albo-membranosos, amb 3 ratlles verdes, pètals rudimentaris, càpsula poc més llarga que la meitat del calze,	411. A. montana.
		Fulles alesnades, sèpals albo-cartilaginosos, amb 1-2 ratlles verdes, pètals per lo menys tan llargs com la 4. ^a part del calze, càpsula quasi tan llarga com els sèpals	412. A. fasciculata.
7	{	Sèpals discolors, amplament escariosos a les vores, 1-nerves, càpsula més curta que'l calze	413. A. rostrata.
		Sèpals concolors, estretament escariosos a les vores, 3-7-nerves, càpsula tan o més llarga que'l calze.	8.

- 8 { Pètals cuneiformes, llargament unguiculats, una veg. més llargs que'l calze, **414. A. Villarsii.**
 { Pètals ovats, molt breument unguiculats, tan llargs com el calze o menys. 9.
- 9 { Fulles linear-alesnades, agudes, rectes o subarquejades, sèpals tots 3-nerves, pètals arrodonits a la base, bracties 4-5 veg. més curtes que'ls pedicels, **415. A. verna.**
 { Fulles linear-subprismàtiques, obtuses, la major part recorvades, sèpals externs 5-7-nerves, pètals contrets a la base, bracties la meitat més curtes que'ls pedicels. **416. A. recurva.**

Alsine procumbens

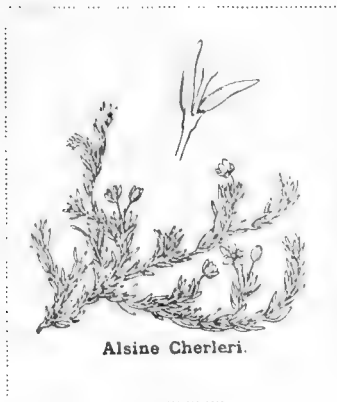
407. - A. procumbens Fenzl.

(del llatí *procumbere*, *ajeure's*; per la direcció dels troncs.)

Perenne, multicaule, troncs de 1-3 dm., ajeputs formant cercol, pubescents, viscoso-glandulosos, fulles *linear-lanceolades*, 1-nerves, agudes, subpestanyoses, bracties foliacies, ovades, flors *rosades*, en cimes *bíparas*, pedicels filiformes, encorvats a la florescència y rectes a la maturitat, sèpals *oblongs*, oberts a l'antesis y aplicats a la fructificació, albo-membranosos al marge y estriats a l'esquena; els 3 exteriors més amples; pètals *ovats* tan o menys llargs que'ls sèpals, càpsula ovoid; llevors ferruginoses, *reniformes*, *còncaves* per les

cares y acanalades per l'esquena.

Geografia. — Terres arenoses incultes : Prats de Rey (Puigg.); Mallorca (Wk.). — Abril-Maig.

Alsine Cherleri.

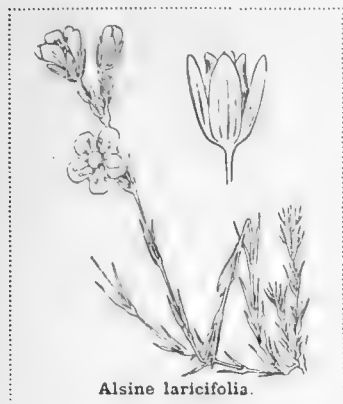
408. - A. Cherleri Fenzl.

(en memoria de John Henry Cherler, col·laborador de John Bauhin, del segle XVII.)

Perenne, rizoma subllenyós, troncs de 1-2 cm., 1-2 flors, densament cespitosos, glabres, simples, fulles *linears*, triquetres, 1-nerves, subimbricades, pedicels insensiblement claviformes, més llargs que'l calze, flors *verdoses*, *poligames* o *dioiques*, sèpals iguals, obtusos; 3-nerves; pètals *ordinàriament nuls*; càpsula més llarga que'l calze; llevors *globuloso-subreniformes*, *llises*.

Geografia. — Roques y llocs pedregosos de la regió alpina : abundant a Nuria, Comadevaca, Fontnegra *et alibi*. = Comú a la regió alpina dels Pirineus Centrals,

Ports de Viella, Benasque, de la Picada, Maladetta, Castanesa (Zett.; Csta.); Pastures de Coma Gireta (Llen.); Andorra, a la montanya Canillo (Isern!). — Jul.-Agost.

409. = A. laricifolia Crantz. — A. striata Gr.
(*fulles del larix, lárícis, una especie de pi, alerce en cast.; striatus, de stria, ratlla; pels nervis dels sèpals.*)

Perenne, rizoma llenyós, amb moltes branques estèrils, cespitoses y troncs florífers de 1-2 dm., ascendents, simples, pubescent-glandulosos; fulles linear-alesnades, rígides, obtusiúscules, 1-3 nerves quan són seques, denticulato-pestanyoses, les caulinars erecto-aplicades, 3-5 vegades més curtes que'ls entrenusos; flors blanques, 1-7 en cimes terminals irregulars; pedicels filiformes, pubescent-glandulosos, més llargs que'l calze; sèpals oblongs, obtusos, escariosos al marge, amb 3 ner-

vis ben marcats fins a l'àpex; pètals cuneiformes, el doble llargs que'l calze, filaments estaminals un poc dilatats a la base; càpsula igual al calze; llevors reniformes, xagrínades.

Geografia. — Pastures, roques y boscos de les altes montanyes: Turó de l'home y Agudes del Montseny, desde aon baixa fins a S. Marsal. = Roques del Montserrat (Salv.); rasos de Peguera y cap al Pirineu (Csta.); vessant francesa de Nuria; Valls d'Eyne y de Llo (Compy.), Vall de Carol, Carencá, sobre Setcases (Bub.). — Juliol-Agost.

410. = A. tenuifolia Crantz.
(*paraula que s'ha format del llatí tenuis, prim y agut; per les seves fulles.*)

Annual, arrel cónica, 1-multicaule; troncs simples o ramificats, de 5-20 cm., glabres o pubescent-glandulosos, ascendents o difusos, fulles linear-alesnades, agudes, 1-3-nerves, quan són seques, y fins 5-nerves a la base, les caulinars inferiors tan o més llargues que'ls entrenusos; flors blanques, en amples cimes bípares; pedicels capilars, 2-3 vegades més llargs que'l calze; sèpals lanceolato-alesnats, 3-nerves, escariosos al marge; pètals oblongs, més curts que'l calze, y a vegades nuls; càpsula oblongo-cónica, de longitud variable; lle-

vors xagrínades, canaliculades per l'esquena; planta molt polimorfa.

Rassa A. CONFERTA Jord. — Flors en cimes denses, fasciculades; pedicels més curts que'l calze, fora el de la flor alar o terminal, que és més llarg; pètals molt curts, 3-4 estams; càpsula oblonga, tan llarga com els sèpals.

β DUNENSIS Rouy. — Planta de 2-5 cm., violada, dreta, ramificada desde la base, pauciflora; sèpals y àpex dels pedicels, glandulosos.

Geografia. — Camps arenosos y arenys de rius y torrents, desd'el litoral fins al Pirineu, estenentse a les províncies de Lleyda y Girona. La *β DUNENSIS Rouy*, a la platja de Castelló d'Empuries (Llen.l).

411. - A. montana Fenzl.

(per la seva preferent habitació montanyenca.)

Anual, tronc de 1-6 cm., simple y menys freqüentment ramificat; fulles *graminiformes*, molt llargues, relativament a l'estatura de la planta (15-20 mm.), 7-nerves, pestanyoses, agudes, les superiors més llargues que les flors, aquestes en glomèruls axilars; sèpals *lanceolats*, aguts, 3-nerves, glabres, albo-escariosos pel marge; pètals *rudimentaris*; generalment 10 estams, iguals a la quarta part del calze; càpsula *poc més llarga que la meitat dels sèpals*; llevors subreniforme-globuloses, breument tuberculoses.

Geografia. — Llocs arenoso-estèrils: turons pròxims a Barcelona, r., cap a la Bonanova (Montserrat! ex Csta.). — Maig-Juny.

412. - A. fasciculata Mert. et Koch. — A. Jacquini Koch.

(del llatí *fasciculatus*, de *fascis*, feix; per la seva inflorescència; dedicada a Nicol. Jos. von Jacquini, autor de nombroses obres botàniques del segle XVIII.)

Anual o plurianual, mes sempre *monocàrpica*; troncs de 5-25 cm., drets o ascendents, rígits, simples o ramificats; fulles alesnades, dretes, amplemment escarioses a la base y trabades, 3-nerves; flors en cimes denses, *subfasciculiformes*, formant en conjunt una inflorescència *racemiforme*; pedicels *alars*, més curts que les bracties, y tan o poc més llargs que'l calze; sèpals alesnats, acuminato-

cuspidats, albo-cartilaginosos, amb 1-2 ratlles verdes a l'esquena; pètals obllongs, que tot lo més arriben a la tercera part dels sèpals; 10 estams; càpsula obllongocònica, generalment més curta que'l calze; llevors *reniformes*, tuberculoses.

Subsp. A. *CIMÍFERA* (Rouy) Cad. — Flors en cimes *bíparas*, més clares y regulars; pedicels alars, visiblement més curts que'l calze; sèpals alesnats, acuminats; pètals *ovats*, que arriben a les dos terceres parts dels sèpals; 10 estams, llevors *espinuloses*.

Subsp. A. *FUNKII* (Jord.) Cad. — Pètals rudimentaris; 5 estams; càpsula poc més llarga que la meitat del calze; tubèrculs de les llevors, *curts y obtusos*.

Geografia. — Boscos y pastures de terres arenoses a les montanyes: altures de Berga (Graul ex Csta.); valls dels Pirineus espanyols (Benth. ex Csta.); roques calices de Roca Gallinera, aprop de Prats de Molló (Vay.); Nuria (Gaut.); Peguera, Organyá, Sopeira; Arán, Andorra (Bub.); a la Vall d'Aràn (Csta.); Pirineu de l'Aragó (Losc. in Hb. Cad.). — Juny-Agost.

La subsp. *A. CIMÍFERA* (Rouy) *Cad.* — *A. JACQUINI* Wk. (*Icones*, tab. LXX, B) et *AUCTOR. CAT. OMNIUM* (non Koch), és la única que havem observat al Bergadá y a Nuria, a les mateixes parets del Santuari. Segurament que és l'especie de tot el Pirineu Oriental, aon l'indica Rouy, qui creu que *probablement* a ella s'han de referir totes les localitats espanyoles aon s'ha citat la *A. JACQUINI* Koch. També la planta de Loscos, avans mencionada, pertany, indubtablement a aquesta última especie.

La subsp. *A. FUNKII* (Jord.) *Cad.*, aprop de Barcelona (Funk. l ex Wk.).

Alsine rostrata.

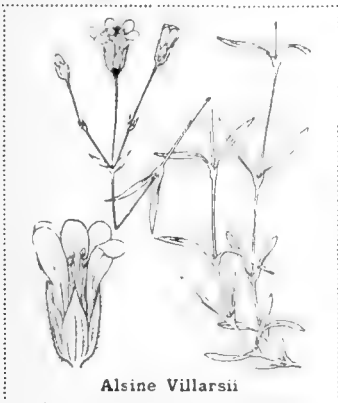
413. - *A. rostrata* Koch. — *A. mucronata* Auct.

(*del llati rostratus, de rostrum, bèc; mucronatus, de mucro, mucronis, punta; per la forma dels sèpals y fulles.*)

Perenne, rizoma subllenyós, ramificat, planta cespitosa, multicaule; troncs de 5-15 cm., ascendents, simples o ramificats, glabres; fulles alesnades, 3-nerves, rígides, dretes, agudes; flors en cimes bípares, terminals; pedicels quasi iguals al calze y poc més llargs que les bracties, exceptuant l'alar, que és el doble llarg dels sèpals; aquestos són lanceolato-acuminats, 1-nerves, amplement escariosos, desiguals; pètals oblongs, quasi tan llargs

com el calze; càpsula ovoide, més curta que'ls sèpals; llevors tuberculosos.

Geografia. — Roques y pastures pedregoses de les montanyes : Montseny y Montserrat (Salv. l); montanya de Morens; altures de la Cerdanya (Vay.); Nuria (Puigg. l ex Csta.); Prats de Molló, Carencá, Lló (Gaut.); al peu del Port de Benasque (Lap., Zett.). — Juliol-Agost.

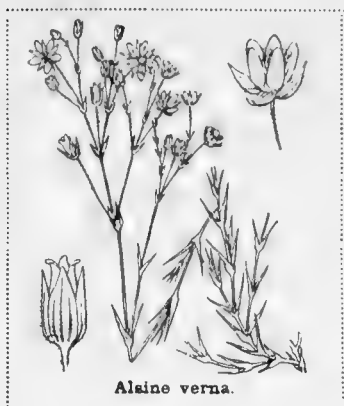
Alsine Villarsii

414. - *A. Villarsii* Mert. et Koch.

(*dedicada a D. Villars, autor de la Histoire des plantes du Dauphiné, 1788.*)

Perenne, rizoma subllenyós multicaule; troncs de 1-2 dm., ascendents; fulles linears, planes, 3-nerves, les caulinars superiors més curtes que'ls entrenusos; flors en cimes terminals pauciflores; pedicels 2-4 vegades més llargs que'l calze; sèpals lanceolats, 3-nerves, aguts, escariosos al marge; pètals oblongs, obtusos, una vegada més llargs que els sèpals; càpsula ovoide, quasi igual al calze; llevors molt tuberculosos.

Geografia. — Roques calices, especialment dels Alps y Pirineus : Port de Benasque (Timb., ex Wk. et Bub.); sobre Bielsa (Bub. Soul. l); Vall d'Eyne (Compy.). — Juliol-Agost.

415. - A. verna Bartl.

(del llatí vernus, primaverat; per la època de la florescència.)

Perenne, rizoma subllençós, multicaule; densament cespitosa; troncs de 5-10 cm., prims, ascendants, pubescent-glandulosos; fulles *linear-alesnades, acutiúscules, 3-nerves, rígides, dretes o subarquejades*, les caulinars molt més curtes que'ls entrenusos; flors en cimes terminals, ordinàriament irregulars; pedicels més llargs que les bracties y que'l calze; sèpals *ovato-lanceolats, aguts, tots 3-nerves, escariosos al marge, glandulosos*, com també els pedicels; pètals *ovats, arrodonits a la base, curtament unguiculats*, quasi iguals als sè-

pals; càpsula ovoide, poc més curta que'l calze; llevors xagrinades.

Geografia. — Llocs pedregosos a les montanyes : rasos de Peguera; Coll de Jou; Nuria = Surroca (Csta.); Lló, Castanesa, Luchon (Bub.); Port de Benasque (Zett.). — Jul.-Agost.

416. - A. recurva Wahl.

(del llatí recurvus, recorvat; per la direcció de la major part de les fulles.)

Perenne, rizoma llençós, ramificat, que produeix una multitud de branquetes estèrils, amb fulles imbricades y troncs florífers de 3-8 cm., ascendants, glabres a la base y pubescent-glandulosos a la part superior, formant una mateta densament cespitosa; fulles *linear-subprismàtiques, obtuses, la major part recorvades*; flors en cimes terminals, 1-3-flores; *pedicels més llargs que les bracties y que'l calze*; sèpals *ovato-lanceolats, acuminats, escariosos al marge*, els exteriors 5-7-nerves; pètals *ovats, contrets en ungha molt curta*,

aproximadament *tan llargs com els sèpals*; càpsula ovoide, igual al calze, llevors xagrinades, brillants.

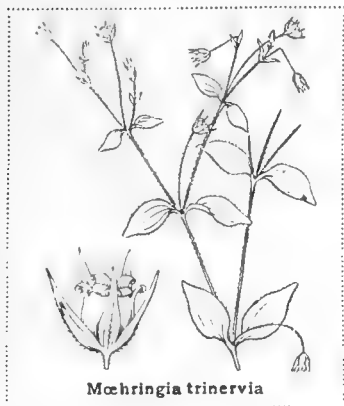
Geografia. — Pastures pedregoses de les altes montanyes : no escassa a la Vall de Nuria y Coll de Jou. = Setcases (Isern!), fins a Camprodón (Carbó!); Requesens (Vay.); Peguera, Port de Pallars (Bub.); Andorra, al Mont Canillo (Bourg. l in Hb. Cad.). — Juliol-Agost.

Genre 114. - MOEHRINGIA L.

(Dedicat a Pau H. G. MOEHRING, botànic alemany, autor del *Hortus Proprius*, 1736.)

Flors blanques, en cimes bípares \pm regulars; calze y corola pentàmers o tetràmers; 5-10 estams; 2-3 estils; càpsula ovoide o cònica, de dehiscència valvar; valves enteres, en nombre doble dels estils; llevors amb carúncula al llumbrícol, llises o puntejades; herbes de fulles linears o bé ovades.

I	{	Plantes anuals; fulles ovades, 3-5-nerves; sèpals 3-nerves; càpsula 6-valva, 417. <i>M. trinervia</i>.
		Plantes perennes; fulles linears, subnerves; sèpals 1-3-nerves; càpsula 4-valva 2.
2	{	Fulles curtes, obtusiúscules, subnerves; flors pentàmeres, 418. <i>M. polygonoides</i>.
		Fulles llargues, agudes, amb un nervi quasi imperceptible; flors tetràmeres, 419. <i>M. muscosa</i>.

417. - *M. trinervia* Clair. — *Arenaria trinervia* L.

(format del llatí tri, que és tres, y nervus, el nervi; aludint als tres nervis dels sèpals.) (1)

Annual, arrel prima, multicaule, troncs de 1-4 decímetres, pubescents, difusos; fulles ovades, agudes, primes, peciolades, pestanyoses, 3-5-nerves; flors en cimes clares y fulloses; pedicels filiformes, molt llargs, y a la maturitat capbaixos; sèpals lanceolats, acuminats, trinerves, amb el nervi del mitj pestanyós, escariosos al marge; pètals trasovats, molt més curts que'l calze, 10 estams; càpsula ovoide, més curta que'ls sèpals, dehiscent per 6 dents revoltes; llevors llises, lluentes.

Subsp. *M. PENTANDRA* Gay. — Fulles solament pestanyoses al peciol; flors ordinarriament apétals, amb 5 estams anterífers; nervis laterals dels sèpals apenes visibles y semblant uninerves; llevors puntejades.

Geografia. — Boscos umbrosos; comuns el tipus y la subespecie a la cordillera superior del Vallés, desde Montserrat a S. Llorenç del Munt y Montseny; Guillerries, Ribas y Querolps. = La Cerdanya, Olot, Nostra Senyora del Mont, Sagaró, la Junquera (Vay.); Prats de Molló, Montsech (Lleyda) (Bub.). — Abril-Juny.

(1) Aquesta formació és anómala, puig que la clàssica llatina seria, *M. TRINERVIS*, com tenim *MALCOMIA BINERVIS*.

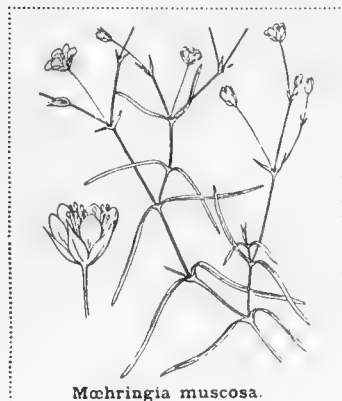

Mœhringia polygonoides.

418. = M. polygonoides Mert. et Koch.
(derivació grega que significa : semblança de un Polygonum.)

Perenne, troncs de 5-15 cm., prims, ajeguts, fluixament cespitosos; fulles linears, curtes, obtusiúscules, sense nervis (1-3 nervis a la planta seca); flors pentàmeres, en cimes pauciflores (1-3 flors); pedicels filiformes, 1-2 vegades més llargs que'l calze; sèpals ovato-lanceolats, obtusos, 1-nerves, però 3-nerves quan secs, ampleament escariosos al marge; pètals obtusos, poc més llargs que'ls sèpals, 10 estams; càpsula 4-valva; llevors puntejades; carúncula petita, arrugada, ficada a l'escotadura.

Geografia. — Pastures rocoses de les altes montanyes : a l'estrem de la Vall de Carença; altures de Costabona (Compy.); Prats de Molló (Herb. Gay. sec. Gr. et G.). — Juliol-Agost.

Mœhringia muscosa.

419. = M. muscosa L.
(del llatí muscosus, de muscus, la molça; significat aquí la semblança.)

Herba prima (1)

Perenne, troncs de 1-3 dm., nombrosos, filiformes, a la fi radicants, glabres, fulles estretament linears, llargues, agudes, amb 1 nervi quasi imperceptible; flors tetràmeres (a vegades alguna pentàmera) en cimes pauciflores, terminals; pedicels filiformes, molt més llargs que les bracties y que'l calze; sèpals lanceolats, acuminats, 1-nerves, ampleament escariosos; pètals més llargs que'l calze; 8 estams; càpsula 4-valva; llevors llises, brillants, amb la carúncula petita, ficada a l'escotadura.

Var. CATALAUNICA Sen. et Pau. — Troncs capilars; fulles el doble llargues, cimes 1-3-flores; pedicels 8-10 vegades més llargs que'l calze.

Geografia. — Roques y llocs humits de les montanyes : comú a Montserrat, a l'Ubach, S. Llorenç del Munt, Montseny y Guilleríes; bosc de Sagalés, al Bergadá; Ribas, Nuria, Olot et passim. = Montanya del Mont; Bassegoda (Vay.); Prats de Molló, Camprodon; Cadí; Organyá (Bub.). La var. CATALAUNICA Sen. et Pau, a les montanyes de Torelló y Esquirol, entre 400 y 1.200 m. (Senn!). — Maig-Agost.

(1) Igual denominació s'aplica a la *Polygala calcárea*, a la *Silene Saxifraga*, *Herniàries*, etc.

Genre 115. - ARENARIA L.

(Derivat del llatí *arena*, la sorra; per la *estació* de la major part de les espècies.)

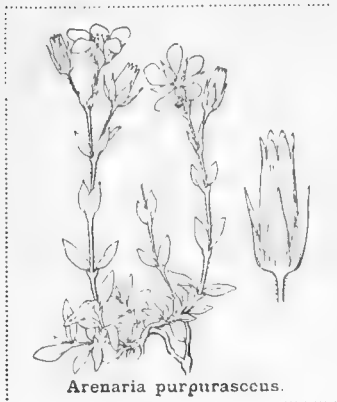
Flors blanques, rares vegades rosades, en cimes o glomèruls; calze y corola pentàmers, y alguna vegada tetràmers; pètals enters o escotats, rares vegades nuls, 10 estams; 3 (excepcionalment 4-5) estils filiformes; càpsula quasi sempre ovoide, dehiscent per tantes valves bífides com estils; llevors nombroses, reniformes, tuberculoses o xagrinades, sense carúncula; herbes primes, petites.

1	{	Càpsula cilíndrica, recta, molt més llarga que'l calze, dehiscent per 6 dents; pètals albo-rosats; fulles ovato-lanceolades 420. A. purpurascens.
		Càpsula ovoide, poc o gens més llarga que'l calze, dehiscent per 6 valves enteres o per 3 bidentades; pètals blancs 2.
2	{	Plantes anuals o bienals, d'arrel cónica, prima 3.
		Plantes perennes, de rizoma gruixut, llenyós 5.
3	{	Fulles ovato-acuminades; pedicels 1-2 vegades més llargs que'l calze; sèpals aguts més llargs que la corola. 421. A. serpyllifolia.
		Fulles linear-lanceolades, pedicels 3-4 vegades més llargs que'l calze; sèpals més curts que la corola. 4.
4	{	Sèpals oblongo-lanceolats, acuminats, quasi plans; pètals oblongo-arrodonits a l'apex, apenes més llargs que'ls sèpals; anteres grogues; càpsula subcilíndrica 422. A. modesta.
		Sèpals ovato-oblongs, obtusos, molt cóncavos; pètals trasovato-elíptics, doble llargs que'ls sèpals; anteres purpurines; càpsula ovoide 423. A. Loscosii.
5	{	Fulles coriàcies, de nervi principal prominent, engruixides per les vores 6.
		Fulles blanques, planes, no engruixides per les vores 9.
6	{	Fulles linears, verdes, rectes, aristades; flors solitàries o en cimes 2-3-flores, pètals una vegada més llargs que'l calze 424. A. grandiflora.
		Fulles ovades o lanceolades, blanques pel marge; flors solitàries o en glomèruls terminals 7.
7	{	Fulles imbricades, 4-seriades, ovato-rodones, flors tetràmeres, solitàries; sèpals nervoso-estriats 425. A. tetraquetra.
		Fulles ni imbricades, ni 4-seriades; agudes, canaliculades, recorvades; flors pentàmeres, en glomèruls terminals 8.
8	{	Fulles lanceolades, tan llargues com la meitat dels entrenusos; glomèruls clars, de 5-8 flors 426. A. capitata.
		Fulles ovato-acuminades, tan llargues com els entrenusos; glomèruls espessos, multiflors 427. A. Querioides.

Cariofilies.

G. 115. - Arenaria.

- 9 { Fulles alesnades, hispides; sèpals acuminats, 3-5-nerves; llevors amb tubèrculs llargs 428. **A. hispida.**
 Fulles ovades, lanceolades o suborbiculars 10.
- 10 { Sèpals sense nervis; pedúncols biflors; pètals tan llargs com el calze o nuls; llevors rugoses, plegades 429. **A. biflora.**
 Sèpals amb 1 ó 3-5 nervis; pètals més llargs que'l calze; llevors tuberculoses 11.
- 11 { Fulles lanceolades, 1-nerves; flors grans; sèpals 1-nerves; pètals 1-2 vegades més llargs que'l calze 430. **A. montana.**
 Fulles ovades, 3-6-nerves, pestanyoses; flors petites; sèpals 3-5-nerves; pètals poc més llargs que'l calze 431. **A. ciliata.**

Arenaria purpurascens.

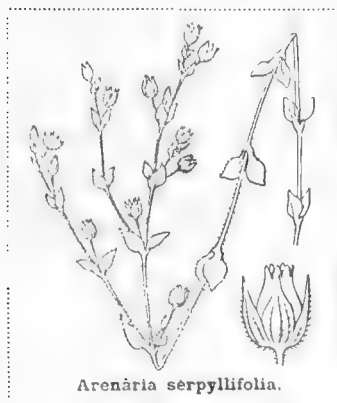
420. - A. purpurascens Ram.

(del llatí purpurascere, pendre el color de la porpra; pel color dels pètals.)

Perenne, rizoma llenyós, que produeix moltes branques, les unes estèrils, terminades en rosetó, y les altres floríferes, de 4-10 cm., totes ajegudes y escamoses a la part inferior, fulloses y pubescentes a la superior; fulles *elíptico-lanceolades, agudes, glabres, 1-nerves*, breument trabades, les caulinars superiors distants; flors grans, *albo-rosades*, solitaries o en cimes pauciflores; pedicels pubescents, iguals al calze; bracties de marge escariós; sèpals *lanceolats, aguts, 3-5-nerves*, glabres, escariosos pel marge; pètals *trasovats, el doble llargs que'l*

calze; càpsula *cilíndrica, dreta, lluenta, molt exserta, dehiscent per 6 dents*; llevors *compresso-globuloses, fosques.*

Geografia. — Roques de la regió alpina : general a la part elevada dels Pirineus centrals, fins a les neus de la Maladetta (Csta.); port de Tredós (Lap.); de Pallars, Forqueta; Peñablanca, vall de Benasque (Bub.); abundant a Castanesa y Bassibé (Bub., Losc.); port de la Picada (Zett.); de Benasque (Llen.!). Pirineus orientals (Csta.); valls d'Eyne y de Lló (Compy. Gr. et G.); fissures de les roques, desde la vall d'Eyne al pic de Anie (Rouy). — Juliol-Agost.

Arenaria serpyllifolia.

421. - A. serpyllifolia L.

(del greco-llatí serpyllum, el sèrpol; per la semblança de les fulles.)

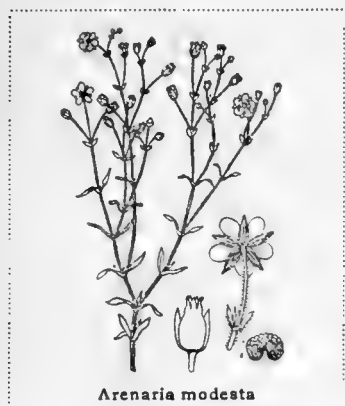
Anual, arrel cónica, prima; troncs nombrosos, de 5-25 cm., ascendents, ramificats, pubescents; fulles *ovades, acuminades, sentades, 1-nerves, pestanyoses*; flors blanques, petites, en cimes bípares,

Cariofilies.

G. 115. - Arenaria.

folioses y apanotxades; pedicels filiformes, 1-2 vegades més llargs que'l calze; sèpals desiguals, *lanceolato-acuminats*, 3-nerves, escariosos al marge; pètals iguals a la meitat dels sèpals; càpsula *coriàcia*, *ovoido-ventruda*, *acuminada*, tan o més llarga que'l calze; llevors reniforme-globuloses, marcadament xagrinades.

Geografia. — Terres arenoses y pedregoses : general per tot el país, desd'el litoral fins a Bagá, Ribas y Queralps.

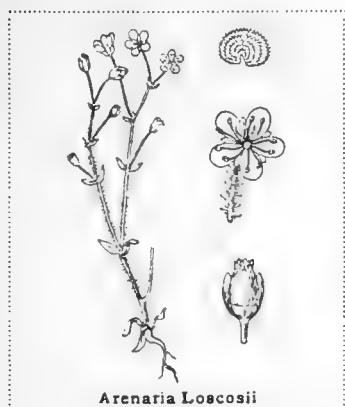
Arenaria modesta

422. = A. modesta Duf.

(del llatí *modestus*, moderat, pel seu escàs desenrotllo.)

Annual, arrel cónica, prima; tronc de 5-15 cm., dret, molt ramificat desde la base, pubescent, glandulós; fulles linear-lanceolades, agudes, planes, uninerves; flors *blanques*, petites, en cimes bípares, regulars; pedicels subcapilars, els fructífers terminals 5-6 vegades més llargs que'l calze, drets o bé oberts; sèpals *oblongo-lanceolats*, *acuminats*, *quasi plans*, amb 3 nervis poc marcats; pètals oblongs, arrodonits a l'àpex, *apenes més llargs que'ls sèpals*; anteres *grogues*; càpsula *subcilíndrica*, un poc exserta; llevors amb tubércols obtusos.

Geografia. — Llocs àrids y pedregosos : indubtablement als confins de Catalunya amb Aragó y Valencia; Organyá, a Trespunts (Coste, in Hb. Sen.!).; Pirineus orientals (Rouy).— Abril-Juliol.

Arenaria Loscosii

423. = A. Loscosii Tex. — A. modesta var. Assoana Losc. et Pardo. — A. Conimbriensis Aut. cat. (non Brot.).

(dedicada al botànic aragonés F. Loscos.)

Annual, arrel cónica, prima, multicaule; troncs drets o ascendents, *glanduloso-viscoso-pubescents*, *virido-cendrosos*, com tota la planta; fulles lanceolato-linears, *agudes*, *pestanyoses*, *uninerves*, molt més curtes que'ls entrenusos; flors *blanques*, en cimes bípares, generalment regulars; pedicels filiformes, els fructífers terminals 3-4 vegades més llargs que'l calze; sèpals *ovato-oblongs*, *obtusos*, escariosos al marge; pètals oblongs, *el doble llargs dels sèpals*, anteres *purpurines*; càpsula ovoida,

una tercera part més llarga que'l calze, dehiscent per 6 dents; llevors petites, negres, *mates*, reniformes, amb tubércols aguts.

Geografia. — Llocs arenosos y pedregosos d'una gran part del país : desd'el litoral, seguint els arenys del Llobregat y del Besós, als turons del Vallés, S. Llorenç del Munt; Montserrat; Bages y Bergadá; plana d'Ancosa, cap a S. Magí; al cim del Montsant. = Vich (Masf.); Prats de Lluusanés (Vay.). — Abril-Juliol.

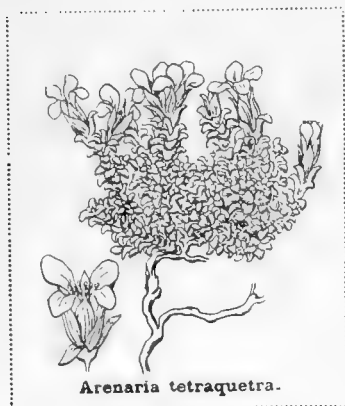
424. - *A. grandiflora* All.

(seguint la analogia del llatí *multiflorus*; *grandiflora*, de *grandis*, y *flos*, *floris*, de *flos* *grans*; per la major magnitud de les flors.)

Perenne, de rizoma llenyós, cespitosa, multicau-
le; troncs de 5-15 cm., ascendents, ramificats, els
uns estèrils, molt fullosos y glabres, y els altres
florífers y superiorment pubescents; fulles *linears*,
verdes, rectes, *aristades*, *1-nerves*, engruixides pel
marge, glabres o poc pestanyoses a la base; flors
blanques, solitaries o en cimes pauciflores termi-
nals; pedicels 3-6 vegades més llargs que'l calze,
pubescent-glandulosos; sèpals ovato-lanceolats,

aristats, amb el nervi principal prominent; pètals oblongs, *1-2 vegades més llargs que'ls sèpals*; càpsula ovoide, una mica exserta; llevors grossetes, negres, *mates*, reniformes, tuberculoses.

Geografia. — Roques y pastures seques de les montanyes: rasos de Peguera; Coll de Jou; Nuria. — Al cim de Surroca (Csta.); del Monteixo a la Conca de Tremp (Font!); Prats de Molló (Gaut.); vall d'Arán (Bub.); Port de Benasque (Zett.). — Juliol-Agost.

425. - *A. tetraquetra* L. — β *pyrenaica* Boiss., o var. *uniflora* Gay.

(del grec τετρα, *que*, en composició és quatre; y del llatí *quetrus*, *que*, radicalment, significa punxa o punta; per les fulles imbricato-4-seriades.)

Perenne, rizoma llenyós, que produeix nombrosos troncs curtíssims (1-2 cm.), apretats, fullosos fins a l'àpex y densament cespitosos; fulles petites, ovoides, obtuses, imbricades, *4-seriades*, coriàcies, glabres, *1-nerves*, breument pestanyoses a la base, cóncaves pel anvers, circuïdes d'un nervi blanc y gruixut, recorvades; flors *blanques*, *solitaries*, *terminals*, *tetràmeres* y *polígames*, o pentàmeres y

hermafrodites, sentades y rodejades de fulles bracteiformes; sèpals coriàcies, *oblongo-lanceolats*, *obtusos* o bé *obtusiuscòls*, *3-5-nerves*, *escarioso-pestanyosos al marge*; pètals *lanceolato-espatulats*, *un poc més llargs que'ls sèpals*; 8 estams; càpsula oblonga, de 6 dents, igual al calze; llevors reniformes, tuberculoses.

β PYRENAICA Boiss. — Flors tetràmeres y polígames.

Geografia. — Pedruscam de la regió alpina dels Pirineus: Vall d'Eyne, r. r. (Gaut.); Castanesa; port de la Picada; Benasque, Maladetta (Csta.); Peñablanca (Zett., Bub., Paul); port de Portilló (Lap.); Ruda (C. et S.)

La var. és l'única que's troba al Pirineu central (Zett.). — Juliol-Agost.

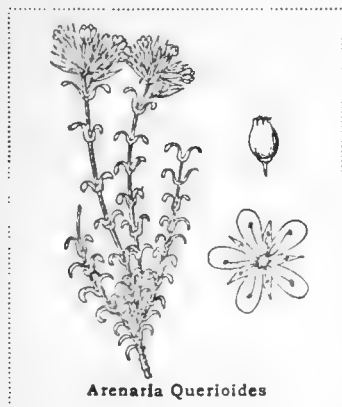
Arenaria capitata.

426. - *A. capitata* Lamk. — *A. tetraquetra* α legitima Gr. et G. — *A. tetraquetra* β aggregata Gay. — *A. tetraquetra* auct. catal. (del llatí *capitatus*, de *caput*, *capitis*, *el cap*; per la seva inflorescència).

Perenne, rizoma llenyós, que produeix nombrosos troncs florífers, simples, rectes, drets o ascendents, de 4-14 cm., pubescents, molt fullosos a la base, els quals troncs van barrejats amb alguns estèrils, molt més curts, y fullosos fins a l'àpex; fulles lanceolades, coriàcies, agudes, canaliculades, carenades, recorvades, les inferiors imbricades y les superiors tan llargues com la meitat dels

entrenusos; flors blanques, pentàmeres, en glomèruls terminals, clars, de 5-8 flors, rodejats de bracties coriàcies y agudes, com els sèpals, que son lanceolato-alesnats, 3-nerves, pètals oblongs, la meitat més llargs que'ls sèpals; càpsula oblonga, tan llarga com el calze, de 6 dents; llevors reniformes, tuberculosos.

Geografia. — Terres calices àrides: Espunyola, aprop de Berga (Puj. C.1); al Miracle (Marcet!); Espuga de Francolí (Llen.1); Collsacabra (Masf., M.1); Pont de Suert, Tremp, Organyá, Solsona, Andorra (Bub.); part occidental de Catalunya, desde'l Montsant y Priorat a la Segarra, pujant a Sopeira, Pont de Suert y Vilaller (Csta.); també a la part oriental com Puigsacau y Tabertet, de les Guilleríes (Vay.). — Juny-Juliol.

Arenaria Querioides

427. - *A. Querioides* Pourr.

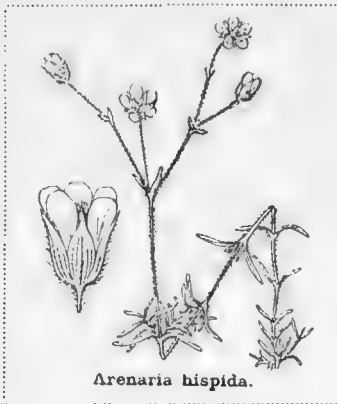
(de *Queria*, *genre dedicat al botànic català Quer*, y el grec εἶδος, *forma*, per la semblança amb aquella Paroniquiàcia.)

Perenne, rizoma llenyós, que produeix nombrosos troncs, difusos, ramificats, ascendents, de 3-12 cm., els uns estèrils, més curts, y altres florífers, pubescents; fulles inferiors aproximades, ovato-lanceolades, acuminato-cuspidades, les caulinars amplamen tovades, falcato-recorvades, terminades en punta rígida, tan llargues com els entrenusos, o menys, totes engruixides al marge, y de raquis prominent; flors blanques, en glomèruls terminals

densos, multiflors; bracties y sèpals ovato-lanceolats, punxants, escariosos al marge y nervoso-estriats; pètals espatulats y el doble llargs que'l calze; càpsula ovoide, més curta que'ls sèpals.

Geografia. — Rasos de Peguera, sobre la roca de l'Uró, cap al pic d'Estela, 26 de Juliol de 1905 *legimus*. = Bosc de Ginebret, aprop de Berga (Puj. C.1). — Juliol-Agost.

N. B. — Sembla idèntica a la de l'Escorial (loco classico) remesa per Pau. Com la planta recollida estava en flor, no podem consignar els caràcters de les llevors, que tampoc descriu Cutanda (*Flora de Madrid y su provincia*, 187).

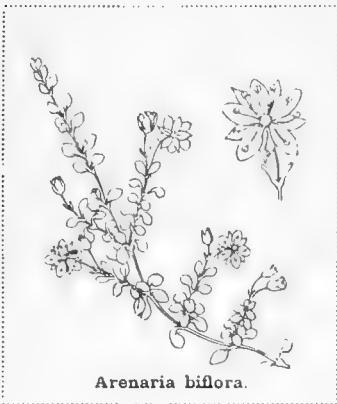
Arenaria hispida.

428. - A. hispida L.

(del llatí *hispidus*, *erissat*; pel toment dels troncs y fulles.)

Vivàs, rizoma subllençós; troncs nombrosos, de 1-2 dm., difusos, ascendents, *hispits*, glandulosos a l'apex; fulles *linear-alesnades*, *hispides*, 1-nerves, recorvades; flors *blanques*, en cimes bipares, pauciflores; pedicels filiformes, glandulosos, 2-4 vegades més llargs que'l calze; sèpals *lanceolato-acuminats*, 3-5-nerves, amb el raquis *prominent*; pètals *oblongo-cuneiformes*, un poc més llargs que'ls sèpals; càpsula ovoide, un poc exserta; llevors tuberculoses, amb els tubércols *llargs y prominents*.

Geografia. — Roques y arenes calcàries: Costabona (Lap., Compy.); Pla Guillem; Cambradases; Benasque (Lap.); a Catalunya (Csta.); exclusivament francesa (Rouy, III, 244). — Maig-Juliol.

Arenaria biflora.

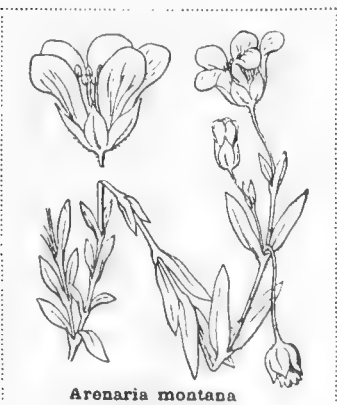
429. - A. biflora L.

(format com *multiflorus*, de bis: *dugues vegades, dos, y flos, floris, la flor*; per les seves flors *geminades*.)

Perenne, troncs llargs, ajeguts, ramificats, amb les branques floríferes *curtes, fulloses, y amb dugues flors*; fulles *amplament ovades o suborbiculars*, sense nervis, atenuades en un peciol ample, curt y pestanyós, glabres, més llargues que'ls entrenusos; flors *blanques, geminades*; pedicels tan llargs com el calze; sèpals *ovats, aguts, enerves*; pètals *ovato-cuneiformes*, enters, tan llargs com el calze y a vegades nuls; 4-5 estils; càpsula subglobulosa, una mica exserta, dehiscent per 6-8-10 dents; llevors rugoso-plegades.

Geografia. — Pedruscam de les altes montanyes: altures de les valls d'Eyne y de Lló (Compy.) y del Carol (Hb. Pourr. ex Gaut.); Madrás, vall d'Eyne (Lap.). — Juliol-Setembre.

N. B.—Gr. et G., Coste y Rouy la refereixen als Alps del Delfinat.

Arenaria montana

430. - A. montana L.

(del llatí *montanus*, de *mons, montis, la montanya*; per la seva preferent habitació.)

Sinonimia. — *Cast.*, ala de mosca muerta.

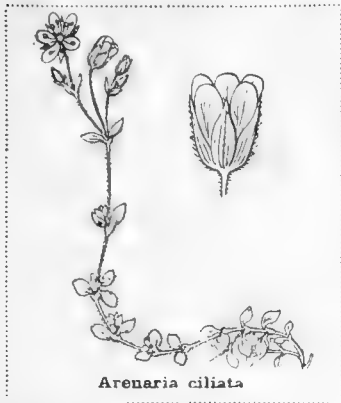
Perenne, rizoma estolonífer, amb branques llargues, estèrils y troncs florífers de 1-3 dm., difusos, ajeguts, ascendents per l'apex a la florescen-

Cariofilies.

G. 115. — Arenaria.

cia, pubescents, no glandulosos; fulles *lanceolades*, *acuminades*, 1-nerves, breument pestanyoses y pubèrules; flors *blanques*, *grans*, en cimes pauciflores; pedicels 1-3 vegades més llargs que'l calze, molt pubescents, *reflexes* després de la florescència; sèpals *ovato-lanceolats*, *aguts*, *mucronats*, 1-nerves, els interiors estretament escariosos al marge; pètals amples, trasovats, 1-2 vegades més llargs que'l calze; càpsula *ovoido-subglobulosa*, tan llarga com el calze, dehiscent per 3 *valves bidentades*; llevors grosses, tuberculoses.

Geografia. — Costes, boscos y *landes*: La Presta, Pla Guillem (Compy.); Canigó (Lap., Gaut., Oliver, ex Rouy). — Maig-Juliol.

431. — *A. ciliata* L.

(del llatí *ciliatus*, de *cilium*, *pestanya*; per les fulles *pestanyoses*.)

Vivàs, rizoma subllenyós, amb nombroses branques estèrils y troncs florífers de 1-2 dm., difusos, cespitosos, ascendents, pubescents fins a l'apex, fulles *ovades* y *obtusas*, o *lanceolades* y *agudes*, atenuades a la base, o breument peciolades, multinerves, *pestanyoses*; flors *blanques*, petites, en cimes bípares; pedicels de longitud molt variable, però més llargs que'l calze; sèpals *ovato-lanceolats*, *aguts*, 3-6-nerves; pètals *ovato-obllongs*, una tercera part més llargs que'ls sèpals; càpsula ovoido-

de, igual al calze, dehiscent per 6 dents; llevors reniformes, tuberculoses.

α *GENUINA* Rouy. — Fulles *ovades*, *obtusas*, subsessils; cimes 3-7-flores; pedicels 1-3 vegades més llargs que'l calze.

β *LONGIPES* Rouy. — Fulles *obllongo-lanceolades*, *agudes*; cimes 3-7-flores; pedicels 3-6 vegades més llargs que'l calze.

Geografia. — Roques y pastures de les altes montanyes: Collejou, al Cadí. = Abundant a la Maladetta, port de Viella (Salv., Lap., Csta.); de Salau y de la Forqueta (Bub.); Tredós (Llen.) y en general als alts Pirineus (Csta.). — Juliol-Agost.

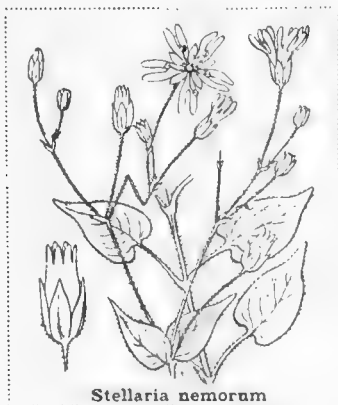
N. B. — La planta del Cadí correspon a la β *longipes* Rouy, y la de Tredós a la α *genuina* del propi A.

Genre 116. - STELLARIA L.

(Derivat de *stellaris*, de *stella*, estel; pels seus pètals bífits y estesos, de forma estrellada.)

Flors blanques, en cimes bípares terminals; 5 sèpals; 5 pètals bífits o bipartits, rars vegades nuls; 10 estams, rarament 2-5; 3 estils filiformes; càpsula dehiscent per 6 valves fondes y enteres; llevors nombroses, comprimides y tuberculoses; herbes anuals o perennes, de fulles glabres y freqüentment pestanyoses a la base.

1	{	Tronc cilíndric; fulles inferiors ovato-cordiformes, peciolades	2.
		Tronc quadrangular; fulles lanceolades o linears, sentades o trabades.	3.
2	{	Sèpals aguts; pètals 1-2 vegades més llargs que'ls sèpals; pedúncols 5-8 vegades més llargs que'l calze; tronc pubescent; fulles acuminades,	432. <i>St. némorum</i> .
		Sèpals obtusos; pètals iguals als sèpals, o més curts; pedúncols 1-2 vegades més llargs que'l calze; tronc amb una línia de pèls blancs alternant a cada entrenús; fulles agudes	433. <i>St. media</i> .
3	{	Fulles trabades, lanceolato-acuminades; bracties herbàcies; flors grans; pètals 1-2 vegades més llargs que'l calze.	434. <i>St. holostea</i> .
		Fulles sentades, agudes; bracties escarioses.	4.
4	{	Fulles linear-lanceolades; bracties pestanyoses; pètals tan o més llargs que els sèpals, amb els lòbuls convergents; càpsula més llarga que'l calze,	435. <i>St. graminea</i> .
		Fulles ovato-oblongues; bracties no pestanyoses; pètals més curts que'ls sèpals, amb els lòbuls divergents; càpsula tan llarga com el calze,	436. <i>St. uliginosa</i> .

432. - *St. némorum* L.

(de *nemus*, *némoris*, el bosc; per la seva estació.)

Sinonimia. — *Cast.* Hiedra pamplina.

Perenne, rizoma amb llargs estolons subterranis, *radicans*; troncs cilíndrics, de 2-5 dm., llargament *radicans* y *afils* a la base, després ascendents, *fullosos* y *pubescents*; fulles *ovato-cordiformes*, *acuminades*, *primes*, pestanyoses, les inferiors amb peciol quasi tan llarg com el llim, les superiors *subsessils*; flors grans, en cimes terminals, clares, *pauciflores*; pedicels filiformes, 5-8 vegades més llargs que'l calze, *pubescent-glandulós*; bracties *herbàcies*; sèpals *lanceolats*, *aguts*, *pubescents*, *escariosos* al marge; pètals *bipartits*, de lòbuls *linears*, *divergents*, 1-2 vegades més

llargs que'ls sèpals; 10 estams; càpsula *cilíndrica*, quasi una vegada més llarga que'l calze; llevors reniforme-orbiculars, cubertes de tubércols llargs y aguts.

Geografia. — Boscos humits de les montanyes : aprop de Berga (Graul); Ribas; Quer-ralps; Plataver; Cabrera; Collsacabra; Camprodón (Vay.); vall d'Aràn, cap a Viella (Csta.); Artigas de Lin (Zett.) y de Viella, Montgarri (Llen.!). — Juny-Agost.

Stellaria media.

433. - St. media Vill.

(del llatí medius, a, um, intermediari; entremitj; perque la magnitud dels pètals, mes que la de la planta, està compresa entre la dels d'altres especies.)

Sinonimia. — Pica-gallina, picapoll, burrissol, murrons; *cast.*, pamplina, p. de canarios, hierba gallina, pajarera; *fr.*, mouron des oiseaux, mors-geline; *it.*, centonchio, centoncolo, paperina, budellina; *anglès*, chickweed; *al.*, Augentrostgras.

Annual o perennant, troncs nombrosos, cilíndrics, de 1-4 dm., difusos, ajeguts o ascendents, amb una línia de pèls blancs que alternen en cada entrenús; fulles *ovades o elíptiques*, les inferiors

llargament peciolades y freqüentment subcordiformes, agudes, glabres, de peciol *pestanyós*; flors petites, en cimes folioses, pauciflores, terminals; pedicels filiformes, 1-8 vegades més llargs que'l calze, pubescents; bracties *herbacies*; sèpals oblongs, *obtusos*; pètals *bipartits*, més curts que'ls sèpals, a vegades nuls; 2-10 estams; estils llargs; càpsula ovoide, ordinariament *un poc exserta*; llevors lenticulars, tuberculoses; planta molt polimorfa.

β MAJOR Koch. — Troncs de 3-6 dm.; fulles de 2-3 cm.; 10 estams; pètals iguals al calze.

Subsp. S. CUPANIANA Nyman. — Tronc robust, pubescent; fulles de la part mitja y superior grans, totes cobertes de petites papiles; pedúncols y sèpals densament pubescent-glandulosos; pètals iguals al calze o més llargs.

Geografia. — Comuníssima per terres cultivades, desde la costa al Pirineu. — La β MAJOR Koch, δ LATIFOLIA DC., a S. Hilari y Montsolí (Vay., Cad.), Cadaqués (Trem.); la subsp. S. CUPANIANA Nyman. — S. MEDIA var. CUPANIANA Rouy, al barranc de S. Genís del Tibidabo (Sen.!). Floreix quasi tot l'any.

Stellaria Holóstea.

434. - St. Holóstea L.

(paraula formada de dugues gregues $\delta\lambda\omicron\varsigma$, tot, y $\delta\sigma\tau\acute{\epsilon}\omicron\nu$, òs; per antífrasis, aplicat a una planta de escassa consistència.)

Sinonimia. — Rébula; *cast.*, estrellada.

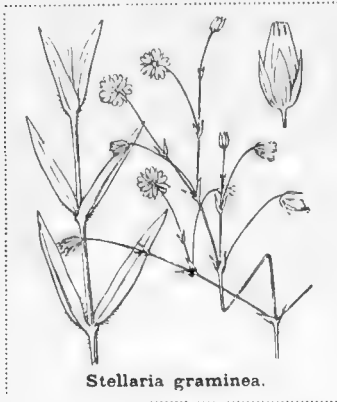
Perenne, rizoma *cundidor*, troncs de 2-3 dm., quadrangulars, ascendents, trencadissos, glabrescents; fulles *lanceolato-acuminades*, *trabades*, *subcoriàcies*, pestanyoso-escabroses al marge y nervi principal, les inferiors reflexes; flors grans, en

Cariofilies.

G. 116. - Stellaria.

cimes bípares, terminals, multiflores però clares; bracties herbàcies; pedicels filiformes, 3-6 vegades més llargs que'l calze, sèpals lanceolats, aguts, subenerves, y un poc escariosos al marge; pètals bipartits, de lòbuls acostats, 1-2 vegades més llargs que'ls sèpals; càpsula subglobulosa, igual al calze; llevors xagrinades per les cares, y tuberculoses per l'esquena.

Geografia. — Vores de torrents y llocs selvosos ombrívols; desde Montserrat, S. Llorens del Munt, Vidreras; Montseny, S. Hilari, a Ribas, Queralps, Bagà *et alibi*. — Maig-Juliol.

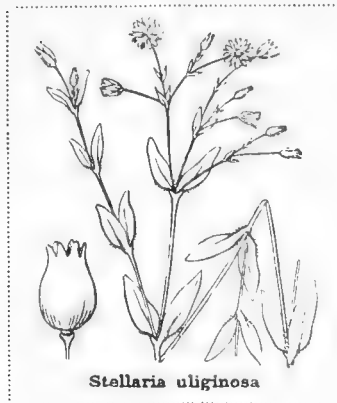
435. - St. graminea L.

(*llatí gramineus, de gramen, graminis, el gram; per la semblança de les seves fulles amb les d'una graminia.*)

Vivàç, rizoma cundidor; troncs de 3-6 dm., quadrangulars, prims, radicans a la base, estesos, difusos, glabres y glaucescents; fulles linear-lanceolades o bé oblongues, agudes, sentades, membranoses, pestanyoses a la base, glabres; flors petites, en cimes bípares terminals, multiflores, clares y apanotxades; bracties escarioso-pestanyoses; pedicels capilars, 2-6 vegades més llargs que'ls sèpals, que són lanceolats, aguts, 3-nerves, escariosos al marge; pètals bipartits, amb els lòbuls convergents,

tan o més llargs que'ls sèpals; càpsula oblonga, d'un terç més llarga que'l calze; llevors plicato-rugoses.

Geografia. — Boscos, torrenteres y llocs herbosos y ombrívols; Montseny, desde Santa Fe fins a les Agudes; S. Hilari, Montsoll y Guillerries; Ribas, Queralps y Nuria. = Platra-ver (Vay.); La Sellera (Cod.); Camprodón, Setcases, Molló (Bub.); Vall d'Aràn, comú als prats inferiors (Zett.); Tredós (Llen.). — Juliol-Agost.

436. - St. uliginosa Murr. — St. aquática Poll.

(*del llatí uliginosus, de uligo; humit, pantanós; y aquática; per la seva estació.*)

Annual, bienal o perenne; troncs nombrosos, de 1-4 dm., quadrangulars, prims, difusos, glabres; fulles ovato-oblongues o lanceolato-linears, agudes o bé obtusiúscules, membranoses, pestanyoses a la base; flors petites, en cimes laterals y terminals, pauciflores; bracties escarioses, no pestanyoses; pedicels ± claviformes, freqüentment oberts o refractats, 2-3 vegades més llargs que'l calze; sèpals lanceolats, aguts o bé obtusiúsculs, 3-nerves, pestanyosos al marge; pètals bipartits, de

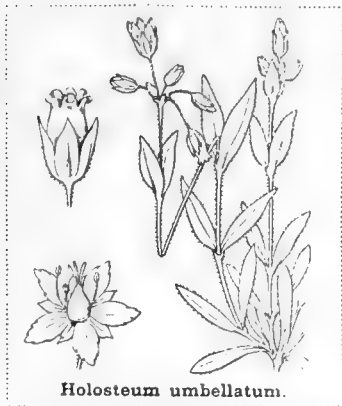
lòbuls divergents, molt més curts que'ls sèpals, a vegades total o parcialment abortats; càpsula ovoide, igual al calze; llevors xagrinades.

Geografia. — Aiguamolls, reguerols, fonts y demés llocs humits; Montseny, San Hilari, Montsoll, Queralps, Nuria. = Rocabruna, Molló, La Cerdanya, Salinas *et alibi*; Santes Creus, Viladrau (Vay.); Riera d'Osor (Cod.); abundant aprop de Luchon (Zett.); Lés (Llen.). — Juliol-Agost.

Genre 117. - **HOLÓSTEUM L.**

(Del grec ὅλος, tot, y ὀστέον, òs; diuen que per antífrasis, per la manca de consistència de la planta.) (1)

Flors blanques o rosades, petites, en fascículs terminals (2); pedicels refractats, després de la florescència, y a la fi drets; bracties petites, escarioses; 5 sèpals lanceolats; 5 pètals enters o denticulats, més llargs que'l calze; 3-5, rarament 10, estams; 3 estils; càpsula cilíndrica, més llarga que'l calze, dehiscent per 6 dents revoltes, enteres; llevors petites, concavo-convexes, amb una cresta a la cara còncaua, finament tuberculoses; herbes anuals; troncs de 5-20 cm., amb 1-2 parells de fulles, glaucs, pubescent-glandulosos; fulles oblongues, les inferiors atenuades en peciol, formant rosetó, les caulinars sentades o trabades.

437. - **H. umbellatum L.**

(del llatí umbella, *diminutiu de umbra*; *parasol*; aludint a la seva aparent inflorescència.)

Geografia. — Terres arenoses o pedregoses: al cim de S. Llorenç del Munt, y de Gardeny, aprop de Lleyda. = Alguna que altra vegada a les muralles o camps estèrils del litoral (Csta.); aprop de Prats de Rey (Puigg. I); al Miracle (Marcet); Vich (Masf.); Olot; Prats de Llusanés, Guillerries, Amer, Tosas, Ribas, Puigcerdà y la Cerdanya (Vay.); Llorá (Cod. I); Montanyes de la Cenia (Llen. I). — Abril-Maig.

(1) ὀλόστέον de Dioscorides, és segons sembla, un plantatge, y **HOLOSTEUM** una especie d'herba, en Plini.

(2) Veritablement són fascículs y no *umbels*, com diuen els autors y expressa el seu nom *específic*, puig que's tracta d'una inflorescència *definida*.

Genre 118. - CERASTIUM L.

(Derivat de κέραστις; de κέρας, banyut; per la forma de la càpsula.)

Flors blanques, en cimes bípares, rarament solitàries; calze y corola pentàmers, poquíssimes vegades tetràmers; pètals generalment bífits o bidentats; per lo comú 10 estams y 5 estils; càpsula cilíndrica o conoide, recta o encorvada, dehiscent per un nombre de dents doble del d'estils; herbes anuals o perennes, poc elevades y generalment pubescents.

1	{	4 sèpals, 4 pètals enters o subescotats; 4 estams; 4 estils; càpsula inclosa, dehiscent per 8 dents 438. <i>C. quaternellum</i> .
		5 sèpals, 5 pètals bífits o bidentats; 3-5 estils; càpsula exserta, dehiscent per 6 ó 10 dents 2.
2	{	3-4 estils; càpsula dehiscent per 6 dents obtuses, esteses; sèpals obtusos; pètals bífits, trasovats; troncs radicants 439. <i>C. trigynum</i> .
		5 estils; càpsula dehiscent per 10 dents 3.
3	{	Càpsula amb les dents enroscades, després de la dehiscentia, planes pel marge; pètals més curts que'l calze, bífits; fulles un poc carnoses, trabades, 440. <i>C. perfoliatum</i> .
		Càpsula amb les dents dretes o subobertes, quasi sempre revoltes pel marge 4.
4	{	Plantes anuals; pètals iguals als sèpals o més curts 5.
		Plantes perennes; pètals més llargs que'ls sèpals 8.
5	{	Ungla dels pètals o filaments estaminals pestanyosos; sèpals barbuts a l'àpex; bracties herbàcies 6.
		Ungla dels pètals y filaments estaminals glabres 7.
6	{	Filaments estaminals glabres; flors en glomeruls densos; pedicels més curts que'l calze; plantes piloso-glanduloses. 441. <i>C. glomeratum</i> .
		Filaments estaminals pestanyosos; flors en cimes clares; pedicels més llargs que'l calze, plantes erissades 442. <i>C. brachypetalum</i> .
7	{	Bracties y sèpals amplemunt escariosos al marge y àpex; pedicels 2-4 vegades més llargs que'l calze; pètals més curts que'ls sèpals, 5, rarament 10, estams 443. <i>C. semidecandrum</i> .
		Bracties y sèpals herbàcies o estretament escariosos; pedicels poc més llargs que'l calze; pètals quasi tan llargs com els sèpals o més, 444. <i>C. púmilum</i> .

Cariofilies.

G. 118. — Cerástium.

- 8 { Flors en cimes bípares, multiflores; pètals poc més llargs que'ls sèpals; càpsula el doble llarga que'l calze; fulles ovades o elíptiques, **445. C. triviale.**
- 8 { Flors solitàries o en cimes pauciflores; pètals generalment 1-3 vegades més llargs que'l calze 9.
- 9 { Pètals poc més llargs que'ls sèpals, pestanyosos a la base, com també els filaments estaminals; càpsula ovoido-oblonga, recta, **446. C. pyrenaicum.**
- 9 { Pètals 1-3 vegades més llargs que'ls sèpals, no pestanyosos, com tampoc els filaments estaminals; càpsula cilíndrica, encorvada 10.
- 10 { Bracties herbàcies, les superiors estretament escarioses; pètals trasovato-cuneiformes, una vegada més llargs que'ls sèpals, bífits amb els lòbuls estrets, oblongs; fulles ovades, o bé oblongues. . . . **447. C. alpinum.**
- 10 { Bracties amplament escarioses; pètals obcordats, 1-3 vegades més llargs que els sèpals, bífits, amb els lòbuls amples, ovats; fulles ovato-oblongues o lanceolato-linears **448. C. arvense.**

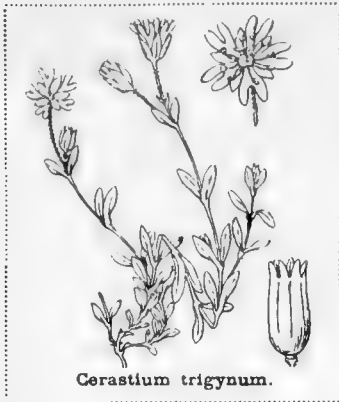
438. = C. quaternellum Fenzl. — C. erectum Coss. et Germ. — C. glaucum Gr. — Mœnchia erecta Gaertn.

(*neollati quaternellus, equivalent a quaternarius; per la disposició dels òrgans florals que és de 4 en 4; erectus, dret; per la direcció dels troncs; glaucus, pel color vert blavenc de la planta; Mœnchia, dedicat a Conrad Mœnch, autor de la Flora de Marburg, 1794.*)

Anual, arrel prima, troncs de 5-12 cm., drets, prims, glabres, *glaucs*, simples o un poc ramificats; fulles inferiors *atenuades en peciol, linears*, les caulinars *sentades, lanceolades, erectes*, totes agudes; flors petites, en cimes terminals llargament pedunculades; bracties escarioses al marge; 4 sèpals lanceolats, aguts, *uninerves, amplament escariosos* en tota la part superior; 4 pètals *enters* o subescotats, *la meitat més curts que'ls sèpals*; 4 estams; 4 estils *opositisèpals*; càpsula oblonga, recta, *inclosa, dehiscent per 8 dents*, dretes y revoltes per les vores; llavors molt petites, reniformes, tuberculoses.

ment pedunculades; bracties escarioses al marge; 4 sèpals lanceolats, aguts, *uninerves, amplament escariosos* en tota la part superior; 4 pètals *enters* o subescotats, *la meitat més curts que'ls sèpals*; 4 estams; 4 estils *opositisèpals*; càpsula oblonga, recta, *inclosa, dehiscent per 8 dents*, dretes y revoltes per les vores; llavors molt petites, reniformes, tuberculoses.

Geografia. — Marges dels camps y vores de camins en terres arenoses: Vidreras y estribacions orientals del Montseny. — La Sella (Cod.1); Sta. Coloma de Farnés, Santas Creus, S. Hilari, Montsolí, Vilanova de Sau; Pla de les Arenes; Paní, Puigalt (Vay.); S. Feliu de Guixols (Trem.); Vich, r. (Masf.); Llagostera, Taradell (Puigg.). — Abril-Maig.

439. - C. trigynum Vill. — C. refractum All.

(forma grega de $\tau\rho\iota = \tau\rho\epsilon\iota\varsigma$, γ γυνή, orguen femení; pel fruit compost generalment de 3 pistils; refractus, trencat; pels pedicels reflexes després de la floració.)

Perenne, troncs de 5-12 cm., cespitosos, radicants, glabres; fulles oblongues o lanceolades, obtusiúscules, un poc carnoses, glabres; flors grans, en cimes 1-5-flores terminals; pedicels 1-3 vegades més llargs que'l calze, pubescent-glandulosos, reflexes després de la floració; bracties herbàcies; sèpals oblongs, obtusos, estretament escariosos; pètals obcordats, bifits, una vegada més

llargs que'ls sèpals; 3-4 estils; càpsula oblonga, recta, una vegada més llarga que'l calze, dehiscent, per 6-8 dents obtuses, a la fi esteses; llevors subreniformes, tuberculoses.

Geografia. — Boscos y llocs pedregosos de la regió alpina dels Pirineus: Nuria a Coma d'Eyne. = Coll de Nuria, Vall d'Eyne, Carencá (Compy.); Coll de Setcases, Carencá; altures de la Cerdanya (Vay.); Vall d'Eyne (Bub.); Castanesa (Lap., Csta.); Peñablanca, Port de Benasque, la Picada (Zett.). — Juliol-Agost.

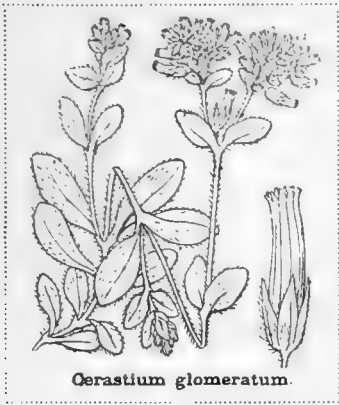

440. - C. perfoliatum L.

(forma neollatina, aplicada aquí impropriament a les fulles trabades.)

Anual, arrel cònic-fibrosa, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, simple o ramificat desde la base, estriat, fistulós, glabre y glauc, com tota la planta; fulles inferiors lanceolades, més llargues que'ls entrenusos, les caulinars oblongo-ovades, molt distants y trabades formant tubu ventrut a la base, subcarnoses, tuberculoses, amb el raquis ben marcat, y clar com el marge; flors grans, en cimes terminals pauciflores; pedicels 1-2 veg. més llargs que'l calze; bracties herbàcies, sèpals ovats, obtusos, 1-nerves, escariosos pel marge, pètals lanceolats, bifits, amb els lòbuls aguts, més curts que'ls sèpals; càpsula cònica, recta, el doble llarga que'l calze, dents curtes, a la fi enroscades, llevors reniformes, amb tubèrculs aguts.

Geografia. — Camps cultivats: camí de Fraga (Csta.); principalment a l'Aragó (Salv.l.); comú al camps de Peñarroya (Losc. et P.). — Maig.

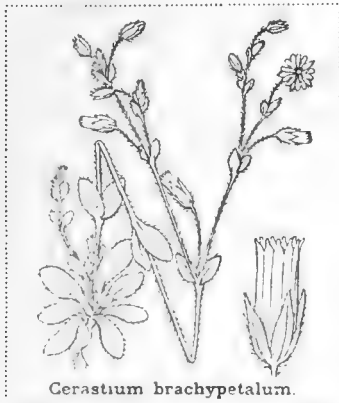
441. = *C. glomeratum* Thuill. — *C. viscosum* L.

(format del verb llatí *glomerare*, *apilar*; aludint-se a la seva inflorescència en densos glomèruls terminals; *viscosus*, de *viscum*, el vesc; pels seus troncs glandulosos).

Anual, tronc de 5-30 cm., dret o ascendent, ramificat, piloso-glandulós, fulles ovades o el·líptiques, les inferiors atenuades en peciol ample i curt; les caulinars sentades, pestanyoso-erichades, flors petites, en glomèruls densos, terminals; pedicels més curts que'l calze, bracties herbàcies; sèpals lanceolats, aguts, barbuts, com les bracties y ± escariosos al marge; pètals bífits, apenes tan

llargs com els sèpals; d'ungla peluda; filaments estaminals glabres; càpsula cilíndrica, recta o subencorvada, i vegada més llarga que'l calze, llevors triangular-reniformes, granuloses.

Geografia. — Comú per terres arenoses: desde la costa al Pirineu. — Abril-Juny.

442. = *C. brachypetalum* Desp.

(del grec βραχύς, *curt*, i πέταλον, *fulla*; per la curtedat relativa del seus pètals.)

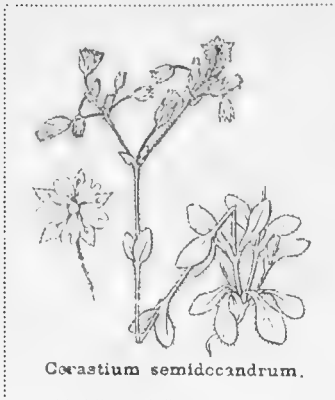
Anual, tronc de 5-25 cm., dret, simple, prim, erichat de pèls blancs, aperto-ascendents, fulles ovades o el·líptiques, peludes, les inferiors subpeciolades, en rosetó clar, y les caulinars en nombre de 2-3 parells, sentades; flors petites, en cimes terminals, pauciflores, pedicels fructífers 2-3 vegades més llargs que'l calze, capbaixos y després capdrets, peluts, glandulosos; bracties herbàcies, barbudes, sèpals lanceolats, aguts, barbuts, piloso-glandulosos, pètals bilobats, iguals als sèpals o més curts, un poc pestanyosos a l'ungla; filaments es-

taminals llargament pestanyosos a la base; càpsula cilíndrica, encorvada a l'àpex, quasi el doble llarga que'l calze, dehiscent per 10 dents obtuses, dretes, revoltes al marge, llevors subtriangulars, tuberculoses.

β GLANDULOSUM Fenzl. — Planta piloso-glandulosa a la part superior.

Geografia. — Terres conresades o incultes: a l'Ubach, al peu de la Font de la Portella, 15 Maig 1889 *legi*. = Olot, N.ª Senyora del Mont (Vay.); Ceret; S. Llorenç dels Cerdans (Compy.); Baix Aragó (Losc.l.). — Maig.

La planta de l'Ubach correspon a la β GLANDULOSUM Fenzl.

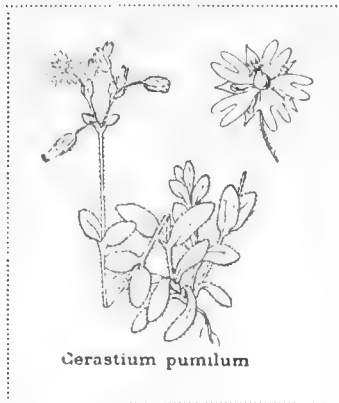

443. - C. semidecandrum L.

(del llatí *semi-de semis-*, la meitat; i del grec *δέξα* *dèxa* *dèu*, y *ἀνήρ*, *àndròs*, *varó*; aquí *estam*, orguen *sexual masculí*; aludint als estams ordinàriament en nombre de cinc.)

Anual, troncs de 3-20 cm., drets, prims, simples o ramificats a la base, piloso-glandulosos, fulles *el·líptiques* o *trasovades*, *obtuses*, *pubescent-pestanyoses*, les inferiors atenuades en peciol, les superiors sentades; flors *petites*, en cimes pauciflores, pedicels fructífers *refractats*, 2-4 vegades més llargs que'l calze, bracties y sèpals *amplament escariosos al marge* y *àpex*; pètals *bidentats*, més *curts que'l calze*, amb l'ungla *glabra*, estams 5 ò 10, filaments *glabres*, càpsula cilíndrica, quasi el doble llarga que'l calze, *dehiscent* per 10 dents dretes, *revoltes pel marge*, llevors molt petites, *xagrinades*.

Geografia. — Camps y llocs arenosos: Tarrassa; litoral del Prat y Castelldefels. = Marges del Besós, cap a la desembocadura (Salv.!) y més a l'interior (Csta.); Castelldefels y Tibidabo (Senn.!) ; al Miracle (Marcet!); Vich, r. (Masf.); Paní, cap a la Selva de mar (Vay.); Cadaqués (Trem.). — Maig.

444. - C. pumilum Curt.

(del llatí *púmilus*, *adj. que significa nano*, *petit*; per la seva *escassa magnitud*.)

Anual; troncs de 5-20 cm., drets o ascendents, ramificats, piloso-glutinosos; fulles *ovades* o *el·líptiques*, *acutiúscules*, piloso-pestanyoses, les inferiors atenuades en peciol, les superiors sentades; flors *petites* en cimes *terminals*; pedicels fructífers *arquejats* a l'apex, més llargs que'l calze; *bracties inferiors herbàcies* o *les superiors estretament escarioses*; sèpals *aguts*; pètals *bífits*, *tan o més llargs que'l calze*; filaments *estaminals glabres*; càpsula cilíndrica, quasi *recta*, el doble llarga del calze, *dehiscent* per 10 dents dretes, *revoltes pel*

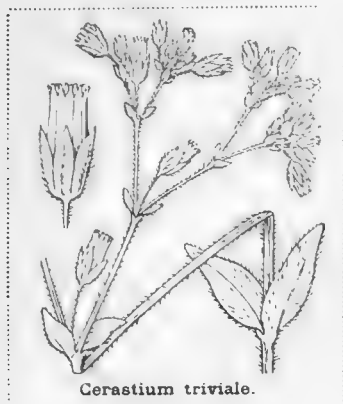
marge; llevors *subreniformes*, breument *tuberculosos*; planta molt *polimorfa*.

Raça *C. GLUTINOSUM* Fr. — Planta d'un vert fosc; bracties superiors *estretament escarioses al marge*.

Geografia. — Comú a les terres arenoses o piçarrotes del Vallés occidental y segurament en altres localitats. = La rassa *C. GLUTINOSUM* Fr., als camps de Viladrau y altres del Montseny (Csta.); Olot (Vay.); Girona (Bub.). — Primavera.

Cariofilies.

G. 116. - Cerástium.

445. - *C. triviale* Link. — *C. vulgatum* L. (del llatí *trivialis* y *vulgatus*, comú, molt estès, vulgar.)

Bienal o perennant; troncs de 1-5 dm., ajeguts y fins radicants a la base, després ascendents, simples o ramificats, pubescents; fulles *ovades o el·líptiques*, piloso-pestanyoses, les inferiors atenuades en peciol, les superiors sentades; flors petites, en cimes bipares, *multiflores*; pedicels fructífers, arquejats a l'àpex, 2-3 vegades més llargs que'l calze; bracties *amplament escarioses*; sèpals *ovato-lanceolats*, obtusos o aguts, *escariosos*, freqüentment piloso-glandulosos; pètals *oblongo-espatulats*, *bilobats*, de lòbuls estrets, un poc més llargs que'ls

sèpals; filaments estaminals glabres; càpsula *encorvada*, el doble llarga del calze; llevors molt petites, reniformes, tuberculosos; planta bastant polimorfa.

Geografia. — Llocs herbosos d'una gran part del país: Tarrassa, al torrent de la Xuriguera; S. Cugat del Vallés; Badalona; Montseny; S. Hilari y Montsolí; Ribas. = Ripoll y més amunt; província de Lleyda (Csta.); Clot de Segalés, aprop de Berga (Graul); Vich (Masf.); Querolps; Montanya del Mont (Vay.); Girona (Bub.). — Maig-Agost.

446. - *C. pyrenaicum* Gay.

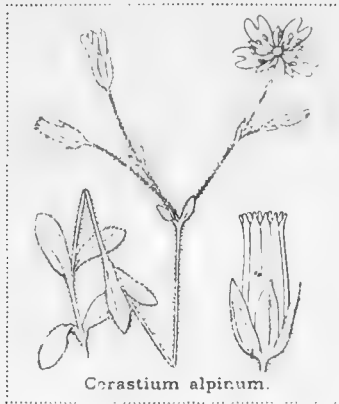
(per la seva habitació preferent, als Pirineus.)

Perenne, troncs \pm llargs, ajeguts, afils, glabres y escamosos a la base, piloso-glandulosos y molt fullosos a la part superior; fulles grans, ovato-lanceolades, subagudes, pubescent-glanduloses; flors petites, generalment solitàries; pedicels fructífers, reflexes, 1-2 vegades més llargs que'l calze; bracties grans, herbàcies; sèpals *amplament lanceolats*, estretament escariosos; pètals *obcordiformes*, un poc més llargs que'ls sèpals, pestanyosos a l'ungha, com també els filaments estaminals; càpsula grossa, dreta, ovoido-oblonga, poc més llarga que'l calze; llevors grosses, comprimi-

des, d'episperm molt poc consistent.

Geografia. — Roques y pedruscam de l'alt Pirineu oriental; al peu dels reguerols de Nuria; Morens, La Toza; Comabella (Vay.); Nuria (Salv.); Pic de Finestrelles, Coll de Nuria; Vall d'Eyne (Compy., Xat., Endress. et botan. plur., ex Rouy); Vall de Carençá (Bub., Gaut.); Vall de Lló (Gren.); vall d'Err (Oliver). — Juliol-Agost.

La planta que hem observat als reguerols de Nuria és, segurament, el *C. ARVENSE* L.

447. - C. alpinum L.

(per la seva habitació, a la regió Alpina.)

Perenne, tronc de 5-15 cm., estolonífer a la base, ascendent, cubert de pèls blancs, flexuosos, fulles *ovades* o bé *oblongues*, ± peludes, les inferiors y les de les branques estèrils, peciolades, les caulinars sentades, flors *grans*, solitàries o en cimes 2-5-flores, pedicels fructífers gruixudets, rígits, el doble llargs del calze; bracties *inferiors herbàcies*, les *superiors estretament escarioses*; sèpals *ovato-lanceolats*, *obtusos*; pètals *trasovato-cuneiformes*, 1 veg. més llargs que'ls sèpals, bífits, amb els lòbuls *estrets*, *oblongs*; càpsula cilíndrica, *encorvada a l'àpex*, quasi el doble

llarga del calze; llevors reniformes, tuberculoses, ferruginoses.

α *HIRSUTUM* Gr. et G. — Planta pubescent o hirsuta en totes les seves parts; però manifestament verda.

β *LANATUM* Gr. et G. — Planta albido-llanosa, en flocs tomentosos a l'àpex de les branques estèrils.

ζ *GLABRATUM* Wahl. — Tronc y fulles glabres y rarament pestanyoses.

Geografia. — Roques y pastures seques de les altes montanyes: Coll de Pal, del Cadí; Nuria, cap a Font negre; Nou Creus, etc., les dugues primeres varietats. = La Cerdanya (Vay.); Cambradases (Bub.); Puigllançada (Senn.); Pirineu central (Gonz.); Port de Benasque (Zett.); per tota la cadena pirinenca (Rouy).

La ζ *GLABRATUM* Wahl, a les pendents y serres (Vay.); Cambradases (Lap.); Vall d'Eyne (Gr. et G.). — Juliol-Agost.

448. - C. arvense L.

(*arvensis*, en lloc del clàssic *arvâlis*, s'ha format per analogia d'altres aixís terminats, de *arvum*, el camp; per la estació que se li ha atribuït.)

Perenne, troncs de 1-4 dm., drets o ascendents, pubescents o glandulosos, fulles *ovato-oblongues* o *lanceolato-linears*, respectivament obtusiúscules o agudes, pubescents, flors *grans*, en cimes pauciflores, pedicels drets, encorvats a l'àpex, 2-3 vegades més llargs que'l calze; bracties *amplament escarioses*, sèpals *ovato-oblongs*, *obtusos*, *escariosos a les vores*; pètals *obcordats*, bífits, amb els lòbuls *amples*, *ovats*, *aperto-recorvats durant la floració*, 1-3 veg. més llargs que'ls sèpals, càpsula

cilíndrica un poc encorvada, $\frac{1}{3}$ més llarga que'l calze, llevors reniformes, acanalades, tuberculoses, ferruginoses.

α *ANGUSTIFOLIUM* Fenzl. — Fulles caulinars oblongues o lanceolades, les rameals linears.

FLORA DE CATALUNYA

Cariofilies.

G. 116. - Cerástium.

♂ ALPINUM Fenzl. — Planta petita, semblant al C. ALPICOLUM L.

Geografia. — Llocs pedregosos o esquistosos de les montanyes: Agudes del Montseny; Nuria, al peu dels reguerols immediats al Santuari. = Requesens, Salines, Rocabruna (Vay.); sobre Massanet; sobre la Llagona (Bub.); Ports de Benasque, Peñablanca, Renclusa, Castanesa (Zett.); Tredós (Compñ. l in Hb. Cad.); Aiguamoix (Llen. l). — Juny-Agost.

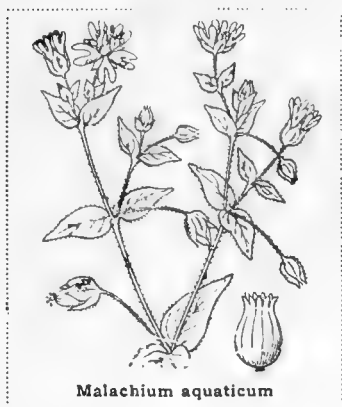
La planta que havem vist al Montseny y a Nuria, es la α ANGUSTIFOLIUM Fenzl., mentres que la de la vall d'Aràn correspón a la ♂ ALPICOLUM del propi A.

Es possible als confins de l'Aragó el C. RIAEI Desm. — C. RAMOSISSIMUM Boiss., que tenim de Castelserás, aon abunda (Losc.), y tal vegada el C. GAYANUM Boiss, del mateix lloc.

Genre 119. - MALACHIUM Fr.

(En grec *μαλάχη* és la malva, y *μαλακός*, tou; probablement per l'escassa consistència de la planta.)

Flors blanques, bastant grans, en cimes bipares, clares, pedicels estesos y a la fi encorvats a l'àpex, 2-3 veg. més llargs que'l calze; bracties foliàcies, 5 sèpals ovats, obtusos, herbacis, acrescents, 5 pètals fundament bipartits, amb els lòbuls divergents, 1 veg. més llargs que'ls sèpals; 10 estams, 5 estils alternisèpals, càpsula ovoido-pentagonal, un poc exserta, dehiscent per 5 valves, fundament bidentades, llevors reniformes, tuberculoses; herbes perennes, troncs de 2-6 dm., prims, trencadissos, pubescent-glandulosos a la part superior, fulles grans, ovato-cordiformes, subacuminades, les inferiors peciolades y les superiors sentades.

Malachium aquaticum

449. - *M. aquaticum* Fr.

(del llatí *aquaticus*, de *aqua*, l'aigua; per la seva estació aprop de les aigües.)

α *SCANDENS* Godr. — Planta filaire, fulles totes sentades, les inferiors de 2-5 cm., subcordiformes, cima fornida.

β *ARENARIUM* Godr. — Planta ajeguda o ascendent, més petita en totes les seves parts, fulles inferiors dels troncs fèrtils peciolades y truncades a la base, cima clara.

Geografia. — Vores de les corrents y llocs humits: la α *SCANDENS* Godr., pels marges y llocs herbosos de Mollet, Gualba y Olot. = Llacunes de Sils (Bub.); Ribas; la Cerdanya y Creixenturi (Vay.); Cadaqués (Trem.l);

Perelada (Tex.). — La β *ARENARIUM* Godr., a Ribas, vores del Fresser, r. Agost 1903 *legi.* — Juny-Setembre.

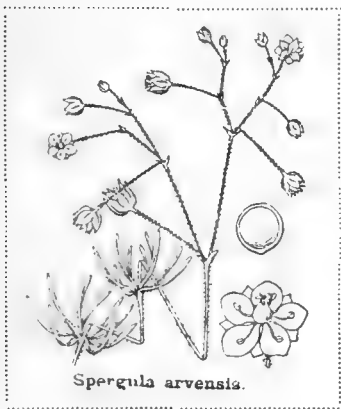
Genre 120. -SPÉRGULA L.

(Del llatí *spargo*, escampar, per la fàcil propagació de la planta, deguda a les seves nombroses llevors.)

Flors blanques o purpurines, en cimes bípares terminals, calze y corola pentamers, pètals enters, 5-10 estams implantats en un disc perigini y glandulós, 5 estils alternisèpals, càpsula dehiscent per 5 valves que no arriben a la base y oposades als sèpals, llevors biconvexes, alades o carenades : herbes anuals, de fulles linears mútiques, oposades, amb branquetes axilars molt curtes y folioses que les fan semblar verticilades, estípules petites, escarioses.

- 1 { Llevors molt convexes, subglobuloses, estretament alades, fulles longitudinalment assolcades pel revers 450. *Sp. arvensis*.
 { Llevors poc convexes, subdiscoidals, ampleament alades, fulles no assolcades pel revers 2.

- 2 { Pètals lanceolats, aguts, ala de les llevors blanca, llisa y tan ampla com el disc 451. *Sp. pentandra*.
 { Pètals ovats, obtusos, ala de les llevors rossa, puntejada y més estreta que'l disc 452. *Sp. Morisonii*.

450. - *Sp. arvensis* L.

(de arvum, el camp conresat; per la seva habitual estació.)

Sinonimia. — *Cast.*, esparcilla.

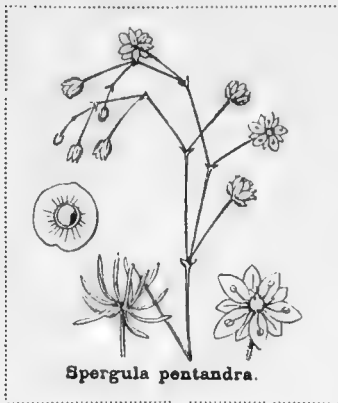
Troncs de 1-3 dm., nombrosos, drets y ascendents, pubescent-glandulosos a la part superior; fulles linears filiformes, amb un solc longitudinal al revers, estípules amples, flors blanques, cimes bastant fornides, pedicels fructífers capilars, retractats, 2-3 vegades més llargs que'l calze, bracties diminutes, escarioses; sèpals ovats, obtusos, pètals ovats, obtusos, quasi tan llargs com els sèpals, 10, y menys freqüentment 5, estams; càpsula ovoide, un poc exserta, llevors subglobuloses, pa-

piloses o puntejades, *circuides d'una ala molt estreta y llisa*.

β *VULGARIS* Koch.—Llevors cubertes de papiles blanques, generalment 5 estams.

Geografia. — Terres granítiques o arenoses: Camps de Palautordera, Gualba, S. Hilari, Montsolí, Guillerries, Blanes, Tossa. = Viladrau, Montseny *et alibi*; montanya de Lleyda (Csta.); Ribas, Queralps, Massanet de Cabrenys (Vay.).

La planta per nosaltres observada és la β *VULGARIS* Koch. — Abril-Agost.

451. - Sp. pentandra. L.

(del numeral grec πέντε, cinc, γ' ἄνθρωπος, àndròs, home; aludintse aquí als cinc estams de les seves flors.)

Troncs de 5-25 cm., menys nombrosos que en l'anterior, drets o ascendents, prims, glabres, amb l'últim entrenús molt llarg, fulles filiformes, sense solc al revers; estípules curtíssimes, flors purpúries, cimes poc fornides, pedicels fructífers capilars, refractats, 2-5 vegades més llargs que'l calze; bracties diminutes, escarioses, sèpals externs lanceolato-aguts, els interns ovato-obtusos, pètals lanceolats, aguts, 5 estams, càpsula ovoide, un poc exserta, llevors subdiscoidals, amplement alades, llises, ala albo-argentina, estriada, tallada

al llumbrigol, tan ampla com el disc.

Geografia. — Terres arenoses o esquistoses: Tarrassa, vinyes granítico-piçarrores de càn Carbonell; vores del Besós, entre Mollet y S. Fost; camps de Montsolí. = Tossa, Ogassa, Rosas y Cadaqués (Vay.); Empordá y Girona (Salv.!); sobre Ceret (Bub.). — Febrer-Maig.

452. - Sp. Morisonii Bor. — Sp. vernalis Willd.

(dedicada a Robert Morison, autor de la Plantarum Historia Universalis Oxoniensis, 1680; vernalis, del llatí vernus, primaveral, per la època de la seva florescència.)

Se diferencia de l'anterior pel tronc glabre o pubescent-glandulós; fulles més curtes y mes apretades; florescència més tardana; pètals ovats, obtusos; llevors pedicelades, puntejades a les vores, ala rossa, més estreta y generalment igual a la meitat de l'amplada del disc.

Geografia. — Camps y llocs arenosos: S. Pere de Roda, Tossas y la Cerdanya (Vay). — Juny-Juliol.

Genre 121. - SPERGULARIA Pers.

Flors blanques, rosades o lilacines, en cimes bípares o unípares; calze y corola pentàmers; pètals enters, implantats al receptacle; 10 estams o menys; 3, rarament 2 o bé 5, estils, molt curts; càpsula dehiscent per 3 valves, que arriben fins a la base, alternisèpales; llevors lenticulars o piriformes, alades, àpteres o de les dugues formes; plantes herbàcies, de fulles linears, amb estípules escarioses.

- 1 { Llevors quasi totes o una part amplament alades. 2.
Llevors totes àpteres 3.
- 2 { Llevors quasi totes alades; pedicels 1-2 vegades més llargs que la càpsula llargament exserta 453. *Sp. marginata*.
Llevors en sa majoria àpteres; pedicels d'igual llargaria que la càpsula apenes exserta 454. *Sp. Dillenii*.
- 3 { Plantes bastant robustes, perennants; flors grandetes (3-5 mm. de llarg) 4.
Plantes primes, anuals o bienals, flors petites (2-3 mm.) 5.
- 4 { Pedicels filiformes, els inferiors aprop de dugues vegades més llargs que'l calze; flors bastant grans, agrupades en cimes bípares, poc fulloses o àfiles; pètals de 4-5 mm., un terç més llargs que'ls sèpals; càpsula una mica exserta 455. *Sp. Nicaeensis*.
Pedicels capilars, els inferiors 3-5 vegades més llargs que'l calze; flors petites, en cimes unípares, fulloses, multiflores, divaricades; pètals de 3-4 mil·límetres, més llargs que'ls sèpals; càpsula inclosa 456. *Sp. longipes*.
- 5 { Cimes fulloses; pedicels filiformes, més curts o poc més llargs que les flors; sèpals oblongs; 7-10 estams; càpsula igual al calze 457. *Sp. rubra*.
Cimes àfiles o amb petites bracties a la base; pedicels capilars, els inferiors 2-4 vegades més llargs que les flors; sèpals el·líptics; 2-3 estams; càpsula més curta que'l calze 458. *Sp. salsuginea*.

Spargularia marginata.

453. - *Sp. marginata* Kittel. — *Sp. media* β *marginata* G. et G.

(del verb llatí marginare, de margo, la vora o marge; aludint a les llevors circuïdes d'una ampla ala.)

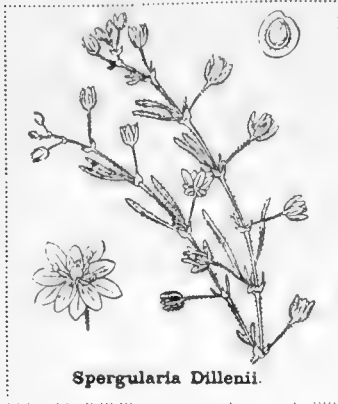
Perenne, rizoma gruixudet; troncs de 1-4 dm., \pm angulosos, protrato-ascendents, glabres a la part inferior, y pubescent-glandulosos a la superior; fulles linears, agudes, subcarnoses; estípules ovato-triangulars, acuminades, enteres o bifides; flors lilacines, grans, en cimes poc regulars, no fulloses; pedicels freqüentment refractats, 1-2 vegades més llargs que la càpsula; bracties petites; sèpals oblongs, obtusos, escariosos al marge; pètals

Cariofilies.

G. 121. - Spergularia.

trasovats, més llargs que'ls sèpals; 10-5 estams; càpsula ovoido-cònica, grossa, un terç més llarga que'l calze; llevors lenticular-discoidals, *totes circuïdes d'ampla ala blanca*.

Geografia. — Terrenos arenosos salobrenchs : litoral de Barcelona, Prat de Llobregat, Blanes, Rosas y Castelló d'Empuries; Horta de Lleyda; vores de l'estany d'Ibars. = Marges del Llobregat, Urgell (Csta.); frontera d'Aragó (Losc.); Empuries, S. Pere Pescador (Vay.); Pons, Cardona (Bub.). — Abril-Setembre.

Spergularia Dillenii.

454. - Sp. Dillenii Lebel. — Sp. media, var. heterosperma Gr. et G.

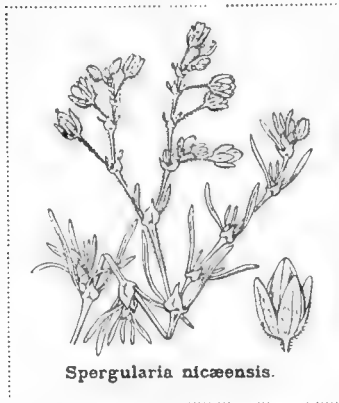
(dedicada a l'autor botànic John Jac. Dillenius, 1732; *heterosperma* : per les dugues classes de llevors.)

Sinonimia. — Cast., hierba de las calenturas o de las golondrinas.

Anual, bienal o perennant; troncs de 1-2 dm., ascendents, ancipitats o sigui amb 2 anguls aguts, simples o ramificats, glabres inferiorment y pubescent-glandulosos a la part superior; fulles linears, un poc carnosos; estípules curtes, ovato-agudes; flors *rosades*, en cimes uníparas o irregulars, \pm fulloses a la base; pedicels *iguals a la càpsula*

o poc més llargs; sèpals ovats, obtusos, escariosos al marge; pètals oblongs, *més curts que els sèpals*; càpsula *ovoido-cònica*, apenes exserta; la major part de les llevors àpteres y piriformes; les demás alades, suborbiculars.

Geografia. — Terrenos arenosos salobrenchs : litoral de Barcelona, a càn Tunis; arenals d'Olesa de Montserrat. = Pla de Llobregat; cap a Banyoles, provincia de Lleyda (Csta.); frontera del Baix Aragó (Losc.). — Abril-Setembre.

Spergularia nicaeensis.

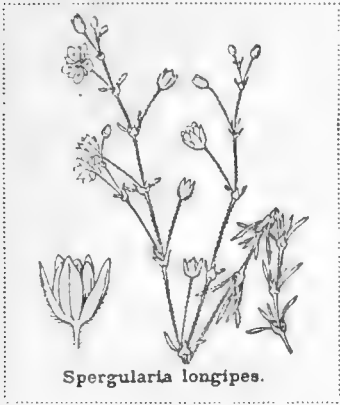
455. - Sp. Nicaeensis Sarato. — Sp. purpurea Lebel.

(del llatí Nicaea, ciutat de la Liguria (Nice); *purpureus*, pel color rosat de les flors.)

Perennant, troncs de 10-15 cm., bastant robustos, glabres a la part inferior y pubescent-glandulosos a la superior, prostrato-ascendents, fulles linears, les caulinars llargues, quasi tan com els entrenusos, les florals curtes, estípules triangulars, agudes, d'un blanc apagat, flors *rosades*, bastant grans, en cimes bíparas, *pauciflores*, poc fulloses o àfiles, pedicels *filiformes*, els inferiors *aprop de 2 veg. més llargs que'l calze*, pètals ovato-oblongs, de 4-5 mm., $\frac{1}{2}$ *més llargs que'ls*

sèpals, càpsula ovoido-cònica, un poc més llarga que'l calze, llevors *totes àpteres*, piriformes.

Geografia. — Terres incultes, vores dels camins : S. Vicens de Castellet, aprop de la confluència del Llobregat amb el Cardoner. — Abril-Setembre.

Spergularia longipes.

456. - Sp. longipes Rouy. — Sp. rubra Pers. γ longipes Lange.

(del llatí longipes, de longus, y pes, pedis; de peus llargs; per la longitud dels pedicels inferiors; adjectiu llatí ruber, rubra, rubrum, vermell; pel color de les flors.)

Perennant, troncs de 1-2 dm., ascendents, ramificats, únicament pubescent-glandulosos a la part superior, de entrenusos llargs, fulles *linear-filiformes*, *apiculades*, estípules ovato-triangulars, llargament *cuspidades*, flors *rosades*, petites, en cimes bípares o unípares, *fulloses*, *llargues* y *multiflores*, formant el conjunt una ampla panotxa; pedicels *capilars*, estesos o refractats, general-

ment unilaterals, els inferiors 3-5 veg. més llargs que'l calze, sèpals oblongs, obtusiúsculs, escariosos al marge, pètals de 3-4 mm., més llargs que'ls sèpals; 3-5 estams, càpsula ovoide, quasi igual al calze, llevors totes àpteres, piriformes.

Rassa SP. PINGUIS Rouy. — Fulles estretament linears, pedicels inferiors 2-3 vegades més llargs que'l calze, pètals més curts que'ls sèpals.

Geografia. — Terres arenoses de la regió mediterrània : la rassa SP. PINGUIS Rouy-SP. RUBRA β PINGUIS Fenzl, a Tarrassa, vores de la riera del Palau. — Abril-Setembre.

Spergularia rubra.

457. - Sp. rubra Pers. — Sp. rubra, α campestris Fenzl.

(del llatí ruber, rubra, rubrum, roig; pel color rosat de les flors.)

Sinonimia. — Herba vermella, herba passarella; cast., esparcilla encarnada.

Anual o bienal, troncs de 5-15 cm., ajeguts y ascendents, molt pubescent-glandulosos a la part superior; fulles *linears*, *curtes*, *planes*, subapiculades, estípules ovato-acuminades, *albo-argentines*, flors *rosades*, petites (3 mm.), en cimes unípares, *fulloses*, *clares*, pedicels *filiformes*, oberts, més curts o poc més llargs que les flors; sèpals oblongs, obtusos, escariosos al marge, pètals *iguals*

als sèpals o més curts, 7-10 estams, càpsula ovoide, igual al calze; llevors totes àpteres y piriformes.

Subsp. SP. ATHENIENSIS Aschers. — Estípules subtriangulars, mates; pedicels més curts que la càpsula, flors nombroses, en cimes unípares, apretades, pètals més curts que'ls sèpals, llevors fusco-grisenques.

Geografia. — Terres arenoses : desde la costa fins a les parets del Santuari de Nuria; S. Hilari; Montsolí y les Guilleríes. = Montseny, Olot, la Cerdanya, Prats de Molló, Requesens, Castelló, Rosas, Medas, Torruella (Vay.).

La subsp. SP. ATHENIENSIS Aschers. — SP. CAMPESTRIS Wk. et Lange, al litoral de Barcelona, arenals del Camp de la Bota. — Abril-Maig.

Spergularia salsuginea.

458. - *Sp. salsuginea* Fenzl. — *Sp. dian-*
dra Heldr. — *Sp. Heldreichii* Foucaud.

(del llatí *salsugo*, inis, *aigua salada*; per trobar-se a les maresmes; *diandra*, format del numeral grec *δίς*, *dugues vegades*, γ *άνήρ*, *άνδρός*, *home*; *fent referència al nombre dels estams*; dedicada per Foucaud a Heldreich, company de Sartori.)

Anual, troncs de 5-15 cm., prims, molt ramificats, branques filiformes, pubescent-glanduloses a la part superior, fulles *filiformes*, estípules ovato-acuminades, *mates*, flors rosades, molt petites, en cimes bípares, multiflores, clares, *no fulloses* o amb petites bracties a la base, pedicels capilars, els inferiors 2-4 veg. més llargs que les flors, sè-

pals el·líptics, obtusos, escariosos al marge, pètals més curts que'ls sèpals, 2-3 estams, càpsula subglobulosa, igual al calze o poc més llarga, llevors àpteres, piri-formes.

Geografia. — Vores del mar, rius o llacs : Litoral de Barcelona, pujant pel Llobregat al Papiol, Olesa, Montserrat, Monistrol, y pel Noya, a Gelida; Horta de Lleyda. — Pla del Llobregat y prats salobrencs de l'Urgell (Csta.); litoral de la provincia de Girona, Rosas (Vay.). — Abril-Juny.

Família 15.ª - ELATINIES DUMORT.

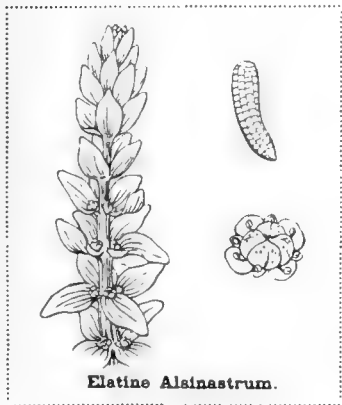
(De ELATINE, que es el genre que li dona nom.)

Flors blanques o rosades, petites, hermafrodites, regulars, axilars, sentades y verticilades, o peciolades y solitaries, 3-4 sèpals soldats a la base, 3-4 pètals sentats, 6-8 estams, 3-4 estils curts; fruit càpsula globuloso-deprimida, 3-4-locular, septicida; llevors cilindroides, rectes o poc encorvades, amb varies costelles longitudinals y estríes transversals: herbes de terres humides o inundades, glabres, de tronc radicanant, fulles enteres, oposades o verticilades, acompanyades de petites estípules membranoses.

Genre 122. - ELATINE L.

(Del greco-llatí *ελατίνη*, fem. de *ελάτινος*, de abet; per la forma y disposició de les fulles.)

1	}	Plantes perennes, robustes, fulles y flors verticilades y sentades,	459. E. alsinastrum.
		Plantes anuals, primes, fulles oposades, les inferiors o totes peciolades, flors alternes, solitaries y peciolades	2.
2	}	3 sèpals, tan o més llargs que la càpsula, 3 pètals més llargs que'ls sèpals, 6 estams, 3 estils, càpsula de 3 valves	460. E. hexandra.
		4 sèpals, una vegada més llargs que la càpsula, 4 pètals més curts que'ls sèpals, 8 estams, 4 estils, càpsula de 4 valves	461. E. macrópoda.

Elatine Alsinastrum.

459. - E. alsinastrum L.

(de *alsine*, nom d'una cariofilacia, amb la terminació despectiva *astrum* aplicada a varies plantes per a indicar alguna semblansa.)

Perenne, tronc de 1-4 dm., robust (3-5 mm. de diàmetre), fistulós, radicanant a la base, ascendent, simple o ramificat, d'entrenusos curts, fulles *verticilades*, les inferiors sumergides, linears, 1-nerves, formant verticils de 6-10; les superiors ovoides, 3-5-nerves, amb verticils de 3-5; flors *blanques, verticilades y sentades*; calze 4-fit, 4 pètals, més llargs que'ls sèpals, 8 estams, 4 estils, càpsula 4-locular, dehiscent per 4 valves, llevors quasi rectes.

Geografia.—Llacunes y llocs inundats: a la Cerdanya francesa, Montlouis, Font Romeu, Madràs, *et alibi* (Lap., Gr. et G., Compy., Gaut.). Es quasi segura la seva existencia a la Cerdanya espanyola. — Juny-Setembre.

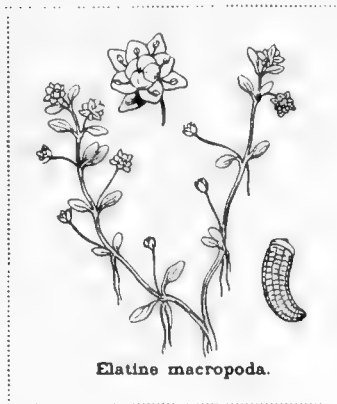
Elatine hexandra.

460. - E. hexandra DC. — E. paludosa Seub.

(del numeral grec $\xi\xi$, sis y $\alpha\mu\eta\rho$, $\alpha\mu\eta\rho\acute{o}\varsigma$, home; aludint als sis estams; paludosus, de pakus, pantano o llacuna; per la seva estació.)

Anual, troncs de 3-10 cm., prims, ajeguts, radicans o surants, fulles oblongo-ellíptiques, oposades, breument peciolades, flors blanques amb una línia rosada, axilars, alternes, solitaries, sostingudes per pedúncols, ordinàriament més curts que les fulles, 3 sèpals desiguals, iguals a la càpsula o poc més llargs, 3 pètals, poc més llargs que'ls sèpals, 6 estams, 3 estils, càpsula petita, dehiscent per 3 valves, llevors una mica encorvades.

Geografia. — Llocs pantanosos o inundats: a la Cerdanya, S. Llorenç dels Cerdans (Compy.); sobre Montlouis, a la font d'Esclops (Lap.). — Maig-Setembre.

Elatine macropoda.

461. - E. macrópoda Guss. — E. Fabri Gren., rassa de la anterior, sec. Rouy.

(del grec $\mu\alpha\kappa\rho\acute{o}\varsigma$, gran, y $\pi\acute{o}\delta\acute{o}\varsigma$, $\pi\acute{o}\delta\acute{o}\varsigma$, peu; per la llargaria dels pedúncols; dedicada a Fabre per Grenier.)

Sinonimia. — Fr., velvete, élatine; anglès, water-wort.

Anual, troncs de 4-10 cm., prims, radicans a la base, fulles oblongues, oposades, les superiors sentades y les demés breument peciolades; flors albo-rosades, axilars, alternes, solitaries, sostingudes per pedúncols 1-5 veg. més llargs que les fulles, 4 sèpals, 1 veg. més llargs que la càpsula, 4 pètals, visiblement més curts que'ls sèpals, 8 estams, 4 estils, càpsula dehiscent per 4 valves, llevors una mica encorvades.

Geografia. — Aigües estanyades y paratges humits: Roses (Bub.); Pirineus Orientals (Coste), Argelés (Gaut., Oliver, ex Rouy). — Juny-Juliol.

Família 16.ª - LINACIES DC.

(Pren nom del gènere principal *linum*, el lli.)

Flors hermafrodites, regulars, pentàmeres o tetràmeres, en cimes bípares o uní-pares, sèpals lliures, persistents, corola de prefloració torsada, molt caduca; 10-8 estams biseriats, soldats a la base, tots fèrtils o els opositi-pètals rudimentaris o nuls; 5-4 estils lliures, però freqüentment amb peus brevistils els uns, y longistils els altres; fruit càpsula de 10-8 celdes monospermes, separades per 5-4 envans veritables y 5-4 de falsos o incomplets, de dehiscència septicida; llevors ovades, lli-ses: herbes o subarbustos, de fulles simples, generalment alternes, sense estípules.

I	{	Flors pentàmeres, sèpals enters, lliures, més llargs que la càpsula, plantes de més de 10 cm.	123. <i>Linum</i>.
		Flors tetràmeres, sèpals 2-3-fits, soldats a la base, iguals a la càpsula, plantes de 3-8 cm.	124. <i>Radiola</i>.

Gènere 123. - LINUM L.

(Se fa derivar del cèltic *Llin*, que significa *fil*; d'on el greco-llatí *λίνον*, el lli.)

Flors pentàmeres, blanques, grogues, blaves o rosades; sèpals enters, lliures, més llargs que la càpsula; plantes de més de 10 cm.

I	{	Flors rosades, grans, estigmes claviformes, plantes perennes, piloso-glandu-loses	462. <i>L. viscosum</i>.
		Flors blanques, grogues o blaves	2.
2	{	Flors blanques, sèpals ovato-lanceolats, acuminats, estigmes capitats	3.
		Flors grogues o blaves	5.
3	{	Plantes anuals, d'arrel prima, glabres, fulles trasovato-oblongues, oposades, flors petites, pètals 1 veg. més llargs que'l calze	463. <i>L. cathárticum</i>.
		Plantes perennes, de rizoma llenyós, pubèrules, fulles linears, alternes, flors grans, pètals 3-5 veg. més llargs que'l calze	4.
4	{	Fulles linear-alesnades, molt aspres, pètals d'uns 25 mm., trasovato-contrets a la base, d'un blanc de neu, amb nervis apenes colorats,	464. <i>L. suffruticosum</i>.
		Fulles linear-filiformes, quasi glabres, pètals d'uns 15 mm., trasovato-cuneiformes, d'un blanc menys pur, amb nervis purpurins,	465. <i>L. salsoloïdes</i>.
5	{	Flors grogues	6.
		Flors blaves	9.
6	{	Plantes anuals, de flors petites, d'un groc pàlit, estigmes capitats	7.
		Plantes perennes, de flors grans, d'un groc viu, estigmes claviformes.	8.

- 7 { Troncs prims, glabres, fulles fines, pedicels tènues, sèpals breument acuminats, un poc més llargs que la càpsula 466. *L. gállicum*.
 Troncs robustos, pubescents per la cara interna, fulles aspres, pedicels curts y gruixuts, sèpals llargament acuminats, 1-2 veg. més llargs que la càpsula, 467. *L. strictum*.
- 8 { Pètals soldats per les ungles, fulles amb glàndules estipuliformes, 1-nerves; pedicels molt curts 468. *L. campanulatum*.
 Pètals lliures, fulles sense glàndules estipuliformes, 3-nerves, pedicels 1-2 vegades més llargs que'l calze 469. *L. marítimum*.
- 9 { Plantes anuals, bienals o perennants, estigmes claviformes 10.
 Plantes perennes, estigmes subfiliformes o capitats 11.
- 10 { Flors d'un blau clar, pètals 2 veg. més llargs que'l calze, sèpals interiors pestanyosos, envans de la càpsula barbuts, llevors de 3 mm. no becarudes, 470. *L. angustifolium*.
 Flors d'un blau viu, pètals 3 veg. més llargs que'l calze, sèpals tots glabres, envans de la càpsula no barbuts, llevors d'uns 5 mm., becarudes, 471. *L. usitatissimum*.
- 11 { Estigmes subfiliformes, flors grans (3-4 cm. llarg), pètals d'ungla molt llarga, sèpals més llargs que la càpsula, 3-nerves, carenats, 472. *L. narbonense*.
 Estigmes capitats, flors més petites. 12.
- 12 { Sèpals dimorfes, els dos externs lanceolats y punxaguts, els tres interns ovats y obtusos o mucronats, tots glabres, 13-5 nerves, pètals d'un blau viu, trasovats; càpsula més llarga que'l calze . . . 473. *L. alpinum*.
 Sèpals monomorfs, lanceolats, llargament alesnats, pestanyoso-glandulosos, 1-nerves, pètals d'un lila pàlit, acuminats, càpsula més curta que'l calze, 474. *L. tenuifolium*.

462. - *L. viscosum* L.

(del llatí : derivat de viscus, el vesc; per les glàndules de les fulles y bràcties que donen a la planta un aspecte agafallós o glutinós.)

Perenne, rizoma gruixut, que produeix nombrosos troncs de 3-6 dm., drets o ascendants, peluts y ± ramificats a la part superior; fulles oblongo-lanceolades, alternes, 3-5 nerves, piloses, les superiors y les bràcties pestanyoso-glanduloses, resultant la planta bastant viscosa; flors rosades, grans, molt breument pedicelades, en cimes únipares, escorpioides, formant en conjunt una ampla inflorescència corimbiforme; sèpals ovato-lanceo-

Linacies.

G. 123. - Linum.

lats, obtusiúsculs (1), *3-nerves, pilosos y pestanyoso-glandulosos*, una vegada més llargs que la càpsula; pètals trasovats, tres vegades més llargs que 'ls sèpals, amb venes *violades*; estigmes *claviformes*; càpsula *globulosa, estriada, apiculada y pubescent*.

Geografia. — Boscos y prats de les montanyes : al Bergadà, al peu del santuari de Corbera; Sant Climents, a les vores del riu Saldes; cap a les Adous del Bastareny, vores del riu Greixa, a la falda del Cadí; turons y prats de Ripoll y Ribas. = Al peu de Queralt y de Capolat (Puj. C.), al Llusanés, Besora, Vidrà, S. Juan de les Abadesses, Crexenturi, Ciuret, Rocabruna, Coll de Malrem, Baget *et alibi* (Vay.); Ridaura, aprop d'Olot; Bassegoda (Tex.); Conca de Tremp (Bub.). Baixa fins als 800 m., abundant a Castellfullit del Boix, a la serra de Can Torra (Font). — Juliol-Agost.

Linum catharticum.

463. - L. cathárticum L.

(del greco-llatí καθαρτικός, ή, όν, que purifica o purga; en altre temps s'havia empleat com a purgant.)

Sinonimia. — Canxalaigua d'Espanya, pi bord; cast., lino purgant, cantilagua, canchilagua.

Anual, arrel prima; troncs de 1-3 dm., prims, glabres drets o ascendents; fulles trasovato-oblongues, oposades, més llargues que 'ls entrenusos, finament escabroses al marge, 1-nerves; flors blanques, petites, en cimes bipares; pedicels subcapilars, drets, de 2-10 vegades més llargs que la flor; sèpals ovato-lanceolats, acuminats, 1-nerves, glabres, tan llargs com la càpsula; pètals trasovats,

una vegada més llargs que 'ls sèpals; càpsula globulosa, petita, glabra.

Geografia. — Boscos, prats y llocs herboso-umbrívols de les montanyes : Montserrat, a l'Ubach, S. Llorenç del Munt; Montseny, Montsolí, Bagà, Ribas, Querlps, *et alibi*. = Bastant comú y freqüentment abundant desde Sallent fins més amunt de Berga (Puj. C.); Vich (Masf.), Olot (Bolós, Tex.), la Sellera r. (Cod.); Camprodón (Bub.); comú a les valls inferiors del Pirineu Central (Zett.); port de Pallars (Llen.!). — Maig-Agost.

Linum suffruticosum

464. - L. suffruticosum L.

(format del llatí sub y fruticosus, de frutex, icis, l'arbust; es a dir, quasi un arbust.)

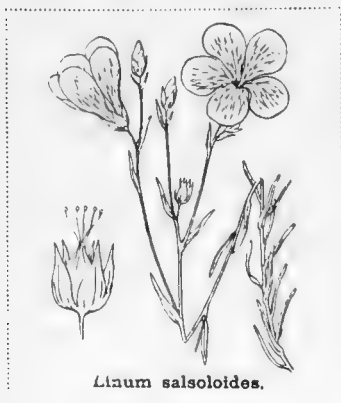
Sinonimia. — Cast., lino silvestre agudo, lino armado; hierba sanjuanera, lino blanco.

Perenne; de rizoma llenyós, tortuós y molt ramificat; troncs de 2-4 dm., llenyosos, drets o ascendents, pubèrulo-escabrosos; fulles linear-alesnades, mucronato-cuspidades, glaucescents, 1-nerves, rígides, revoltes pel marge, molt escabroses, les inferiors y les dels troncs estèrils, curtes y apretades, les superiors més llargues y clares; flors d'un blanc pur de neu, nombroses, en cimes irre-

(1) *Acuminats*, diuen els autors; mes no'ls havem observat aixís en la planta per nosaltres estudiada.

gulars, apanotxades; sèpals ovato-lanceolats, *acuminats*, 3-nerves, pestanyoso-glandulosos; pètals *trasovats*, amb nervis gairebé *incolors*, contrets a la base, amb l'ungla purpurina, 5-6 vegades més llargs que'ls sèpals; estigmes *capitats*; càpsula ovoide, acuminada, més curta que'l calze.

Geografia. — Terres guixenques, margoses o calcàries: s'estèn per tot l'Urgell fins a Calaf y baixa per la Segarra fins a la vora dreta del Noya, sobre Gelida, al peu de Masgranada. — Maig-Agost.

Linum salsoloides.

465. - *L. salsoloides* Lamk. — Subsp. de l'anterior, sec. Rouy.

(del genre *Salsola*, y la terminació grega εἰδήε, que indica semblança; per la que te amb alguna *Salsola*, especialment la *vermiculata*.)

Freqüentment confosa amb el *L. suffruticosum* L. se'n distingeix per ser més feble, menys llenyosa y de menor talla; per les seves fulles *linear-filiformes*, *mucronulades*, gairebé glabres y més verdes; per les flors més petites, menys abundants, d'un color blanc tirant a groc, y pels pètals *trasovato-cuneiformes*, amb nervis purpurins ben marcats, 3-4 vegades més llargs que'ls sèpals.

Hi hà peus de flors *brevistiles* y n'hi hà d'altres de flors *longistiles*.

Geografia. — Terrenos margosos y silicis àrits: freqüent desde la cordillera litoral al través del Vallés, Penadès, Bages, Segarra, Llusanés, Berga, Bagà, fins al Cadí; Vall de Ribas. = Bascarà, Oriol, Sarrià, Pirineu català (Bub.); Molins; Terrades (Senn.). — Maig-Agost.

Linum gallicum.

466. - *L. gallicum* L.

(del llatí *gallicus*, francès, de França; probablement per la primera habitació on fou estudiat.)

Sinonimia. — Cast., lino de Madrid, lino de flor amarilla.

Anual; arrel y troncs prims, aquests de 1-4 dm., drets o ascendents, glabres, ramificats, de branques filiformes; fulles *linear-lanceolades*, *agudes*, atenuades a la base, *escabriúscules* al marge, 1-nerves; flors *grogues*, petites, en cimes irregulars, formant una panotxa clara corimbiforme; pedicels capilars, poc més curts o més llargs que'l calze; sèpals *ovato-lanceolats*, glabres, 1-sub 3-nerves; pètals d'un groc pàlit, una vegada més llargs que

els sèpals; estigmes *capitats*; càpsula petita, globulosa, la meitat més curta que'l calze.

Geografia. — Boscos y terres pedregosos, sense ser comú: desde'l litoral fins a Ribas; Castelldefels, Tibidabo; Tarrassa, a la cordillera superior; cims del Montcau y S. Llorenç

del Munt; Palautordera, Montseny, Cadaqués, anant al cap de Creus; Tossa = San Fost, Caldes de Montbuy (Csta.); Vich (Masf.); Ribas (Vay.); freqüent a la Sellera (Cod.); Girona, S. Pere Pescador, Llansà, Surroca, Olot, Prats de Molló (Bub.). — Maig-Juliol.

Linum strictum.

467. - *L. strictum* L.

(del llatí *strictus*, dret; per la direcció dels seus troncs.)

Anual; troncs de 1-4 dm., robustos, rígids, drets o ascendents; \pm pubescents per la cara interna; fulles lanceolato-linears, molt agudes y escabroses al marge, 1-nerves; flors grogues, petites, en glomèruls terminals, formant un ample corimbus; pedicels gruixuts, més curts que'l calze; sèpals lanceolats, llargament acuminats, 1-nerves, carenats; pètals d'un groc bonic, una tercera part més llargs que'ls sèpals; estigmes capitats; càpsula petita, ovoide, la meitat més curta que'l calze.

Geografia. — Freqüent per camps y terres de conreu, desde la costa fins al Bergadà, Ribas, Olot, Empordà, Urgell, et alibi. = San Feliu de Guíxols (Bub.); S. Julià del Llor (Cod.); Vich (Masf.). — Maig-Juliol.

Linum campanulatum.

468. = *L. campanulatum* L.

(novament formada del llatí *campana*, que té entre nosaltres el mateix significat; per la forma acampanada de la corola.)

Perenne, de rizoma llenyós, troncs de 1-2 dm., drets o ascendents, angulosos, glabres; fulles inferiors y les dels troncs estèrils, espatulades, les caulinars superiors lanceolades, agudes, alternes, excepte les últimes florals, que son suboposades, enteres o denticulades, y rodejades d'un marge cartilaginós y transparent, amb dugues petites glàndules estipuliformes a la base; flors d'un groc ocraci, grans, en cimes corimbiformes, pedicels

molt curts, gruixuts, sèpals lanceolato-acuminats, 1-nerves, \pm pestanyoso-glandulosos, pètals trasovats, 2-3 veg. més llargs que'ls sèpals, soldats per les ungles; estigmes claviformes, càpsula ovoide acuminada, un poc més curta que'l calze.

Geografia. — Terres incultes, àrides: Codol Rodon, aprop de Prats de Rey (Puigg.); Sopena (Compñ.); Solsona (Bub.); de Cardona a Pinós, aprop de la Molsosa (Puj. C.); Bach de N.ª S.ª del Fau (Vay.); Roca de les Abelles, aprop de Prats de Molló (Lap., Bub., Vay., Gaut.); Pirineu Oriental (Rouy). — Juny-Juliol.

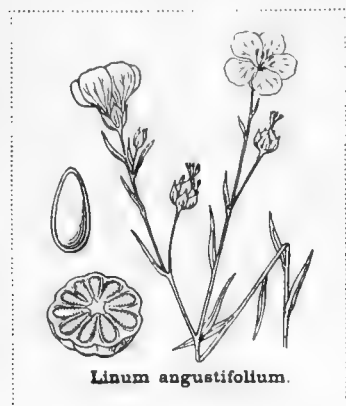
469. - L. maritimum L.

(del llati marítim, de la costa; per la seva preferent habitació.)

Sinonimia. — Cast., lino silvestre de flor amarilla.

Perenne, rizoma gruixut, troncs de 2-5 dm., glabres, rodons, llisos, fulles 3-nerves, les inferiors oposades, espatulades, les superiors alternes, lanceolades, acuto-cuspidades; flors d'un groc viu, grandetes, en cimes irregulars, corimbiformes, sèpals ovats, aguts, glabres, 3-nerves, pètals trasovats, d'un gla curta y lliura, 3-4 veg. més llargs que'ls sèpals, estigmes claviformes, càpsula globulosa, tan llarga com el calze.

Geografia. — Llocs humits y vores d'aigües : litoral de Barcelona; vores del Llobregat y del Cardener; cap a Manresa y Cardona, horta de Lleyda. = Aprop de Sanahuja y algùn altre punt de la Segarra y de l'Urgell (Csta.); Seu d'Urgell (Bub.); provincia de Tarragona (Webb.); litoral de Girona; vores del llac de Banyolas (Vay.). — Maig-Juny.

470. - L. angustifolium Huds. — L. pyrenaicum Pourr.

(del llatí angustus, estret; y folius, adjectivat de folium, la fulla; per les seves fulles estretes (1); pyrenaicum, per la regió on degué trobarlo Pourret.)

Sinonimia. — Lli de prat; cast., linillo doble o bravo.

Anual, bienal o perennant; arrel cònica, troncs de 3-6 dm., ascendents, rodons, subestriats, glabres, fulles linear-lanceolades, atenuades per la base, molt agudes, alternes, 1-3-nerves, quasi lliques al marge, freqüentment amb pics translucits; flors d'un blau clar, grandetes, en cimes irregulars,

pauciflores, apanotxades, pedicels 1-4 veg. més llargs que'l calze, sèpals ovato-acuminats, 3-nerves, amb els dos nervis laterals poc marcats; els dos sèpals interiors pestanyoso-escariosos, pètals trasovato-denticulats, d'un gla curta, 3 veg. més llarga que'ls sèpals; anteres oblongo-sagitades, estigmes claviformes, càpsula ovoïdo-acuminada, més llarga que'l calze, amb els envans barbuts y les costelles pestanyoses.

α GENUINUM Rouy. — Fulles sense pics translucits o solament amb alguns les superiors; pedicels més llargs que'l calze.

Subvar. NANUM Rouy. — Planta de 1-2 dm., troncs prims, filiformes, difusos, prostrato-ascendents.

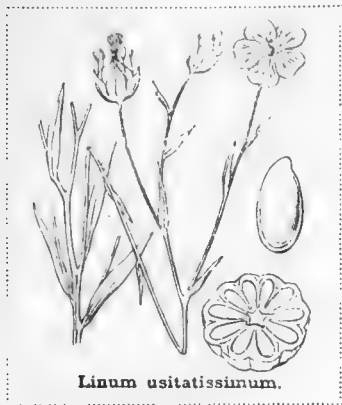
(1) Cf. latifolius.

Linacies.

G. 123. - Linum.

Geografia. — Frequent per prats y llocs herbosos humits : al litoral, Vallés, Bages, Urgell, Bergadà, Vich, Ribas, Guilleries, Olot, Cadaqués, fins a les valls pirenenques. = Empordà, Garrotxa, Requesens (Vay.); Vall d'Eyne, Prats-Balaguer, Cambradases, Costabona (Bub., sub: *L. alpinum* Jacq.).

La α GENUINUM Rouy, subvar. NANUM Rouy, als prats de Port-lligat, de Cadaqués. — Maig-Agost.

Linum usitatissimum.

471. - *L. usitatissimum* L., subsp. de l'anterior sec. Rouy.

(*superlatiu llatí de usitatus, comú; com a freqüent, cultivat y subespontani.*)

Sinonimia. — Lli, llinet; cast., lino gallego, lino corredizo; fr., lin commun; it., lino; angl., common flax; al., Flachs.

Anual; arrel prima; tronc de 4-8 dm., dret, rodó, estriat, glabre, simple; fulles lanceolades, atenuades a la base, agudes, alternes, 3-nerves; flors d'un blau viu, bastant grans, solitaries o en cimes irregulars; pedicels 1-4 vegades més llargs que'l calze; sèpals ovato-acuminats, els interiors subpestanoso-glandulosos; pètals tres vegades més llargs

que'ls sèpals, a vegades escotats, anteres oblongo-sagitades; estigmes claviformes, càpsula ovoïdo-acuminada, grossa, amb els envans y costelles glabres; llevors de aprop de 5 mm., becarudes.

Geografia. — Cultivat y subespontani a moltes parts. = Subespontani aprop de Luchon y a les vores del Garona, a la Vall d'Aràn (Zett.); espontani a la Vall d'Eyne y a la vall de Pallars (Lap.). — Juny-Agost.

Aplicacions. — El liber dona fibres textils; la llevor un oli secant y és mucilaginoso; de propietats calmants y resolutives.

N. B. — Sembla que en veritable estat espontani és desconegut.

Linum narbonense

472. - *L. narbonense* L.

(*de Narbona, ciutat ben coneguda del Languedoc; sens dubte per haverlo trovat alli.*)

Sinonimia. — Cast., lino silvestre, morado o bravo.

Perenne, glauca y glabra, de rizoma llenyós; troncs de 2-5 dm., drets o ascendents, rodons, estriats, rígits, simples o ramificats; fulles lanceolato-linears, alternes, 1-3-nerves, agudes, \pm escabroses al marge, les inferiors apretades, les superiors distants, y les florals de vores escarioses; flors de un blau fort, grans (3-4 cm.), en cimes irregulars, de conjunt corimbiforme; pedicels fructífers, tan llargs com el calze o més; sèpals lanceolato-ales-

nats, 3-nerves, carenats, amplemunt escariosos al marge, més llargs que la càpsula

la, glabres; pètals *trasovats*, aguts, *llargament unguiculats*, tres vegades més llargs que'ls sèpals; anteres linears; estigmes llargs, *subfiliformes*; càpsula ovoide.

Geografia. — Boscos, marges y llocs petreo-herbosos de tot el país; desde el plà de Barcelona fins al Vallés, Penadès, la Segarra, Urgell, Lleyda, Bages, Berga, Bagà, Ribas, *et alibi.* = Seu d'Urgell; Tremp, Vich, etc. (Csta.), Pals, Bagur, Torruella, Vidrà, la Cerdanya (Vay.). — Maig-Juliol.

Linum alpinum.

473. - L. alpinum L.

(*llati* Alpinus, de Alpes; per la seva habitació a la regió alpina.)

Perenne, de rizoma subllenyós; troncs de 1-5 decímetres, drets o ajeguts, rodons, estriats, glabres; fulles linear-lanceolades, acuto-cuspidades, 3-nerves, amb els dos nervis laterals poc perceptibles y limitats a la base; flors d'un *blau viu*, grans (2-3 cm.), en cimes corimbiformes; pedicels filiformes, 2-3 vegades més llargs que'l calze; sèpals de dugues formes, *els dos exteriors lanceolats, acuminats, els altres tres amplemment ovats*, escariosos al marge, *obtusos o mucronats*, tots glabres y 3-5-nerves; pètals *trasovats*, 3-4 vegades més

llargs que'ls sèpals, denticulats, d'ungla curta; estigmes *capitats*; càpsula globulosa, més llarga que'l calze; planta polimorfa.

Rassa L. COLLINUM Guss. — Pedúncols fructífers oberts o arquejats; càpsula una vegada més llarga que'l calze; fulles estretament linears.

Geografia. — Pastures seques de les altes montanyes: Nuria, al peu de Finestrelles rr. = Carencà, Costabona (Compy, Vay.); Espinavell, Molló (Vay.); Font de Comps (Lap.); Prats-Balaguer, Cambradases (Bub.); Vall d'Eyne (Gaut.); port de Benasque, r. (Zett.); Artiga de Viella (Llen.l).

La Rassa L. COLLINUM Guss. — L. AUSTRIACUM auct. gall. et cat., non L., pels erms y marges herbosos de Bagà, a la vora esquerra del Bastareny, davant de la torra de Sta. Madalena. = Seu d'Urgell (Csta., Bub.); montanyes de Ceret (Compy.). — Juliol.

Linum tenuifolium.

474. - L. tenuifolium L.

(*del llatí* tenuis, *prim, gràcil*; per les fulles menudetes y poc consistents.)

Perenne, de rizoma subllenyós; tronc de 1-3 dm., ascendent, rígit, estriat, glabre o subpulverulent a la base; fulles *linear-alesnades*, alternes, rígides, 1-nerves, subpestanyoses; flors d'un *lila pàlit*, curtament pedicelades, en cimes corimbiformes; sèpals uniformes, *lanceolats*, llargament *alesnats*, *pestanyoso-glandulosos*, 1-nerves; pètals *trasovats*, enters y curtament *acuminats*, 2-3 veg. més llargs que'ls sèpals; estigmes *capitats*, càpsula ovoide, *apiculada*, més curta que'l calze.

FLORA DE CATALUNYA

Linacies.

G. 123. — Linum.

Geografia. — Pastures seques y llocs àrits y pedregosos : immediacions de Barcelona (Colm.); camps de Tarragona (Webb.); Montserrat (Wk., ex Amo); Prats de Molló (Vay.); Colliure, la Presta y altres punts dels Pirineus Orientals (Gaut.). — Maig-Juliol.

N. B. — *Pau* no la creu especie espanyola y sospita, com Wk. (*Prod.* III, 548), que a totes les localitats on va indicar Quer, s'ha confós amb el *L. SUFFRUTICOSUM*; també opinem que a Catalunya se l'ha presa pel *L. ANGUSTIFOLIUM*.

No consignem el *L. PERENNE* L., referit per Lap. a Prats de Molló, y algun altre punt dels Pirin. Orient., y per Bub. a la Seu d'Urgell, perque no figura a la flora espanyola ni tampoc a la francesa (Rouy, *Flor. de Fr.*, IV, 67).

Genre 124. - **RADIOLA L.**

(Del llatí *radius*, el radi; per la disposició radiant o estrellada de les valves de la càpsula, després de la dehiscència.) (1)

Flors tetràmeres, blanques, molt petites, en cimes dicotòmiques; sèpals 2-3-fits, soldats a la base, iguals a la càpsula globulosa, molt petita, de 8 celdes monospermes; herbes anuals, glabres; tronc filiforme, de 3-8 cm., dicotomat desde la base; fulles oposades, sentades, ovades, agudes, uninerves, esteses.

475. - R. linoïdes Rotd. — R. millegrana Smith.

(del greco-llatí *λίνον*, el lli, y la desinència *ειδίς*, per la semblansa amb un petit lli, especialment el cathárticum; *millegrana*, format com *millefolia*: per les llevors abundants).

Sinonimia. — *Cast.* lino de ermitaño.

Geografia. — Llocs arenosos y humits: Vall d'Aràn, entre Cierp y Esténos, Lés (Coste et Soulié); Empurdà, la Escala (Pourr.); Albères, Colliure y Banyuls (Gaut.). — Juny-Setembre.

(1) S'ha format com *Gratiola*, *Gladiolus* y altres.

Família 17.ª - TILIÀCIES DC.

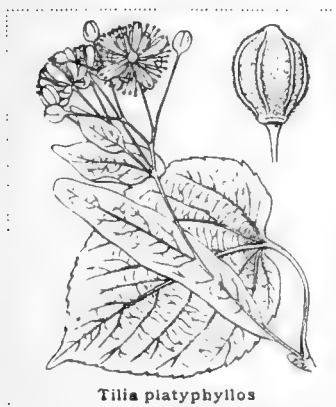
(De *tilia*, únic gènere de la família.)

Flors hermafrodites, regulars, blanquinoses o groguenques, oloroses, en corimbus axilars, sostinguts per un pedúncol concrenent amb una bractia foliàcia alada, groguenca y reticulada; calze y corola pentàmers, sèpals lliures, colorats y caducs; estams indefinits, un poc concrecents a la base, poliadelfes; 1 estil amb 5 estigmes; fruit *carcerul* (especie d'aqueni provinent, per abortament d'un ovari 5-carpelar): arbres de gran talla, de fulles alternes, dístiques, peciolades, inequilàteres, cordiformes, asserrades, acuminades, amb estípules caduques.

Gènere 125. - TILIA L.

(Nom llatí antic d'aquesta planta, en Plini; correspònd al grec *φιλύρα* de Teophr.)

1	}	Borrns pilosos, amb 3 escames aparents, fulles grans, peludes pel revers, sobre tot seguint els nervis, amb pilotets de pèls blancs a les axiles dels ànguls, fruit gros, ovoide, resistent. 476. <i>T. platyphyllos</i> .
		Borrns glabres, amb 2 escames aparents, fulles glabres, axiles dels ànguls amb pèls rossos. 2.
2	}	Fruit gros, elipsoide, de parets resistents, amb 5 costelles prominents, fulles grans, verdes pel revers 477. <i>T. vulgaris</i> .
		Fruit petit, globulós, de parets fràgils, sense costelles, fulles petites, glauques pel revers. 478. <i>T. ulmifolia</i> .

Tilia platyphyllos

476. - *T. platyphyllos* Scop. — *T. grandifolia* Ehrh. — *T. pauciflora* Hayne.

(grec *πλατύφυλλος*, de fulles amples; llatí *grandis*, y *folium*, de fulles grans; pauciflorus, de paucus, poc; de escasses flors.)

Sinonimia. — Tell, tila; cast., tilo común o de Holanda; fr., tilleul; it., tiglio; angl., lime-tree; al., Linde; suco, Lind (1).

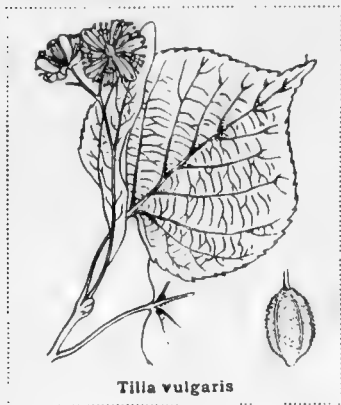
Fulles grans, molt inequilàteres, verdes per les dugues cares, la superior glabra, l'inferior blana-ment peluda, amb pèls blanquinosos a les axiles; borrons pilosos, cuberts de 3 bracties aparents; flors grans, molt oloroses, corimbus 2-5-flors, estigmes drets; fruit gros, ovoide, pelut, de parets

gruixudes y resistents, amb 5 costelles prominents.

(1) D'aquest nom deriva precisament el de LINNAEUS, llatinísat segons costum de la època, com *Clusius*, L'écluse.

Végis Figuier *Vies des sav. ill. du XVIIIe* «le nom de Linné vient, à ce qu'on assure, du mot suédois *linden*, qui signifie tilleul».

Geografia. — Cultivat y espontani als boscos y torrenteres de les montanyes : S. Llorenç del Munt, Montserrat, Monseny, Ribas, al peu del Cadí. = Queralt, aprop de Berga; Surroca, Montsech (Csta.); Ciuret, Platraver (Vay.), bastant comú als boscos de les valls subalpines dels Pirineus Centrals, del Port al Hospital de Benasque (Zett., Bub.). — Juny-Agost.

Tilia vulgaris

477. - *T. vulgaris* Hayne. — *T. intermedia* DC.

(intermedius, per la magnitud de les flors, compresa entre la *platyphyllos* y la *ulmifolia*.)

Fulles grans, cordiformes o subtruncades, verdes per les dugues cares, glabrescents per dessota, amb pèls rossos a les axilles; borrons glabres, cuberts de 2 escames aparents; flors grandetes, blanquinoses, oloroses, un poc més nombroses que en l'anterior; fruit elipsoide, bastant gros, pelut, de parets gruixudes y fortes, amb 5 costelles, ostensiblement mucronat.

Geografia. — Menys freqüent que l'anterior y als menys llocs : riu de Carençà (Gaut); S. Joan de les Abadesses (Lag., ex Wk.). — Juny-Juliol.

Tilia ulmifolia

478. - *T. ulmifolia* Scop. — *T. silvestris* Desf. — *T. microphylla* Vent. — *I. parvifolia* Ehrh.

(del llatí *ulmus*, i, l'om; per la semblansa de les fulles; *silvestris*, de silva, el bosc; per la seva estació; *microphylla*, forma que's considera femenina de *μικρόφυλλος*, que es la propia, que significa de fulles petites.)

Sinonimia. — Tell, tey, tellera, farot; cast., tilo silvestre o de monte, tejo blanco.

Fulles petites, suborbiculars, poc inequilàteres, acuminades, glauques y glabrescents pel revers, amb pèls rossos a les axilles dels nervis; borrons glabres, cuberts de 2 escames aparents; flors d'un

blanc impur, petites, poc oloroses, bastant nombroses (5-10 per pedúncol); fruit globulós, petit, tomentós, de parets primes y fràgils, sense costelles prominents, mucronat.

Geografia. — Boscos de les montanyes; Montseny, Montsolí, Ripoll, Ribas. = Santa Creu, Olot (Tex.); Coll de Jou (Vay.); Bagneres de Luchon (Bub.). — Juny-Juliol.

N. B. — Se cultiven el *T. ARGENTEA* Desp. y altres especies.

Família 18.ª - MALVACIES R. BR.

(Del principal gènere que conté la família: *Malva*.)

Flors hermafrodites, regulars, generalment blanques o vermelloses, solitàries o en fascicles axilars, calze y corola pentàmers; el primer 5-partit, persistent y cal·liculat, y aquesta, amb els pètals concrescents per les unges; estams indefinits, monadelfes, formant els filaments un tubu soldat amb les unges dels pètals que recobreix l'ovari; fruit poliaqueni, o capsular: herbes, arbustos, o arbres de fulles simples, alternes, palmati-nerves y estipulades.

1	}	Fruit càpsula 5-locular, septicida, calícul partit en 10-12 lacinies linears, pètals albo-groguencs, amb l'ungla nigro-purpúria,	130. <i>Hibiscus</i> .
		Fruit poliaqueni, calícul de 3-9 divisions lliures o soldades a la base.	2.
2	}	Aquenís agrupats en capítol, sobre un receptacle globulós, calícul de 3 foliols lliures, cordiformes, punxaguts, la meitat més curts que'ls sèpals	126. <i>Málope</i> .
		Aquenís verticilats	3.
3	}	Estigmes obtusos, calículs de 2-3 foliols lliures, inserits a la base del calze	127. <i>Malva</i> .
		Estigmes setacis, foliols del calícul soldats per la base, inserits al pedúncol.	4.
4	}	Calícul de 3 foliols	128. <i>Lavátera</i> .
		Calícul de 6-9 foliols	129. <i>Althaéa</i> .

Gènere 126. - MÁLOPE L.

(Nom donat pels grecs a la malva arbòria (*Lavátera*), segons afirma *Loudon*). (1)

Flors rosades, amb venes purpurines, grans, axilars, solitàries, sostingudes, per pedúncols més llargs que les fulles; calícul format de 3 foliols cordiformes, punxaguts, arrimats al calze, que neixen del pedúncol, la meitat més curts que'l calze, que es 5-fit, amb els lòbuls lanceolato-acuminats; corola 2-3 veg. més llarga que'l calze, pètals cuneiformes, estigmes capitats, aquenís ovoides, glabres, rugosos, agrupats en capítol sobre un receptacle globulós; herbes perennes, troncs de 1-4 dm., drets o ascendents, angulosos, amb alguns pèls setosos, inserits sobre un petit tubèrcol, fulles ovato-oblongues, peciolades, festonades o dentades.

Malope malacoides.

479. - *M. malacoides* L.

(grec μαλακο-ειδής, de μαλακός, tou, y εἶδος, forma; per la seva consistència blana).

Geografia. — Cultivat y perfectament espontani en llocs estèrils dels voltants de Tarrassa, pero raríssima. — La Segarra, vora dreta de la riera de Guardiola, r. r. (Font!); Llocs estèrils del Mitjdía (Rouy). — Juny-Juliol.

(1) En lloc més trobem consignat aquest nom. Altres el fan derivar de μάδος, que interpreten «cobert de pèls blancs», però això no dona raó de la dessinència de la paraula ni concorda prou exactament amb l'aspecte de la planta, molt lleugerament hispida. Podria conjecturarse que aquesta paraula té que veure amb el grec μήλωφ, οπος (μήλων ὄψ), vert de poma o groc de codony, semblantment a la formació de ANTILOPE (o antélope), aludint al color vert clar y il·lustrós de la planta.

Genre 127. - MALVA L.

(Nom llatí de la planta, en grec *μαλάχη*, aludint a les seves propietats *emolients*.)

Flors blanques, rosades o violàcies, axilars y terminals, calícul de 2-3 foliols lliures nascuts a la base del calze 5-fit; estigmes obtusos, aquenis verticilats, al voltant d'un eix central (*carpófor*); herbes de fulles anguloses, lobades o partides en lacínies.

1	{	Flors axilars solitàries, fulles caulinars, per lo menys les superiors, partides quasi sempre en lacínies 2.
		Flors axilars fasciculades, fulles anguloses o lobades 5.
2	{	Plantes anuals, 2-3 foliols del calícul linears, cuberts de pèls setosos 3.
		Plantes perennes, 3 foliols del calícul ovats o linears, pilosos o pubescents. 4.
3	{	Calícul de 2 foliols, pètals 2-3 veg. més llargs que'l calze, aquenis llisos, fulles 2-3-partides en lacínies subcuneiformes, festonades; planta cuberta de pèls estrellats 480. <i>M. trifida</i> .
		Calícul de 3 foliols, pètals una veg. més llargs que'l calze, aquenis arrugats, fulles 3-5-partides en lacínies lanceolades, dentades: planta hispida, 481. <i>M. althaeoides</i> .
4	{	Foliols ovats, corola 3-4 veg. més llarga que'l calze; aquenis glabrescents, arrugats 482. <i>M. Álcea</i> .
		Foliols linears, corola 2-3 veg. més llarga que'l calze; aquenis peluts, llisos, 483. <i>M. moschata</i> .
5	{	Pètals apenes més llargs que'l calze, foliols del calícul linears, aquenis arrugats, amb les vores alades o dentades 484. <i>M. parviflora</i> .
		Pètals per lo menys una veg. més llarga que'l calze, aquenis ni alats ni dentats 6.
6	{	Aquenis pubescents, llisos, foliols del calícul linears, corola 1-2 veg. més llarga que'l calze, fulles suborbiculars, superficialment lobades, 485. <i>M. rotundifolia</i> .
		Aquenis glabres o pubéruls, reticulato-rugosos, foliols del calícul ovats o lanceolats; fulles profundament lobades 7.
7	{	Corola 3-4 veg. més llarga que'l calze, violato-purpurina, foliols del calícul oblongs, més curts que'ls sèpals 486. <i>M. silvestris</i> .
		Corola 1-2 veg. més llarga que'l calze, albo-blavenca; pètals barbuts a l'ungla, foliols del calícul ovato-lanceolats, quasi tan llargs com els sèpals, 487. <i>M. nicaeensis</i> .

Malva trifida

480. M. trifida Cav.

(del llatí trifidus = ter findo, dividit en tres parts; per la forma de les fulles.)

Anual, arrel cònica de la qual surten un o varis troncs, de 1-2 dm., drets, els laterals estesos circularment y ascendents, pelierissats; fulles peciolades, de llim suborbicular, glabres per sobre y setoses per sota, profundament 3-partides, en divisions subcuneiformes, les de les inferiors trilobades y les de les superiors tripartides en lacínies obtuses; estípules lanceolades, curtes y pestanyoses. flors d'un rosa clar, blavenques per la dessecació, axilars, solitaries; pedúncols més llargs que les fulles, calícul de 2 foliols linears, hispits com

el calze; lacínies del meteix ovato-lanceolades, agudes, dretes; pètals trasovats, escotats, 2-3 vegades més llargs que'l calze; aquenis glabres, llisos, de cares rugoses, escavades, y rodons per l'esquena.

β HETEROPHYLLA Wk. et Csta. — Planta gràcil, més petita, segments y lacínies de les fulles molt estrets.

Geografia. — Terrenos arenosos, argilosos y guixencs de la part occidental de Catalunya: als voltants de Lleyda, a la serra de Malgovern o de Canyellas y cap a Navés; abundant als ermits de la serra de Balaguer, cap a Menarguens y Torrelameo. — A la Segarra, entre Sanahuja y la Codina; aprop de Balaguer; cap a Lleyda (Csta.); Artesa de Segre (Jov. I); al baix Aragó y dintre de Catalunya, cap a Gandesa, Calaceite (Losc. I. Pard.).

La β HETEROPHYLLA Wk. et Csta., a Sanahuja y altres llocs de la Segarra (Csta.). — Maig-Juny.

Malva althaeoides

481. - M. althaeoides Cav.

(format de althaea, el malví, y la dessinencia εἰδήσις de εἶδος, forma; per la semblansa.)

Sinonímia. — Cast., malvilla.

Anual, arrel cònica, troncs de 1-3 dm., el central dret y els laterals ajeguts o ascendents, tots pelierissats; pèls *tuberculosos* a la base; fulles peciolades, setuloses per les dugues cares, les basilarls llargament peciolades, orbicular-cordiformes, festonades y ± lobades, les caulinarls palmatipartides y les superiors tripartides en lacínies lanceolato-linears, dentato-asserrades; estípules linears, petites, pestanyoso-hispides, flors rosades, amb venes purpuries, pedúncols més llargs que les

fulles, calícul de 3 foliols linears hispits, com el calze; lacínies del meteix lanceolato-acuminades, molt esteses després de la antesis; pètals cuneiformes, *eroso-denticulats*, 1-2 veg més llargs que'l calze; aquenis glabres, plans per l'esquena y arrugats per les cares.

Geografia. — Terrenos arenosos y argiloso-calissos àrids : immediacions de Barcelona, San Martí de Provencals (Montserrat); Llers (Senn.l). — Maig-Juny.

N. B. — La planta de Llers presenta les flors més grans y les lacínies calicinales més amples y *obtusiuscules* que la de Valldigna (loco class. in regno Valentino, sec. Pau.)

Malva Alcea.

482. - M. *Alcea* L.

(*greco-llati* ἀλκία, *malví silvestre*; per la semblansa.)

Perenne, tronc de 1 m. o més de altura, robust, rodó, ramificat, pubescent o erissat, fulles peciolades, les inferiors suborbiculars, les caulinars lobades o partides, estípules lanceolades, més curtes que'l peciol, caduques, flors rosades, grans, solitaries a l'axila de les fulles y aglomerades a l'àpex, pedúncols més curts o poc més llargs que les fulles; calícul de 3 foliols ovato-lanceolats, tan llargs com el tubu del calze acrescent y vesiculós; lacínies del meteix amplament triangulars, reticulato-pubescents, corola 3-4 veg. més llarga

que'l calze, aquenis glabres, arrodonits per l'esquena, que's tornen negres a la maturitat.

Rassa M. *FASTIGIATA* Cav. — Planta coberta d'un toment abundant curt y estrellat; fulles 5-lobades, amb els lòbuls festonats, el terminal més gran y subacuminat; foliols del calícul ovats, pètals trasovats, escotats, aquenis pàlits, *peluts* per l'esquena, sobretot cap a l'àpex.

Geografia. — Boscos, torrenteres y llocs petreo-herbosos de la regió pirenenca o subpirenenca : Olot, al bosc de la Tosca y a l'Acot, r.; marges de la vall de Ribas, davant de Montagut; Queralps. = Camprodón (Cunil); Surroca y Ogassa; pont de les Rocasses, Camprodón; penyes de l'enrunat castell de Milany, cap a Vidrà y Ribas (Vay.). — Juliol-Agost.

N. B. — Costa y Vayreda la donen per M. *LOBATA* Cav., considerada per DC. y per Wk. com a varietat de la *FASTIGIATA*.

Malva moschata.

483. - M. *moschata* L.

(*format del grec* μόσχος, *olor del mesc*; *llati mig*, muscum; *significantse amb això una certa olor.*)

Perenne, tronc de 3-6 dm., dret, rodó, ramificat, un poc erissat o pubescent; fulles peciolades, les radicals suborbiculars, totes *palmatisectes*, de segments \pm fondos y estretament dividits; estípules lanceolades; flors solitaries, a l'axila de les fulles y aglomerades a l'àpex, rosades; pedúncols més llargs que les fulles; calícul de 3 foliols linears, atenuats pels dos caps, pestanyosos, tan llargs com el tubu del calze, que es acrescent, de lòbuls triangulars, reticulats y pubescents; corola 2-3 veg. més llarga que'l calze; pètals ovato-cuneiformes, escotats, aquenis *peluts*, llisos, que's tornen negres a la maturitat.

Malvacies.

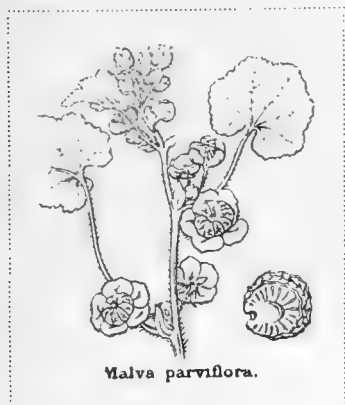
G. 127. — Malva.

Subsp. *M. TOURNEFORTIANA* L. — Planta més gràcil, lòbuls del calze *lanceolats, aguts*, aquenis petits, pubèruls, *arrugats* transversalment, *que no's tornen negres* a la maturitat.

Geografia. — Prats, boscos y vores de torrents, a la regió pirenenca : Prats de la Cerdanya; collet de Tosas, roques de Queralps, aprop del pont de Cremals. = Setcases (Isernl); Castanessa, Viella y altres llocs dels Pirineus, d'on baixa fins a la conca de Tremp y part de la Segarra (Csta.); Arties (Llen.l).

La Subsp. *M. TOURNEFORTIANA* L., entre Pons y Vilanova (Bub.); aprop de Lleyda (Colm.): Pirineu orient.; Fontsarral (Lap.); Prades (Loret) y altres llocs (Gr. et G., Debeaux, Gaut, etc.). — Juny-Juliol.

N. B. — Costa diu que no sembla que's trobi als voltants de Lleyda. Efectivament, les moltes vegades que per allí havem herborisat, no l'havem trobada, per lo qual creyem amb ell que s'ha confós amb la *M. TRIFIDA* Cav. (1).

484. — *M. parviflora* L.

(del llatí *parvus, petit, y flos, floris; per les flors petites.*)

Sinonimia. — Cast., malva de flor chica o pequeña.

Annual, tronc de 2-5 dm., dret, robust, ramificat, glabre o pubescent; fulles llargament peciolades, suborbiculars, escotades a la base, de 5-7 lòbuls superficials y festonats; estípules petites, lanceolades; flors d'un *blanc blavenc, petites*, en fascicles axilars, de pedúncols *curts y desiguals*; foliols del calícul *linears, aguts*; calze *reticulat*, molt *acrescent, subescariós* y freqüentment vermellós, amb els lòbuls *ovato-reniformes*, que dei-

xen el fruit al descobert; pètals trasovats, *apenes més llargs que'l calze*, escotats, d'angles *glabres*; aquenis glabres o pubescents, d'un color terrós, fonament *arrugats transversalment*, amb les vores *agudes, alades o dentades*.

Rassa *M. MICROCARPA* Rouy. — Flors més petites, calze poc acrescent, no colorat, de lòbuls més estrets y més aguts, menys oberts, aquenis el doble petits, més arrugats, amb les vores en forma de cresta.

Geografia. — Vores dels camins, escombreries, horts y llocs herbosos : comú al Vallés, Urgell, Penadès *et alibi*. = Als voltants de Barcelona, Sant Vicens dels Horts (Masf.); Olesa de Montserrat (Vay.); frontera d'Aragó (Losc.); Tortosa, Bitems (Senn.l).

La Rassa *MICROCARPA* Rouy. — *M. MICROCARPA* Desf., per paratges incults del litoral, Vallés, Penadès, Segarra, Urgell, etc. = Marina de Barcelona (Csta.); plà del Llobregat (Masf.), Gavà, Olesa de Montserrat; Empordà, Castelló, Rosas, Cadaqués, Llansà, *et alibi* (Vay.); Esplugu de Francolí; La Cenia (Llen.l). — Maig-Agost.

(1) Fa molts anys que cultivant al petit jardí botànic, que havíem format al R. Col·legi Tarrassenc, la *M. ALCEA* y la *M. MOSCHATA*, va resultar un híbrid que denominarem *M. EGARENSIS*, que participava ostensiblement dels caràcters dels dos progenitors.

Malva rotundifolia.

485. - M. rotundifolia L.

(*llati rotundifolius, de rotundus; de fulla rodona.*)

Sinonimia. — Malva de fulla petita.

Anual o bienal, tronc de 2-5 dm., angulós, aje-
gut o ascendent, amb alguns pèls llargs y blans;
fulles llargament peciolades, *suborbiculars o reni-
formes*, superficialment lobades, festonades; estí-
pules ovato-lanceolades, petites, pestanyoses; flors
blanques o lilacines, petites, en fascicles axilars;
pedúncols desiguals, els fructífers refractats; fo-
liols del calícul *linears*, aguts, inserats *aprop del
pedúncol*; calze poc acrescent, amb els lòbuls
triangulars, aguts, drets, sense tapar el fruit; co-

rola 1-2 veg. més llarga que'l calze; pètals *trasovats, escotats, barbuts a l'ungla*; aquenís *pubescents, llisos*, de vores agudes, mes *no dentades*, d'un color terrós.

Geografia. — Vores de camins, escombreries y llocs herbosos : al Vallés y Sant Llorenç del Munt, Penadès; S. Martí Sarroca: Montseny; Bagà, Pobla de Lillet y estribacions del Cadí; Ribas, Querolps y Nuria. = Vich (Puigg., Masf.); Olot (Tex.); Pirineu y alta muntanya, la Cerdanya y Vall d'Aràn (Csta.); Artífes (Llen.l.). — Maig-Agost.

Malva silvestris

486. - M. silvestris L.

(*del llatí silvester o silvestris, del bosc, montanya o camp; es a dir, no cultivat.*)

Sinonimia. — Malva comuna o major, malva de cementiri; *cast.*, malva silvestre, malva lisa o yedra; *fr.*, mauve sauvage; *angl.*, common mallow; *al.*, Waldmalve, Ross pappel; *it.*, malva.

Bienal o perennant, troncs de 3-5 dm, drets o ascendents, ramificats, \pm pilosos, fulles 5-7 pal-
matífides, de lòbuls festonats; estípules ovato-lan-
ceolades, petites, barbudes; flors *violàcies*, amb
venes més fosques, grans, en fascicles axilars;
pedúncols desiguals, més curts que les fulles, els
fructífers drets, foliols del calícul *oblongs o elip-*

tico-linears; calze poc acrescent, de lòbuls amplemment triangulars, drets, que no tapen el fruit; corola 3-4 veg. més llarga que'l calze; pètals profundament escotats, d'ungla glabra; aquenís *glabres, rugosos transversalment*, de vores agudes, pero no dentades, groguencs.

Rassa M. AMBIGUA Guss. — Troncs més prims, amb pubescència curta y densa, predominanthi els pèls estrellats, fulles més petites, les superiors de lòbuls més aguts y dentats, flors solitaries o geminades, lòbuls del calze aplicats al fruit.

α MICROPHYLLA Rouy. — Fulles amples, de 1-3 cm., subtomentoses, branques llargues, primes, floríferes en sa major longitud.

Malvacies.

G. 127. - Malva.

Geografia. — Vores de camins, escombreries, horts y llocs herbosos : general en tot el país, des del litoral fins al Pirineu.

La Rassa *M. AMBIGUA* Guss. — α *MICROPHYLLA* Rouy, al Prat de Llobregat. = Viladecans (Vay.); al Bergadà (Puj. C.I); abundant a Castellseràs, sèc. Losc. y Pard., els quals ja no la consideraven específicament distinta de la *M. SILVESTRIS*. — Abril-Octubre.

487. - *M. Nicaeensis* All.

(de Nicaea, nom llatí de Nice, ciutat de la Liguria.)

Annual, troncs de 2-5 dm., ajeguts o ascendents, angulosos, ramificats y \pm hispits; fulles llargament peciolades, 5-7 lobades; lòbuls de les inferiors curts y obtusos, els de les superiors llargs y acutiúsculs; estípules ovades, petites, pestanyoses; flors *albo-blavenques*, petites, en fascicles axilars, pauciflors; pedúncols curts, desiguals, els fructífers oberts o ascendents, foliols del calícul *ovato-lanceolats*, quasi tan llargs com els sèpals; calze poc acrescent, de lòbuls triangulars, que deixen el fruit al descobert; corola 1-2 veg. més

llarga que'l calze; pètals espatulats, d'un gla *barbuda*; aquenis alveolato-reticulats, de vores *no dentades*, glabres o pubescents.

Geografia. — Vores de camins, hortes y llocs herbosos : freqüent al Vallés. = Pla de Barcelona (Csta.), del Llobregat y de Vich (Masf.); Torelló (Csta.); Cadaqués (Trem.); la Sellera (Cod.). — Maig-Juny.

Genre 128. - LAVÁTERA L.

(Dedicada als germans *Lavater*, metges de Zurich, amics de Tournefort.)

Flors vermelles, rosades o violàcies, grans, axilars y terminals, calícul format de tres foliols, concrescents a la base, inserts al pedúncol, calze 5-fit, amb els lòbuls aplicats al fruit; estigmes setiformes; aquenis verticilats al voltant d'un eix central (*carpófor*); plantes herbàcies o llenyoses, amb pèls estrellats.

1	}	Flors axilars, fasciculades, carpofor apenes exsert	2.
		Flors axilars, solitaries, carpofor ben exsert	3.
2	}	Plantes subllenyoses, calícul més llarg que'l calze, aquenis rugosos, de vores agudes y sortides	488. <i>L. arborea</i> .
		Plantes herbàcies, calícul més curt que'l calze, aquenis quasi llisos, de vores obtuses y no sortides	489. <i>L. crética</i> .
3	}	Plantes herbàcies, aquenis reticulato-negrosos, recuberts pel marge orbicular del carpofor, pètals cuneiformes, 4-5 veg. més llargs que'l calze,	490. <i>L. trimestris</i> .
		Plantes llenyoses, aquenis no recuberts pel carpofor.	4.
4	}	Aquenis reticulats, negrosos, de marge agut, pètals trasovats, 2-3 veg. més llargs que'l calze, fulles tomentoso-sedoses	491. <i>L. maritima</i> .
		Aquenis llisos, grogrens, de marge obtús, pètals obcordiformes, 3 veg. més llargs que'l calze, fulles pubescents.	492. <i>L. olbia</i> .

488. - *L. arborea* L.

(*llatí* arboreus, de árbol, que pertany als arbres; per la seva talla.)

Sinonímia. — *Malva* d'arbre; *cast.*, malva arborescente o arborea; *fr.*, lavatère en arbre; *it.*, malvone; *angl.*, tree mallow; *al.* Malvenbaum.

Perenne, tronc de 2-3 m., *subllenyós*, robust, dret, ramificat, amb pèls curts y estrellats; fulles peciolades, amb 5-7 lòbuls, superficials a les inferiors y aguts a les superiors, subtomentoses, festonades; estípules ovato-lanceolades, agudes, pestanyoses; flors *violàcies*, grans, en fascicles axilars, pedúncols curts, calícul *molt acrescent*, de lòbuls suborbiculars, *més llargs que'l calze*; lòbuls cali-

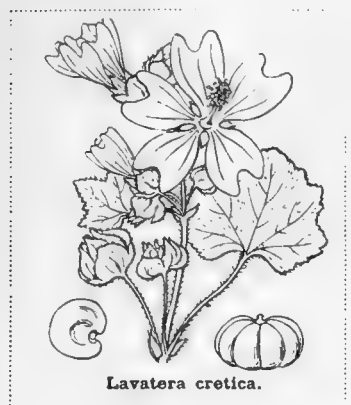
cinals ovato-aguts, connivents sobre el fruit; corola 2-3 veg. més llarga que'l calze; pètals trasovats, escotats, d'ungha pestanyosa; aquenis grogrens, *reticulats*, de marge *agut y prominent*; carpofor *cònic*, apenes exsert.

Geografia. — Hortes, escombreries y roques del litoral, espontània o subespontània:

Malvacies.

G. 128. - Lavatera.

Tarrassa y altres llocs del Vallés, abundant al litoral de Sitges. = Marina de Blanes (Salv.!).
— Maig-Juny.

489. - L. crética L.

(del llatí Créticus, de Creta, pertanyent a la illa de Candia o Creta, al Mediterrani.)

Bienal, tronc de 0,5-1 m., dret, ramificat, amb abundants pèls estrellats; fulles llargament peciolades, les inferiors suborbiculars, superficialment 5-7-lobades, les superiors de lòbuls més fondos y aguts, totes festonades o dentades; estípules ovato-lanceolades, pestanyoses, caduques; flors lilacines, mitjanes, en fascicles axilars; pedúncols curts, desiguals, calícul poc acrescent, de lòbuls ovats, obtusos, més curts que'l calze; lòbuls calicinals ovato-acuminats, connivents sobre el fruit; corola 2-3 veg. més llarga que'l calze; pètals trasovats,

molt escotats, d'ungla pestanyosa; aquenis groguencs o negrosos, quasi llisos, de vores obtuses, no prominents; carpófor cupuliforme, poc exsert.

Geografia. — Vores de camins, marges y llocs cultivats o incults: litoral de Barcelona; abundant a Vallcarca; al Vallés occidental. = Montjuich; Tarragona; Montserrat (Vay.); Montalegre (Trem.); Hostalet, aprop de Figueras (Senn.). — Maig-Juny.

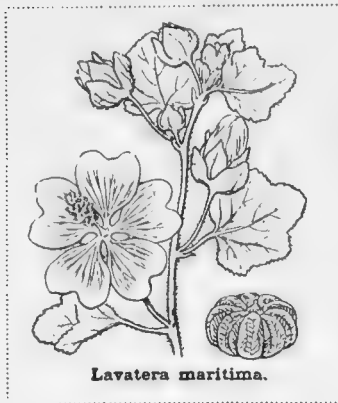
490. - L. trimestris L.

(del llatí trimestris, aplicat a les plantes de fruits que maduren als tres mesos.)

Anual, troncs de 3-5 dm., drets o ascendents, rodons, ramificats, glabrescents; fulles peciolades, les inferiors orbiculars, les altres 5-7-lobades, de lòbuls aguts, festonades; estípules lanceolato-linears, petites, pestanyoses, caduques; flors d'un vermell vinós, amb venes més fosques, grans, axilars, solitaries, llargament pedunculades, calícul acrescent, de lòbuls ovato-acuminats, més curts que'l calze també acrescent; lòbuls calicinals oblongo-lanceolats, acuminats, connivents sobre el fruit; corola 4-5 veg. més llarga que'l calze, pètals

trasovato-cuneiformes, superficialment escotats, d'ungla barbuda, aquenis glabres, molt arrugats transversalment, arrodonits per l'esquena, negrosos a la maduresa y totalment recoberts pel disc orbicular del carpófor.

Geografia. — Terres cultivades y vores de camins: terraplé immediat a l'estació d'Olesa (1894!); vinyes dels voltants de Tarrassa (1903!). r. r. = Aprop de Barcelona, cap al Rec Condal, r. (Trem.); Pirin. orient. (Lap. Rouy); oliverars de Llers, r. r. (Senn.); aprop de Colliure (Gaut.). — Maig-Juny.

Lavatera marítima.

491. - *L. marítima* Gou.

(del llatí *marítimus*, d'aprop del mar; per la seva habitació.)

Sinonímia. — Cast., malvavisco falso.

Perenne, tronc llenyós, de 1 m. o més d'altura, molt ramificat, cubert d'abundant toment, curt, de pèls estrellats; fulles curtament peciolades, tomentoses, de 3-5 lòbuls, superficials y obtusos a les inferiors, aguts y més fondos a les superiors; estípules estretament linears, petites, tomentoses, caduques; flors d'un blanc rosat, purpurines a la base, axilars, solitàries; pedúncols més llargs que les fulles, calícul *no* *acrescent*, de lòbuls *ovato-oblongs*, obtusiúsculs, més curts que'ls sèpals;

calze *molt* *acrescent*, de lòbuls *ovato-acuminats*, connivents sobre'l fruit; pètals 2-3 *veg. més llargs que'l calze*, trasovats, denticulats a l'apex, fortament barbuts a l'ungla; aquenis glabres, negrosos a la maturitat, *arrugats transversalment y plans per l'esquena, aguts per les vores*; carpófor cònic.

Var. *INCANA* Vay. — Fulles superiors marcadament 5-lobades, de lòbuls aguts.

Geografia. — Roques del litoral mediterrani: de Cadaqués al Cap de Creus. = Cadaqués (Trem.l.); de Cap de Creus a la Selva (Bub.); S. Aniol de Ulla (Vay.l ni Hb. Cad.); cingle de S. Roc (Cod.l.); Portvendres (Gaut.); platja de Argelés, aprop de Colliure (Lap.). — Abril-Juliol.

N. B. — Totes les mostres que havém vist d'aquestos llocs corresponen a la var. *INCANA* Vay. — β *РИТЛОВТА* Rouy.

Lavatera olbia.

492. - *L. Olbia* L.

(de Olbia, nom de una de les Hières, illa de Provença, habitació del tipus.)

Perenne, tronc llenyós, de més de 1 m., rodó, un poc estriat, vermellós, amb llargs pèls estrellats, més abundants a la part superior; fulles mitjanament peciolades, 3-5-lobades, lòbul terminal de les superiors molt llarg, les florals *alabardades*, enteres o subfestonades; estípules lanceolatoesnades, pestanyoses, caduques; flors *purpurines*, grans, axilars, solitàries, curtament peciolades, calícul *poc* *acrescent*, de lòbuls *amplament ovats*, curtament acuminats; calze apenes *acrescent*, de lòbuls ovats, acuminats y aplicats al fruit;

corola 3 *veg. més llarga que'l calze*; pètals obcordiformes, aquenis *tomentosos, llisos, d'esquena plana, de vores obtuses, negrosos*; carpófor *hemisfèric*, sense cubrir el fruit.

Geografia. — Boscos y llocs incults del litoral: Gavà, al peu del Castell d'Aramprunyà, r. r.; de Cadaqués al Cap de Creus. = Turons pròxims a Barcelona, cap a Horta (Csta.); torrents de Cadaqués (Trem, Bub.); Portvendres (Timb.); Banyuls (Rouy); Colliure (Gaut.); Cervère (Bub.); Argelés (Conil. in Hb. Cad.). — Maig-Juny.

Genre 129. - **ALTHAËA L.**

(Del greco-llatí ἀλθαία, el malví; de ἄλθομαι, curarse; aludint a les seves virtuts medicinals.)

Flors vermelloses, rosades o lilacines, axilars y terminals; calícul de 6-9 foliols, soldats per la base, insert al pedúncol; calze 5-fit; estils filiformes; estigmes setacis; fruit poliaqueni, amb els aquenis verticilats al voltant d'un carpófor; plantes herbàcies, de fulles palmatilobades o palmatisectes.

- I { Aquenis subbiloculars, acanalats per l'esquena, de vores esteses en ala estriada, flors molt grans, axilars, solitaries o geminades, estípules bífides. 2.
- I { Aquenis uniloculars, ni acanalats ni alats; flors mitjanes, estípules enteres. 3.
- 2 { Flors breument pedunculades, foliols del calícul poc més curts que'ls sèpals; lòbuls del calze triangulars, aguts; pètals rosats o purpurins, fulles 5-7 palmatifides. 493. **A. rosea**.
- 2 { Flors llargament pedunculades, foliols del calícul 3 veg. més curts que'ls sèpals, lòbuls del calze lanceolats, pètals grocs, fulles 5-7-palmatipartides, 494. **A. ficifolia**.
- 3 { Pedúncols multiflors, més curts que la fulla, estípules linears, caduques; pètals 2 veg. més llargs que'l calze, planta perenne. 495. **A. officinalis**.
- 3 { Pedúncols 1-2-flors, més llargs que la fulla, estípules persistents; pètals iguals al calze o 1 veg. més llargs 4.
- 4 { Estípules ovato-acuminades, pètals poc més llargs que'l calze, planta anual, erissada de pèls llargs 496. **A. hirsuta**.
- 4 { Estípules linears, pètals 1-2 veg. més llargs que'l calze, planta perenne, de pubescència estrellada 497. **A. cannábina**.

493. - A. rosea L.

(del llatí roseus, de color de rosa; pel color dominant de les seves flors.)

Sinonimia. — Malva doble o vera; *cast.*, malva-rosa o real, malva del príncipe, de la reina, Isabela, doncella, de los jardines, loca.

Anual o bienal, tronc de 1-2 m., dret, robust, simple, medulós, amb pèls estrellats, ± abundants; fulles peciolades, palmatilobades o palmatifides, de 5-7 divisions festonades; estípules ovades, petites, bífides, barbudes, caduques; flors rosades o purpurines, molt grans, axilars, solitaries, curtament pedunculades; foliols del calícul ovato-triangular, un poc més curts que'l calze,

de lòbuls d'una meteixa forma; pètals obcordats, 3 veg. més llargs que'ls sèpals, barbuts a l'ungla; aquenis un poc rugosos, peluts, pàlits.

Geografia. — Alguna vegada espontània per les terres de conreus, mes indubtablement escapada de cultius.—Juny-Agost.

Althaea ficifolia

494. - A. ficifolia L.

(del llatí *ficus*, la figuera; y *folium, fulla*; per la semblansa de les fulles)

Difereix de la anterior per les fulles *palmati-partides*, de 5-7 divisions molt obtuses, subsinuato-dentades, pels pedúncols més llargs (2-3 cm.), lòbuls del calicel 3 veg. més curts que'ls del calze, que son lanceolats, amb línies longitudinals prominents; pètals *grocs*.

Geografia. — Voltants de Berga (Senn.l), probablement procedent de cultiu. — Juliol.

495. A. officinalis L.

(pels seus usos y virtuts medicinals.)

Sinonimia. — Malvi; *cast.*, malvavisco, hierba cañamera; *fr.*, guimauve; *it.*, altea; *angl.*, marsh mallow; *al.*, Eibisch.

Perenne, arrel gruixuda, tronc de 1 m. o més, dret, robust, simple o poc ramificat, velutino-tomentós, com tota la planta; fulles *ovades, festonades, sublobades* y peciolades; estípules linears, petites, *caduques*; flors d'un *blanc rosat*, mitjanes, axilars, sobre pedúncols *multiflors més curts que'l peciol*; lòbuls del calicel *linear-lanceolats*, més curts que'ls del calze, que son *ovato-acuminats*, connivents sobre'l fruit, pètals *ovato-cuneiformes*, escotats, *2 veg. més llargs que'l calze*; aquenis *peluts, groguencs, de vores obtuses*.

Geografia. — Prats, hortes y llocs humits : al Vallés; Urgell, abundant als prats de Navés, aprop de Lleyda; estany d'Hars; Ribas; Olot; Castelló d'Ampurias, *et alibi*. = Comú per paratges humits (Csta.); Vich (Masf.). — Juliol-Setembre.

Althaea hirsuta.

496. - A. hirsuta L.

(del llatí *hirsutus, erissat*; pel seu toment setós.)

Sinonimia. — *Cast.*, malvavisco peludo; cañamera azul.

Annual, tronc de 1-4 dm., solitari y dret, o bé varis y ascendents, *erissats de llargs pèls setosos*; fulles peciolades, les inferiors *orbicular-reniformes*, festonades, les altres *palmatipartides*, de divisions *oblongues, inciso-festonades*; estípules *ovato-acuminades*, petites, barbudes, *persistents*; flors *lilacines* y després *blaves*, axilars, solitaries; pedúncols més llargs que les fulles; lòbuls del calicel y del calze *llargament lanceolato-linears*,

Malvacies.

G. 129. — Althaéa.

però aquells més curts, y aquests aplicats al fruit; pètals trasovats, *apenes més llargs que'l calze*, d'ungla pestanyosa; aquenis *glabres, rugoso-reticulats, de vores obtuses*.

Var. *GRANDIFLORA* Nobis. — Lòbuls del calícul y calicinals quasi iguals; corola el doble llarga del calze.

Geografia. — Ermots y terres pedregoses : Des del litoral al Vallés, S. Llorens del Munt al Ubac, Montserrat, al Urgell, cap a Balaguer; Bages; a Labaells del Bergadà, Ribas *et alibi*. — Rocacorba, montanya del Mont (Vays); Llers (Senn.); La Cenia (Llen.).

La var. *GRANDIFLORA*, a les hortes de Tarrassa, r. r. — Maig-Juny.

Althaea cannabina.

497. - *A. cannábina* L.

(del llatí *cannábinus*, de *cannabus* o *cannabis*, el cànem; pel port de la planta y semblansa de les fulles.)

Sinonimia. — Cast., malvavisco y cáñamo silvestre, cañamera angosta.

Perenne, tronc de més de 1 m., dret, rodó, amb abundant toment estrellat; fulles inferiors *palmatipartides*, y les altres *palmatisectes*, de segments lanceolato-dentats y peciolats; estípules lanceolato-acuminades, petites, *caduques*; flors *rosades*, axilars, solitaries o geminades; pedúncols 1-2 veg. més llargs que la fulla; lòbuls del calícul lanceolats, més curts que'ls del calze, que son *ovato-acuminats*, drets sobre'l fruit; pètals ovato-cuneiformes, 2 veg. més llargs que'l calze; aquenis *glabres, rugosos a la esquena, de marges obtusos*.

Subsp. *A. NARBONENSIS* Pourr. — Fulles més tomentoses, quasi blanquinoses per les dugues cares, les inferiors palmatífides, les superiors palmatipartides; lòbuls del calícul ovats, aguts, quasi tan llargs com els del calze.

Geografia. — Vores de les corrents y llocs herbosos : Castellgalí, vores del Llobregat, Gelida y part del Penadès; al Urgell; Bages. — Cardona, Solsona (Bub.); Miracle (Marcet!); vores del llac de Banyolas, Sabanastre (Vay.); la Cerdanya (Csta); Prades, Montlluís (Lap.).

La Ssp. *A. NARBONENSIS* Pourr, a Montjuich (Pourr ex Amo); Narbona (Pourr).—Jul.-Ag.

Genre 130. - HIBISCUS L.

(De la forma grega ἰβίσκος, de Dioscor., equivalent al llatí *ibiscum* o *hibiscum*, la *althaea* o malva silvestre.)

Flors groguenques, nigro-purpures a la base, grans, axilars, solitàries; pedúncols més llargs que les fulles, calícul multipartit en lacínies linears, reflexes, inser-tes al pedúncol, molt més curtes que'l calze, 5-lobat, a la fi vesiculós, reticulat, de lòbuls triangulars; pètals trasovats, una veg. més llargs que'l calze; estigma capi-tat, fruit càpsula 5-locular, loculicida, trasovoide, setosa, inclosa; llevors negres, reniformes, amb petits tubèrcols: herbes anuals, troncs de 3-4 dm., el central dret y els altres ascendents, amb pèls estrellats y setosos; fulles glabrescents, les infe-riors orbiculars, les altres 3-5-partides en lacínies oblongues, lobato-cuneiformes; estípules alesnades, petites, barbudes.

498. - H. Trionum L.

(del llatí Triones, um, el Carro; relacionant pro-bablement amb la presència d'aquesta constelació la floració matinal d'aquesta planta de flors soli-seques y efímeres (1).

Sinonimia. — Cast., malva vesicaria o vejigosa, aurora.

Geografia. — Terres cultivades: freqüent als camps pròxims a la Porta Nova de Barcelona, en temps de *Salvador*; immediacions de Tarragona, baix Aragó (Losc. et P., Senn.† in Hb. Cad.); semi espontani en algún jardí d'Olot (Vay., Bolós); Sallent, aprop del mas Illa y al punt designat pels Emprius (Puj. C.†). — Juny-Se-tembre.

(1) Les denominacions de «aurora» del cast., «estel del demati» del alem. y «bona nit a les nou» del angl., semblen confirmar aquesta relació.

Família 19.ª – GERANIÀCIES DC.

(Del gen. *geranium*.)

Flors hermafrodites, regulars, purpurines, rosades o blanquinoses, en umbels uni-, multiflores, sobre pedúncols bracteolats, axilars o terminals, calze y corola pentàmers; sèpals persistents, mucronats, pètals caducs, alternant amb 5 glàndules nectaríferes; 10 estams biseriats, els exteriors més curts y freqüentment estèrils, 5 estils, 5 estigmes filiformes, fruit format per 5 aquenis verticilats, perllongats en aresta, y soldats a un eix central llarg y filiforme, del qual se desprenen a la maduresa, cargolantse les arestes en arc o bé en hèlix : herbes de troncs articulats, fulles simples y estipulades.

- I { 10 estams fèrtils, aquenis que's desprenen del eix, de la base a l'àpex, cargolantse en arc 131. *Geranium*.
5 estams fèrtils y 5 estèrils, aquenis que's desprenen del eix, de l'àpex a la base, cargolantse en hèlix 132. *Erodium*.

Genre 131. – GERANIUM L.

(Greco-llati *geranion*, de Plini; de γέρανος, bernat pescaire, cast. la *garxa real*; per la semblansa del fruit amb el cap d'aquesta au.)

Flors rosades, violàcies o blanquinoses, solitaries o geminades, 10 estams fèrtils, els 5 més llargs amb una glàndula nectarífera a la base; aquenis arrodonits a l'àpex, que's desprenen de l'eix, de la base a l'àpex, cargolantse la seva aresta en arc o circumferència, no en hèlix.

- I { Ungla dels pètals tant o més llarga que'l llim, glabra; calze piramidal. 2.
Ungla dels pètals molt més curta que'l llim; calze estès 3.
- 2 { Fulles orbiculars, palmatífides, pètals vermells, una veg. més llargs que'l calze, planta glabra, lluenta 499. *G. lúcidum*.
Fulles poligonals, palmatisectes, pètals rosats, amb venes blanques, 2 vegades més llargs que'l calze; planta pubescent-glandulosa, pudenta, 500. *G. Robertianum*.
- 3 { Fulles poligonals. 4.
Fulles orbiculars. 9.
- 4 { Fulles palmatipartides; plantes pubescent-glanduloses a l'àpex 5.
Fulles palmatífides; plantes pubescents o piloses, no glanduloses 7.
- 5 { Plantes anuals, pètals apenes iguals al calze, rosats, filaments estaminals pubescents a la base, aquenis reticulats, fulles de 3-5 divisions, 501. *G. divaricatum*.
Plantes perennes, pètals 1-2 veg. més llargs que'l calze, filaments estaminals pestanyosos a la base, aquenis no reticulats, fulles de 5-7 divisions. 6.

Geraniàcies.

G. 131.-Geranium.

- 6 { Pedicels fructífers refractats, sèpals bruscament aristats, unglà dels pètals glabra per dessobre, filaments estaminals triangulars a la base, **502. G. pratense.**
 Pedicels fructífers drets, sèpals obtusos, llargament mucronats, unglà dels pètals peluda per sobre, filaments estaminals alesnats, **503. G. silvaticum.**
- 7 { Bracteoles obtuses, fulles alternes, pedúncols fructífers drets, aquenís arrugats, no barbuts a la commissura **504. G. phaëum.**
 Bracteoles acuminades, fulles generalment oposades, aquenís amb una o cap arruga, barbuts a la commissura **8.**
- 8 { Pedicels fructífers drets, pètals rosats o lilacins, cuneiformes, escotats, aquenís finament pubescents, amb una arruga transversal a l'àpex, **505. G. nodosum.**
 Pedicels fructífers reflexes, pètals purpurins, trasovats, arrodonits a l'àpex, aquenís peluts, no arrugats **506. G. palustre.**
- 9 { Plantes acaules o subacaules, fulles virido-cendroses, orbiculars, palmatispartides, divisions 2-3-lobades, pètals trasovato-escotats, quasi sentats, **507. G. cinereum.**
 Plantes marcadament caulescents **10.**
- 10 { Fulles palmatisectes, aquenís no arrugats **11.**
 Fulles palmatífides **13.**
- 11 { Plantes perennes, piloses, pètals d'un vermell de sang, 1-3 veg. més llargs que'l calze, pedúncols uniflors **508. G. sanguineum.**
 Plantes anuals, pètals no més llargs que'l calze, pedúncols biflors . . . **12.**
- 12 { Pedúncols molt més llargs que les fulles, sèpals recorvats, aquenís carenats, barbuts a la commissura **509. G. columbinum.**
 Pedúncols més curts o poc més llargs que les fulles; sèpals plans, aquenís no carenats ni barbuts **510. G. dissectum.**
- 13 { Plantes perennes, pètals breument unguiculats, amb l'ungla pestanyosa per sobre, fonament escotats, aquenís finament pubescents, no arrugats, **511. G. pyrenaicum.**
 Plantes anuals. **14.**
- 14 { Pètals no escotats, d'ungla glabra, pedúncols més curts que les fulles, aquenís no arrugats **512. G. rotundifolium.**
 Pètals escotats, d'ungla pestanyosa, pedúncols més llargs que les fulles. **15.**

Geraniàcies.

G. 131. - Geranium.

- 15 { Pètals purpurins, filaments estaminals glabres, aquenis també glabres, arrugats 513. *G. molle*.
 Pètals d'un violeta pàlit, filaments estaminals pestanyosos, aquenis coberts de pèls aplicats, no arrugats 514. *G. pusillum*.

Geranium lucidum.

499. - *G. lúcidum* L.

(del llatí *lucidus*, brillant; per la lluentor de la planta.)

Annual, inodora, tronc de 1-3 dm., dret o ascendent, rodó, fràgil, glabrescent, a la fi vermellós, lluent com tota la planta; fulles orbicular-reniformes, palmatifides, 5-7 lòbuls cuneiformes, obtusos, inciso-festonats, estípules lanceolades, agudes; flors vermelloses, petites, pedúncols biflors, més llargs que les fulles, calze piramidato-pentagonal, d'ànguls aguts, glabres; sèpals ovato-lanceolats, erecto-connivents, breument aristats, arrugats transversalment; pètals oblongs, una vegada més llargs que'l calze, d'un gla molt llarga,

glabra, filaments estaminals lanceolato-alesnats, aquenis lleugerament reticulats, pubescent-glandulosos.

Geografia. — Llocs frescos y ombrívols d'una gran part del país: Montserrat, Ubach, S. Llorens del Munt, S. Hilari, Monsoli; Guilleríes, a S. Miquel Sulterra. = Vich (Masf.); valls pirenenques (Csta.); Osor (Cod.); Luchon (Zett.) — Maig-Juny.

Geranium Robertianum.

500. - *G. Robertianum* L.

(forma llatinisada de herba Ruperti; dedicada a Sant Robert (Ruprecht), per les seves suposades virtuts curatives.)

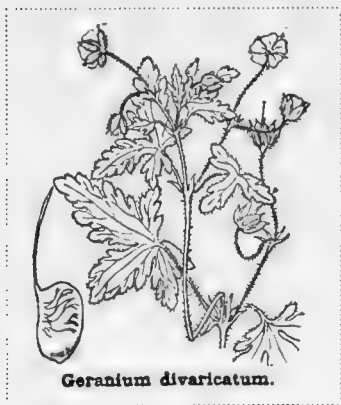
Sinonimia. — Herba de Robert o de Sant Robert; *cast.*, hierba de San Roberto, agujas de pastor, hierba de la esquinancia; *fr.*, herbe à Robert, géranie robertine; *it.*, erba roberta; *angl.*, herb Robert; *al.*, Ruprechtskraut.

Annual o bienal, *puberula*, tronc de 1-5 dm., fràgil, dret o ascendent, rodó, pubescent-glandulós, a la fi, freqüentment vermellós, fulles triangular-pentagonals, palmatisectes, de 3-5 segments peciolats, pinnatifits, estípules y bracteoles lanceolades,

obtusiuscules o agudes; flors purpurines amb venes blanques, pedúncols biflors, més llargs que les fulles; sèpals elíptics, erecto-connivents, mucronats, carenats, piloso-glandulosos, no arrugats transversalment; pètals ovats, enters, 2 veg. més llargs que'l calze, d'un gla molt llarga y glabra, filaments estaminals lanceolato-alesnats, anteres de color de tronja, aquenis rugoso-reticulats, pubescents.

Rassa G. PURPUREUM Vill. — Flors petites, pètals poc més llargs que'l calze y més estrets, anteres grogues.

Geografia. — Freqüent per torrents y llocs ombrívols : desde la costa fins als Pirineus, el tipus y la Ras. G. PURPUREUM Vill. — G. ROBERTIANUM. — β PARVIFLORUM Biv. — Maig-Setembre.

Geranium divaricatum.

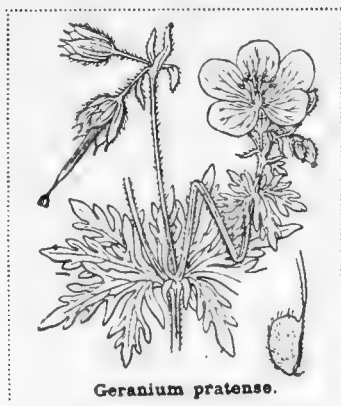
501. - G. divaricatum Ehrh.

(del verb llatí *divaricare*, obrirse estenentse; per les branques obertes y esteses en tots sentits.)

Anual, tronc de 3-4 dm., ascendent, de branques *divaricades*, pubescent-glandulós a la part superior, fulles *poligonals, palmatifides*, de 3-5 lòbuls amples, desiguals, un dels laterals més gran, crenato-dentats, estípules y bracteoles molt petites, linear-acuminades, flors *rosades*, pedúncols biflors, més curts que les fulles; pedicels fructífers reflexes, molt més llargs que'l calze; sèpals ovato-oblongs, obtusiúsculs, mucronulats; pètals trasovats, escotats, aproximadament iguals al calze, amb l'ungla curta, no pestanyosa, filaments esta-

minals lanceolato-alesnats, pubescents a la base, aquenís *peluts, rugosos transversalment*.

Geografia. — Llocs herbosos de les montanyes : Prats de Molló (Massot, ex Rouy; Hb. Xatart, ex Gaut.); Canigó (Lap., Gaut.); entre Salardú y Baños (Timb.); Pirin. Orient. (Coste). — Juliol-Agost.

Geranium pratense.

502. - G. pratense L.

(llatí *pratensis*, de *pratium*, el prat; per la seva estació.)

Sinonimia. — Cast., geranio quinto y pico de cigüeña quinto.

Perenne, tronc de 3-8 dm., dret, robust, angulós, bifurcat a la part superior, cubert de pèls curts y aplicats, glandulós a l'inflorescència; fulles *poligonals, palmatipartides*, de 5-7 divisions rombals, *pinnatifides*; estípules y bracteoles lanceolato-linears, acuminades; flors *purpurines* o *lilacines*, grans, en cimes corimbiformes; pedúncols biflors, més llargs que les fulles, *pedicels fructífers refractats*, més llargs que'l calze; sèpals

ovato-oblongs *bruscament aristats*; pètals amplament trasovats, enters, 1-2 vegades més llargs que'l calze, d'ungla *glabra per sobre*; filaments estaminals *triangulars a la base*, després alesnats; aquenís *piloso-glandulosos*, no arrugats.

Geografia. — Prats de les montanyes : Ribas, la Cerdanya, Nuria. = Aprop de Berga, Peguera; cap a Sopeira, Vall d'Aràn y a major elevació (Csta.); Camprodón, Carencà, la Molina, Eyne (Vay.). — Juny-Agost.

Geranium silvaticum.

503. - *G. silvaticum* L.

(llatí *silvaticus*; de *silva*, bosc o selva; per la seva estació: silvestre.)

Perenne, tronc de 3-8 dm., dret, robust, angulós, subglabrescent o cubert de pèls llargs y ± oberts, solament glandulós a l'apex; fulles *poligonals*, *palmatipartides*, de 5-7 divisions *rombals*, *pinnatifides*; estípules y bracteoles lanceolato-linears, acuminades; flors *purpurines*, grans, en cimes corimbiformes; pedúncols biflors, més llargs que les fulles, pedicels fructífers, *drets*, més llargs que'l calze; sèpals ovato-elíptics, obtusos, llargament mucronats; pètals trasovats, 1-2 vegades més llargs que'l calze, d'ungla *peluda per*

sobre; filaments estaminals *lanceolato-alesnats*; aquenis *piloso-glandulosos*, *no arrugats transversalment*.

Geografia. — Prats y boscos de les montanyes: Montseny, tocant a Sta. Fe y al peu del turó de l'Home; Baga de Segalés, al Bergadà; Ribas, la Cerdanya, Nuria, al peu de la Creu de'n Riba. — Boscos de Camprodón; montanyes de Ciuret; Collsacabra, Tragurà, Platraver, Puigsacau (Vay.); Setcases (Isern!); Vall d'Eyne (Bub.); port de Benasque (Zett.) y de Pallars (Lap.). — Juny-Agost.

Una planta que en Maig de 1886 cullirem a la *Font de la Cirera*, cap a l'Ubach, sembla una rassa *pilosa* de la *E. PARVIFLORUM* Knaf.

Geranium phæum.

504. - *G. phæum* L.

(del grec φαίδος, α, όν, amb *dessinencia llatina*; fosc, pel color de les flors.)

Perenne, rizoma *gruixut*, nuós, tronc de 2-5 dm., dret, simple o bifurcat, *pelut*, fulles *poligonals*, *palmatifides*, de 5-7 lòbuls *oblongo-rombals*, *fundament inciso-dentats*; estípules lanceolato-acuminades; flors *nigro-violàcies*, grans; pedúncols 1-2-flors, més llargs que la fulla, opositifolis, pedicels fructífers molt més llargs que'l calze, drets o bé oberts; bracteoles petites, linears *obtuses*, *barbudes*; sèpals elíptico-oblongs, mucronats, amb alguns pèls llargs; pètals *orbiculars*, *enters*, molt oberts, més llargs que'l calze, *peluts a l'ungla*;

filaments estaminals *lanceolato-alesnats*, pestanyosos a la base; aquenis *pubescents*, *fortament arrugats transversalment*.

Geografia. — Boscos y prats de les montanyes: Vall de Comprodón (Bolós, Vay.); Sant Martí del Canigó (Lap.); Vall d'Arán, prats de Bosost (Compñil); Luchon (Zett.); Artiga de Lin (Llen.!). — Juny-Juliol.

Geranium nodosum.

505. - G. nodosum L.

(*llatí nodosus, nuós, per presentar nusos molt abultats.*)

Perenne, rizoma primet, llarg, escamós, tronc de 2-5 dm., dret o ascendent, angulós, bifurcat, glabrescent, inflat als nusos (nuós), fulles primes, poligonals, palmatifides, de 3-5 lòbuls ovats, separats, inciso-dentats; estípules y bracteoles lanceolades y llargament acuminades, flors rosades o lilacines, grans, pedúncols 1-2-flors, més llargs que les fulles, pedicels fructífers drets, 1 veg. més llargs que'l calze o menys; sèpals oblongs, obtusos, llargament aristats, pètals cuneiformes, escotats, una veg. més llargs que'l calze, d'ungla pestanyosa,

filaments estaminals lanceolato-alesnats, pestanyosos a la base; aquenís finament pubescents, amb una arruga transversal a l'àpex y barbuts a l'estrem inferior.

Geografia. — Boscos ombrívols de les montanyes : Ripoll (Salv.l, Ferr.l, Senn.l); Puigsacau (Csta.); Ribas, Querolps; Collsacabra, Vall del Bac (Vay.); partit d'Olot (Tex.); Saderrás, aprop de la Sellera (Cod.l); sobre Artiga, al Pir. centr. (Bub.); Luchón (Zett.). — Juny Juliol.

Geranium palustre.

506. - G. palustre L.

(*del llatí palustris, pantanós; per la seva estació.*)

Perenne, rizoma gruixut, nuós, tronc de 2-5 dm., dret o ascendent, ramificat o bifurcat, erissat de pèls setosos, reflexes, fulles poligonals, palmatifides, de 5 lòbuls cuneiformes, inciso-dentats a la meitat superior, estípules y bracteoles lanceolato-acuminades; flors purpurines, grans, pedúncols biflors, 3-4 veg. més llargs que les fulles; pedicels fructífers reflexes, molt més llargs que'l calze; sèpals oblongs, obtusiúsculs, llargament aristats; pètals trasovats, enters, 1 veg. més llargs que'l calze, d'ungla pestanyosa, filaments estaminals lanceolato-alesnats, breument pestanyosos a la base; aquenís peluts, no arrugats, barbuts.

Geografia. — Prats humits de les montanyes : prats y torrents de la Cerdanya (Compy., Gaut.); Ría, aprop de Prades (Lap.); Pir. orient. (Coste). — Juliol-Agost.

Geranium cinereum.

507. - G. cinereum Cav.

(*del llatí cinereus, cendrós; pel color de la planta.*)

Perenne, rizoma gruixut, vertical, tronc de 1-10 cm., dret, estriat, pubescent; fulles quasi totes ra-

Geraniàcies.

G. 131. - Geranium.

dicals, *orbiculars*, *palmatipartides*, de 5-7 segments *cuneiformes*, 2-3 *dentats*, llargament peciolades, subcoriàcies, pubescents, d'un *vert cendrós*; estípules lanceolades; flors *vermelloses*, grans; pedúncols 1-2-flors, més llargs que les fulles; pedicels fructífers llargs, desiguals, drets o inclinats; sèpals elíptico-obllongs, obtusos, mucronats, pubescents; pètals *trasovats*, no llargament *cuneiformes*, escotats, 1-2 veg. més llargs que'l calze, d'uncla pestanyosa; filaments estaminals lanceolato-alesnats, pestanyosos a la base; aquenis *pubescents*, amb una *arruga transversal a l'àpex*.

Geografia. — Pastures y roques elevades en el Pir. Centr. : Montanyes de Benasque y Castanessa (Villiers); Bielsa (Compñ.); abundant a les pastures alpines (Zett.); Mont Courbison, Comagireta, aprop de Montgarri. (Llen.!).—Juny-Agost.

Geranium sanguineum.

508. - G. sanguineum L.

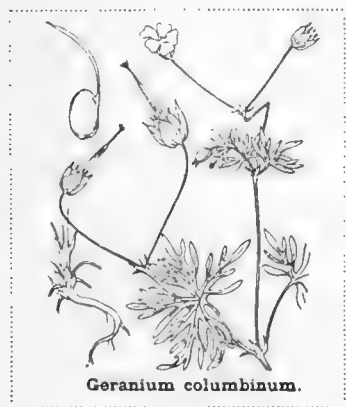
(del *llatí sanguineus*, *sanguinós*; *pel color de les flors*.)

Sinonimia. — Agulles, bec de cigonya o de grúa; *cast.*, aguja sangrienta, pico de cigüeña; *fr.*, bec de grue sanguin; *it.*, geranio sanguigno; *al.*, Blutwurz, Blutrösel; *angl.*, bloody crane's bill.

Perenne, rizoma gruixut, llarg, horizontal, troncs de 1-4 dm., ajeguts o ascendents, rodons, ramificats, *peluts*; fulles orbicular-reniformes, *palmati-partides*, de 5-7 divisions *cuneiformes*, 2-3-*fides*; estípules ovato-agudes; flors *purpurines*, grans; pedúncols uniflors, 1-2 veg. més llargs que les fulles; pedicels fructífers *reflexes*, 1-3 veg. més

llargs que'l calze; bracteoles lanceolato-acuminades; sèpals elíptics, obtusos, aris-tats, amb alguns pèls llargs; pètals trasovato-cuneiformes, escotats, 1-2 veg. més llargs que'l calze, d'uncla curta y pestanyosa; filaments estaminals lanceolato-alesnats, pestanyosos a la base; aquenis *peluts*, finament glandulosos, *barbuts*, no *arrugats*.

Geografia. — Boscos àrits y llocs herbosos : Montcada, S. Fost, Reixach y altres llocs de la cordillera litoral; S. Pere Sacama, sobre Olesa de Montserrat; Gelida, cap a Masgranada; Empalme, Sils y Vidreras del Baix Empordà.—Aprop de Berga (Csta.); Olot (Bolós, Tex.); Prats de Rey (Puigg.); Manresa, riera de Rajadell (Font); regió subpirenenca de Nuria; Puigneulós, Ciuret, S. Hilari; la Cerdanya (Vay), aprop de Figueras (Senn.); S. Martí Sapresa (Cod.!).—Mg-Jul.

Geranium columbinum.

509. - G. columbinum L.

(*llatí columbinus*, de *columba*, *el colom*; *per la semblansa més o menys remota dels pedicels amb el peu de dita au.*)

Sinonimia. — *Cast.*, pie columbino, pico o pie de paloma, pata de perdiz; *fr.*, bec, pied ou patte de-pigeon; *it.*, piede colombino; *angl.*, culverfoot; *al.*, Schartenkraut, Taubenfuss, Sonnenwirbel.

Anual, tronc de 1-4 dm., prim, dret o ascendent, rodó, simple o bifurcat, cubert de pèls curts y aplicats, fulles *orbiculars*, *palmatisectes*, de 5-7 segments *pinnatipartits en lacínies linears*, estípules y bracteoles lanceolato-acuminades; flors *purpurino-lilacines*, mitjanes; pedúncols biflors, molt més llargs que les fulles; *pedicels fructífers reflexes*, 5-6 veg. més llargs que'l calze; sèpals ovats, aristats; pètals trasovato-cuneiformes, superficialment escotats, poc més llargs que'l calze, d'ungla pestanyosa, filaments estaminals lanceolato-alesnats, pestanyosos a la base; aquenis *glabrescents*, *no arrugats*, *barbuts*.

Geografia. — Llocs herbosos y pedregosos : Gavà y altres llocs de la cordillera litoral; S. Llorens del Munt; Ubach; Montserrat; Bages; Montseny; Empalme; S. Hilari; Guillerries; Vich; Ribas; Queralps, Bagà, S. Climent; Pobla de Lillet *et alibi*. = Girona, Tarragona (Vay.); Llers (Senn. — Maig-Agost.

Geranium dissectum.

510. - *G. dissectum* L.

(*del llatí dissecare, tallar; per les fulles dividides.*)

Anual, tronc de 2-8 dm., dret o ascendent, hispít, y a vegades glandulós a la part superior; fulles *orbiculars*, *palmatipartides* en 5-7 divisions *estretament cuneiformes*, *laciniades*, estípules ovato-acuminades, flors *purpurines*, petites, pedúncols generalment biflors, iguals a les fulles o més curts; pedicels fructífers *reflexes*, quasi tan llargs com el calze; bracteoles lanceolato-acuminades; sèpals ovato-lanceolats, 3-5 nerves, aristats, amb pèls llargs y altres curts y glandulosos; pètals ovato-oblongs, escotats, quasi iguals al calze, d'ungla pestanyosa; filaments estaminals molt pestanyosos a la part inferior; aquenis *pubescent-glandulosos*, *no arrugats ni barbuts*.

Geografia. = Hortes, vores d'aygua y paratges herbosos : al Vallés, Urgell; la Selva, Castelló d'Ampúries; Ribas. = Vich (Masf.); la Sellera (Cod.). — Abril-Juny.

Geranium pyrenaicum.

511. - *G. pyrenaicum* L.

(*per la seva estació més o menys pirenenca.*)

Perenne, rizoma prim, curt y vertical, troncs de 2-5 dm., drets o ascendants, rodons, peluts, glandulosos a l'àpex, fulles *orbiculars*, *palmatífides*, de 5-7 lòbuls *cuneiformes*, *inciso-dentats*, les inferiors molt llargament peciolades; estípules y bracteoles oblongo-lanceolades, bífides y pestanyoses; flors *purpurines*, mitjanes; pedúncols biflors, més llargs que les fulles; pedicels fructífers, reflexes, 2-3 vegades més llargs que'l calze; sèpals ovato-mucronulats, pubescent-glandulosos; pètals trasovats, bilobats, 1-2 vegades més llargs que'l calze, d'ungla curta y superiorment pestanyosa; filaments estaminals lanceolato-alesnats, pestanyosos a la base; aquenis *petits*, *pubescents*, *ni arrugats ni barbuts*.

Geografia. = Llocs herbosos y pedregosos : Gavà y altres llocs de la cordillera litoral; S. Llorens del Munt; Ubach; Montserrat; Bages; Montseny; Empalme; S. Hilari; Guillerries; Vich; Ribas; Queralps, Bagà, S. Climent; Pobla de Lillet *et alibi*. = Girona, Tarragona (Vay.); Llers (Senn. — Maig-Agost.

Geraniàcies.

G. 131.- Geranium.

Geografia. — Prats, vores de camins y llocs pedregosos de les montanyes : freqüent a la vall de Ribas, Queralps, Nuria; Tagast, sobre de Berga; Castellar de'n Huc y tota la regió N. del Bergadà; S. Hilari y Montsolí. = Vidrà, Espinalbet, Collsacabra, Rupit, la Cerdanya y ses montanyes (Vay.); a la vall d'Aràn (Llen.l). — Maig-Septembre.

Geranium rotundifolium.

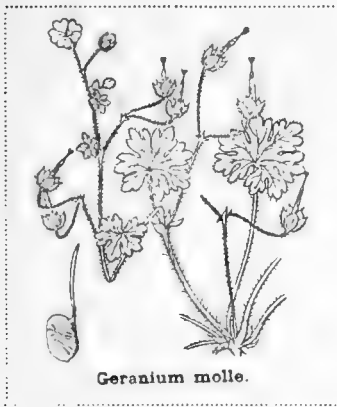
512.- *G. rotundifolium* L.

(*llati rotundifolius (ap. Apul.)*; *de fulla rodona*; *per la forma de les fulles.*)

Anual, troncs de 1-4 dm., drets o difusos, rodons, peluts, glandulosos a la part superior; fulles *orbiculars, palmatífides, de 5-7 lòbuls amplemment cuneiformes, inciso-dentats*, les inferiors llargament peciolades; estípules y bracteoles lanceolato-linears, bífides o enteres, acuminades, pestanyoses, *vermelloses*; flors *rosades*, petites; pedúncols biflors, *més curts que les fulles*; pedicels fructífers *reflexes*, més llargs que'l calze; sèpals ovats, mucronulats, peluts; pètals *trasovato-cuneiformes, enters*; poc més llargs que'l calze, d'ungla *glabra*;

filaments estaminals lanceolato-alesnats, glabres o subpestanyosos a la base, *aquenis pubescents, barburts, no arrugats.*

Geografia. — Vores de camins y llocs herbosos : freqüent desd'el litoral fins als Pirineus. — Abril-Juliol.

Geranium molle.

513.- *G. molle* L.

(*del llati mollis, blà, suau, flexible*; *per la suavitat de les fulles.*)

Anual, tronc de 1-4 dm., ajegut o ascendent, rodó, cubert d'abundants pèls blans y oberts, fulles *orbiculars, palmatífides, de 5-7 lòbuls cuneiformes, inciso-dentats*, les radicals llargament peciolades, estípules ovato-lanceolades, agudes, pestanyoses, *albo-verdoses*, flors *rosades o purpurines*, petites; pedúncols biflors, opositifolis, *més llargs que les fulles*; pedicels fructífers *reflexes*, 2-4 vegades més llargs que'l calze; bracteoles lanceolato-linears, agudes, petites, pestanyoses; sèpals ovats, mucronats, peluts; pètals *trasovats, escotats*, poc

més llargs que'l calze, d'ungla curta y *pestanyosa*; filaments estaminals lanceolato-alesnats, *glabres*, *aquenis també glabres, no barburts, arrugats transversalment.*

Geografia. — Vores de camins y llocs herbosos : freqüent desde la costa fins al Bergadà, Ribas y Queralps; a les Guilleries. = Comú a l'Empordà, Olot (Vay.); la Sellera (Cod.); al Pir. Centr., voltants de Luchon (Zett.). — Mars-Juliol.

514. - G. pusillum L.

(del llatí *pusillus*, molt petit: per la seva talla.)

Anual, troncs de 1-2 dm., ajeputs o ascendents, angulosos, finament pubescents, glandulosos a l'apex; fulles orbiculars, subpalmatipartides, de 5-7 divisions llargament cuneiformes, inciso-dentades, les inferiors llargament peciolades; estípules y bracteoles lanceolato-linears, enteres o bifides, acuminades; flors d'un viola pàlit, petites; pedúncols biflors més curts que les fulles; pedicels fructífers reflexes; 3-4 veg. més llargs que'l calze; sèpals ovats, peluts, mucronats; pètals trasovats, escotats, poc més llargs que'l calze, d'ungha curta y pestanyosa; filaments estaminals lanceolato-

alesnats, pestanyosos a la base, els exteriors estèrils; aquenis pubescents, ni barbuts ni arrugats.

β HUMILE Cav. — Planta nana, fulles menys fonament dividides; pètals iguals al calze.

Geografia. — Vores de camins, escombreries y llocs herbosos: al Ubach, la Mata; Santa Fe de Montseny; S. Hilari; Guillerries, a la Mare de Deu del Coll; Nuria, cap al pont de Cremals. = Caldes de Montbuy (Csta.); torre la Manresana (Puigg.); Olot y comarca (Bolós, Hb., Tex., Vay.); Vich (Masf.). La β HUMILE Cav., aprop de Barcelona, r. (Csta.).—Abr.-Ag.

Genre 132. - **ERODIUM** L'Hérit.

(Format del nom grec ἐροδιός (γ ῥοδιός), la garsa major; per la semblansa del fruit amb el bec y pit d'aquesta au.)

Flors rosades, purpurines o blanquinoses en nombre de 1-8 a cada pedúncol, calze y corola pentàmers, 5 estams fèrtils y nectarífers y altres 5 estèrils; aquenis amb 2 depressions laterals a l'àpex, separantse la aresta de dalt a baix y cargo-lantse en hèlix.

1	{	Fulles, per lo menys les inferiors, dentades, lobades o pinnatífides, pero no pinnatisectes	2.
		Fulles totes 1-2 pinnatisectes.	5.
2	{	Aquenís amb 2-3 solcs circulars sota les depressions apicals, bec robust, de 8-12 cm., sèpals mucronats, piloso-glandulosos, estípules ovades,	515. E. Botrys.
		Aquenís amb 1 solc apical, o cap; bec prim de 1-6 cm.	3.
3	{	Aquenís amb 1 solc apical, bec de 2-3 cm., fulles festonades o superficialment lobades, pedúncols de 3-8 flors, més llargs que les fulles, bracteoles amplemment ovades, obtuses	516. E. malacoides.
		Aquenís sense solc apical, bec de 3-6 cm., fulles inferiors lobades	4.
4	{	Bec dels aquenis de 3-4 cm., bracteoles ovades, agudes, filaments estaminals estèrils, pestanyosos; corola més llarga que'l calze, fulles 3-fides,	517. E. Chium.
		Bec dels aquenis de 4-6 cm., bracteoles ovades, obtuses, filaments estaminals tots glabres; corola una veg. més llarga que'l calze, fulles pinnatífides o pinnatipartides.	518. E. Cavanillesii.
5	{	Bec de 6-8 cm., robust, sèpals llargament aristats, plantes anuals, pubescent-glanduloses	519. E. Ciconium.
		Bec de menys de 5 cm., prim, sèpals mucronats	6.
6	{	Plantes acaules, perennes, de rizoma llarg y escamós, fulles bipinnatisectes	7.
		Plantes caulescents, anuals, rarament acaules, perennes, de rizoma curt y no escamós	9.
7	{	Flors violàcies, bracties grans (5-6 mm.), ovato-agudes, sèpals elíptics, llargament mucronats, piloso-glandulosos, pètals trasovato-aguts, separats, desiguals, els 2 superiors més grans, ordinariament amb una taca negra a la base, pèls de la cara interior de l'aresta rojencs, llevors llises,	520. E. macradenum.
		Flors blanquinoses, bracties doble petites, sèpals elíptico-trasovats, breument mucronats, tomentosos, pètals amplemment trasovats, contiguus, escotats o rosegats, iguals, sense taques, pèls de la cara interna de l'aresta blancs, llevors finament estriades	8.

- 8 { Sèpals tomentoso-glandulosos, bracties lanceolato-acuminades, fulles piloso-glandulosos o glabrescents, planta d'olor de boc 521. *E. petraeum*.
 Sèpals tomentosos, bracties ovato-acuminades, fulles canoses pel anvers y verdoses pel revers, planta inodora. 522. *E. rupestre*.
- 9 { Fulles sub 3-pinnatisectes, bracteoles obtuses, pedúncols de 2-4 flors; aquenís amb un solc apical 523. *E. tenuisectum*.
 Fulles 1-2 pinnatisectes, agudes, pedúncols de 2-8 flors; aquenís amb un solc apical 10.
- 10 { Segments de les fulles inciso-dentats, bracteoles ovades, no acuminades, filaments estaminals fèrtils 2-dentats a la base; planta d'olor de mesc, 524. *E. moschatum*.
 Segments de les fulles pinnatífites o pinnatisectes, bracteoles ovades, acuminades, filaments estaminals sense dents a la base; plantes sense olor de mesc 11.
- 11 { Planta anual o bienal, de pedúncols al principi radicals, y després axilars, pètals no contiguus, ovato-elíptics, a lo més una veg. més llargs que'l calze, 525. *E. cicutarium*.
 Planta vivaç, pedúncols radicals, pètals contiguus, ovato-rotons, 1-2 vegades més llargs que'l calze 526. *E. romanum*.

515. - *E. Botrys* Bert. — *Geranium Botrys* Cav.

(graco-llati βοτρυός, la artemisia, especie de donzell; per la semblansa de les fulles.)

Anual, tronc de 1-7 dm., robust, ascendent, inflat als nusos, hispít, pubescent-glandulós a l'àpex; fulles ovato-oblongues, pinnatífides, de lòbuls inciso-dentats, glabrescents o erissades; estípules ovato-acuminades, flors purpurines, mitjanes; pedúncols 1-4-flors, generalment més llargs que la fulla; pedicels fructífers reflexes, 1-3 veg. més llargs que'l calze; bracteoles ovato-agudes, pestanyoses; sèpals oblongs, escariosos al marge, pubescent-glandulosos, 3-nerves, mucronats; pètals

oblongs, iguals, enters, més llargs que'l calze; filaments estaminals glabres; aquenís *coverts de pèls blancs, aplicats, en serie divergent, al costat de la commissura, glabres a l'àpex, depressions fondes, amb 2-3 solcs circulars sota d'elles*, bec de 8-17 cm., amb 6-7 voltes d'espira.

β LUXURIANS Guss. — Tronc robust, de 2-5 dm., fulles superiors bipinnatífides, pedúncols 2-4-flors, bec del fruit de 6-8 cm.

Geraniàcies.

G. 132. - Erodium.

γ BREVICAULE Rouy. — Planta de 5-15 cm., ordinàriament més curta que'l bec que és de 10-12 cm., fulles quasi totes radicals, lobato-pinnatífides, pedúncols 1-, y rarament, 2-flors.

Geografia. — Marges y vores de camins: Tarrassa, a les hortes y vinyes de la part sur, r., les dugues varietats. = Pla de Barcelona (Colm.); Castelldefels (Trem.l); Sarrià, Hostafranchs (Tex.); Tarragona (Wbb.). — Abril-Maig.

Erodium malacoides.

516. - E. malacoides Willd.

(del grec *μαλάχη*, *malva*, y la terminació *oides*, per la semblansa de les seves fulles amb les de la *malva*.) (1).

Sinonimia. — Bec de cigonya, forquilles, rellotges; *cast.*, malva de Àfrica, filamaría.

Anual, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, rodó, ramificat, pubescent-glandulós; fulles *ovades*, *festonades*, o superficialment *lobades*; estípules ova-des, agudes, escarioses; flors *lilacines*, petites, pedúncols 3-8-flors, més llargs que les fulles; pedicels fructífers *reflexes*, 2-4 veg. més llargs que'l calze; bracteoles *amplament ovades*, *obtuses*; sèpals ovats, 3-5-nerves, mucronats, piloso-glandu-

losos; pètals trasovats, enters, poc més llargs que'l calze, d'ungha pestanyosa; filaments estaminals glabres, aquenis *amb un solc apical*, bec prim, de 2-3 cm., amb 4-5 voltes d'espira.

α *GENUINUM* Rouy. — Fulles radicals *amplament ovades*, amb els lòbuls que's cubreixen; pètals ostensiblement més llargs que'l calze.

β *ALTHAEOIDES* Jord. — Fulles radicals menys amples, lòbuls que no's cubreixen; pètals quasi iguals al calze.

Cada una d'aquestes varietats presenta una subvar. *PLATYPHYLLUM* y una altra *MICROPHYLLUM* Rouy.

Geografia. — Comú per terres cultivades y vores de camins: des del litoral fins a Berga, Ribas, Olot, la Selva *et alibi*. La β *ALTHAEOIDES* Jord., subvar. *PLATYPHYLLUM* Rouy, al Vallés y Penadès; y la subvar. *MICROPHYLLUM* Rouy, al litoral de Sitges. — Abril-Juliol.

Erodium chium.

517. - E. Chium Willd.

(*greco-llatí Chius*, *adj.*, de la illa de Quio, del mar Egeus.)

Anual, tronc de 1-4 dm., dret o ascendent, rodó, simple o ramificat, ± híspit; fulles *ovato-cordi-formes*, 3-fides, de lòbuls *inciso-festonats*, les inferiors llargament *peciolades*; estípules y bracteoles

(1) Format com *althaeoides*, sols que deuria escriure's: *mala-choides* amb χ.

ovades, agudes; flors *rosato-lilacines*, mitjanes, pedúncols 3-8-flors, més llargs que les fulles, pedicels fructífers *reflexo-ascendents*, 3-5 veg. més llargs que'l calze; sèpals elíptics, 3-5-nerves, pubescents, mucronats; pètals elíptics, enters, més llargs que'l calze; *filaments estaminals estèrils, pestanyosos*; aquenis sense solc apical, cuberts de pèls curts y aplicats; bec de 3-4 cm., de 6-7 voltes d'espira.

Rassa E. LITTOREUM Léman. — Planta perenne, pubescent-glandulosa superiorment; pètals apenes més llargs que'l calze, filaments dels estams estèrils *glabres*.

Rassa E. MURCICUM Willd.—E. CHIUM Willd. var. CATALAUNICUM Senn. et Pau.—Planta bienal o perennant, peluda, glandulosa a l'àpex, robusta, de fulles 5-partides, amb les divisions fortament inciso-dentades, oblongo-cuneiformes, pètals una vegada més llargs que'ls sèpals; filaments estaminals estèrils *glabres*.

Geografia. — Litoral, arenals, parets y vores de camins : Castelldefells, Gavà, al peu del castell d'Aramprunyà; Poble Nou, Mataró, Castelló d'Ampuries, Cadaqués. = Sta. Creu d'Olorde (Llen.l); Prats de Rey (Puigg.l); de Roses a la Selva de Mar (Vay.); Portvendres (Rouy, Gaut.); Cadaqués, Rosas, la Escala, Colliure Bub.).

La rassa E. LITTOREUM Léman, a Gavà y Castelldefells; abundant a Cadaqués.

La rassa E. MURCICUM Willd., a Cantallops (Senn.); Portvendres (Rouy); Banyuls (Xatart); Colliure (Loret ex Rouy). = Maig-Juny.

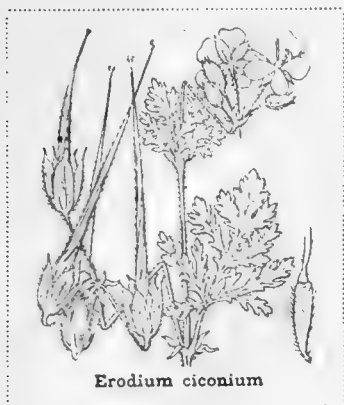

518. - E. Cavanillesii Wk. — Geranium pulverulentum Cav. — E. laciniatum Auct. cat., non Willd.

(del llatí pulverulentus, de pulvis; polsós; pel toment de les fulles; laciniatus, s'ha format del llatí lacinia, la franja o vora; per les divisions de les fulles; dedicada al botànic valencià Cavanilles.)

Anual, troncs de 1-3 dm., ajeguts o ascendents, glabrescents, fulles ovades, *pinnatífides o pinnatipartides*, amb els lòbuls inciso-dentats o laciniats; lacinies linears, densament y breument *pubérules*, estípules lanceolato-agudes; flors *purpurines*, petites; pedúncols 3-8-flors, *més llargs que les fulles*; pedicels fructífers reflexes, més llargs que'l calze, bracteoles *ovades, obtuses*; sèpals oblongs, 3-5-nerves, pubescents, mucronats; pètals oblongs, *1 veg. més llargs que'l calze*; filaments estaminals tots *glabres*; aquenis sense solc apical, bec de 4-6 cm., amb 7-8 voltes d'espira.

Geografia. — Arenals marítims : platges de can Tunis y de Castelldefells. = Turons pròxims a Barcelona (Csta.); afores de Barcelona (Salv.l); Mataró (Ferr.l); Tarragona. — Maig-Juny.

Erodium ciconium

519. - E. ciconium Willd.

(del llatí ciconia, la cigonya; per la semblansa del seu fruit amb el bec de dita au.)

Sinonimia. — Agulles, bec de cigonya; cast., rostro o pico de cigüeña, hierba del pico, alfileres, agujas de pastor.

Anual, tronc de 1-6 dm., ascendent, pubescent-glandulós, fulles ovades, pinnatisectes, de segments pinnatipartits, amb els lòbuls inciso-dentats, els superiors decurrents, en un raquis dentat o lobulat; estípules ovato-acuminades, flors purpúries, mitjanes; pedúncols 3-8-flors, més llargs que les fulles; pedicels fructífers reflexes, 1-2 vegades més llargs que'l calze; bracteoles petites,

ovato-acuminades; sèpals elíptics, 3-5-nerves, glandulosos, aristats, pètals ovato-oblongs, iguals al calze o poc més llargs, els tres inferiors enters, els dos superiors més amples y escotats; filaments estaminals estèrils, pestanyosos a la base, y els fèrtils pestanyosos a l'àpex; aquenis erissats de pèls blancs, llargs, aplicats, y d'altres més curts y glandulosos, sense solc apical; bec de 6-8 cm., amb 6-8 voltes d'espira.

Geografia. — Vores de camins, marges y llocs herbosos: pla de Barcelona, Tarrassa; Penadès, abundant al puig dels Carboners, sobre Pontons y cap a S. Magí de Brufaganya; Urgell, envers Balaguer; Montserrat, Monistrol; Figueras. = Plana de Vich (Masf.); Lleyda (Compñ.); Segarra (Csta.); Prats de Rey (Puigg.); Empordà, cap a Vilasau, Castelló *et alibi* (Vay.); Benasque (Lap.). — Abril-Juny.

Erodium macradenum.

520. - E. macradenum L'Hér. — E. glandulosum Willd.

(del grec μακρός, llarg, abundant; y ἀδίν, ἀδίνος, glàndula, per les fulles y sèpals glandulosos.)

Perenne, d'olor virós, fort, acaule, de 5-15 cm., rizoma llenyós, gros, ramificat, escamós; fulles ovades, de llim més curt que'l peciol, bipinnatisectes, de lòbuls linear-lanceolats, piloso-glandulosos, verdes; flors violàcies, grans, pedúncols llargs, 3-5-flors, bracties relativament grans, ovato-agudes; sèpals elíptics, llargament mucronats, piloso-glandulosos; pètals una veg. més llargs que'l calze, trasovato-aguts, separats, desiguals, els 2 superiors més grans y ordinariament amb

una taca negrosa a la base; bec de més de 2 cm., pèls de la cara interior de l'aresta d'un color ferruginós; llevors llises.

Geografia — Roques pissarroses y pinyolenques: abundant per tota la serra de S. Llorens del Munt, Montcau, Coll de Daví, Ubach, y, atravesant el Llobregat, Montserrat. = Espu-

nyola del Bergadà (Puj. C.); Vall de Llo (Gr. et G., Compy., Gaut.); Andorra (Rouy). — Juny-Setembre.

Erodium petraeum

521. - *E. petraeum* Willd.

(del llatí *petraeus*, designant que neix entre les pedres.)

Perenne, d'olor de boc, acaule, de 5-15 cm.; rizoma llenyós, nuós, llarg, que produeix rosetons de fulles en conjunt cespitós; fulles peciolades, ovades, bipinnatisectes, amb els segments linear-lanceolats, glabrescents y llustroses o crispato-hispides, estípules lanceolato-acuminades; flors rosades o blanques amb venes vermelles, grans; pedúncols 2-4-flors, poc més llargs que les fulles; pedicels fructífers reflexes, 2-5 veg. més llargs que'l calze; bracteoles lanceolato-acuminades, petites; sèpals elíptics, 3-5-nerves, piloso-glandulosos, breument mucronats; pètals amplament trasovats, escotats o rosegats, una vegada més llargs que'l calze; filaments estaminals glabres; aquenis peluts, sense solc apical; bec de 2 cm.; cara interna de l'aresta amb pèls blancs.

Rassa *E. LUCIDUM* Lap. — Fulles glabrescents, llustroses, de segments plans.

Rassa *E. CRISPUM* Lap. — Fulles abundantment hispido-cendroses, de segments crespats.

Geografia. — Roques dels Pirineus: la rassa *E. LUCIDUM* Lap., a les Roques de Cadaqués (Trem.l in Hb. Cad.); valls de Llo y d'Eyne (Lap., Compy.), y de Benasque (Zeit.); montanyes de Luchon (Timb.). — La rassa *E. CRISPUM* Lap., a N.ª S.ª de la Pena, Pir. orient. (Lap., Pujol J.l in Hb. Cad.); cases de Pena (Gaut.); font de Comps (Lap., Timb.); vall de Llo (Galan, ex Rouy). — Abril-Juliol.

Erodium rupestre.

522. - *E. rupestre* Pourr. — *E. supracanum* L'Hér.

(del llatí *rupes*, la roca; per la seva estació; *supracanum*, de *supra*, assobre, y *canus*, blanquinós, pel color de l'anvers de les fulles.)

Sinonimia. — Cargola.

Perenne, inodora, de 5-10 cm., rizoma llenyós, gruixut y ramificat, que produeix fulles peciolades, ovades, pinnatisectes, de segments pinnatipartits, amb les divisions lanceolato-linears, atenuades pels dos caps, blanquinoses per sobre, efecte dels nombrosos pèls blancs aplicats que les recobreixen, virido-hispídules per dessota; estípules lanceolato-acuminades; flors albo-rosades, amb ve-

nes purpuries, mitjanes; pedúncols 2-3-flors, molt més llargs que les fulles; pedicels fructífers reflexes, 2-3 veg. més llargs que'l calze; bracteoles petites, ovato-

Geraniàcies.

G. 132. — Erodium.

lanceolades; sèpals elíptics, 3-5-nerves, breument mucronats; pètals trasovato-rosegats, el doble llargs del calze, contiguus, iguals; aquenís coberts de pèls blancs; bec d'uns 2 cm., cara interna de l'aresta amb pèls blancs, llevors finament estriades.

Geografia. — Comú a les roques de Montserrat, no solsament a les ermites de Sta. Ana, Sta. Catarina, S. Antón (Salv.) y S. Jeroni (Csta.), sino a tota la part alta.—S. Llorens dels Piteus, als serrats de Canalda y sobre Lladurs (Marcet), Pir. d'Aragó (Bub.).—Maig-Sep-tembre.

N. B. — Si difícil es distingir el *E. MACRADENUM* del *E. PETRAEUM*, per mancar a voltes al primer les taques negreses dels pètals superiors, a les quals concedien Cavanilles y altres autors gran importància, no menors dificultats ofereix la diferenciació del *PETRAEUM* y del *RUPESTRE*, tota vegada que'l caracter diferencial més estable d'aquest, consistent en la pubescència canosa que recobreix les fulles, desapareix pel cultiu, segons havem observat, y fins pot mancar a la planta espontània (*non semper supracanum est*, Bub.-III-327). En aquest cas, les fulles son breument canescents, com en la var. *Y VALENTINUM* Wk. del *E. PETRAEUM* (Prodr. III-533), referida por Gaut. al Pirineu oriental.

Erodium tenuisectum.

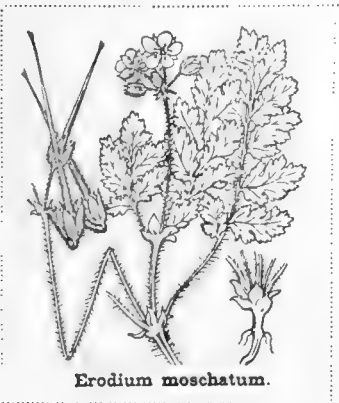
523. — *E. tenuisectum* Gr. et G. — *E. Jacquinianum* Fisk., rassa *E. tenuisectum* Gr. et G., sec. Rouy.

(del llatí *tenuis*, prim; y *sectus*, de seco; tallat; per les fulles *tripinnatisectes*; *Jacquinianum*, dedicat a Nicolau Jos. Jacquin, botànic y explorador austriac de la Amèrica meridional, 1763.)

Perenne, rizoma llenyós, curt, ramificat, del qual surten troncs de 1-3 dm., prims, drets o ajeguts, glanduloso-viscosos, fulles ovades, *subtripinnatisectes*; estípules ovades; flors *purpurines*, petites, pedúncols 2-4-flors, generalment més curts que la fulla; bracteoles *ovades*, *obtusae*; sèpals obllongs, mucronats, pubescent-glandulosos o pe-

luts; pètals trasovats, tan llargs com el calze o una mica més; filaments estaminals glabres; aquenís coberts de pèls blancs, *sense solc apical*, bec prim, de 3-4 cm.

Geografia. — Litoral mediterrani: aprop de Cadaqués (Trem.); Catalunya (Rouy). — Mars-Juny.

Erodium moschatum.

524. — *E. moschatum* L'Hér.

(han format aquest adj. *irregular*, del grec *μόσχος*, la cabra de mesc; *muscum* llatinísat; referintse a la olor de la planta.)

Sinonimia. — Almescat, herba del mesc; *cast.*, geranio almizcleño, almizcleña o almizclera, hierba almizclada; *fr.*, géranium musqué; *it.*, spinguli della Madonna; *muschio* de' sodi; *al.*, Bisamkraut; *angl.*, pink needle.

Annual o *bienal*, d'una olor de mesc; troncs de 1-7 dm., robustos, difuso-ascendents, piloso-glandulosos; fulles *pinnatisectes* de peciol més curt

que'l llim, segments *ovats, peciolulats, distants, inciso-dentats*; estípules ovato-agudes, grans, escarioses y albo-argentines; flors *purpurines*, petites; pedúncols 4-8-flors, més llargs que les fulles; pedicels fructífers reflexes, 1-2 veg. més llargs que'l calze; bracteoles *ovato-obtusiúscules*, sèpals elíptics, 3-5-nerves, pubescent-glandulosos, mucronats; pètals iguals, enters, oblongs, poc més llargs que'l calze, bruscament terminats per una unglà curta, estreta y pestanyosa; filaments estaminals glabres, els fèrtils alesnats, amb 2 dents quasi imperceptibles a la base, els estèrils lanceolato-linears, obtusos; aquenis coberts de pèls blancs aplicats, *amb un solc apical*; bec de 3-4 cm., amb 8-10 voltes d'espira.

β *PRAECOX* Lge. — Planta subacaule, de floració més primerenca, segments de les fulles aserrats.

Geografia. — Vores de camins, escombreries y llocs herbosos : freqüent al litoral, Vallés y Penadès. = Llers (Sen.); Prades (Lap.). La β *PRAECOX* Lge., a Tarrassa. = Pont de Molins (Senn.); Ceret (Gaut.). — Mars-Maig.

525. - *E. cicutarium* L'Hér.

(del llatí *cicuta*, *ceguda* o *cicuta*; per la semblança de les fulles.)

Sinonimia. — Curripeus, rellotges, forquilles; cast, aguja de vaquero o de pastor, aguja espanyola, peine de bruja, relojes, alfileres; fr., bec de cigogne, cicutaire; it., erba cicutaria, ucioni da testa; al., storchschnabel, kranichschnabel; angl., Heron's bill (Hemlock-leav'd).

Anual o *bienal*, al principi acaule, després caulescent, troncs de 1-4 dm., ajeguts o ascendents, \pm peluts; fulles *pinnatisectes*, de segments *ovato-oblongs, pinnatipartits*; estípules ovato-agudes, escarioses; flors *purpurines* o *blanquinoses*, petites;

pedúncols 2-8-flors, generalment més llargs que les fulles; pedicels fructífers *reflexes*, 2-5 veg. més llargs que'l calze, bracteoles *ovato-acuminades*; sèpals ovats, peluts o glandulosos, mucronats; pètals trasovats, *no contiguus, \pm desiguals*, a vegades els dos inferiors maculats, *un poc més llargs que'l calze*; filaments estaminals glabres, linear-lanceolats, *sense dents* a la base; aquenis coberts de pèls grogs, amb un solc apical; bec de 2-4 cm., amb 5-8 voltes d'espira; planta molt polimorfa.

Rassa *E. PIMPINELLIFOLIUM* Sibth. — Tronc de 1-6 dm., prim, segments de les fulles ovato-lanceolats, poc separats, pedúncols més llargs que les fulles, amb 2-6 flors petites; pètals inferiors freqüentment amb una taca parda ratllada de negre.

Geografia. — Freqüent per terres cultivades y a vegades incultes : des de'l litoral als Pirineus. La rassa *E. PIMPINELLIFOLIUM* Sibth., bastant comú al Vallés. — Mars-October.

Erodium romanum.

526. - *E. romanum* Willd. — Rassa de la anterior sec. Rouy.

(*lati Romanus, de Roma; pel seu origen.*)

Perenne, rizoma curt, gruixut, no escamós, que produeix fulles lanceolades, llargues, curtament peciolades, *pinnatisectes*, de 6-8 segments per banda, *oblongs*, pinnatifits o pinnatipartits; de lacínies elíptico-linears, agudes; estípules ovades, agudes; flors *rosades*, grandetes; pedúncols 3-8-flors, poc més llargs que les fulles; pedicels fructífers *oberts o reflexes*; 2-3 veg. més llargs que'l calze; bracteoles ovato-acuminades; sèpals ovats, peluts, mucronats; pètals *contiguus, ovato-rodons, iguals*, 2-3 vegades més llargs que'l calze, im-

maculats; aquenis coberts de pèls aplicats, *amb un solc apical poc marcat*; bec de 4 cm., amb 3-4 voltes d'espira.

Geografia. — Pastures y vores de camins: Empordá (Vay.); comarca d'Olot (Bol. Hb.); Pirineu catalá oriental; Empordá; Figueres, Palamós; Sitges (Bub.); Alberes, Vall de Tet (Gaut.). — Abril-Setembre.

Família 20.ª - HIPERICINIES DC.

(Del gènere *HYPERICUM*.)

Flors hemafrodites, regulars, grogues, en cimes bipares, diversament agrupades; calze 4-5-partit, persistent, corola de 5, rar. 4, pètals de prefloració torsada y marcescents; estams indefinits, 3-5-adelfes, 3-5 estils lliures, fruit càpsula 3-5-ocular, septicida o bacciforme, indehiscent; herbes o arbustos de fulles simples, enteres, oposades o verticilades, freqüentment amb punts translúcids, sense estípules.

- I { Plantes herbàcies, sèpals quasi iguals, estams 3-adelfes, càpsula 3-5-valva 133. *Hypéricum*.
 { Plantes arbustives, sèpals molt desiguals, estams 5-adelfes, fruit bacciforme 134. *Androsæmum*.

Gènere 133. - *HYPERICUM* L.

(Del greco-llatí *hypericon*; del grec ὑπό, dessota, y ἔρικη, bruc; per l'estació d'algunes espècies.)

Plantes herbàcies, 5 sèpals quasi iguals, 5 pètals oberts, estams 3-adelfes, fruit càpsula 3-5-ocular, dehiscent per 3-5 valves, separades fins a la base.

- I { Plantes piloses, tomentoses, tronc cilíndric. 2.
 { Plantes completament glabres 3.
 2 { Plantes tomentoso-blanquinoses, fulles semi-amplexicaules, cimes en corimbus o en ampla panotxa, pètals 1-2 vegades més llargs que'l calze; càpsula poc més llarga que aquest 527. *H. tomentosum*.
 { Plantes piloses, d'un vert bonic, fulles breument peciolades, cimes en panotxa llarga y estreta, pètals 2-3 vegades més llargs que'l calze; càpsula 1 vegada més llarga que aquest 528. *H. hirsutum*.
 3 { Tronc cilíndric, sèpals vorejats de pestanyes glanduloses o de franjes 4.
 { Tronc amb 2 línies prominents, o 4 ànguls; sèpals generalment no pestanyosos 9.
 4 { Fulles linears, obtuses, les superiors revoltes pel marge y fasciculades, cimes en panotxa llarga, piramidal; sèpals obtusos, pestanyoso-glandulosos, pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze. 529. *H. hyssopifolium*.
 { Fulles no linears, ni revoltes pel marge, oposades. 5.
 5 { Fulles lanceolades, agudes, de marge crispato-ondulat, amb punts translúcids y glàndules negroses; cimes 1-5-flors, en panotxa piramidal, pètals 4-5 vegades més llargs que'l calze 530. *H. crispum*.
 { Fulles ovades o bé orbiculars, obtuses, de marge plà 6.

Hiperícínies.

G. 133. - Hypericum.

- 6 { Fulles sense punts translúcids, pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze 7.
 Fulles superiors o totes amb punts translúcids, pètals 2-3 vegades més llargs
 que'l calze 8.
- 7 { Fulles orbiculars, breument peciolades, flors en corimbus clar, sèpals obtusos.
 531. *H. nummularium*.
 Fulles ovades, semi-amplexicaules, flors en corimbus espès, sèpals aguts.
 532. *H. Richeri*.
- 8 { Fulles ovato-cordiformes, amplexicaules, totes amb punts translúcids, flors
 en panotxa llarga y estreta; sèpals ovato-obtusos, vorejats de glàndules
 sentades, càpsula 2-3 vegades més llarga que'l calze.
 533. *H. pulchrum*.
 Fulles ovato-oblongues, semi-amplexicaules, únicament les superiors amb
 punts translúcids; flors en panotxa corimbiforme, sèpals lanceolato-aguts,
 pestanyoso-glandulosos, càpsula poc més llarga que'l calze.
 534. *H. montanum*.
- 9 { Tronc amb 2 línies prominents 10.
 Tronc amb 4 ànguls 11.
- 10 { Troncs ajeguts, filiformes, fulles superiors amb punts translúcids, flors pe-
 tites; en cimes pauciflores, corimbiformes, sèpals ovato-obtusos, càpsula
 un poc més llarga que'l calze 535. *H. humifusum*.
 Troncs drets, robustos, fulles totes amb punts translúcids, flors grans, en
 cimes multiflores, corimbiformes, sèpals lanceolato-aguts, càpsula 2-3 ve-
 gades més llarga que'l calze 536. *H. perforatum*.
- 11 { Tronc 4-angular, alat, fulles ovato-elíptiques, semi-amplexicaules, finament
 puntejades, no reticulades, sèpals lanceolato-alesnats, acuminats, pètals
 poc més llargs que'l calze 537. *H. acutum*.
 Tronc 4-angular, no alat; fulles ovato-oblongues, atenuades per la base y
 sentades, no puntejades, pero reticulades, sèpals ovato-obtusos, pètals 3-4
 vegades més llargs que'l calze 538. *H. quadrángulum*.

527. - *H. tomentosum* L.
 (del llatí tomentum, borra; pel toment que la cubreix.)

Perenne, rizoma llenyós; troncs de 2-4 dm., ascendents, cilíndrics, tomentoso-blanquinosos, com tota la planta; fulles ovato-obtuses, semi-amplexicaules, ondulades, amb nombrosos petits punts translúcids; flors grogues, mitjanes, en corimbus o en ampla panotxa; sèpals lanceolato-acuminats, pestanyoso-glandulosos; pètals 1-2 vegades més llargs que'l calze; estams iguals als pètals; càpsula ovoide, petita, poc més llarga que'l calze.

β RACEMOSUM Balt. — Planta molt més tomento-

Hiperícines.

G. 133. - Hypericum.

sa; tronc prim, ajeguts; fulles petites; flors en cimes uni-bípares, formant corimbus clar.

Geografia. — Prats y llocs humits : Castelldefels; Gelida; als torrents de la montanya, remontantse pel Penadès cap a Pontons. = Des de Porrera o Cornudeila a Falset (Csta.); a la Bleda (Salv.); Empordá, Avinyonet; Pals, Bagur, Pla de Martís, Vilanant; Platges de Tarragona (Vay.); Molins, Vilarnadal (Senn.); Figueres (Bub.).

La β RACEMOSUM Balt., als Prats de Navés o de les Torres, aprop de Lleyda. — Maig-Ag.

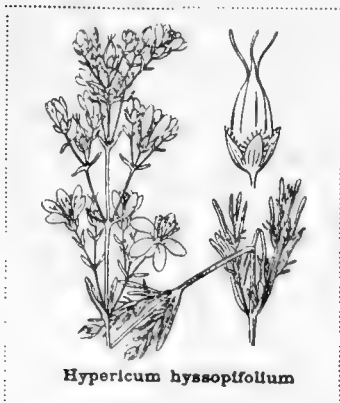

528. - *H. hirsutum* L.

(llati *hirsutus*, *erissat*; pels llargs pèls que cobreixen el tronc.)

Perenne, rizoma curt, prim; tronc de 4-10 dm., cilíndric, cubert de pèls groguencs; fulles *ovato-oblongues*, obtuses, breument peciolades, d'un verd bonic per sobre y glaucescents per sota, pestanyoses, amb punts translúcids; flors d'un *groc pàlid*, bastant grans, en panotxa llarga y estreta; sèpals *lanceolato-acuminats*, pestanyoso-glandulosos; pètals 2-3 vegades més llargs que'l calze; estams poc més curts que'ls pètals; càpsula una vegada més curta que'l calze.

Geografia. — Boscos y torrents : cordillera del litoral de Barcelona. = Turons pròxims a Barcelona, y del Vallés (Csta.); Vallvidrera (Masf.); de San Medí a Valldoreix (Joverl in Hb. Cad.); Plana de Vich (Masf.); Ripoll (Senn.); Collsacabra (Trem.); Olot, Santa Magdalena, Platraver (Tex.); Vidrà, Besora, Ciuret *et alibi* (Vay.); Olot (Bub.); La Sellera (Cod.); a la Vall d'Aràn (Villiers); bosc de Luchon y Hospital de Benasque (Zett.). — Maig-Agost.

529. - *H. hyssopifolium* Vill.

(del llatí *hyssopus*, *l'hisop*; y *folium*, *adjectivat*; per la forma y semblança de les fulles.)

Perenne, rizoma llenyós; troncs de 3-5 dm., cilíndrics, drets o ascendents, rígids, glabres; fulles *linears*, obtuses, les superiors *fasciculades y revoltés pel marge*, amb punts translúcids; flors de un *groc pàlid*, bastant grans, cimes en *panotxa llarga*, piramidal; sèpals *elíptico-lanceolats*, obtusos, molt pestanyoso-glandulosos; estams quasi iguals a la corola; càpsula ovoido-acuminada, tres vegades més llarga que'l calze.

Geografia. — Llocs secs y pedregosos de les montanyes : boscos de castanyers de San Llorenç de Cerdans (Compy.); vall de Belloch (Gaut.). — Juny-Agost.

Hypericum crispum.

530. - H. crispum L.

(*llatí crispus, cosa crespada; aludint al marge ondulat de les fulles.*)

Perenne, tronc de 1-2 dm., dret, cilíndric, glabre, ramificat des de la base; fulles *lanceolades*, sentades, agudes, de marge *crispato-ondulat*, amb punts translúcids, vorejades de glàndules negroses; flors *grogues*, grans, terminals, solitaries o en cimes pauciflores, disposades en panotxa piramidal; sèpals *ovato-obllongs*, un poc pestanyoso-glandulosos; pètals ovats o bé obllongo-linears, obtusos, 4-5 vegades més llargs que'l calze; estams poc més curts que la corola; càpsula 2-3 vegades més llarga que'l calze.

Geografia. — Marges y torrents: part austro-occidental del Vallés entre Rubí y Valldoreix (Jov.); Montjuich, cap a la Creucuberta (Tex. ex Csta.). — Juny.

Hypericum nummularium.

531. - H. nummularium L.

(*del llatí nummulus, la moneda petita; per la forma de les fulles.*) (1).

Perenne, rizoma llenyós y cundidor, que produeix nombrosos troncs filiformes, simples, difusos, glabres, de 1-3 dm.; fulles *orbiculars*, breument *peciolades*, pàlides pel revers, sense punts translúcids o molt escassos; flors *grogues*, grans, en cimes terminals pauciflores; sèpals elíptics, *obtusiusculs*, pestanyoso-glandulosos; pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze; estams quasi iguals als pètals; càpsula *ovoide*, poc més llarga que'l calze.

Geografia. — Escletxes humides de les roques calices als Pirineus centrals: Hospital de Benasque y Renclusa de la Maladetta (Puj. J.); Pedrafitá y altres punts dels Alps Pirineus (Lap.); ports de Benasque (Zett., Bub.), y de la Picada (Gr. et G.); Peñablanca (Bub.); Artiga de Viella (Llen.1). — Juliol-Setembre.

Hypericum Richeri

532. - H. Richeri Vill. — H. fimbriatum Lamk.

(*dedicat a Pere Richer de Belleval, director del Jardí Botànic de Montpellier: llatí fimbriatus, de fimbria, la franja; fent referencia als sarrells que voregen els sèpals.*)

Perenne, rizoma llenyós, de divisions primes;

(1) *Nummularius*, adjectivat per LINNEUS, com en la *LYSIMACHIA NUMMULARIA* L.

Hiperícines.

G. 133. - Hypericum.

troncs de 2-4 dm., cilíndrics, glabres, drets o ascendents; fulles *ovades* o bé *ovato-lanceolades*, *semiamplexicaules*, amb una ratlla de punts negres al marge; sense punts però amb *taques translúcides irregulars*; flors grogues, grans, en corimbus compost, pauciflor, bastant espès; sèpals *oblongo-acuminats*, espurnejats de punts negres, vorejats de *franjes ± llargues*; pètals molt puntejats de negre, tres vegades més llargs que'l calze; estams més curts que'ls pètals; càpsula *ovoide*, *poc més llarga que'l calze*.

Rassa H. BURSERI Spach. — Fulles ovades; sèpals amb franjes curtes; flors grans, en corimbus pauciflor, clar; càpsula una vegada més llarga que'l calze.

Geografia. — Boscos y pastures de les altes montanyes : Pirineus Orientals; Vall d'Eyne (Oliver, Gaut.); Pirineus Centrals (Isernl); aprop de Luchon (Bub.); ports de Benasque (Zett., Duchartre, Foucaud, Llen!) y de la Picada, Artiga de Lin y Montcourbisson (Llen!). — Juny-Agost.

Loscos y Pardo havien ja considerat a la rassa com a varietat de l'anterior.

Hypericum pulchrum.

533. - *H. pulchrum* L.

(del llatí pulcher, pulchra, pulchrum, bonic; pel seu aspecte.)

Perenne, rizoma curt, ramificat; troncs de 2-5 decímetres, *drets*, cilíndrics, prims, vermellosos y glabres; fulles *ovato-cordiformes*, *amplexicaules*, planes, totes amb punts translúcids; flors de un *groc viu*, mitjanes; cimes en panotxa llarga, estreta, interrompuda; sèpals *ovato-obtusos*, vorejats de glàndules assentades; pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze; estams una mica més curts que la corola; càpsula *ovoide*, *2-3 vegades més llarga que'l calze*.

Geografia. — Landes y boscos arenosos : Montanya de Ceret (Compy.), aprop de Arlés sur Tech (Gaut.); bosc de Luchon (Zett.); aprop de Banyeres de Luchon, anant al Portilló (Bub.). — Maig-Juny.

Hypericum montanum.

534. - *H. montanum* L.

(del llatí montanus, de mons, montis, la montanya; per la seva estació.)

Perenne, rizoma ramificat, llenyós; troncs de 4-8 dm., cilíndrics, drets, robustos, simples, glabres; fulles *ovato-oblongues*, *semi-amplexicaules*, vorejades d'una línia de punts negres, les superiors distants y amb punts translúcids; flors d'un *groc pàlid*, mitjanes, en panotxa espessa, corimbiforme, sèpals *lanceolats*, *aguts*, *pestanyoso-glandulosos*; pètals dos vegades més llargs que'l calze; estams un poc més curts que la corola; càpsula *ovoide*, *més llarga que'l calze*.

Hipericinies.

G. 133. — Hypericum.

Geografia. — Boscos umbrosos y torrenteres : al Vallés, Montserrat, Ubach, S. Llorenç del Munt, Montseny, Berga, Bagá; Olot, Pirineus *et alibi.* = Girona, Requesens, Coral (Vay.); La Sellera, al peu del Pasteral (Cod.). — Maig-Agost.

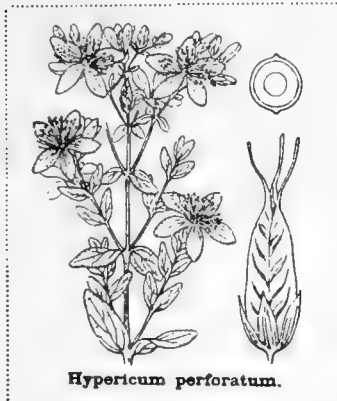
Hypericum humifusum L.

535. - *H. humifusum* L.

del llatí humi, per terra; y fusus, estés; per les branques ajegudes.)

Perenne o bienal, troncs de 5-20 cm., filiformes, ajeguts o ascendents, amb dos línies prominents glabres; fulles ovato-oblongues, petites y subsessils, vorejades de punts negres; solament les superiors amb alguns punts translúcids; flors grogues, petites, en cimes pauciflores, corimbiformes; sèpals ovato-obtusos, desiguals, els dos més petits lanceolats, freqüentment vorejats de punts negres o glandulosos; pètals poc més llargs que'l calze; estams més curts que la corola; càpsula ovoide, una mica més llarga que'l calze.

Geografia. — Terrenos granítics y arenosos humits : Montserrat; Montseny, Riuets de la Costa y font de Briansó; Sant Hilari; Montsolí y Guilleríes; Collet de Tosas; Nuria. = Pirineus, Olot; terrenos volcànics de Batet y Sacot; Coll de Vernadell, de Malrem y Rocabrúna; valls de Camprodón y Queralps (Vay.); Lloret de Mar (Bub.); la Cerdanya (Gaut.). — Juny-Agost.

Hypericum perforatum L.

536. - *H. perforatum* L.

(del llatí perforare, foradar; aludint a la munió de punts translúcids de les fulles.)

Sinonímia. — Herba de cop, foradada o de Sant Joan, pericó groc; *cast.*, corazoncillo, hierba de S. Juan, hierba de las heridas, pericón o hipericón; *fr.*, millepertuis, herbe a mille trous; *italià*, ipericone, erba di San Giovanni, caccia diavoli; *al.*, Johannskraut; *angl.*, hard hay, saint John's grass.

Perenne, rizoma llenyós; troncs de 2-6 dm., robustos, drets o ascendents, ramificats, glabres, amb dugues línies prominents; fulles ovato-oblongues o linears, obtuses, vorejades de punts negres,

totes amb abundants punts translúcids; flors d'un groc viu, grans, en cimes multiflores, formant corimbus; sèpals lanceolats, aguts, puntejats de negre; pètals 2 vegades més llargs que'l calze, amb punts negres; estams més curts que la corola; càpsula ovoide, 2 vegades més llarga que'l calze. Planta polimorfa.

Var. MICROPHYLLUM DC. — Fulles petites, linear-oblongues, atenuades a la base; flors més petites; planta de menor talla.

Geografia. — Comú per vores de camins y llòcs herbosos des de la costa fins als Pirineus. La var. MICROPHYLLUM DC., a Castelldefels (Senn.l). — Maig-Juliol.

Hypericum acutum

537. — *H. acutum* Moench. — *H. tetrápterum* Fr.

(del llatí *acutus*, agut; pels sèpals *acuminats*; *tetrapterum*, grec τετράπτερος, de τετρα quatre; γ πτερόν, ala; pels 4 ànguls alats del tronç.)

Perenne, rizoma estolonífer, amb branques llargues, primes y escamoses; troncs de 2-5 dm., drets, ramificats, amb 4 ànguls prominents y alats, glabres; fulles *ovato-el·líptiques*, semiamplexicaules, finament puntejades, no *reticulades*, vorejades de punts negres; flors d'un *groc pàlid*, petites, en cimes disposades en corimbus espès; sèpals *lanceolato-alesnats*, *acuminats*; pètals poc més llargs que el calze, amb alguns punts negres al marge; estams

iguals a la corola; càpsula *cònica*, petita, gairebé *una vegada més llarga que'l calze*.

Geografia. — Vores d'aigües y llocs humits: des del litoral al Vallés; Montseny; Lleyda, Urgell, Berga; Ribas, Queralps *et alibi*. = Olot, al Llusanés, Prats de Molló (Vay.); Puigmal (Puigg.!), Arbucies (Bub.); comú a les valls inferiors del Pirineu Central, Hospital de Benasque (Zett.). — Maig-Agost.

Hypericum quadrangulum.

538. — *H. quadrángulum* L.

(del llatí *quadrangulus*, de quatre ànguls; aludint als quatre can es, aquí poc prominents, dels troncs.)

Perenne, rizoma estolonífer, amb branques *flagel·liformes*, escamoses; troncs de 2-5 dm., drets, simples, glabres, amb quatre ànguls poc prominents, no alats; fulles *ovato-oblongues*, atenuades per la base, sentades, no puntejades, però marcadament *reticulades*; flors d'un *groc bonic*, grans, cimes en corimbus pauciflor; sèpals *ovato-obtusos*, amb alguns punts negres; pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze, molt puntejats de negre; estams poc més curts que la corola; càpsula *ovoide*, 1-2 vegades més llarga que'l calze.

Geografia. — Boscos y pastures de les montanyes granítiques o silícies: Ribas, Queralps, Nuria. = Coral, Prats de Molló (Vay.); altures de Platraver, aprop d'Olot (Csta.); maciç del Canigó y de la Cerdanya (Gaut.); Vall d'Aràn, Hospital de Viella (Isern!); al peu del port de Benasque (Zett.); Bassibé (Compñ.!), Montgarri (Llen!). — Juny-Agost.

N. B. — Costa creu possible a Catalunya el *H. CAPRIFOLIUM* Boiss., fundat en que's trova en llocs fronterissos del Baig Aragó. També a Castelló, ja que Pau ens l'ha remès de Segorbe.

PUBLICACIONS DE L'«INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS»

SECCIÓ DE CIÈNCIES

Arxius de l'Institut de Ciències.

Any I. Volum I	1	4 ptes.
»	II	4 »
»	III	4 »
II. »	I	4 »
»	II	4 »
»	III	4 »

Flora de Catalunya, per J. CADEVALL y A. SALIENT

Fascicle I		5 ptes.
»	II	5 »
»	III	5 »

Treballs de la Societat de Biologia, publicats sota la direcció de A. PI SUÑER.

Volum I, 1913		10 ptes.
---------------	--	----------

EN PREMPSA.— Fauna malacològica de Catalunya, per ARTUR BOFILL POCH y J. DE CHIA.

Arxius de l'Institut de Ciències. Any III. Volum I.

Treballs d'Aerologia de l'estació de Barcelona, publicats sota la direcció de E. FONTSERÉ.

Treballs de la Societat de Biologia. Volum II (1914).

SECCIÓ FILOLÒGICA

Himnes Homèrics, traducció en vers de JOAN MARAGALL, y text grec amb la traducció literal de P. BOSCH GIMPERA.

Un vol		5 ptes.
--------	--	---------

Bülletí de Dialectologia Catalana.

(N.º 1. Abril-Desembre 1913)		3 ptes.
(N.º 2. Janer-Juny 1914)		1'50 »

Biblioteca scriptorum græcorum et romanorum cum ibericis versionibus.

I. CORNELII NEPOTIS.— <i>Liber d'excelentibus ducibus exterarum gentium</i> (I)		1 pta.
---	--	--------

Biblioteca Filològica.

I.—M. P. PUJOL.— <i>Documents en vulgar dels segles XI, XII y XIII, procedents del bisbat de la Seu d'Urgell.</i>		2 ptes.
II.—DR. P. BARNILS GIOL.— <i>Die Mundart von Alakant.</i>		4 »
III.— <i>Diccionari Aguiló, (Lletra A).</i>		En premsa.
IV.—M. A. GRIERA.— <i>La Frontera catalano-aragonesa. Volum I.</i>		5 ptes.

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans:

Anuari MCMVII		30 ptes.
»	MCMVIII	30 »
»	MCMIX-X	30 »
»	MCMXI-XII	30 »

Les Pintures Murals Catalanes.

Fascicles I a IV, cada un		10 ptes.
---------------------------	--	----------

Les Monedes Catalanes, per JOAQUIM BOTET y SISÓ.

Volum I		10 ptes.
»	II	12 »
»	III y darrer	20 »

Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eva, publicats per A. RUBIÓ y LLUCH.

Volum I		16 ptes.
---------	--	----------

L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. PUIG y CADAFACH, A. DE FALGUERA y J. GODAY.

Volum I. Precedents: l'Arquitectura romana, l'Arquitectura cristiana preromànica.		20 ptes.
»	II. Desde'l segle IX a les darrerries del segle XI	25 »

Les Obres d'Auzias March, per AMADES PAGÈS.

Volum I		12 ptes.
»	II	12 »

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE CIENCIES
FLORA DE CATALUNYA

PER

JOAN CADEVALL

Professor a l'Escola Industrial de Terrassa

AB LA COLABORACIÓ DE

ANGEL SALLEN

Corresponent de la R. Academia Espanyola

VOL. I. - FASCICLE V
PÀGINES I-XX y 385-432

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
PALAU DE LA DIPUTACIÓ : BARCELONA

Havent comensat la estampació de la FLORA DE CATALUNYA abans de dictarse les Normes Ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans, l'aplicació de les mateixes al text de l'obra no podrà ferse sino a partir del segon volum.

Oliva, impressor : Vilanova y Geltrú (Barcelona).

Amb aquest fascicle es termina el primer volum de la FLORA DE CATALUNYA. Les planxes corresponents al mateix no repartides encara, ho seran en un dels primers fascicles del Volum II.

En el pròxim fascicle (1.er del Vol. II) començaran d'esser aplicades a la publicació de la FLORA DE CATALUNYA les Normes Ortogràfiques de l'Institut de Estudis Catalans.

Genre 134. - ANDROSAEMUM All.

(Del greco-llatí ἀνδρόσαιμον, de ἀνὴρ, genit. ἀνδρός, l'home, y αἷμα, sang vessada; perquè'l fruit tendre aixafat amb els dits dona un color de sang.)

Flors grogues, mitjanes, en fascícul terminal; calze 5-partit, de sèpals molt desiguals, ni pestanyosos, ni puntejats, reflexes a la maturitat; pètals més llargs que'l calze; estams 5-adelfes, més llargs que'ls pètals, 3 estils; fruit bacciforme o capsular, dehiscent per 3 dents profundes; arbustos glabres, ramificats, de fulles oposades, sentades o subsessils, poc puntejades.

Plantes inodores; sèpals ovato-obtusos; pètals poc més llargs que'l calze; estils arquejats; fruit bacciforme, subglobulós, indehiscent,

539. *A. officinale*.

I

Plantes molt fétides; sèpals lanceolato-aguts; pètals 3-4 vegades més llargs que'l calze; estils drets; fruit càpsula ovoïdo-oblonga, de dehisència denticida 540. *A. hircinum*.

Androsæmum officinale

539. - *A. officinale* All. — *Hypericum Androsæmum* L.

(per les seves qualitats astringents y vulneraries.)

Sinonimia. — Curalotot, fulles de bàlsam d'orval; *cast.*, androsemo, pericón siciliano, todasana, todabuena, castellar; *fr.*, toute-saine; *it.*, siciliana, erba Santo Lorenzo; *al.*, Kunradskraut; *anglès*, tutsan.

Arbust de 6-10 dm., *inodor*, de branques amb 2 línies prominents; fulles ovato-cordiformes, obtuses, grans, coriàcies, sentades, obertes, pàlides per dessota, obscurament puntejades; pedúncols articulats, y adornats de 2 petites bràcties; sèpals grans, ovato-obtusos; pètals poc més llargs que'l calze; estils arquejats cap a fora, molt més curts que'ls pètals; fruit bacciforme, a la fi negre, indehiscent; llevors finament alveolades.

Geografia. — Llocs selvosos humits: cordilleres litoral y superior del Vallés; Montserrat, Ubach, S. Llorens del Munt; Ribas. = Berga; Olot, Vall d'Arán *et alibi* (Csta.); Girona, la Garrotxa (Vay.); Cabanas, Requesens, r. r. (Senn.); Bagneres de Luchon (Zett., Bub.). — Maig-Agost.

540. - *A. hircinum* Spach. — *A. foetidum* Castelli. — *Hypericum hircinum* L.

(del llatí hircinus, de hircus, el boc; per la olor especial; foetidus, pudent; alusions totes a la seva mala olor.)

Androsæmum hircinum.

Hipericinies.

G. 134. — *Androsaemum*.

Arbust de 6-12 dm., *molt pudent* (pudor de boc), de branques *quadrangulars*; fulles ovato-lanceolades, ordinàriament obtuses, subsessils, finament puntejades, pedúncols no *articulats*, *sense bracties*; sèpals *ovato-lanceolats*, *aguts*; pètals 3-4 *vegades més llargs que'l calze*; estils *drets*, més llargs que els pètals; fruit *càpsula ovoido-oblonga*, *dehiscent* per 3 dents fòndes; llevors cubertes de tubèrculs, en sèries longitudinals y amb una ala membranosa.

Geografia. — Oriunda de Córcega y naturalisada en alguns departaments meridionals de Fransa : Figueras, al Molí de la Torre (Senn. in Hb. Cad.). — Maig-Juny. (1)

(1) Vayreda considera probable la *ELODES PALUSTRIS* Spach., a la Cerdanya espanyola, per ser freqüent *sec. Compy.* a la part francesa d'aquella frontera; però res diuen d'ella Gaut., Gren. et G., ni Rouy, y Costa la senyala als prats turbosos, y aquestos no'ls havem observat a la Cerdanya. Únicament *L. aper.* y *Bubani* la refeixen a Capvern (Alts Pirineus).

Família 21.ª - ACERINIES DC.

(Del gènere ACER.)

Flors polígames o dioiques, regulars, virido-groguenques, en corimbus o raïms, calze 4-5-partit o dentat, caduc; corola 5-partida, inserta, amb els estams, en un disc carnós hipogini, a vegades nula; estams generalment 8, bisseriats, 1 estil, 2 estigmes, fruit compost de 2 sàmarses soldades per la base (*samaridi*); arbres de gran talla, de fulles oposades, sense estípules.

- I { Fulles palmatilobades, flors polígames, calze 5-partit, corola 5-pètala, **135. Acer.**
 Fulles pinnatisectes, flors dioiques, calze 4-5-dentat, corola nula, - **136. Negundo.**

Gènere 135. - ACER L.

(Llatí *acer*, *áceris*, uró; que s'interpreta arbre de fusta dura, y's diu que servia pera puntes de llansa.)

Flors polígames, calze 5-lobat o 5-partit, corola 5-pètala, fulles palmatilobades.

- I { Flors en raïms pedunculats, penjants, filaments estaminals pubescents, sàmarses inflades y convexes, d'ales erecto-divergents, fulles opaques, 5-lobades, de lòbuls laterals més petits, tots acuminats, **541. A. Pseudoplátanus.**
 Flors en corimbus, filaments estaminals glabres 2.
- 2 { Fulles lluentes pel revers, 5-lobades, lòbuls laterals petits, tots aguts, corimbus pedunculat, sàmarses planes, comprimides, d'ales obertes, quasi horitzontals **542. A. platanoides.**
 Fulles no lluentes pel revers, corimbus sentat, sàmarses convexes . . . 3.
- 3 { Raïms drets, fulles petites, consistents, verdes per les 2 cares, 5-lobades, amb els lòbuls sinuato-lobats, els laterals més petits, tots obtusos, sàmarses poc convexes, d'ales obertes horitzontalment, molt poc contretes a la base, **543. A. campestre.**
 Raïms a la fi penjants, fulles glauques pel revers, ales de les sàmarses dretes. 4.
- 4 { Raïm pelut a la base, fulles petites, 3-lobades, de lòbuls iguals, enters, ales de les sàmarses erecto-convergens, contretes a la base, **544. A. monspessulanum.**
 Raïm glabre a la base, fulles mitjanes, 5-7-lobades, de lòbuls desiguals, dentats, ales de les sàmarses erecto-divergents, poc o gens contretes a la base, **545. A. opulifolium.**

Acer Pseudoplatanus.

541. - A. Pseudoplatanus L.

(*paraula composta de les greco-llatines ψευδής, fals, y πλάτανος, el plátan; per la semblansa de les fulles.*)

Sinonimia. — Blada; cast., acer o arce, plátano silvestre, falso plátano moscón.

Arbre de gran talla, *d'escorsa llisa*, de branques esteses; fulles palmatilobades, grans, de 5 lòbuls *inciso-dentats*, 2 laterals més petits, y tots aguts o *acuminats*, escotades a la base, opaques, més clares y un poc pubescents pel revers; flors verdoses, en *llargs raims pedunculats y penjants*; calze fundament 5-partit, sèpals oblongo-linears, obtusos, pètals iguals al calze, linears, obtusos,

pestanosos, 8 estams exserts, filaments estaminals pubescents a la base, sàmares *inflades, convexes, d'ales erecto-divergents, contretes a la base.*

Geografia. — Boscos de les montanyes : Montseny; al Bergadà. = Montserrat, Berga, Olot y altres montanyes (Csta.); Berga, al cim de Queralt (Bub.); freqüentment cultivat com a planta d'adorn. — Prim.; fr. Agost.

Acer platanoides

542. - A. platanoides L.

(*de πλάτανος y -ειδής, de εἶδος, semblant; per l'aspecte.*)

Sinonimia. — Cast., arce real, moscón real o de España.

Arbre de gran talla, *d'escorsa llisa*, de branques esteses, fulles palmatilobades, grans, de 5 lòbuls *sinuato-dentats*, els laterals més petits, *acuminats*, escotades a la base, primes, *lluents* pel revers; flors d'un groc verdós, en *corimbus pedunculats*, drets, sèpals elíptics, obtusos, pètals oblongs, més llargs que'l calze, no pestanosos, 8 estams iguals a la corola, filaments estaminals glabres; sàmares *planes, comprimides y d'ales obertes, quasi horitzontals, no contretes a la base.*

Geografia. — Boscos de les montanyes : Tarrassa, subespontani, r. r. = Montseny, cap a Sant Marsal (Quer, Palau); ara segurament desaparegut; Berga, Platraver, Pirineus (Csta.); a la Vall d'Arán (Isern), bastant comú als voltants de Luchon (Zett.); Montgarri (Compñ.l), Viella (Vidal); Benasque (Lag.), Artiga de Viella (Llen.l). — Abril-Maig; fr. Juliol-Setembre.

Acer campestre

543. - A. campestre L.

(*llati campestris, de campus, el camp; per trobarshi freqüentment cultivat.*)

Acerinies.

G. 135. - Acer.

Sinonimia. — Uró, euró, abró, aubrò, arrugat; *cast.*, arce menor, arce quejigo, moscón común.

Arbre de poca talla o arbust, d'escorsa *suberosa, esquerdada*; fulles petites, palmatilobades, de 5 lòbuls *sinuato-lobats*, els laterals més petits, tots obtusos, escotades a la base, consistents, opaques, verdes per les dugues cares y *pubescents* pel revers; flors d'un vert groguenc, en *corimbus sentats, drets*; sèpals oblongs, obtusos, pestanyosos; pètals linears, iguals al calze, llargament pestanyosos, filaments estaminals glabres; sàmars *poc inflades, d'ales esteses horitzontalment, molt poc contretes a la base.*

Geografia. — Boscos y torrents de les montanyes : Sant Llorens del Munt; S. Magí de Brufaganya; Vallcebre, Ribas, y també cultivat. = Per tota la alta montanya, disminuint cap a la costa (Csta.); La Sellera (Cod.); Vall d'Aràn (Llen.l). — Maig, fr. Setembre.

Acer monspessulanum

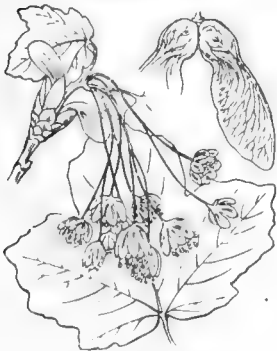
544. = A. monspessulanum L.

(*llatí* Mons Péssulum, *Montpeller*, en el *Languedoc*; per la seva *patria*.)

Sinonimia. — Uró, arrugat; *cast.*, arce de Montpeller, azar, escarrón.

Arbre o arbust d'escorsa esquerdada, fulles petites, *3-lobades*, de lòbuls *iguals, ovats, enters*; els laterals divergents; truncades o escotades a la base, virido-lluents per sobre, glaucescents per sota, opaques y a la fi *coriàcies*; flors d'un groc verdós, en corimbus *pilós a la base, sentat, penjant*; sèpals elíptics, glabres; pètals oblongs, més llargs que'l calze, glabres, 8 estams de filaments glabres; sàmars *petites, reticulades, molt convexes, d'ales erecto-paraleles o convergents, contretes a la base.*

Geografia. — Boscos y costes àrides : Ubach, Vallhonestà, de Bages, Bagà. = Segarra, S. Ramón *et alibi*; Queralt, sobre Berga, a la Vall d'Aràn y valls inferiors dels Pirineus (Csta.); S. Guim (Puigg.l); montanyes de Girona, d'Olot y del Mont (Vay.); Prats de Molló (Lap.).—Abr., fr. Ag.

Acer opulifolium

545. = A. opulifolium Vill. — A. opulus Mill. — A. italum Laut.

(*llatí* opulus, la *bola de neu*; per la semblansa amb les fulles; *italus, de Italia.*

Arbre de bastanta talla, d'escorsa llisa, fulles mitjanes, palmati-lobades, de 5 lòbuls *obtusos o acutiúsculs*, amplament y superficialment dentats, escotades a la base, opaques, verdes per l'anvers, glauco-blanquinoses y tomentoses tocant als nervis, pel revers; flors d'un groc verdós, en corimbus *sentats, penjats*; sèpals ovato-obtusos,

Acerinies.

G. 135. - Acer.

denticulats; pètals oblongs, obtusos, festonats, 8 estams exserts; filaments glabres; sàmars *molt inflades, d'ales erecto-divergents, no conretes a la base.* (1).

Var. MONTERRATENSE Pau. — Fulles el doble petites, amb els nervis menys prominents, cinereo-pubescents pel revers, sàmars més petites, peludes, d'ales erecto-incurves, fins a creuarse; bastant conretes a la base.

Geografia. — Boscos de les montanyes : Montserrat, Montseny; Montsolí, Bagá; Ribas. = Berga, Montsech, Montsant, Espuga de Francoll; Serra la Pena (Csta.); Platraver, Vidrà; montanya del Corb (Vay I); Olot, Cabrera (Isern); S. Joàn de les Abadesses (Vidall); Castanyadell (Masf.); Sadernas (Cod.).

La var. MONTERRATENSE Pau. — A. CADEVALLI Marcet, a Montserrat, al *pla dels aucells.* — Mars-Abril, fr. Agost.

(1) En la planta catalana ho son amb alguna freqüència.

Genre 136. - NEGUNDO Moench ⁽¹⁾

(Nom de la planta al Malabar.)

Flors dioiques, blanquinoses, en llargs raïms pedunculats, penjants, calze de 4-5 dents desiguals; pètals nuls, 4 estams, sàmares petites, glabres, d'ales erecto-subdivergents: arbres grans, fulles 3-5-foliolades, de foliols oblongs, glabres, amb algunes dents grosses y separades, a vegades maculades de blanc.

546. - *N. fraxinifolium* Nutt. — Acer Negundo L.

(del llatí *fráxinus*, la freixa, y *folium*, la fulla; per la semblansa de les fulles; cf. al., *eichenblättriger Ahorn*.) (2).

Geografia. — Semiespontani a la montanya dels Angels, aprop de Girona (Bufi ex Vay.); freqüentment cultivat com arbre ornamental; oriunde de la Amèrica Boreal. — Primavera.

(1) Apud. Loudon: *Negundum* Dec.; *box-elder*; *water elder* és el *Vibúrnum ópulus*.

(2) Sent la freixa, *die Esche* (*Aesche*) en alemany, lo més segur és que *eichenblättriger* està per *eschenblättriger*, no venint de *die Eiche*, el roure o alsina; simple errata en el Diccionari esmeradíssim de Ed. Muret.

Família 22.ª - AMPELIDIES ENDL.

(Del grec ἄμπελος, el cep.)

Flors hermafrodites o polígames, regulars, verdoses, petites, en tirses opositi-
folis, calze 5-dentat, caduc, corola de 5 pètals soldats per l'àpex, 5 estams opositi-
pètals, inserits en un disc hipogini, fruit bacca globulosa : arbres sarmentosos,
filaires, amb circells de fulles palmades y peciol dilatat a la base.

Genre 137. - VITIS

(Del llatí *vitis*, el cep.)

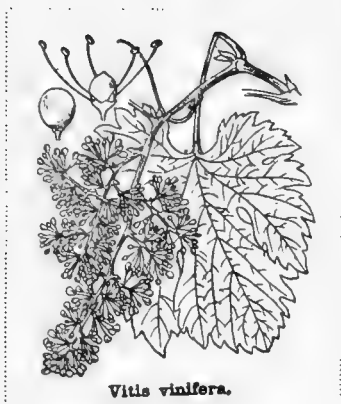
547. - *V. vinifera* L.

(del llatí *vínifer*, que produeix el vi.)

Sinonimia. — Cep, parra, llambrusca; *cast.*, vid salvaje o labrusca, parra silvestre, salvaje o parriza; *fr.*, vigne; *it.*, vite; *angl.*, vine; *al.*, Weinstock.

Geografia. — Espontània en llocs selvosos del Vallés, Montserrat *et alibi*; encara que oriunda del Càucàs.

Cultivades moltes varietats, generalment sobre peu americà, desde la invasió filoxèrica. — Maig.

Família 23.ª - OXALIDIES DC.

(Del gènere *oxalis*; greco-llatí *oxalis*, *oxálidis*, la agrella o oxàlide.)

Flors hermafrodites, regulars, blanques, vermelloses o grogues, solitàries o en umbela; calze 5-partit, persistent; 5 pètals lliures o soldats per la base, caducs, de estivació torsada; 10 estams monodelfes a la base, els 5 més curts opositi-pètals; 5 estils; fruit càpsula 5-locular, loculicida, que s'obre amb elasticitat, tirant les llevors; herbes de fulles trifoliolades, amb els foliols escotats a l'apex.

Genre 138. - ÓXALIS L.

(Derivat del grec ὄξύς, àcid, agre; per l'àcid oxàlic que contenen aquestes plantes.)

- I { Plantas caulescents; d'arrel prima; fulles estipulades; pedúncols 1-6-flors. grogues; pètals poc més llargs que'l calze . . . 548. *O. corniculata*.
- I { Plantas acaules, de rizoma escamós o bulbífer; fulles sense estípules; pedúncols uniflors o multiflors; pètals 2-4 vegades més llargs que'l calze . . . 2.
- 2 { Pedúncols uniflors; sèpals ovato-obtusos; pètals blancs amb venes vermelles, 3-4 vegades més llargs que'l calze; rizoma escamós; foliols superficialment bilobats 549. *O. Acetosella*.
- 2 { Pedúncols multiflors; sèpals ovato-lanceolats; pètals purpurins per dintre, 2-3 vegades més llargs que'l calze; rizoma bulbífer; foliols fonament bilobats. 550. *O. violacia*.

548. - *O. corniculata* L.

(derivat del llatí *cornu*, la banya; per la forma y direcció del fruit.)

Sinonimia. — Agrella, agrelleta, lijula, pa de cucut; *cast.*, aleluya dorada, pan de cuco, trifolio, acetosa, acederilla.

Anual o perennant; d'arrel prima, *caulescent*; troncs de 1-3 dm., *prostrato-ascendents*, radicants a la base; fulles *alternes*, llargament peciolades, amb *petites estípules peciolars*; foliols obcordats, peciululats; flors *grogues*, petites, 1-6, en pedúncols axilars, generalment més curts que les fulles; pedicels fructífers *refractats*, 2-3 vegades més llargs que'l calze; sèpals lanceolats, una vegada

més llargs que'l calze o poc més; estigmes capitats; càpsula dreta, *oblongo-pentagonal*, de cares acanalades, pubescent; llevors *estriades transversalment*.

Raça *O. NAVIERI* Jord. — Planta pubescent o pilosa, de troncs ascendents y radicants a la base; estípules molt petites o nulles; pedúncols molt més llargs que les fulles; 3-6-flors; corola poc més llarga que'l calze.

Oxalis corniculata

Geografia. — Comú per muralles, marges y vores de camins, des del litoral als Pirineus. — La que referim a la raça *NAVIERI* Jord., encare que no concorda del tot amb la descripció que'n fa Rouy, a Tarrassa, r., abundant als llocs herbosos y canyars del Papiol. = Navarcles, terme de Manresa (Puj. C.I). Juny-Octubre.

N. B. — Als erms y marges del nord de Tarrassa es troba una raça d'aquesta especie polimorfa que no podem referir a cap de les admeses per Rouy, la qual presenta troncs radicants; pedúncols uniflors; flors tres vegades més grans que'l tipu, ordinariament estèrils y amb els pètals vermellosos a la base.

Oxalis Acetosella.

549. - *O. Acetosella* L.

(del llatí *acetosus*, de *acetum*, el vinagre; forma diminutiva en aposició.) (1)

Perenne; acaule; rizoma prim, *cundidor*, cobert d'escames carneses, imbricades, fulles radicals, llargament peciolades, dilatades a la base, sense estípules; foliols obcordats, *superficialment bilobats*, peciolulats; flors *blanques*, amb venes rosades; *pedúncols radicals, uniflors*, drets, més llargs que les fulles, bracteolats fins a la meitat; sèpals *ovato-obllongs, obtusos*; pètals trasovats, 3-4 vegades més llargs que'l calze; estigmes *capitats*; càpsula *ovoido-acuminada*; llevors *estriades longitudinalment*.

Geografia. — Boscos umbrosos humids : Montserrat, Montseny, S. Hilari, Montsolí, Guillerries; Ribas. = Olot, Queralps (Vay.); la Sella (Cod.I); port de Benasque y Renclusa (Zett.). — Abril-Maig.

Oxalis violacea.

550. - *O. violacea* L.

(del llatí; pel color de les flors.)

Perenne, acaule; rizoma *bulbífer*; fulles radicals llargament peciolades; foliols obcordats *fundament bilobats*; flors interiorment *purpurines*, amb venes més fosques, blanquinoses per fora; pedúncols radicals *multiflors*, drets, més llargs que les fulles, bracteolats a la base de la umbela y de les umbélules; sèpals *ovato-lanceolats*; pètals *obllongs*, 2-3 veg. més llargs que'l calze; 5 estams més curts y 5 més llargs que'ls estigmes *capitats*.

Geografia. — Oriunda de l'América boreal : abunda pels marges d'hortes y torrents de Tarrassa, procedent de cultius. — Maig.

(1) Algún lexic porta *acetotella*; mes ni l'una ni l'altra son formes clàssiques.

Família 24.ª - BALSAMINIES A. RICH.

(Del grec βαλσαμίνη, nom d'una cucurbitàcia.)

Flors hermafrodites, irregulars, grogues, espurnades de vermell a la garganta, en nombre de 3-4, sobre pedúncols axilars, prims y oberts; calze caduc, de 5 sèpals petaloïdes, els dos laterals molt petits o abortats, l'inferior molt gran, esperonat, els dos superiors soldats; 5 pètals, el superior gran y cóncavo, els altres dos de cada costat soldats a parells, formant a cada banda una làmina bifida; 5 estams de filaments soldats per l'àpex; fruit càpsula fusiforme pentagonal, 5-ocular, que s'obre per 5 valves amb elasticitat; plantes herbàcies, de fulles simples, alternes, ovades, obtuses, superficialment festonades, sense estípules.

Genre 139. - IMPATIENS L.

(Tan aquest nom genèric com l'específic fan referència a la elasticitat amb que s'obren les càpsules madures així que's toquen.)

Impatiens Noli-tangere

551. - I. Noli-tangere L.

(*imperatiu de nolo, no voler; y tângere, tocar: no'm toquis.*)

Sinonimia. — *Cast.*, no quieras tocarme, hierba de las moscas, balsamina de los bosques, hierba de Sta. Catalina.

Geografia. — Boscos humits y umbrosos dels Pirineus: Canigó (Lap.); Vall d'Aràn, cap a les Bordas (Isern!); al Portilló (Bub.); vall de l'Hospital de Benasque (Zett.); montanyes de Castanesa y Benasque (Villiers). — Juliol-Setembre.

Família 25.ª - HIPOCASTANIES DC.

(De HIPPOCÁSTANUM.)

Flors hermafrodites o polígames, irregulars, blanques, tacades de groc y de vermell, o vermelles, grans, en tirsos terminals; calze acampanat, de 5 dents desiguals, caduc; 4-5 pètals desiguals, ovats, arrugats, pubescents; 6-8 estams incurvos, desiguals, inserits en un disc hipogini; un estil; un estigma; fruit càpsula grossa, globulosa, coriàcia y espinosa, dehiscent per tres valves; arbres de gran talla, de fulles oposades, digitades, 5-9-foliolades, de foliols ovato-cuneiformes, acuminats y aserrats.

Genre 140. - ÆSCULUS DC.

(Del llatí *æsculus*, una especie d'alsina (1))

552. - Æ. Hippocástanum L.

(nom neo-greco-llatí, compost de ἵππος, *caball*, y κάστανον, *la castanya*, *la castanea equina*; per la forma de la llevor; de molt profit pels caballs.)

Sinonimia. — Castanyer bord; *cast.*, castaño de caballo o caballuno, o de Indias (2); *fr.*, marronnier d'Inde; *it.*, castagno d'India, ischio; *al.*, Rosskastanie; *angl.*, horse-chestnut.

Geografia. — Frecuentment cultivat pels jardins, y alguna vegada semiespontani. — Maig.

Encara que amb menor freqüència, es cultiva la ÆSCULUS RUBRA, RUBICUNDA O PAVIA Boerhaave (en honor de Peter Paw, holandés, professor de Botànica a Leyden, 1601), d'hermoses flors de 4 pètals escarlata.

(1) Inc. orig.; fortasse ab *aere* propter ligni duritiem nomen accepit. *Th.*

Arbor est glandifera: glandem... ferunt robur, quercus, *æsculus*, *cerrus*, *ilex*, *suber*. *Plin. nat.*

(2) No és pas originaria de la India, ni de l'Assia, sinó de les montanyes de la Tracia septentrional, d'on s'ha estès per tota l'Europa (*Th. von Heldreich*).

Família 26.^a

HESPERÍDIES DC. — AURANCIÀCIES CORR.

(Nom mitològic de les tres filles de Hèserus; AURANCIÀCIES, de Aurantium, nom de la principal espècie.)

Flors hermafrodites o algunes masculines per abortament del gineceu, regulars, blanques o purpurines, oloroses, terminals, solitàries o en raïms; calze urceolat, 3-5-lobat, corola de 4-8 pètals, estams indefinits, poliadelles, 1 estil, 1 estigma lobat; fruit *esperidi*, 5-12 locular, escorsa groga, taronjada o vermella, amb glàndules oleíferes, pulpa suculent, amb poques llevors; arbres o arbustos, espinosos o inermes, de fulles alternes, 1-foliolades, persistents, amb punts translucits.

Genre 141. — CITRUS L.

(Del grec κέδρος; llatí *citrus*, nom del ponsemer.)

- I { Algunes flors masculines, per abortament del gineceu, pètals purpurins per defora, fruit ovoide o be oblong amb una prominència a cada cap, branques joves violàcies 553. C. *médica*.
 { Flors totes hermafrodites, pètals blanquíssims, fruit globulós, o mamelonat a l'àpex, branques joves verdes 554. C. *Aurantium*.

553. = C. *Médica* Risso.

(del llatí *Medicus*, de la *Media*, on creix aquesta planta.)

Sinonímia. — Ponçiller; *cast.*, cidro, cidrero, limones poncies, taronja alimonada.

Arbre espinós, de branques joves violàcies, fulles ovades o be oblongues, acuminades; peciols àpters, pètals purpurins per defora, 40 estams, freqüentment amb algunes flors sense pistils; fruit oblong, rugós, amb una prominència a cada cap, d'escorsa gruixuda, adherent, d'olor suau, pulpa àcida.

β LIMON L. = CITRUS LIMONUM Risso. — *Sinonímia*: Llimoner; *cast.*, limonero, limón real, limón

agrio; *fr.*, limon; *al.*, Limonier; *angl.*, lemon; *it.*, limone. — Peciols subalats, pulpa acidíssima.

Geografia. — Cultivats el tipu y la varietat, principalment a la regió litoral. — Maig.

Citrus Médica.

Citrus Aurantium.

554. - *C. Aurantium* Risso.

(forma llatinisada del alarb narandj o naranch, del persa narang, d'origen sanscrit: nagaranga, literalment vermell com mini; per etimologia popular, baix la influència de or, aureum malum.)

Sinonimia. — Taronger dols o comú; *cast.*, naranjo dulce o chino; *fr.*, oranger; *al.* Pomeranze; *angl.*, sweet common Orange; *it.*, arancio.

Arbre inerme, branques joves verdes, fulles ovades o be ovato-oblongues, enteres, poc aromàtiques, peciol subalat, flors hermafrodites, pètals blanquíssims, grans, 20 estams; fruit globoso-deprimit, d'un groc daurat, pell adherent, escorsa prima, llisa, pulpa dolça y aromàtica.

α HAEMATOSARCA Rchb. — *Sinonimia*: Taronja de sang o de Malta. — Pulpa vermella. Considerat pel vulgus com a procedent d'empelt de taronger sobre el magraner.

β NOBILIS LOUR. = *C. DELICIOSA* Ten. — *Sinonimia*: Taronja mandarina o tangerina. — Pell prima, apenes adherent; pulpa dolça.

γ VULGARIS RISSO. = *C. VULGARIS* RISSO. — *Sinonimia*: Taronger agre; *cast.*, naranjo agrio o de Sevilla. — Peciol ampleament alat, de contorn ovato-cordiforme, escorsa amarga, pulpa molt àcida.

δ LIMETTA RISSO. = *C. LIMETTA* RISSO. — *Sinonimia*: Llimoner dols o de llimones dolces; *cast.*, lima, limón dulce, lima del emperador, lima mallorquina. — Fruit d'un groc pàlit, obtusament mamelonat a l'àpex, pulpa un poc amarga, quasi insípida.

Subvar. BERGAMEA Duham. = *C. BERGAMEA* RISSO. — *Sinonimia*: Taronger bergamoto. — Fruit subglobulós o piriforme, no mamelonat a l'àpex, escorsa molt aromàtica, pulpa acidíssima.

Geografia. — El tipu y les varietats cultivats, especialment a la regió litoral. — Maig. La var. γ VULGARIS proporciona les flors que per destilació donen l'aigua naf (agua de azahar) y la essència *neroli*.

Família 27.ª - ZIGOFILIES DC.

(De ZYGOPHYLLUM W., genre exòtic : del grec ζυγόν, jou o parell (*jugum*) y φύλλον, fulla; aludint a les fulles paripinnades.)

Flors hermafrodites regulars, grogues, petites, axilars, solitaries, calze 5-partit, caduc, 5 pètals oblongs, caducs, la meitat més llargs que'l calze, 10 estams, els 5 alternipètals glandulífers a la base, formant aquestes glàndules aparentment un disc carnós anular, 5 estils curts, estigmes 5-fits, fruit format de 5 coques molt dures, tuberculoses per la cara dorsal, amb una espina llarga y dura a cada banda y una altra més petita a la base, reunides totes 5 en càpsula deprimida, estrellada, de dehiscència septicida : herbes de tronc ajegut, fulles paripinnades, més llargues que'ls pedúncols, amb estípules molt petites.

Genre 142. - TRÍBULUS L.

(*Tribulus*, abriulls; per la semblança del fruit espinós amb aquesta arma antiga).

Tribulus terrestris.

555. - *T. terrestris* L.

(*terrestris en oposició al aquàtic o castanya d'aigua*.)

β ALBIDUS Fr. — Troncs, y especialment les fulles, canosos; totes les parts de la planta més petites.

Sinonimia. — Caixals de vella, cadells, cairells, obrelsulls, punxaclus; *cast.*, abrojos, espigón, mormagas, tribulo; *fr.*, tribule; *it.*, tribole terrestre; *angl.*, caltrops; *al.*, erd. Burzeldorn.

Geografia. — Llocs arenosos, particularment del litoral : Barcelona, Caldetas, Blanes, Tossa *et alibi*; al Vallés, Monistrol y part de Bages; Lleyda, Tarragona. = Seu d'Urgell (Bub.); Prats de Molló, Montlluís

(Lap.). La β ALBIDUS Fr., als arenals de Càn Tunis (Llen.!). — Abril-Setembre.

Família 28.ª - RUTACIES Juss.

(Del gènere RUTA.)

Flors hermafrodites, regulars o irregulars, grogues, blanques o rosades, en corimbus, cima o raïm terminal, rarament solitàries; calze 4-5-partit; 4-5 pètals; 4-8 ó 5-10-15 estams; un estil; un estigma; fruit compost de 3-4-5 coques o fòliculs, que formen una càpsula septicida o loculicida; plantes herbàcies o subfruticoses, de fulles alternes, simples y generalment punctato-glanduloses, sense estípules.

}	1	Flors irregulars; endocarpi separat del mesocarpi, calze caduc, 5-partit; corola de 5 pètals albo-rosats, 4 superiors ascendants y un inferior reflexe; estams inclinats amb els filaments glanduloso-tuberculosos a l'àpex; càpsula formada de 5 fòliculs, 2-sperms, 146. Dictamnus.
		Flors regulars; endocarpi no separat del mesocarpi; calze persistent, 4-5-partit; pètals grocs o blancs 2.
}	2	Calze 5-partit en lacínies linears; 5 pètals blancs, plans, sentats, quasi una vegada més llargs que'l calze; 5-10-15 estams, de filaments dilatats a la base; càpsula 3-loocular, loculicida; llevors piramidals, 145. Péganum.
		Calze 4-5-partit amb lòbuls ovats; 4-5 pètals grocs, generalment còn-cavos, unguiculats; càpsula 4-5-loocular, septicida; llevors reniformes. 3.
}	3	Calze 5-partit; 5 pètals plans; 4-5 vegades més llargs que'l calze; filaments estaminals pestanyosos; càpsula 5-loocular, glanduloso-tuberculosa; fulles elíptiques, ternades o alternes; llevors rugoso-estriades 144. Haplophyllum.
		Calze generalment 4-partit; 4 pètals; 8 estams, filaments glabres; càpsula 4-loocular, negrosa; llevors rugoso-reticulades . . . 143. Ruta.

Genre 143. - RUTA L.

(Del llatí, y en quasi tots els idiomes, d'una meteixa arrel: en grec ρυτή, paraula peloponésica, que està en lloc de πήγανον, nom de la ruda.)

Flors grogues, en corimbus terminal; calze 4-, rarament 5-partit; 4 pètals còncavos; 8 estams de filaments glabres; fruit 4 coques que formen una càpsula 4-locular, septicida, rugosa; llevors rugoso-reticulades; fulles 2-3 pinnatisectes; de segments petits, enters.

- I { Pètals enters; càpsula subglobulosa, de lòbuls rodons 2.
- { Pètals de vores franjades; lòbuls de la càpsula aguts, connivents 3.

- 2 { Planta glandulosa a la part florífera; fulles de contorn oblong y segments linears; flors petites; bracties y sèpals alesnats, acuminats; pedicels glandulosos, més curts que'l fruit 556. *R. montana*.
- { Planta glabra; fulles de contorn triangular y segments ovats; flors grans; bracties y sèpals lanceolats, aguts; pedicels glabres més llargs que'l fruit, 557. *R. gravéolens*.

- 3 { Bracties estretes, lanceolades; franjes dels pètals iguals a l'amplada del llim; pedúncols glandulosos 558. *R. angustifolia*.
- { Bracties amples, subcordiformes; franjes dels pètals iguals a la meitat del llim; pedúncols no glandulosos 559. *R. bracteosa*.

556. - *R. montana* Clus.

(del llatí *montanus*, de mons, la montanya; per la seva estació.)

Sinonimia. — Ruda de bosc; *cast.*, ruda silvestre, agreste o salvaje, hierba de la pesadilla, ruda montesina; *fr.*, rue; *it.*, ruta; *angl.*, rue; *alemany*, Raute.

Planta glauca, de 2-4 dm., molt fètida, glandulosa a la part superior; fulles de contorn *oblong*, *bipinnatisectes*, de segments *linears*, obtusos; flors *petites*; bracties y sèpals lanceolato-alesnats, *acuminats*; pètals espatulats, de llim *ondulat*, *enter*; pedicels glandulosos, *més curts que'l fruit*; càpsula subglobulosa, deprimida; amb 4 lòbuls rodons.

Geografia. — Llocs àrids y pedregosos : al litoral, Blanes, Lloret, Tossa; molt abundant al turó de Montcada; al Vallés, Penadés, a La Segarra, Lleyda; Serra de Balaguer *et alibi*. = Esplugu, Prades, etc. (Csta.); S. Joà de l'Herm (Isern!); Olot (Tex.); Vilarnadal; Campmany, la Escala, Hostalrich (Vay.); Rosas (Trem.); Alfar; Cabanes (Senn.). — Maig-Agost.

Ruta graveolens.

Cardona (Herb. Riba ex Csta.); Olot (Bolós); Pirineus Orientals, probablement importada y naturalisada (Rouy.) — Maig - Juliol.

557. - R. graveolens L.

(del llatí grave-olens, de olor forta.)

Sinonimia. — Ruda; cast., ruda mayor, hostense.

Planta glauca, no glandulosa, de 2-8 dm.; fulles de contorn *triangular*, 2-3-pinnatisectes, de segments ovats; flors grans; bracties y sèpals lanceolats, aguts; pètals ovato-oblongs, denticulato-ondulats, no franjats; pedicels no glandulosos, més llargs que'l fruit; càpsula subglobulosa, de 4-5 lòbuls rodons.

Geografia. — Cultivada y subespontània per diferents llocs, des del litoral fins als Pirineus: espontània a

Ruta angustifolia

558. - R. angustifolia Pers. — R. chalepensis L.

(del llatí angustus, estret, y folium, fulla; de fulles estretes; chalepensis, de Alep.) (1).

Sinonimia. — Cast., ruda silvestre menor.

Planta glauca, de 3-5 dm., molt fètida, glandulosa a la part superior; fulles de contorn oblong, 2-pinnatisectes, de segments oblongo-cuneiformes, els inferiors de les caulinars estipuliformes; flors bastant grans; bracties lanceolades, més estretes que les branques o peduncols respectius; sèpals ovato-obtusiúsculs; pètals espatulats, amb franjes iguals a l'amplada del llim; pedicels glandulosos apenes més llargs que'l fruit; càpsula subglobulosa, de 4-5 lòbuls acuminats, connivents.

Geografia. — Boscos y erms àrids: Prat del Llobregat, Castelldefels, al Vallés, Montserrat, Ubach, comarca de Bages. = Més estesa que la montana, al litoral, la Segarra, Cardona, Berga (Csta.); plana de Vich (Masf.); Olot (Tex.); litoral de Girona y la Garrotxa (Vay.); Figueras, Llers, Molins (Senn.). — Maig-Juliol.

Ruta bracteosa

559. - R. bracteosa DC., subsp. de l'antèrior sec. Rouy.

(sin. de bracteatus, de bractea; aludint a la magnitud de les bracties.)

(1) El nom antic d'aquesta ciutat asiàtica es *Beroe*, que fou canviat en *Cháláb* y *Haleb*, italianisat *Alep*o.

Rutacies.

G. 143. - Ruta.

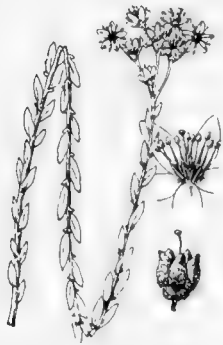
Se diferencia de l'anterior per ser menys glauca, y per ser glabra a la part superior; per les fulles més amples, amb segments ovato-oblongs, els inferiors també estipuliformes, però peciolulats; bracties *ovades*, y freqüentment *cordiformes*; *molt més amples que les branques o pedúncols respectius*; flors més grans; pètals més amples, amb franjes iguals a la *meitat* de l'amplada del llim; pedicels *glabres*.

Geografia. — Freqüentment cultivada; costes àrides, roques y muralles : al Cap Salinas (Trem.); Tossa, Tortellá, Olot (Vay.); Pirineus Orientals (Rouy); aprop de Banyuls (Gaut.). — Maig-Agost.

Genre 144. - HAPLOPHYLLUM ADR. JUSS.

(Del grec ἀπλός, simple, sencill, y φύλλον, fulla; fent referència a la forma dominant de les fulles.)

Flors grogues, regulars, en cima terminal, calze 5-partit, de sèpals lanceolats, pubescents, corola 5-partida, pètals ovato-aguts, plans, 4-5 vegades més llargs que'l calze, 10 estams amb els filaments pestanyosos a la base, fruit de 5 coques que formen una càpsula 5-ocular, septicida, glanduloso-tuberculosa, llevors rugoso-estriades : planta perenne, troncs de 2-4 dm., ascendents, llenyosos a la base, pubescents, fulles elíptiques, enteres, alternes o algunes intermedies o superiors trisectes, amb els segments laterals més petits, estipuliformes.

Haplophyllum hispanicum.

560. - *H. hispanicum* Spach. — *H. pubescens* Boiss. — *Ruta pubescens* Willd.

(Hispanicus, espanyol : especie d'Espanya; pubescens, de pubescere, cubrirse de borrisol : pel curt toment de la planta,)

Geografia.—Terres incultes, guixenques o calcaries: vores del Llobregat, al terme de Castellgalí y lloc de Boadas, r.; comú a la serra de Menarguens a Torrelameu. — Al peu del Montserrat, cap a Monistrol (Salv.); Manresa, a Sta. Catarina (Font); turons guixencs de Balaguer a Gerp y Sentiu, S. Romá *et alibi*, fins a la frontera d'Aragó (Csta.); conca de Tremp (Bub.). — Maig-Juny.

Genre 145. - PÉGANUM L.

(Del greco-llatí πήγανον, la ruda.)

Flors blanques, solitaries, terminals, curtament pedunculades, calze 5-partit, en lacínies linears, persistent, 5 pètals blancs, amb venes verdoses, plans, oblongs, quasi una vegada més llargs que'l calze, estams generalment 15, de filaments dilatats a la base, estil llarg, estigma triquetre, fruit càpsula trilocular, *loculicida*, polisperma, llevors rugoso-xagrinades, en forma de piràmides quadrangulars; planta fétida, anual o perennant, herbàcia, tronc de 5-6 dm., dret, flexuós, ramoso-intricat, angulós, glabre; fulles pinnato-partides, en lacínies linears, mucronades, un poc grasses, amb dugues dents a la base, simulant estípules setàcies.

Péganum Hárkala.

561. - P. Hárkala L.

(llatí hárkala o hárkala de *Apulejus*, ruda silvestre.)

Sinonimia. — Harmalà, ruda borda; *cast.*; harmalá y gamarza.

Geografia. — Terrenos argiloso-guixencs àrids; Lleyda, a la falda del Castell de Gardeny, Menarguens, cap a Balaguer. = Alfes, Balaguer, Sentiu, Gerp *et alibi*; S. Carles de la Ràpita, Amposta *et alibi* (Csta.), Seu de Urgell (Bub.). — Maig-Juliol.

Com ja observa Costa, manca a la regió oriental, puix si bé Rouy diu que s'ha trobat a Cete, Toló y Marsella, la té per importada.

Genre 146. - **DICTAMNUS L.**

(Del greco-llatí : *dictamnus, dictamnium*, δίκταμνον, nom d'una llabiada de la qual se considera succedania aquesta planta.)

Flors blanques o rosades amb estries purpúries, en raïm terminal, irregulars, calze 5-partit, caduc, corola de 5 pètals unguiculats, plans, 4 superiors ascendents y 1 inferior reflexe, 10 estams biseriats, de filaments inclinats, ascendents, glanduloso-verrucosos a l'àpex, antereres verdes, 1 estil, 1 estigma, càpsula formada de 5 folícols, 2-3-spermes, endocarpi separat del mesocarpi, llevors subglobosos, negres, lluentes; petit arbust d'olor forta, tronc de 2-6 dm., pubescent a la base y glandulós cap a l'àpex, de fulles imparipinnades, amb 1-10 parells de foliols aserrats.

- I } Tronc robust, subafil a la part superior, flors grans (4-5 cm.), raïm llarg y clar, 1-6 parells de foliols ovats, de 4-5 cm., membranosos, inequilaters, breument peciolats **562. = D. albus.**
- I } Tronc gracil, fullós fins a la inflorescència, flors molt més petites, en raïm curt y espès, 1-10 parells de foliols, la meitat més petits, coriàcis, equilàters, sentats. **563. = D. hispànicus.**

Dictamnus albus.

562. = D. albus L.

(*llati albus, blanc; pel color de les flors.*)

Sinonímia. — Gitam, llatimó, cabruna de lley; *cast.*, dictamo blanco, fresnillo, chitán.

Tronc de 4-6 dm., robust, dret, simple, pubescent a la base, glandulós a la regió superior, fulles de 1-6 parells de foliols, peciolulats, ovats, de 4-5 cm., membranosos, inequilàters, aserrats, de nervació molt marcada pel revers, amb glàndules vesiculars (punts translucids) molt petites, flors grans, de 4-5 cm., en raïm llarg y clar, calze caduc, pètals unguiculats, plans, enters, 3-4 vegades més llargs que'l calze, els 4 superiors ascendents, l'inferior reflexe, 10 estams amb els filaments cap-

baixos y després ascendents, més llargs que la corola, càpsula 5-locular, septicida, formada de 5 folícols cuspidats, de cares estriades, pubescent-glandulosos.

Geografia. — Llocs selvoso-ombrívols : boscos immediats a la estació de l'Empalme, abundant; al Penadès, serra occidental de Torrellas de Foix y montanyes pròximes a Sant Magí. = Montsant y S. Mamet (*Salv.*!); serra d'Almatret, les Garrigues (*Gonz.*!); Granyena, aprop de Cervera (*Puigg.*!); Silibella y Canyelles (*Jover*); bosc de S. Valentí de Bianya, aprop d'Olot (*Vay.*, Bolós); Pirineu Oriental (*Lap.*, Rouy); per tota la part oriental de l'Aragó, formant una faixa des de Calanda fins a Catalunya (*Loac.* et Pardo). — Maig.

Rutacies.

G. 146.-Dictamnus.

Dictamnus Hispánicum*

563. - *D. Hispánicus* Webb. — *D. Fraxinella* Link.

(fraxinella; s'ha format del llatí tráxinus, la freixa : per la semblansa de les fulles)

Es diferencia de l'anterior per ser més gràcil y totes les seves parts més petites, tronc fullós fins a l'inflorescència, fulles la meitat més petites, de 1-10 parells de foliols ovats, coriàcis, finament asserrats, equilàters, sentats, amb nervis apenes perceptibles y glàndules vesiculars 2-3 vegades més grans; pedúncols més curts, raïm més espès, flors vermelloses, pètals elíptics, obtusos, molt glandulosos.

Geografia. — Serra del Montsant (Puj. J. ex Vay.); Torre de Claramunt, Igualada, aprop del Mas Rossinyol (A. Romani!).

N. B. — Encara que no havem vist al Montsant la planta de Pujol, la seva descripció donada per Vayr. (*Plantas notables de Cataluña*, VIII, 3, 46), y també per Willkomm (*Suppl. Prod.*, 263), coincideix amb la especie webbiana, segons exemplars de la *Sierra de Chiva*, remesos per nostre amic Pau, idèntics al de la Torre de Claramunt, facilitat per A. Romani, de Capellades.

Família 29.ª - CORIARIACIES DC.

(Del gènere CORIARIA : CORIARIUS FRUTEX, de Plin., el sumac.)

Flors hermafrodites o polígames, regulars, verdoses, petites, en raïms axilars y terminals; calze 5-partit, de divisions ovades, agudes o mucronades, acrescent y carnós, lo meteix que la corola, de 5 pètals lliures, ovats, obtusos, el doble més llargs que'ls sèpals, y aplicats com ells sobre l'ovari; 10 estams; fruit compost de 5 coques que se separen a la maturitat, però quedant rodejats del calze y de la corola carnosos (1), lo qual comunica al conjunt l'aspecte d'una bacca negra y brillant; arbust glabre, de tronc rodó y branques subtetràgonas, oposades, obertes o ascendents; fulles ovato-lanceolades, subsessils, coriàcies, enteríssimes, oposades o verticilades, 3-nerves.

Genre 147. - CORIARIA Niss.

(*Coriarius*, de *corium*, el cuir, per la aplicació que'n fan els blanquers.) (2)

Coriaria myrtifolia

564. - *C. myrtifolia* L.

(myrtus, murtra, y folium, fulla; per la semblança de les fulles.)

Sinonímia. — Roldó, rodó; *cast.*, roldón, hierba zapatera, emborracha cabras; *fr.*, rədoul, redoux; *it.*, sommaco (abusivament).

Geografia. — Comú per les torrenteres y erials del litoral: Vallés, Manresa, Vich, fins a Ribas, S. Joan de les Abadesses, Olot, Lleyda; horta de Balaguer *et alibi*. = Tremp; Berga; Ceret (Bub.); la Sellera (Cod.); vores del Muga, a l'Empordà (Senn.). — Abril.

Aplicacions. — Fulles y fruits venenosos, per contenir *coriamirtina*.

(1) Aquest exemple de corola acrescent, constitueix un cas veritablement excepcional en la morfologia botànica.

(2) Com si diguessim *coriaria herba* (cf. *nautea*, que en Festus es el nom d'una herba que empleen els blanquers o curtidors).

Família 30.ª – MONOTROPACIES Nutt.

(Del grec ΜΟΝΟΤΡΟΠΑ, únic que conté la família.)

Flors hermafrodites, regulars, albo-grogenques, oloroses, en raïm terminal, unilateral, al principi recorvat, després dret; calze de 4-5 sèpals lliures, petaloïdes; corola de 4-5 pètals caducs o marcescents, curtament esperonats; 8-10 estams biseriats; estil recte, en forma d'embut; estigma discoidal; càpsula 4-5-locular, loculicida; herbes carneses, albo-grogenques, que's tornen negres per la dessecació, paràsites sobre les arrels dels arbres, d'aspecte d'orobanque.

Genre 148. – MONÓTROPÀ L.

(Del grec μόνος, un, y τρόπος (de τρέπω), volta; per les flors unilaterals.)

565. - *M. hypopitys*.

(del grec ὑπό, *dessota*, y πίτυς, *el pi*; per la seva estació.)

Geografia. — Paràsita sobre les arrels dels pins y de les alsines : al peu de S. Llorens del Munt, Ubach y altres llocs de la cordillera superior del Vallés; Ribas, Montsolí. = Monás, cap al clot de les Valls; Guilleríes, Lladó, Coll de Canas (Vay.); Osor (Cod. I); Berga (Senn. I); la Cerdanya (Gaut.). — Maig-Agost.

Monótropa hypopitys.

Família 31.ª - PIROLACIES Lindl.

(Del gènere PIROLA, únic que conté la família.)

Flors hermafrodites, regulars, blanques, rosades o verdoses, en raïm terminal o solitàries; calze 5-partit; corola 5-pètal; 10 estams biseriats; estil recte o arquejat; estigma indivís o 5-partit; fruit càpsula subglobulosa, angulosa, 5-ocular, loculicida; herbes perennes, glabres, de rizoma prim y horizontal; fulles coriàcies, persistents y lluentes.

Genre 149. - PÍROLA L.

(Forma diminutiva de PIRUS, la perera; per la semblança de les fulles.)

I	{	Flors solitàries; filaments estaminals recorvats a la base, que és trígona; marges de les valves de la càpsula glabres, sense glàndules hipogines, 566. <i>P. uniflora</i>.
		Flors en raïms; filaments estaminals aleshats des de la base; marges de les valves de la càpsula units per pèls llanosos 2.
2	{	10 glàndules hipogines; flors unilaterals; pètals connivents en tubo; anteres exsertes; fulles ovato-lanceolades 567. <i>P. secunda</i> .
		Sense glàndules hipogines; flors escampades; pètals ascendents o connivents en campana; anteres incloses; fulles ovato-orbiculars 3.
3	{	Flors albo-rosades, raïm dens; sèpals aguts; estil rosat, dret, recte, no més llarg que la corola, sense anell a l'àpex; fulles ovades o elíptiques, 568. <i>P. minor</i>.
		Flors virido-grogenques, raïm clar; sèpals obtusos; estil blanquinós, inclinat a la base, arquejat y engruixit a l'àpex, més llarg que la corola, amb anell terminal; fulles suborbiculars 569. <i>P. chlorantha</i> .

Pirola uniflora.

566. - *P. uniflora* L. — Moneses grandiflora F. S. Gray.

(del llatí unus y grandis, una sola y gran; y flos, la flor; pel nombre y magnitud de les flors.)

Planta de 5-20 cm., tronc fullós, fulles suborbiculars, denticulades, peciolades, oposades, les superiors verticilades, blanques, d'un vert pàlit; flors blanques, solitàries y grans, penjants, d'olor suau, divisions calicinales ovades, obtuses, pètals plans, amplemment ovats, obtusos, 2 veg. més llargs que'l calze, filaments estaminals trígons a la base, glabres y recorvats, estil dret, recte, més llarg que

la corola, estigma gros, 5-partit, sense glàndules hipogines, càpsula dreta, valves glabres al marge.

Geografia. — Boscos de les montanyes : Montseny; bosc Carboner, sobre Setcases (Vay.); Carençà (Bub.); valls de la cadena fronterera del Canigó; a la Cerdanya y vall del Carol (Gaut.); port de Viella (Lap.). — Juliol-Agost.

Pirola secunda.

567. = *P. secunda* L. — *Ramischia secundiflora* Opiz. — *Actinocyclus* Klotzsch.

(del llatí *secundus*, segon; en el sentit aquí de *unilateral*; per la disposició de les flors; ἀκτίς, ἵνος, raig, y κύκλος, cercle; alusió al estigma estrellat.) (1)

Planta de 10-15 cm., tronc fullós a la base, y terminat per un llarg pedúncol bracteolat; fulles ovades, d'un vert bonic, finament serrulades, de peciol més curt que'l llim; flors albo-verdoses, en raïm *unilateral*, compacte, pedicels més curts que les bracties, divisions calicinales ovato-denticulades, pètals elíptics, connivents en tubo, 3-4 vegades més llargs que'l calze, 10 glàndules hipogines molt petites, filaments estaminals alesnats, ascen-

dents des de la base, anteres exsertes, estil *recte*, més llarg que la corola, estigma estrellat, càpsula penjant, amb els marges de les valves units per alguns pèls llanosos.

Geografia. — Boscos de la regió alpina y subalpina : als boscos de Viella y altres de la Vall d'Aràn (Lap., Csta.); Renclusa (Zett.); Tredós, Bonaigua (Timb.); Artiga de Lin (Llen.l); Canigó, Bach de Llivia; vall de Prats (Gaut.); sobre Montlluis, Bielsa (Bub.). — Juliol-Agost.

Pirola minor.

568. = *P. minor* L.

(llatí *minor*, més petit; per presentar l'estil més curt que les altres espècies.)

Planta de 10-25 cm., tronc escapiforme, fullós a la base, amb algunes bracties escamiformes a la part superior, fulles ovato-elíptiques o suborbiculars, coriàceo-membranoses, finament denticulades, de peciol *generalment més curt que'l llim*, flors d'un blanc rosat, en raïm espès, escampat, pedicels més curts que les bracties, divisions calicinales ampleament *ovato-triangulars*, pètals ovats, connivents en campana, 2 veg. més llargs que'l calze, estil rosat, *recte*, dret, no més llarg que la corola, ni amb anell terminal, més curt que l'ova-

ri, estigmes estesos, més amples que l'estil, càpsula penjant.

Geografia. — Boscos ombrívols dels Pirineus, frontera francesa : al Bach Lizern; Coll de Jou; La Molina; La Barragana (Vay.); la Cerdanya, Vall d'Eyne (Gaut.); sobre Mont-

(1) De *Ramischia*, no podem haver-ne notícia; te totes les apariències d'un nom propi.

Iluis a la font d'Esclops (Bub.); Luchon (Zett.); Portilló (Lap.); Vall de Baños (Timb.); boscos de Viella, Tredós y Artiga de Lin (Llen.) — Juliol-Agost.

Pirola chlorantha.

569. - *P. chlorantha* Sw.

(del grec *χλωρός*, *vert-groguenc*, y *ἄνθος*, *flor*; *pel color de les flors*.)

Planta de 10-25 cm., tronc escapiforme, fullós a la base, amb algunes bracties escamiformes, fulles suborbiculars, petites, enteres o molt superficialment denticulades, peciol *més llarg que'l llim*; flors d'un *vert groguenc*, en raïm *curt y clar*, pedicels més llargs que les bracties, divisions calicinales amplament ovato-triangulars, pètals elíptics, 3-4 veg. més llargs que'l calze, estams arcuato-ascendents, estil *blanquinós*, inclinat a la base, ascendent, *engruixit a l'àpex* y terminat per un

anell que volta els estigmes, qu'estàn drets y soldats, càpsula *penjant*.

Geografia. — Boscos de les montanyes : al Bergadà; de Rebost a Puigllansada. = Serra-teix (Puj. C.); Vall de Carença, al bosc de Campilles y de Prats (Gaut.); font de Coms (Bub.); Vall d'Aràn; boscos de Baricauba (Llen.); sobre Bielsa (Bub.). — Juliol-Agost.

ÍNDEX ALFABÈTIC

- Acer campestre*, 388 (387).
monspessulanum, 389.
Negundo, v. *Negundo fraxinifol.*, 391.
opulifolium, *Acer opulus*. A. *italum*, 389.
platanoïdes, 388.
Pseudoplátanus, 388.
- ACERINIES, 387.
- Aconítum anthora*, 55.
Lycoctonum, 55.
Napellus, 54.
- Actinocyclus*, v. *Pírola secunda*, 411.
- Adonis aestivalis*, 22 (21).
autumnalis, 22.
flammea, 22.
intermedia, A. *citrina*, A. *microcarpa*, 23.
pyrenaica, 21.
- Aesculus Hippocástanum*, 391.
- Aethionema saxátile*, 177.
- Agrostemma Githago*, *Lychnis* G.,
Lychnis ségetum, 269.
- Alliaria officinalis*, *Sisymbrium* A.,
 124.
- Alsine Cherleri*, 298 (297).
fasciculata, A. *Jacquini*, 300.
laricifolia, A. *striata*, 299.
montana, 300.
procumbens, 298.
recurva, 302.
rostrata, A. *mucronata*, 301.
tenuifolia, 299.
verna, 302.
Villarsii, 301.
- Althaea cannábina*, 357.
ficifolia, 356.
hirsuta, 356.
officinalis, 356.
rosea, 355.
- Alyssum alpestre*, 143.
calycinum, 142.
campestre, 143.
cuneifolium, 144.
granatense, A. *hispídum* var.
granatense, 142.
Lapeyrousianum, A. *Peyrou-*
sianum, 145.
linifolium, v. *Meniocus*.
marítimum, 145.

- Alyssum montanum*, 144.
 pyrenaicum, 146.
 spinosum, 144.
 AMPELIDIES, 392.
Androsaemum hircinum, A. foetidum, *Hypericum hircinum*, 385.
 officinale, *Hypericum Androsaemum*, 385.
Anemone alpina, 17.
 Hepática, v. *Hepática*.
 narcissiflora, 18.
 nemorosa, 19.
 Pulsatilla, 18.
 ranunculoïdes, 19.
 vernalis, 18.
Aquilegia Kitaibelii, A. *hirsutissima*, *vulgaris* δ *hirsutissima*, 50.
 pyrenaica, 49.
 vulgaris, 50.
Arabis alpina, 128 (128).
 arcuata, A. *ciliata*, 131.
 auriculata, 132
 bellidifolia β *Soyeriana*, *Arabis Soyeri*, 130.
 brassicaeformis, 132.
 hirsuta, 133.
 muralis, 133.
 perfoliata, *Turritis glabra*, 128.
 saxatilis, 132.
 serpyllifolia, 130.
 stricta, 131.
 Thaliana, v. *Stenophragma*.
 turrita, 130.
Arenaria biflora, 310.
 capitata, A. *tetraquetra*, α *legitima*, β *aggregata*, 309.
 ciliata, 311.
 grandiflora, 308.
 hispida, 310.
 Loscosii, A. *modesta* v. *Assoana*, A. *Conimbricensis*, 307.
Arenaria modesta, 307.
 montana, 310.
 purpurascens, 306.
 Querioides, 309.
 serpyllifolia, 306.
 tetraquetra, β *pyrenaica*, var. *uniflora*, 308.
 trinervia, v. *Moehringia*.
Astrocarpus sesamoides, *Reseda sesamoides*, 231.
 AURANCIACIES, 397, v. *Hesperidies*.
 BALSAMINIES, 395.
Barbarea intermedia, 116 (115).
 praecox, β *pátula*, 116.
 vulgaris, 115.
 BERBERIDIES, 58.
Berberis Aetnensis, subsp. 58.
 vulgaris, 58.
Biscutella cichoriifolia, v. *Iondraba*.
 levigata, 170.
Boléum ásperum, 163.
Brássica fruticulosa, 96 (94).
 levigata, 96.
 Napus, 95.
 nigra, *Sinapis nigra*, 95.
 oleracea, 95.
 Rapa, Br. *asperifolia*, 94.
Buffonia perennis, 292 (291).
 tenuifolia, 291.
Bunias Erucago, 166.
Cakile marítima, *Bunias Cakile*, 89.
Calepina Ruellii, *Corvini*, 162.
Caltha palustris, 43.
Camelina silvestris, 160.
 CAPARÍDIES, 193.
Cápparis spinosa, 193.
Capsella Bursa-pastoris, C. *polymorpha*, 181.
Cardamine alpina, 136 (134).
 amara, 135.
 hirsuta, 137.
 impatiens, 137.

- Cardamine latifolia*, 135.
pratensis, 135
resedifolia, 136.
silvática, subsp. de la *hirsuta*,
 137.
Cardaria Draba, *Lepidium* D. 190.
 CARIOFILIES, 244.
Carrichtera Vellae, *Vella annua*, 164.
Cerástium alpinum, 322 (316).
arvense, 322.
brachypetalum, 319.
glomeratum, *C. viscosum*, 319.
perfoliatum, 318.
púmilum, 320.
pyrenaicum, 321.
quaternellum, *erectum*, *glau-*
cum, *Moenchia erecta*, 317.
semidecándrum, 320.
trigynum, *C. refractum*, 318.
triviale, *C. vulgatum*, 321.
Ceratocéphalus falcatus, 24.
Chamaebuxus Vayredae, *Polygala*
 var. 236 (235).
Cheiranthus Cheiri, 109.
Chelidonium majus, 70.
 CISTÁCIES, 194.
Cistus albidus, 196 (194).
Campsii (hibr.), 200.
Clusii, 198.
crispus, 195.
Delilei (hibr.), 199.
Florentinus (hibr.), 200.
ladaníferus, 197
laurifolius, 190.
lepidotus, v. *Helianthemum*.
monspeliensis, 198.
Pouzolzii, 196.
salviaefolius, 199.
umbellatus, v. *Helianthemum*.
Citrus aurantium, 398 (397).
limonum, 397.
médica, 397.
Clématis Flámmula, 10 (9).
recta, *erecta*, 9.
Vitalba, 10.
Clypéola Ionthlaspi, 148.
Clypéola Armoracia, v. *Roripa*.
Cochlearia glastifolia, 156.
officinalis, 156.
Conringia orientalis, *Erysimum per-*
foliatum, 110.
Coriaria myrtifolia, 408.
 CORIARIÁCIES, 408.
Coronopus, v. *Senebiera*.
Corydalis cava, *C. tuberosa*, *C. bul-*
bosa, 81 (80).
enneaphylla, v. *Sarcocapnos*.
lutea, 80.
sólida, *C. bulbosa*, 81.
 CRUCÍFERES, 82.
Cucúbalus bécifer, 247.
otites, v. *Silene*.
Delphinium Ajacis, 52 (51).
elátum, γ *montánum*, 53.
peregrinum, r. *D. Verdunen-*
se, *D. cardiopétalum*, 52.
pubescens, 51.
Staphisagria, 53.
Dentaria digitata, 139.
pinnata, 139.
Dianthus Armeria, 282 (280).
attenuatus, r. *cataláunicus*,
D. catalaunicus, 287.
barbatus, 283.
Carthusianorum, 282.
Caryophyllus longicaulis, 288.
Costae, 287.
deltóides, 286.
Monspessulanus, 283.
neglectus, *alpinus*, β *negl.* 285.
prólifer, v. *Tunica*.
pungens, *D. serratus*, *D. subu-*
latus, 286.
Seguierii, 285.

- Dianthus subacaulis, r. brachyanthus, 289.
 superbus, 288.
 Valentinus, D. Broteri, D. superbus, 284.
- Dictamnus albus, 406.
 Hispánicus (Fraxinella), 407.
- Diplotaxis bracteata, v. *Erucastrum*.
Erucastrum, v. *Erucastrum*.
 erucoídes, Sinapis eruc., 98.
 muralis, 99.
 tenuifolia, 99.
 viminea, 100.
 virgata, Sinapis virg., 99.
- Draba aizoides, ciliaris, 150 (149).
 Carinthiaca, D. nivalis, D. stellata, 152.
 muralis, 153.
 nemorosa, 152.
 pyrenaica, Petrocallis pyr., 150.
 tomentosa, 151.
 verna, Erophila vulgáris, 150.
 Wahlenbergii, D. Fladnitzensis, 152.
- Drosera longifolia, 233 (232).
 rotundifolia, 232.
- DROSERÁCIES, 232.
- Elatine alsinastrum, 331.
 hexandra, E. paludosa, 332.
 macrópoda, E. Fabri, r. 332.
- ELATÍNIES, 331.
- Elodes palustris, 386.
- Erodium, 369.
 Botrys (Geran. B.), 370.
 Cavanillesii, Geran. pulverulentum, E. laciniatum, 372.
 Chium, 371.
 Ciconium, 373.
 cicutarium, 376.
 macradenum, E. glandulosum, 373.
 malacoídes, 371.
 Erodium moschatum, 375.
 petraeum, 374.
 romanum, 377.
 rupestre, supracanum, 374.
 tenuisectum, Jacquinianum, 375.
- Erophila vulgaris, v. *Draba*.
- Eruca sativa, 92.
 Vesicaria, 93.
- Erucastrum obtusángulum, Diplotaxis *Erucastrum*, 101.
 Pollichii, E. inodórum, Diplot. bracteata, 101.
- Erysimum aurigeranum, 113 (111).
 cheiranthoídes, 112.
 hieracifolium, virgatum, 112.
 Kuntzeanum, 112.
 longifolium, australe, 114.
 ochroleucum, 114.
 perfoliatum, v. *Conringia*.
 púmilum, Erys. lanceolatum, β púmilum, 113.
 repándum, 113.
- Ficaria ranunculoídes, Ranúnculus Ficaria, 42.
- Frankenia hirsuta, 242.
 pulverulenta, 242.
- FRANQUENIÁCIES, 232.
- Fraxinella, v. *Dictamnus*.
- Fumána lévipes, 214 (212).
 procúbens, 213.
 Spachii, 212.
 víscida, 213.
- Fumária calcarata, 75 (73).
 capreolata, 75.
 major, v. de la F. agraria, 77.
 micrantha, densiflóra, 75.
 muralis, 77.
 officinalis, 74.
 parviflóra, 76.
 spicata, v. *Platycapnos*.
 Vaillantii, 76.

- FUMARIÁCIES, 37.
Garidella Nigellastrum, *Nigella Garidelli*, 47.
- GERANIÁCIES, 359
Geranium cinereum, 364 (359).
Botrys, 370.
columbinum, 365.
dissectum, 366.
divaricatum, 362.
lucidum, 361.
molle, 367.
nodosum, 364.
palustre, 364.
phaeum, 363.
pratense, 362.
pulverulentum, 372.
pusillum, 368.
pyrenaicum, 366.
Robertianum, 361.
rotundifolium, 367.
sanguineum, 365.
silvaticum, 363.
- Glaucium corniculatum*, 68.
flavum, *G. luteum*, 68.
- Gypsóphila hispánica*, *Struthium*, 276 (275).
muralis, 275.
repens, 277.
Saxifraga, v. *Túnica*.
tomentosa var. *Ilerdensis*, 276
Vaccaria, v. *Vaccaria*.
- Halimium umbellatum* v. *Heliánthemum*.
- Halimum lepidotum* v. *Heliánthemum*
- Haplophyllum hispánicum*, 404.
pubescens, *Ruta pub.*, 404.
- Heliánthemum angustipetalum*, 207 (201).
guttatum, *Tuberaria variabilis*, 204.
halimifolium, *Halimum lepidotum*, *Cistus lepidotus*, 203.
- Heliánthemum hirtum*, 207.
lavandulaefolium, 206.
ledifolium, a *macrocarpum*,
H. niloticum, 205.
marifolium, 209.
montanum, 210.
poliifolium, *pulverulentum*, 208.
salicifolium, 205.
squamatum, 209.
- Tuberaria*, *Tuberaria vulgaris*, 203.
umbellatum, *Halimium umbellatum*, *Cistus umbellatus*, 202.
virgatum, 208
vulgare, 206.
- Helléborus fétidus*, 45.
viridis, 45.
- Hepática triloba*, *Anemóne Hep.*, 20.
- HESPERIDIES v. AURANCIAC., 397.
- Hésperis matronalis*, 103.
- Hibiscus Triónum*, 358.
- HIPERICINIÉS, 378.
- HIPOCASTÁNIÉS, 396.
- Hirschfeldia adpressa*, *Sinapis incana*, 96.
- Holósteum umbellatum*, 315.
- Hugueninia tanacetifolia*, *Sisymbrium tanacetif.*, 125
- Hutchinsia alpina*, 182.
Aragonensis, 183.
petraea, 183.
procumbens, 183.
- Hypocoum grandiflorum*, *aequilobium*, subsp. del *procumbens*, 71.
péndulum, 71.
- Hypericum*, 378.
acutum (*tetrápterum*), 384.
Hypericum Androsaemum, v. *Androsaemum*, 385.

- Hypericum Caprifolium*, 384.
 crispum, 381.
 hirsutum, 380.
 humifusum, 383.
 hyssopifolium, 380.
 montanum, 382.
 nummularium, 381.
 perforatum, 383.
 pulchrum, 382.
 quadrángulum, 384.
 Richeŕi (*fimbriatum*), 381.
Ibèris amàra, 174 (171).
 Bernardiana, 173.
 ciliata, β *Welwitschi*, 175.
 Dunalii, *Biauricula* *Dun.*, *Ibèris linifolia*, 173.
 pinnata, 175.
 saxàtilis, 172.
 sempervirens, *Garrexiana*, 172.
 spatulata, *I. carnosa*, *I. crassifolia*, 173.
 Tenoreana, *I. rhodocarpa*, 173.
Impatiens Noli-tàngere, 395.
Iondraba cichoriiifolia, *Biscutella cichor.*, 168.
 sulfurea, *Biscut. auriculata*, 168.
Isatis tinctoria, 167.
Isopyrum thalictroïdes, 46.
Kerneria saxàtilis, 158.
Lavàtera arborea, 352.
 crética, 353.
 marítima, 354.
 Olbia, 354.
 trimestris, 353.
Lepidium campestre, 186 (185).
 Draba, v. *Cardaria*.
 graminifolium, 189.
 heterophyllum, 187.
 hirtum, 186.
 latifolium, 187.
 ruderales, 188.
 Lepidium sativum, 186.
 subulatum, 188.
 LINÀCIES, 333.
Linum alpinum, 340 (333).
 a *gustifolium*, *L. pyrenaicum*, 338.
 campanulatum, 337.
 cathàrticum, 335.
 gàllicum, 336.
 marítimum, 338.
Linum narbonense, 339.
 salsoloïdes, subsp., 336.
 strictum, 337.
 suffruticosum, 335.
 tenuifolium, 340.
 usitatissimum subsp., 339.
 viscosum, 334.
Lunaria biennis, *inodóra*, 140.
 rediviva, 140.
Lychnis alpina, v. *Viscaria*.
 coronaria, 267.
 dioica, v. *Melandryum*.
 diurna, v. *Melandryum*.
 Flos-cúculi, 267.
 macrocarpa, v. *Melandryum*.
 pyrenaica, v. *Petrocoptis*.
 ségetum, v. *Agrostemma*.
Malachium aquàticum, 324.
Malcolmia africana, 105 (104).
 binervis, *M. parviflóra*, var. *n-na*, 106.
 litorea, 104.
 marítima, 105.
 parviflóra, 105.
Málope malacoïdes, 345.
Malva Álcea, 348 (346).
 althaeoïdes, 347.
 moschata, 348.
 Nicaeensis, 351.
 parviflóra, 349.
 rotundifolia, 350.
 silvestris, 350.

- Malva trífida, 347.
 MALVÁCIES, 345.
 Matthiola incana, 107.
 sinuata, 108.
 tristis, 107.
 Meconopsis Cámbrica, Papaver Cám-
 bricum, 66.
 Melandryum macrocarpum,
 Lychnis macrocarpa, L. di-
 oica, 264.
 silvestre, Lychnis diurna, L.
 dioica, var. rubra, 264.
 Meniocus linifolius, Alyssum linifo-
 lium, 147.
 Moehringia muscosa, 304 (303).
 polygonoides, 304.
 trinervia, Arenaria trin., 303.
 Moenchia erecta, v. *Cerástium*.
 Moneses, v. *Pirola uniflora*, 410.
 MONOTROPÁCIES, 409.
 Monotropa hypopitys, 409.
 Moricandia arvensis, 102.
 Myagrum perfoliatum, 159.
 Nasturtium ásperum, Sisymbrium
 ásp. 126.
 officinale, 126.
 pyrenaicum, v. *Roripa*.
 silvestre, 127.
 Negundo fráxinifolium, Acer Neg.,
 391.
 Neslia paniculata, 161.
 Nigella damascena, 48.
 gállica, 48.
 Garidelli, v. *Garidella*.
 NINFEÁCIES, 60.
 Nymphaea alba, 60.
 OXALIDIES, 393.
 Oxalis Acetosella, 394 (393).
 corniculata, 393.
 violacea, 394.
 Paeonia peregrina, var. P. microcar-
 pa, 57.
 Papaver alpinum, 62 (61).
 Argémone, P. clavatum, 65.
 Cámbricum, v. *Meconopsis*.
 dubium, 64.
 hispidum, 65.
 obtusifolium, 64.
 Rhoeas, 63.
 setígerum, r. somníferum, 63.
 somniaferum, 63.
 PAPAVERACIES, 61.
 Parnasia palustris, 234.
 Péganum Hármala, 405.
 Petrocallis, v. *Draba*.
 Petrocoptis pyrenaica, β hispánica,
 Lychnis pyren, 270.
 Pirola chlorantha, 412 (410).
 minor, 411.
 secunda, Ramischia secundi-
 flóra, Actinocyclus, 411.
 uniflóra, Moneses grandiflóra,
 410.
 PIROLACIES, 410.
 Platycapnos spicatus, Fumaria spica-
 ta, 78.
 POLIGALÁCIES, 235.
 Polygala alpina, P. amara δ alpina,
 241.
 P. amara α genuina, P. aus-
 triaca, 240.
 calcarea, 241.
 éxilis, 238.
 monspeliaca, 238.
 rupestris, 238.
 serpyllacea, P. depressa, 239.
 Vayredae, v. *Chamaebuxus*.
 vulgaris, 239.
 Radiola linoídes, millegrana, 342.
 Ramischia, v. *Pirola*, 411.
 RANUNCULÁCIES.
 Ranúnculus aconitifolius, 32.
 alpestris, 33.
 amplexicaulis, 31.

- Ranúnculus Baudotii, R. confusus, Reséda Gayana, 229.
 29.
 acer, 38 (28).
 arvensis, 37.
 auricomus, 38.
 bulbosus, 39.
 chaerophyllus, flabellatus, 37.
 diversifolius, aquátilis, 28.
 faeniculaceus, divaricatus, 30.
 Ficaria, v. *Ficaria*.
 Flámmula, 35.
 fluitans, 29.
 glaciális, 32.
 gramineus, 33.
 hederaceus, asarifolius, 28.
 Lingua, 34.
 Luizetti, (parnasifolius x pyre-
 naeus), R. parnasifol. var. an-
 gustifolius, 41.
 macrophyllus, R. palustris,
 R. còrsicus, 30.
 monspeliacus, 37.
 montanus, 39.
 muricatus, 36.
 nemorosus, 40.
 ophioglossifolius, 34.
 parnasifolius, 31.
 parviflorus, 35.
 pyrenaicus, 31.
 repens, 40.
 Sardóus, Philonotis, 35.
 scleratus, 30.
 Thora, 33.
 trichophyllus, 30.
 Ráphanus Raphanistrum, R. silves-
 tris, 87.
 sativus, 87.
 Rapístrum rugosum, 192.
 Reséda alba, suffruticulosa, 229 (225).
 Arragonensis, R. Phyteuma,
 var. fragrans, 227.
 erecta, R. stricta, 226.
 glauca, 228.
 litigiosa, 228.
 lutea, 227.
 luteola, 226.
 odoráta, 228.
 sesamoídes, v. *Astrocarpus*.
 RESEDÁCIES, 225.
 Roemeria violacea, R. híbrida, 67.
 Roripa pyrenaica, Nasturtium pyre-
 naicum, Myagrum pyr., 154.
 rusticana, Cochlearia Armora-
 cia, 154.
 Ruta angustifolia, chalepensis, 402
 (401).
 bracteosa subsp. 402.
 gravéolens, 402.
 montana, 401.
 pubescens, v. *Haplophyllum*.
 RUTÁCIES, 400.
 Sagina apétala, 294.
 Linnaei v. *Spergella*, 295.
 marítima, 294.
 procumbens, 293.
 subulata, v. *Spergella*.
 Saponaria bellidifolia, 271
 caespitosa, S. élegans, 272.
 ocimoídes, 273.
 officinalis, 272.
 Vaccaria, v. *Vaccaria*.
 Sarcocapnos enneaphylla, Corydalis
 enneaph. 79.
 Senebiera Coronópus, Coronópus pro-
 cumbens, 191.
 pinnatífida, S. didyma, 191.
 Siléne acaulis, caespitosa, 255 (248).
 ambigua, glauca, piriformis,
 252.
 Armeria, S. umbellata, 259.
 Borderi, élegans, campanulata,
 punctata, 255.
 brachypoda, S. paradoxa, 266.

- Silène cerastioides*, *S. coarctata*, 254.
ciliata, 252.
cónica, 251.
conoídea, 252.
crassicaulis, *S. itálica* γ *crassicaulis*, subsp. de *S. nemoralis*, 263.
gállica, 253.
inapérta, 257.
inflata, *Sil. Cucúbalus*, 251.
itálica, 262.
muscípula, 256.
Nicaeensis, *viscosíssima*, 258.
nocturna, 253.
nutans, 261.
Otites, *Cucub. Otites*, 161.
ramosíssima, *S. Nicaensis* var. *ramosiss.* 258.
rubella, *undulata*, 257.
rupestris, 259.
Saxifraga, 256.
Sennení, 262.
tridentata, *S. rostrata*, 254.
viridiflóra, 260.
- Sinápis alba*, *Brássica alba*, 90.
arvénsis *Brass.*, *Sinapistrum* *Br. Sinápis*, 91.
Cheiranthus. Brass. Cheir., 91.
erucoídes, v. *Diploaxis*.
nigra, v. *Brassica*.
virgata, v. *Diploaxis*.
- Sisymbrium acutángulum*, *austriacum*, γ *acutáng.*, 120 (117).
Columnae, 121.
ásperum, v. *Nasturtium*.
crassifolium, 119.
erysimoídes, 119.
hirsutum, *S. Lagascae* β *hirsutum.*, 118.
hispánicum, 120.
incana, v. *Hirschfeldia*.
Irio, 122.
- Sisymbrium officinale*, 119.
pinnatífidum, 119.
polyceratum, 118.
Sophia, 121.
tanacetifolium, v. *Hugueninia*.
Thalianum, v. *Stenophragma*.
- Spergella fasciculata*, *S. pyrenaica*, 296 (295).
repens, *glabra*, 295.
saginoídes, *Sagina Linnaei*, 295.
subulata, *Sag. subul.*, 296.
- Spérgula arvénsis*, 325.
Morisonii, *S. vernalis*, 326.
pentandra, 326.
- Spergularia Dillenii*, *media*, var. *heterosperma*, 328 (327).
longipes, *rubra* γ *longipes*, 329.
marginata, *Sp. media* β *margin.*, 327.
Nicaeensis, *Sp. purpurea*, 328.
rubra, α *campestris*, 329.
salsuginea, *Sp. diandra*, *Sp. Heldreichii*, 330.
- Stellaria graminea*, 314 (312).
Holóstea, 313.
media, 313.
némorum, 312.
uliginosa, *Sp. aquática*, 314.
- Stenophragma Thaliana*, *Arabis Th.*,
Sisymbrium Thalianum, 123.
- Succowia Baleárica*, 165.
- Teesdalea Lepidium*, 176.
nudicaulis, *T. Ibéris*, 176.
- Thalictrum alpinum*, 13 (12).
aquilegifolium, 13.
fétidum, 15.
flavum, 14.
mediterraneum, 14.
minus, 14.
saxátile, 15.
- Thalictrum tuberosum*, 13
Thlaspi arvense, 178.

- Thlaspi brachypetalum*, *Th. virgatum*, *Th. alpestre*, 179.
Th. montanum, 179.
Th. perfoliatum, 179.
- Tilia plathyphyllos*, *T. grandifolia*,
T. pauciflora, 343.
T. ulmifolia, *T. silvestris*, *T. microphylla*, *T. parvifolia*, 344.
T. vulgaris, *T. intermedia*, 344.
- TILIÁCIES, 343.
- Tribulus terrestris*, 399.
- Trollius europaeus*, 44.
- Tuberaria*, v. *Helianthemum*.
- Túnica prolifera*, *Dianthus prólifer*, 278.
Saxífraga, *Gypsophila saxífraga*, *Dianthus saxífrag.*, 278.
- Turritis glabra*, v. *Arabis*.
- Vaccaria parviflora*, *Saponaria Vaccaria*, *Gypsóphila Vaccaria*, 274.
- Velezia rígida*, 290.
- Vella annua*, v. *Carrichtera*.
- Viola alba*, 218 (215).
Viola arborescens, 220.
Viola arenaria, 218.
Viola biflora, 221.
Viola Bubani, *Viola grandiflora* v. *Viola lutea*, β *pyrenaica*, 224.
- Viola canina*, 221.
Viola cenisia, 222.
- Viola cornuta*, 223.
Viola hirta, 217.
Viola Marcei (hibr.), 224.
Viola mirabilis, 220.
Viola odorata, 217.
Viola palustris, 216.
Viola silvestris, *Viola Rechenbachiana*, *Viola selvática*, 219.
Viola Sudética, 223.
Viola tricolor, 222.
Viola Willcommii, 219.
- VIOLÁCIES, 215.
- Viscária alpina*, *Lychnis alp.* 266.
- Vitis vinífera vel sativa*, 392.
- ZIGOFILIES, 399.

OBRES CONSULTADES

- Acloque (A.)**
Flore de France, illustrée; Paris, 1894.
- Amo y Mora (Mariano del)**
Flora fanerogámica de la Península Ibérica; Granada, 1871-1876.
- Arcangeli (Giovanni)**
Flora Italiana; Torino, 1894.
- Arvet-Touvet et Gautier**
Des *Hieracium* nouveaux pour la France ou pour l'Espagne; Paris, 1905.
- Archerson (Paul) et P. Graebner**
Synopsis des Mittel-europäischen Flora; Leipzig, 1900-1914. (En curs de publicació.)
- Barceló y Combis (Francisco)**
Flora Balear; Palma, 1879-1881.
- Barrera y Arenas (Jacinto)**
Flórula de Teyà y Masnou; Barcelona, 1884.
- Bassagaña (Pedro)**
Flora médico-farmacéutica; Barcelona, 1859.
- Blavia (Antonio)**
Apuntes para la Flora de Lérida; Lérida, 1888.
- Boissier (E.)**
Icones Euphorbiarum; Paris, 1886.
- Boissier et Reuter**
Voyage botanique; 1873.
- Bonnier (Gaston)**
Flore complète de France, Suisse et Belgique; Paris. (En curs de publicació.)
- Bubani (P.)**
Flora Pyrenaea; Mediolani, 1897-1901.
- Buchenau (Franz)**
Monographia Juncacearum; Leipzig, 1890.
- Cadevall y Diars (J.)**
Notas críticas fitogeográficas; Barcelona, 1905-1911.
Flora del Vallés; Barcelona, 1897.
Plantas citadas en Montserrat de existencia dudosa; Zaragoza, 1904.
Caricología catalana; Madrid, 1911.
Elements de botànica popular; Tarrasa, 1907.
- Camus (E. G.)**
Orchidées; Paris, 1908.

- Camus (A. et E. G.)**
 Monographie des Saules de France; Paris, 1904-1905 (Atlas).
 Monographie des Saules d'Europe; 1905.
- Christ (A.)**
 Die Geographie der Farne, Gustav Fischer in Jena; 1910.
- Codina y Viñas (Joaquim)**
 Apuntes para la Flora de la comarca de la Sellera; Gerona, 1908.
- Colmeiro (Miguel)**
 Enumeración y revisión de las Plantas de la Península Hispano-Lusitánica; Madrid, 1885-1889.
- Columnae Lyncei (Fabii) minus cognitarum rariorumque nostro coelo orientium stirpium.**
 ΕΚΦΡΑΣΙΣ, Romae M. DC. XVI, apud Iacobum Mascardum.
- Conill (L.)**
 Florule de Sorède et Lavaill; Le Mans, 1904.
 Aperçu sur la Flore de Sournia (Pyrénées-Orientales); Perpignan, 1909.
 Esquisse de Sorède et Lavaill (Pyrénées-Orientales); 1911.
- Costa (Ant. Cebriá)**
 Introducción á la Flora de Cataluña ó Catálogo razonado; Barcelona, 1877.
- Coste (l'abbé H.)**
 Flore descriptive et illustrée de la France, de la Corse et des contrées limitrophes; Paris, 1901-1906.
- Coste et Soulié (les abbés)**
 Florule du Val d'Aran; Le Mans, 1913.
- Cutanda (Vicente)**
 Flora de Madrid y su Provincia; Madrid, 1861.
- Dioscórides**
 Anotado por el Dr. Andrés de Laguna, médico de Julio Tercero Pont. Max; Valencia, 1677.
- Duchesne (E. A.)**
 Répertoire des Plantes utiles et des plantes vénéneuses du Globe; Paris, 1840.
 Atlas du Répertoire; 1836.
- Duval-Jouve (J.)**
 Des *Equisetum* de France; Paris, 1864.
- Fiori (Adriano) e Paoletti (Giulio)**
 Flora analítica d'Italia; Padova, 1896-1908.
- Font y Quer (Pius)**
 Ensayo fitotopográfico de Bages; Mahón; 1914.
- Gautier (Gaston)**
 Flore des Pyrénées-Orientales; Perpignan.
- Gillet et Magne**
 Nouvelle Flore Française; (7e ed.) Paris, 1898.
- Gillot et Coste**
 Note sur les différentes espèces de *Scleranthus* de la flore française.
- Grenier et Godron**
 Flore de France; Paris, 1848-1856.
- Handel-Mazzetti (Dr. Heinrich Freih. v.)**
 Monographie der Gattung *Taraxacum*; Leipzig und Wien, 1907.
- Hooker (Sir J. D.)**
 The Student's Flora of the British Islands; London, 1884 (3.^a ed.).
- Husnot (T.)**
 Graminées de France, Belgique, Iles Britanniques, Suisse; 1876-99.
 Cypéracées de France, Suisse et Belgique; 1905-1906.
 Joncées de France, Suisse et Belgique; Cahen, par Athis (Orne), 1908.

- Janchen (Erwin)**
Die europäischen Gattungen der Farn- und Blütenpflanzen; Leipzig und Wien; 1913.
- Joret (Charles)**
Flore populaire de la Normandie; Caen, 1887.
- Kanngiesser (Dr. Friedrich)**
Die Etymologie der Phanerogamen Nomenclatur; Gera, 1908.
- Lange**
Descriptio iconibus illustr. plantarum novarum vel minus cognitarum.
- Lapeyrouse**
Histoire abrégée des Plantes des Pyrénées; Toulouse, 1813.
- Le Maout (Emmanuel) et Decaisne (J.)**
Flore des jardins et des champs; Paris (sense data).
- Leresche (Louis) et Levier (Émile)**
Deux excursions botániques dans le Nord de l'Espagne et le Portugal; Lausanne; 1880.
- Léveillé (Aug.-Abel-Hector)**
Tableau analytique de la Flore Française; Paris, 1906.
Flore de poche de la France; (VIe) Ch. Amat, editeur.
- Loscos (Franc.) y Pardo (José)**
Serie imperfecta de las plantas aragonesas espontáneas; Alcañiz, 1866-1867.
- Loudon's**
Encyclopaedia of Plants, London; 1872.
- Llenas y Fernández (Manuel)**
Contribución al estudio de la Flora del Pirineo Central; Barcelona, 1912.
- Marcet (P. Adeodat)**
Notes pera la Flora Montserratina.
- Masferrer y Arquimbau (Ramón)**
Recuerdos botánicos de Vich (de los «Anales de la Sociedad de Historia Natural»; Madrid, 1877.
- Merino S. J. (P. Baltasar)**
Flora de Galicia
- Palau y Tordera (Antonio)**
Traducció castellana dels «Genera plantarum» de Linneus; Madrid, 1788.
- Parlatore**
Flora Italiana. (Continuée par T. Caruel.)
- Pau (Carlos)**
Notas botánicas (Memorias y Opúsculos).
Plantas de la provincia de Huesca; 1908.
- Peuzig (O.)**
Flore coloriée du littoral Méditerranéen, de Gênes à Barcelone y compris la Corse; Paris, P. Klincksieck; 1902.
- Petunnikon**
Latein - deutsch - russisch botanisches Wörterbuch. Teil I. 1912.
- Quer (Josep)**
Flora Española ó Historia de las Plantas que se crían en España; Madrid, por Joaquín Ibarra, 1762. (6 tomos).
- Rey-Pailhade (C. de)**
Appréciation de M. M. Clos : Les Fougères de France; Paris, Paul Dupont,
- Rodríguez Femenías (Joan Joaquim)**
Flórula de Menorca; Mahón, 1904.
- Rolland (Eugène)**
Flore populaire, Paris; 1896-1908. (No acabada, per mort de l'autor en 1907.)
- Rouy (G.) et Foucaud (J.)**
Flore de France; Tours, 1893-1913.
- Senn (Dr. G.)**
Alpen-Flora der Westalpen; Heidelberg (1906).

Sennen (Frère)

Plantes d'Espagne. (Memories y Opúsculs); 1911.

Sudre (H.)

Rubi Europae, Monographia Iconibus illustrata; París, 1908-1913.

Terracciano (Achille)

Revisión monográfica delle *Gagea* della flora spagnola (en el «Boletín de la Sociedad Aragonesa de Ciencias naturales»; Zaragoza, t. IV, núms. 6, 7, y 8. (Junio-Octubre, 1905.)

Texidor (Juan)

Apuntes sobre la Flora de España; 1869.

Timbal-Lagrave (Ed.)

Observations sur quelques *Dianthus* des Pyrénées; Toulouse, 1867.

Excursion botanique par le Port de Venasque; 1863.

Excursion scientifique aux Sources de la Garonne et de la Noguera Pallaresa; 1871.

Tremols y Borrell (Federico)

Contribución a la Flora Cataláunica; Barcelona, 1895.

Vayreda y Vila (Estanislao)

Plantas notables de Cataluña; Madrid (Anales de la Sociedad de Historia Natural), 1879-1882.

Flora de la Vall de Nuria; Barcelona, 1882.

Weise (O.)

Griech. Wörter in der lat. Sprache. Leipzig; 1882.

Wettstein (Dr. R. v.)

Monographie der Gattung *Euphrasia*; Leipzig, 1896.

Willkomm (Mauritius) et Lange (Joan)

Prodromus Florae Hispanicae, Stuttgartiae. 1870-1880. 3 vol.

Illustrationes Flor. Hisp.; Stuttgart, 1881-1885.

Icones et Descript. plantar; 1852.

Willkomm (Mauritius)

Supplementum; 1893.

Zetterstedt (Joh.-Em.)

Plantas vasculares des Pyrénées Principales; París, 1857.

ABREVIATURES

AD.	Adanson	C. ET S.	Coste et Soulié	DUR.	Durieu de Mai- sonneuve
AIT.	Aiton	CAD.	Cadevall		
ALL.	Allioni	CAMB.	Cambessèdes	ECKL. ET	
ARC.	Arcangeli	CASS.	Cassini	ZEILLER	Ecklon et Z.
ARV.-T.	Arvet-Touvet	CAV.	Cavanilles	EHRH.	Ehrhart
ASCH.	Ascherson	CLEM.	Clementi	ENDL.	Endlicher
BAB.	Babington	CLUS.	L'Écluse (de)	F. GÉR.	F. Gérard
BAD.	Badarro	COD.	Codina	FERR.	Ferrer
BALB.	Balbis	COMPÑ.	Compañó (M.)	FISCH.	Fischer
BARREL.	Barrelier	COMPY.	Companyo(L.)	FOUC.	Foucaud (J.)
BELL.	Bellardi	COSS.	Cosson	FOURN.	Fournier (Eug.)
BENTH.	Bentham	COULT.	Coulter	GAUT.	Gautier (Gaston)
BERG.	Bergeret (J. P.)	COUT.	Coutinho	GAERTN.	Gärtner
BERNH.	Bernhardi	CR.	Crantz	GAUD.	Gaudin
BERT.	Bertoloni	CRÉP.	Crépin	G. ET G.	Grenier & Go- dron
BESS.	Besser	CSTA.	Costa	G. DON	George Don
BILL.	Billot	CURT.	Curtis	GILIB.	Gilibert
BOENNING.	Boenninghau- sen	CYR.	Cyrillo	GIRAUD.	Giraudias
BOISS.	Boissier	DALECH.	Dalechamp	GONZ.	González
BONJ.	Bonjean	DAY.	Daveau (J.)	GMEL.	Gmelin (Meglin)
BONN.	Bonnier	DC.	A.-Pyr. De Candolle	GOD.	Godet
BOURG.	Bourgeau		Decandolle	GODR.	Godron
BROCH. ET		DEB.	Debeaux	GOOD.	Goodenough
NEYR.	Brochou et Neyraut	DEL.	Delile	GOU.	Gouan
R. BR.	Robert Brown	DESF.	Desfontaines	GREN.	Grenier
BUB.	Bubani	DESV.	Desvaux	GRISB.	Grisebach
BURN. ET		DEV.	Deville	GUERS.	Guersent
BARB.	Burnat et Bar- bey	DIARD.		GUSS.	Gussone
		DORTES		HALL.	Haller (Albert)
		DOUFF.	Douffour	HAMM.	Hammar
c.	comú	L. DUF.	Léon Dufour	HARTM.	Hartmann
c. c.	molt comú	DUFR.	Dufresne	HAUSSKN.	Haussknecht

FLORA DE CATALUNYA

HAYN.	Hayne	MILL.	Miller	SCOP.	Scopoli
HELDRE.	Heldreich	MORIS.	Morisoni	SENN.	Sennen (Frère)
HERB.	Herbert	MÜLL.	Müller (P.-J.)	SER.	Seringe
HÉRIB.	Héribaud (Joseph, frère)	MURR. MUT.	Murray Mutel	SHUTTLEW. SIBTH.	Schuttleworth Sibthorp
HOFFM.	Hoffmann	NUTT.	Nuttall	SM.	Smith
HOOK.	Hooker	NYM.	Nyman	SOND.	Sonder
HUDS.	Hudson	PALL.	Pallas	SOY. W.	Soyer-Willemet
HUSS.	Hussenot	PERS.	Persoon		
JACQ.	Jacquin	PLIN.	Plini	SP.	Spach
JORD.	Jordan	POIR.	Poiret	SPR.	Sprengel
JOV.	Jover	POLL.	Pollich	STEPH.	Stephan
JUSS.	Jussieu (A.-L. de)	POURR.	Pourret	STEV.	Steven
KERN.	Kerner (A.)	PUIGG.	Puiggari (Joan)	SW.	Swartz
KIT.	Kitaibel	PUJ. C.	Pujol (Conrat)	TEN.	Tenore
KOEL.	Koeler	PUJ. J.	Pujol (Jaume)	TEX.	Texidor
I. c.	loco classico	r.	rar	THEOPHR.	Theophrastus
L.	Linneus	r. r.	rarissim	THUILL.	Thuillier
LAG.	Lagasca	R. ET SCH.	Rœmer et Schultes	TIMB.	Timbal-Lagrange
LAMK.	Lamarck (de)	RAM.	Ramond	TOURN.	Tournefort (Piton de)
LAP.	Lapeyrouse (La P. Picot de)	RCHB.	Reichenbach	TREM.	Tremols
LEB.	Lebel	REICH.	Reichard	URB.	Urban
LEHM.	Lehmann	REUT.	Reuter	VAILL.	Vaillant
LEJ.	Lejeune	REVERCH.	Reverchon (E.)	VAUCH.	Vaucher
LÉV.	Léveillé	ROB.	Robert	VAY.	Vayreda
LGE.	Lange	RELH.	Relhan	VIG.	Viguer
L'HÉR.	L'Héritier	ROEHL.	Roehling	VILL.	Villars
	Lhéritier	ROEM.	Roemer	VIV.	Viviani
LINDL.	Lindley	ROEP.	Roeper y Roepert	WAHLB.	Wahlberg
LOJAC.	Lojacono	ROHD.	Rodhe	WAHLENB.	Wahlenberg
LOIS.	Loiseleur	REYN.	Reynier	WALDST.	Waldstein-Warttemberg
LOR.	Loret	RIV.	Rivinus		
LOSC. ET P.	Loscós y Pardo	SALISB.	Salisbury	WALLR.	Wallroth
LLEN.	Llenas	SALV.	Salvador	WALP.	Walpers
MAB. ET		SALZM.	Salzmann	WATS.	Watson
GAUD.	Mabille et Gaudefroy	SCHL.	Schleicher	WEIG.	Weigel
		SCHLECH.	Schlechtendal	W. ET N.	Weihe et Nees
MASF.	Masferrer	SCHM.	Schmidt (J.W.)	WILLD.	Willdenow
MÉDIK.	Médecus	SCHÖNSH.	Schönsheit	WK.	Willkomm
MÉR.	Mérat	SCHRAD.	Schrader	WIMM.	Wimmer
METZG.	Metzger	SCHREB.	Schreber	WULF.	Wulfen
MIEG.	Miégeville	SCHWEIGG	Schweigger et Koerte	ZETT.	Zetterstedt
		ET KOERTE		±	més o menys

ÍNDEX DE MATERIES

Pròleg	V
Algunes observacions sobre la obra	XV
Flora de Catalunya	I
<i>Tipus 1.er - Fanerògames.</i>	
<i>Secció 1.ª - Angiospermes.</i>	
<i>Classe 1.ª - Dicotiledonies.</i>	3
<i>Sub-classe 1.ª - Talamiflores.</i>	4
<i>Familia 1.ª - RANUNCULACIES.</i>	
<i>Genre 1. - Clématis</i>	9
» 2. - Thalictrum	12
» 3. - Anémone	17
» 4. - Hepática	20
» 5. - Adónis	21
» 6. - Ceratocéphalus.	24
» 7. - Ranúnculus.	25
» 8. - Ficaria	42
» 9. - Caltha	43
» 10. - Trollius	44
» 11. - Helléborus	45
» 12. - Isopyrum	46
» 13. - Garidella.	47
» 14. - Nigella	48
» 15. - Aquilegia	49
» 16. - Delphinium.	51
» 17. - Aconítum	54
» 18. - Actaéa	56
» 19 - Paeonia	57
<i>Familia 2.ª - BERBERIDIES.</i>	
<i>Genre 20. - Bérberis</i>	58
<i>Familia 3.ª - NIMFEACIES.</i>	
<i>Genre 21. - Nymphaéa</i>	60
<i>Familia 4.ª - PAPAVERACIES.</i>	
<i>Genre 22. - Papáver</i>	61
» 23. - Meconopsis	66
» 24. - Roeméria	67
» 25. - Glaucium	68
» 26. - Chelidonium	70
» 27. - Hypecoum	71
<i>Familia 5.ª - FUMARIACIES.</i>	
<i>Genre 28. - Fumaria</i>	73
» 29. - Platycapnos.	78
» 30. - Sarcocapnos	79
» 31. - Corydalis	80
<i>Familia 6.ª - CRUCÍFERES.</i>	
<i>Secció 1.ª - SILICUOSES.</i>	82
<i>Genre 32. - Raphanus</i>	87
» 33. - Cakile	89
» 34. - Sinapis	90
» 35. - Eruca.	92
» 36. - Brássica	94
» 37. - Hirschfeldia	97
» 38. - Diplotaxis	98

<i>Genre 39.</i> - <i>Erucastrum.</i> . . . 101	<i>Genre 80.</i> - <i>Hutchinsia</i> . . . 182
» 40. - <i>Moricandia</i> . . . 102	» 81. - <i>Lepidium</i> . . . 185
» 41. - <i>Hesperis</i> . . . 103	» 82. - <i>Cardaria</i> . . . 190
» 42. - <i>Malcolmia</i> . . . 104	» 83. - <i>Senebiera</i> . . . 191
» 43. - <i>Matthiola</i> . . . 107	» 84. - <i>Rapistrum</i> . . . 192
» 44. - <i>Cheisanthus</i> . . . 109	<i>Familia 7.ª - CAPARIDIES.</i>
» 45. - <i>Conringia</i> . . . 110	<i>Genre 85.</i> - <i>Capparis</i> . . . 193
» 46. - <i>Erysimum</i> . . . 111	<i>Familia 8.ª - CISTACIES.</i>
» 47. - <i>Barbaréa.</i> . . . 115	<i>Genre 86.</i> - <i>Cistus</i> . . . 194
» 48. - <i>Sisymbrium</i> . . . 117	» 87. - <i>Heliánthemum.</i> 201
» 49. - <i>Stenophragma.</i> 123	» 88. - <i>Fumana</i> . . . 213
» 50. - <i>Alliaria</i> . . . 124	<i>Familia 9.ª - VIOLACIES.</i>
» 51. - <i>Huguéninia.</i> . . . 125	<i>Genre 89.</i> - <i>Viola</i> . . . 215
» 52. - <i>Nasturtium</i> . . . 126	<i>Familia 10.ª - RESEDACIES.</i>
» 53. - <i>Arabis</i> . . . 128	<i>Genre 90.</i> - <i>Reseda</i> . . . 225
» 54. - <i>Cardamine</i> . . . 134	» 91. - <i>Astocarpus.</i> . . . 231
» 55. - <i>Dentaria</i> . . . 139	<i>Familia 11.ª - DROSERACIES.</i>
<i>Secció 2.ª - SILICULOSOS.</i>	<i>Genre 92.</i> - <i>Drósera</i> . . . 232
<i>Genre 56.</i> - <i>Lunaria</i> . . . 140	» 93. - <i>Parnassia</i> . . . 234
» 57. - <i>Alyssum</i> . . . 141	<i>Familia 12.ª - POLIGALACIES.</i>
» 58. - <i>Meniocus</i> . . . 147	<i>Genre 94.</i> - <i>Chamaebuxus</i> . . . 235
» 59. - <i>Clypéola.</i> . . . 148	» 95. - <i>Polygala</i> . . . 255
» 60. - <i>Draba.</i> . . . 149	<i>Familia 13.^a - FRANQUENIACIES.</i>
» 61. - <i>Roripa</i> . . . 154	<i>Genre 96.</i> - <i>Frankenia</i> . . . 242
» 62. - <i>Cochlearia</i> . . . 156	<i>Familia 14.^a - CARIOPILIES.</i>
» 63. - <i>Kerneria</i> . . . 158	<i>Tribu 1.^a - SILENIES.</i>
» 64. - <i>Myagrum</i> . . . 159	<i>Genre 97.</i> - <i>Cucubalus</i> . . . 247
» 65. - <i>Camelina</i> . . . 160	» 98. - <i>Siléne.</i> . . . 248
» 66. - <i>Neslia.</i> . . . 161	» 99. - <i>Melandryum</i> . . . 264
» 67. - <i>Calepina</i> . . . 162	» 100. - <i>Viscaria</i> . . . 266
» 68. - <i>Boléum</i> . . . 163	» 101. - <i>Lychnis</i> . . . 267
» 69. = <i>Carrichtera</i> . . . 164	» 102. - <i>Agrostemma</i> . . . 269
» 70. - <i>Succowia</i> . . . 165	» 103. - <i>Petrocoptis</i> . . . 270
» 71. - <i>Bunias</i> . . . 166	» 104. - <i>Saponaria</i> . . . 271
» 72. - <i>Isatis</i> . . . 167	» 105. - <i>Vaccaria</i> . . . 274
» 73. - <i>Iondraba.</i> . . . 168	» 106. - <i>Gypsophila</i> . . . 275
» 74. - <i>Biscutella</i> . . . 170	» 107. - <i>Túnica</i> . . . 278
» 75. - <i>Ibéris</i> . . . 171	» 108. - <i>Dianthus.</i> . . . 280
» 76. - <i>Teesdalea</i> . . . 176	» 109. - <i>Velezia</i> . . . 290
» 77. - <i>Æthionema.</i> . . . 177	<i>Tribu 2.ª - ALSINIES.</i>
» 78. - <i>Thlaspi</i> . . . 178	<i>Genre 110.</i> - <i>Buffonia</i> . . . 291
» 79. - <i>Capsella</i> . . . 181	» 111. - <i>Sagina</i> . . . 293

FLORA DE CATALUNYA

<i>Genre 112.</i> - Spergella	295	<i>Genre 134.</i> - Androsaemum	385
» <i>113.</i> - Alsine	297	<i>Familia 21.ª</i> - ACERINIES.	
» <i>114.</i> - Moehringia	303	<i>Genre 135.</i> - Acer	387
» <i>115.</i> - Arenaria	305	» <i>136.</i> - Negundo	391
» <i>116.</i> - Stellaria	312	<i>Familia 22.ª</i> - AMPELIDIES.	
» <i>117.</i> - Holósteus	315	<i>Genre 137.</i> - Vitis	392
» <i>118.</i> - Cerástium	316	<i>Familia 23.ª</i> - OXALIDIES.	
» <i>119.</i> - Malachium	324	<i>Genre 138.</i> - Oxalis	393
» <i>120.</i> - Spérgula	325	<i>Familia 24.ª</i> - BALSAMINIES.	
» <i>121.</i> - Spergularia	327	<i>Genre 139.</i> - Impatiens	395
<i>Familia 15.ª</i> - ELATINIES.		<i>Familia 25.ª</i> - HIPOCASTANIES.	
<i>Genre 122.</i> - Elatíne	331	<i>Genre 140.</i> - Aesculus	396
<i>Familia 16.ª</i> - LINACIES.		<i>Familia 26.ª</i> - HESPERIDIES, AU-	
<i>Genre 123.</i> - Linum	333	RANCIÁCIES.	
» <i>124.</i> - Radiola	342	<i>Genre 141.</i> - Citrus	397
<i>Familia 17.ª</i> - TILIACIES.		<i>Familia 27.ª</i> - ZIGOFILIES.	
<i>Genre 125.</i> - Tilia	343	<i>Genre 142.</i> - Tribulus	399
<i>Familia 18.ª</i> - MALVACIES.		<i>Familia 28.ª</i> - RUTACIES.	
<i>Genre 126.</i> - Málope	345	<i>Genre 143.</i> - Ruta	401
» <i>127.</i> - Malva	346	» <i>144.</i> - Haplophyllum	404
» <i>128.</i> - Lavátera	352	» <i>145.</i> - Péganum	405
» <i>129.</i> - Althaea	355	» <i>146.</i> - Dictamnus	406
» <i>130.</i> - Hibiscus	358	<i>Familia 29.ª</i> - CORIACIACIES.	
<i>Familia 19.ª</i> - GERANIÁCIES.		<i>Genre 147.</i> - Coriaria	408
<i>Genre 131.</i> - Geranium	359	<i>Familia 30.ª</i> - MONOTROPACIES.	
» <i>132.</i> - Erodium	369	<i>Genre 148.</i> - Monótopa	409
<i>Familia 20.ª</i> ≡ HIPERICINIES.		<i>Familia 31.ª</i> - PIROLACIES.	
<i>Genre 133.</i> - Hypericum	378	<i>Genre 149.</i> - Pirola	411
Index alfabètic			413
Obres consultades			423
Abreviatures			427

CORRIGENDA ET ADDENDA

Plana	Ratlla	Diu	Ha de dir
30	esp. 29	faeniculaceus	<i>R. faeniculaceus</i>
36	18	Rhoedifolius	<i>Rhocadifolius</i>
50	esp. 68	{ Aquilegia Kitaibeli β minor	<i>Aquilegia Kitaibeli</i> β minor
53	4	Rouy	Rouy et Fouc (non Schott)
135	16	fetes	fèses
		Vahl	Wahl
137	{	Afegir després de la especie 189 : <i>C. parviflora</i> L. — A S. Climent, a Vilar-	
		toll, a la vora de les aigües (Senn.). — Maig-Juny.	
145	— 14	Peyrusianum	<i>Peyrousianum</i>
197	5	petits	peluts
199		<i>C. crispus</i> × <i>albidus</i>	<i>C. crispus</i> × <i>albidus</i>
203	— 12	la β <i>P. crispatum</i> Wk.	la β <i>crispatum</i> Wk.
227	16	decrescents	acrescents
230	— 3	Villd.	Willd.
247	11	<i>ap. Sin.</i>	<i>ap. Lin.</i>
248	— 15	planta globulosa acuminada	càpsula globuloso-acuminada
250	{ 12 22 23
	{ a la remissió de les claus }		
253		<i>pentilicis</i>	<i>gentilicis</i>
335	esp. 463	pi bord	lli bord
	<i>alicubi</i>	espinascent	espinascent

OLIVA DE VILANOVA - IMPRESSOR

Casanova, 169; Telèfon 7869

BARCELONA

PUBLICACIONS DE L'«INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS»

SECCIÓ DE CIÈNCIES

Arxius de l'Institut de Ciències.

Any I.	Volum I	4 ptes.
	» II	4 »
	» III	4 »
II.	» I	4 »
	» II	4 »
	» III	4 »

Flora de Catalunya, per J. CADEVALL y A. SALLEN.

Fascicle I	5 ptes.
» II	5 »
» III	5 »

Treballs de la Societat de Biologia, publicats sota la direcció de A. PI SUÑER.

Volum I, 1913	10 ptes.
---------------	----------

EN PREMPSA.— Fauna malacològica de Catalunya, per ARTUR BOFILL POCH y J. DE CHIA.

Arxius de l'Institut de Ciències. Any III. Volum I.

Treballs d'Aerologia de l'estació de Barcelona, publicats sota la direcció de E. FONTSERÉ.

Treballs de la Societat de Biologia. Volum II (1914).

SECCIÓ FILOLÒGICA

Himnes Homèrics, traducció en vers de JOAN MARAGALL, y text grec amb la traducció literal de P. BOSCH GIMPERA.

Un vol	5 ptes.
--------	---------

Butlletí de Dialectologia Catalana.

(N.º 1. Abril-Desembre 1913)	3 ptes.
(N.º 2. Janer-Juny 1914)	1'50 »

Biblioteca scriptorum græcorum et romanorum cum ibericis versionibus.

I. CORNELII NEPOTIS.— <i>Liber d'excellentibus ducibus exterarum gentium</i> (I)	1 pta.
--	--------

Biblioteca Filològica.

I.—M. P. PUJOL.— <i>Documents en vulgar dels segles XI, XII y XIII, procedents del bisbat de la Seu d'Urgell.</i>	2 ptes.
II.—DR. P. BARNILS GIOL.— <i>Die Mundart von Alakant.</i>	4 »
III.— <i>Diccionari Aguiló.</i> (Lletra A)	En prempsa.
IV.—M. A. GRIERA.— <i>La Frontera catalano-aragonesa.</i> Volum I	5 ptes.

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans:

Anuari MCMVII	30 ptes.
» MCMVIII	30 »
» MCMIX-X	30 »
» MCMXI-XII	30 »

Les Pintures Murals Catalanes.

Fascicles I a IV, cada un	10 ptes.
---------------------------	----------

Les Monedes Catalanes, per JOAQUIM BOTET y SISÓ.

Volum I	10 ptes.
» II	12 »
» III y darrer	20 »

Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eval, publicats per A.

RUBIÓ y LLUCH.

Volum I	16 ptes.
---------	----------

L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. PUIG y CADAFACH, A. DE FALGUEIRA y J. GODAY.

Volum I. Precedents: l'Arquitectura romana, l'Arquitectura cristiana preromànica	20 ptes.
» II. Desde'l segle IX a les derrerries del segle XI	25 »

Les Obres d'Auzias March, per AMADES PAGÈS.

Volum I	12 ptes.
» II	12 »

New York Botanical Garden Library
QK 337 .C3 v.1
Cadevall y Diars, J/Flora de Catalunya:
gen

3 5185 00022 9052

MAR. 70

N. MANCHESTER

